

W. Harris
6
tuff

Inem. 209

Bibl. Jag.

Inc. 209

407
42

M. Joubert de Chapuis Collégien

X. VII. 42 a (b = 593290 II)

mit vnder vnterthan die vnterthan
die stene des sie in stenten. Des answort
het in. Ich inen vch vil guct inen inen

Vocabularius. Iuris vniuersalis

Seitene stenten. was geburen du vnter

70

Emptu & nū 7 8 f

Vocabularius vtriusq3 iuris.

BIBLIOTHECA
VNIV. MAGELL
GRACOVENSIS

cau

Et
fac
non
31
vir
ign
res
ini
bu
cia
A
bo
ipi
pe
tur
far
tic
ze
ne
bo
m
uo
bu
co
tis
bu
ul
ria
ul
la
de
ve
ri
pe
tu
c

Prologus

Vocabulari⁹ iuris vtriusq³ tam
canonici q³ ciuili⁹ Incipit feliciter

Doniam iu ri operā da

turū prius nosse oportet
vñ nomē iuris descē
dat. ff. de iusti. z iure. l. j.
in pñ. etiā vt ait pbs. j.

Eibi. qui vtutes vocabulorū ignorāt de
facili paralogisant. i. decipiunt. Nisi em̄
nomē rei scieris cognitio rerū perit. fm̄
Ysi. Turpe etiā videt^r patricio z nobili
viro z cās peroranti ius in quo versatur
ignorare. ff. de ori. iu. l. ij. S. much⁹ audito
res. vñ. nam cū dixissem. z de bere. cū ex
iniuncto. xxxviij. di. sedulo. Ex qbus oi
bus habet^r q nemo debet ignorare sciē
tiā in q versat^r. Qd attendens legislator
Vulpian⁹ dicit. Bene est pūsq³ ad ver
borū interpretatiōē pueniam⁹ pauca de
ipius significatiōe tituli referre. ff. si cer.
pe. l. j. Idcirco quorūdā terminorū q in
iure vtroq³ maxime frequentant^r neces
sariū fore duxi descriptiones z significa
tiones clari⁹ exponē tā in summis Bzo.
z Gof. q aliunde collectorū ppter iuue
nes maxime iuris vtriusq³ alūnos. Et
hoc breui alphabeti ordine vt eo melius
memorie cōmendent^r. z tanto citius in
ueniant^r pstringendo. etiā cū allegatiōi
bus in locis suis. vt in iure modicū pfe
cti p ignota minime pcedētes. bis pgni
tis pncipijs z terminorū significatiōi
bus accessum faciliore babeant ad vtri
usq³ iuris noticiā. qz oim habere memo
riā z in nullo penit^r errare potius est di
uinitatis q³ hūanitat^r. C. de ve. iur. enu.
l. ij. S. si qd aut^r. vñ. qz oim. Et nō. Bern.
de rescrip. c. cū adeo. i glo. j. de cōfir. vti.
vel inuti. c. porrecta. in glo. ij. Et si lecto
ri aliqua vocabula occurrerint quorū ex
positio hic non inueniat^r de hoc nō mire
tur. quia nec omniū memoria potuit oc
currere. Et primo

AB

De

A

Quando facit se

parōz z qñ icludit z qñ exclu
dit. no. Jo. an. de pñe. ca. statutū. li. vj. z
arch. d. elec. c. j. eo. li. Et a z ab in fili no.
archi. xxxj. di. alie. Et de a. i. c. potuit. de
do. z ptu. Etiā a z ab denotant separati
onē. C. de nupti. l. a caligato. z ibi p Cy.
in glo. iij. l. ordinata. ff. d. duo. re. z. l. si ex
duobus. vbi ter. cum glo. ff. de act. emp.
l. iij. S. si. Item a vel ab est dictio signifi
catua pñi termini a q. sic dictō vsq³ ter
mini ad quē. Hunc aut^r terminū a quo si
gnificat exclusiue vel iclusiue. de q Bar.
in l. patron⁹. ff. de lega. iij. vnde a vel ab
significat exclusiue. dicendo in staturo. a
pulsu campane de sero nullus vadat p
vicos sub pena tali. Nā hoc statutū in
telligit^r pulsata campana. Ideo si q³ va
dat qñ pulsat non incidit in penā. inclu
siue. significat ibi a pulsū cāpane. de ma
ne qsq³ pōt domū exire. qz statuēs sic vi
det^r intellexisse zc. Et vide pleni⁹ de istis
dictionib⁹ p Jo. de ferra. in sua practica
in forma capituli qñ testes pducunt^r ad
eternā rei memoriā.

Abauus est pater paui vel pauie sicut p
auus est pater aui vel auie.

Abauia est mater paui vel pauie. sic pa
uia est mater aui vel auie. fm̄ Ysi. ix. li.
etbimo. z pleni⁹. ff. q gra. l. iuriscōsul. S.
quarto gradu. z. S. tercio gradu.

Abauuncul⁹ est frater abauie fm̄ ysi.

Abamita est soror abauī. ff. de gra. l. palle.
S. auunculus.

Abmatertera est soror abauie. De his ter
minis vide insti. de gra. S. tercio gradu.

Abnepos est filius neptis sicut nepos fili⁹
filij vel filie fm̄ ysi. li. ix. etbi.

Abneptis est filia nepotis vel neptis sicut
nep⁹ filij vel filie filia. fm̄ ysi. vbi supra.

Abigere est a se expellere vel crimē abigea
tus exercere vt sequit^r.

Abactor fm̄ ysi. li. x. etbi. est fur iumentorū
a ij

vel pecudū quē vulgo vocam⁹ abigeuz.
Mā abige⁹ est q̄ crimen abigeat⁹ cōmit
 tit. ⁊ p̄prie ille q̄ pecora alicui⁹ a pascuis
 ⁊ armentis subducit abigendi studio. ⁊
 hāc artē exercens vt p̄ aliq̄d signū qd̄ fa
 cit ip̄a aialia fugiant sepeñ ⁊ disp̄ganē
 ⁊ ea sic recipiat. s. cū panno rubeo v̄l ali
 as oues q̄sdam ad nemora fugando vt
 alius accipiat ⁊ depredet. Et est abigea
 tus crimen capitale. C. de abigeis. l. vni
 ca. Et maximus orator apud grecos de
 mothenes differētiā ponit inter furē et
 abigēū. dicens q̄ ille q̄ vnā solā pecudē
 surripit fur est ⁊ vt fur coercebit. sed q̄
 totum gregē subtrahit abigeus est ⁊ cri
 men abigeat⁹ tenebit.

Ab intestato. i. sine testamento. insti. de be
 re. q̄ ab inte. dese. in rubrica ⁊ in nigro.

Abduci est a veritate separi. vñ apls. Mo
 lite abduci doctrinis varijs ⁊ extraneis
 rj. vi. nolite. ⁊ ad hebre. c. xij.

Abolutio est accusatōis institute pemptio
 v̄l absolutio q̄ q̄s nomen alicui⁹ accusa
 uit cū omni inscriptione iam facta in to
 tū abolet remissa necessitate accusandi.
 ⁊ habet impetrari a principe v̄l iudice
 ab illo. s. q̄ aliquā accusatōne instituerat
 ⁊ in ea se inscripserat. talis em̄ citra infā
 miā desistere nō potest nisi absolutiōne
 impetraverit. S; qñ talis ipetrat q̄ desi
 stat ⁊ q̄ illud qd̄ p̄ accusatōne inchoa
 tū erat delect⁹ rite sit. Et est duplex abo
 litio. s. generalis ⁊ specialis. de generali
 habet. C. de aboli. ge. l. v̄l etiā. ff. de abo
 li. l. abolitio. Et p̄ hāc eximī⁹ re⁹ q̄ non
 incidit in turpiliā si nō deferat accusa
 tū. ff. de abo. cri. l. si interueniēte. Et si in
 fra. xxx. dies. post aboliōne generalē cā
 p̄posita nō pōt pbari ad eam redire nō
 pōt. C. de abo. ge. l. j.

Aboitiu⁹ est puer vel alter fet⁹ añ deb̄itū
 tps nat⁹. ⁊ d̄r̄ sic q̄ nō oriat⁹ s̄ aboriat⁹
 ⁊ eridat⁹. fm̄ 3li. li. x. Et mlier q̄ sic ab
 orit⁹ d̄r̄ homicida occasionaliter. xxxij. q̄
 ij. qd̄ d̄o. ⁊ c. moyses. ⁊ lxxij. di. si expo
 situs. Et paul⁹ noiat se abortiuū. s. Tbi.
 i. ⁊ xxiij. q̄. vj. in pñti. de cele. mis. c. cum

marthe. v̄l. sane. als nō est homicida q̄
 abortiuū pcreat añ q̄ aiam accepit cor
 pori infusa vt est embrio. xxxij. q̄. ij. c. qd̄
 d̄o nō formatū. ⁊ de homi. c. si aliq̄s. nec
 talis p̄trabit irregularitatē q̄ ad pmo
 tionē nisi interficiat boies iā aiatū d̄ bo
 mi. c. sicut ex litterariū.

Aborus require infra sub lra b. c. si aliq̄s
Abpatrius. est frater abauī vel abauie.

Abre. i. sine cā. vt habet in l. si q̄s seruo p
 suaserit. C. de fur. ⁊ de iudi. p̄sentaneū.

Abrigare est destruere v̄l delere i toto. vñ
 d̄r̄ lex abrogata qñ in toto est sublata v̄l
 destructa. S; derogat⁹ ei qñ in pte tolli
 tur v̄l ei detrabit⁹. ff. de v̄. sig. l. derogare

Et etiā abrogare interdū est addere ali
 quid. Et septē de causis aliq̄d abrogat⁹
 vt no. dis. iij. S. B ⁊ si legib⁹ p̄mo p̄tra
 ria p̄suetudine q̄ nota est p̄ncipi. dis. iij
 leges. ⁊. ff. de legi. ⁊ senat⁹. l. de q̄b⁹. sedo

p̄traria p̄stitutiōe. dis. xxiij. añ triennius.

Tertio cāe cessatiōe. di. lxx. c. neoficus.

Quarto lozoz varietate. dis. xxxj. aliter

Quinto nimio rigore canonis. xxxij. dis.

fraternitatis. Sexto si p̄cib⁹ occasionez

malignandi babeat. xvj. q̄. j. legi. Septi
 mo. p̄pter malū inde seq̄ns. dis. lxxij. ver

Sed an abrogata lex possit allegari. vi.

de glo. v̄l. q̄cūq̄. c. nouit. de iudi. Et q̄li
 ter ppls possit abrogare canonē quē cō

dere nō pōt. Solutio p̄ exp̄sum cōsen
 sum pape ⁊ p̄ben. c. cū iā dudū. v̄l d̄r̄ cō

suetudo rōnabilis ⁊ p̄scripta etiā tollit.

de p̄sue. c. si. etiā sine scia p̄ncipis. qz dis

ficile esset eū oēs p̄suetudines scire vt in

glo. v̄l. abrogare. c. in istis. dis. iij.

Absentia est quintuplex. ⁊ qñ quis obten
 tu absentiarū in integrum restitua⁹. vi.

de glo. l. si. ff. de inte. restit. Item absen
 tiarū alia necessaria. alia p̄babilis. alia

honestā. siue voluntaria. Necessaria vt

cā reipublice vel de mandato p̄ncipis

p̄fiscienti subuenit p̄ in integrū restitū
 tiōne. ff. ex q̄bus cau. ma. l. j. ⁊ l. necnon.

Absentia p̄babilis vt causa studioz v̄l
 mercature. v̄l voluntaria vt pegrinatio
 nis. si pcuratores nō dimisit absens nō

AB

ita facile subuenit ei. vt. l. necio palleg.
S3 absens ptu maciter nō audif. vt. C.
quo ap. non reci. l. j.

Absens pprie d3 q est extra puiciā. vt. C.
de bon. au. iudi. possi. l. fi. S. vl. Tñ qñq
accipit p eo q psens nō est eo loco vbi
petit. ff. de v. sig. l. absentem. Tñ absens
multis capit modis. Primo ille d3 ab
sens q aliū audire z intelligere nō pōt.
sic capit ibi cū d3 stipulatio nō pōt fieri
inter absentes. insti. de inuti. stipu. S. itē
verboz. Secdo absens d3 q nō est in ea
de puincia. vt. C. de long. tē. pscip. l. fi.
Tertio absens d3 vt hic sequit testiu p
ductō nō pōt fieri pte absente si uelit ad
esse. Et sic d3 absens q nō uidet pduce
re vl iurare testes vt. l. si qñ. C. de testi.
Quarto absens est q nō est i domo. seu
respectu cui? nunciā dū est nouū op? ff.
de no. oper. nūcia. l. de pupillo. S. si quis
Quinto d3 ille absens q facili ter nō pōt
pueniri. vt qz psente pncipali fideiussor
nō pōt cōueniri z ita absente pōt cōueni
ri. C. de de fideiussor. z man. auc. psente.
Sic etiā accipit in. l. psens. ff. de pcura.
vbi d3. pñs est q in ortis est. id est q faci
liter pōt cōueniri. Sexto absens d3 qui
ad lucrandas distributiōes materiales
psentiaz abest scz q non est in choro bo
ra determinata. z ita licet sit in ecclesia.
tñ extra choru in certis horis d3 absens.
Absolutio differt a reuocatione. nam ab
solutio fit a sententia excoicationis. su
spensionis vel interdi. iuxta formā eccle
sie cum baculo dicendo psalmū misere
re. z de pfundis. z fit eū solennitate. S3
reuocatio est sententia abalis sine solen
nitate. Etiā absolutio fit si excoicatio te
nuir. z si nō tenuit fit reuocatio. Itē ab
solutio reddit qd excoicatio intulit pter
q fruct? qd excoicatus iuste pdidit. qz p
absolutiōes tales nō recuperat. vt in au
ten. vt cū de ap. cog. S. generalē. vbi si nō
post. coll. viij. Et absolutio ex falsa cau
sa sup nota impetrata non tenet z ē nul
la. vt no. in. c. qd super bis. de fi. instru.
Sed licet excoimunicatio lata sit ex fal

AL

sa cā tñ bñ tenet. xj. q. iij. c. j. z de offi. or
di. ex pte. in glo. Et an pecunia possit pe
ti vel dari p absolutione. de simo. ad au
res. c. dilectus. z. j. q. j. nullus eps.

Abqz est priuatiū. vt in. l. min? C. de ac
qui. poss. z qñ ponit exclusiue z qñ inclu
siue nominat Archi. de pcura. q genera
liter. li. vj.

DE AL

Acceptilatio est liberatio p mutuam inter
rogationē q vtrifqz cōtingit ab eo nexu
absolutio. id est dissolutio. ff. e. ti. l. pluri
bus. z. l. j. Ande acceptifero acceptituli
acceptilatum verbū compositū. a q uenit
acceptilatio z ē imaginaria solutio q si
mulat debitorē suū sibi soluiffe qd n sol
uit. idqz facit animo remittēdi. qz illaver
ba dicendo qd qd tibi p stipulationē pro
missi. vel ex stipulatu debui. habes ne ac
ceptus. z tu m deas habeo. acceptūqz se
ro. qñ dicat. pinde habeo ac si accepisset
a te p veram solutionem. Et sic sicut ve
ra solutione liberatus esses. ita hac acce
ptilatione liberaris. vt. C. eo. ti. l. j. glo. ij.
Item acceptilatio inutilis d3 rōne acce
ptatiōis. vt tractatur. ff. eo. ti. l. an inuti
lis in glo. j.

Accessio d3 aliqd adiacens alteri. vel omne
id qd est accessoriu z necessariū in pnci
pali vt capistrū equo. vel vestis seruo. vt
ff. de positi. l. j. S. q in depositis. Si em ser
uū emeris. z veste in q tradit acqris. z si
de eo mentio non sit facta. Et accessiōes
ciuiles vt vsure non veniūt in cōtractu
stricti iuris. etiam post li. ptes. C. de pdi.
inde. leg. j. in glo. z. ff. de vsur. l. mora in
glo. vbi. difficilis. z in ca. venerabiles. de
accepti.

Accessorium. idem est qd accessio. z sequi
tur naturam sui pncipalis. insti. de re.
diui. S. q si ptim. ff. si quis cau. l. si eum.
S. qui iniuriar. z in regula accessoriu. de
re. iur. li. vj. z quando accessorium venit
officio iudicis mercenario. tunc sublato
pncipali. tollitur z accessoriu. C. de po.
l. iij. Secus quando accessoriu venit of

ficio iudicis nobili. ff. de pdi. inde. l. si. §. luti. in glo. alias regulariter nō tenet accessorium. vbi nō tenet principale: cum saltem non accedat principali. vt in. c. si diligenti. de fo. cōpe. Fallitamen in casibus. Primo in. c. debitor. de iureiur. vbi accessorium. s. iuramentum de soluendis vsuris factum tenet. principali tñ. s. obligatione debitoris ad vsuras sublato. q̄a ad vsuras soluendas nulla est obligatio de iure canonico et civili. et tamen iuramentum factum de his soluendis est seruandum. Sed regulare contrariuz intelligit qñ accessorium et principale regulat eadē rōne eodē tpe non mutato respectu psonae. Sed illa non seruant in pmissione et iuramento. qz pmissio fit p̄t̄is iuramentum deo et dicitur Ludo. de roma se cōsuluissē. q̄ accessorium etiā p̄t̄ius principali sibi tñ accedit. ff. de au. et argē. leg. l. et si nō sicut. §. perueniam. et l. cum auruz. xli. ff. eo. ti. Et facit ad questionem. Si lego mulier vestes quas sibi feci q̄ etiā in legato veniunt ornamenta aurea vel argentea vestium.

Acor et mucor sunt vicia vini et panis. quādo accessit et mucessit.

Actus est quedā seruitus q̄ is cui ea debetur habet ius q̄ pōt p fundū in quo sibi hec seruitus debet ducere iumentū vel vehiculū suū. s. vt nō solū possit ambulare p se sed etiā iumentū et quadrigā secū ducere. ff. de ser. rus. pdi. l. §. act. et l. in ter act. et in sti. eo. ti. §. act. Aliter capis act. p operatione vñ dicitur. Actus actiuorum sunt in patiente p̄disposito. ij. de aia. et j. q. j. p. Hala. ff. si quad. pau. fe. vic. l. §. §. cū arietes. et ff. ad. l. aq. l. si ex plag. §. ta bernarius. de pe. distin. j. qz diuinitatis. et c. medicina.

Acta dicuntur publice scripture negotioruz que in iudicio agunt. ordinem eorū modum et figuram continentes. Vel etiam sunt p̄cessus siue gesta curie. et sunt cōia C. d. iudi. l. vl. ff. de re iudi. l. actor et vba. et l. paulus. q̄ p̄dita p̄nt p̄bati p testes. C. de fi. instru. l. emancipatione. nec valent

nisi testium amminiculo fulciant. c. cum a nobis. de testi. dñt ergo scribi p psonam publicam aut duos viros idoneos. c. qñiam contra. de pba. vbi acta originalia debent remanere apud scriptores. et qui ea temere violauerit non potest postmodum ea impugnare. c. cum olim. de offi. dele. Sunt aut acta triplicia. ff. iudi. sol. l. q. nam. Quedā sūt acta iudicij ordinatiua q̄ valent ad ordinationē iudicij vt est libelli oblatio. lit. cōr. Quedam valēt ad veritatis indignationē. et dicuntur indatiua veritatis vt depositio. testium editio in sti. orū. et p̄fessio p̄tium. Et quedā litis decisiua que valent ad decisionem cause De his dicit Ja. de are. in d. l. ff. iudica. sol. Et acta a iudice presumunt omnia rite celebrata. de elec. bone. i. de renunci. ca. in p̄sentia. Item acta facta coram sacerdotē in foro penitentiali faciunt fidē coram iudice seculari. vt in auc. hoc ius porrectum. C. de epis. et de. Et in. l. si q̄s in hoc genus. C. eo. ti. Et acta que debēt fieri coram iudice. si fiant coram notario non valent. vt no. in glo. in. l. si. C. de lib. causa. et glo. in. l. hac consultissima. C. de testa. Item acta etiā quandoqz dicimur locum: in quo residet iudex instructus de causa cognoscens. vbi acta detegunt vt q̄libet factū suū audiat seu videat. et suū cōsequat meritum. q̄ locus alif etiam ius appellatur. ff. de iusti. et iur. l. pe. §. si.

Actor est qui agit et pulsat alium rem aliquam ab ipso petens in iudicio. ff. de iudi. l. in trib. ff. fini. regū. l. iudiciū. Nam in cōibz iudicij querit q̄s actor sit. Est ergo ille qui suo nomine agit vel qui cōstituit ad agendū vel defendendū causas vniuersitatis vel alteri. ff. q̄ cuiusqz vniuer. no. l. itē vboz. §. decuriones. Vel dicitur q̄ constituit a tutore vel curatore an li. p̄tes. C. de p̄cura. l. neqz tutores. C. de acto. et tuto. vl. cura. dan. in rubri. et nig. Et ē regulare q̄ actore nō p̄bante reus absoluitur i. l. q̄ accusare. C. de edē. vbi dicit rex Actore cū nō p̄bāt q̄ cōuenit et si nihil

ipse pſtiterit obtineat. glo. accur. l. absol. uaf. vj. q. vl. actor. vt eccle. bñfi. c. vt noſtrū. 2. C. de pba. l. actor. Fallit eſſi hoc i caſibus ad minus qñdecim qñb⁹ actore nō pbante reus nō abſoluif. Hos caſus vide in glo. palle. c. vt noſtrū. 2. actor ſeq debet forū rei. c. ſi cleric⁹. 2. c. cū ſit gene. rale. de fo. compē.

Actio ſignificat triplr. ſtrictē late 2 latiffi. me. Strictē ſignificat ius pſequendi qđ oriſ ex obligatione. Late ſignificat dñ ſi. gnificat iurisdictionē iudicis. 2 ita ne dñ ſignificat pſonales ſed etiā reales actio. nes. Latiffime cū etiā ſignificat officiū iudicis. 2 hoc inō qñrela inoffi. teſta. viciſ actio. ff. de lega. j. l. cum ſil. 2. in pñ. facit. l. actionis xbo de xbo. ſig. ff. 2. l. actionis verbo. de act. 2 ob. Et hoc verbū actio ſi gnificat bene ſimul ius 2 factum. nec eſt incōueniens.

Actio ergo ſignificat officiū. i. ius pſequē. di. licet officiū ſit facti. Et ponat differē. tia inter iurisdictionē 2 officiū. Eſt enim actio ius pſequendi in iudicio qđ ſibi de beſ. inſti. de act. in pñ. Et addūt qđaz qđ ſuū eſt vel alienū. ita vt illa diffinitio in. cludat oēm actionē tam in rē q̄ in pſo. nam. ſed illa diffinitio pmiſſa ſolū cōpre. bendit actionē pſonalem. illō autē qđ tu. um eſt tibi debet. Si xō qđ non tuū eſt 2 quicqđ eſt in iudicio debet includi diuer. ſimode q̄ petiſ 2 cōcludiſ in actiōe reali 2 pſonali q̄ i pſonali peto in debitiū. In reali xō actiōe peto aliqđ vt meū. qñe hoc verbū actio ſumit aliter 2 aliter vt pmiſ ſum eſt. Et nota q̄ hverbū debet qñq̄ large ſumit. vt cū dī. qñqđ in iudicio ti. bi debet. id eſt res quā petis vt rem tuāz ſiue rei vendicatione actione comodati ſiue depoſiti ſm Azo. in ſum. ti. de eden. circa pñ. Olim dicebat actio pceptio ver. boz formata a magiſtracib⁹. l. ij. §. de in. de ex bis. ff. de origi. iur. vñ dicebatur formula vulgaris. ff. de fur. l. ſi ſeruus na. uem. Hodie autē ſit ſine impetratiōe 2 cō. ceptiōe verboz ſolēnium. C. de formu. 2 impe. act. ſubla. p totum. Nec hodie eſt

aliqua differentia inſ interdicta 2 actio. nes. cū interdictū nībil aliud ſit q̄ actio ptozia. dī ergo actio ius civile vel ptoziū quo debitiū a te exigere poſſum vel pete. re rē mibi reſtitui. ſm Azo. 2 Boſ. de iū. di. dilecti. 2 eſt actio in iure civili inſti. d. iur. na. gēn. 2 ci. §. ius autē. Et ſm cano. nes actio dī cā. c. forus. de xbo. ſigni. Et ſm leges actio debet poni in cauſa. q̄ ne. mo ſine actione expiſ. ff. de nego. geſ. Si pupilli in ſi. 2. c. examinata. de iudi. pbē. tur tñ attentius nimis ſubtiles actionū intentiones. vt in. c. dilecti. de iudi. Acti. onū xō qđam ſunt in rem 2 qđam in p. ſonam. Actio in rem dī vendicatio rei. qñ ſcīz dicit aliquis rem de q̄ agit ſuā. Et aduerſarius dicit eam eſſe ſuam. Qñ er. go petis rem aliquā vt tuā rei vendicati. one. tūc agis actione in rem. Actione xō in pſonam petis ab aduerſario aliqđ ti. bi dari vſ fieri. Item actiones qđam bo. ne fidei dicunt. qđam ſtricti iur. Actiōes bonafidei dicuntur. non ideo. q̄ in eis de. bet ſeruari bona fides. quia etiā bona fides ſeruaf in actionib⁹ ſtricti iuris. Sz dicunt bonafidei ideo. quia maxime ex. uberare debet bona fides inter cōtrabē. tes in eis. Et vltra id etiā veniunt oīa acceſſoria 2 ea de q̄bus nībil eſt excogita. tū. vt in actione emp. vel ptractu vendi. Venit etiā id qđ expiſſe nō eſt actū. vici. a tpe moze q̄ alteri nō reddit iſtud ad qđ tenet de natura cōtractus veniunt dam. na. 2 intereſſe. q̄ debent reſtitui. 2 ſic in eis multum exuberat officiū iudicis pñ. gui⁹ q̄ in actiōe ſtricti iuris. Sūt autē acti. ones bonafidei. xvij. q̄ enumerant inſti. de act. §. actionū. 2 ponunt in glo. de ex. cep. c. cū venerabil. 2 cōtinent in bis xſi. bus. Empti cōducti mādati depoſitiq̄. Pignora. ciſcūde. pñuni. p ſocioq̄. Do. tis 2 hēdib⁹. tutele. comoda. geſtoz. Pre. ſcriptis verbis cū extimat atq̄ pmutat. Iſte bonafidei ſunt. ſtricti ceteri iuris. Alie xō dicunt actiones ſtricti iuris. vt actio ex mutuo. ex ſtipulatu. ex arbitrio. 2 ſiſiles. Et iſtū nō venit acceſſoriū. nec

ea de quibus non est cogitatum ut non. *Ver. in glo. p. allegata.* Nec in his a tpe more quod alteri non reddidit illud ad quod tenet et natura contractus. veniunt damna et interesse quod dicuntur restitui. Item actionum realium alie competunt pro rebus corporeis. et sic habet locum reivindicatio. alie pro incorporabilibus et pro servitutibus acquirendis servandi et defendendi. et sic competunt due actiones. quarum una vocatur confessoria. alia negatoria. Item nota quod actiones personales usque metas. xxx. annorum extenduntur. ut. C. de constitutu. pecu. l. ij. et ibi nota tex. quod possibile est omnes res in pecuniam converti. C. de prescri. xxx. annorum. l. sicut in re. Reales autem usque ad metas. xl. annorum. ut. C. de vendi. pig. l. j. et in glo. de utroque casu. Est etiam ut clarius dicatur actio realis quod obligatum est propter quod dirigitur non presupponit. Sed ideo competit quod quis contendit constitui rem pro qua talis actio dirigitur. ubi gratia. Intrasti domum meam violenter. ego peto possessionem meam quam occupas. tu nullo iure mihi obligatus es. Nec aliquid mihi promissisti nec tecum propter. sed tamen te convenio. quod res mea apud te est. Sed personalis actio presupponit debitorem contra quem dirigitur obligatum ex propter vel maleficio seu ex variis causis si guris. Et ista datur etiam ad rem. si presupponit obligationem persone. ut vendidisti mihi librum vel locasti domum tu mihi obligasti ex propter. l. j. agam ad rem. l. librum vel domum.

Actio ad exhibendum datur propter possessorem vel adversus eum qui dolo malo possidet. ut rem exhibeat. l. in publicum deducat. ut si at adversario copiam vendicandi. *fm. Azo.* in sum. ti. ad exhibendum in principi. Nam exhibere est rem in publicum deducere et videndum tangendumque comprehendendi rei facultatem prebere et ostendere. ut adversarii copiam habeat rem suam esse petendum. ut cum quis dicit hec est res mea. quod tacta seu visa ab eo sibi sua videatur. ut ff. ad exhibendum. l. ij. cum ibi nota. Et si erat instrumentum res ipsa exhibenda debet fieri facultas legendi et etiam transcribendi. ff. quem ad testam. aperi. l. j. et ij. §. stipulari. Et sic exhibere debet propter

quasi extra secretum habere. Et *fm. Placen.* quasi extra se habere. sicut redibere quasi retro habere dicitur. ff. de edil. edic. l. redibere. in prin.

Actio arborum furtim cesarum habet condemnationem adversus eum qui arbores furtim cedit inscio et invito domino. Et competit pro ipsum dominum dante ad duplicem damnum dati in quo casu etiam competit huic actio legis adque. ita tamen ut deducere possit a condemnatione quod actio consecuta est altera actione. ut ff. arborum furtim cesa. l. j. Et appellatio arborum etiam vitis continentur. ff. de arbo. ced. l. j. §. arboris. Item continentur edera que improprie dicitur arbor et interpretatio est plenius quod arboribus heret. ff. arbo. furtim cesarum. l. vitis. et in glo. Etiam arundo non male dicitur cesar arbor. et ideo de salicto quoniam iam radices immisit. ut eadem l. vitis. iuncta glo.

Actio calvisiana est pro qua revocantur ea que in fraude creditorum patroni liberti alie navit. ut ibi etiam locum habeat actio faviana. ff. de iure patrona. l. si liberatus. *fm. Pla.*

Actio fauiana et pauliana sic dicta sunt ab auctoribus et earum inventoribus. Et habent locum quoniam debitor in fraude creditoris alienavit ea que alienata fuerunt creditoribus. ut revocet ipsa alienatio. Datur etiam actio fauiana patrono ad revocandum alienata pro libertum vel debitorem in fraude patroni vel creditoris in qua veniunt fructus etiam post lit. ptesta. pcepti. ut notatur. ff. si quid in frau. patro. l. ij. et ibi per totum. Sed pauliana datur propter creditoribus ad revocanda alienata in fraude pro debitorem. de qua. ff. qui in frau. credi. l. j. §. si. et l. hoc factum in qua citiam veniunt fructus. ut eo. ti. l. propter ait. §. hac. et. §. propterea. quod intelligitur iuxta legem. si. non solum. eo. ti. de quibus ambabus. ff. de usufructu. l. videamus. §. in fauiana. Et insti. de actio. item si quis in fraude.

Actiones civiles que sunt et que require in spe. ti. de acti. et except. pponen. §. postremo. Et nota quod quoniam distinguuntur actio civilis contra criminalem et tunc idem est quod actio intentata pro aliquo interesse. Quoniam distin

guis ptra ptoziam. tunc idem est q actō
saffiria directa in re. Pretoria autē dicit
que dat officio iudicis. vt infra actiōes
pretorie.

**Actio comodatī est triplex .f. directa. vtil.
z pcraria.** Unde directa competit ei q rē
aliquā comodatū cōtra comodatariū
ad repetendū ipsam rem vte res ad ei
accessiones restituantur facto z expleto
vsu. ppter quē comodata est. ff. comoda.
l. j. fm Pla. Actio comodatī pcraria ei
competit q comodatū accepit in eū q co
modauit. z impensas in re comodata fa
ctas veluti si egrū seruū curauit qd no
mine cibariōzū impēdit nō repetit. ff. co
mo. l. i. rēb. S. possū. cū. S. seqnti. Actio
comodatī vtilis fm Pla. cōpetit vbi nō
est vere comodatū. sed interpretatiue vt si
amicus ex pfidētia rē amici ex ppria aucto
ritate accepit. Et pōne melius exēplū p
l. j. S. si. cū. l. ij. z. iij. in prin. ff. como.

**Actio confessoria est q competit ei q dicit
se habere ius vel seruitutē per fundū vi
am eundi vel agendī. vel alti⁹ edes suas
leua ndi. vlt quācūq; aliā seruitutē in re
ipsius etiā inuito eo.** Nec autē actio in rē
dī vel realis. quia rem tuā corpalem scz
ius eundi p fundum petis qūis ipsa ser
uitus sit incorporalis. vt. ff. si serui. ven
di. l. ij. in prin. Et dī cōfessoria. qz verb
affirmatiuis cōstituit. z eius pcraria ver
bis negatiuis pponit. que dicit actio ne
gatoria fm Pla. ff. si serui. vendi. l. si qn
q. S. cum in domo. z ibi no. Tū actō ne
gatoria competit ei q dicit aliquē nō ha
bere ius vlt seruitutē ad aliqd qd facere
volebat alter z ipm p hanc actionē pbi
bet. vt qn dñs fundi intendat aduersus
te solitum ire p fundum suūz dicēs. Nō
est tibi ius ire p fundūz meū. z bec actio
similiter in rē dicit. qz domī⁹ fundi ven
dicat libertatē dū ipsam intentat verbis
negatiuis. dicens q alter nō habet ius
eundi vlt agendī p fundū suū. nec alti
us edificādi edes ne luminibus suis no
ceat. z sic p hanc dñs fundi ad hoc agit.
vt fundus suus declare^r liber. z alter de

sistat z pbibeat ne eum de cetero inquie
tet. ff. si. serui. vendi. l. ij. z. l. loci corp⁹. S.
ppetit. z insti. de actio. S. ecōtra. Et actō
nō cōpetit de dñio. sed de iure prediōz.
sicut z confessoria. vt in palle. l. ij. in prin.
Et licet fm Pla. dicat iō negatoria qā
verbis negatiuis intentat. Tamen con
trarium notat in. l. ij. z. S. econtra supra
alle. Nam quelibet earū. f. actio confes
soria z negatoria pōt vari p verba affir
matiuā z etiā p negatiuā. Non ergo su
munt differentiā p formā verborū s dif
ferunt ratione materie. Tū breuiter con
cludendo siue p affirmationē siue p nega
tionē denē. tamen in hoc differunt. quia
confessoria datur ad tuendam sibi serui
tutem debitam. z negatoria dat ad tuen
dam sibi libertatem suā. Et notant voc.
exempla in qbus confessoria intentatur
verbis negatiuis. z negatoria verbis af
firmatiuis in. c. cum ecclesia suuina. de
cau. pos. z pprie. vbi bona glo. d bis z de
iudi. in. c. examiata. z in dicta. l. ij. ff. si ser
ui. vendi.

**Actio cōmunt diuidundo inter eos dat q
sine societate. nec ex cā hereditaria ali
quid cōmune habent vt id diuidat fm
Placē. z Azō. habet ergo locum h actio
inter eos ad quos res aliqua cōmunis
ptinet non p societatem nec p heredita
tem ad hoc q res illa diuidat. Itēz si ex
contractu societatis res illa sit cōis ha
bet locū bec actio. ff. como. l. j. Et de ista
actiōe. ff. de iudi. l. in trib⁹.**

**Actio cōducti cōpetit ei q cōduxit a locan
te vlt locatore fundum vel prediū vel
domum. z competit ei ad hoc q liceat si
ceat sibi inhabitare vel in vsu habere rē
conductam. etiam competit contra loca
tozē si aliqz expensas vtilis vel necessa
rias ibi fecerit.**

**Actio directa est quando aliquid directe
petit in ius. vt ex comodato vlt deposito
z bmoī.**

**Actio vtilis est que dat nō ex iure aliquo
directo sed vtiliter z ex equitate compe
tit. vt in publiciana. z bmoī fm Placē.**

et alio. De ista actione vili habet et nota. ff. de nego. gest. l. actio. et ff. si quis dicitur. pau. fe. di. l. penult. Et nota quod actio directa et vili eiusdem sunt effectus. ut in l. actio. pall. et in l. vili. licet secundum quosdam differant. ut nota in l. ex legato. C. de legi. et plene per Cy. l. j. C. de act. et obli. unde directa datur secundum verba mentis. ut interdictum. unde vili directum datur tamen per spoliante vel mandante seu ratam habente spoliacione suo noie facta quia verba et intentio pretoris volunt in hoc interdicto. sed idem interdictum vili datur ex mente tamen de equitate quidam non virtute verborum. Datur etiam per eum qui alias ex iusta causa rem possidet. non tamen predictis tribus modis. sed forte possessione vacua intravit vel rem in domo sua inuenit credens esse suam de qua in. c. cum ad sedem. de resti. spo. Et dicit Angelus quod huius ius vili et intentans directum male libellat. et quoniam in primis detecta sunt ineptitudo succubere debet.

Actio depositi est duplex. scilicet directa et contraria.
Actio depositi directa competit depositori ad repetendum depositum et accessiones eius et competit in simpliciter nisi forte res sint incendio ruina naufragio deposita. Hoc ei casu qui depositum sic receperit si negauerit et inficietur. et de hoc conuincatur in duplo condempnabitur. hec probantur. ff. de depositi. l. j. S. ait pretor. Sed actio depositi contraria competit ei penes quem res deposita est ad petendum impensas si quis circa rem impenderit. ut illas repetat vel dampnum datum per seruum depositum secundum Placitum. De illa contraria actione habet ff. de positi. l. apud. in fin. et l. actio.

Actio de dolo competit mihi quoniam dampnum dolo malo alicui est mihi datum vel si quis aduersus me verteret dolo conculcando vel maliciose negocia mea administrando: nec superest aliquid alia actio qua possum ex periri. ff. de dolo. l. j. S. verba. sed non datur nisi duos aureos excedat. Nec autem non datur liberis contra patres. ratio. quia odiosa est et in ea condemnatur infamis efficitur. Nec datur libertis contra patronos. sed loco eius datur actio in factum verbis sic temperandis in conditione libelli in

qua nulla est facienda mentio doli. hec probantur. ff. de dolo. l. si oleum. S. si. cum l. sequenti.

Actio de dolo et furto eorum qui in ministerio cautionum stabularium. vel nauem exercent datur aduersus stabularios et nautas. qui quoniam officio malorum hominum vtuntur: in duplo seu in duplum tenentur quo dolo vel furtum commissum est in his rebus quas saluas fore recipere. ff. fur. aduer. nau. cau. stabu. l. j. et infra actio in factum.

Actio de constituta pecunia competit aduersus eum qui sine stipulatione constituit pro se vel pro alio soluere. C. de consti. pecu. l. ij. nam omnia constituere est debitorum se facere secundum Placitum.

Actio in rem verso datur aduersus dominum vel patrem si seruus vir. filius pecuniam in rem patris vel domini impendit quam mutuo accepit. ff. de in rem ver. l. j. in fin.

Actio de tigno iuncto datur ei cuius tignum alieno edificio iniunctum est ab eo qui est in mabat suum tignum esse. Si vero sciens alienum id dolo fecerit: tenetur de tigno immisso et furti. et actione ad exhibendum non quod tignum cogatur eximere. sed quod intersit prestare. Et hec probantur. ff. de tigno iuncto. l. j. et ff. de rei vendica. l. in rem. S. j. cum ibi nota.

Actio de rebus ecclesiasticis venditis custodibus earum datur aduersus eos qui sacras res emerunt circa formam nulla eis actione relicta contra sacrosanctas ecclesias de precio quod dederunt repetendo. hec autem actio datur in factum cum res in aliam rem est mutata. ut ex pbiola factus est cibus. Si vero in forma sua sit rei vendicatio locum habet. et si alienetur quod ex lege datur.

Actio de pauperie competit aduersus eum cuius animal dampnum dedit contra naturam sui generis. verbi gratia. ut si equus non ex loci angustia vel non instigatus calce percutiat. vel bos cornu petat ex naturali feritate. Secus tamen si instigatus vel ex loci angustia dampnum dederit in huiusmodi actionis condemnatione venit dam-

ni resartio aut in solutione venit ex. l. xij. ta. noxe deditor dominus enim norali iudicio serui sui nomine conuentus. seruū actore noxe dedendo liberaf insti. de noxa. act. §. j. et si animalia noxe dedant p ficiunt reo ad liberationem. insti. si qua. pau. fe. di. Et vtrum malit vt soluendo damnum sufferat aut alias pro noxa det animal hoc p eum stat. Et probant bec ff. si qua. pau. fe. di. l. j. in patri. et insti. eo. ti. §. j. Et noxia signat delictum sed delinquens vocat noxa. insti. de noxa. act. in glo. xli. noxa. vnde versus. Noxia delictum delinquens noxa vocatur. Et tamē sepe vnū p reliquo dicitur seu accipit: vt ibidem dicitur.

Actio de appposito vel suspensio quo iter est vulgo cuius casus nocere poterit. datur aduersus eum q in subgrunda ptectione habet id appositū v l suspensum qd nocere potuit cui? cōdemnatio est decē solidoz. ff. de his qui deie. et effu. l. si dō. §. ait pretor.

Actio de effusis et eiectis dat aduersus eū ex cuius habitatione vel habitaculo aliquid effusum vel eiectum est contra iter publicum. vnde damnum datum alicui transeunti restaurandū est in duplū et si liber homo inde perisse dicat in quināginta aureos bec datur actio. Si dō nociturum est libero homini datur quantū videtur iudici ex bono et equo compensatis impensis factis et opibz qbus ē caritur? inutiliter. ff. de his q delecere. vel effu. l. j. in prin.

Actio edilicia competit multis modis. Et primo si res vendita sit redibita propter viciū siue morbum. nec tñ a venditore restituitur precium emptori cum actiōibus et alijs que ediles inbibent. et in hoc casu est perpetua. de hac habet. ff. de edilic. l. ediles. in prin. §. j. et si. l. istud. ij. responso. et l. redibitoria eo. ti. Secundo competit quando sit. vt si res vendita non placet reddatur. et tunc est temporalis vsqz ad. lx. dies. vt. ff. eo. ti. l. q si nolit. §. si quid ita venerit. Tercio com-

petit si venditor non vult tradere seruū vel mancipium vel iumentū cum ornamēto cum quo ostenderat temperem conditionis pro ipso ornamēto. vel vt fiat redibitio rei principalis ppter accessoria et tunc competit etia vsqz ad. lx. dies. ff. eo. ti. l. ediles. in prin. §. vendēdi. Quarto dō competit quando eo loco quo iter est vulgo habet quis canem. lupum. vrsū. apum. verrem. panterez. leonē et. vel animal aliud quod nocere posset siue sit ligatū siue solutū. ff. e. ti. l. bi em. §. deinde autem. vide de his Buil. in spe. in tractatu libel. de emp. et vendi. §. nunc dicendū est.

Actio de superficie in rem cōpetit ei q superficiem habet in alieno solo nomine adducti ad repetendū superficiem si possederat ff. de supfi. l. j. §. q superficiē. in fi. et. §. ait pretor. et sane.

Actio empti competit emptori ad rē repetendam quā emerat in qua venit commodum qd accessit. Et si quid in speciali pacto cōprehendit in hac actione attendit prout quisqz sibi paciscit. ff. de actio. empti. l. emptor in prin. et insti. de empt. et vendi. §. sed nostra. in fi. bui? ptraria est actio venditi q competit venditori ad petendum precium et interesse et vsuras tpe more put inter partes conuentū seu cōtractum est. De ista habet in. l. iulian. §. ex vendito. eo. ti. et de emp. et ven. insti. in §. palle. sed nra.

Actio ex stipulatu nascit cuz de re certa in genere. sed incerta in specie fit stipulatio vt insti. de dō. obli. in prin. Nā si res esset simpliciter incerta stipulatio nō valet. ff. eo. ti. l. ita stipulat? in pn. Et stipulatio ē pcepta vt cū rñdes dare seruū. v l spondes te facturū domū. Et ptinet bec ad actōes in psonā q oriunt ex pctu verborū. et bec colligunt. ff. de actio. l. j. §. j. et l. actōnū genera. §. in psonam. et insti. de oblig. §. fi. et de actio. §. j. et. et. nāqz cū filiis. Et nota q actio descendēs ex stipulatione nō bz dilationē anni sicut actio de vote. l. j. §. ex actor. C. de re. vxo. act.

2. §. cū aut. de hoc Bar. in l. si diuortii. ff. de verbo. ob.

Actiones ex contractu sicut de actionib⁹ in psonam insti. de actio. §. j. que nascunt⁹ ex pacto siue pactum siue obligatio surgit ex te vt cōditio certi. de numerata pecunia conditio certitudinaria. Cōditio ob cām. actio comodati. depositi. pignoratitia. de qbus omib⁹ suo loco dicef. siue etiam cōsurgit obligatio ex verbis sicut in actione ex stipulatu quando res certa in stipulationibus deducta est. Siue etiam oriāf obligatio ex literis de qbus cōditio odio desidie dat in eū q cum spe future numeratiōis scribit se debere qd ei nō est numeratū. Numeratione aut nō secuta infra biennii non repetit cyrographū. Et est introducta et exclusa exceptiōne non numerate pecunie cuz minime cogat soluere qd scripsit se habere. siue etiam oriāf obligatio ex consensu veluti. empti. venditi. locati. pducti. p socio. mandati pscriptis verbis. et actio cōstituta pecuniaria. Necnon actio in factū. de iureiur. Et de his actionib⁹ in ppijs locis fm ordinē patebit. Et iste sunt spēs actionū in psonam que oriunt⁹ ex contractu siue re. verbis. litteris. aut consensu. obligatio oriāf. De quibus vide. ff. de actio. et obli. l. j. et ij. et insti. de oblig. §. j. cum. §. et ti. se. vsq ad titu. de oblig. q ex quasi ptract. naf.

Actiones ex qsi ptractu sunt de actionib⁹ in psonam. insti. de actio. §. j. cum ibi no. q neq ex pacto neq ex maleficio oriunt⁹. s tamen maiorem habent conuenientiā et affinitatē cuz pactis q cum maleficijs et sunt iste. f. conditio indebiti. cōditio libere actionis.

Actio negotiorū gestorū. tutele. subsidiaria cōmuni diuidundo. finii regundo. famulie herciscunde. petitio hereditatis directra et utilis possessoria. fideicommissaria et actio ex testamento. De his oib⁹. ff. de actio. et obli. l. de maleficijs. §. si qd se qntis. et §. se. insti. de obli. q ex quasi contractu naf. cū ibidē no.

Actio de peculio et qd iussu et de in reuerso actio tributaria institoria exercitoria actio funeraria ad exhibēdū. de tigno iuncto. actio in factū de rei vendicatōne actio de paupie. interdū qz bonorū. vti possidetis. vtrobi. interdicitū saluanum De qbus oib⁹ reqre in loco suo.

Actiones vel obligationes ex maleficio sūt actiōes in psonā. insti. de actio. §. j. cum ibi notatis. Quib⁹ delicta hoim cocreentur. qd publice utilitatis interest. ff. de fideius. l. si aureo. §. si ff. ad. l. aq. l. ita vulnerat⁹ cum similibus. vt est conditio rei furtiue. Actio arborum furtim cesarum actio furti. actio vi bonorū raptorū. actio legis aquilie. actio iniuriarum. qd metus causa. de dolo. actio serui corrupti. actio rerum amotarū. conditio ob turpem causam. interdicitū vnde vi. interdicitum quod vi aut clam. interdicitum de libero homine exhibendo. de vxore ducēda. de liberis exhibendis. interdicitū quorum legatorum. interdicitum prohibitium ne quid in flumine ripaue publica. interdicitum de itinere actuz priuato. De quibus omnibus require de. §. loco suo.

Actiones vel obligationes ex qsi maleficio sunt actiōes in psonā. insti. de actio. §. j. que neq ad pacta accedunt neq ad maleficia. sunt tñ similitores maleficijs q pactis. vt actio in factum aduersus iudicē qui litem fecit suam. et actio in factuz de electis et effusis. Et actio in factum de tolo et furto eorum q ministerium cauponū. aut stabulariū. aut nauē exercent. ff. de actioni. et obli. l. ex maleficijs. §. si iudex vsq ad fi. et insti. de obli. q ex qsi male. naf. p totum.

Actio exercitoria fm Azo. in sum. eo. titu. dat cōtrahentibus cum magistro navis ppter nauigandi necessitatē ptra exercitatorē navis qui magistrū nauis pposuit quem equū fuit teneri vt tencē q institor rem taberne vel negocio pposuit. ff. de exercita. actio. l. j. Nec ergo actio nō datur cōtra magistrū navis. sed ptra eū q ma.

gistrū nauis pposuit in eam cām in quā pposit? est expse vel tacite. vt in ea. l. j. S. nō aut. 2. S. ppositio igiē. Est aut magister cui totū nauis anchora 7 cura mā data est. l. j. S. magistrū nauis. q̄ in vulgari lōbardozū 7 puincialiū comit? dī. et in theutbonico 7 in almanico sturmā dī. Nec distinguit an iste magister sit liber vel seruus. maior vel minor. Et sibi imputat q̄ eū pposuit. vt. l. j. palleghata. S. cuius aut cōditionis. Sed exercitor dī is ad quē obutiōes quotidiane aut redditus q̄stus 7 vtilitates nauis pueniūt 7 ptenēt. vt ea lege. S. exercitatores siue ver? dñs nauis sit siue a dño nauis cōduxerit ad temp? vel in impetū. vt dicit ibidem.

Actio estimatoria vel **extimatoria**. i. actio p scriptis verbis sic cognita est actio q̄ extimato pponit gratia dubitatiōis tollende qm̄ res estimata vendēda dat. Dubitatu em̄ est. an ex vendito sit actio. an ex locato. an ex cōducto. an mandati. vt si rē meā do tibi 7 estimo vt eā vendas p decē. 7 inde decē reddas mibi aut rez vt no. ff. d. exti. act. in rubro. 2. l. 7 insti. de actio. S. actionū.

Actio ex testamēto. nō solū scripto heredi cōpetit ad petendū hereditatē. S. etiaz ptra herede scriptū legatarijs 7 fidei cōmissarijs. C. cōia deleg. 7 fidei cōmiss. l. j. Et sapit naturā actionis bonafidei. l. in minor. C. ex q̄ ca. in inte. res. nō est ne. Tamē dicit Bar. q̄ reuera est stricti iurī cū nō numeret inter actiōes bonafidei. in. S. actōnū. insti. de acti. vt no. sp̄e in. l. bñoi. S. edes. ff. de leg. j.

Actio familie heriscunde inter eos cōpetit q̄ cōem habēt hereditatē diuidendā. ff. fa. herisc. l. j. 7. Et dicit familie heriscunde. i. hereditatis diuidēde fm̄ Azo. in sum. vt no. ff. eo. ti. in rubro. Nomen aut familia qm̄q̄ ponit p cognatiōe. vt cum dī illi sunt de familia pami. Et qm̄q̄ p seruitute 7 potestate. vt cum dī paterfamilias. filiusfamilias. bñc tñ p sba 7 hereditate. vt. C. de vbo. sig. l. fi. Sed

heriscō ē verbū grecū idē qd̄ diuido. in. de heriscunde. i. diuidēde no. glo. ff. e. ti. in rubro. Et vtimur hoc verbo sicut repimus apd̄ antiquos. q̄ gerūdīa sua pueniabant in vndo. vt legūdo. audiūdo. diuidūdo. heriscūdo fm̄ Azo. in sum. sua. Et ita etiā hodie dicere possumus. familie heriscunde p familie heriscunde. **Actio fauina 7 paulina** habite sunt supra circa actionē cauillianā.

Actio finium regundoz cōpetit finib? ad distinguendū vel ad iudicandū. ff. eo. ti. l. j. S. iudici. l. se. inter eos q̄ agros cōfines bñt vel p dia. insti. de actio. S. itē finium regundoz 7 bz locū in rusticis p dñs tñ ff. eo. ti. l. ij. 7 nō in vrbānis. qz vrbāna p dia nō sunt p finia sed vicina. qz parietibus distingui pfucere. sed p finia dicimus q̄ adeo sūt prima. vt null? paries in medio interponat. ff. e. ti. l. sed 7 si loci. S. in iudicio. cū ibi nota. Urbana p dia dicunt oia p dia q̄ bñt edificia etiaz si sint in villa. qz vrbānū p diū nō facit locus. s. materia bitandī cā facta. Vñ si in vrbe edificiu cā nō habitādi sed gratia reponendoz fructū fiat. dicit p diū rusticū. Sed 7 horti in edificijs pstituti nō si plimū sint reddit? vinearij forte. 7 sic alioz ptenēt appellatione vrbānoz p dioz. ff. de v. sig. l. vrbāna. Rustica autē p dia vocant agri nō bñtes edificia Et si inter te 7 me ptra quē ago finiu regundoz via publica vel publicū iter venit nō bz locū hec actio. qz cōfiniu nō intelligit sec? si riuus puat? interuenerit. qz finiu regundoz agi pōt ptra dñm riuū. ff. e. ti. l. sed 7 loci. S. si. cū. l. se. 7 ibi no. Est autē hec actio duplex. qz vterq̄ est actor 7 reus. de pba. ex literis. ff. eo. ti. l. iudiciū. l. cōmuni diuidūdo 7 familie heriscunde. 7. l. int coheredes. S. si familie. ff. eo. 3. itē est mixta. qz est in rem 7 in psonā. insti. de actio. S. quedā g. 7. S. itē finium regundoz.

Actio funeraria cōtra herede bonoz vel possessore dat. ff. d. reli. 7 sumpti. fune. l. 7 si q̄s. S. fi. 7 dat ei q̄ funerauit. vt nō

beres defuncti. sed cā pletatis. ff. eo. ti. l. sed interdū. 2. §. si quis. cū ibi nō. p. banc em actionē veniūt reficiende expēse ibidem a funcratore facte.

Actio furti manifesti fm Azo. locū bz qñ fur rem tenens visus vñ depñsus fuerit siue in publico siue in puato vel a domino vel alio anteq̃ pueniat ad locū q̃ pferre rem destinauit. Sicilis depñs dat vñ cū re videat. 2. ad eñ depñs dñ occurfus sit ei licet abiecto furto au fugerit furti māifesti tenet. l. si qñ. §. cēsus. ff. eo. ti. nisi surripientis mutes stat? vt tu mihi surripuisti in seruitute. 2. manumissus furto depñsderis cū re furtiua. vel si tu ptuleris q̃ destinabas tenet furti nō manifesti. tūc em depñsderis cū re furtiua priusq̃ eo loco. ptuleris q̃ destinaueras illo die manere cum furto tunc fur es manifestus. Hec oīa dicunt ff. de fur. 2. de pe. dis. j. c. vulgaris. vtrū q̃ ptem acerui frumenti furat totū? acerui furtum faciat. 2. dat actio furti manifesti in quadruplū. insti. de obli. q̃ ex male. §. pena manifesti.

Actio furti non manifesti cōpetit quicūq̃ pdictis modis furtū nō manifestū pbat. ff. eo. ti. l. manifestū. insti. de obli. q̃ ex ma. na. §. nec manifestū. Et et si vidisti furtū fieri te tñ abscondisti cū furtū faceret ne te occideret nō est manifestū. ff. e. ti. l. si qñ in seruitute. §. ceterū. Et dat h actio in duplū. insti. de obli. q̃ ex ma. na. §. pena. palle.

Actiones hereditarie dicunt q̃ transeunt ad heredes vñ p heredes. fm Azo. Itē q̃ ab heredib? incipiūt vñ p heredes. Et aut plene sciat q̃ transeunt ad heredes vel nō. distingue. aut nascit actio ex maleficio vel qñ a ut ex cōtractu vñ qñ pue sequit Azo. in sum. eo. ti. 2. fm pla. in sū. sua eo. ti. bis actiōib? cōueniūt bi q̃ succedunt in ius. 2. nō bi q̃ succedūt in rem vt donatarij vñ legatarij.

Actio in factū aduersus iudicē q̃ litē fecit suā dat aduersus iudicē q̃ p impitiā male iudicauit in qñ iudicat religionē vide

bit esse ex qñ maleficio. insti. d obli. que ex qñ ma. na. in pn. 2. ff. de va. 2. extraor. cog. l. si. Si nō dolo malo iudicauit vere est ex maleficio obligat? actiōe in factū vel actiōe de dolo ad omne interesse ei quē lesit 2. infamis est. Itē tenet crimie falsi q̃ penā deportatiōis vel vltimi supplicij cōtinet. fm Azo. pbanf bec. C. de pe. iudi. q̃ male iudi. l. ij. 2. ibi nō. i glo. si. iuncta auc. nouo iure libidē posita. 2. l. si filiusfamilias. ff. de iudi. Iudex aut ecclia sticus male induct? p grāuē vel p sordes ab executiōe officij p annū est suspensus ad extimationē pti quā lesit nihilomin? cōdemmand? Et si durante suspensio ne se dinis ingesserit irregularis est nec cū eo nisi p sedez aplicā poterit dispensari. vt in. c. cū eterni. de re. iudi. li. vj.

Actio in factum de eo qd certo loco d? vbi aliqd est pmissum dari certo loco si iudiciū in illo loco cōstitui nō possit. introducta tñ est qdā actio arbitraria vt possit etiam in alio loco agi. Pretor em iniquū esse arbitrat nō posse cōuenire debitorē in alio loco q̃ in loco destinato solutū. 2. bec actio arbitraria. ex sui natura est stricti iuris in q̃ habita cōsideratiōe aliarū actionū stricti iuris qdqd eēt omīsum deberet haberi omīsum. tñ i illa venit etiā qdqd equū 2. iustūvisum fuerit religioni iudicantis. 2. ppter h appel lat h actio arbitraria irregular. qz p naturā aliarū actionū stricti iuris est. 2. hoc est qd dicit glo. in rubrica. ff. de eo qd certo loco qd sit actio irregularis.

Actio in factū ex edicto ptois de alienatione iudicij mutadi cā facta dat ei i cui? fraudē 2. illusionē facta est alienatio 2. suis heredib? aduersus euz q̃ rē alienauit quē interesse puenit qñti interest actor? corā ordinario vñ delegato. de q̃ Boff. in sū. de alie. iudi. mu. cā fac. 2. c. j. e. ti. i glo.
Actio in factū de dolo 2. furto eoz qz mini sterio qñ cauponē aut nauē vñ stabuluz exercet dat aduersus eos q̃ psunt cauponi aut nauī vel stabulo. q̃ quoniā officio malozū boīm vtunt in duplo tenent

qđ dolo aut furto eorū cōmissū est in his reb⁹ qđ saluas fore receperūt. ff. nau. cau. sta. l. j. in pñ. 2. S. idēz pompin⁹. 2. l. 2. ita. S. idēz. 2. S. ait ptoz. iūcta. l. fi. S. h. actō. eo. ti. 2. ff. fur. aduer. nau. ca. sta. l. j. 2. in sti. de obli. qđ ex man. naf. S. ite exercitoz.

Actio in psonā dī pdictio qñ cōtendis ali quē dare aut facere tibi optere. Qñ nō agis vt restituat tibi res tua. 2. spāle nō men accipit 2. in deposito dī simplr actio psonalis 2. nō cōditio. Hoc aut nomē cōditio inde descendebat. qz olim iudicia erant ordinaria. 2. certa sba. 2. qđ oportu it pdici. i. simul dici. vt si qđ caderet a sil laba caderet a tota cā. Sz postea ille solennitates in viffuetudinē abierūt. atqñ nomē remāsit vt ad huc 2. psonales acti ones qđ solennib⁹ verbis interpretant cōditiones vocent. 2. hec colligunt insti. de act. S. appellam⁹. cū ibi nota. 2. ff. e. ti. l. actionū genera. Et hāz actionū genera qđā nascunt ex cōtractu. qđā ex qñ con tractu. qđā ex maleficio 2. qñ male. insti tu. de obli. S. sequens. 2. de act. S. omniū Require scz de omnib⁹ his supia actio nes ex cōtractu.

Actio in rem dī vendicatio rei. l. qñ dicit rem de qua agis tuā esse. 2. aduersarius dicit vñ ostendit ipam rem esse suā. ff. de actio. 2. oblig. l. actionū genera. 2. insti. e. ti. S. appellam⁹ palle gato. Et hāz acti onū. alia est directa in rē actio vt rei vē dicatio actio pfefforia 2. negatoria. Alia est actio in rem vtilis qđ sunt actiōes de dñio nō directe sed vtilis qđ ex eqtate dā tur. qñq; nō dñis. vt sunt publicia ne qđ ex aduersis causis cōpetit. Et actio per quā qñ an actor iurauit 2. actio in rem de supficie 2. actio fauiana. 2. pauliana 2. caluissiana. 2. actio in rē qđ cōpetit inf co minū tabule 2. pictoz. Sūt 2. alie in rez actiones in qđ nō de dñio s de pigno re agit. sicut seruiana 2. qñ seruiana. de qbus vide loco suo. Et nota qđ actio pso nalis nō seqt fundū. ff. de ptabē. emp. 2. vendi. l. min⁹. S. luti⁹ tici⁹. ff. ad trebel. l. j. S. si odio. ff. de iudi. l. fideicōmissum.

S. tractatū. C. de ser. l. ij. S. pinde. 2. ff. de ali. iudi. mu. cau. fac. l. ij. S. op⁹. in glo. p Dy. in. l. fi. ff. de no. ope. nūc. Itē actio psonalis est ita affixa offib⁹ creditoris qđ in aliū transferre nō pōt. nisi fictōe iuris ff. de pecu. l. si quis ergo.

Actio iniuriarū cōpetit ei qđ iniuriā passus est. vt nota. insti. de iniu. in rubrica. ptra eū qđ intulit iniuriā. vñ inferri pcurauit. insti. eo. ti. S. nō solū. 2. pulsauit. vel verberauit. vel famosum carnē ad alterius cōtumeliā scripsit. vel quoquo mō iniu ria aliqñ affecit. insti. e. ti. S. iniuria. In qua iudex condemnauit quanti actor iurauerit se nolle illam iniuriā sustinuisse premissa tamen iudicis taxatōne. in sti. eo. ti. S. pena. 2. ff. eo. ti. l. institutioni bus. Quidam enim dicunt qđ iurare de bet potius de suo perdidisse tantū vel tantum qđ talem iniuriā sustinuisse. Et hoc videt approbare Hostien. in sum. de iniur. 2. dam. dato. 2. Specu. eo. titu. Alij dicunt qđ sufficiat eum iurare sic. qđ nollet lucrari tantū vel tantū. p eo qđ ta lē iniuriā sustineret vel sustinisset. Pñ mū tamen videt verius 2. actio iniuria rū ex pacto non nascit. sed ex cōtumeliā l. sernus. S. sed si pactū. ff. e. ti. vbi tex. in quit. illa nō em ex pacto iniuriarū nascit actio. s ex pumeliā. 2. ex bono 2. equo 2. dissimulatiōe abolet. Nā si qđ iniuriāz reliquerit. s est si statim passus ad anim nō reuocauerit. postea ex penitentia re missam iniuriā nō poterit recolare. l. nō solū. S. j. ff. de iniur. 2. neq; in heredē ne q; i heredib⁹ dāt. l. iniuriarū actio. ff. e. ti. Actio institoria sūm Azo. dāt ei qđ cū aliq cōtraxit in illa negotiatione in qua ppo situs est p eum qđ pposuit aliquā statio nē vel negotiationē gerēdo de pventib⁹ euz pposito. siue pposit⁹ sit expñsus siue tacitus. vt. ff. de insti. act. l. j. 2. ij. 2. l. ait. S. nō tamē. cū ibi nō. 2. dī institoria ab in stitore pposito tanqđ exercitoria noiet a pponente. insti. qđ cū eo. S. exercitoria. 2. S. se. Nā institor dicit⁹ est ex eo qđ nego cio gerēdo instet. nec refert an tabernis

fit ppositus? vñ cuiq; alteri negociatiōi. vt ff. eo. ti. l. qñq; .z. l. institor. z. institor dñ ille q; tabernis vinis vendendis vel alicui alteri negociationi ppositus est.

Actio legi aq̄lie duo p̄tinet capita vel tria. licet vñ nō sit in vsu. vt. ff. eo. ti. l. si seruus seruū. §. huius legis. z. insti. eo. ti. Pri mu caput est de seruis occisis vel q̄drupedib; .q; numero pecudū p̄tinent vt. l. aq̄lia. ff. eo. ti. vbi dñ de aialibus q; p̄gre gatiū habent z. pascunt. sicut oues capre z. eq̄. muli z. boues z. asini. Et fm la beonē sues sed nō canes. Et longe min⁹ bestie fere. vñ z. leones zc. sed elephan tes z. cameli q̄si mixti sunt. Et iō p̄mo ca pite eos cōtinere oportet quo casu tanti sit condemnatio quanti plurimi ip̄a res valuit anno p̄terito. vt in dicta. l. aq̄lia. ff. eo. ti. z. insti. eo. ti. in principio. Se cundū caput qd nō est in vsu. hoc nō po nit. vt. ff. eo. l. si seruus in. §. huius palle gato vbi dicit huius legis. secundū quidē caput in disuetudinez abijt. Sed tertiū caput huius legis est de eis vulneratis fe ris bestiis occisis ceterisq; rebus ruptis vt veste vase. z. similib; . Quo casu cōdē nat qui damnuū dedit quanti res fuit tri ginta diebus retro rei p̄cium z. valorem estimando. vt dicta. l. si seruus seruū. §. tercio aut capite. z. insti. eo. §. capite ter tio. cū. §. sequenti. Et in hac actiōe si q̄s damnuū se dedisse inficiat. id ē negat. cō demnat in duplum. ff. eo. l. j. §. j. Dicit aut bec aquilia ab aquilio plebis tribu no. fm yfido. li. v. q; ipsaz in monte. Quē tino tpe discordie populi z. plebis cōsti tuit. ff. eo. l. j. est postmodū concordia fa cta vice legis est habita.

Actio mandati directa cōpetit mādatori z. ei⁹ heredi. ff. eo. ti. si vō. §. si. z. l. si man dato titij. p̄mo responso. z. §. j. Contra mandatariū vel procuratorē post man datū susceptū. ff. eo. l. si remunerandi. §. j. Et in q̄tum interest id factum esse qd mandauit. puta mādanit vt fundū eme res si mea intererat emi. teneberis post mandatū susceptū. tamen si eundē fun

dum ego ipse emo vel ali⁹ mibi. neq; in terest aliud. cessabit bec actio fm Azo. ff. eo. ti. l. si pcuratorē. §. mandati actio. **Actio mandati cōtraria** cōpetit mandata rio. ff. eo. ti. l. si vō nō remunerandi. §. cō trario vel pcuratori ad expēsas aduers⁹ mandatorē q̄tenus fines nō est egressus Si vō aliquid erogauerit vtiliter in eo non habet mandati iudiciū. s. tñ ne gociorū gestorū. fm Mar. licet vō. z. ac cur. p̄tra. put legi. z. nota. insti. eo. ti. §. is qui. z. ff. eo. l. sed pculus. cū. l. seqn. in p̄ncipio. z. C. de negociis gest; . l. si. i glo. vltima. Si vō mandauerim tibi vt mi bi fundū emeres. etiā si nōdū p̄cium sol ueris ages mecū mandati. vt suscipiam obligatio ē q̄ teneris venjitori. Nam ego agere possum vt cedas mibi actio nē empti. ff. eo. ti. l. si mandato meo. p̄mo respōso. Cōpetit ergo breuiter actio mandati directa cōtra illū qui manda tum suscepit ad implendū cū p̄mo co gi non posset q; suscipiet mandatū in q̄ tum interfuit mādatoris factū fuisse qd mandat. Et rursus ip̄i mandatario qui mandatū suscepit cōpetit actio manda ti cōtraria ad impenfas si q̄s fecit rōne mādati suscepti si fines mādati nō excef sit. sed si mādātū excessisset in expēsis fa ctis nō repetet ip̄as p̄ hōdi actionem.

Actio negatoria. require supra actio con fessoria.

Actio negotiorū gestorū duplex est. scz dire cta z. p̄traria. vnde actio negotiorū gesto rū directa est q; agit dñs rei geste p̄ eū q; negocia eius gessit. vt ad ministratiōis rōnem reddat. vtp̄ta si ego fui absens: z. negocia mea ceperunt eē deserta z. ma le se habebāt. tu h vidēs absq; mādato a me recepto mei cōtēplatiōe ex amici cia quaz ad me habes gerebas negocia mea. mibi vñ bec actio negotiorū gesto rū directa ad h vt reddas mī rōnem ad ministratiōis. vt. ff. de nego. ge. l. ij. z. in sti. de ob. q; ex q̄si cō. na. §. j. z. §. sicut.

Actio negotiorū gestorū p̄traria cōpetit illi q; sine mādato se imiscuit alienis nego

cis gerendis aduersus dñm negotiorū ad repetendū expensas negotiorū gestatione factas. Et veniūt eia que expendit de suo necessario vel utiliter nō tñ volup tuose. 7 h colligūt. ff. e. ti. l. ij. cū ibi nota.

Actio de peculio vel peculietenus competit ei q cū filiofamilias vel seruo peculū habētibz cōtraxit. ff. qd cū eo. l. j. cū se. Que post mortē filij vel serui est annalis 7 nō post mācipationē. emanumissionē. vel alienationē. ff. qñ actio de pe. ē anna. l. j. S. qd diu. vbi dicit. qd diu fili⁹ vel seruus in ptate ē de peculio actio ppetua ē post mortē aut ei⁹ vel postq emācipat⁹ manumissus. alienatus ve fuerit tpalis esse incipit. i. annalis. 7 cōpetit bec actio aduersus dñm vel patrē. vt nota. ff. d pe cu. l. j. S. verba.

Actio noxalis. fm a30. dñ actio q nascitur vel orit ex delictis seruoz. ff. e. ti. l. j. 7 in fi. eo. ti. in pn. Et dñ noxalis a noxia qd fecit ipm delictū. vel a noxia qd dñ ipse deliquēs. versus. Noxia delictū delinquēs noxia vocatur.

Actio pignoratitia directa ppetit debitori ptra creditore. insti. q. mo. re cōtra. obli. ga. S. fi. vel ptra eius tutozē vl curatozē si pignora acceperit. ff. eo. ti. l. si solutum S. fi. 7 h3 locū soluto debito 7 aliter satisfacto quēadmodū voluit creditor l3 nō sit solutū vt si pignora alia data sunt creditori vt a p̄mis recedat. vel fideiussores sine alias res. vel precii vel etiam nuda cōuentio sine p̄cio vel pacto. Quotiens em̄ vult creditor recedere a pignore videt satisfactuz si vt ipse velit vel voluit cautū est licz in hoc deceptus sit sui facilitate fm a30. vt. ff. e. ti. l. si rem. S. emēs 7 l. necessaria. S. si vnus. Per hanc ergo actionē debitor reperit expēsas si q̄s fecit in re pignolata obligata. nisi eadē res sit ampla 7 ad modicū etiā fuerit aliq pignolata quasi in nullo captus sit qui pignora secundo loco accepit.

Actio pignoratitia contraria datur creditori cōtra debitozē 7 datur ad multa. Si em̄ decipiat a debitozē vel ipa re vel ei⁹

pposito quia obligauit rem alienā vl aliq pignoratā. ff. eo. ti. l. tutor. S. cōtraria iūcta. l. si quis in pignore. S. fi. Et si debitoz maliciose versatus sit obligādo es vl stā num pro auro vel argento. ff. eo. ti. l. j. S. si q̄s. 7 in. S. palle. l. si q̄s in pignore. ij. re sponso. vel si obligauit seruū p quē dam num datū est. puta furtum. vel aliud huiusmodi. 7 hoc si sciuit tenet in solidū. i. in totū. secus si ignorauit. qz tñc liberabitur noxe deditione scz dando seruū pro noxia. In his cōpetit bec actio fm a30. 7 alios. Nec pbanē. ff. eo. ti. l. si seru⁹ pignori. Item fm a30. agit creditor actōe pignoratitia si seruos pignoratos artificijs instruxit si incepterāt in breui anteq pignozarent. vel debitozis voluntate creditor eos instruxit. S3 si nihil bonū intercessit si quid artificijs necessarijs eos instruxit fm a30. erit actio cōtraria. ff. eo. ti. l. si seruus.

Actio aut pignoratitia utilis fm pla. dat ei qui impignorauit rem alienā sine consensu dñi. 7 postea dñs pignoris est. ff. e. ti. l. rē alienā. 7 ff. de pigno. l. j. S. j. 7 l. si ticio. cū seq. 7 taz directa q̄ illa dant pncipali 7 suis heredibus. 7 cōtra heredes creditoris. vt pōt pbari. isti. de ppe. 7 tē. act. S. nō autē. iūcta. l. ex contractu. ff. de act. 7 obli. 7 li. j. S. creditor. 7 insti. q. mo. re contra. obli. S. fi.

Actio p quā querit an actor iurauerit fm quosdā dat ei q cū peteret rem suā delato sibi iureiurādo ab aduersario eā suaz esse iurauit. Ab eo em̄ rem suā petit actiōe in factū qui iurauit suā esse. ff. de iureiur. l. nā postea. S. j. 7. S. fi. Si xō rē suā sibi traditā postea amisit. 7 ille q detulit iuramentū eā nactus sit aduersus cū publiciana cōpetit actio. ex li. seu. de publi. ac. l. eū qui. S. petēti. vbi dñ. Si mibi petēti rem iuramentū detuleris. Iurauero q rem meā esse cōpetit mibi publiciana si aduersus te tñ. quō hoc debeat intelli gi. ibi. no. plene. 7 solet iusiurādū referri ei q detulit. C. d re. credi. l. generaliter. S. oē. ver. sed iuramento.

Actiones iudiciales in re esse dicunt. per quas querit. an q̄s liber sit. an libertus. et in partu agnoscendo. ut in. §. iudiciales. insti. de actio. Et illa p̄ quā querit an aliq̄s sit liber partim civilē cām obtinet. partim p̄toriam. Civilē autē h̄m formā dominiū quā in ea directe agit. Et p̄toriam h̄m formā et modū petēdi. q̄ tuum a teipso nō ab alio petit possessore. Ceterē nō duē formā capiūt ex p̄toria. iurisdictione et in re dicunt esse ad instar actionū de servitute. q̄ in hac de iure patronat⁹ in re. in illo proprietatis iure agit. et iudiciales dicunt. q̄ quēadmodū exceptōes actionibus opponunt. et an primā q̄stio nē terminant. Si autē quare nō exceptio nes s̄ actiōes dicant q̄s querat hāc cāz accipiat. q̄ nō est exceptio nisi sit actiōis exclusio. De nō iudiciales nullā actiōnē excludunt sed nō cōpetere dicūt. et iō actiones dicunt et nō exceptiones. verbi gratia iudiciales actiones p̄ tanto dici possunt q̄ in ipsis tractat de magno p̄ iudicio. vel q̄ questionī mote iudicant ut agis cōtra me et aliqd̄ petis oppono tibi questionē status dicendo q̄ es filius meus v̄ seru⁹ in potestate mea cōstitut⁹ aut libertus. et sic de cōsimilibus. Et iudicabit actiōi tue cōtra me mote. Sunt et alie in rem actiōes in quibus nō dicūt de dominio sed d̄ iure pignoris agit. ut ut servitana et quasi servitana. require in loco suo.

Actio p̄scriptis verbis ex cōtractib⁹ inno- minatis descendit vbi. s. civilis causa sub est sufficiens ad actionē introducendaz. et cum negotium nō cadit in certū et spāle nomen cōtractus. nec causa huiusmodi actiōis exprimit. ceterē h̄mōi actiōes exprimiūtur sic do ut des. facio ut facias do ut facias. facio ut des. Et q̄bus nascitur actio p̄scriptis verbis nominata. alias civilis. Quādo mihi aliquid adest v̄ abest vel affuturū est. nec tibi adest nec futurum est. aut mihi non abest. nec tibi adest. aut si nec tibi adest. nec mihi absit. et cesses implere qd̄ convenit inter nos.

ego autē feci in subsidium intentat actio de dolo. Nam vbi vnus cessat implere quod in se est quod promisit altero implente locum habet hec actio.

Actiones p̄torie que sunt et q̄t Require i spe. ti. de act. seu peti. p̄po. §. postremo. Dicitur autē p̄torie h̄m Azo. quia a p̄toze sunt inducte. ut institut. de actio. in summa h̄m eundem.

Actio pro socio que ex vtraq̄ pte directa ē compeit ab usufructu quē solus alter sociorū percipit vel si doli cōmisit in rebus cōmunib⁹. Nā locū habet q̄ duo in eū cōtractū societatis. ita q̄ tam lucrum q̄ damnum inter eos cōmune est. Et aliquis sociorū male et dolose verfecit. tunc alteri cōtra eum dat hec actio. Est autē societas h̄m Azo. duorū vel pluriorū cōventio cōtracta ob comodiorē vsum et vberiorē questū. Que diffinitio h̄m q̄ ipse dicit n̄ est in legibus sed in Marco tulio repit. Nascitur autē hec actio demū societate finita. que finit plurib⁹ modis. put p̄sequit ipse Azo. in sum. eo. ti.

Actio publiciana ex eq̄tate. dat ei qui rem bona fide emit a non dño. et rem sibi traditā bona fide cepit credēs vendentē tēpore venditiōis et traditiōis dñm esse. ff. de publi. et si res. §. vlti. et sufficit emptori habuisse bonā fidem licet vēditōz malam fidem habuerit et callido cōsilio vēdiderit. ut ea. l. §. p̄tor ait. Huic autē vīdēt cōtradecere auct. C. de p̄scrip. lō. tē. malefidei possessore alienate cessat lōgi tēporis p̄scripto. So. habet in glo. in. c. abbate. de re iudi. li. vi. Si ergo talis emptor anteq̄ vsucapiat. vel ante cōpletaz vsucapitione a possēdōe cadit petat rez a possessore iure quasi dominiū. Et appellatur actio publiciana a Publicio auctore q̄ eum inuenit. institut. de actio. §. alie Ad hoc ut actor obtineat oportet istum probare iustum titulū. et rem sibi fuisse traditā et bonā fidē habuisse tpe emptiōnis et venditiōis. et qd̄ presumit nisi cōtrariū probetur. et q̄ credat modo venditorem vel donantē tpe contractus dñm

nō fuisse als publiciana n̄ speteret. Per
mittit autē tali vēditione ac si vsucepif-
set vēdicare nisi forte verns dñs posside
at. vt quidam dicunt. quia exceptio veri
domini publiciana excludit. Si autē p^a
vsucapionē a possessione cadat. tunc nō
cōpetit publiciana. sed civilis actio. vel
rei vendicatio fm̄ quosdā vtilis. fm̄ q̄s-
dā directa. ff. de publi. l. i. De hac mate-
ria vide no. p. 30. an. de sen. z re iudi. ab-
bate sane. li. vj. in glo. vbi in fi. dī q̄ rei
vendicatio z publiciana nō sunt ptraria
sed diuerfa. cū ad eundē finem tendunt
secus cum tendunt. ad fines diuerfos.
Actio publiciana rescissoria dat ei cui⁹ res
quā a nō dño emit credens eum dñm vt
supra cum absens erat causa rei publice
vel studij. vel pegrinationis. vel legationis
ciuitatis. vel causa appellatiōis. psequē-
de vel testimonij ferendi vel qz in capti-
uitate fuit. vel alia causa necessaria fuit
absens. z talis res sua cū esset absens v-
sucapta est. licet ei ppter necessariam ab-
sentia infra añū postq̄ reuersus ē rescin-
dere vsucapionē. vt dicat aduersarium
nō vsucepisse qui vsucepit p auxilij pto-
ris hoc remediū sibi datur. Si autē vere
fuit dñs rei. tunc cōpetit ei vendicatio re-
scissoria. Si vō res talis erat pignori ob-
ligata cōpetit etiā hypothecaria rescisso-
ria. z h̄ in realib⁹ actōib⁹. In actōe autē p-
sonali conditio rescissoria. De hac mate-
ria vide Buil. in specu. ti. d̄ in inte. resti.
in tractatu libellonū sup verbo sed scias
z sequēti. z glo. optima i verbo domini
vel quasi circa mediū mediū in. c. abba-
te sane. de reg. iu. li. vj.

Actio quanti minoris quedā est ptozia. q̄
dā civilis. ptozia locū habet cū q̄s emit
anial vel seruū morbosum seu vitiosum
q̄ ppter morbū vel vitij minus valet q̄
emptus sit z dat ad petendū id quo mi-
nus valet. puta si res nō esset vitiosa vel
morbosa valeret. xx. nūc autē valet. xv.
pponitur bec actio ad petendū quāti mi-
noris intersit emptoris. Hoc autē scias
q̄ de vicio nunq̄ teneē vēditōr nisi i tri-

bus casibus. Primus ē quādo hoiatim
promisit. z tūc ageē ex stipulatu. Secun-
dus est qñ sciebat seruū habere vitij. z
emptorē nō amonuit. z tunc tenetur ex
empto. vel q̄ redibeat. vel q̄ admittere
teneat. Tercius. si in vitio animi sit ad-
mixtū vitij corpis. dat autē infra annū
vtilē. Sed civilis actio quāti minoris cō-
petit qñ librū vel alā rem vitiosam vel
morbosam emit ppter quod res minus
valet. z agiē quāti minoris esset emptu-
rus. de hac actione nihil dicit in arboze
actionū. sed de ptozia solū. Vide similē
de hac materia in spe. ti. de emp. z vē. §
nūc dicendū. ver. est z alia actio.

Actio qd̄ iussu ppetuo dat cōtra patrē vt
dominū quoz iussu cū filio vel seruo ali-
q̄s cōtraxit siue videat iussus ad contra-
hentē siue ad seruū. Nec est in ea opus
verbis aut scriptura. vel vt distinguatur
fm̄ 230. an videat iussus vel iussio spā-
liter in vno cōtractu an generaliter. Et
ita q̄ nolēs cū seruo meo gerere. videor
em̄ oia iussisse. nisi lex certa. id est p̄ditio
vel pactū cōtrariū phibeat. Habet ergo
locū actio qd̄ iussu qñ domino viuēte vt
patre. seruus vel filius ptraxit. quia bac
dñs vel pater eo qd̄ iussit tenebit.

Actio qd̄ metus cā dat ei q̄ probabili vel
iusto metu coactus rē suā vendidit. tra-
didit vel pmisit aduersus eum q̄ metuz
fecit. sed infra annū erat quadrupli. p-
pter contumaciā nolētis rem restituere
iussu iudicis añ lit. cōte. Post annū vō
simpli. vt in. l. si cū emptore. pmo rñso. z
§. post añ nū. ff. quod me. cau.

Actio rei venditionis est quādo dicis rem
corporalē esse tuā. vt bunc seruū. bunc
equū. banc vestē. Alia dicit vendicatio
quā legiste non habent que datur p re-
incorporali. vt no. per doc. in. c. examia-
ta. de iudi.

Actio rescissoria triplex est. vt supra de pu-
bliciana rescissoria.

Actio redibitoria dat emptori p vēditōrē
vt seruū vel anial morbosum recipiat z p-
cium restituat. z datur infra sex menses

vtiles. quia hec actio tñ sex mēſibus du-
rat. vt. ff. de edi. edic. l. j. verbi gratia. Si
vēdis mibi aīal morboſum. latentē mor-
bū habēs. vel aliā rem vicioſam. tali vi-
cio qđ viciū ſi ſciuiſſez nullo mō emiſſez
mibi dāſ actio cōtra te ad hoc qđ p̄ciū re-
ceptū reſtituas infra ſex mēſes. z rē tuaz
morbidā vel vicioſam reaſſumas. Sed
pactū legis cōmiſſorie bz fieri ſi vēdo rē
meā tibi ſub illa cōditiōe. ſi ſoluas decez
p ea infra certū terminū. qđ ſi nō ſolue-
ris ſit res inempta z mea ſicut p̄us erat.
vide infra lex cōmiſſoria.

Actio rerū amotarū cōpetit marito aduer-
ſus vxorē de rebus cōſtante m̄ſimōnio
cā diuortij ablatiſ. Datur aut poſt diuor-
tiū z cōtinet rei pſecutionē. Sed ſi p̄dē
te iudicio reītegrēſ matrimonij. ſoluiſ
iudiciū rerū amotarum. z ſi reītegrato
m̄ſimōnio iterū fiat diuortij remanebit
actio rerū amotarū. ob res amotas p̄io-
riſ diuortij cauſa. Et in q̄ cauſa actio fur-
ti daret cōtra extraneū. In eodem cauſa
actio rerū amotarū locū habet. dū mō il-
la cōcurrāt. ſed vt res mariti dolo malo
amoneant z cōtra. Itē qđ fiat amotio
p̄ſtante m̄ſimōnio vel aliqd qđ p amo-
tione habeat. Itē qđ fiat cauſa diuortij.
Datur etiā hec actio p̄ patrē filio vel fi-
lie quaten⁹ ex ea re locupletior eſt factus
z dolo malo eius factū eſt qđ min⁹ fieret
De hac materia vide nota. per Azo. in
ſum. eo. ti.

Actio rei vxorie vel vxoraticie ſublata eſt
in cuius locū ſurrogata eſt actio ex ſtipu-
latu que dāſ marito vel ei⁹ patri vt bos
tradaſ. Si em a datōe bos incipiet hec
actio locū nō haberet. licet quidā dicant
p̄tū. vt dicit Azo. in ſum. e. ti.

Actio ſeruiana dñō fundi vel domus p̄pe-
tit ad pſequēdas res cōductoris p mer-
cedē domus quaſi res pignozatas quib⁹
nō cōuentiōe pignozent. tñ iuris p̄ſtitu-
tiōe obligant tacite p locatione iure pi-
gnozis in vrbaniſ p̄dijs inuecta z illata
in ruſticis dñō p̄dijs fructus tñ. De hoc
in. §. ſeruiana. inſti. de act.

Actio quaſi ſeruiana q̄ etiā hypothecaria
dicit p̄toria eſt. p quā rē mobilē vel imo-
bilē tibi pignori obligatā quam poſſidet
aliq̄s ſiue ſit debitor ſiue ali⁹ poteris ab
eo euocare ſeu petere. z eſt actio in rē vt
lis. z dāſ creditori ad pſequēdū pignus
hypothecariē. i. rē mobilē obligatā. vide
de hoc inſti. d. act. §. quaſi ſeruiana.

Actio ſerui corrupti cōpetit nō ſolū aduer-
ſus eū cuius bortatu vel cōſilio ſeru⁹ cor-
ruptus vel deteriorat⁹ eſt. ſed etiā cōtra
eū noua lex dāſ qui ſollicitauit ſeruū. Iſ
bonos mores eius corrūpere nō potue-
rit. Hec aut actio in duplū habet cōdēna-
tionē ſed quātū deterioratus eſt ſeruus.
quātū ve res fuerit a ſeruo ſollicitato a-
ſportata z teneſ qui corrupit. ſiue ex bo-
no malo ſiue ex malo deteriorēz fecerit.
De hoc in. l. ſi quis ſeruo alieno ſuaſerit
C. de fur. vbi cauſa de hoc.

Actio ſtricti iuris. re. ſupra. actionū dñō que
dam. z de excep. in. c. cū venerabilis. vide
inſti. de act. §. ſed z ſtricti iuris.

Actio ſubſidiaria dicit quia in ſubſidiū et
auxiliū alteri⁹ que inefficax facta ē dāſ.
vt ſi tutor res pupilli alienauerit vel ma-
le adminiſtrauerit. z ipſe tutor z eius he-
res nō ſunt ſoluēdo. i. nō ſufficientes ad
ſoluēdū pupillo dāſ actio p̄tra illuz in
quē res eius alienate ſunt.

Actio tutele ſubſidiaria cōpetit pupillo
qñ nec tutor nec heres ſoluere habet cō-
tra eū cui iura tradita ſunt a pupillo. vt
cautionē erigat a tutore d̄ indēnitatē pu-
pilli. quādo vel nullā vel parū idoneaz
admiſit cautionē.

Actio tutele directa datur aduerſus tuto-
rē ip̄i pupillo. inquantū cōuenit ſi tutor
in rebus pupillaribus damñū dedit do-
lo vel culpa ip̄i pupillo.

Actio tutele p̄traria cōpetit tutori aduer-
ſus pupillū ſi in rē eius aliqd de ſuo im-
pendit vel p eo fideiuſſit aut rē p̄p̄iam
ip̄ignozauit vel obligauit p pupillo.

Actio venditi cōpetit venditori ad petē-
dum p̄cium et vſuras ex tēpore mo-
re. Et ſi aliquid ſpeciali pacto cōprehen-

datur prout is sibi pascit vel inter partes
cōuentum est. Et huius cōtraria ē actio
empti. que vide supra.

Actio vi bonorū raptorū de rebus mobili
bus vi surreptis datur ei cui res mobile
p violentiā sunt ablata. et cōpetit restitu
tio infra annū ad quadruplum. ita q in
quadruplo cōtineat ei restitutio. et bec ē
vis ablatiua.

Actio hypothecaria. vide supra. Actio q̄si
seruiana. Et bec actio aduocat nudam
possessionē. ff. de eue. l. si cū venditor. §.
j. dicit tamen iudiciū pretoriū tē. Et tū
de actionibus.

Accipere et capere differūt. Nam qui capit
rē suā facit. sed q accipit nō facit suā. Et
qualiter intelligat verbū accipi. vide. ff.
de acq. re. do. l. i. in laqueū. in glo. j. et ij. et
ff. de fur. l. q vas. in glo. ij. et l. naturalis. §.
turbatio. vbi dicit. qui accipit furti cō
mittit.

Accola est qui colit terrā nō propriā. vnde
Accola nō ppriā. ppriā colit incolat terrā
et dicitur ab ad et colo. quasi qui adueni
ens colit terram.

Accephalus. i. sine capite. ab a quod est sine
et cephas caput. xxiij. dist. nulla. in autē.
de ap. §. generalem.

Accersitus est collectus. vocatus. vel circa
se situs. lxxij. dist. quia igitur. xij. q. ij. quo
niam p posterum.

Accoliti grece dicunt ceroserarij vel accē
dētes latine. a deportandis cereis q̄n le
gendū est euangelij aut sacrificij offerē
dum tūc em accendūt luminaria et portāt
licet sol eodē tpe rutilat. ad signū tñ leti
cie demonstrandū vt typo luminis cor
poralis ostendat illa lux de qua Jo. j. c.
Erat lux vera tē. vt inquit text. in. c. cle
ros. ad fi. xxi. dist.

Acrimonia est pprie acerbitas. sed fm legi
stas est pena que infligit sacrilegis. sicut
incarceratio vel exilij relegatio. C. de sa
crofan. ec. l. placet. que ē canonizata. xvi
q. j. placet. sub. §. nouarij. vbi etiam dici
tur de hoc.

Accomode. id est multum comode. §. elec.

vbi periculum. l. vj.

Accusator est ille qui aliquē corā iudice ac
cusat et criminalē sibi mouet questionē.
Et dī accusator quasi adcausator. qz ad
cām vocat eū quē appellat. vt i. c. forus
de ver. sig. post mediū. Et ibidē dī etiam
delator accusator. denunciator et inq̄sitor
pnt eligi ordinari. et eis p̄bende conferri
Et accusatio. test. monij et ordo pari pas
su ambulant. vt ij. q. vij. c. i. p̄i apostoli. in
glo. sup verbo esse. Et admittit ad accu
sandū q in peccato mortali ē. Nemo tū
sine accusatione damnari debet.

Accurate. id est diligēter. studiose. curiali
ter. vel composite.

De Ad

Ad ponit pro iuxta. ff. de serui. vrb̄an. p̄dī.
l. quidā biberius. De hac dicitōe no. ar
chi. de rescrip. si gratiosi. li. vj. et lxxvij.
dist. p̄sbyter. Et quō differat ad et in. vi.
de. ff. de iniur. l. itē apud labeonē. §. cū
viciū. quod notat p̄ statutis dicentibus
q̄ aliquid fiat ad domū vel in domo.

Adempta legata dicim⁹ illa q̄ testator adi
mit a legatario cui primo legauerit mu
tata prima sua voluntate.

Adratio dī quasi eris puniō vel adera
ta p̄dia dicebant ex q̄bus es puniebant.
vt habet ex. l. j. C. de comi. re. mili. et C.
de colla. dona. re. aut transla. seu adera.
l. j. li. x.

Admodū est idēz qd valde. Et ponit glo.
cōcordantias de iureiur. c. romani verfi.
nos itaq in cle. et de cens. ca. grauis. de
corpo. viti. c. j.

Admittere est recipe. vt. ff. de inc. ff. test. l.
cōtra. §. si quis impuberi. vt si dicatur.
iste est admittēdus. i. recipiēdus vel ē in
citare ad currendū. inde admissarius.
id est velox.

Adoptiuus filius est quē aliq̄s adoptat vel
accipit datū a patre. Et cōtra pater ad
optiuus est qui filium adoptat. in fi. de
adop. §. j. et ij. Et sunt damnati heretici
q̄ dixerunt xpm nō ppriū sed adoptiuū
filiū dei. xxiij. q. ij. quidam ver. de censu

hi. z in. c. quadam de cele. mis.

Adoptio est gratuita quedam electio qua quis aliquē sibi eligit in filiū. z hoc faciunt plerūq; bi q; filios habere nō possūt ad ipsorū solaciū. Et talis q; sic recipitur in filiū dī adoptiuus q; a patre legitimo sic ei datur. Et ille qui eū sic adoptat dī adoptiuus pater. Et que sit differētia inter adoptionē z arrogationē. vide infra. arrogare z institu. de adop. in prin.

Advena dī eo q; aliūde adueniat. fm Isidorum. li. x. et bimo. argumen. ff. de iudi. l. heres absens.

Aduocatus est quia alio noīe quasi legat⁹ seu patrouus vocatur q; in forensib⁹ seu extraneis negocijs peminētibus prebet litigātibus suū patrociniū. cuius precii oneraria vocat sub antiquo noīe. Et inde venit verbū aduocare quod est postulare pro opponēte z desiderii eius corā iudice exponere. z patrociniū in causa p̄stare. Et aduocatus nō pōt esse notari⁹ in eadem causa. vt no. in. l. vniuersas. C. de decurio. li. x.

Aduocatus fisci dicit^r qui patrociniū prestat in causa fisci.

Addictus. id est cōuictus vel sentētiatus. Adeo. i. l. est intantū media correpta. vt de rescrip. cum adeo.

Adultus dicit^r qui. xxv. annos cōpleuit. v^l qui a. xiiij. annis vsq; ad. xxv. annos pro cedit. nā adolere in vno significato ē cre scere. in alio cremare vel vire. Et adole scens dicit^r tribus modis vt notat archi. xxvj. q. vj. allegantur.

Adeodatus est nomen dauid. q; datus fuit a deo ad liberationē israel.

Al quid. id quare. de censu. puenit.

Aluter dicit^r qui nuptias violat.

Aluteriū dicit^r quasi ad alterius tborum accessus. vel ad alterū. quia ex adulterio ab vno cōceptus ad alterius hereditatē nascitur. Et fm Lodo. de roma p adulterio statute sunt quattuor pene de iure bo. dierno. Prima est separatio tbori. Secunda est pena detrusionis in monasteriū. vt ibi lacrimis lauet peccatū qd ē pu

doz fateri. Tercia est q; scindunt in panis z capillis añ z cetro. Quarta est ex cōcicatio que est maior omni pena in iure canonico. licet pena adulteri⁹ de iure ciuili sit pena capitis. vt. ff. ad. l. iuli. de adul. te. l. coercende. sed padue est pena. lx. ducatorū. z hoc in viro. sed in muliere ē pena detrusionis in claustrū. vt no. i. l. mācipia. C. de ser. fugi.

Adulterinus est de adulterio pceptus seu genitus. **A**n adulterina moneta v^l sigillū dicit^r falsa moneta vel falsum sigillū ad instar vere vel veri facta vel factum.

De Aff

Afficere tria significat. **A**nde Afficit infor mat punit cupit bec tria signat. Itēz dī affectus nō sufficit nisi sequat^r effectus. vbi ex necessitate opus est facto. vt. c. vi. de spon. z de eo qui mitt. in pos. c. j.

Affatim. i. generaliter vel abundāter. z sic est media brevis. sed media longa. i. faci de. vñ Si dicas affatim tūc significabis abunde. Affatim dicas faci de significa bis. vt habetur in. c. vnico. de reli. do. li. vj. in glo. et. xxiij. dis. p̄terea.

Affinis est qui habet cōsanguineā alterius in vxore. vel ecōtra que habet cōsanguineum alterius in maritum.

Affinitas est p̄mitas psonarū ex coitu pueniēs omni carēs parentela. z hoc dī iure canonico. z sic cōtrahitur affinitas tā per coitum legitimū q; p fornicariū. Similiter dicit^r Bos. Affinitas est attinentia psonarū ex copula pueniens. Nā qñ vir carnaliter iungit^r vxori. omnes cōsanguinei vxoris efficiūtur affines viro z econtra. Sed inter cognatos vtriusq; nulla nascitur attinentia de cōsang. z aff. c. qd super bis. z ipedit matrimoniū cōtrahendū z dirimit iam cōtractū. Dicūtur aut affines quasi ad alteri⁹ fines accedētes. vel ex eo q; due cognatiōes que inter se diuerse sunt. ppter nuptias v^l coitum copulātur. z alter ad alteri⁹ cognationis finem accedit. fm Hostien. Sed fm leges. affinitas est regularitas perso

Ag

narū ex nuptiis cōiūctarū omī carēs pa-
rentela. vt. C. de nup. l. liberi. 7 tamē fm
glo. l. cōtrabit etiā affinitas p cōcub inā
vt. xxxv. q. iij. c. de incestu. 7 ibi no. 7. ff. d.
cōcu. l. j. Etiā per coitū incestuosum vel
fornicariū. vt in. c. discretōi. 7. c. tue. d. eo
qui cog. cōsang. vxo. sue. 7. xxxv. q. ij. nec
eam. Alij tamē reputāt absurdū q tale
vinculū legitimū oriatur ex coitu dāna-
to. cū ex nuptiis pueniat. ff. de gra. l. nō
facile. §. affines. e. §. sciendū. Quis tamē
publice honestatis iusticia. fm Bos. i. ti.
de eo q cogno. cōsang. vt. sue. Ubi dicit
etiā q affinitas p fornicariū ptracta nō
dirimit infimoniū sed exactionez debiti
interdicat. vt in dicto. c. discretioni.

Affidare est fidem dare.

Affirmatio exponit qñq p negatiuā. vt in
c. veniens de testi. vbi dī. In ore duoz
vel triū scz 7 nō paucozū. qñq ecōuerso
vt dī. j. ius naturale. vbi dī. transire per
agrū alienū nō tuū pbas est. iure aut na-
ture oīa sunt cōia. c. quo iure. viij. dīst.

Affictus penes vulgare lōbardoz et tu-
scanozū fm Pe. de samp. 7 abbate dī-
citur cēsus qui dāf rōne prediozū prout
videt velle in spe. de lo. 7 condu. §. seqt
in pñ. inde affictare 7 est locare ad fictū
7 ad firmū. vt in. ca. pisanis. de resti. spo.

De Ag

Agazo dicitur custos equozū. 7 idēz dicitur
equitus. pprie tamē agazo dicitur custos
vel pastor asinozū. iuxta illud Breciste.
Asinozū pastor agazo. 7 habet in. l. aga-
zo. ff. si qua. pau. fe. dī.

Agētes in rebus sunt illi quibus cura eui-
ctionū mandat. 7 erant olim plures di-
uerse diuisi p diuersos numeros. 7 quili-
bet numerus habebat ppriū. C. de of. ma-
gi. of. l. j. 7 tales dicebantur principes.

Agere est generale ad oīa que fiunt tam re
q verbis. tā inter viuos q in vltima vo-
luntate. Nam faciens testamentū dicitur
agere sicut 7 emens 7 vendēs locās 7c.
Sed gerere comprehendit tantū illud
quod fit re 7 non verbis. et sic facies te-

stamentum non dicitur gerere. ff. de verb.
obli. l. verba cōtraxerunt.

Ager appellatur area vel campus in rure
vel locus scz vacuus qui sine villa est. vt
in. l. ager. ff. de verbo. signifi. sed ager cuz
edificio appellatur fundus vel prediū
urbanum. 7 ager nudus vel area nuda si
ne edificio dicitur rusticum prediū vt
ager rusticus.

Ager vectigalis respice infra vectigalis.

Ager emphyteoticus. respice infra em-
phyteota.

Agon est certamen. Inde agonista 7 ago-
niculus. 7 est ille qui pugnat vel certat.
vt. ff. de mu. 7 ho. l. fi. §. magistrati.

Agonete sunt principes ludi. vt. ff. de alea.
l. j. §. in eum. vbi no. accur. in glo.

Agricola dicitur quasi agrū vel agros co-
lens. 7 est nomen cōmune ad omēs agri-
colas. Sed nomina specialia agriculturalū
sunt illa. quia agriculturalū quidam sunt
ascripti. quidam censiti. alij perpetui.
aliqui coloni cōditionales. alij inquilini
alij originarij. alij simpliciter coloni nun-
cupantur. de quibus omnibus infra lo-
cis suis dicitur.

Agricole 7 censiti prout quidā dicūt sunt
duo nomia substantiua per encladim ta-
lem figuram copulata. vt sit sensus de a-
gricolis 7 censitis. id est de agricola cen-
sitis quasi censualibus. 7 habetur simile
ff. de tutelis. l. j. vbi dicitur. q tutela est vis
7 potestas. 7 exponitur. id est violēta po-
testas. ita exponatur agricolis 7 censitis. i.
agricole censuales. Unde versus. Ate-
ris enclade si dixeris arma virumq. id
est armatum virum fm Virgiliū 7 Bre-
cistam. Dicuntur autem censiti quasi cē-
sib? ascripti. 7 cōstituitur eo modo quo
7 ascripti. Verū tamen inter censitum
et ascriptiū est differentia sed nō certa.
Quidam dicunt q censitus sit ille q na-
scitur ex ascriptio. Alij dicunt q illa sit
differentia. quia censitus est ille qui rei
certe annuatim prestande obligatus est
Ascripticius autem est obligatus ad rez
incertam puta ad terciā vel ad quartā

partē fructuū ex fundo pueniētiū. Ali-
quādo tñ etiā cēsus capif large vt eti-
am ascripticiū cōprehēdat. qñ qz pprie z
stricte. quidā tñ dicūt qz bñ nō pnt testa-
ri inter suos. cū alienis tñ dimittuntur.
Jo. an. aut dicit qz pnt testari inter suos
sed nō inter alienos. possunt cñ inf eos
qz sunt de familia. fm io. z accur.

Agricole ppetui vocabāt illi qz validi erāt
in corpe miserā qz inercia simulantes. et
ea que veris miseris erant assignata ad
sustentationē ex publico picipēda dimi-
nuētes. quos proditor studiosus etiā vi-
ligēs detegens ad ppetuū coronatū re-
digat si erāt liberi. Si vō serui qui talia
fingebāt dominus eis carebat z p dito-
ri assignabātur. licz quidā dicant qz hoc
sit correctū p autentiū de questore. Alij
tñ dicūt qz nō. De alijs spēbus z differē-
tijs agricolarū inuenies loco suo infra
ascripticijs et colonus.

Agrimētor est qz agros mēsurat z metif. z
fines p debitā mēsurā distinguit. Dicit
quasi agros mētes. z alibi vocatur libri-
pens. Qui si dolose falsum fecerit vel fi-
nes male distinxerit. tenet actiōe i factū
vide d hoc de pscp. c. qz indicāte in glo.

Aggeribus nili nō rūpendis dicūtur qz in
Egypto nō pluit. sed nilus egreditur et i-
undat agros. vnde qui rūpit ibi aggeres
incurrit crimē quasi lese maiestatis. Et
pena eius est vt in eodem loco vbi rupe-
rat aggeres z vsurpauerit valles nili flu-
entis fluminis de ppijs z vetustis vsibz
in duodecim cubitorū flāma cōboratur.
z cōsorciū z participes sceleris deportā-
tur z eorū bona publicātur. vt. C. de ni-
li agge. non rūpen. l. vnica.

Agapen. i. stipa. vt dist. xliij. si quis. Etiam
agapa dñ cōuiuū pauperū in eodē signi-
ficato. vt in. c. si quis palle.

Agō agonis grece elabor latine. qz qui la-
borat agit. Vñ christus dicitur fuisse in
agone. inde agri z fundi agonefici qz va-
bātur certatibus in agone vel cū agone
id est labore ad fertilitatē sunt producti.
vt. C. de fun. primo. l. si. li. xj.

Agnati dicūtur qui per virilis sexus lineā
cōiuncti sunt in cōsanguinitate. ideo sic
dicti qz accedūt z quasi nascunt p natis-
tum scz desunt admittunt cognati. Vñ
cognati cōmuniter vocātur omēs siue p
virilē sexum vel femineū in cognatione
sunt cōiuncti. hoc de veteri iure. Hodie
vō inter agnatos z cognatos pua est dif-
ferentia p iura autenticorū.

Agnominatio idē est qd agnomē. quādo-
qz etiā dicit sedus cōiugale.

De

Al

Album ptozis est quedā tabula dealbata
que ponebat in curia vel turri ptozis in
loco cōmuni. in quo scribebant z pone-
bātur noia vocatorū ad iudiciū. z ad cu-
ius instātiā quilibet citatus esset. Et ibi
etiā pponēbātur statuta z edicta pto-
ris in grossa lra ita qz ab oibus legi pos-
sent. Et erat certa pena cōtra illū qui de-
lebat illud albū. qd modo est sublatū. de
hoc in cle. j. de iudi. in autem. de litigiof.
S. omne. coll. viij. in spe. de vo. z cōtu. S.
restat. in prin. z de citato. S. sequif. ver. z
nota. Et dicit qz loco bñōi sunt mō qua-
terni z qui corrūpebat vel debebat punie-
bat in quinquaginta aureis. per edictū
de albo corrumpē. C. li. xj. Est album p-
tozis triplex. Vñ in quo scribunt edi-
cta ptozis. vel lex ciuilis. vt in. l. si quis.
ff. de iuris om. iu. Aliud est in qz scribun-
tur citatiōes. vt in. S. pal. in autē. de liti.
coll. viij. Terciū est in quo scribunt no-
mina decurionū. vt. ff. de albo. scriben. p
totum ti.

Albergarie sunt cēsus seu pactiōes que de-
beantur pro comestionibus. de hoc p glo.
in. c. pterea. de iurepa.

Allegare est argumētari ad pbatōes vel
cōclusiōes ad cōem iudicem p comodo
sue cāe z pprie ptnet ad aduocatos.

Alloidiū est curia vel prediū vrbānū.

Albagaria sunt pcuratiōes qz certe ville
debent dñis suis ad eas venientibus. de
rescrip. ad audientia.

Alimentoū appellatiōe cōtinētur calcia-

menta vestimenta et habitatio. vt in. l. le gatis. 2. l. si. ff. de ali. et ciba. leg.

Alba est vestis sacra. vel nomē opidi in lō bardia. vñ Virgi. Albanique patres et. p mo eneī. et dicitur. Urbs alba vestit pre sbyter alba. fm Jo. an. in cle. ne in agro de sta. monachorū.

Alluio est latens incrementū veluti cum paulatim aquis alluendo arenā ex fun do meo vel vicini mei in fundū tuūz alī quid ita accrescit vt facile modus nō pos sit apprehēdi qua hora sit allatū. vel bec augmentatio facta. Sed intrusatio ē pa tens incrementum. vide institut. de re. di. S. pterea.

Aleator est qui ludit in alea. Etia ille qui quasi scholam illam tenet. et si talis cleri cus fuerit repellat a promotiōe. vt de ex cel. prela. c. inter dilectos.

Alienigena quasi aliene regionis vel alie na gente natus vel genitus fm Isido. li. x. et bimo.

Allibrati dicunt qui descripti sunt i libro ciuū vel cōitatis alicuius ciuitatis.

Altricationes sunt certamina verborū fm Jo. an. in probemio cle.

Alias bec dictio significat cōditionaliter. qñq alterationē vt pmittis dare fundū alias. x. nomie pene. ff. de iurcin. l. alias. vbi re pempta iurat. alias nō. i. si non sit pempta. Secundo alias ponit pro alio loco. l. adeo. S. insula. ver. q si toto alueo naturali derelicto flumine. flumen alias fluere cēperit. i. in loco alio. ff. de acq. re. do. Tercio. i. alia vice vel alio tempore. vt in. l. diē. ff. de arbi. vbi dicitur alias est agitatū. i. alia vice vel alia qstōe. Quar to. i. alio casu. vt i. l. qui testamēto. S. mu lier. ff. de testa. vbi mulier in testamento testis esse nō potest. alias potest. id est in alio casu q testamēti. Quinto alias. id ē alio modo. l. j. S. illud tantuz. ff. de aqua plu. arcē. Et breuiter bec dictio alias si gnificat alterationē diuersimode. sed in casu particulari eo modo tm fm quem subiecta moteria declarat. alias applica ta casui significat alterationē eius quod

est in oratiōe precedenti.

Alueus dicitur venter flumiorū vel vas in quo lauatur pedes fm glo. in. c. dudum. de sepul. in cle.

Alius alia aliud denotant diuersitatem et implicant. l. quidam relegatus. ff. de re. dubi. Etia alius. id est contrarius. xj. q. j. c. ij. xj. distin. quis nesciat. Vbi dicit nū lus alius q Petrus pdicasse in ytalīa. Gallia. Hyspania. et ceteris provinciis. Item alius et alter sunt pcedentibz im plicatiue qualitatis pcedentiuz. vt. l. si donatione. C. de his que vi. me. ve cau. si. licet glo. ibi velit q implicet qualitātē cōtractus. Alter est denomina tuū qua litatis. nō autē substantie. ff. de ver. obli. l. si quis cum alter. C. de testi. l. etiā. et qd ibi notat glo. Et etia denotat diuersita tem nō in substantia sed in qualitate. vt no. do. fran. in. l. si certos nummos. ff. de verbo. obli.

Alioquin dicitur vel significat conditiona liter. cōiunctiue et aduersatiue. Conditi onaliter. vt promitto fundum dare alio quin centū nomie pene. ff. de dam. infec. l. si finita. S. ex damno. Cōiunctiue capi tur in. l. damni. S. penulti. ff. de dam. in fec. Aduersatiue in. l. fluminū. S. idē ser uis. eo. ti. significat ergo tripliciter fm qd subiecta materia declarat.

Alumnus est qui alit aliquē vel qui alitur ab eo. vel est filius ex concubina. vt in. l. alumnus. C. que res pig. obli possit. et ibi glo. Et sunt quinq noia que significant indifferenter actionē et passiōez. Vnde hospes zelotipus. cōiuiua. vector. alum nus. Actū siue pati sub eodē noie signāt **Alienare** est proprie rem aliquem in domi nium alterius transferre. inde alienatio est omis pactio per quā transferē domi nū. de re. eccle. nō alie. c. nulli. C. de fur. l. j. Item alienatio sumitur dupliciter. Ano modo pro dictione significāte trā slationē rei vel iuris. vt in. l. alienatiōis. ff. de verbo signifi. Alio modo sumitur alienatio pro ipso facto quo rei vel iuris sit translatio. Tale enim factum quo sit

translatio est alienatio. Et hoc factū alienatio significat. Nam factis quādoq; si cut verbis declarat voluntas in. l. de q; bus. ff. de legi. Diuersimodo de ergo significat. put ex eius medio et circūstantijs ad iacētibus inferitur. Verbi gratia. Testator ligauit stichum quē si alienauit necessitate legatum nō exstinguitur. si alienauit voluntate legatū extinguitur. l. fidei. cōmissa. §. si rem. ff. de. l. iij. Ratio. quia quando testator ex necessitate alienauit nō videt per hoc voluntatē mutasse. Sed cus quādo ex voluntate alienauit legatum. tunc enim velle videtur q; alius q; legatarius illud habeat. finaliter verbū alienatio vel alienare significat qd; eius impositio vel aliud probabile mediū declarat significare. Et factū alienatiōis reuocationē dispositionis significat si voluntate alienantis est reuocabilis et ipsum factum ex se vel ex quauis circūstātia hoc probat.

Alienare causa mutandi iudiciū dicitur q; credens se ab aliquo cōueniendūz reali actione vel personali que in iure scripta sunt alienat rem dolo malo causa iudiciū futuri mutandi. id est vitandi. in qua actione alienator tenetur actione in factū ex hoc edicto cōtra ipsum pposita. et intē tione probata ad interesse cōdēnef. sal. uis nihilominus pristinis actiōibus aduersus nouos possessores. quia solā possessionē alienans tenet hac actiōe. Qui. cūq; ergo metuens cōtrouerisiā rem dolo in alium trāffert. vt iudiciū mutet et eu. tet dicitur alienare causa iudiciū mutādi vt in ti. de alie. iudi. mutan. cau. fact. Et nota q; noie alienationis cōtinētur que. stiones seruitutū predialiū et vsucapio. Aliq; est em vt nō videatur alienare qui patitur vsucapi. l. alienationis verbo. ff. de verbo. signifi.

Aternatiua ē cōiunctio alternatiue signifi. cās. scz qñ significat alter de cōiunctis esse seu orationē factā p hāc cōiunctiōez in altero verificari. Et quādoq; variat significatū vel ex cōiunctiōis natura. sub

iecta materia. seu quauis alia circūstan. tia. Verbi grā. lego stichū vel pampbilū significat utrūq; esse in obligatiōe. sed al. terū tm in solutiōe. vt alterū soluēdo de. bitor liberet. ff. de verb. obli. l. si duo. i. fi. Et effectus alternatiue ē q; vterq; est in obligatiōe. q; vno mortuo alter q; sup. est remanet in obligatiōe. Est aut alternatiua quadruplex. Quedā rerū in qua electio est debitoris. l. plerūq; §. si. ff. de iur. doti. et l. arbitraria. §. sceuola. ff. de eo qd; eer. lo. facit. ca. in alternatiua. de. reg. iur. li. vj. Secūda est locutiō respectu solutiōis fienda. q; in illa iterū debitoris ē electio an li. ptest. vt in. §. sceuola. palle. Tercia locutiō q̄tum ad iudiciū inchoā. dum in quo loco debeat cōueniri in qua electio ē actoris. §. p̄dicto. Quarta alter natiua est psonarū qñ stipulatio est ap. posita de soluēdo. in illa iterū est electio debitoris. vt in. §. item iulianus. l. arbi. traria. p̄al. Alij dicunt q; alternatiua le. gis significat vt eam lex ratio vel subie. cta materia significare pdearat. Sed al. ternatiua homis significat vt proferētez significare verba velle vel subie. cta mare ria vel queuis alia cōiectura probabilis cōcludēs declarat. Et de istis alternati. uis seu. aut vel. Re. loco suo.

De Am

Amita est soror patris.

Amita magna est soror aui.

Amitinus est qui ex ea generatur. l. amite filius. vt. xxxv. q. v. c. vltimo.

Ambages est dubia locutio vel effugatio sermonis extra propositum.

Ambiguū est vbi opiniones sunt et iurava ria vident. de sen. excō. inter alia. de iud. c. j. li. vj. Et ius ambiguū est per summū pōtifice declarandū. c. p. venerabilē. §. ra tionib; qui fi. sunt legi. et de rescript. sup. l. fis. de offi. dele. sup. de cā pos. pastoralis de pben. q; sepe. li. vj. fm archi. Et de tri plici ambiguitate. scz iuris. facti. et p̄sone nota. xxxij. dist. c. fi. fm Jo. an. in probe mio. cle. super verbo ambiguitatis.

An

Ambasiator est legatus p̄ncipis in arduis negocijs. ⁊ ambasiata ē b̄mōi legatio cōciliorū vel p̄ncipū in causis suis.

Administratoz siue admistratoz rerū publicarū est qui temporalia gerit. sed magistrat⁹ q̄ iurisdictionē exercet fm̄ Azo. C. de adm̄. rei pub. li. xj. in rubro.

De An

Anathema vno modo est substantiū. et ē damnatio eterne mortis. ⁊ nō nisi p̄ mortali crimine debet imponi. Et in illis qui aliter nō patiūtur corrigi. xj. q. iij. Nemo episcopoꝝ. in fi. Vel est excommunicatio seu suprema maledictio. Et dicit̄ ab ana id est sursum ⁊ thema figura. quia olim impunebat̄ figura frontibus damnatorū. De hoc no. 30. an. de iudi. cum nō ab homie. vbi post excommunicationē incorrigibilis anathematis mucrone ferit̄. id est punit̄. i. solenni excommunicationē cum xij. episcopis candelas in terrā proijicientibus ⁊ cōculcātibus. vt in. c. debet. xj. q. iij. Et anathema tale vel maledictio solebat fieri p̄ prelatos. Vel dicit̄ ab ana qd̄ est rectū ⁊ themus diuisio quasi recta diuisio damnatorū a deo ⁊ a plebe. Alio modo anathema est adiectiū omis generis indeclinabile. ⁊ dicit̄ excommunicatus. maledictus separatus vel dānatus vnde. Qui frangit rapit ac vrit ferit est anathema. Frāgit scz ecclesias. rapit res alienas. vrit etiam ecclesias. ferit personas ecclesiasticas. Inde etiam anathematizare. id est dānare vl̄ excoicare. maledicere vel separa. vt supra.

Anathematizatus d̄r qui tanq̄ impius a deo separatus est. ⁊ ponit̄ pro excoicato vt. xxiij. q. iij. certus est.

Annalis actio est que certo tpe finiēda est puta anno. vt iniuriarū vel minorū.

Annona fm̄ Azo. d̄r salariū qd̄ cuiq̄ p̄ capite suo remuneratiōis causa dat̄. vnde est titulus. C. de anno. ⁊ capi. admini. l. capite fm̄ Azo. id est captiōe. Sicut em̄ fm̄ eum captio dicit̄ tributū qd̄ dat̄ pro capite. ideo hic captio vel capite ponit̄

pro eo qd̄ datur magistratib⁹ causa salarij p̄ remunerādo labore. Et dicit̄ captio de capite. qz est precii debitū capiti id est dignitati. Et erāt hec precia que in singulorum magistratū descripiōibus cartis ligabantur.

Annone militares dicit̄ quas milites singulis diebus cōsequātur. vt. C. de anno. mili. l. vi. vbi d̄r q̄ ipi annones ⁊ capitia singulis cōsequēbātur diebus.

Annone ciuiles sunt que publice dabant̄ iudicātibus ciuitatibus. vel omnibus tpe necessitatis p̄ singulos dies. vt. C. de anno. ⁊ tribu. l. ij. li. x. Etiam annona est seges vel frumentū vnius anni.

Annotatio sacra est cōscriptio bonorū vel eorū cōnotatio seu cōsignatio veluti cuz aliquis cuiuscūq̄ criminis reus si absentat se vocatus ad iudiciū pariet̄ bonorū annotationē vt si infra annū venerit ⁊ se purgauerit bone sua recuperet. Si autē nō venerit tūc fisco applicent̄. Et qualiter fiat annotatio ponit̄ Spe. in ti. d̄ act. §. si. ver. §. qualiter. Dices q̄ preles siue iudex veniet cū tabellione ad domū accusati. ⁊ inquirēt. q̄t domus. quot p̄dia rustica. quot iugera terre habeat i bonis eius. Et omnia bona illius qui non venit citatus ponit̄ in banno fisci. nisi venerit infra annum. ff. de requi. reis. l. j. §. j. Ab hac tamē sentētia cōditionali poterit appellari. de appel. preterea. Et describunt̄ bona que tñ fiscus de facto nō occupat. nisi post annū. Post hoc iteruz p̄ edicta requiret̄ accusatus. ⁊ citās mittit̄ lras suas iudici vel rectori loci in quo deget accusatus vt p̄ illū citato innotescat se accusatū vel citatū ⁊ bona ei⁹ esse annotata. Inde venit verbū annotare. vel ecōtra ab hoc verbo ipsum nomen.

Annotatio sacra d̄r tēscriptū illud qd̄ imperator p̄prio metu mentis indulget ali cui cōstituēs fm̄ preces ei⁹ seu illius ali qd̄ fieri vel nō fieri. C. de diuer. rescrip. l. si. ⁊ ibi i glo. Et notat cardinalis faboz in. c. sup̄ lris. de rescrip. differētiā inter annotationē ⁊ pragmaticā sanctionem.

Animus. no. Jo. an. ca. unico. §. scire. de sa-
cra vinct.

Ante significat ante rem factā s bene icho-
aram. ff. si cer. pe. l. ij. §. item mutuū. vbi
de hoc. z. ff. de ver. obli. l. q ante. z. l. eum
qui ita. §. quesitam.

Annus q̄c dies z menses habeat no. glo. in
co. si ppter. de rescrip. li. vj. z. c. cuz sit. de
elec. Nam annus cōtinet. cccxv. dies. vt
in. l. cū. beres. §. sticbus. ff. de sta. libel. et
quādo annus inceptus p cōpleto habet
vide inno. in. c. generalē. de eta. et quali.
z archi. in. c. si annus. de iudi. li. vj. z in. l.
cū bisextus. ff. de ver. sig. Item quidam
coputāt annū ab incarnatōe dñi. vt. xxiij
dis. in nomine dñi. in pñ. Alq̄ a natiuita-
te dñi. z de hoc glo. in. §. forma. ij. q. v. et
in spe. de instru. edi. in pñ. in pma colū.

Annus iubilaeus dñi annus remissionis. qz
eo anno debita remittebant. Serui be-
brei dimittebant liberi. z oia reuerteban-
tur in pristinū statū. z est annus q̄nqua-
gesimus. vt in. c. in iubilaeo. de pe. dist. j.

Annus vel annuatim ex p̄prio significa-
to significat multiplicationē simplr sine
indeterminate. sed quādo applicat cass
bus significat diuersimode. put ex diuer-
sificatione materie cōcludit. pferentē itel
lexisse. Et pacto seu stipulatōe p̄mitti-
tis. x. ticia annua vel annuatim significat
multiplicationē p̄petuā. quia significat
p̄missam summā deberi ei cui p̄mittit
el⁹ heredi z beredis heredi. z sic in infi-
nitū. Ideo dñi in. l. stipulatio. ff. de verb.
obli. q stipulatio annua ē p̄petua. Et no-
ta q annuū legatū pro primo anno ē pu-
rū. z pro alijs annis est cōditionale. qz p
quolibet anno debet legataria si tūc vi-
uit. Si x mortuus est tūc nō debetur.
nec si deportatus est. quia talis civiliter
mortuus est. z nō habet ius capiendi ex
testamēto qd est civile. l. cum in singulos
de an. lega. vbi dicitur q p singulos ius
inspicitur. Sed vbi promitto tibi. x. an-
nua vt sis pcurator meus in parlamen-
to. significat multiplicatio tēporalis ex
cā que apponit de offendo procuratorē.

quia morte finietur sic z obligatio q̄ ex
hoc inducit. De hoc vide. l. annua. §. si.
z totū ti. ff. de an. le.

Angaria penultima longa ē iniusta exactō
vel cōpulsio. Nam angarie dicuntur per-
sonalia obsequia p̄p̄is sumptibus pre-
stita. c. nō minus. de immu. ec. Sūt ergo
quedā p̄sonales p̄statiōes que avulgo
dicunt captiōes. Sed pangarie penulti-
ma longa. vide infra de per.

Ansa est nodus cursilis z facilis ad soluē-
dū. ita factus q si recte trahit caput fili
oīno solutus est. vt no. Berni. in. ca. cum
olim. de verb. sig. vbi dñi in tex. dñi ansam
soluimus. nodū dicimus ligauisse.

Antapoca siue anticopa siue antecopa qd
idem est fm aliq̄s. Et fm Bzo. in sum. d
fi. instru. ver. de antapocis. vocat cyro-
graphū qd facit debitor creditori. i q cō-
fiteor se soluissē tūc. z sic est de solutis. z
fit a debitore in hūc modū. Cōfiteor me
tantū vsurariū noie vel pensiōis soluissē
z dat creditori. Et sic nō dicit ab anti qd
est cōtra. sed ab ante fm Jo. quia fit an-
apocam vel ab anti quod est ad quia est
inducta ad securitatē creditoris. z fit eti-
am ante apocam. qui em̄ alieno nomine
possessionē z pensionē soluit. vel qui credi-
tori vsuras representauit si quādo dicat se
suo noie possessionē. z ita demū factū vel
p̄scriptione liberatū cōtendit ius agētis
facit facillare nisi dñs vel creditor vsu-
ras vel p̄siones p̄teriti t̄pis sibi solutas
cōprobet. probat aut p anticopā debito-
ris. C. de fi. instru. l. plures. vbi glo. dat
tres modos dicendi. Vel vt aliq̄ dicunt
antapoca. est scriptura quam facit debi-
tor obligando se. et in qua fatetur se de-
bere. Et fit contra apocam dicendo. Cō-
fiteor me debere zc. z sic dicit ab anti. id
est contra. Apoca autē fm omēs est scri-
ptura creditoris cōfidentis sibi a debito-
re solutum. et sic apoca est de receptis z
fit a creditore. puta cōfiteor me recepisse
tantum. ff. de condi. indebiti. l. fi. §. tici-
us. ff. de furt. l. qui tabulas. §. apoca. et
de acceptilationibus. l. acceptilatio. §. j.

Plane autē cōsulit creditor vel domino vt dādo apocā debitori vel colono vt exemplar retineat cū subscriptiōe debitoris vñ coloni. Vel creditor d colono apocam. z recipiat ab eo anticopā fm Azō. Dicunt ergo tertij. vt Jaco. de arena. q creditor scribat duas apocas z det eas debitori. vt vnā sibi retineat. z in alia se subscribat. z reddat eā creditori. Quod nō placet. Accur. vt in glo. palle. l. plures. Item Hostienf. de fi. instru. S. qd si antipoca. vbi addit xsum. Apoca sit dātis. antipoca suscipientis. Alij tñ dicunt q apocas z antipocas hodie generalit vocamus oia documēta z signa que solēt fieri siue in scriptis sint pfecta siue in trunculis virgarū. quas qdam dicas vocant. Hodie frequēter fieri solēt inter superiores z inferiores dispēatores in domibus dominorū siue diuitū. Et etiā inter creditores qui retinēt sibi famā et debitores qui recipiūt ibi minore quātitate virge vel dice in signū solutiōis faciente. Differt tñ cyrographum ab antipoca vel apoca. quia cyrographus dicit cū duo paciscentes faciūt duas scripturas z sub eadē forma verborū cōficiunt z mutuo tradunt.

Animaduersionis dicit pena. quia animaduertere est punire. vñ dñ animaduertendū est in facinorosos homines. Itē animaduersionis dicit cuiuslibet operis determinatio fm quā quis p mercede sua suscipit certū opus z determinatū suis impēsis faciendū. vt terrā colendā vel domū cōstruendam. Etiā animaduersionis est cōsideratio q quis puniendus sit z qua pena. qliter et quō in parrochijs z circūstantijs cōuerse tur. Hinc etiā significatio verbi animaduertere cōsiderari pōt suo modo.

Aniceps est aliquid seu aliqs buc z illuc fluctuās z dubius an istud vel illud rapiat et angius in quā ptē declinet fm Psido. li. x. et bimo.

Anbitodū ponit pro cōtra bono. vel pro cōtra dato. Et solet dici q datur contra venenū. z sic ponitur pro medicina. vt i

c. ceterū de iura. calli. Inde anbidotari us. et est liber in medicina. de iureiurā. c. j. in clemen. vbi glo.

Anbidotū est etiā cōtraria donatio. ita exponit glo. sup ver. anbidota. in. l. sed et si lege. S. cōsultit. in fi. ff. de peti. here. et viij. q. ij. illud. z de testa. cū in officijs.

Antistes dictus est sacerdos. eo q an stat. c. clericos. xxi. dist. cōmuniter tñ sumit pro epō fm glo. in cle. dudū. de sepul.

Anbitesis est figura que ponit casum pro casu zc. dist. ix. c. ego solus eis scriptorū id ē scriptorib⁹ vbi ponit genitiu⁹ p datiuo. de figuris vide. c. forus. de verb. sig. in glo.

De Ap

Apparitores dicunt q citant partes z eas apparere faciūt in iudicio. hoc nō mē in de trabentes. Vel dicunt ideo apparitores quasi apparetores. quia ipsi apparēt in iudicio. Item dicunt catholici. qsi cōmuniter z vulgariter seruientes. vt pedelli ad iudiciū. Item dicunt officiales fm Azonē. Vel fm Psido. apparitor dñ ille eo q appareat z videat vt prelo sit ad obsequiū vel aliqd audiens teneat. Et nō. q regulariter fm leges ante lit. cōtest. cōtra absentē nō pcedat ad diffinitiuā sententiā. nisi excepto vno casu contra apparitores. id est nūcios generales vñ ipsi deliquerūt in officio suo. Secus si aliter delinquerēt. vt no. in glo. sum. iij. q. ix. Et de apparitore habet. in. c. tua. de homi. z glo. magna. in. c. veritatis. de do. et contuma.

Apes vel apis est auis volatilis. de pse. vi. v. nunq. de deci. nūcius. Et bz apius in genitiuo plurali. vt insti. de re. di. S. apia natura. z hoc qñ in ntō bz apes. licet fm Alex. bz um in gto cum apis babz in nominatiuo. An versus. Am tibi dat apis. sed apes dat ium in genitiuo.

Apex est summitas bonoris vel distinctio nis nota. Nam qd in summa est distat a pedibus vel infimis. Et hec summitas respicit tpalia. vt in. c. solite. de ma. et obe.

Etiam sumit pro lra. vt dicit rps. mini-
mus apex nō peribit. Itē sumit p sub-
tilitate. dū dicimus. de apicib⁹ iuris nō
disputandum. ff. māda. l. si fideiussoz. S
quedam.

Appellatio fm Azo. est a minore iudice p
inuocationē maioris iudicis p̄textu ini-
q̄tatis p̄me late sine rescissio. ff. d. mino.
l. p̄fecti. Itē est de minori iudice ad ma-
iorē puocatio fm summissas. de cōsue.
c. ij. li. vj. in glo. iij. Al aliter fm Hosti.
Appellatio est iurisdicciōis prioris iudi-
cis p inuocationēz supioris iudicis rite
facta suspēsiō. ⁊ hec diffinitio fm eū cō-
petit tā fm leges q̄ fm canones. ⁊ hoc
de offi. dele. S. p̄terea. Vel sic. Appella-
tio est ab audientia minoris iudicis ad
maiorē ppter grauamē illatū vel cōmū-
tū puocatio. d. ap. vt debet⁹. ⁊ c. cū cessā-
te Et si extra iudiciū appellat. tūc ē supi-
oris inuocatio seu p̄tectio ab iniuriā v̄l
grauamine irrogādo. c. cū sit romana. e.
ti. de ap. rela. ⁊ recu. Et appellatio ⁊ recu-
satio sunt paria. de ap. sup eo. ij. respōso
⁊ hoc q̄ ad modū. sicut nō admittit fru-
stratoria appellatō. ita nec recusatō. Dif-
ferūt tñ. qz recusō si nō grauior. nō tñ ap-
pello a iudice i quē p̄sensī nisi grauer tē.
de of. dele. c. si p̄. in glo. si. li. vj. Et no-
ta aliq̄s casus in quibus nō appellatur.
Tñ Appellare vetāt. selus. excellētia pa-
tri. Cōtēptus patris ⁊ interdictio facta
Arbitriū. res que perit. est si lōgius acta
Scelus quia in notorio delicto non ap-
pellat. c. cum sit romana. S. p̄terea. de
appel. ⁊ c. cōsuluit. eo. ti. Itē excellentia
iudicis vetat appellari. quia a papa. p̄-
cipe. senatuscōsuluto. p̄fecto. p̄torio nō ap-
pellat fm goff. in sum. Pacea. qz si paci-
ficant partes ne appellāt nō poterūt ap-
pellare. ff. a quib⁹ ap. nō licet. l. j. Cōtem-
ptus patris. quia cōtumax nō audiet ap-
pellans. xxiiij. q. iij. de illicita. nisi veniat
ad huc iudice sed ēte p tribunali. ff. d. in
inte. resti. l. vlti. Vel nisi esset cōtumax in
exhibēdo. l. creditor. S. missus. ff. e. ti. In-
terdictio facta. qz quādo inbibet a papa

appellatio appellari nō pōt. nisi ex p̄sta
cā. pbabili ⁊ pbata coraz eodē iudice a
q̄ appellat. Arbitriū. qz ab arbitrio non
appellat. C. de arbi. l. j. Sed peti⁹ redu-
ctio. l. penul. C. eo. ti. ⁊ in sum. Bos. Res
que perit. Itā si res ex dilatiōe pateret
detrimentū. sic q̄ esset peritura. non ad-
mitteret appellatio in cā. Si lōgius ac-
ta. Itā annus dat a iura ad psequēduz
appellatiōē ⁊ decēdiū ad appellandū
a tempore sentētie vel monitiōis. de ap-
pel. romana. li. vj. de testi. significauerūt
ij. q. vj. anteriorum.

Appellare est a minore iudice ad maiorēz
puocare. Et licet fm leges regularit̄ so-
lūmodo appelle⁹ a sentētia. ⁊ sic in iudi-
cio. tamē fm can. appellat etā extra iu-
diciū. ij. q. vj. ois oppressus. ⁊ tūc passim
id est sine assignatiōe grauaminis admit-
titur seu p̄mittit q̄s appellare. c. cum ro-
mana. S. si vō. eo. ti. Secus si appellat i
iudicio. c. vt debitus. e. ti. Et est inductū
appellare fm leges vt iniq̄tas vel impi-
tia iudicantiū corrigat. licet nōnunq̄ bñ
latas sentētiās supior in pelus reformet
de ap. cum specialis. S. porro. vbi d̄f ap-
pellatiōis remediū nō ad defensionē iui-
q̄tatis sed ad p̄sidiū innocētie institutus
vel ideo vt boies oppressi releuent. ij. q.
vj. ad romanā. ij. Et quis possit appella-
re. a quo ad quē. quādo. qualiter. q̄tiēs.
in qd tēpus ⁊ a qua sentētia. vide. ij. q. vj
p totū. ⁊ goff. in summa.

Apostoli fm Hosti. dicunt lre testimonia-
les. qz testificant de appellatōe. ⁊ fm eū
dem ⁊ spe. in. iij. parte in tract. libel. S.
sequit. versi. apostoli. Tñ vide qd sint a-
postoli. vñ dicātur. ⁊ de quadruplici eo-
rū specie. ⁊ eorū formis. Itā alij sūt apo-
stoli cōuentiales. s. qñ pars admittit ap-
pellatiōē siue in iudicio iudice refutāte
siue tacēte. vel extra iudiciū. vt. c. sepe. ij
requi. ⁊ oblate. de appel. Alij sunt testio-
niales testificātes de appellatōe factave
supra. Alij dimissorij p q̄s apparet q̄ iu-
dex detulit appellatōi. Alij refutatorij p
q̄s apparet q̄ iudex nō defert appellatōi

Alij reuerēdi vel reuerētiales scz qñ ob reuerentiā supioris appellatiōi deferitur vt. c. j. de ap. li. vj. in glo. Et cuius expensis apostoli sint tradēdi cōmuni? seruat qñ in expensis appellātis. licet in contrariū facit cle. qñis de ap. dñ dicit oblatos z ibi bona glo. de hoc. Sed de aplis xpī. qñ fuerūt cōsecrati. vide dis. xvj. c. in nouo testamēto in glo. ij. in fi. z. c. vnico. de reliqui. z vene. sancto. li. vj.

Apolides dicunt qñ sunt sine ciuitate. ab a qd est sine z polis ciuitas.

Apostata fm hosti. temerarie cedens statui fidei. obediētie vel religioni quas qñ p̄fessus est. xvj. q. vj. nō obseruetis. vbi de apostasia. Et dñ quasi retro stans. ab apos qd est retro z status. Vel dicit ab apos qd est aptus z stās quasi apte stās ad regnū dei p̄ antifrasm. qz nō est apt? regno mittēs manū ad aratrū dei z respi ciens retro. c. magne. de vo. z voti redē. Et monachus nō apostatat qui de vno ordine trāssit se in aliū. sed qñ ad seculū redit post p̄fessionē. c. ex parte. de temp. z quali. oz. in glo.

Apocrisarij sunt nunciij dñi pape quasi secretarij. vt di. xvj. c. septuaginta. Naz crisis dicit secretū aurū vel iudiciū. c. significasti. de elec. in glo. j. unde. Aurū secretū dat iudiciū tibi crisis.

Apocrisa vel apocrisum dñ occultū vel secretū ab apos. id est de. z crisis secretus. inde dicit apocrisus. i. liber secret? z occultus cui? autor ignorat. vel de cui? veritate dubitat. nō tñ ab ecclia recipitur. sed reprobat quasi diceret. nō in ecclia s remote z longe ab ecclia sit legēdus. Tñ dñ apocrifa grece. i. secreta latine. Et qz i cameris solēt vīrgines abscondi z includi fm Bos. Hinc est qñ xgo in bebreo alma in greco apocrisa z latino dicit secreta. de apocrisis. xvj. di. canones qñ. vbi glo. dicit. qñ sapiētia salomonis liber iesu filij syrach. qñ eccliaasticus. liber thobie ma chabeorū z iob zc. apocrisi dicunt. et tñ legūtur. sed forte generaliter nō.

Apotheca est archa vel locus in quo aliqd

ponit custodiendū causa vel in quo publice z cōmuniter merces vendunt z specialiter medicinales. Qui loc? z alio nomine statio vocatur. Inde apothecari? id est stationarius qui stat ad vendendū maxime medicinas.

Applūbatio est diuersarū materiārū cōsolidatio. vt auri. argenti. auricalci. plūbi. stanni zc. earum materiārū cōiūctio dicitur applūbatura.

Appulsus pecoris ad aquā est ius adducēdi pecus vel gregem ad aquā fontis alieni vel riuū ad aquandum.

De Aq

Aqua q̄tidiana z estiuā aqua pluuiāli arcēda. z aqua de castello educenda. Re. infra interdictū de illis.

Aqueductus est ius ducēdi a quā p fundū vel agrū alienū ad irrigandū agrū meuz vel alterius iure seruitutis cōstitute. Ali ter dicit priuilegiū qd datur illis que p̄ficiūtur ad custodiā formarū p̄ quas ducitur vel per quorū fines formarū meatu transeūt z quomodo purgant formā vl ductus aquarū. l. j. C. de aqueduc. li. xj. z l. decernimus. eo. ti. z. l. ij.

Aquebaustrus est ius bauriendi aquam et portandi p agrū. fundū. seu prediū alterius ratione seruitutis. Et differt. Naz aqueductus sit in fistulis et meatib? terraneis. Sed aquebaustrus sit per animalia potando. v. l. si prius. S. j. et. ij. ff. de aqua plu. arcen. vbi dicitur qñ non debz ille cui debetur seruitus aqueductus lapidibus sed fistulis ordinare quia vsus domini plus incōmodat. ff. de contraben. emp. l. si aqueductus.

Aquilie actio. Re. supra. Actio legis aquilic.

Aquiliana stipulatio est promissio que no uat omnem contractum. Dicitur autem hoc nomine ab inuenteore hoc statuente qui vocabatur aquilius. Et habet fieri hoc modo. Si dicam sic debitori meo. Quicunqz mihi debes ex quacūqz

Ar

causa illa mihi pmitte animo nouādi.
 1 et dicat mihi. pmitto. tūc postea p accep-
 tilationē tollet obligatio. Ad cuius eu-
 dentiā nota q sic habet fieri acceptilatio
 et aq̄liana stipulatio. et est quidā circuitus
 sicut qñq; qd qd p se immediate facere nō
 pōt facit p aliū. ita et hic. Unde supponē
 dū est. q si mihi tenearis in centuz libris
 qd tibi mutuauī. bec ē obligatio naturalis
 et re cōtracta modo immediate p ciuile ob-
 ligationē q verbis cōtrahit tolli nō pōt.
 qz ciuilis rō ciuilia iura tollere potest. na-
 turalia nō nō. tūc si fiat q illa naturalis
 re cōtracta in ciuile mutabit p nouatio-
 nē. vt dicēdo sic. Istud qd ego mutuauī
 tibi pmitto. si tu dicas pmitto. tūc obli-
 gatio illa pma efficit ciuilis et verbis cō-
 trahit p aq̄lianā stipulationē et nouatio-
 nē. post si te dicēte mihi sic. id qd ego p-
 misi tibi acceptū ne habes acceptūq; fer-
 ro. id est teneo p me ppagato. Istō em
 modo tollit obligatio p acceptilationē.
 Et sic patz qualiter bz fieri aq̄lia stipula-
 tio et acceptilatio. De qua visum ē supra
 Acceptilatio.

De Ar

Ara ē altare si pma pducit. vel stabulum
 porcorū si pma corripit. vñ r̄sus. Est ara
 porcorū breuis. et nō ara deorū.
 Artanū est idem qd aratrū. et ascendēdo di-
 citur scissum.
 Ars qñq; dī cura aiarū. vt. q. iij. qz epī. de
 eta. et qli. cū sit ars artū cura animarū.
 et rōnē dat ibi glo. j. Itēz fm Archi. Ars
 dicat act? dānat? vt in. c. vnico de vi. et
 bone. de. li. vj. ibi si p annū artē istā igno-
 miniosam facit ad hoc qd d vsu. dī. xliiij
 di. sicut bi. Itērdū etiā vsure arte iniq̄s-
 sima ex auro aurū nascit. Etia balistarū
 dicunt exercere artē. de sagit. c. j. Et ma-
 gi dicunt exercere artē. de p̄se. di. v. ne ta-
 les. Et qualiter nimīū inherentes artib?
 sopbisticis etiā liberabilib? redarguuntur
 habes in. c. nōne. et legim? xxxvij. di. vbi
 quatuor genera hominū redarguunt vñ

reprehendunt. Primo dyalectici q quoti-
 die in sua garrulitate torquentur. Secūdo
 pbilici qui oculos trās celū leuāt. Tercio
 versificatores. Quarto cupidi auari
 q diuitias p phas et nephas acquirunt.
 Etia ibi repbēdūt a btō Hieronymo q
 filios et nepotes faciūt legere comedias
 et poetica carmina p que turpia cōuertū-
 tur. q puniēdi sunt sicut bely. q cecidit d
 sella supinus et mortu? est. qz filios non
 correxit vt in. c. licz beli. de sim. Sūt aut
 quatuor artes paupertatis. scz grāmatica
 q est pncipiū. s cēsus claudit hostiū. Dy-
 alectica que verū et falsum instruit sed sepe
 seu sepi? in psona ridiculū facit. Arismet-
 trica q docet numerū. s nūmorū nescit cō-
 positū. Et geometria que mensurā terre
 narrat. sed nūmo priuato exulat. et sunt
 quatuor scie p ceteris discēde. s. theolo-
 gia que est onie pabulū. Leges que sunt
 egenis remediū. Decreta sublimatio hu-
 miliū. Et pbilica morbi subsidū. vñ elu-
 rit ars decreta tumēt lex luera ministrat
 P̄difer moyses thalamus medicina sb-
 itrat. Dat galien? opes et sanctio iustini-
 ana. Ex alijs paleas. ex istis collige gna.
 Arbitr est q etiā cōpromissari? appellat.
 Et est ille q ex p̄promisso id ē ex cōsensu
 partiū. et ex litigantiū electiōe de cā co-
 gnoscit qui nullā habet iurisdictionē p
 priā seu delegatā. ff. de arbi. l. j. Sed ele-
 ctus est partiū discordantibus ad earū li-
 tem sua sentētia dirimendā. Et ergo ab
 ipso nō appellat. cū ipso iure nō teneat
 sentētia eius. sed metu pene statut ei. Et
 qd nō tenet rescindi nō pōt. hoc verū in
 arbitrio cōpromissario. secus in arbitrio
 iur. xj. q. j. puenit. C. de iudi. l. vlti. d offi.
 dele. Suspitiōis. de ap. cū spālī et cle. j. e.
 ti. in glo. f. z. c. ab arbitro de offi. deleg. li.
 vj. vbi glo. Itē arbitr ponit qñq; p te-
 ste. vt in gene. c. xxxix. Accidit vt ioseph
 operis quippiam absq; arbitris faceret.
 Et est differentia inter arbitrū et arbitra-
 torē et amicabile cōpositorē. Nam arbi-
 ter et arbitrator possunt eligi cuz pena s
 differēter. Quia arbiter dicit iudex p cō-

sentum litigantiū electus q̄ iudicis ptes
 suscipit. z sine p̄trouersijs sua sententia
 se pollicet̄ ipositur. ff. de arbi. l. si de me
 is. §. recepisse. Et a sententia talis nō p̄t
 appellari. ff. de arbi. l. diem p̄ferri. §. sta
 ri. z. l. j. C. e. ti. Sed arbitrator est in quē
 aliq̄ cōpromittūt tali forma vt possit co
 gnoscere z etiā iudicare alte z basse z q̄
 etiā dici possit amicalis cōpositor z a
 sententia talis etiā nō appellat̄. S3 si fu
 erit lata cōtra ius p̄stitutionis irrita ē ipo
 iure. C. qñ puo. nō est ne. l. ij. Sed si la
 ta est i ius litigatoris valet. redigē tñ
 ad arbitriū boni viri. l. si societate arbi
 troz. ff. p socio. debet ei arbiter observa
 re iuris ordinē tanq̄ iudex ordinarius. z
 sententia ei⁹ siue iusta siue iniusta sp̄ est
 tenenda si pena fuerit appositā. ij. q. vij.
 a iudicib⁹. S3 arbitrator nō tenet serua
 re iudiciū ordinē. Sed si p̄fert iniu
 stam sententiā remittit̄ ad audientiā su
 prioris. vel ad arbitriū boni viri. Et ami
 cabilis cōpositor est sine pena q̄ tentat z
 expiē an litigatores patiant̄ cōtrouersiā
 suo cōsilio vel auctoritate discuti. §. qd̄
 si quis in palle. l. si de meis. Alias d̄ras
 multas vide p̄ doc. plene in. c. qñta uallis
 de iure iur. z arbiter esse pōt qui nō p̄bi
 bet a iure. vt liber homo. p̄familias eti
 am filiūfamilias z libertus. sed nō suus
 Arbitroz duo sūt genera. scz cōpromis
 sarij. q̄ p̄prie dicunt̄ arbitri q̄ eligunt̄ vt
 iudices. vt videlicet p̄cedant seruato in
 substantialib⁹ ordine iudiciario. Et van
 tur ad cognoscendū z diffiniendū. vt si
 petis a me domū z ego denego z fiet cō
 promissio in aliquē ille est verus arbiter
 qz eligit̄ vt cognoscat z diffiniat cui⁹ sit
 domus. Secundi si sunt arbitratores q̄
 nō eligunt̄ vt iudices a p̄tib⁹ vel sup̄ re li
 tigiosa. sed vt cōponendū vel diuidendū
 Inter ptes tñ diffiniāt. vt si duo socij res
 societatis diuidere velint ad arbitriū pe
 tri. petr⁹ erit arbitrator. ar. ff. p socio. l.
 si societatem.

Arbitriū est actus certarū psonaz exequē
 tiū cōpromissum fm Azo. Nam arbiter

exequitur veritatē inq̄rendo vt iudex. rrr.
 q. v. iudicantē. Nam actor vult vt obri
 neat z reus vt absoluat̄. vel actor ad am
 plificandā cām. reus ad diminuendā eā
 Sunt ergo in actu arbitri tres p̄sone. scz
 arbiter actor z reus. Ideo aliq̄ dicūt. Ar
 bitriū est actus triū psonarū sup̄ ciuili q̄
 stione q̄si in iudicio contendētū. Et fm
 Hostien. Arbitriū est potestas aliena vo
 luntarie tradita z recepta ad p̄nuncian
 dū in lite put arbitrio suo visuri fuerit
 aliqñ certa pena vallata z certis termis
 limitata. Sed cōpromissum est potestas
 arbitris data quoz arbitriū est sentētia
 arbitralis q̄ etiā laudū d̄r. Er arbitrium
 seu arbitratu suo p̄prio significato signi
 ficat libertatē arbitrandi z voluntatē ra
 tione regulatā. Et vbi act⁹ ponit̄ in ar
 bitrio seu arbitratu significat p̄ modum
 cōditiōis. vt q̄ act⁹ valeat si arbitrio cō
 cernat̄. Et hoc diuersimode fm diuersi
 tatē materie subiecte. vbi gr̄a. Promit
 to tibi equū arbitratu Titij. titio nō ar
 bitrante. qz nō vult vt nō pōt arbitrare.
 nulla ē p̄missio. nec recurrit̄ ad arbitriū
 boni viri. l. si q̄s arbitratu. ff. de ver. obli.
 Rō qz cōtrahens de arbitrio illi⁹ tñ in
 tellexit. qz hec verba important. vbi autē
 stat p̄ illū cui p̄mittit̄ p̄ditio. statim desi
 cit. nec p̄missor de certo ex illa p̄missiōe
 pōt obligari. vt. l. si q̄s p̄alleg. Ecōtrario
 si p̄ p̄missorē steterit cōditio statim ba
 bebit̄ p̄ impleta. ar. l. iure ciuili. ff. de cō
 di. z demō. vt p̄missio sit efficax siue ille
 arbitret̄ siue nō. S3 boni viri arbitrium
 ad qd̄ tñ recurrit̄. z hoc iō. ne sit in p̄tā
 te debitoris se liberare a p̄missione.

Arbitriū tutele. i. actio tutele ē q̄ dat̄ pu
 pillo z ei⁹ heredi p̄tra tūtozē z ei⁹ here
 dē finita tutela. vt Jobes sui act⁹ effici
 at z pupillo reddat. de h. §. actio tutele.
 Arbores furtim cedere est scindere vel in
 cidere arbores inscio z inuito dño. Et cō
 petit cōtra ip̄m damnū vāntē ad duplū
 damni dati. Etiā cōpetit hūc actio legi
 aq̄lie de q̄bus supra loco suo.

Arbicancellarius Rē. infra cancellarius.

Ar

Archieps est princeps epoz. xxj. dis. cleros.

Archisynagog est princeps synagoge.

Archidiacon est princeps diaconoz q̄ imperat subdiaconibz et leuitz. vñ est ocul⁹ ep̄i ad cōspiciendū. corrigendū et emendandū p̄ ep̄atū exceptis arduis. Et debz audire iurgia singulorū. et habere curā et sollicitudinē in ecclesijs et de clericz. vt in ca. ad hoc. de of. archi. inde venit archidiaconat⁹. et qñ sit p̄ electionē tūc est dignitas. Si vñ habit⁹ sit p̄ collationē nō ē dignitas. vt no. in. c. decernim⁹. de iudi.

Archip̄sbyter qñ princeps p̄sbyteroz q̄ tñ subest archidiacono. cui⁹ ministeriū et officiū cū officio archidiaconi ponit. xxv. dist. plectis.

Archimandrita est pastor ouīū. vñ de. Ar. archimandrita sit ouīū tibi pastor. Et pōitur p̄ ep̄o. i. q. vij. disp̄sationes. quasi princeps ouīū ab archi. i. princeps et mādos grece qđ est ouis latine.

Archinū publicū. i. arm. arinū publicū. i. vbi libri ponuntur seu instrumēta seu acta. Et habet. C. de si. instru. in auc. ad bec. et nota. xxx. q. j. puenit. Et derivat ab archa. dicit enim hieronym⁹ in plogo Bester. seipm libru leuasse de archinis bebreoz.

Archarius est q̄ suscipit aurū et argentum publicū a possessionibz fm Accur. i. glo. C. de pon. auri. l. j. li. r. vñ dicitur custos archie. vel qui facit archas. Et fuerunt tres archie in tribus tpibz. vñ Temporibus tres tribus esse cognouim⁹ archas. Prīmā nōc. moysi fuit altera terciā xp̄i. Lege carens. sub lege manens. a lege soluta. Hanc pelagus tulit. hanc moyses hanc sp̄s sanctus.

Archiatr dicitur summi medici. ab archos id est princeps fm Accur. i. C. de comi. et archi. li. xij. in rubrica

Arca est fund⁹ nud⁹ vbi nō est edificat⁹. C. de solu. et liber. l. q̄ res. §. arca.

Arceus est pons lapide⁹. nec appellatōe arcus venit pons ligneus. ff. de aq̄ plu. ar. cen. l. supra iter.

Architect seu architector ē princeps artificū. vt fuit Sotobabel. vñ principalis edi

ficator. vel tomorū tector.

Arenga est apta et concors vboz sentētia que ponit post salutationē in p̄uilegijs arduorū negociorū.

Ariopagus est villa virtut⁹. vñ est vicus in Athenis. vbi fuit summū studiū.

Arrepticius id est possessus a demone.

Argētarj sunt qñ cāpsores vel argentarie mense exercitores q̄ singulorū solebāt rōnes. i. calculos vel instrumenta cōficere scribentes accepta et data. ita q̄ ex scriptis eoz q̄ erant coia doceat et sciat quā tñ datū sit et quātū acceptū. q̄ als dicuntur nummularij. vt infra de illa.

Argentifodine. aurifodine. sulfurifodine. lapidifodine. arenefodine sunt loca in q̄ bus hñdī res et metalla fodiunt.

Argut⁹ est seu dicitur fm Psido. q̄ cito inuenit argumentū in loquendo. i. subtilis et astutus.

Argumentū est rō rei dubie faciens fidem de bere. cū ex iniuncto. Et dicitur quasi arguens mentē. vñ qñ argue inuenit. vt no. Bern. in. c. forus. de vbo. sig. Et notat p̄bationē naturālē. Nā argumentis res plerunq; noscitur et cōprobat. facit. l. j. §. idē cornelio. ff. de qñ. et argumentis est. p̄bandū qđ liquido p̄bari nō pōt. ff. de re. milit. l. nō oēs. §. ab arboris. Et sunt multiplicia argumenta in iure. Anū a p̄trario sensu. qđ valet. ff. de offi. ei⁹ cui mā. est iuris. l. j. §. hui⁹. xxv. di. qualis. Aliud argumentū ab illusione vocabuli. et valet hoc negatiue. ff. si cer. pe. l. ij. §. appellata. et in fñ. de testa. tute. qđ si ne potes. §. j. Tercū argumentū ab auctoritate. ff. si cer. pet. l. ij. Quartū argumentū ab absurdo. C. de temp. in integ. resti. l. fi. ff. de bo. lib. l. nā absurdū. de iureiu. quēadmodū de homi. c. ij. li. vj. Quintū argumentū a fortiori. i. sic. Si id qđ magis videtur inesse nō inest. nec id qđ minus et econtra. C. de sacrosan. eccle. autē. multo magis. et ca. cū martbe. §. ceterū. de cele. mil. Sextū argumentū a minori. vt si id qđ minus videtur inesse inest. et id qđ magis. ca. si in laicis. xxxvij. dist. Septimū argumē

tum a sufficienti partu enumeratione. ff. de lib. et post. l. filius a patre. §. i. in glo. ff. de his qui sunt sui vel alii. l. i. iur. patre furioso. Similiter argumentum a sufficienti divisione valet. c. si vir et mulier. de cognatione. spir. Octauum argumentum a superiori ad inferius valet affirmative. non loquendo tamen in genere et specie. Nonum argumentum a privatione ad habitum valet. l. qui potest. ff. de re iudi. l. manumissiones. de iusti. et iure. et l. decem. ff. de obli. ubi per Bartolomeum. De cimum a toto ad partem valet negative. de offi. delega. prudentia. in glo. verbi circa formam. et sic de alijs.

Armentum est magnum animalium ut equorum et bouum. Breviter vero minorum. ut porcorum caprarum et ovium. licet etiam large sumatur pro maioribus. ff. de abigeis. l. i. in fi. et de. §. de dec. Nam armenta proprie dicuntur pecora gregis. inde armentarius. id est armentorum custos.

Armentarius vel armentorum est locus ubi arma ponuntur.

Arma sunt defensoria. Et nomine armorum veniunt fustes. lapides. ferrum. et omne illud quod manu vel arcu mittitur. putat non. Beronius. in. c. sicut dignum. de homicidio. Et sic tela comprehenduntur. licet arma proprie sint quibus defendimur. Et sic tela quibus impugnamus. in sti. de publico iudicio. §. lex cornelia. et non. in cle. ne in agro de fidei. mo. in glo. super. arma. et l. armorum. ff. de verbo signi. Et non. quod insule armorum ponitur. licet arma non extrahantur. ac si extracta fuissent. l. i. §. armis. ubi. qui accusari. ff. de vi et vi armis. Item expilans aliquem capillis vel trahens barbam. non tamen sanguis exeat tenetur pena. x. librarum parti applicandarum. et xx. fisco. ut est textus in. c. §. si quis alium de patre. in usu. seu. hoc secundum Ludovicum. de re. in singularibus suis.

Arma clericorum sunt lacrie et orationes. xxiiij. q. viij. clerici. et c. quibuscunque. et c. puerior.

Arenatores dicuntur qui in arenis delecta et collapsa solent extrahere. Et dicuntur humiles pones. ut. C. de incestu. nup. l. humile.

Arra dicitur in emptione et venditione id quod datur

in testimonium vel signum venditionis. et etiam dicitur iure quod si ille qui dedit arram peniteat dicitur inito. amittit arram. Si vero venditor peniteat at duplicatam arram debet restituere. s. restitue. re quod recepit et tamen de suo. Est autem arram datio argumentum emptoris et venditoris potest et quod datur est sub nomine arrarum pretio datur. videtur de B. l. ij. C. quoniam. l. ab ep. rece. ter. et doc. **Arre** sponsalie vel sponsalicie habet hosti. i. sum. de spon. et ma. §. ubi dicant. ubi. §. quod arre. videtur cuncta donaria data inter sponsum et sponsam. In signum matrimonij spondendi et remunerandi presententes. et sic hoc per verba affirmativa. s. do tibi arras istas ut cum filio meo contrahas. Et hec arre dicuntur subanuli. quod sunt per immisionem anuli iuxta illud. Anulo suo subarravit me. ut patet per eundem in. §. que sunt specice.

Arrestare est aliquem vel bona sua per mandatum iudicis impedire ne moveantur a loco: donec proquerenti respondeat. li. vi. c. ij. §. de cri. fal. et relegatorum. ff. de inter. et re. cle.

Arrogare est aliquem qui sui iuris est in filium recipere. inde arrogatur filius? dicitur ille qui sic assumitur in filium. et sic arrogator est pater qui accipit aliquem in modum in filium. Et est verba in arrogationem et adoptionem. quod ille adoptat qui non est sui iuris sed alterius potestati subiectus ut. §. vi sum est adoptio. Sed arrogatur ille qui per sui iurisdictionem et per arrogationem transit in potestatem patris. s. arrogatoris. Unde Arrogatio quod sui est sed habet me esse necesse. Patris adoptio suus sed patris permanet idem. De hoc de cog. leg. c. unico. i. glo. §. Item arrogare in alia significatone. id est ascribere. Unde dicitur arrogans quasi omnia sebi ascribens. inde arrogancia. id est supbia. Differunt tamen. quod supbia est inanis gloria de eo quod quis habet. ut sunt philosophi legiste. et alij sufficientes in arte sua. Sed arrogantia est inanis gloria de eo quod quis non habet. ut cum quis credit ea se scire que tamen nescit.

Articulus est pars intentionis continens illud quod actor probare intendit. facit. c. veniens. ij. de testi. et glo. in. c. presentium. §. testes. eo. ti. li. vj. Et articuli dicuntur capitula in iudicio probanda. eo. ti. p. tuas. Et quoniam dicuntur intentiones et quandoque assertiones.

ea. ex pte. *Al* in fi. de testi. 2. vj. q. vi. actor
2 no. Pau. in. c. cū dilect. de fi. instru.

De Al

Al dicitur tota hereditas vel quicquid in duo
decim partes diuidi potest. In asse autem co
tinentur certe partes. scilicet quatuordecim. quolibet ha
bet propriū vocabulū. Sunt enim ista nomina
quatuordecim. primum assis vncia sescuns. 2 est vncia
cū semi vncia. sextans quia sexta partes signi
ficat. id est. duas vncias. quod rās tres vncias
significat. Triens sunt quatuor vncie. Quin
cuns quicquid. semis. sescuns. bes. tod rās.
dextans. deuns. as. De quibus omnibus res
re loco suo. Et in fi. de here. in fi. *S.* here
ditas. 2 in glo. verbi triens. *Al* tamen aliter
in ponderibus idem est quod vñū. Etiam poni
tur pro obulo. vñ *Al* obulus pondus. as
est possessio tota.

Al solat. id est. ad terrā redactus. 2 inuenit in
Matth. an. p. beta.

Al seruo f. m. *Al* 30. in sum. de assertionē tol
lenda. erat quoddam vñū 2 friuolū iudi
cium quorundam quod dicebant assertores. eo
quod asseriebant eū liberū quod erat seruus.

Al fiscalis est venditio que fit a fisco sub
astatione. Quandoque autem fiebat astatio
cū dicebat per pconē qui plus dederit in
fra menses ille rem habebit. licet ergo in
fra mensem aliter videret tamen admit
tebat adiectio infra certū tēp. vt. C. de
fide instrumen. Jurisdictione. astefiscalis
2 de adiectionibus. l. j. 2. l. episcopo. li. xij.
Si autem cum ipso emptore conductū esset
vt posset dare plus offerenti. esset pactū
in diem adiectionis. vt ibidem in glo. l. si
tempora.

Al struere est affirmare. asserere vel assimila
re. de cau. pos. 2 p. prieta. cum ecclia. j. et
iam est pbare. de here. cū ex iniuncto.

Al sterium est locus vel domus sanctimo
nialium. sic monasteriū monachorum in
quo seruiunt deo. vt est tex. in auten. no
uo iure. C. de custo. re. Item assisteria est
illa que preest assisterio. quia ipsa cure ali
arum assistit principaliter. Et f. m. quos
dam *Al* 30 videtur expouere assisterias. id

est feminarū debiliū instatrices in sum
ma. C. de episco. 2 cleri. *S.* nunc de orpba
natris. Vel assisteria. id est reclusa. ab as
sistendo. quia quotidie assistit orationi. Item
assistierium apud grecos est locus in quo
vñ sacerdos. quinq; acoliti. quinq; mu
lieres quod assisterie dicunt sunt manentes
vt. xxvj. q. ij. si quis rapuerit in glo.

Al strix. id est ancilla dñi assistens ad ser
uiendum.

Al scripticius glebe dicitur ille qui ascriptus est
glebe. fundo siue solo terre 2 ascriptus per
scripturā in qua permittit dñi soli se nun
quam a solo discedere. Et ex illa scriptura
ascripticius constituitur. sed tamen per eam solū
nō probatur. immo f. m. *Al* 30. 2 *Al* hostien. ali
quā scriptura est necessaria in qua cōfite
atur se esse ascripticiū. Et a gleba quā
colit nec volens recedere permittitur. nec
inuitus potest compelli ad recedendum
nec sine gleba potest alienari. Et sic idem
sunt ascripticius 2 partiaris. Inter ascri
pticios glebe 2 originarios colonos qui
dā hanc dicunt esse differentiā. quia ascri
ptici sic inherēt glebe vt sine gleba nō
transferentur. Sed coloni originarii nō sic
inherēt pñs quā quicquid sine pñs dñs su
di possit eos mutare 2 transferre ab vno
pñio in aliud. Item inter seruos 2 ascri
pticios f. m. *Al* 30. 2 *Al* hosti. pene nulla est
differentia. C. de agrico. 2 cens. l. ne diu
tius. lib. xj. Ideo autem dicitur notant pe
ne. quia seruus potest vendi sine peculio. sed
ascripticius nunquam sine solo. Item ascri
ptici in pñs quibus ascripti sunt contra
dñi voluntatē ordinari pñt 2 matrimo
niū cōtrahere. vt in auten. de san. epi. *S.*
ascripticius. coll. ix. Serui dñi non. C. de
epif. 2 cleri. l. inbem. in fi. de iur. psona
rū. *S.* j. 2 ibi glo. in verbo aut seruo. licet
f. m. canones si ptabant matrimoniū te
net. Et ascriptici quia tenent colere terras
dicuntur coloni Et quia ascripti reputati sunt
ad hoc faciendā ex conditione sua dicun
tur ascriptici. Et quia ex sui origine vel pa
trum vel avorum suorum ita adherent gle
be vt sine gleba vendi nō possint. nec gle

At

ba sine illis. ideo dicunt originarij. Re-
quire agricola et infra colonus.
Assignare fit nudis verbis testamento vel
codicillis. ff. de verbo. sig. l. assignare. et ff.
de assigna. liber. l. j. §. assignare. Et no.
Johan. an. in cap. appellatio. de appell.
li. vj. in glo. fi.

Assignatio liber. Red. infra libert?

Affecta. i. seru? eo q sequat aliquem ca lu-
cri fm ysi. li. x. et bimo.

Affessor dicitur quasi afficiens iudici in cogni-
tione causarum suarum prebens consilium iudi-
ci q alio nomine dicitur officialis iudicis et co-
siliari? Item dicitur domesticus iudicis. d. hoc
vide Azo. in sum. C. eo. ti. Qui videtur po-
nere differentiam inter assessorem et domesti-
cum iudicis et causidicum. et Accur. C. de do-
mesti. et ptec. in rubrica. li. xij.

Affidei sunt iudei q semper cultui diuino in-
sidebant.

Affellare est opus nature facere. ut dicitur bux
affellare emisit intestina.

De At

Atlete fm Accur. dicuntur qui sine mer-
cede gratia virtutum pugnabant. ut ff. de
infra. l. atletas. et C. de atble. in principio.
libro. x.

Attanus est pater abau. Et attania est ma-
ter abauie.

Atnepos et atneptis est filius vel filia ab-
nepotis vel abneptis. An. Est auus est
proauus abauus attauus tritauiusq. Et
sic inde venit nepos. pro. ab. at. tri. susci-
pit bec vox.

Attritus est afflic? consumpt? exhaustus.
imbecillis vel festus.

Attilian? tutor dicitur fm Azo. in sum. in sti. e.
ti. quia olim ex lege attilia Rome comit-
tebat datio tutoris pretori urbano et ma-
iori parti tribunorum plebis. In provinci-
is presidentibus eorum ex lege iulia et titia. ut
ibi vide.

Atornati dicuntur procuratores apud acta co-
stituti. in. c. unico de statu monach. li. vj.
in. §. porro.

Atrox. i. immisericosus vel crudelis. q si aeris

Au

sit morbus fm Jsi. li. x.

Atriarum sunt serui siue custodes atrium et inde
dicuntur etiam atricenses.

Attestationes sunt dicta testium vel testimo-
nia ordine iuris in scriptis redacta.

Attonitus media brevis est eleuat? vel quasi
quodam pauore concussus.

Atqui ponitur pro certe. vel atquin pro sed
certe. institui. de fidu. tu. circa medium. ff. de
officio pretor. l. barbarius. vbi. atquin ve-
rum est.

De Au

Auarus appellatur cecus et ambiciosus. c. q.
rundam. de elec. li. vj. quia excecatur ei? ani-
mus ut agenda non videatur et prohibetur non
declinet. l. vij. dist. vii. et c. sicut bi. Et dif-
ferentia inter avarum largum et prodigum ba-
betur de consue. ex parte.

Auctoritas et consensus tutorum et curatorum
Redire infra tutor et curator.

Auctoritas prestanda non fm Azo. i. sum. C.
de auctoritate prestari. Auctoritatem prestare
est cum quis dicat se approbare id quod agi-
tur hoc est auctorem fieri. Prestare aucto-
ritatem potest quilibet tutor in rebus minoris
ad quem spectat periculum administrationis
Et sic auctoritas videtur idem quod consen-
sus legitimorum tutorum et curatorum. Et dif-
ferentia inter auctoritatem et potestatem vi-
de per Hostien. in sum. de sacra vnc. §. re-
fert aut. Item de auctoritate doctorum san-
ctorum habetur dist. xv. c. vlt. et glo. in. c. sicut
veterum. dist. ix. vbi dicitur quod inter istos tres
Augustinum Hieronimum et Gregorium. Au-
gustino magis credendum est in disputati-
onibus. Hieronimo in historiis et transla-
tionibus. Et Gregorio in moralibus. quia non
omnis in omnibus sed certi pro certa re. C. de vete.
iu. enuc. l. j. ver. quia non.

Autorisare est cingulo militum aut ordinibus
clericum decorare vel ordinare.

Audax dicitur qui meruit. et sumitur proprie pro arro-
gante. Et ita dicuntur audaces facientes
contra ius. in auten. de adminis. tuto. cir-
ca finem. coll. viij. Quibus sumitur in bona parte
viij. q. j. audacter. i. pro. xxxij. q. v. si Pau-

lus. dñi. canē queso.

Audacia idē est qđ temeritas ⁊ accipit in malo. c. ij. de cē. li. vj. dist. iij. facte sunt. Et no. archidy. c. ij. palle. in glo. ij.

Auditoriu est for? causariū vñ loc? in q̄ cau se audiunt. S; tñ recte pōt dici audito- riū magistrorū vbi disputāt ⁊ nō magistri forus sed iudicē cū sit in curia pape voce tur. ⁊ d; ab audiendo.

Audientia licet etiā aliter capiā; ppe ta- men magis dicit esse facultas ⁊ potestas loquendi corā supiore alicui cōcessa put dicimus. data est illi audientia vel bene- gata est ei communis audientia. Et de- negatur audientia in quattuor casib? vt est glo. in v. audientia. xxiij. dist. in nomi- ne domini.

Auditor in curia pape vocat q̄ vice iudicē alicui? causam vñ causas audit. in cle. au- ditor. de rescrip.

Auditor camere pape d; q̄ audit negocia sup thesauro pape ⁊ sup bis q̄ ad came- ram pape ptinent.

Auditor p̄dictoriarū d; in curia pape q̄ au- dit impetrantes rescripta ad lites vñ ali- ter ad ius cōe ptinentes gratias.

Auspiciū d; loc? aptus ad capiendū aues: vel recte vel virgaviscata. vñ tuguriū ad hoc pparatū. An aucupare liceat in fun- do alieno. ff. de ser. rusti. pze. l. diu? ⁊ isti. de re. diu. §. fere.

Ausculare est obedire. attendere. ⁊ audire mandatū cū effectu. vt in. c. illud. de ma- io. ⁊ obe. in glo.

Auspiciū iuris idem est qđ exordia liti fm Bern. in. c. pastoralis. de causa pol. ⁊ p- pte in glo. j. Sed fm Alber. ⁊ alios. au- spiciū. i. auguriū quasi auis garrum. vt prvj. q. iij. c. j. Quia sicut ille q̄ se cōmit- tit augurio. i. diuinationi que fit in garri- tu auium dubius est. ita ille dubius est q̄ se cōmittit liti. Quare dixit dñs Latbo in li. j. C. de bo. possi. fm tabulas. q̄ me- lior lex que sit in corpore iuris est illa. ca- mē litigando saltē pvobis qz dubius an ius ouentus. p alijs autē litigare sepe cōueniens ⁊ lucrosū est.

Aurū coronantiū dicebat qđ pferabat ad coronatiōes pncipū vel qđ coronari fa- ciendarū noie pstabat. que in templo pē- dentes a Tyto ⁊ Cesariano sublate sūt Alij dicunt coronatorū est illud qđ va- bat athletis. put no. Bzo. de auro coro- nat. C. li. x.

Aurū publicū est qđ ptinet ad erariū fisci. C. de au. pub. psc. i. detectorib? li. x.

Auia est mater parentū. Et auus est pater parentū.

Auuncul? est frater matris. ⁊ auuncul? ma- gnus est frater auie. inde pauuncul? fra- ter pauie. ⁊ abauuncul? frater abauie.

Auruspex est inspector momentorū vñ bo- rarū quo puncto aliquid sit inchoandū Et dicit ab auis ⁊ inspicio. ita dicit glo. in. l. null? auruspex. C. de male. ⁊ matb. Sed verius est aure inspector ab aura ⁊ inspicio. Nam augur d; q̄ garritu auius pnosticare psumit. Et ariolus q̄ ariis. id est altarib? demonū deseruit. vt est glo. in l. nemo. eo. ti. vbi de incantatorib? vati- bus caldcis ⁊ magicis omnibusq; male- ficiis dicit. Sileat omis ppetuo diuinati- di curiositas. etem suppliciu capiti feret gladio vltore. pstrat? Et dicit ibi glo. q̄ cre- mabit vel dentib? ferarū dabit dilacerā- dus. Sed iniuriarū nō tenet qui aliquē dixit furem in diuinādo. ff. de iniur. l. itē apud labeonē. §. si quis astrologus. Mā dicit ibi tex. si quis astrolog? vel qui ali- quam illicitam diuinationē pollicet cō- sultus aliquem furē dixisset qui nō erat. iniuriarum agi cum eo nō potest. Ratio glo. ibidē. quia nō volo sed artis sue cau- sa facit.

Autenticū est liber iuris ciuilib exerpitus quasi quedam summula ex alijs legali- bus libris continens nouem collatiōes ⁊ nouem ptes principales. Sed autentica autentice est lex. vel. §. incorporatus in li. C. ⁊ ergo semp allegat autentica. C. ti- tu. tali vel tali. vt. C. de epis. ⁊ cle. auten- tica generaliter. ⁊ sic addit ti. sed non ad- dit numer? coll.

Aut quandoq; ponit disiunctiue. vt qñ at

tero posito necesse est alterū tolli. vt cuz
d: dies aut nox. Quandoq; etiā ponitur
copulatiue p et. Nam qñq; sum⁹ in ma
teria in qua requirit^r verunq; extremorū
p talē disiunctiua cōiunctoz. vt in. c. fi.
post pñtū. de cōfess. li. vj. De hac dictōe
babes in auten. si qñ. C. de cōsti. pecu. z
l. cū qdā. ff. de s. sig. z cle. sepe. eo. ti. ij. q.
v. oibus. in glo. secūda. xx. q. j. monach⁹.
z. c. cū virū. de regula. l. vlti. ff. de ver. sig.
sed autem aduersat in facto z iure. ff. de
nego. gest. si autē. z qualiter accipiat au
tem. vide per Barto. z tocto. in. l. h. am
plius. §. de bis. ff. de dam. infec. Et qua
liter sapiat aut. vide Archidy. xlvj. di
stin. c. j.

Buellere est auferre violenter vl extirpare
vt. ff. de incen. rui. nau. l. iij. §. nō solū.

Burifodina est locus vbi fodit aurū. Sed
aurificina est locus in q fabricat aurum

Burifer est qui opafaliqd de auro. sicut au
rifaber.

Buriculari⁹ est cōsiliari⁹ vel secretari⁹ cui
solent secreta dñi cōmitti.

Auxaria secreta nemoris dicta sūt eo q ibi
frequentant aues fm Jsi. xvij. li. etbi. c.
vj. Inde venit impēsatio auxaria. C. de
fun. patri. l. ij. l. xj.

Auxiliū iuris est suffragiū z beneficium iu
ris. put d: cōtra bec prodita sunt iur/au
xilia. videte hoc. ff. ad sille. l. cuz domin⁹.

Frustra auxilium legis inuocat q cōmit
tit in legem. ff. de mino. l. auxiliū. de vsu.
c. quia frustra.

Et tantum de littera A.

De Ba

Aburtus vel ba

bosus idē est qd stultus vl ebes.

z babigor idem.

Baiulare idem est qd portare.

Balluta est publica vtilitas. vl est vas lu
ce. C. de metal. li. ix. fm Accursi.

Balliuus est officium domini temporalis
vt de senten. excom. ex dilecto. z in cle. j.
de pe.

Balbus dicit^r balbutiens vl stutubans qui
verba non explicat sed frangit. a balban
do dictus. Sed blesus dicit^r qui litteras
imperfecte pfert.

Bannū fm vulgare gallico⁹ z lombardo
rū videt^r esse edictū publicū iuxta illud
qd dicit Ray. c. qd clericis. de fo. cōpe. q
preco parientis nunciat bannū noie epi
scopi a rege.

Bannire fm dicta vulgarit^r videt^r idē esse
qd pscribere. z d: bannit⁹ qñ proscrip⁹
de ciuitate. vt in pbemio forū.

Bannitorū est locus causarū. alias pandi
torium.

Bastangari⁹ fm quosdā dicunt^r quasi be
stie angarie. eo q rusticos angariabant.
id ē angebant ad quintā bestia pstandā
vt. C. de muri. l. qd ad pñs. libro. xj. Et
fm Accursi. bastangari⁹ sunt de domo pñ
cipis quasi bestigari⁹ primo modo. vel q
si festatores animaliu⁹ secundo mō. als
bestatores.

Bariona. i. filius colūbe. ita dicit^r fuit san
ctus petr⁹. di. ix. ita dñs. z mathei. xvj.

Barriles dicunt^r vasa sicut in alpibus so
lent haberi.

De

Be

Bellū iustum quid sit innuit. xxiij. q. ij. per
Archi. in sum. z. c. iustum bellum. Iustū
videlicet illud quod sit precepto pñci
pis de rebus repetendis vel ppter iniu
riam repellendam. Sunt autem septem
geneta bellozū. Primū est bellum roma
nouz ptra infidelcs. de bere. excōicam⁹.
ij. Et dicit^r romanū. quia romana ecclia
est caput fidei. xxiij. q. j. bec ē fides. Se
cunduz est iudiciale quod sit auctoritate
iudicis habentis merū imperiū. de sent.
excō. c. dilecto. li. vj. ff. de rei ven. l. qui re
stituere. Tertium est presumptuosuz qd
faciūt inobediētes iudici. de pe. vi. vj. ad
fi. Quartū est licitum qd sit auctoritate
iuris. quo ad illum cui concedit. de resti.
spo. Olim. de sen. excom. sivo. C. vii vi. l.
j. Quintū temerariū contra illos qui se
iuste defendunt. Sextū voluntarium quo

moderni principes vtunt. c. noli. xxiij. q. j. Septimū ē iustū z necessariū qd fit se z sua defendendo. Et in iusto bello morientes salui sunt ceteris parib⁹. xxiij. q. v. oim regū. rex. si homicidiū. z. e. q. viij. oī timore. Sed q sine iussu principis bellū ducit tenet. l. iulia maie. ff. iul. maie. l. i. lq. z in auten. de man. pnci. coll. iij. Necessitate tamen imminente sufficit licentia magistri officiorū fm Hostien. C. de fab. l. si. li. xj. De bello vide Archidy. i. ro sario. xxiij. q. ij. c. iustum. vbi ponit hec se ptem genera.

Beneficiū sumit latissime p omni libertate. Vin⁹ late p libertate principis. Et sic sumptū significat large z stricte. Large vt contineat beneficiū stricte sumptū z cū hoc rescriptū z priuilegiū. Stricte dī hñficiū pncipis cōcessio facta a pncipe de aliqua re vl iure qd est principis cōcedentis. Et p hoc differt a rescripto vel priuilegio. Et licet ita stricte sumat. tamen ei⁹ interpretatio latissima est. l. si. ff. de cōsti. pnci. c. cū dilecti. in fi. de dona. z de verbo. sig. olim. significato sumpto ex natura principis. cui⁹ est esse liberalē in his que sua sunt. vbi gratia. Princeps alicui cōcedit domū aliquā delatā ipi pncipi cum integro eius statu. Hec vba sumunt latissime. scum his q insunt z adiacentib⁹ z omni iure suo. l. si quādo. cū ibi no. C. de bo. vacan. li. x. Sz pone. pnceps cōcedit domum nō apponendo cū integro ei⁹ statu. certe sola dom⁹ cōcessa videt. qz verbū dom⁹ ad illa nō pōt extēdi. vīcz curiā. viridariū. z adiacētia fa. l. si quādo. palle. nisi aliunde sumeret scientia q pnceps d illis intellexerit. Nā sola libertas nō ē sufficiens significatum nisi aliud significatū cōcurrat. quia alio sequeret q concedēdo vnā rem videret alia cōcedere.

Beneficiū iuris est id quod a iure concedit vel indulget. Et horum beneficiorū iuris quedam sunt ordinaria. quedaz extrordinaria. vt illa que ex speciali priuilegio quibusdam specialiter indulgent.

sicut beneficiū restitutōis in integruz ecclesie vel minori. xrv. annorum concessum fa. de in inte. rest. c. j. z. ff. de cōsti. pnci. l. vlti.

Beneficiū epistole viui Adriani. Req. infra epistola.

Beneficiū noue cōstitutōis de fideiussore. Re. infra fideiussor.

Beneficiū noue cōstitutōis de duob⁹ reis stipulandi vel pmittendi est per qd subuenit duobus reis debendi vel promittendi vt per ipsum postulare possint se non insolidum sed pro parte posse cōueniri nisi se obligauerint z huic beneficio renunciet. z hoc adiecta noua cōstitutio in actione de duobus reis pmittendi vel stipulandi. qz vt dicit Azo. in sum. C. eo. titu. olim effectus duozū reozū pmissiōis hic fuit. vt si duo vel plures eadem pecuniam pmiserunt aut stipulati fuerunt ipso iure in singulis insolidum debebatur z singuli debebant. Poterat ergo ab vno eozum insoliduz peti. quia vnusquisqz eozum insolidum erat obligatus.

Beneficiū cedendarū actionū. Req. infra cedendarū actio. Quō autē renuncietur hīs instrumentis z beneficijs. Req. infra renunciatio. z de hoc in Spe. ti. de renun. §. finitis ptiū. vbi. sed nota.

Beneficiū feudozū federici z beneficiū femine. hec duo require in li. feu.

Beneficiū ecclesiasticū dat rōne officij de pben. cum fm aplm. lxxvj. disti. Si quis amodo. Et ergo beneficiū tale non conferret excommunicato. c. cū bone. de eta. z q li. quia officari nō potest nec fruct⁹ percipit fm Bos. de de. excom. minis. §. si tñ queris.

Bepbotran⁹ fm Azo. in sum. C. de epis. z de. §. nō de orphanotranis. ē idē qd gubernator infantū. pauper. z orphanoz Bepbotrophū ē dom⁹ in qua alunt pauperes infantes. de hoc vide. C. de epis. z de. z orphano. z po.

Begardus z begina vel begutta sunt viri z mulieres tertij ordinis. Et dicit Job.

an. q. beginarū genus pñciosum est nec
de facili alios q̄ religiosos admittunt. a
q̄bus omnib⁹ modis est cauendū. xvij.
q. ij. diffinim⁹. 7. c. perniciosam. de bis vi
de cle. j. de reli. domi. vbi Hosti. idem di
cit. Et vide cle. ad naturā de here. vbi dā
nat secta talū begbardoꝝ 7 beginarū.
Itē. c. cū ex ea. de excef. pla. li. vj. 7 de. cū
ex eo. de senten. exco.

De Bi

Biarcha vel biarchas dī princeps. xl. mili
tum a bis viginti 7 archos princeps di
cit⁹. vt colligit⁹. C. de offi. q̄sto. vbi appa
ret q̄ biarcha est minor dignitate q̄ cen
tarcha cui est potestas cētenarij. qz dux
centum militum.

Bigamus fm Hostiē. dī q̄ diuersis tpi
bus 7 successiue duas legitimas habuit
vxoꝝ. Sed large 7 interpretatiue dī qui
cōtraxit cum corrupta 7 vidua. vel q̄ du
as vxoꝝ habuit ante baptismū. vñā
ante baptismū 7 aliā post. vel q̄ castita
tem pmissam violauit. vt subdyaconus
vl monachus q̄ cōtraxit de facto. cuz de
iure non possit. vel qui vnā de iure alte
rā de facto. vel q̄ de facto duas duxit vxo
res. vel q̄ vxoꝝ adulteram postea sci
enter cognoscit. Nam nō potest pmo
ueri ad sacros cuius vxoꝝ adulterata est
etiā si eam virginem duxerit dñ post ad
ulterum eam cognouit. als secus. xxx. q.
liij. dist. si cui⁹ vxoꝝ ē. Scdm quosdā aut
indistincte bigam⁹ censet⁹ etiā si ignoran
ter cognoscat eam. sicut qui publicaz pe
nitentiā egit. Dicit⁹ autem bigamus fm
Inno. iuxta vulgare prouincialiū quasi
bis gamus. id est stultus vel fatuus. q̄a
ibi stultus dicit⁹ gamus. Vel dicit⁹ biga
mus a bis quod est binus. 7 gama qd̄ est
mulier. quasi homo bīne mulieris. vl bi
ni cōiugij. Et licet bigamus ad sacerdo
tium pmoueri non possit. c. j. de biga. qz
pbibent⁹ bigami non ppter culpam sed
ppter sacramenti defectum. c. sup. 7. c. de
bitum eo. ti. Tamen de necessitate biga
mus ordinat⁹ in subdyaconum. xxxij.

distin. subdyaconus. Et bigamus nō est
ille qui contrahit cum vidua si est inco
gnita. c. debitum. p̄alleg. Nec est bigam⁹
contrahens cum vnica 7 virgine. de cle.
cōiuga. c. sane.

Bigamia triplex est. vna videlicet qñ quis
duas vel plures habet vxoꝝ. Alia cuz
quis contrahit cū corrupta. Tercia q̄ ca
sticatem pmissam per votū solenne vio
lat. vel qui scienter cognoscit vxoꝝ adul
teram. 7 cum talibus non dispensat⁹. 7 q̄
tales ordinat p̄uaf officio 7 p̄ate ordi
nandi. Et sū ordinat⁹ tali ordine p̄uaf.
vt no. eo. ti. c. ij.

Bisaria. i. bis nupta.

Bisse sunt due ptes assis 7 p̄inet octo vn
cias. nec dicit⁹ ad respectū totius. cū nec
duplicatus reddit suū totū. 7 als dī bes
vide supra as.

Bissex⁹ bz dies. cccxvj. vt no. in. ca. bis
sex⁹. ff. de x. sig. vbi glo. de nonis kalend
7c. Et vnde dicit⁹ no. Bern. in. c. q̄ sunt.
de verbo. signi. 7 no. ff. de statu. li. in. l. cuz
beres. §. stichus.

De Bo

Boeti legistarū adiutores eorū sunt q̄ rati
ones publicas discutiūt. Et inde Boeti
us nomē accepit. Boete em grece latine
dicit⁹ adiutor fm Accursi. C. de tab. sep.
7 boe. libro. x.

Bolida vl bolidis est massa plūbi quā mit
tūt naute ad mare ad expiendū. p̄fundi
tatē. vnde. Per bolidā plumbi dic mas
sam significari. Per quā naute solēt mo
ris explorare. p̄fundum.

Bona eorū q̄ sibiipsis mortem cōstituunt.
seu infligunt fm Bo. in sum. C. de bo.
moz. sibi consti. Si hoc faciunt ex impa
tencia doloris vel ob pudorem eris alie
ni. tunc nō auferunt bona hereditib⁹. Si
autem faciunt ex cōscientia delicti. scz si
aliquis infligit sibi mortem. ideo qz erat
delictum vel crimen ob quod non erant
bona publicāda. puta furtum. homicidi
um. vl huiusmoda. tunc auferunt bona
hereditibus. Item si eras crimen cui⁹ ac

defatio poterat inchoari post mortē vt re
petundarū peculatus z lese maiestatis.
tūc etiā auferunt bona beredib⁹. Si autē
accusatio nō poterit inchoari post mortē
nō auferūt sibi bona. nisi adiudicauerit
sibi mortē postq̄ fuerit i scelere deſſen-
sus. ff. de bo. eoz q̄ añ sen. mor. sibi cōsti.

Bona libertozū. patronus succedit in bo-
nis liberti in tertia pte addita locupleta
te bereditatis liberti. vel ab vno ex bere-
ditibus z nō relictis filiis a liberto. vel eti-
am relictis sed ingratiss vt nō possint ar-
guere testamenta suoz parentum inoffi-
ciosa. Locuples autē bereditas vocat si
est maior centnz aureis. vt dicit Azo. in
sum. C. de bo. liber. z iurepa.

Bona materna z materni generis sūt illa
q̄ ex matre vel auia debent filij familias
vl emancipatis deferunt. Et qñq̄ p ne-
potib⁹ puta res auie ipsozū.

Bona ciuitatis abusive publica dicta sūt.
Solum em̄ publica sunt q̄ populi roma-
ni sunt. vt. l. bona. ff. de vbo. sig.

Bona dicunt sic a beando eo q̄ beat. id ē.
beatos faciūt vl psumt. Nam beare idē
est qd̄ pdesse. z qd̄ pdest beat. l. bonozū
ff. de v. sig. Sumit autē bec dictio p om-
ni bono vili. delectabili vl honesto. spūa
li vl tpali. vt. j. de aia. In iure autē bec di-
ctio bona in plurali z neutraliter signifi-
cat res nostras que sunt in dominio no-
stro vel quasi. vt in dicta. l. bonorum. z
ipsas res ex suo pprio significato cōiter
accepto significat deducto ere alieno.

Quādoq̄ autē nō deducto significare cō-
cluditur verbi grā. Testator legat alicui
certā ptem bonoz. z ibi bona dicunt ere
deducto alieno. l. cū autē. ff. de le. ij. Nam
sensus est q̄ per beredem deducto omni
ere alieno de bereditate legatarius habe-
at quartam in bonis que supersunt. id ē
quotam sibi legatam. z sine onere credi-
toz. vt in. l. palle. Sed ibi testator bere-
de instituto legat Titio omnia bona vel
per fideicommissum vult restitui. signifi-
cat es alienum non deduci. immo transi-
re ad legatarium vel fideicommissarium

Et ita idem significat quod bereditas. l.
namq̄. §. si. cum. l. se. ff. ad trebel. finali-
ter §. h̄ dco bona significat latissime om-
ne quod quouis modo potest prodesse.
Et prout in iure recipit in cōmuni signi-
ficato significat que sunt in nostro do-
minio. vel quasi deducto ere alieno. Eti-
am significat bereditatem quando pba-
bile medium cōmodius hoc declarat. Et
sic bonoz appositio aut est civilis aut na-
turalis. Civiliter em̄ significat sicut lex. z
ei⁹ significatū se adaptat z in bonis an-
numerať. siquidē in actiōib⁹ petitiōib⁹.
psecutionib⁹. l. bonozū. de. ff. ver. sig.

Bonoz possessor dicitur ille q̄ de iure ptoz al-
teri succedit. qz bonozū possessiones a p-
toze sunt inuente. Et est differentia inter
bonozū possessorē z beredem. qz bo-
nozū possessor de iure ptoz succedit. in-
sti. de bo. pos. §. j. z. ff. e. ti. p totum. z ē no-
men iuris. vt no. Bern. de cau. pos. z pro-
prie in glo. iij. z. ff. de v. sign. l. bereditas.
Aliud est possessor bonozū due dictio-
nes nō nomen compositum significans
factum z nō ius. sed beres succedit de iu-
re civili.

Bonozū possessio ponit p vna dictiōe sūm
Azo. z significat ius recipiendi. psequē-
diq̄ z retinendi illud quod in bonis illi-
us erat cui succedit de iure ptoz. z dif-
fert a petitiōe bereditatis que est de iu-
re civili. vt insti. z. ff. palle. Item est ius
quod psequimur. z in hoc ab actione be-
reditatis vniuersali. s. possessorie beredi-
tatis petitiōe. Et quando ponit p vna
dictiōe vt bonozū possessio significat h̄
ius. Si autē dicat possessio bonozū tūc
significat factum. Diuidit autē bonozū
possessio. quia alia est ordinaria. alia est
extraordinaria. Illa diuidunt bonozū
possessionē in bas duas spēs. s. bonozū
possessionē sūm tabulas testamēti quā
ptoz dat liberis a patre in testamento in-
iuste pteritis. z bonozū possessionē p ta-
bulas testamēti vt infra dicet.

Bonozū possessiones extraordinarie sūt
due ex testamento. s. sūm tabulas z cōtra

tabulas. Et quattuor ab intestato. scz bonorum possessio unde liberi. bonorum possessio unde cognati. bonorum possessio unde agnati. et bonorum possessio unde vir et uxor. Quarum descriptiones subijciuntur.

Bonorum possessio extraordinaria dicitur duobus modis. Vel quia non est stabilita certa parte edicti. scilicet ex testamento tantum. vel ab intestato tantum. sicut ut vaga. quandoque ex testamento quandoque ex intestato deferretur. et competit tantum his qui vocantur ex nouis legibus. ut ecce mater: alius in testamento institutus. postea in puerperio decessit et filium quem gestabat in utero preterijt. Presumitur enim filius hic institutus. et habet bonorum possessionem secundum tabulas et septimam partem extraordinariam. Cuius bonum est exemplum secundum legem corneliam. tam ex testamento quam ab intestato. que fingit eum qui mortuus in captiuitate decessisse ipsa bona captiuitatis. Et ideo quilibet potest ei noua lege cornelia ex testamento et ab intestato succedere. ut instituit de bonorum possessione. §. sunt etiam. Dicitur autem extraordinaria possessio quia ius non tribuit. ut carbonianum. et que datur ventri et que datur gratia litis agnoscende. vnde extraordinaria datur sine cognitione que in ordinariis quia officium ius tribuit quantum est. Item bonorum possessio aliter diuiditur. quia alia dicitur bonorum possessio edictalis. ut que ex edicto pretoris mortui decernitur. Alia vero bonorum possessio decretalis que a viuo pretore decernitur. Vel quia hodie non est necessarium eam decerni vel vari. Dicitur enim decretalis a iudicis presentia que in eius cognitione exigitur. quia secundum Azo. posset et illud dici. vnam esse bonorum possessionem edictalem et eandem appellari decretalem vel iudicalem ex eo quod accipit efficaciam ex presentia iudicis. Nec est differentia inter decretum et decretalem. licet quidam dicunt contrarium.

Bonorum possessio secundum tabulas est ordinaria ex testamento. Et dicitur ex testamento secundum Azo. non quia iuxta ex voluntate defun-

cti. sed quia non habet locum nisi existente testamento. et datur scriptis heredibus. et eis deficientibus vocantur substituti. Et inde substitutis deficientibus vocantur substituti. Et inde substitutis deficientibus vocantur substituti. Petunt autem ex originalibus tabulis tantum non exemplo. Item si fiat questio de tabulis debet probari cuiusque intentio per septem testes et non per duos tantum secundum Azo. licet quidam dixerint prius. Si autem testator non facit testamentum in scriptis sed in verbis vel nuncupatione reus vel hominum datur bonorum possessio secundum nuncupatiuum testamentum.

Bonorum possessio contra tabulas quam pretor liberis pollicetur secundum spe. in tractatu de libello tit. de testa. §. sequitur videre. ubi dicitur. Est et alia bonorum possessio contra tabulas que datur filio vel nepoti preterito contra testamentum patris vel aui vel filium vel nepotem in testamento suo vel vita preterijt. et talem in tabulis si filio vel nepoti legauit. ipse tamen legatum non agnouit et secundum Azo. in sum. eo. tit. deferret liberis naturalibus et legitimis tantum puta adoptiuis. Item natis et nascituris. Item emancipatis precipue his qui erant in potestate defuncti. et datur ex illis ex quibus potuit aut hereditas aut bonorum possessio peti de iure cōdi. Datur autem a patre naturali. et in adoptione non habet locum hec bonorum possessio nisi instituatur ab eo heredes et alius eis committat edictum. Item alia est bonorum possessio per tabulas secundum spe. ibidem quod datur patri vel matri. auo vel pauo. si sint preteriti ex testamento filij vel nepotis emancipati gratis et sine pecunia cum quo non est factum pactum. ne pater vel auus inquietaret sua iudicia. nec receptum est ab eo quantum satis est. quod etiam nec miles nec in militia decessit. Item secundum eundem ibidem. Est et alia bonorum possessio per tabulas que datur patrono preterito per testamentum liberti. si sit maior cetero tenario ad recipiendum per patronum tertiam partem sibi debitam de iure et datur patrono si sit preteritus omnino. Vel etiam si sit sibi minus tertia parte legatum. et tunc datur pro supple-

mento usq; ad terciā ptē. Et differt in h
fm 230. a bonoz possessione q̄ daf libe
ris. qz tūc h demū daf si hereditas liber
ti sit adita saltē ex vno de heredibz. Sed
illa q̄ daf liberis satis est q̄ q̄s potuit eē
heres licet nō potuit petere fm tabulas
bonozū possessionē. Itē notandū q̄ q̄re
la inofficiosi testamenti fere h idē opaf
q̄d bonoz possessio p̄ tabulas. qz testa
mentū rescindit de facto. Sed Spe. dicit
q̄ de iure scissum et irritū est. Sz in h dis
ferunt qz bonoz possessiones oēs p̄torie
actiones sunt v̄l edicta p̄torie. q̄rela autē
inofficiosi testamenti civilis est. Et p̄mis
se bonoz possessiones ordinariē sūt et cō
petunt ex testamēto. Aliē bonoz posses
siones cōpetunt ab intestato.

Bonoz possessio vnde liberi fm Spe. vbi
supra. §. viso. daf filio emancipato qñ pa
ter decedit ab intestato. et est ordinaria et
eam nō habent liberi in linea materna. l.
q̄tiens. ff. de suis. et l. bere.

Bonozū possessio vnde agnati vel vnde le
gitimi ordinaria est. Et fm Spe. ibidem
datur p̄mis cognatis coniunctis p̄ vi
rilem sexuz post liberos ab intestato. Et
nota q̄ bonozum possessio vnde legiti
mi nō est caput speciale sed generale cō
currentes cum alijs specialibus bonozum
possessionibus. scz cum vnde liberi vnde
agnati. vnde cognati. vnde ex lege et sena
tus cōsulto.

Bonoz possessio vnde cognati similiter or
dinaria est. Et fm Spe. daf bis ab inte
stato q̄ p̄ femineū sexū cōiuncti sunt. vt si
neq; liberi neq; legitimi existant p̄mi
cognati succedant.

Bonozū possessio vnde vir et vxor similiter
ordinaria est. Et daf viro muliere ab in
testato decedente agnatis vel cognatis
nō existentibus. vel ecōtra daf mulieri vi
ro ab intestato decedente agnatis et co
gnatis nō existentibz. Et he oēs ordina
rie. quatuor bonozū possessiones p̄petunt
ab intestato. Aliē vō q̄ sequunt̄ sunt ex
traordinarie.

Bonozū possessio extraordinaria est q̄ no

mine caret fm Spe. ibidē. et cōpetit his
qui ex lege et iurisconsulto et cōstitutioni
bus p̄ncipū tam ex testamento q̄ ab in
testato veniunt. scz vt cuq; aliq̄s vult suc
cedere patri suo quem ab intestato decel
sisse inuenit cum ab hostibz redit v̄l cuq;
a captiuitate fuerit emancipatus et sic iu
re civilī cum cognatis in successione iu
ris postliminiū petit sibi hanc bonoz pos
sessionē concedi.

Bonoz possessio ex lege comelia eodē mo
do daf filio emancipato de iure civilī in
cognito cū vult succedere patri deceden
ti ab intestato apud hostes i captiuitate
Bonozū possessio extraordinaria septima
datur vno modo patrono volenti succe
dere liberto ab intestato decedenti sine
liberis. Alio modo filio volenti succede
re in bonis matris vel econuerso. Et da
tur alio modo infanti vel curatori ei⁹ vo
lenti succedere ex testamento matris q̄
testamentū narrare non potuit p̄ueni
ta morte cum in puerperio decessit et ali
os filios coheredes instituit. Daf autē
hec bonozū possessio filio adoptiuo v̄l ar
rogato volenti succedere patri adopti
uo v̄l arrogato ab intestato decedenti.
Om̄s autē bonozū possessiones p̄mis se ius
tribunt. s̄ q̄ sequunt̄ ius nō tribunt licet
facti sunt.

Bonoz possessio carboniana est illa p̄ q̄m
fili⁹ impubes volens succedere in bonis
patris ab intestato tanq̄ p̄mi⁹. v̄l r̄i
pere testamentū p̄ cōtra tabulas. vel di
cere ip̄m nullū ip̄so iure cū fuerit p̄terit⁹
et cum obijciat sibi controuersia bonoz
et filiationis. vel mouet sibi questio stat⁹
puta q̄ si seruus petit p̄ carbonianū pos
sessor institui p̄ controuersia motā de bo
nis. et filiationē et questionē stat⁹ vsq; ad
tpa pubertatis sue deferri. Et daf solum
cognitionē luminaria. Require infra car
bonianū.

Bonozū possessio noie ventris daf mulie
ri pregnantī in bonis mariti in quibz fm
dignitatem suā sibi et familie sue alimen
ta constituunt.

Bonorum possessio ex edicto diui adriani tollendo dat alicui volenti succedere in bonis alicuius ex testamento in quo institutus vel inscriptus est ex eo qd ostendit testamentum non cancellatum nec abolitum. nec in aliqua parte sua ablatum fm Alber. Et dat volenti succedere ab intestato fm Bos. qd pbat secunda ps rubri. qd dicit de scripto herede. Sed ro Bos. dicit ptra in sum. Hoc tñ notandum fm Spe. de bonorum possessione qd bonorum possessiones olim fuerunt utiles sed hodie sunt inuiles. pterq in quibz casibus. Primus qñ viuo testatore posthumus pterit decessit quasi videat testamentum ruptum iuris solennitate cum nihilominus heres scriptus ex isto testamento petat bonorum possessionem. vñ in l. posthumus. ff. de in ius rupti. 2. i. i. testa. Secundus est in l. fili. co. ti. Tercius instit. qui mo. testa. infir. §. ij. Quartus in l. heres. ff. de decre. ab oz. fa. Quintus in l. equissimus. §. ij. eo. ti. 2. l. filius. C. de in offi. testa.

Bonorum possessio ex testamento militis in militia decedentis non dat. patri vel aui vel pao vel econtra p tabulas. vt. C. de testa. mili. l. ne qdē. 2. l. milites.

Bona vacare est ipsa dñm non habere.

Bonifidei possessor est qd credit se aliquas res iuste retinere. Sz malefidei possessor est qd iniuste scit se aliquam rem possidere. vt in reg. possessor. de re. iur. li. vj. 2. insti. de vsucap. p totum.

Bonifidei emptor dicitur qui ignorauit res alienam esse vel putauit venditorem habere ius vendendi. sz esse procuratores vel introrem. ff. de verborum significat. l. bonifidei.

Bos corrupta est bos qd facile corripit. i. cornibus punit.

Boues non continentur sub appellatione iumentorum sed pecudum vel armentorum. ff. de ver. sig. l. boues. vnde si lego armentum continentur boues. ff. de leg. iij. l. seruus. §. armento. Sed si lego iumenta non continentur. l. legatis. §. iumentis. e. ti. 2. ff. de edi. edic. l. ediles.

De Br Bu

Breuitér no. Jo. cal. in comento suo super decre. cum dilectus. de cau. pos. 2. pprie. Et Jo. an. de testa. c. j. l. vj.

Breuilloqua hec dictio significat substitutionem que breuibz verbis continet substitutionem cumulationem seu multiplicationem. Etiam breuilloqua est illa substitutio qua substitutionis vnius persone ad alias fit repetitio. Item breuilloqua illas tot 2 eodem modo significat substitutiones. vt si significant eius verba vel queuis aliunde sumpta significata. Et dicitur breuilloqua. id est breuibz verbis fit 2 breuibz verbis comprehendit plures substitutiones vt not. Accur. 2 Bar. ff. de vul. 2 pu. substiti. de hoc vide infra. Substitutio breuilloqua.

Brocatica materia dicitur qd est priari opinionum rationibus inuoluta.

Brutus dicitur quasi obrutus. qd sensu caret. 2 est sine ratione 2 prudentia fm Ili. vñ brutire. l. infatuare.

Bubulus est magnus 2 siluestris bos. §. bubulus est parvus bos.

Bucus est garrulus qd ceteros oris loquacitate non sensu superat. fm Ili. do.

Bulla est signum pape vel ista qua dat papa. vel ornamentum regale.

De La

Aducum lega

Legatum fm Azo. in sum. C. de cadu. tollen. est qd deficit post mortem testatoris quacumqz ratione. Et quia quibusdam modis 2 rationibus iniquis. 2 olim legata fiebant quandocumqz caduca. ideo lex ponit vna rubricam de cadu. tollen. Et differunt pro non scriptum quasi caducum. 2 vere caducum. vnde legatum pro non scriptum est qñ legat alicui damnato in metallum vel non existenti in rerum natura. puta non noto. quasi caducum est quado non omnino cadit. Sed vere caducum est seu dicitur quando legatarij vixit post

more testatoris. et supponit ei conditio p
per quas efficitur incapax legari. Sed in
alio casu legat illi qui est in rerum natura
sed moritur ante mortem testatoris. Primum
decrevit sine onere. Secunda duo cum
onere.

Calcitrosus equus est qui solet calce ferire. i.
pedibus retro se percutere.

Calulator secundum Isidorum dicitur a calculis. i. lapillis
minutis quos antiqui in manibus habuerunt
componendo numeros.

Calculus i. computus. C. de erro. cal. l. vna. Item
id est cause cognitio et enumeratio. vt. C.
de iudi. l. rem non nouam. Item. i. sententia diu
finitiva. C. de ap. si actor. vide aliquid cal
culo de fide instrum. cum dilectus.

Calumnia secundum Hostienensem in sum. est euz quod
ex certa scia iniuste agit vel resistit. ff. ad
turpil. l. j. §. calumniari. Vel est petitio i
iusta ex certa scia in iudicio facta. et iuste
petitioni iniusta responsio. vel est falsa cri
minis impositio. ff. de b. sig. l. j. in prin. et l.
si quis calumnie.

Calamitas est infelicitas vel miseria que
euacuat omni bono. vel est pena vel la
bor immensus.

Calumniator est qui scienter alicui falsa crimi
na imponit verandi occasione Alibi secundum Isi
do. Calumniator a calumniando. i. frustran
do vel decipiendo dicitur est. Et inde dicitur
tur iuramentum calumnie. s. vitande. Et est
assertio vere petitionis vel repulsionis secundum
Hostienensem. cum quis iurat se bona fide et non calu
niandi animo causam mouisse. vel quod vene
rit ad reluctandum putans se bona iusti
cia vti. C. de iura. calum. l. ii. §. j. Et ha
bet quatuor capitula. vt. c. j. eo. ti. ubi dicitur
dicitur de hoc in glo. Et qui calumiose accu
sat debet officio et beneficio priuari et in exi
lium deportari. c. j. pass. Idem non. cy. in
l. sciuerit. de excu. tu.

Calumniari secundum Azonem in sum. C. de calu. est
falsa crimina scienter intentare et alicui
opponere vel imponere. Et ex eo quod quis
non probauit crimine calumniari videtur. licet
tex. videatur sonare in contra. quod talis non sit
calumniatus. q. ii. §. notandum. ubi di

citur. calumniari est falsa crimina intentare
seu intendere. Preuaricari vero crimina
abcondere. Tergiuersari in vniuersum
ab accusatōe desistere. Sed non utique qui
non probat quod intendit calumniari protinus
videtur similis. tex. in l. j. ff. ad senatus con
sultum.

Cancellari nomen accepit a cancellando.

Cancellare enim est lineam ducere vel damare
vnde lra vel scriptura que damnat cum linea
per medium ducta dicitur cancellata. Et inde dicitur
cancellari cuius officium est rescripta vel re
sponsa imperatoris et mandata inspicere
et male scripta cancellare. et bene scripta
cum signaculo suo signare et sigillum eis im
primere. Unde etiam venit archicancellari
us qui princeps cancellarie secundum Azonem in
sum. Differunt autem cancellare et suppun
ctare. quia cancellare est lras linea per medi
um ducta damare. Sed suppunctare est
lras punctis suppositis damare.

Calliditas. Requiritur. i. dolus malus. Est enim
calliditas dolus adhibitus tacendo vel no
ff. de co. ma. l. j. in glo. Unde callidus. i. fal
sax vel astutus.

Caligare i. miserrime. Unde caligare miles
dicitur qui habet ferreas ocreas vel caligas de
coreo. Etiam idem est quod infirmus vel ob
scurus. Has expositiones facit glo. in l. a
caligato. C. de nup.

Canonica est ius quod puenit ex electione
et receptione in fratrem vel est ius perci
piendi fructum prebende siue redditus. c. re
latum. de preben.

Canonica monitio est quando interuenit citatio
cum tribus monitionibus vel vna preceptoria
tres continens. de qua in c. constitutione. de
sen. excō. libro. vi.

Canonica portio de canone deputata eccle
sie parochiali et relictis parochiano de
functo illi ecclesie ubi elegit sepulturam
cum alibi in parochiali elegerit eam. Et
secundum varias consuetudines alia et alia. Nam
alicui medietas. alicui tertia. alicui quar
ta valet. de sepul. c. certificari.

Canon grece est regula latine. iiii. dist. canō
Et in vna significatio est id quod in conei

no generali vel puinciali statutis. et sic en-
pit de costitu. c. canonu statuta. In alia
significatione videtur esse id quod ab empbi-
teota de re empbiteotica soluit. et sic vi-
detur sumi ab Azo. in su. C. de iur. empbi.
n. ex hoc autem factu. Etiam dicitur illud quod sumi-
tur per pedagium vel vectigali. ff. de publi. et
vecti. Et nota quod quando papa vult condere ca-
nones potest episcopi contradicere quod non conueni-
unt consuetudini regionis eorum. vi. liij. Erit
autem lex. et nota. in. c. seq. in vi. iudic. ubi
quidam an sententia pape prevaleat sententie
episcoporum. Et quod non. quia ordo maior est urbe.
rcij. vi. legum. post mediu. et ibi glo. quod
statutu concilii prevaleat statuto pape. ar.
contra ibidem.

Canon largitionarum tituloz est summa tri-
buti et prestat de regulari prestatone a puin-
cialibus fisco. Et dicuntur tituli ex speciali-
bus titulis. i. litteris breuib. cauta legu-
tur. vt. C. de iure fisci. l. pe. z. C. de anno.
et tribu. l. iij. S. acceptioes. z. l. j. de cano-
ne largi. ti. li. x. fm Accursi.

Canon frumentarij vrbis romane est cer-
tus numerus mensurarum frumenti qui sin-
gulis annis metebantur rome. l. j. z. ij. eo.
ti. li. xj. quod erat etiam de oleo. Et extra B
non licebat alieni beneficium vel indulgentiam
aut privilegium impetrare et impetratum
non valuit. vt ibidem dicitur. Item canonum quidam
est late sententie. quidam ferende. Et pri-
mus exprimitur per verbum innodat. vel eo-
ipso. Secundum per verbum innodet. vt est glo.
in. c. quicunq. de bere. li. vi. Item canon ha-
bet sub se quatuor species. xxv. q. iij. si quis
dogmata.

Canoniam est nomen tituli et iuris. prebenda vero
nomen facti et cadit in extraneum. vt no. In
nocent. in capi. cum. in. de costitu. Quere in
fra prebenda.

Capere est ita accipere quod id quod capis tuum fi-
at. Aliud est capere et aliud accipere
quia capere est cum effectu quod secum remansu-
rum est. id non videtur quod capere quod erit resti-
tutum. sed accipere est si quis non sic accipi-
at ut habeat. et sic accipere potes illud quod non
sit tuum accipiendo. rubric. f. C. li. x. z. ff. de

verbo. signi. l. aliud est capere.

Capiendis. i. distrabendis pignozibus tribu-
torum. Req. j. pignus tributa.

Captio. i. deceptio. Unde captis sum. et est
deceptorum vel deceptorum aut dolosum. vt
notat Joban. an. de offi. deleg. si duo. li.
vi. in glo. j. in fine.

Captio causa mortis alias capio fm Azo.
est quando per mortem alicuius occasio ca-
piendi obuenit alicui. exceptis his capi-
endi figuris et causis que certis et propriis
nominibus nuncupantur. vt hereditas le-
gatum et fideicommissum. quia scilicet ta-
lis captio vel capio non incidit in natu-
ram acceptationis hereditatis legati vel fi-
deicommissi. Et causa mortis capio fm Azo.
in sum. C. de dona. cau. mor. Est cum post
mortem alicuius aliquid datur alicui cau-
sa conditionis implende vel aliquid pro-
uenit ad aliquem mortis occasione. nec tamen
aliquo certo translatiois vel acceptiois
nomine nuncupatur. Verbi gratia. Fun-
dum tibi commisi vt titio daret. cum tu post
mortem meam non haberes fundum dare ti-
tio dedisti Stichum. qui forte est heres. et Sti-
chus tunc causa mortis capit cum fundus ei
donatur causa mortis. quia donatio meram obtinet
voluntatem vel libertatem et non emptam vel
conditionatam.

Capitio. Req. supra Annona.

Capitatio civium censibus eximenda capitatio.
id est census capitatus. unde dicebantur ciues ro-
mani per excellentiam exempti et quidam orien-
tales puincie. l. vnica. C. eo. titu. lib. xj.
Quidam tamen dicunt quod loquitur illa lex in
plebe cuiuslibet vrbis capitatiose per hoc quod
dicitur excipit.

Capite censurę dicitur quod datur censum per capite.
Cum in. qui cau. colo. c. domi accu. pos-
sunt. li. xj.

Capitalis inimicus quod dicitur vide Accursi.
ff. de arbi. l. licet autem. in glo. iij. z. ff. de
testi. l. iij. S. iij. in glo. z Bar. ff. de quest. l.
j. si quis dicat.

Capitulum vno modo est locus ubi res capi-
tales firmanter. Secundo significat lectionem
Tercio distinctiōem. vt ille habet quicquid ca-

pítula. Quarto significat Aggregationem multorum. et precipue virorum ecclesiasticorum. et no. Jo. an. in. c. capitulū de rescriptis.

Capituli et postliminii reuersi. Re. infra post liminiū.

Capitis diminutio est status mutatio. vt qñ liber efficit seruus. Et est triplex diminutio capit. s. maxima. media et minima. Minima capitis diminutio est qñ quis nec ciuitatē in qua morat̃ nec libertatez amittit. s. tñ patit̃ cōtra se status cōmutatiōez vel minorationē circa familiā. vt qñ iuris sui est. alieno iuri incipit esse subiectus. veluti p arrogationē. aut cū quis emancipat qñ primo erat in aliena potestate. Et debet intelligi p dicta pscriptio cū pmutat̃ status hominis facto ei⁹ interueniente. vel in cōdemnando vel in emancipando vel arrogando. vel adoptando. vel etiā in reuocando ex ingrati tudine. vñ licet patre alicui⁹ mortuo mutet̃ ei⁹ stat⁹. qz sui iuris est fact⁹. nō iō capite diminut⁹ est. Et status hic ponit̃ h̃z. 3o. p ciuitate et libertate. vel ciuitate tñ. vel patria potestate. seu p̃pria potestate. aut media. Tria em̃ sunt q̃ habet hō. scz ciuitas. libertas et familia. et fm̃ h̃ tria sunt tres capitis diminutiones. Media capitis diminutio est. cū salua libertate ciuitas amittit̃. vt cum q̃s deportat̃ seu relegat̃ ad exiliū p quinquenniū. vñ bannit̃ Maxima capitis diminutio est cū ciuitas amittit̃. nec libertas retinet̃. vt cū deportat̃ q̃s in insulā et seruus efficit̃ aut in metallū damnat̃. et sic etiā bannit̃ in opus metalli. vel. si maior. xx. annis patit̃ se vendari ad p̃ciū participandum vel si manumissus in seruitutē ex ingratitudine reuocet̃. Pena aut̃ dānandi in metallū bodie locū nō habet. vide insti. de capi. diminu. p totū. et Spe. ti. d̃ tuto. S. tutela.

Capituli dicunt̃ q̃ in balneis vestimēta suscipiunt custodienda. Vel aliter sunt illi q̃ portant alijs libros ad scholas.

Carbonianū. Resre supra Bonoz possessio carboniana. Vñ fm̃ 3o. dicit̃ a car

bonio inuentore vel auctore. Et bas solum nato et nō nascituro i quo differt ab edicto de ventre in possessionē mittendo qd subuenit nascituro.

Carbonū appellatione qd cōtineat̃. vide ff. de ver. signi. l. carbonū. vbi appellatione materiati nō cōtinet̃ materia. vt appellatione libroz nō carte. ff. de leg. iij. l. libroz. S. q̃ tamen. Nec econtra appellatione materie cōtinet̃ materiati m. l. seruus. eo. ti. Et sic non continent̃ ligna ad coquendū. vñ calefaciendū. qz nō sūt carbonēs.

Cartularij iudices dicebant̃ olim illi q̃ ab imperatore habebant potestatem iudicandū illos solum q̃ coram eis eligebāt litigare. et poterant eligere sine consensu p̃priorū iudicum. sicut traditur in glo. l. j. ff. de iudicijs.

Cartophilacia est armariū vñ loc⁹ in quo carte reseruant̃. Et d̃r a carta quod ē instrumentū vel scriptura. et philare cōseruare. quasi tē. vt no. c. j. de proba. et c. ij. de distinc.

Carta seu instrumentū seu rescriptum dicit̃ falsa seu falsum bene quattuordecim modis. vt nota. in. c. in memoria. distinc. xix. in glo. verbi falsa. Primo ex dicto vñ tacito. Secundo kripto. Tercio facto. Quarto sine testibus. Quinto per sub scriptiones varijs manibus notatas. Sexto per alienum sigillū dum p̃prium habeat. vt ibi.

Caracter p̃prie est signaculū quoddā quo aliud insignit̃ vt ordinet̃ in aliquem finem. sicut caractere insignit̃ denarius ad vsum cōmutationis. Et milites caractere insigniunt̃ quasi ad militiā deputati. Homo autē fidelis ad duo deputat̃. ad fruitionem glorie. et ad hoc insignit̃ signiculo gratie. Apocalip. viij. Nolite nocere terre et mari. quoaduscq̃ signem⁹. Secundo anima fidelis deputatur ad recipiendum vel tradendū alijs que pertinent ad cultū dei. et ad hoc insignit̃ caractere sacramentali. id est. signo indelibili anime impresso.

Carena dicitur a carētia hominū vel cibari-
orū. nā p quadraginta dies ieiunāt i pa-
ne z aqua. z includunt in aliq secreto lo-
co iuxta eccliam vbi nō habēt cōsortium
boim. vt notat Bern. in. ca. accusasti. de
accu. Et simile nō. glo. in. c. ij. de spon.

Carrucarij scissorij et atriarj idem sunt. vi
delicet serui z custodes atrij.

Cardinales dicti sunt a cardine. qz sicut bo-
stium regit a cardine. sic p eos regitur ec-
clesia vniuersalis. xxxiij. distin. presbyte-
ri. Dicunt etiā quādoqz cardinales. id ē
principales. quia per eos debet officiu
in ecclesia regi.

Carnificare est carnes facere scz mactare.
Vnde carnifer qui carnes facit z vendit
de appella. significāte. Etiā homicide so-
lent dici carnifices. vt glo. iij. in cle. j. de
vi. et bo. cleri.

Caselle sunt granaria in quibus fruct? cō-
ponuntur. ff. de iudi. l. j. z dicit quasi cellu-
le granariozū. alias granorum.

Castellus fm Alberi. vel castellum fm ali-
os dicit fm Spe. receptaculū qd aquaz
publica suscipit que ducitur ad aliqd p-
dium irrigandum. Require infra inter-
dictuz. de aqua cal. edn. vt ff. de aqua co-
ct. z est. l. j. §. equissimū. Alias. id est ca-
strū. ff. de lega. d. l. titia. §. finali.

Castum si vendat ius patronatus ei anne-
rum accidit. secus si vendio pallaciū vbi
est ecclesia vbi habeo ius patrona. de hoc
vide Inno. in. c. ex literis. de iure patro-
na. et Hosti. in summa. de iure patrona.
§. qualiter. ij. q. vij. accusatio.

Cassitare ē minutatim vel minime stillare

Castrense peculū. Requirit infra. peculiu.

Cathedra fm Hug. est grecum. z ponitur
pro excelsa sede iudicis presidētis. z dici-
tur a cathos. id est sedes. z edra sponda
quasi spondata sedes. Et ponitur etiam
p sede doctoris. ita dicit glo. in cle. du-
dum. de sepult. z allegat ibi grecismum.
Vnde. Rex solium. doctor cathedrā iu-
dexqz tribunal.

Cathedraticum est qd soluitur annuatim
episcopo a suis clericis sue diocesis in si-

gnū subiectionis vel obediētie. z etia su-
stentationis. z est vuozū solidorū. vt. x. q.
iij. placuit. z de offi. ordina. cōquerente.
Et dicit cathedraticū. quia soluit ad bo-
norē cathedre episcopalis. x. q. iij. c. j. z nō
debet exigi vltra antiquū morē. ea. q. nec
numerus. Per qd colligitur qd pōt cur-
rere pscriptio in quātitate cathedratici.
c. olim. de censu. sed totaliter nō pscripti
quin soluat fm nō. Jo. theoto. xvj. q. vij.
quicunqz. Et vide archidy. c. j. de pben.
li. vj. vbi contrariū allegat Bos. et bug.
xij. q. ij. in prin.

Catheisare est imbuerē. docere seu instru-
ere vel bñdicere. Vnde catheisimus. nā z
ante baptismū instrui debent baptizan-
di in fide. z pēpue adulti. de conse. dist.
iij. ante. xx. ita nota glo. in. ca. per cathe-
cismū. de cōgna. spiri. li. vj.

Cathecumī. us instructus dicitur. vel qui
baptizari pponit medio tpe simbolū dei
discens. xlvij. dist. §. j. c. quonā mul-
ta. Vel dicitur audiens. eo q doctrinam
ante valuas ecclesie audiat cū suscipere
velit baptismū.

Cathologus est supior pars molēdine. ff.
de fun. instruct. l. cū delamonis.

Castrametoz. id est pono. figo. vel diuido.
castra.

Cathomus est flagellum ex virgis factum
in modum scobe. z tali vtuntur religiosi
in capitulis.

Cautio hec dictio ex pprio significato signi-
ficat nudā pmissionē ex qua inducit fir-
ma obligatio. C. de verb. signi. l. sancim?
vt quis tenet cauere de euictōe de vitijs
z morbis. Et intellige nudā a fideiussori-
bus z pignozib? sed nō a stipulatōe. nā
astrict? cauere. debet a stipulatōe cauere
vt obligatio sit firma. l. penul. §. docere.
ff. ne qis in ius voca. se. vi. eximat. et de
cleri. nō residē. c. relatū. Quāqz significat
cū pignozib? vl fideiussorib? quādo hoc
aliud verbū ei adiunctū declarat. vt mā-
dauit pcuratori vt recipiat ydoneā cau-
tionē a debitore. alias nō darē dilationē.
ibi cautio itelligit cū fideiussorib? vl pi-

guorib? l. si mādato. S. si. ff. mādā. Rato
significati sumit ex verbo idonea qd ap
ponitur vt addat 2 fortiorē cautionē ex
primat qualis nō esset p stipulationē so
lam. Itē pretor ibi iubet pro collatōe bo
norū faciēda recte cauēri. vt. l. j. S. iubz
ff. de collatio. bono. significat cū fideius
soribus vel pignozibus. vt. S. cauēri. ea.
l. 2. hoc ratioē verbi recte. Quandoq; si
gnificat cū fideiussoribus 2 nō cū pigno
ribus quādo cautio de procuratore erigi
tur. l. j. de pcura. per. l. ptoie. ff. d. preto.
stipulati. Et hec ē cautio pretoria requi
rens fideiussores ex lege positia ptois
pille. que est facta ppter honestatē iudi
cij. vt em pūisio legis aliquid operet et
nō inutillis sit. l. si quādo. ff. de lega. j. tūc
ex iusta causa quādo debitor bona dila
pidat iudex facere dz q cauēat creditori
Cautio est generale nomen omniū securi
tatum quotiēs quis securus redditur de
eo qd sibi promittit. Vñ. Cautio priua
ta cum trino teste notata. Hoc ius ē na
cta qd cautio publice facta. Et diuiditur
in multas spēs. quia alia est cautio hypo
thecaria. alia cyrographia. Et possūt di
ci satisfactōes. etiā cautio dicitur carta in
qua scribitur cōputatio vt Luce. xvj. Ac
cipe cautionē tuam zc.
Cautio rati danda est cum de mandato du
bitat. C. de procur. l. j. Et dicit illa secu
ritas que requirit a pcuratore actoris
p dñō cui? noie agit qd ratū habebit oē
illud quod in iudicio per illū factum fu
erit. vnde cauere de rato vel satisfdare ē
procuratorē actoris pmittere velle per
seuerare vsq; ad finem litis.
Cautio fideiussoria est qū interuenit fide
iussor pncipali obligatiōi. Et dicitur satis
factio. 2 he sunt multe. vt de lite. psequē
da iudicio sisti. iudicatū solui. 2 de rato.
Cautio fidei ppre interuētū. dicitur que sit p
fidē prestatā sine solennitate iuramēti.
Cautio iuratoria est qū cōpromissio iura
mēto firmat. vt qū iuro solēniter me de
bere aliqd vel impleturū promitto.
Cautio nudo pacto est cū aliqd fidē tantū

babet de me q cōtentus sit nuda pmissi
one mea. Et hoc ppre dicitur pollicitatō
vel pollicita cōuentio. Vnde vere 2 pro
prie dicitur satisfactio 2 satisfactio dici pōt
Sed satisfactio ppre est cū duo paciscē
tes duas scripturas sub eadē forma ver
borū inter se cōficiūt 2 mutuo tradūt. 2
pollicitatio et satisfactio cautele dici pnt
ppre loquendo.
Cautio pignozaticia siue hypothecaria est
cū pignus tradit. aut hypotheca suppoz
tatur. 2 dicitur etiā satisfactio.
Cautio de euictione dicitur quādo securi
tas prestanda vel prestata emptori a vē
ditore sit ea cōditione vt si ab eo euinca
tur vēditor ei restituat extimationē rei
in duplū vel in simplū prout inter eos p
us cōuentum est.
Cautio aut alie multe pnt ēē species p
ut ad diuersas materias applicatur. vñ
Spe. in tractatu libel. titu. de pignozib?
S. sequitur vbi quasda alias species cau
tionū psequitur.
Cautio d damno infecto est que prestatur
cum tua domus ruinosa ruinā minatur
domui mee. vel etiā prestatur fm quof
dam cū timeo q aliquis mibi insidietur
possum agere vt mibi prestet cautionē
ne me offēdat.
Cautio de opere moliedo quaz prestat ille
quādoq; cui nunciat opus nouū scilicet
q ipsum opus demoliat si constiterit
eum iniuste edificasse.
Cautio de usufructu in qua de duob? caue
tur scz q usufructuarius re nō male vta
tur 2 q etiā usufructu finito restituat qd
ex re ipsa superstat.
Cautio qua beres cauet ipsi legatario cuz
beres dat fideiussores legatario delega
to prestando.
Cautio qua legatarius cauet beredi ē illa
qua legatari? satisfdat beredi. vt si falcid
ia locum habeat q amplius noie lega
ti recepit q ratio legis falcidie patit id
beredi restituat.
Cautio arrogatoriū qua arrogator stipula
tur seruo publico q restituat arrogato

ab eo habuit. vel ab eis ad quos puentu
ra sunt. et quod dabit sibi quartam partem de
bonis suis si eum sine causa emancipave
rit seu exhereditaverit.

Cautio qua cautus ei cui restitutio fieri de
bet per quam rogatus restituere bona ali
cui? si sine liberis decesserit quicquid pro mor
te de hereditate extabit cogit cautus illi cui
de fieri restitutio quod servabit ei quarta parte.

Cautio muciana a Mucio iuriscōsulto di
cta est. Et habet fieri in ultimis voluntati
bus. Et cōiter huiusmodi doc. nō in cōtractibus
et sic in cōditionibus negativis. puta sic di
cēdo. Si titius capitolium nō ascēderit. si
servum nō manumiserit. lego ei. l. mucia
ciane cautionis. ff. de condi. et demon.

Cautela est diminutivum a cautio. et tñ quā
sup abundantiam importat. ut cū dicit
abundās cautela nō nocet. l. testamento
in fi. C. de testa. quinq; que ppter caute
lā fiunt no. archidia. l. distin. pbyteros.
Unde cautelosus. i. providus. circūspe
ctus. vel plenus cautelis.

Cauo quid sit patet infra in dictione sta
bularij. in fi.

Catulus. i. sapiēs media pducta. Sed me
dia brevis est onial. vii. Est anial catul?
fruitur ratione catulus.

Cavillatio est qñ ab evidēter veris transiit
ad evidēter falsa p quādam verborū inuo
lutioz vñ sophisticā. c. venerabil. de iudi.

Causa est ex q aliquid pducit. ut pater est
causa filij et cōtractus causa obligatiōis
l. et an eā. §. actiones. ff. de accepti. rei iu
di. Itē causa ē finis ex quo impulsio da
tur faciente dispositioni. et ita sumit in
ti. de cōdi. et demonstrā. et causis et modis
earū. Ubi patet q causa differt a modo
q est de futuro: et a cōditiōe que est de fu
turo. et suspēdit etiā a demonstratiōe que
tñ declarat rez vel psonā. verbū grā. Pa
tronus pōt cōpellē bertā ut nubat ut ci
uitates repleantur. Itē finis. ut cinita
tes repleantur est causa cōdende legis. iō
dicit q cessante causa cessat lex. ut. l. adi
gere. §. quis. ff. de iur. patro. Et utimur
pmissis illis verbis. cessante cā legisyl

cessante rōne legis. Differūt tñ causa et
rō. qz rō est oculus cordis discernēs rem
p mediū. Sed cā est qd in facto accidit
p qd rō discernit quid iuris. Dicit etia
causa efficiēs in. l. cōditiōz legis in cētra
ctibus cōtrahēdis.

Causa materialis in legibus est materia d
qua in illis disponit. Et cā formalis est
modus tractādi. et forma cōtrahēdi vel
disponēdi que addit cōtracte i vel dispo
sitioni. Dicit etia causa instrumētalis et
est instrumentū artificis. Et breuiter qd
quid ad asse alicuius rei concurrat cā tñ
aliter et aliter tñ. Et significat causa per
dictionē si. ut dicēdo dono vel lego illi si
negocia mea gesserit. l. demonstratio. §. j.
ff. de cōditio. et demonstra. Itē p dictionē.
qz insti. de le. §. lōge magis. Et p dictioez
qm. nam exponit p quia. Itē significat
causa in dictiōibus illatiuis. ut dicēdo
Ticius negocia mea gessit ideo vñ idcir
co sibi lego. Item in dictiōe cū. ut dicē
do. Cū ticius negocia mea gesserit lego
sibi zc. Etia in dictiōe siue. ut siue ticius
negocia mea gesserit siue aduocatus fue
rit zc. Item in ppositiōe pro. ut ibi lego
vineas p alimētis. l. fi. §. j. ff. de ali. et ci
ba. lega. vñ sensus est q ex causa alimēto
rū lego vineas. Itē significat causa p di
ctionē noie. ut dicēdo lego vxori qdragi
ta noie doris. l. cū qdē vxori. ff. de lega. ij.

Causa dicit a casu qvenit. nā causa est ma
teria et origo negocij necdū discussiōis ex
amine pfecta. que dū pponit causa ē
cū discutitur iudiciū. cū diffinit iusticia.
c. forus. de verb. signi. vbi Petñ. dicit in
glo. Causa est res in dicēdo posita cū in
terpositione certarū personarū. scz acto
ris rei. iudicis. et testis. et dicit a casu. qā
casualiter occurrit pter hominū volunta
tē. Et differūt causa et actio. nā cā est ne
gociū vel ptract? ex q qā mouet ad pe
tendū vel litigandū ut est veditio vel lo
catio rei ex qua orit obligatio. et est cā p
xima obligatiōis q obligatio parit actōz
cū obligatio in se sit actōis Et ē duplex cā
scz pria et remota. q differunt in actione

reali et psonali. nā in personali remota ē
ipsum factū. proxima est ipsa obligatio.
et in personali nō sufficit exprimere cām
proximā. dicēdo ago cōtra te. qz obliga-
ris mihi in decem. sed oportet exprimere
causam remotā. vt dicēdo. cōuenio te.
quia mutuavi tibi decē. In reali p̄ima
causa est dominiū. Sz remota est ex qua
psequit̄ quis dominiū. et non est necesse
exprimere remotā. vt dicēdo ago contra
te qz emi domū a Bernardo. sed sufficit
exprimere primā causam. dicēdo. ago
cōtra te. quia sum dñs domus illi. et bec
no. in glo. et p̄ doc. in. c. dilecti filij. d. iudi.
De diuersis sp̄ibus causarū vide bonaz
glo. xj. q. j. in sum. Est em̄ quedam causa
sp̄ialis vel annexa spiritali. vt illa que
fit de iure patronat̄. quedā ciuilis. vt cū
agitur sup̄ rei vendicatōe in causa pecu-
niaria. quedā criminalis. vt cū agitur di-
recte de crimine. quedā mixta. vt cū agit̄
de crimine ciuilit̄. vt de adulteris ad se-
pationē thori. In his tribus vltimis ca-
sibus iuraf̄ d̄ calūnia. in primo nō iuraf̄
de calūnia. sed tñ de veritate dicēda.
Cause criminales dicunt̄ in q̄bus agit̄ ad
vindictā siue ad penā. et hoc etiā d̄r qñ-
qz agi criminalit̄. qñ agi ad vindictaz
publicā. qñqz d̄r agi ciuilit̄ qñ agi ad
penā p̄ modū inq̄sitionis. denūciationis
vel ad interesse p̄tis p̄ viā accusationis.
Causa minima est duorum aureorū vel de-
cem aureorū. vel q̄nquaginta solidorū.
vel illa que non sufficit ad sumpt̄ iudi-
ciales.
Causa autē argumēto. scz naturalis ratōis
constat aut probatiōe testiū vel tabularū
et instrumentorū. c. forus. de verb. signi.
Facit em̄ probationē confessio. vt ibidē
no. in glo. j.
Cause fauorabiles sunt quattuor. scz de li-
bertate. matrimonio. dote et testamento
c. duobus. de re iudica. et de causa notat
Pau. in cle. dudum. de sepultura. super
verbo causis. et Jo. an. in. c. cum dilecti
de accusa.
Causor. aris. id est cōqueroz.

Cedendarū actionū bñficiū est p̄ qd̄ postu-
lare possum fideiussor̄es. Et alij q̄ obli-
gati sunt in vna obligatione sibi cedi in
alia cōtra fideiussor̄es. et alios q̄bus sūt
obligati. alioquin nisi cedatur eis possūt
recusare solutiones. vt insti. de satisfda. S.
si autē. et. C. de solu. l. si cibum. vel pam-
pbulū. S. penul. De hoc vide in Spe. tit.
de renunc. S. finitis. vers. postremo dicē-
dum. De beneficijs et alijs. require ibidē
S. parum autē. vers. et nota. et vide in-
fra renunciatio.

Ceda idē est qd̄ carta. in cedula pua carta.
Cedere bonis est ab vniuersitate bonorū
suorū recedē. et eis abrenūciare veluti qñ
aliq̄s oneratus debitis vel obligatus est
pluribus nō habens vnde soluat vel sa-
tisfaciat omnibus creditoribz abrenūci-
at bonis suis vniuersis cedēs illis. vide
infra cessio. Etia cedere est vēdere. l. si du-
biē. ff. de si. instru. Et hoc nota pro statu-
tis. Et cedēs bonis nō liberat etiā a ciui-
li obligatiōe. l. q̄ bonis. ff. de cessi. bo. vbi
notat Accur. licet cōtrariū tenuerit glo.
et male. in. l. vbiqz. ff. de fideiuss. Itē nō
audietur debitor fisci v̄l reipublice volēs
cedere bonis fm̄ Bart. in. le. is q̄ bonis.
ff. de cessi. bo. Quis videat tenere opposi-
tū in. l. iij. iuncta glo. C. de cessi. bo. Et be-
neficio cessionis renūciari nō potest fm̄
Bar. l. alia. S. elegāter. ff. solu. matr. licz.
Cynus videat tenere cōtrariū. in. l. j. C.
qui bo. cede. pos. Et bonis cedi pōt non.
tantū in iure s̄ etiā cōtra ius. et sufficit p̄-
nunciū et per epistolā id declarari. l. si. ff.
de cessi. bo.

Cedere actiōi est ius actiōis mihi cōpetē-
tis i aliū trāsferre. et ipm̄ q̄si in locū meū
ponere. ita vt dicta actione possit vti ad-
uersus eos p̄ q̄s actio tal̄ poterat itētari
Cedere diez est incipere diez debiti vt si mihi
promiseris centū si Titius factus fuerit
cōsul vel eps vel si nauis ex asia venerit
cū be cōditiones extiterint. tūc dicif̄ di-
es obligationis cedere. v̄l diez cedere et

bici est pecuniā incipere deberi vt si debe
as mihi cētū in festo Jobis baptiste. ad
ueniente festo dicitur venire dies debiti. l.
cedere diem. ff. de ver. signi.

Celicole dicunt illi qui celū vel planteas ce
li. id est solem et lunā et stellas quasi deus
colunt. Et hi licet christiani sunt. vel non. tñ
nō sunt tenēdi in plena veneratiōe christia
norū. sed nec ceterorū hereticorū penas
pati debent sū leges. vt. C. de iude. et ce
li. l. celicolarū. et quasi p. to. ti.

Cella a celando. id est occultādo dicitur. ca. pri
uilegiū. de verb. signi. in glo. v.

Celebs dicitur esse ille qui nō vult contrahere
matrimonium. Et hic sūm Azo. forte orbus
dicebat. quia sine matrimonio et sine libe
ris erat. Et illi olim nō poterant cā mor
tis donare. qd̄ hodie p. leges corrigi. vt
patet. C. de infirmis penis celibat⁹
et orbitatus. Dicitur autem celebs qua
si celo beatus. quia talis est sūm Iulianorū
qualia sunt lumina in celo. que absq; cō
nubijs sunt.

Celibatus venit inde. et est status vel mod⁹
permanēdi seu viuēdi sine coniugio. Unde
put dicunt theologi celibatus Jobanis
id est virginitas vel castitas nō prefere
batur coniugio Abrahe.

Cemētarij dicuntur operatores muroz idēz
qd̄ latroni qz cemēto calce et arenē tūc
Cenaculū est locus aptus ad cenandū vel
comedendū quo q̄s magis de die q̄ de
nocte solet residere causa refrigerij.

Cenotaphiū ē inane sepulcrū. i. monumen
tū sine corpe. qd̄ pstat ad memoriā defū
cti. hūc aut locū placet ēē religiosus sicut
in ea re testis est Virgili⁹. Sed duo fra
tres Anthoni⁹ et Severus cōtrariū scri
pserūt quorū sententiā pualet. vt. ff. d. re.
diui. l. intantū. §. finali.

Cenobiū est locus religiosorū. et dicitur a cenō
id est cōmune. quia ibi omnia debent esse
cōmunia. c. cū dilectus. de consue.

Censere ē iudicare. iudiciū pstituerē. p̄cipe
re. vt no. Jo. an. in glo. ubi censemus. in
cle. i. de cōces. pben. ff. de v. sig. l. cēseri. in
nomē cēsozis sumptū est. p̄dia etiā dicitur

tur cēseri. qz cēsum p̄bet. Etia cēseri ē in
cēsurā p̄scribi. vt. C. in q. cau. pig. p. l. j.

Censores a censu eris. i. pecunie sunt dicti
qz cēsum etiā tollūt. Cū em̄ auctus esset
census in vrbe romana adeo vt cōsules
nō sufficerēt cōstituti sunt cēsores. et cen
sozis nomē videt esse tractū. qz senatus
aliqd̄ censuisse dicimus. i. cēseri p̄alle.
Itē censor est iudex. inde cēsurā. i. iudici
um. et p. censurā eccliaasticā significat inf
dictū. suspensio. et excoicatio. c. querenti.
de verbo. signi. Etia censores romanos
pcuratores dicimus.

Censite dicunt q̄ censent. i. cēsum p̄bent.
Req̄re. §. agricolae et cēsi. et infra colon⁹.

Census tributū et pensio publica idē. vt. C.
q̄ cau. pig. p̄tra. l. j. et C. si ppter pensionē
publicā. l. si accipit. Unde census idē est
qd̄ pensio que soluit de puentibus.

Censitor est q̄ recipit p̄ntatiōes collectorū
coloni et pignoris iure veditis p̄dij si cē
sus nō soluit. vt. ff. de censi. l. forma. §. il
la. et l. cū possessor. §. cū pro pecunia.

Cenodora est vana gloria mūdi.

Centenarij dicuntur duces vel magistri cen
tū militū quorū potestas dicitur centena.

Centurio idem.

Cessio est iuris et actiōis translatio. nam p
cessionem iura et actiones in eū cui cessio
trāsferuntur. qz sicut in venditiōe vlt̄ quo
libet titulo alienatiōis rei corporalis neces
saria est traditio. quātū a d. dominij trā
slationē. Ita ad trāslationē rei incorpa
lis. s. iuris et actiōis vtimur cessiōe que re
putat pro traditiōe. Item cessio scdm̄
Iulij. vj. li. et bi. p̄prie est rei cōcessio. sicut
est illud Rutb. Cede iure p̄p̄nuitatis.
Itā cedere dicimus quasi concedere. Et
ea que p̄pria sunt nō aliena nō cōcedim⁹
sed restituimus. Cedere etia p̄prie dicitur
qui cōtra veritatē alteri cōsentit vt Lice
ro cessit emilisse auctoritate veri. i. poti⁹
paruit. Et est sciendū q̄ in instrumento
cessionis dicitur q̄ cedens eū cui cedit cō
stituit pcuratorē in rem suā. Ad cui⁹ eui
dentiā notandū. Si cū titio ex mutuo cō
traxisti tibi p̄petit cōtra eū actio directa

et personalis quia cum eo in tua persona contraxisti. Tibi etiam competit actio utilis qua utiliter et cum effectu debitum ipsum tamquam rem tuam persequeris. Si autem mihi iura et actiones contra debitorem tuum ex causam conditionis vel ex alia commiseris transferretur in me utilis actio qua uti possum ad ipsum debitum tuum tanquam meum exequendo. Directa vero et personalis remanet apud te. cum a te per cessionem non poterit separari. etiam si velis adeo tibi adherere. ff. pro socio. l. iiij. Et sic patet quod in directa actione et personali sum procurator tuus. quod aliter non poterat uti. licet enim directa non possit cedi. potest tamen mandari eius exercitum. Et nota quod cessio actionum presumitur simulata ex tribus que non. Accur. in. l. j. et pe. C. de manda. et ibi doc. et c. si. et alie. et mu. iudi. cau. fac. Item sex sunt cause propter quas episcopus potest cedendi licentiam postulare. scilicet conscientia criminis. debilitas corporis. defectus scientie. malicia plebis. grave scandalum. et irregularitas persone. de crimine renu. nisi cum pridem. circa pen. et per totum titulum. Quoniam crimen debilitas defectus plebis mala cogit Cedere prelatum simul addas scandala fratrum. Adde predictis si quis sit irregularis. c. j. de renu. glo. ij.

Cessionarius dicitur ille in quem transfusa est obligatio vel nomen et debet certiorare debitorem quod nomen eius in ipsum transfusum sit ipsum notificando vel ostendendo instrumentum et legendo et copiam si velit habere dandum. ut. l. nomen. que res pig. obli. pos. C. alias alteri soluere posset debitor non credens se obligatum cessionario. l. j. §. j. ff. de no. ope. nun. et. l. j. C. de obli. et act. per Barto.

Cesio omnis. est puer scissus ab utero matris Unde cesar quod cesus ex ventre matris ut per glo. in rubricam. in ista. in verbo cesar.

Cerimonia est ritus sacrificandi. dicunt enim cerimonie sacrificia et solennitates iudeorum que cereis exercebantur. et sic in veteri testamentum peccata purgabatur.

Cerimonialia precepta sunt que ad cultum dei pertinent. de quibus non reddi non potest secundum Jo.

theo. bi. vi. §. bis ita respondet. quod ad istas fuerunt mandata. Et non arabis in boue et asino. Non in duces vestes lino lanaque contentam. Et non seres agrum diuerso semine. Sunt enim tres duplicitates prohibite. scilicet in corde et in ore et in opere.

Cesar primo fuit nomen proprium Iulij imperatoris a quo postea omnes imperatores dicti sunt cesares.

Certum dicitur non dubium. unde procurator debet esse certus. ff. de pecul. l. ij. Item arbiter certus debet esse. ff. de arbi. l. item si unus. §. si in duos. Sicut tutor debet esse certus. ff. de testa. tute. l. tutor incertus. et l. duo sunt tituli. ut tenet ubi dicitur de bobio. c. j. de pecul. l. vi. in glo.

Certicoditio competit ex omni obligatione et ex omni causa ex qua aliquid certum et determinatum petit siue ex contractu siue ex causa legati siue ex suo nomine siue obligetur hereditario. Et sunt due certicoditiones. una generalis in omni contractu ubi certum petit. alia specialis in contractu mutui. Et licet nulla lex hoc manifeste dicat. potest tamen elici ex textu istius. quibus modo. re contra. obli. §. j. si ibi ex eo contractu. scilicet mutui nascitur certicoditio quasi per nomen eo demonstrat specialitatem in mutuo Etiam in simili licet solum una bonorum possessio noceat. coter tamen sunt due. una generalis. alia specialis. posset etiam probari ex rubrica. ff. de re. cre. et si cer. pe. et de condi. Que rubrica habet tres partes. ubi in secunda tangitur certicoditio specialis et est glo. in ista. §. si alle. similis glo. in. l. certicoditio. in pen. ff. si cer. pe. et in. l. j. in principio. ff. de tritica. ria et c. Contrarium notauit Catbo de sacris in. l. j. C. que admit. ad bo. poss. sup. rubricam. Nam bene datur aliqua bonorum possessio in generali. si nulla generalis. et sic debet certicoditio sicut per Aristotelem datur animal in genere. nullum tamen reperitur animal generale quod omnibus participet animalibus. Et nota quod in libello non precedit certicoditio generalis. quod non instruit aduersarius an debeat contendere an liti cedere. ut dicens. te conuenio. quia certum mihi teneris.

Ceterum non. Jo. cal. in commento decre. vna dicitur coram. cle. et mu. et pau. in commento decre.

nobis. de iurepatro.

Cetera hec dictio habet importare ut in contractu ea que veniunt que sunt de natura ipsius contractus hoc est de consuetudine. ut no. in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiu. et per hoc inferunt doc. quod si in peribocollis alicui notarii inveniatur hec verba et cetera. quod intelligatur ea venisse in pertractu que de natura vel de consuetudine eius sunt. ut dicit Bal. quod per verba cetera nunquam intelligitur ut veniat promissio cum pena. Item quod pena de eadem quod extrinsecum ab ipso pertractu. ideo non intelligitur venisse nisi expressum se appareat. ar. ex his que no. in l. sciendum. ff. de ver. obli. et l. ij. C. de fal. si tamen per Bal. pertractus esset preceptus ad periculum sapientis et in ipso verbum reperiret et cetera tunc bene posset apponi pena in hoc contractu. et hoc operatur appositio illa ut consilium sapientis dicit istum pertractum iuxta no. in l. aperte. ff. de ver. obli. Et nota quod dictio et. duplici modo scripta reperitur et per hoc dupliciter perferitur. Uno modo ponitur indeterminate in fine orationis sic quod non regitur ab aliquo verbo. et tunc debet scribi breviter ut sic et. Secundo modo ponitur determinate sic quod refertur ad verbum in oratione positum a quo regitur. et debet scribi longe per duabus dictionibus ut sic et cetera. Sic etiam profertur breviter et longius. Et utroque modo significat. puta verba precedentia vel aliud medium significare declarat. Item breviter et. significat illud quod deficit et supplet verba deficientia. ut in l. gallus. ver. credendum. ff. de li. et postbu. ubi testator dicens. Si me vivo nepos decedat tunc qui pronepos et. credendum est gallum denotasse idem de pronepto. Et sic dictio et. supplet ibi verba per que pronepos potest substitui que sunt in principio illius. l. ut gallus introduxit. Item si procedit instrumentum extensum locutionis unius domus facit unum et sequitur instrumentum abbreviatum emptionis alterius domus facit eadem dictio et. significat clausulas in precedentiem positas que huic locutioni sunt applicabiles quod precedentia declarant sequentia

l. si servus plurius. ff. de le. §. Item quia in habentibus symbolum facilius est transitus. l. in rem. §. item. quecumque. ff. de rei ven.

Contractus autem emptio et locationis sunt similes. l. j. ff. locati. Et est sciendum quod notarius quando notam positam breviter in peribocollo redigere vult ad instrumentum publicum tunc significata per dictionem et. debet extense scribere. quia scit quid actum est et quid per hanc dictionem intellexerit tanquam testis ibi contentorum quod dispositionem contractuum recipit ergo mortuo primo notario post peribocollum antequam redigeret illud in publicum instrumentum. secundus notarius non debet significata per dictionem et. in peribocollo positam extendere nisi quantum ibi sunt extensa. l. pertractus. C. de fide. instru. Sed talis nota peribocolli legenda est partibus coram testibus et illis exponitur verbum et. debet notari secundus super hoc requisitus expositionem illorum redigere in publicum instrumentum extensum. alias iudex debet arbitrari ex precedentibus et sequentibus et coniecturari quid per verbum et. significet. ar. l. si servus plurius. §. j. ff. de le. §. et l. voluntatis. C. de fideicomis. Secundo sumitur et cetera. puta longe ponitur et significat alia propter ea que enumerata sunt. l. item que ritur. §. exercitum. ff. locati. ubi dicitur quod milites de domo fenestras et cetera sustulere Item ibi heres qui impulsus adit sicut ceteris commodis caret ita hoc comodo quod non potest detrabere quarta. l. namque. §. qui compulsus. ff. ad tre. ubi dictio et. regitur a verbis sustulerunt et caret.

De Li

Circuitores dicuntur qui circueunt vel circumdant patrias a nudinis ad nudinas deferentes res venales. Et dicitur alio nomine circummeatores.

Circuferanus per Bli. li. x. dicitur qui ad modum rote circumfertur.

Circumseptus est circumdatus vel undique circumtus ut no. in periboc. cle.

Circumducere lras est eam circumducta linea ducere. et sic differt a cancellare et supplicata

Cimiteriū est locus solēniter p̄ ep̄m bñdi-
ctus. de cōse. vi. §. nemo. 7 dicit a cymos
id ē dulce 7 sterō statio q̄si dulcis statio.

Cirographū est cuz duo paciscentes duas
scripturas sub eadē forma verborū inter
se cōficiūt 7 mutuo sibi tradunt. v̄l dicit
infirm seu illa lra in qua debitor cōfitef
se esse obligatū creditori idē qd antapo-
ca. 7 cirographa dū veniunt nomen siue
corpus venisse videtur. l. seruū filij. §. cū
qui cirographū. ff. de leg. §.

Circūstantia alicuius loci intelligit p. xxx.
pedes. vt dicit Bar. in. l. item apud labe-
onem. §. cōuiciū. ff. de iniurijs.

Ciliarcha est princeps super mille boies.

Cilium est parua pellicula in oculo que vi-
ditur lacrimale.

Cimiliarcha est custos sacrorū vasorum 7
aliarū rerū sacre ecclesie. vt dicit glo. in.
l. iubemus. de sacrosanc. eccle.

Circa ē significatiōis restrictiue. nō autem
ampliatiue. vt in. l. rutilia polla. ff. de cō-
pben. emp. Et B nota p̄ statutis. Et qd
dictio circa operat in teste. vide Bar. in
l. celsus. ff. de vfluca. Et circa p̄tinet ad tē-
pus circū ad locū circiter ad numerum.

Citatio est in ius vocatio vel inuitatio cū
q̄s de aliquo cōqueritur. 7 querimonia
sua corā iudice deposita. iudex emissio ci-
tationis edicto ad eius instantiā vocat
vel inuitat illū ad se in quē agere deside-
rat qui cōquestus est. Si nō in edicto iu-
dex vel pretor adiiciat hāc clausulā si in
die p̄scripto nō veneris quasi cōtumar
cōdēnaberis vel reputaberis. tūc edictū
olim dicebat pemptoriū. Hodie autem
sufficit q̄ dicat. Citamus talē pempto-
rie. Et ē quadruplex mod⁹ citandi scdm
Bul. de mon. lau. Primus p̄ nūciū cum
lris citatorijs. Secundus p̄ p̄conē. Terci-
us p̄ edictū cle. j. de iudi. Quartus fit ex
iuris dispositiōe. Itē quedā citatio fit
ad monitiōē iudicis. c. cōsuluit. de offi.
dele. Item quedā est verbalis. quedā re-
alis vel actualis ducēdo ad iudicē. Itē
citatiōis sunt tres act⁹. Prim⁹ est impo-
sitio cū iudex iponit nūcio vt citef reus.

Secūdus manifestatio cū nūcius benū-
ciat citato vt veniat. Tercius relatio cū
nūcius refert iudici talē in tali loco citat⁹
se. Addit etiā quartus. s. cōparitio citati
7 q̄n citat⁹ teneat cōparere. 7 si nō com-
paret mulctet. no. p̄ doc. in. c. p̄terea. de
dila. Et de illis actib⁹ in. c. si. d. ferijs. Et
nota q̄ citatio est de iure naturali. vt in
cle. pastoralis. de re iudi. Et citat⁹ ad lo-
cū morbosum seu vbi aer est pestilētiālis
vel corrupt⁹ nō teneat ire. cū saluti hoim
sit rō adhibenda. l. recusare. §. si quis in
vno loco. ff. ad trebel. 7 ibi p̄ doc. Nec ci-
tatus pemptorie pōt dici cōtumar ante
libelli oblationē. l. si finita. §. si plures. ff.
de damno infecto.

Civitas dicitur quasi ciuiū vnitas. 7 murorum
ambitu terminat. de sen. excō. si ciuitas.
cuius appellatiōe etiā p̄p̄bēdunt bur-
gēses. ff. de v. sig. l. ij. Itē ciuitatis appel-
latiōe cōp̄bēdunt mille passus a mu-
ro ciuitatis. vt. ff. eo. ti. l. mille. 7. ff. de pe.
l. q̄ liquide. §. si ita legif. Itē cōp̄ben-
dunt bouti. ar. ff. de p̄cura. l. p̄ses. Itē ci-
uitatis noie nō cōp̄bēdunt dyoces
nec ecōtra. vocatur autē p̄p̄ie ciuitas q̄
habet episcopū. vt. lxxv. di. in illis.

Civilis actio. Require supra actio.

Ciuile debiti. vide in glo. j. c. fi. de solu. Et
q̄nq̄ ciuile idē est qd vrbaniū 7 elegans.
vt in glo. j. l. ciuile est. C. de fur. Sic inci-
uile. id est inurbanū vel indecēs. l. inciu-
le. ff. de legi. vbi dicit inciuile est respon-
dere lege tota nō inspecta.

Ciuis est natus in ciuitate. l. ciues. ff. de ap-
pel. vbi glo. Sed qd de natis in comita-
tu. Dicitur in autentico quibus mo. nat.
effi. sui. §. si vero neq̄ ciues coll. vñ. 7 ibi
per Ja. de bel. mouetur questio de rege
concedente priuilegium ciuitatibus 7 ci-
uib⁹ regni.

Cisterna est locus in q̄ cōgregātur aque
pluuiāles. 7 ibi collectē vsui reservātur.
aliq̄ ponūt cistella pro eodem.

De

22

Clam possidere. i. occulte possidere.

Clamis est vestis militū. purpura regum. stola sacerdotū. toga aduocatoꝝ. birrus rusticoꝝ vel custodū. cuculla monachoꝝ. vt. C. de vesti. clo. z aua. li. xj. z. C. q. mili. nō pos. l. si clarissimi. put. no. Azo. in sum. C. de offi. p̄fec. p̄to. Apud impa- toꝝ erāt in triplici gradu. qz aliq̄ erāt ma- iores. z bi vocabātur illustres sicut p̄fe- ctus p̄torio oriētis. Itē affrice. Item vr- bis romane. Alij erāt minores. z bi vo- cabantur clarissimi. puta p̄sides. Alij me- dij. z inf̄ illos erāt spectabiles vt. p̄cōsu- les z p̄fecti egypti. q̄ ēt dicūt augustales

Clamdestinū cōiugiū est despecta p̄sonaꝝ p̄sentia vel iuris solēnitare vel denuncia- tione nō p̄missa sine sacerdotis b̄ndictio- ne occultum matrimoniū.

Clamdestina electō d̄z que in cameris p̄r- occulta cōuenticula fit. vel illa quā cano- nici inter se secretā tenent.

Classis. i. nauis. inde classis. i. numer⁹ clas- satorū. i. nauū ad bellandū. Et q̄cen sef vel voluerit se huic ministerio deputare dicebat incēstus. vt. C. de classi. li. xj.

Clieus d̄z ille cui⁹ causam aduocatus tuef z defendit. Inde cliētulus diminutiū. z idē est fm̄ Jli. Vel d̄z quasi colēs a co- lēdis patronis. Vñ solent pueri aduoca- ti dicere suis cliētulis si veruz r̄ndebis cām perdes. Sed nō dicunt. si falsuz r̄n- des regnū dei perdes. z cū iniusta sentē- tia damnationē acquies. vt est glo. ma- gistralis in. c. j. de cōfel.

Clerica d̄z corona clericorū rasa. vt notat Jo. an. de vi. z ho. cle. c. clerici.

Cleros grece est fors latine vel hereditas. Sūt q̄p̄dicti clerici. qz de sorte dñi sūt. xxi. di. cleros. vbi ponūt noia oim graduū i- ecclia xpi deseruiētū z appellatiōe cleri- corū etiā intelligunt monachi lz nō ecō- tra. qz sūt etiā electi in sorte dñi qd̄ cleri- cus significat. xij. q. j. Duo sunt genera. z b̄ marie in causis fauorabilib⁹. s̄ i odi- osis sec⁹ vt no. in. c. j. de iura. calū. vbi eti- am appellatiōe clerici nō venit mona- chus. qz ibi postea specificat. vide. c. cuꝝ fm̄ aplm de p̄ben. z. c. cleros p̄alle.

Clerimonia idē est qd̄ hereditas diuina:

Cloaca d̄r locus cōcau⁹ vbi sordes p̄fluūt ex quocūq; vili loco vel effluūt de vijs et plateis. vel vbi stercoꝝ recipiunt. s. latri- na. ff. de col. vbi tex. in. l. j. cloaco. Cloa- ca est locus cauus p̄ quē colluuiēs q̄daz fluit. Et ponit p̄tor ibi duo interdicta de cloacis. Prīmū est p̄b̄bitoriū q̄ p̄bibe- tur vicinis facere vim q̄ minus cloaca purget z reficiat. Secundū est restitutiū vñ flauimela scribit cōpetere interdictū b̄ vt in vicini edes veniat z rescindat pa- uimēta purgāde cloace gratia. Et si q̄s velit puatā cloacā facere vt exitū habe- at in publicā cloacā nō esse impediendū pomponi⁹ putat. Et vtrūq; interdictorū est ad salubritatē ciuitatū. Nā celū pesti- lēs z imundicie cloacarū ruinas mināt vt ibi d̄z. Est q̄ duplex cloaca. priuata z publica. Et appellatiōe clace tube z fisto- la p̄tinent bec ex. l. j. p̄alle. ff. de cloacis.

De Lo

Coactio est duplex. absoluta z p̄ditionalis. Coactio absoluta ē cui resisti nō p̄t cuz q̄s violēter trahit ad aliqd̄ faciendū. q̄ casu q̄s oīno excusat. l. di. p̄sbyteros. j. q̄ cōstat. Coactio p̄ditionalis est q̄ metum cruciat⁹ vel aliqd̄ graue mināt q̄ si excu- sat a tanto nō tñ a toto. c. sacris. d̄ his q̄ vi. me. ve cau. fi. i. glo. verbi attenuet fm̄ Bos. in sum. eo. ti. z etiā in. c. cū dilectus. eo. ti. vi. bar. b̄ix. in glo. vbi munita. dis. v. ad ei⁹ vero. vbi bene distinguit. Et co- acta voluntas etiā voluntas est. xv. q. j. merito. ff. qd̄ me. cau. l. si mlier. §. si metu

Cocus venit appellatiōe artificis qz cocū esse est ars. l. si q̄s venditor. §. j. z. ij. ff. de edi. edic. imo cocus impatoris habet d̄- gnitatē ad qd̄ baldus allegat textū in. l. j. Quis cocorū in vsibus seu. bec lod. de ro. in singularibus suis.

Codicilli dicuntur codices parui. id est li- belli in quibus cū aliquis impeditur ali- qua necessitate ne faciat testamēta de re- bus suis disponit in vltima voluntate. Et fm̄ Azo. in sum. C. de codicillis. Jñ

boc differunt a testamento eo quod codicillis
directa hereditas nec dari nec adimi po-
test ne confundatur ius testamentorum et codi-
cillorum. Nec in his potest hereditas scri-
bi. Nec codicillo heredi instituto potest adij-
ci nec substitui in eis directe potest sed per
fidei commissum cum in eis hereditas di-
recte relinquitur. Et plura alia que notantur
Azo et Hosti. in sum. tit. de testa. Et spe.
tit. de instrumentorum editione. §. viso.

Codicillus dicitur ab auctore qui hoc genus scri-
pture instituit. Et est scriptura vel littera in
qua testator voluntatem figurat suam. nulla
indigens solennitate sed solum testatoris vo-
luntatem qualicumque pronuntiatione expressa
cuius beneficio subuenit voluntatibus defun-
ctorum propter deficientem solennitatem verborum
legalium vel necessitatem verborum solennium.
Et sicut codicillus fit vice testamenti. sic
epistola fit vice codicillorum. Et nota quod illa
clausula si non valet iure testamenti. valeat
tamen iure codicillorum secundum Accur. in aut.
ex causa. C. de liber. pref. vel exher. non
habet locum quando testamentum deficit vi-
cio testatoris. ut quod exheredauit vel pre-
terit filium. Sed bene operatur quando testamentum
non habet vicium intrinsecum. sed perititione
vel exheredatione sed habet defectum ex-
trinsecum puta minor numerus testium etc.
Et ex modernis doc. Buil. d. cumio tenet
cum glo. in l. si. C. de codicillis. licet dy. et
alii tenent contrarium in l. patronus. §. si pa-
ganus. ff. de iniusto rapto testamento.
Hec ponit Baldus de parusio in quodam
consilio.

Codex est quilibet liber qui continet in se diuer-
sos libros partiales. et generaliter. Sed
proprie est liber qui continet diuersa precepta
impatorum. Unde ante tempus Justiniani erant
tres codices. scilicet Gregorianus. Hermogeni-
anus. et Theodosianus. et multe constitutiones
extra illos deuagantes. propterea duo pe-
ne milia librorum et trecies centena milium
versuum. Quod Justinianus tanta legum
multitudine voluit circa se adhibere re-
medium salubre. Primo direxit animi suum
ad impiales constitutiones. et de istis tribus

codicibus extraxit quod fecit fieri unum
codicem quem suo felice nomine nuncupauit co-
dicem Justinianum. Deinde direxit animi ad im-
mensam veteris iuris volumina. et de illis du-
obus pene milibus librorum et trecies cente-
nis milibus versuum fecit fieri librum digesto-
rum seu pandectarum quem diuisit in quinquaginta
libros partiales et in tres integra-
les. scilicet. ff. vetus. infortiatus. et ff. nouum.
Postea per uenibus et legum tyronibus fecit
librum institutionum. scilicet. mediocriter eruditio-
is per quem quasi per pontem iuuenes ad legum
subtiliora et altiora peruenirent.

Coetanei sunt homines parvis etatis secundum
Isidorum.

Cognatio legalis secundum Hosti. et tit. est quedam per
pimitas progenies ex adoptione vel arro-
gatione. ut non in rubrica eiusdem tituli.

Cognatio spiritualis est propinquitas vel attinen-
tia que peruenit ex sacramenti uerbo vel ad
sacram recipiendum attestacione vel tentione.
Unde ex cognacione spirituali que in baptismo con-
trahitur noue propinquitates nascuntur. Prima
filiatio in sacramento baptizante et bapti-
zatum. Secunda copaternitas in sacramento
et patre baptizati. Tercia comaterni-
tas in eundem et matrem baptizati. Quar-
ta inter filios sacerdotis et baptizatum. scilicet
fraternitas. xxx. q. i. hoies. et q. iij. ita dili-
gere. Quinta filiatio inter baptizatum et su-
scipientem de baptismo. Sexta filiatio in
eundem et uxorem suscipientis. Septima fra-
ternitas in baptizatum et filios suscipien-
tis. Octaua copaternitas inter suscipientem
et patrem suscepti. Nona fraternitas inter eum-
dem et matrem pueri. ut. xxx. q. iij. per totum.

Cognatio consanguinee uxoris. est coitus cum
consanguinea uxoris.

Cognati. Requere supra Agnati. et habetur
post agnatos. quod cognati per feminam se-
rum. sed agnati per masculinum coniuncti sunt
hoc tamen hodie modicum curatur. Sed an ag-
natus presumatur scire factum cognati. unde
legem octauum gradus. ff. unde cognati. et
c. quodam de presumptis per doc.

Cognoscere instrumenta. est ea relegere.
distinguere. et perferre accepta et rata.

Colortalis est apparitor q̄ obnoxio est co
borti. l. si. colortalis. C. e. ti. li. xij.

Colonus est q̄ p̄dū bz agri colendi cā. Dif
fert autē colonus ab inq̄lino. qz b̄ in rure
iste autē in cinitate morat̄. Et bz plures
spēs agricolaz fm̄ Azo. qz alij vocāt co
loni p̄ditionales. alij coloni inq̄lini. alij
ozigenarij. alij coloni simpliciter nuncu
cupati zc. de quibus infra patebit.

Coloni p̄ditionales dicant̄ quasi ex sua cō
ditiōe p̄ditiū vel agrū colere debentes. z
fm̄ Job. sic p̄stitunt̄ q̄ p̄mo i scriptis
vel sine scriptis p̄petuo iure colonos se
eē in fundo p̄mittat̄ p̄posse p. xxx. an
nos in fundo p̄maneat. Et licet quidā
putāt hos esse ascripticios p̄ditionales.
tñ fm̄ Jo. male putant. qz colonus t̄pis
trāscursu p̄t liberari. ascripticius v̄o m̄i
nime. vt. C. de agri. z cens. l. cū sanixm̄
li. xj. Requirit̄ supra ascripticius.

Coloni dñici dicebātur q̄ colebant agros
impatoris. vt. C. de p̄di. z oibus re. li. xj.

Coloni illiriceni als z m̄li? illiricani de il
lirico. i. de scclapponia dicunt̄. z habet i
l. cū querebat̄. C. vnde vi. vbi d̄z inter il
liricianā aduocationē glo. i. inter aduo
catos de illirico. C. de colo. illiri. li. xj.

Colonus inq̄linus. licet fm̄ quosdā inf co
lonos cōditionales z inq̄linos nulla sit
differētia p̄ q̄bus videt̄ facere. l. diffini
mus. C. de agri. z cens. li. xj. tñ fm̄ Job.
hec est differētia. qz inq̄linus min⁹ atri
ctus est q̄ colonus p̄ditionalis. vñ inq̄li
nus bene p̄t in alia pte cuiuslibet sub
urbij domū p̄ducere z inhabitare. Sed
cōditionalis colonus nō audet cum sua
familia recedere a fundo quem colit nec
alibi habitare.

Colonus ozigenari⁹ fm̄ Jo. d̄z coloni p̄di
tionalis fili⁹ ex eo q̄ oziginaliter p̄ditio
colonarie subiect⁹ ē. Nec refert fm̄ Jo.
siue in solo fnerit natus siue extra solum
quia tanq̄ ozigenarius ad terrā illā re
ducēdus quā pater suscepit colendā.

Coloni palestini sunt de pastileua prouin
cia dicti.

Coloni partiarj fm̄ q̄sdam dicunt̄ illi qui

terrā colunt pro parte bimidia vel tertia
fm̄ sterilitatē seu fertilitatem terrarum.
Et fm̄ Joban. nullū ius habent statim
fructibus a solo sepati. Et ille dicit̄ pro
prie partiarus q̄ cōducit rem rusticā p
cōmuni damno z comodo. Et cōpetit cō
tra eum actio pro socio.

Colonus simplr fm̄ Jo. d̄z q̄ sub certa ānua
mercede in pecunia numerata p̄dia colē
da accipit. Mā fm̄ eū nō esset locatio si
ne pecunia. ff. de po. l. j. §. si q̄s seruū.

Colonus p̄prie dicit̄ q̄ rusticā rem cōducit
nūmis. z cōpetit p̄tra eū actio p̄scriptis
verbis siue in factū. vbi supra.

Colonus ad nummū cōduct⁹ est ille q̄ statim
cū fruct⁹ fuerint a solo sepati. vt vsufu
ctuari⁹ itelligit̄ fm̄ Jo. ff. d̄ fur. l. si apes.

Colonus supficiari⁹ est q̄ areā p̄ducit ea cō
ditione. vt sibi liceat in ea edificare. z do
mū tollere cum voluerit.

Coloni partionarij sunt q̄ totū agruz suis
expensis colūt. z ex fructib⁹ prestāt dño
fundi quantū cōuenit.

Coloni palatini habet̄. C. eo. ti. li. xj.

Collatores dicunt̄ a cōferēdo. quia confe
runt in fiscū siue ordinaria sit collatio si
ue extraordinaria.

Collatio fm̄ Azo. in sum. C. de col. d̄z qua
si in cōmuni latio. Māz qd̄ erat p̄p̄iū d̄z
ibi mediū z cōfert. i. p̄iunctiōi subijcitur
Et fm̄ eū non est aliud q̄ cōcatio q̄ res
quondā nō suo vel nō hereditaria iā est
sua vel hereditaria. vel est cōfusio siue co
adunatio rerū cōferētis in res cōmunes
seu cū reb⁹ cōibus diuidēdis. vt no. in. l.
si foroz. C. de coll. Itē fm̄ Fulgosium in
rubrica. C. eo. ti. Collatio est triplex. vna
quā faciūt scolares disputando. Et d̄ iu
re disceptādo. vt in auten. z si p̄tracti. C.
de fide instrumen. Alia quā facimus bi
bendo z comedendo. Tercia que sit res
coadunando. Et ista hic descripta est. et
in ti. de collatio.

Collatio instr̄ozū est qñ duo instrumēta in
spiciunt̄ z examinant̄ simul utrū in vno
ita sit sicut in altero. vel vt videat̄ p̄ mo
dū z formā scripture effectus eius.

Collactaneus idē est q̄ p̄lugēs . s̄ collecta-
neus. id est q̄ cōdormiēs. a lacte p̄m̄. se-
cūdu aut a lecto nomen habet.

Collega p̄m̄ p̄m̄. d̄r a colligatiōe societatis
vel cōplexu amicitie. z est idē qd̄ sodalis
in officio alterius paris potestatis.

Collegarius etiā est vnus ex talib⁹ socijs.

Collegiati dicunt aliqui q̄ sunt de aliq̄ cor-
pore. i. cōgregatiōe vel artificio boim ve-
luti. pistorū. fabrorū. monachorū. z quo-
runda aliorū collegiū habentiū q̄ etiam
dicunt cartopatri. q̄ eorū noia scribe-
bantur in carta vel matricula patrie. vt
C. de colle. li. xj. in rubrica. Scribebātur
aut p̄ eo vt patrie fierēt incorporati. vel
dicebant corpali ter emētes cartā. id est
locū cuiq̄ per cartā assignatū. vt in eius
locū surrogent. z patrie fiant incorporati.
p̄m̄ Accur. ibidem in. l. vnica.

Collegiū est cōgregatio quā ad min⁹ tres
facere p̄nt. Nā duo faciūt cōgregationē
collegiū tres. populū decē. turbam. xxv.
gregem q̄nq̄ porci. vel decē oues. vt no.
Bern. de electiōe. c. j. Et collegia licita z
approbata in his in q̄bus habēt iurisdic-
tionē. z quo ad ea que ad ep̄os collegia-
tos p̄tinet possunt facere statuta. vt no.
in glo. l. si. C. de iurisdic. om. iudi. Et ex-
pressius. C. de cōsti. pe. l. ij. in fi. p̄ Bart.
in. l. omnes populi. ff. de iusti. z iur. Itēz
collegiū nō approbato nō relinquitur in
testamēto. l. collegiū. C. de bere. insti. Et
de licito vel illicito in. l. j. C. de sacrosan.
eccle. de excef. prela. c. tum dilecto. et per
bar. ff. de colle. illi.

Collaterales dicunt qui se attingūt vel si-
bi attinēt trā suerfaliter p̄ lineā collate-
ralem nō p̄ lineā rectā ascēdentē vel de-
scēdentē vt cōsanguinei z cōsimiles. di-
cunt etiā collaterales generaliter omēs
equaliter quasi lateribus cōsidentes.

Collobiū est toga vel vestis sine manicis.
Collectiua dictio d̄r que significat collecti-
ue ex sua impositiōe. q̄nq̄ etiā ex signifi-
cato sumpto aliūde ex quauis alia mate-
rie subiecte significatiōe. Verbi grā. ibi
omnes ferunt lapidē vel trabem signifi-

cat collectiue. l. ita vulneratus. ff. ad. l. ac-
qui. Sed ibi omēs studēt auaricie. signi-
ficat distributiue. Ratio. q̄ in primo ex-
emplo ex vnitate lapidis sumit signifi-
catū verbi. sed in secūdo exemplo sensus
est q̄ quilibet homo studet auaricie. Si
miūter hic omēs homines aut sunt liberi
aut serui. insti. de iur' p̄so. p̄m̄ materiam
subiectā. nō patit sensum collectiui. q̄a
falsum est q̄ omēs homines sunt liberi vt
serui. qm̄ aliqui liberi sunt. z aliqui serui
Sed in. l. si necessaria. §. si annua. ff. de
pigno. act. sumit dictio vnaquēq̄ colle-
ctiue. vbi si stipulatus sum. triginta mi-
bi solui annua bina trina die. i. quolibet
anno in tribus mibi solui decē z pignus
accepi. Deinde pactū est appositū q̄ mi-
bi vnaquāq̄ die pecunia nō soluta esset
mibi videri pignus liceret. Dicit ter. q̄
pecunia nō soluta vno termino. s. p̄mo vt
secūdo nō licet videri pign⁹. sed oibus
terminis p̄teritis. Et sic illa d̄ba vnaq̄q̄
die significāt collectiue. s. oim termino-
rū simul. Dicit § collectiua dictio que si-
gnificat collectie p̄ modū eiusdē corpis
vt sunt. turba. dom⁹. grex. peculiū. colle-
giū. bēditas. ciuitas. vniuersitas cōe rē.
Itē dictio q̄sq̄ ē collectiua ibi. Tyti⁹ et
sey⁹ p̄ q̄rta pte q̄sq̄ eorū me herede fece-
rit. heredes mibi sunt. l. § articulo. ff. de
bere. insti. q̄ referē ad vtrūq̄. Collectiue
d̄r tñ ex subiecta materia. s. institutionis
sumit q̄nq̄ significatū distributōis. De
hoc in. l. si. C. de impu. z ali. substi. z. l. si
filiab⁹. §. j. ff. d̄ leg. j. z. l. si fuerit. ff. de re.
du. hoc ponit Barto. in. l. hoc articulo
preallegato.

Colluctatio fit vñ aliq̄ s̄l luctant pugnīs
vel calcib⁹. vel veri⁹ qñ pugnantes non
stant certo loco. ff. ad. l. acq̄. l. qua ac-
tione. §. si q̄s in colluctatiōe. in glo.

Collusio scdm̄ Bern. in glo. in. cap. audi-
uimus. de collu. detegen. z. c. cum clerici
de cens. est inter actorem z reum latehs
z fraudulēta conuentio. per quam alter
insudio se superari permittit. Qua in-
terueiente p̄m̄ Host i. in sum. aliquādo

delicta remanēt impunita. vel etiam cōmittunt. Et fm Azo. sit p procuratorē z aduocatū causaz. q se in lite supari patiunt. z sit p pncipales psonas in silib? tā in civili causa qz in spūali. vt in di. c. audiui? In civilib? aut fm Azo. sit ipu. ne. vt qn qd per collusionē patit seruus vel libertū ingenuū pronūciari. Et hō ne per tales degeneres inquinaret amplissimus ordo senatorū.

Cōmentarius est ille qui causas cōmentabatur vel scripsit.

Cōmentor cōmentaris. est cōponere vñ fin gere seu glosare.

Cōmentū significat deceptionē vel occultū seu maliciosus tractatū. d. resti. i. inte. c. j. li. vj. xxxvj. di. c. ij. de testi. cogen. c. ij.

Comes oriētis fm Azo. i. sum. e. ti. forte erat pcurator rex cesar. qz bēbat i oriēte

Comes palatinus dñ q curaz gerebat pcpuā. vt missorū. notariorū. z iudicum ne gligentia argueret. z a puincialibus tributa exigeret. z pñeta deposceret. ita q nō in puincialib? sed pcpue iussus ē vt iudicib? z eorū officialib? pcepto immineret z supesset. C. de offi. comi. sacrarū largitionū. z de offi. rectoris puincie.

Comes rerū puatarū fm Azo. erat forte pcurator cesaris in puatis reb?. z fm euz etiā fuit illustris. Alij dicūt q puati comodi z fiscaliū rerū habuit administratio. nē. vt eas pseruaret. z in eis negociaret

Comes sacrarū largitionū fm Azo. erat ille p quē pnceps sua stipēdia largiebat. z hic forte erat pcurator reipublice. q grece legista nuncupat. z illustris erat. Alij dicūt q p hūc impator libertatē suam z magnificentia exercebat. z largitudinez agebat.

Comes sacri patrimonij erat q impatoris pcurauit patrimonij. q in hoc differt a comite rerū puatarū. qz hic tenet custodia rerū puatarū. z exercet negociationē circa mobilia. s ille pñmonij z imobilia pcurat. z hōrñā pñmit ex obis. C. de of. comi. re. puat. z ff. d. offi. pcur. ces. l. j.

Comites cōsistoriani sunt pñstorij milites

dicti meruerūt qz etiā specialib? pñsuli bus eqparabant. C. de comi. pñsto. li. xij. l. j. Vel etiā cōsistoriani dicebant qui p erāt castris pncipis ordinādis. et erant plures. z eligebant decani de cōsistorianis z misteriais. vt. C. ti. pal. Alio mō cōsistoriani dicebant castrensiarj. z apud nos bodie castellani vocant. lz apud alios vocent oēs qbus puñsum ē d certis redditib? vt in castro aliq pro defensione z custodia cōmorēt. de com. rei. mili. z q puicias regūt zc. vide. C. li. xij. cum suis titulis.

Comitariēses milites. als comitatēses dicūt milites stipendiarij a comitatu dicti quia militāt nō soli. sed in comitatu.

Cōmētariensis. dñ custos i carcere positorū. ff. de ori. iu. z. C. de custo. reo. l. ad cōmētariēsem. vbi talis punit tali pena cū socio suo q punit? fuisset aufugiēs ex ne gligētia comi nisi ex necessitate pcul ab officio egerit tūc adiutor eius pari pena constringitur.

Cōmenda. est custodia ecclie alicui cōmissa. c. nemo deinceps. d. elec. li. vj. vbi bo. glo. de cōmendis cū multis questionib? in. c. dudum. de elec.

Cōmendare ē deponere. ff. de verb. sig. l. cōmēdare. ff. de posi. l. lucius. z. xij. q. ij. ne quis arbitretur. Etiā capīt pro laudare vt in glo. p allegata.

Comodatū ē alicui? vñ certe rei ad aliquē spēalem vsum gratuita facta cōcessio. et differt a pñcario p vsum spēalē. Itē qz pñcariū nō pōt reuocari nisi tpe expleto. s comodatū nō pōt reuocari nisi expleto vsum ad quē dat. Itē comodatū solum in mobilib? reperit. pñcariū vñ etiā in imobilib? insti. qui. mo. re contrabi. obli. s. itē is cui res. ver. comodata aut res. Et dñ facta cōcessio. nō aut trāslatio. qz is q comodat dñum possidet z pñetate retinet. ff. e. ti. l. rei comodate. Dñ gratuita qz nulla merces interuenire debet. als si merces interueniret. tūc res trāsiret i locacionē vel in contractū innoiatū. do vt facias. insti. locati. s. j. z mādati. s. vlti.

Comodare est rem ad usum alicui? q̄diu velit concedere.

Comodarius ē ille cui res aliquo datur vtēda. videlicet ipsum comodatū.

Comodati actio. Require supra actio comodati.

Comodū fm̄ Jñ. li. v. est illud qđ ē nisi iuris et etiā ad alios tpaliter trāstatū est comodo tpis q̄diu apud eos sit. vñ comodo dicit etia alio noie comodatū.

Comercū fm̄ Jñ. li. v. est derivatū a mercibus quas res venales nūcupamus. vñ mercatus dī cetus multoz q̄ res emere vendere solēt. et est comercū quasi pmutatio mercū. Etia dicit copula. dicendo carnale commercium.

Comestor vel comesor idē est qđ gulosus.

Cominationes sunt mine p iudicē imposte. nec tamen habeant autoritatē rei iudicate fm̄ Azo.

Comuni diuidūdo fm̄ Jñ. li. v. est inter eos quib? res cōmunis est que actionib? vel postulationib? licet arbitrio vari. cuius arbitratu res diuidatur. Require supra actio cōmuni diuidūdo.

Comunia p̄diorū. Require infra p̄diorū.

Comunia de vsucapionibus. Require infra vsucapio.

Comunia de successiōibus. Require infra successio. et inuenies.

Cōmeatus. dicit licēciatus. vel recōmēdatio seu remuneratio ipsis licēciatis tēpore licēciature facta. vt in eplā Alexandri magni et Aristotelis legi. Et est qđ vulgo dicit cōductus liber. id est trāsitus a cōmeando descendēs. vt ibi dicitur optime nos suscepit cōmeatibus.

Cōmedia. i. villana locutio vt i glo. C. non li bin. metro. lo. sua ad dextra trāssere i R. ibica. li. rj. Itē est dignitas. Sed fm̄ Donatū est rusticana laus sine cōtilena a camos. id est villa. et odos cantus.

Cōmendatice lre sunt dimissorie quibus clericus dimittit et absoluit a potestate sui epi in quibus pbibetur de vita et ordinibus illius testimoniu.

Cōparatiu? capit interduz p positio. vt

latius. i. late. a auaricie. de elec. li. vj. sistr. c. licet. ppe finē. de accu. ibi poti? et c. et si pignorationes. de iniur. ibi districtius. i. districte. Sicut interdū positu? capitur p cōparatiuo. vt in p̄s. c. xvj. Bonus est cōfidere in dño q̄ in hoie. Bonū est sperare in dño et c. ibi bonū. id est melius.

Cōpendiosa hec dictio significat institutiōē que sub cōditione mortis alia multa cōplectitur tpa seu longū tps qđ dicit post puberē etatem. Et dicit ideo cōpendiosa. qz sub verborū cōpēdio plura cōplectit tēpora. et qñq; plures substitutiōnes. facit. l. i. r. eniss. §. duozū ibi oratiōis cōpendio. ff. de lega. ij. 2. l. p̄cibus C. de impube. et ali. substitū. Et hoc put adp̄ctetur illud significatū. quia potest ad alia adaptari vt aliter significet. put verbum cui adaptaret significare diceret. An infra substitutiō cōpendiosa.

Cōpilator fm̄ Jñ. li. r. est ille qui aliena dicta suis pmiscet. et sic solēt pigmetariū in pictura diuersa mirta cōfundere. Unde illud Virgilij. Pictorib? atq; poetis qđ libet addendi semp fuit equa potestas. Hoc scelere quondā accusabat Hercules mutuanus. Iste voces cū quādam plus hominū transferēs suos pmiscuit. Et cum nō cōpilator ab emulis diceretur ille respōdit magnarū viriū esse clamam a manu herculis extorquere.

Cōcubina sumit duob? modis. Primo dicitur illa quaz quis cognoscit fornicario affectu. Et talis nō ipedit ordinis p̄motionem. Secundo dicit illa quā aliquis cognoscit vroziticio siue maritali effectus et talis impedit promouendū ad sacros ordines. xxij. distin. si quis de laicis. de presump. c. illud. de claudesi. despon. p totum. Item cōcubina fm̄ Azo. in summa. eo. titu. constituitur sola intentione animi. Et ab eo quandoq; qui nō potest vrozē ducere. vt ecce preses mulierē oriundā de prouincia nō duceret vrozē. tamen pōt habere cōcubinā. Potest autē fm̄ leges vt ipse Azo dicit eas solas habere mulieres sine motu criminis. in q.

bus stuprū nō cōmittit̃. sicut in virgine vidua 7 minore. xrv. annis. in quib⁹ stuprum cōmittitur.

Cōclaue dicit̃ cellayel thalamus secretus ad quē p multas claues venĩ. vide glossam in verbo cōclaue. l. quod cōclaue. ff. de dam. infec. 7 ideo in electōe pape cardinales intrant cōclaue.

Concessio facta alicui de aliqua re respicit personā cui fit. nō aut̃ ipsam rē adeo q̃ finitur morte ipsi⁹ cui facta est. nec ad heredes eius transmittit̃ nisi in ipsa cōcessione fiat mentio de heredibus. l. cū seruus. §. si q̃s. ff. de leg. j.

Confinia dicunt̃ que adeo sunt p̃ima vt nullus sit paries inter ea. unde p̃dicta vrbana que cōsueuerūt parietibus distinguī. p̃prie nō dicunt̃ cōfinia. s̃ potius dicunt̃ur vicina. P̃dicta vō rustica possunt dici cōfinia. q̃ solo partis finalis termino sunt distincta.

Cōfirmatio ē iuris p̃us habiti corroboratio. vt colligit̃ d̃ si. instr. c. in dilectos. Alio mō est sac̃orū ministratio. s̃ in frōte crismatis assignatio. Et fit p̃firmatio p̃mo mō dicta bis verbis. Cōfirmamus te sicut rite possides ṽl sicut sine p̃auita te facta ē electio. ṽl sicut p̃uide facta est.

Confirmare est alicui iuri vel facta firmitatem prestare.

Coniectura est verisimilis ratio suspitionē inducēs nō de necessitate p̃sonā vincēs.

Cōiunctio quāq̃ ponit̃ p̃ distinctionē. vt cuz d̃ mibi heredit̃q̃ meo. ff. de verb. sig. l. cōiuncti. 7 distinctio quādoq̃ p̃ cōiunctiōe vt. ff. eo. ti. l. sepe.

Cōditio est dispositiōis suspēsiō ex euentu incerto futuro ei appposito in quē euentū ei⁹ dispositiōis facta est collatio. ff. si cer. pe. l. itaq̃. Verbi gr̃a. promitto vel lego si Titius fuerit cōsul. hec dispositiō ē cōditionalis ex incerto appposito. si Titius. Et p̃ hoc dispositiōis vel legati fit suspēsiō. 7 eueniēte casu quo Titius sit consul purificat̃ 7 nō plus suspēdit̃. inst. de v. obli. §. ex cōditionali. 7 ff. de cō. 7 de per. totū. Potest aut̃ capi cōditio dupliciter

Alio mō pro t̃p̃is suspēsiōe qd̃ solet apponi in cōtractib⁹ aut vltimis volūtatibus. de q̃ in ti. p̃alle. de cōdi. 7 de. 7 in ti. de cōdi. institutionū. Secūdo mō qñ aliqd̃ solutū est. Et illud intēdimus repetere. 7 appellat̃ cōditio quasi soluti repetitio. de ista tractat̃ in titulo d̃ p̃di. ob cau. data. 7 ti. sequē. 7 de sui natura nō solet dari dñō. q̃ repetitio p̃supponit ṽcomitū esse trāslatū. l. si. ff. de vsufruc. 7 quē admodū capiat̃. als amittit̃. Et hec cōditio p̃ncipaliter est duplex. Vna generalis cōcurrēs cū quacūq̃ actiōe ex qua certū petit̃. l. certi cōditio. ff. si cer. petat̃. Alia est que diuidit̃ in multa mēbra. sc̃z in cōditioe ob causam. ob turpē causam indebitū siue causa furtiua 7c. de quibus omnibus infra dicet̃. Et nota q̃ cōditio differt a modo 7 a causa 7 a demōstratione. 7 sc̃z glo. in rubr. ff. d̃ cōdi. 7 demō. Cōditio est legati cuius de futuro defectus seu cōfirmatio pendet suspēsiō. et ibi legati ponit̃ exemplariter. 7 sic nō restringit̃ quin cōueniat alijs a legato. q̃a exempla nō restringūt regulas. l. damni infecti stipulatio. ff. de dam. infec. Bart. sic diffinit. Cōditio est quidā euentus futurus in quē dispositiō suspēdit̃. 7 itel ligit̃ de euentu in facto vel iure. l. multuz interest. de cōdi. 7 demon. siue cōditio nis affirmatiue ṽl negative. l. in testamēto. eo. ti. Et dicit̃ futurus. q̃ de p̃terito 7 p̃senti p̃prie nō est cōditio. q̃ nō suspēdit̃. l. cū ad p̃sens. cū duabus sequē. ff. si cer. pet. Baldus vō sic diffinit. Est adiectio quedā p̃ quā dispositū habet in sui esse pendentia existentia vel defectū. Et hec generalis est ad oēm cōditionē inductiua 7 extinctiua. de p̃terito p̃nti vel futuro. Petrus de besutio sic dicit. Cōditio est verborū adiectio in futurū suspēditiū fm quā disponēs vult disposituz regulari. Significat̃ aut̃ cōditio p̃ dictiōne si. vt in exēplo. lego si Titius fuerit cōsul. Itē p̃ aduerbiū cū. vt dicendo. cū Titius cōsul fuerit. Sed est differētia int̃ si 7 cū nō quo ad cōditionē faciendā sc̃z q̃

ad modū significandi. qz dictio si signifi-
cat pncipaliter cōditionē vel suspēsiōnē
z p pns tēpus z dilatiōis dispositiōes in
euentū futurū. Et qz ille est incertus ideo
psecutiue suspēsiōnē significat. l. si titio
ff. quādo dies. leg. ce. z. l. q. pmissit. ff. de
cōdi. z demō. Itē dictio nisi significat cō-
ditionē. vt vendo tibi librū p decē. ita q
cōditio valeat z pficiat nisi alius condi-
tionē meliorē infra mēsem faciat. l. ij. cū
ibi nota. ff. de in diē adiec. Itē dictio ali-
oquin conditionē facit. vt pmittis mibi
scribere librū infra mēsem alioqn decem
noie pene. nā sensus ē si nō scripseris zc.
l. si finito. S. ex hoc edicto. ff. de vā. infec.
Idē in dictiōe alias. qz eodē mō exponit
id est. si nō scripseris. Idē in dictiōe siue
dicēdo promitto si nauis ex asia venerit
siue citius cōsul fuerit. Et que illarū di-
ctionū distictuarū prior fuerit purificat
dispositiōnē. l. si ita qz stipulet. ff. de ver.
obli. Idem in alternatiua autē. vt dicē-
do. relinquo pzelia ppinquis aut liber-
tis. l. cū pater. S. penul. ff. de lega. ij. nam
sensus est si nō sint ppinqui veniāt liber-
ti. et ex hoc significato sumpto ex maiori
affectione ppinquorū. quibus testator p
mo relinquerē voluit. vt patz ex ordine
scripture. Idē in aduerbijs qdū vt ibi.
promitto vel lego singulis annis decem
qdiu res meas vel beredis mei gesseris
nā sensus est si gesseris habeas decē. l. pa-
ter. S. si. ff. de cōdi. z demon. Item in di-
ctionibus quoad. donec. quousqz. qz idē
significant. Item in dictiōe dum. dicēdo
lego vxori dum cū filio meo erit. l. q con-
cubinā. S. vxori. ff. de lega. ij. Idē in vi-
ctione qñcūqz. vt vir legat vxori qñcūqz
filios habuerit. l. cum vir. ff. de cōdi. z de
mon. Idem de quando. vt lego pupillo
qñ nupserit. l. pupillo. ff. de lega. ij. Idē
de vbi. dicēdo lego filio vbi nupserit. l. si
ita scriptū. S. j. ff. de lega. ij. Idē de qua-
tenus. vt lego quatenus beres me? erit.
qz sensus est. si in toto vel in pte. l. stichū
ff. de lega. j. Idem de postq z ad. vt lego
qz tēpus librorū. le. si vir vxori. ff. de cōdi.

et demon. Idē de ppositiōe cū. vt ancil-
la cū liberis libera esto. intelligēdo q an-
cilla libera nō sit nisi cū liberis. l. ita si fue-
rit. ff. de manumif. testa. Idem de in. vt
lego titio in disciplina. l. nec solū. S. si in
habitationē. ff. qñ di. lega. ce. Idē in noie.
vt pmitto tibi partū agnetis vel fructū
fundī talis. l. interdū. ff. de ver. obli. et. l.
j. in si. de cōdi. z demō. z dependet dispo-
sitiō ex incerto futuro euentu. l. si pariat
vel fructus crescat. Idē pmitto centum
noie dotis. l. si mrimoniū sequat. l. si sti-
pulationē. ff. de iure do. qz dos sine mri-
monio esse nō potest. ergo sic intelligit.
Idem de donatiōe causa mortis. l. si mor-
tis causa. ff. de dona. causa mor. z hoc ex
natura hui? cōtractus q pcedit ex pms
ni modo sic agēdi. Idē in pronoiē. vt ve-
stem que mea erat lego. l. nup. de lega. ij.
Idem de quisqz. vt quisqz mibi beres e-
rit sit beres filio meo. l. q liberis. S. bec p
ba. ff. de vulga. substi. Idē de quisqz. vt
titii z se. p quāta pte quisqz beredez me
fecit ipm instituo. l. hoc articulo. ff. de be-
re. insti. Idē d q. vt q pus ascēderit capi-
tolin. le. si fuerit. ff. de rebus dubi. Idem
de quicūqz. vt quicūqz pfessus fuerit zc
l. hoc edicto. ff. de iur. fil. z hoc ex signifi-
cato. nō tñ pnois s verbi futuri tps. l.
ij. ff. de bere. insti. Similiter ibi. imo pi-
sces qui capient. emptio est cōditionis.
Idē in participio. vt acceptis centū a ti-
tio instituto cū beredē. le. a testatore. ff. d
cō. z demō. Itāz licet acceptis sit pteriti
tps. tñ significat ibi futurū. l. si accepero
centū zc. Idē ibi lego stichū futurū meuz
ar. l. stichū. ff. de le. j. Idē in gerundio. vt
sum institut? adeundo repudiāte titio. l.
si tu ex pte. ff. de acq. bere. Idē in supino
vt lego vel promitto euntibus spaciātū
in diē dñico. z sic de similibus.

Conditio multiplex est. Itā quedā est cō-
ditio certi que cōpetit ex cōi causa z omī
obligatione ex qua aliquid certū petif si
ue ex certo cōtractu siue ex. l. aqū. aga-
tur siue suo nomine siue hereditario ob-
ligetur. Ande manifestum est q ista cō-

ditio cōcurrit cū actiōe mādātī depositi
et ceteris ubi qd certū petiū. Et ideo fm
diuersitatē causarū nūc re nūc vbi nūc
literis nūc consensu cōtrahit. Nūc eti-
am ex cōtractu. nūc ex quasi pōtractu nūc
ex delicto cōpetit. i. mutuata tñ pecunia
sola illa competit.

Conditio ex lege fm Azo. e. ti. locū bz quā
do seu quotiens ex noua lege surgit obli-
gatio. nec in eadē lege cautū est quo ge-
nere actionū experiat que p varietate
causarū nūc ex contractu nūc ex debi-
to nascit. et sic nō statuit vel cauet. l. qua
actione agat.

Conditio furtiua cōpetit dñō rei cōtra fu-
rem ei⁹ qz successores ad ipam rē psequē-
dām vel estimatiōē ei⁹ quanti plurimi
fuerit postqz ablata fuit. eo q fur sp est et
fuit in mora.

Conditio indebiti cōpetit ei q p errorem in
debitā pecuniā soluit alicui credens ei se
teneri cū nō teneat vñ cū a pcuratore suo
soluta esset ipso ignorante. Est qz pditio
indebiti fm Azo. in sum. eo. ti. postqz so-
luta indebita repetunt siue p ignorantia
am facti etiā si pbabilē. vt qz errauit qz
in facto suo siue p ignorantia iuris talia
indebita soluant. qz ignorantia iuris nō
dñ alicui nocere in damno vitando. vt. ff.
de iur. et fac. i. iuris ignorantia.

Conditio liberationis cōpetit ei q qd oīno
nō debuit pmisit.

Conditio ob causam datorū fm Azo. e. ti.
cōpetit. et locū bz vbi cūqz duo pōt in-
nominati interueniunt. s. do vt des. fa-
cio vt facias. In illo aut cōtractu inno-
minato. l. do vt des. dat actio de dolo. Et
put alij dicunt tūc cōpetit ad rem peten-
dām q ob cām honestā vt pote in cām su-
turā vel pteritā data est causa nō secuta
pōt em cōdici cā nō secuta si penituerit
dantē re integra. Si nō dedisti decem vt
bononiā irē aliquid qd erogavi ad pfe-
ctionē exprimā habes cōditionē. ita ta-
mē vt ptef mibi indēnitās. qz aut ex ob-
ligatione q retrahit et nō cōsensu pficit.
hec cōditio minima est. qz res ad aliquēz

perfecta sine cōsensu vtriusqz cōtra eundē
assensum petiū et reperit.

Conditio ob turpē cām est p quā repetim⁹
ea que dedim⁹ alteri cā nō secuta ob quā
data sunt si turpitudine tñ ex pte accipie-
tis verset. Alioquin si ex pte dantis et ac-
cipientis repeti nō pōt. qz in pari cā tur-
pitudinis potior est cōditio possidentis
c. in pari. de reg. iur. li. vj. Et fm Azo. e. ti.
ponit exēplū. Ego dedi tibi vt sacrilegiū
nō faceres. Ab hoc em debui abstinerē
nullo tibi dato Et ideo etiā cā secuta pos-
sum petere qd tibi dedi.

Conditio ob causam hanc cōditionē parit
res apud alium constituta. siue ab initio
siue iam siue postea puenit ad eū ex iu-
sta causa. Postea ad instantiā redijt et cy-
rographū apud creditore post debiti so-
lutionē recipit. Sz hanc cōditionē ob cau-
sam putant qdā ex cōtractu puenisse. qz
non cōpetit nisi alij pectus pcedat. Alij
ex quasi cōtractu credunt descendere ad
similitudinē cōditionis indebiti. quia
que ob causam cōdicit actori primū con-
tractū dissoluit.

Conditio sine causa cōpetit qn aliqd pmo
ex iusta causa est apud alterū. s. postea p
aliquē effectū esse nō debet. Verbi grā.
mutuasti mibi centū feci tibi instm in q
cōfessus suz me tibi teneri soluo tibi mo-
do instrumentū obligatorū est apud te
sine causa p quā repetā ipm. Cōpetit er-
go pditio siue causa finita cā ex q res ad
aliquē puenit ex cōtractu q iam finit⁹ est
vñ videt descendere. Nec inde qd suspi-
rauit adhuc cām subsistendi habere. Itē
si sine causa penes te res est quā nō ha-
bes p cōtractū. Et ita nec ex ptractu nec
ex maleficio es obligat⁹ mibi. Etiā locū
habet vbi cūqz sine causa aliqd est apud
te qd mea interest me habere.

Conditio triticaria generalis est de alijs re-
bus omnib⁹ cōpetens pter q de pecunia
numerata siue soli mobiles siue immobi-
les sint. Ideoqz fund⁹ et usufructus et ce-
tere scruitutes prediorū p ipsaz recte pe-
tunt. Rem autē suā nemo petit hac acti-

one nisi ex certis causis ut ex causa furti vel rapine: cum itaque sit generalis hec conditio. et conditio certi in multis alijs computetur.

Conditioes generales sp in pactioib? idu. dunt? et intelligunt? utpote si de? voluerit si res in eode statu pmanferit. et filia. ut no. in glo. ubi intelligenda. de rescrip. c. ij. et c. queadmodu. de iureiur. cu filib?. Et nota q? conditio in legatis no retrotrahit. s? Bar. in. l. j. §. servi. ff. ad lilem. et p sua opinione facit tex. in. l. si filiesfamilias. ff. ex qb? cau. in pos. ea. Bal. tñ pra. et dicit q? ille casus. §. servi. est specialis ergo in contrariu est ius comune. et p ista opinione facit lex si filius. ff. de s. oblig. S? isti legi possit rñderi q? loquat in contrahib? secus in ultimis voluntatib?. ut in di. l. si filiesfamilias.

Conditioalis stipulatio. Req. j. stipulatio Et ponit tales usus de conditioe. Si ius dicit si res pietate timeat. Si p trans. de? si soluens cert? habet. Si res fure? res siue duplando legat. Si no debet. sed p debito numeret. Si qd soluet no casib? bis reputet.

Codicere est rem sua in iudicio petere psonam pulsando vel inqetando. et ipam dicendo obligata sibi esse ad aliqd dandū vel faciendū. Et dicitur indebiti conditio. et tractu est hoc verbū a veteri observatiōe. q? olim erant in usu solennia verba q? optebat actorē cū litigabat corā iudice codicere. i. simul dicere qñ litigaret. ut si caderet a sillaba caderet a tota causa Et q? in psonalib? actionib? hoc observat. ideo psonales actiones dicebantur conditioes. Deinde pfata solennitas in dissuetudine transiit. hoc tñ nomen adhuc remansit ut psonales actioes adhuc dicantur conditioes. qñuis no sit necesse hanc solennitatē observare. et h? verba codicere Et ex hoc dat intelligi. q? conditio no ē aliud nisi psonalis actio. Et codicere apud antiquos erat talē formā verborū ut conditio indebiti vel conditio ob causaz datorū. vel similē formā vborū tanq? no

men actionis exprimere. qd hodie sublatū est. Verū q? hodie res ppe no codicif nisi a fure. q? nemo p dicit rē suā nisi a fure. §. idē iulian? in. l. si duo patroni. ff. de iureiur. Aliter etiā sumit conditio in ti. de condit. appo. Et differunt conditio facti et conditio iuris in testamentis. vñ conditioes facti dicunt q? apponunt a testatore siue sunt conditioales siue potestative. Et vocantur facti. q? bñt voluntatē testatoris q? est facti. q? omis potentie anime. s. voluntaria. appetitiva. concupiscibilis. sunt facti ut in. l. bonafidei. ff. de acquens. re. to. et de bis no. in. l. multū interest. ff. de condit. et demonstr. vbi illa dñ facti. si navis ex asia venerit. si Titus cōsul factus fuerit. Et illi est iuris. si q? se filiūfamilias existimet cum paterfamilias sit. et ibi hoc interest q? in conditione facti no sufficit ea existētia nisi concurrant opinio et scia beredis ut adire possit sec? in p ditiōib? iuris. vbi sufficit existētiā purificatio siue opinione et scia. Ex q? inferit q? micti? agit cū lege q? cū boie. l. celsus. ff. de arbi. l. multuz interest palle.

Coducere dicitur ille q? rē aliquā ab aliq? data mercede vel pmissio accipit utendaz vñ Coducit q? dat. q? locat accipit illud.

Coducti actio cōpetit ei q? pduxit a locatore vel locatore fundū vel p dū aut domū et cōpetit ei ad hoc q? liceat sibi vti v? habitare i re cōducta. Itē eidē cōpetit actio cōtra locatore actio cōtraria si aliq? expensas necessarias ibidē fecit aut vtilēs Req. §. Actio.

Cōfessio intelligit cū pus vel q? pus poterit. l. ij. §. penul. ff. ad trebel.

Confessio est duplex. s. iudicialis et penitentialis. Et ad hoc q? cōfessio iudicialis p iudicet debet habere hec sex. vnde Ma ior sponte sciens contra se ius sit et bo stis. Nec natura neget. favor aut lis ius ve repugnet. Vide hoc cum allega. sin. gulozū. in glo. c. nos in quēq. ij. q. j. i verbo cōfessum. et de confessi. ca. ex parte in glo. j. et in sum. Hostien. e. ti. §. qualiter. Et cōfessio iudicialis est certa et clara as

sertio. i. responsio ei⁹ de q⁹ querit in iure coram legitimo iudice facta. Et fit in iure tripliciter. s. ore. facti evidentia. et interptatiue. s. contumacia. c. null⁹ dubitet. de p⁹sup⁹. Et p⁹iudicat dñi fit iniure. i. iudicio coram iudice competenter aduersario presente. qd⁹ intelligit p⁹ dictione hostis supra positam. Item fiet p⁹ lit. p⁹testa. nec sit contra naturam vt ea occidisse q⁹ uiuit. nec de religiosa. nec in ca⁹ fauorabili fm⁹ Bern. in glo. p⁹alle. Et confessio facta in penitentia sacerdoti nō facit fidē coram iudice seculari. C. de epi. audi. l. archiepi⁹ n⁹is. et ibi p⁹ doc. Sicut nec p⁹iudicat confessio extra iudiciū facta nisi ea adiiciat. vt confiteor me debere tibi centum ex ca⁹ mutui. C. de nō nume. pecu. l. generalit. glo. notabilis iñ. q. ix. c. testes. §. de his.

Confessoria actio. Require supra Actio confessionaria.

Confiscari est fisco applicari. vel in fiscum induci. vñ Fiscus est regi⁹ sacculus in quē re ducūt bona damnatorū et p⁹scriptorū. vñ dñ. Facta est oim bonorū p⁹fiscatio. Et casus in quibus possunt bona alicui⁹ confiscari post mortē suā. vide glo. et doc. in l. fi. C. ad. l. iul. maiestatis. Et qualiter forma bñi snia. est glosa. in sti. de bere. q⁹ ab intesta. §. p⁹ cōtrariū. Casus autē in quib⁹ possit q⁹ incarcerari. no. Bar. in l. j. de cust. et exbi. reo. C.

Coniuere est oculos claudere. et interdū ponit p⁹ dissimulare v⁹ p⁹ parū dormire. vt cū dñ coniuentib⁹ oculis. Qñq⁹ p⁹sentire vt coniuens cōsentiens dñ. vñ Qui mibi coniuet oculis signū mibi prebet.

Compensatio fm⁹ Azō. in sum. e. ti. est debiti et crediti ad inuicē. i. ab vtraq⁹ pte in se. scz cōtrabentes cōtributio. dñ cū cōpensatio: qñ cōmunis pensatio: ac si aperte dicat lex. nō est nisi in ponderib⁹ et quantitatib⁹ cōpensandis. Vel est debiti ad debitū binde facta deductio. vt debeo tibi. l. x. tu mibi centū. dum peto a te centū. tu deducis. l. x. et nō recipit p⁹mutationem spēi ad quantitātē. ff. de le. j. l. sed si cert⁹. et l. si cōuenerit. iñ. in pñ. ff. de pigno. acc.

vt deposui pecuniā in sacculo in centum ducatis. depositarius mibi totidē cōmoudauit. et nō pōt tenere sacculū me petente. §. Bar. Pe. et Ly. p⁹tra fecit. C. de positi. et C. cōmo. l. fi.

Comparare et emere differūt. vt no. in l. il. lam. ff. de cōtra bē. emp. et vendi. et l. il. C. de rerū pñu.

Compile leges siue componere est leges ab alijs scriptas in vñum volumen redigere.

Compita dicunt⁹ loca ubi ples vic pueniunt simul. vt. pñ. q. ij. de viro. in pñ. ibi. p⁹ arrupta itinera et compita.

Competent no. glo. xliij. q. iij. votū. et vide qd⁹ no. de ver. signi. ca. fi. l. vj. sup⁹ dñbo cōtempserit.

Cōpromissari⁹ dñ cui simplr v⁹ ad tps committit. vt eligat vice eorū q⁹ cōpromittūt vt de elec. q⁹ ppter. Nec est p⁹ omnia idēz arbiter et cōpromissari⁹ ad eligendum datus. vt ibidē. c. sicut cū p⁹ formā ibidē. de re iudi. cū ab vno. li. vj.

Compromissum. i. arbitrium.

Cōpromittere est cām executoriā v⁹ executiū ad dictamen arbitrorū dare. Et fm⁹ dictamē recte rōis p⁹ vtraq⁹ pte apposta explicare ab ipsis.

Cōchilia a concha dicunt⁹. inde cōchiliaris legens conchas vel cōchilia. C. de murile. l. si accipit. l. xj.

Conijcere est ppendere vel presumere.

Consequens. i. cōforme. in sti. de dona. §. est et aliud.

Cōsequentia l⁹az dñ cōsequēs ordo sc⁹pturē. s. qñ scribit⁹ sine titello v⁹ titulis. id est sine omni abbreviatiōe. et dñ tenor l⁹arū seu tenorē dicim⁹ poti⁹ textū l⁹arū quīs titellis scribat⁹.

Consensus et auctoritas tutorum. Require supra Auctoritas prestanda. Et cōsensu est quadruplex. scilicet negligēcie. cōsilij. cooperatiōis. et auctoritatis aut paliiatiōis vel defensionis. Et primoz secūdo consentiens minus punitur q⁹ faciēs tertio equaliter. quarto sō plus. vñ. Et cōsequens spernit. suadet. iubet. atq⁹ tuel.

Hic min⁹ ille min⁹ luit hic egliter h⁹ pl⁹
De hoc glo. optima in. c. j. de offi. dele. su
per verbo pari pena.

Consiliarij dicunt eo q^d alter alteri suu pre
beat cōsiliū.

Cōsiliū est tractat⁹ cōsulū. Et cōsiliū a gra
uib⁹ et expertis ē requirendū. j. q. j. esto
te. Et q^d fraudulenter dat p̄siliū tenet de
dolo. et p̄ eū agi pōt. Et d^r a con. i. simul.
et sales salū. q^d nō est p̄cipitandū cōsiliū
l. dīf. ponderet. ibi. Nos em̄ tpe indige
mus ut aliqd maturi⁹ agamus nō p̄cipi
tem⁹ cōsilia et opa nostra neq^{ue} eorū ordi
nem corrumpam⁹.

Conciliū est cōuent⁹ aliquorū tractantiū
arduas causas totā cbristianitatē cōcer
nentes. Et d^r a verbo cōcīnor cōcīnaris
id est cōuocare vel a cōmuni intentione
dictum est eo q^d existentes in concilio in
vnu dirigant omne mentis intuitū. Vel
d^r quasi concidiū in. l. transeunte. xv. di.
c. j. vbi etiā synodus cetus et cōuent⁹ ex
ponit. Et ibi de quatuor cōcilijs. Et in q^d
bus dānati sunt heretici. de fi. cath. et sū.
tri. pperā. sentientes.

Cōsistoriani. Req. s. comites.

Cōsistoriū idem est qd p̄torū v^l tribunal
scz locus in quo ius reddit ex more. Et
est vulgare itolorū seu lumbardorū. cle.
pastoralis. de re iudi. ij. q. vj. anteriorū. de
appel. ex insinuatione. Et d^r a cōsisto. p̄si
stis Hester. v. c. in p̄u. Sedebat sup soli
um. i. in cōsistorio palatij.

Constitutio spēali vocabulo d^r imperato
ris v^l alteri⁹ principis q^d cōstitutionē fa
cere potest. Et describit sic. Est ius rela
tum in scriptis redactū. Vel s^m Bos. est
ius scriptum. vii. j. s. cū itaq^{ue}. Dicit autē
cōstitutio quasi cōmune statutū. Nā pa
pa cū fratribus suis cardinalib⁹. et ceteri
plati cam capitulis et canonicis suis con
stitutiones faciunt. de sen. excō. inter alia
Et de his q^d fiunt a prelā. per totū. Item
legat⁹. synod⁹. puincialis. synod⁹. episco
palis. princeps cum procerib⁹. p̄fect⁹. pre
torio. ppl⁹ roman⁹. collegiū approbatū.
capitulū facere possunt cōstitutiones s^m

Bos. in sum. e. ti. nanq^{ue} papa. Et sū q^d tu
or virtutes cōstitutionū. vñ quattuor ex
verbis virtutes collige legis. Permittit
punit impat atq^{ue} vetat. nā p̄mittit ut vir
fortis petat p̄miū. punit scelera et deli
cta. imperat et p̄cipit ut statuta canonica
seruent ut clerici regulare p̄positū et bo
nestū habitū deferent cōtinent et caste
studeant viuere. Prohibet clericos secu
larib⁹ immisceri negocijs. Et cōstitutio
cōsulit que vtus pōt cōprehendi sub p̄i
ma: nā q^d cōsulit satis p̄mittit.

Cōstitutor d^r q^d p̄ alio se soluturū p̄mittit
vel aliqua facturū. et alteri⁹ i se transiret
vel suscipit obligationē.

Constituere pōt q^dlibet q^d se p̄ alio obliga
turū p̄mittit v^l obligat. s^m Bos. in sum.
de cōstitu.

Cōspiratio est qdā fraudulenta cōfedera
tio facta in p̄iudiciū alicui⁹ p̄sone v^l di
gnitatis. xxij. q. ij. si quis laicus et est pa
lea. et d^r a simul spirādo. qñ. s. plures spi
rant flant et tendunt in vnu et fit sine iura
mento a spiritu supbie et elatiōis. et om̄is
talīs est illicita. s^m glo. in. ea. exhibita. de
iudi. est tñ qñq^{ue} licita iusta et approbata.
ut si canonici cōspirent de nō obediendo
plato excōmunicato vel de nō eligēdo in
dignū. in dubio tñ p̄sumit illicita vide. xj
q. iij. c. cōiurationū. et c. se. cōspiratione.

Nā cōiuratio est pluriū in vnu iuratio.
Cōsobrini dicunt duarū sororū filiū. qñ cō
sorine dicti. l. cōsobrinorū. C. unde legit. i
glo. j. Etiā possunt dici ex duob⁹ fratri
bus nati. licet p̄rie dicant fratres cōsan
guinei vel patruales. insti. de gra. s. iij. et
s. plerumq^{ue}.

Cōsortes eiusdē litis dicūt illi q^d simul age
re vel cōuenire possunt.

Cōsul olim dicebat senat⁹ magistrat⁹. vt. ff
de sena. et insti. de iu. na. gen. et ciui. Hodie
tñ cōsul sumit a cōsulendo q^d reipublice
cōsulit. Et actis em̄ a romana ciuitate re
gibus cōstituti sunt cōsules. vt reipubli
ce cōsulent dicti.

Cōsularis d^r vxor cōsulis. q^d semie nupre
p̄clarissimis viris p̄clarissimaz p̄sonarū

numero et nomine censent seu continent
ut ff. de sena. l. femie nupte. ubi dicit glo.
Femine choruscant radijs maritorum. et in
autē. de consilij. §. hoc itaq. col. iij.

Consultus i. interrogatus. sic ff. de pac. l. itē qz
vñ. **Consulo** te quero. tibi **consulo** consiliū
do. **Consultor** poscit. quod **consultus** bene
noscit.

Consultatio dicitur in qua alicui papa d iure re
spondet. Et nota qz **consultus** potest vende
re consiliū suū. et advocatus iustū parrocinū
um. nō tñ iō iudex sniaz videri pōt. c. nō
sane. xliij. q. v. licet cōtrariū videat dicere
glo. in. ca. nō licet. xj. q. iij. dicens. Si do
ctor sine revolutione decretalium pōt consu
lere tñc gratis debet facere. Sz ista glof.
nō recipit bodie a doctozibz qz sic doctor
subtilis et memoriosus minoris esset re
putationis qz grossus et obliuiosus. vtz s
hoc esset incōueniens. ut no. in. c. in noie
dñi. de testa.

Contestatio litis fm **Hofii**. eo. ti. est funda
mentū iudicij p petitionē in iure ppositaz
et congruā rñsionē ad eā secutā aio cōte
standi litem facta narratio. qz omisso ina
nibz verant laboribz et expensis litigan
tes. Vel est actoris narratio et rei rñsio i
iudicio facta. Vel fm **Hof**. est bincinde
apud iudicē negocij pncipalis facta nar
ratio. p pncipales do psonas nō p aduo
catos. nisi forte pncipales adeo fuerint
indiscreti ut eoz defectus de licentia iu
dicis p alios suppleat. et litis cōtestatio
ppetuat iurisdictionē. de offi. delega. rela
tū. et dñs pcedere receptionē testium nisi rē.
c. qm. ut lite nō cōtesta.

Contestari litem patet ex dictis.

Consumptus vel **consumptio** est ratio vitz qñ
dictio vel syllaba abradit. et alia inscribit

Cōsignatio dicitur lignoz vel tignozū vel aliarū
rez cōiunctio. Et qñqz dicitur tegmen. vñ due
edes dicunt esse sub vna cōsignatiōe. B ē
sub vno et eodē tegmine.

Cōsuetudo dicitur ius qddā moribz. i. assiduīs
actibz institutū qd p lege suscipit cū lex
deficit. ut. j. dñs. cōsuetudo. qz em in scrip
ta redacta est vocat lex siue cōstitutio. qz au

tem in scriptis nō est retinet nomē suū
cōsuetudo. dist. j. §. cū ergo. Vel est vsus
rōnalis competenti tpe cōfirmat nullo
actu pñio interruptus frequēti actu seu cō
tradictorio iudicio. vel cui nō extat me
morizā introductus vsus cōmuni vtentiū
approbatus. c. si. de cōsue. et si debet pñu
dicare iuri cōmuni vel speciali requirit qz
sit nō erronea nō pñus diuinū. Rōnabi
lis pscriptibilis pscripta sciente pplo in
troducta. qz maior ps ppli vti. et qz vtēs
intendit sibi ius acquirere. quā etiā rō et
veritas semp excludunt. dist. viij. c. veri
tate. ubi dicit. Nemo cōsuetudinē ratio
ni et veritati preponit. nam dominus vi
dit. Ego sum veritas. non ego consuetu
do. eadē dist. c. si cōsuetudinē. et c. qui con
tempta.

Cōsanguinitas est attinētia psonarū ex eo
pueniens qz vna descendit ab alia. vel am
be ab eadē. Vel est vñculū psonarū ab
eodē stipite descendentiū carnali ppa
gine cōtractū. Vel est cōuentio vni psonē
ad aliā pueniens ex parentela. et dñs con
sanguinitas quasi sanguinis vñitas.

Cōseruator est iudex datus ad defendendū
aliquos cōtra manifestas iniurias iudi
ciali indagine non vtens. de offi. dele. c.
statuimus. li. vj. Et sunt nisi episcopi et
eorum superiores. aut abbates. vel digni
tates. aut personatus in cathedralibz ec
clesijs obtinentes de offi. dele. c. vlti. li. vj
ubi ponit differentia inter cōseruatorē
et delegatū.

Cōsensu dicitur obligatio cōtrahi velut in em
ptione. locatiōe. cōductiōe. pmutatione
mandato. p socio et similibz. In quibus
dñs iō obligatio cōtrahi cōsensu. qz absqz
eo qz res in pñenti dat bincinde nascitur
et erit actio et obligatio vtilis et efficax ad
agendum.

Cōplexus vel **copulatio** dicitur pluriū in idē in
vñuersitate sermonis cōiunctio. Et fit
ab hoie vel a lege. Ab homine fit triplr.
ut. l. triplici. ff. de ver. signi. Mā aut est cō
plexus vel copulatio nominū tm. l. vbi
qñ vñū nomē sequit aliud immediate cū

copula vel sine. Verbi gratia. bicēdo Titio et Seio: lego fundū p equis portio-
nibus. l. re cōiuncti. pmo respōso. ff. de le-
ga. iij. ibi isti nō sunt re cōiuncti. Sed ver-
bis tñ qz vnū sequit alid immediate cū
copula. et idem esset si sine copula. qz tñc
intelligit. l. triplici. pal. in. §. fide. aut fm
rem tñ qñ p rem tñ fit cōplexus. vt Ti-
tio lego fundū. et eundē fundū Deuio
lego. l. pallega. re cōiuncti in principio.
Aut tertio re et verbis simul cōplectēdo
res et noia. vt Titio et Seio lego fundū
Sempronij. vbi Titio et Seius sunt cō-
iuncti verbis. ppter verborū cōplexū et re.
qz eadē re copulant. Et si qd testator cē-
set cuilibet insolidū legasse eaz rem pro-
bat. vt. §. si eadē res. insti. de leg. Et ex cō-
plexo pdictis modis facto habet bec dif-
ferentia. qz ex complotio re tñ vlt re et ver-
bis si vnū cōiunctōrū deficit. vel qz repu-
diat vel als nō admittit in ppetuū. vlt in
teri alter nō i totū admittit iure nō accre-
scēdi. l. si sepatim. ff. de pdi. et demon. Mā
nō potest partē agnoscere ptem repudi-
are. l. neminē. ff. de leg. ij. et l. vnica. §. sin
autem ad deficientis psonam. C. de cadu.
tol. et res in solidū cuiqz assignat. d. l. vni-
ca. §. si vō. S. in cōiunctis vbi tñ si vnū
coniunctōrū repudiat vlt als deficit alter
admittit ad ptem deficientis iure accre-
scēdi. Et cum onere imposito socio defi-
ciente. vt. l. plane. §. si cōiunctim. ff. de le-
ga. j. et l. vnica. §. ne aut hoc. de cadu. tol.
palle. Itē si socii interim nō admittit. si
spes ē qz admittat alī iterū ad hāc ptem
nō admittit. l. si duobus. in pn. ff. de leg. j.
Sunt et alie differentie ex cōplexu vlt cō-
iunctione. puenientes de quibz in tracta-
tu de v. sig. q incipit. Verbū. Finalit er-
go cōplexus vel cōiunctio significat diuer-
simode fm qd finit cōiungendi modus
vel qd ius aliud significatum significare
declarat.

**Cōiunctio aut legalis dicitur q lege inducit et si
gnificat id qd ipa lex vel alia ex suis vlt al-
teri legis. aut verbis. aut alter quocūqz
modo significare debeat.**

Cōtractus est duorū vel plurū in idē cōsen-
sus. Et ponit qñqz p omni pacto cōuen-
tione vel quasi cōtractu. vt si qis gessit al-
teri negocia vel tutelā. De hoc vide Ar-
chid. in. §. cōtrahentes. c. romana. de fo.
compe. li. vj. in glo. vbi mitis. Ideoqz vi-
cim? q paciscēdo diuerfas in vnū trahi-
mus voluntates. vñ emptiones. cōducti-
ones et similia cōtractus dicim?. que anio
obligatōis ex cōtractu nascunt. Et nota
q etiā alique obligatōes dicunt oriri ex
quasi cōtractu. in quibz fingit tacite con-
sensus intercessisse. dato q nō intercesse-
rit expsse. vtpote heres adēdo heredi-
tatē obligat creditoribz hereditarijs le-
gatarijs. Et in pluribz alijs casibz de qui-
bus infra.

Cōtrahenda emptio fm Bzo. c. ti. cōtrahi-
tur solo cōsensu.

Cōtractus etiā est nomē iuris qñ nascit ob-
ligatio. l. labeo. §. cōtractū. ff. de ver. sig.
et ibi p Bartolū. sicut in simili dicim? de
testamento. l. tabularū. ff. quēadmodum
testa. aperi. Et fm alios in autentica sa-
cramenta puberū. C. si aduersus vendi.
Et in suo generali noie cōtractus platus
cōtinet tam innoiatos q noiatos cōtra-
ctus. vt est glo. sup verbo. in suo noie in
l. intelligentiū. ff. de pactis. Et hoc valet
p statutis. Bal. notat triplicē esse cōtra-
ctū. s. ppiū. impropriū. et impropriūssimū
Primus est qñ vltro citroqz. i. binde
ex vtraqz pte orit obligatio. §. cōtractuz
in. l. labeo palle. vt in emptione. locatōe
Secundus. s. improprius est qñ solū vna ps
obligat. vt in donatione solū donans ad-
trahendū. et aliqñ de emictione. vt nota. l.
aristo. ff. de dona. cau. mor. et in mutuo so-
lūmodo recipiens obligat ad tantundē
restituendū. ff. si cer. pcta. l. ij. Et in stipu-
latōe qñ solū vna ps obligat. nā tñc
nō est ppius cōtractus. et ita intelligit glo.
insti. de viui. stipu. §. cōuentionales. q est
sup verbo cōtrahendaz. Tercius. s. improp-
riūssimus est qñ ex nulla pte orit obliga-
tio. sed poti? dissoluit obligatio facta. vt
est trāfactio facta nudo pacto ex qua nō

agitur an complementum conditionis. de hoc sa-
licet in l. siue apud acta. C. de transa. vt
etiam est liberatio p acceptilationem insti. q
mo. tol. oblig. S. j. et in l. vbi pactum. C. de
transac. p Bart. Et ergo si statutum facit
mentionem de contractu. intelligitur de pro-
prio tñ. qz verba statutorum sunt pprie in-
telligenda. l. j. S. si igit q nauē. ff. de exerci.
acti. nisi diceret omnē contractū vt in glo.
in. S. contractū. palle. Itē contractus appel-
latione intelligitur de validis. nō de inuali-
dis. vt in autent. sacramenta puberū. palle.
et cōtinet instrumentū. ff. de duo. re. l.
eadē. Itē cōtinet donatio. C. q me. cau.
l. si donationē. Et generaliter omne illud
ex q nascitur obligatio appellatione actus
intelligitur. l. si labeo. ff. de lega. ij.

Cōtumax a cōtemnendo dicitur Et fm Jfi.
est qui cū parere debet in iudicio nō cō-
paret. Et dicitur qñqz vere. qñqz fecte vel pre-
sumptiue. Vere cōtumax dicitur q expresse di-
cit iudici vel eius seruiētī. s. nuncio ipsius
citanti q nō comparebit corā ipso. vl q
dum cōparet illicētiat recedit. Fecte nō
cōtumax est q citat. nō tñ veniēt latitat
aut facit q citatio ad ipm nō veniat. aut
cū nō apprebendat. vl q vocē iudicis au-
dire negligit. Sed isto vltimo casu potius
dicitur vere cōtumax.

Cōtumacia est erga iudicē vel prelatum cō-
missa inobedientia. Et est multiplex. Ali-
quando enim cōmittitur in non veniendo
Aliquando in non respōdendo. Aliquā-
do in latendo. absentando vel pcuran-
do ne ad citatum veniat citatio. Aliquā-
do in non restituendo. Aliquando in nō ex-
hibendo. vide Bos. de sen. excom. S. exco-
municatio fieri habet. in sum. et Guil. in
spe. ci. de cōtu. S. j. vbi. et nota. vbi distin-
git duplicē cōtumaciā. Primo. s. veraz
et presumptam. Secundo triplicē. s. verā
evidentem. et presumptam. vt in glo. no-
tabi. in clement. vnica. de do. et contuma.
q est glo. fi. et p Jn. in. c. querela. de pcur.
Bar. in. l. si. ff. de in inte. restitū. et in. l. ex
consensu. S. ij. ff. de appell. C. yuus et De.

po ff. Ja. butri. in. l. pcurandū. S. sin aū
reus. C. de iudi.

Cōtinue et cōtinuo nō semp notat. id ē sta-
tīm. s. recipit interuallū. ff. de ver. oblig.
l. stipulat? sum. et ff. de solu. l. titia. xvj. q.
ij. volum? et p Bar. l. celsus. ff. de vsuc.
vbi pbatis extremis pbat mediū. Etia
qualiter continue intelligitur ponit bar. in
l. si quis ita. ff. de condi. et demonstra. naz
qui tenet cum aliquo cōtinue morari nō
tenet quolibet momento cum eo mora-
ri. facit hoc ad questionē si testes debeāt
probare q Titius decem annis cōtinue
possessione fundum. sufficit deponere q vi-
derūt eū omni anno colligere fruct? vel
arare et c. licet nō cōtinue steterūt i ospe-
ctu titij et fundi tñ intelligunt cōtinne p
decem annos vidisse.

Contradictor qñ dicat legitim? ad cōtra-
dicendū alicui actui dimittendo aliquem
in possessionē. vide Bar. in. l. a diuo pio.
S. super rebus. ff. de re iudi. et Jn. in. l. ca.
cum super. de re iudi. et spe. in. ci. de acti.
S. superest.

Copulatiua orō dicitur in qua plura copulantur
vt in oib? verificetur. et id ad verificationē
ipsi? oim cōcursum exigit ex pprio signifi-
cato Et hunc cōcursum qñqz diuersimodis
de significat. put diuersa materia vl ali-
us quouis modus significandi significa-
re declarat. Verbi gratia ibi. lego sicibū
vel pampbilum significat vtrūqz esse in
stipulatione vel dispositione. l. inter sti-
pulantem. S. sed stipulante. ff. de ver. ob-
li. l. scire debem? in pn. et. ci. et l. qtiens. ff.
de lega. ij.

Copulatiua etiam quandoqz significat cō-
cursum alterius tñ prout ex significandi
modo concluditur. Et ad veritatem co-
pulative requiritur vtrūqz partem esse
veram. ff. de cōdi. insti. l. si beres. et l. si is
q. ff. de re. du.

Conuiciū dicitur quasi cōuociū a concitatione
vel contentu. id est collectione vocum. s.
qñ in vnū plures voces cōferunt. et iniu-
riā esse labeo ait. ff. de iniu. l. apud labeo-
nem. S. conuiciū.

Conuenire ē simul in vnū locū venire. Etiam dicitur conuenire quod alicui competat secundum conditionem suam ut istud conuenit illi. Item conuenire capit quicquid per conuentione. id est pacto. ex consensu de aliquo faciendo Conuenire etiam quicquid sumit per alium in iudiciū vocare: vel facere euocare. Item est placere. unde conuenire inter aliquos est complacere inter illos et conuenit inter te et me ut des mihi B. Conuenire mihi est congruere mihi vel adesse mihi. quod me decet et honestū est.

Conuenire me est alloqui me super aliquo facto.

Contuberniū est matrimonii contractus. et proprie seruorum. inst. de nup. in glo. super verbo ciues.

Corā no. Pau. in commento de confessi. ca. ex parte. de ele. ut circa li. vi. Et intelligitur ita ut presentes intelligant. ff. de arbi. l. diem. §. forū.

Cornicularij dicuntur illi qui gerebant cornua vel aciem in bello vel qui in aures iudicū vota protulerunt sua.

Corruptela. Req. supra Bos.

Corona que etiam clerica dicitur. est signum regni et perfectionis. cum sit circularis carens angulo in signum carentie sordium. quia ubi angulus ibi sordes. Se igitur et alios virtutibus regere et a sordibus mundare debent qui coronas gerunt et sic in deo regnabunt. xij. q. ij. duo sunt Et quod rasura tonsura corona differat et quid significet. vide glo. in verbo tonsurā. in de. ij. de vi. et hoc de. Et differentia inter dyadema coronam et sertum. vide in de. vnica. de iureiu. Et nota quod rex romanorum coronatur triplici corona. Primo ferrea ab archiepiscopo colonienensi. Aquiligrani et significat fortitudinem quia vincere debet rebelles et infideles conculcare. Secundo argentea ab archiepiscopo mediolanensi in villa Medicei. que significat mundiciam et claritatem quia talis princeps habere debet. Et hodie ut in plurimum datur in Mediolano in ecclesia sancti Ambrosij. ubi Henricus de quo loquitur de. et Sigismundus nouissime fuit coronatus. Tercio coronatur corona de pura auro a

papa in ecclesia sancti petri: ad altare sancti Mauricii. Et quia aurum est metallum omnibus excellentius significat imperatorem alijs regibus et principibus in potentia et iusticia excellentiorem esse debere. ut in glo. de vnice. de iureiu. et per Jo. de pla. in premissis inst. Corpe viciati dicuntur qui sunt mutilati in membris vel debilitati proprie sicut qui membrum habet inefficax. ut oculum cecum. manum aridam. crus contractam etc. sic mutilatus proprie dicitur qui caret aliquo membro.

Corpati. id est collegiati. Req. supra Collegiati.

Corporat vrbis rome dicitur qui in aliquo corpore et proprie vrbis scribitur. sicut quodlibet membrum hominis dicitur corporatum vel cinis factus vel incola. ut. C. li. xj. de pui. corp. vrb. ro.

Corrogare est quasi simul rogare vel simul colligere vel adunare.

Corp quicquid dicitur collegium siue universitas cuius caput est placet. c. nouit. de bis qui fi. a pla. Et tale corpus potest habere vnum sigillum de excess. pla. dilecta. dicitur etiam congregatio cuiuslibet ciuitatis vel ville vel castri habere corpus. Item quilibet congregatio per iusticiam faciendam ut congregatio scabimorum vel totius universitatis. Item societas causa religionis cui prius est vnum corpus habere debet instar reipublice. Et res communes. id est actorum siue syndicum communem per quem agere potest. ff. quod cuius. vni. no. agitur l. j. Item episcopus cum capitulo suo facit vnum corpus. cuius ipse caput est. sicut cum clero ciuitatis vel dyocesis non dicitur facere vnum corpus. sic nec abbatissa cum clericis suis licet sit caput vnum corpus facit.

Corpsi. bi remoti sunt ab ecclesia. ut. l. xvij. di. §. presbyterio. Et poterant constitui in villis vel castris. Episcopi vero non nisi in ciuitatibus consisterebant cum minoribus ordinibus.

Corpus etiam vnum dicitur quod vno claudis spiritu. ut animal. Etiam dicitur quod habet partes integrales siue sibi coherentes. ut domus. vel quod habet partes distantes. ut grex populus. collegium. secundum Bern. de excess. pla. li. vj.

Corruptela est peruersa consuetudo sacris ca

Cr

nonib? inimica. de p. sue. c. cū venerabilis
z de vi. z bo. cle. c. de core zc.

Corciua dicitur morsus freni. vñ fm alios illud
qd come equi imponit vt curuet. C. nul
li licere in fre. z equis z sellis zc. l. j. li. xj.
fm Accur.

De Cr

Crassature dicuntur que fiunt a latronib? in
itinere dum crudeliter cōtra trāseuntes
crassant. de peni. dist. j. a crassaturis. Et
crassatores sunt qui pcede causa aliquid
faciūt z pxiimi latronib? habent. z sunt
ad malum nitentes. vt est textus in nota
glo. in. cap. capitalium. §. crassatores. ff.
de pen. z dicitur a crasso. crassaris. als
crasso.

Creditor est q alienā fidē sequit mutuatā
pecuniā numerando. Generalit? dō cre
ditor dicit q ex causa quacūq? alienā fi
dem sequit Et dicit id creditor qz credit
debitori.

Crete est lim? vel gleba. l. si crete. ff. de fur.
z in glo. magna. l. j. C. de ser. fugl.

Crassari est quasi crudeliter gradi. ij. Reg.
vltimo. Lisset indignatio que crassat in
populo. facit. xxiij. q. ij. militare. ff. de pe.
l. capitalium. ad medium. Et notat Jo
ban. an. in clemen. j. de pen. in verbo cras
santibus.

Crimen est pccm qrela. i. accusatiōe z dam
natione dignissimū.

Criminū capitales erāt carceris custodes
q etiā stratores dicunt a sternēdo. qz dā
natos pungebant.

Crimē ecclīasticū est qd p̄tinet ad iurisdī
ctionē ecclīe. vt heresis sacrilegiū. symo
nia. piuriū vsura. adulteriū. xj. q. ij. in sn.
l. xvij. dist. c. j. z de fo. cōpe. cū sit generale
vbi de hoc p̄ doc.

Crimen mere ecclīasticū est quod prin
cipaliter ortum a canonibus sumpsit. et
solū corā iudicib? ecclīasticis cognosci
babeat de cui? cognitione iudices secula
res se nullatenus intromittere possunt.
vt est crimen heresis. Sed crimen mere
civile p̄ oppositū est delictū legib? civili

bus p̄hibitū. alias in se nō pccm. vt in ci
uitate ire de nocte post somnū cāpane vñ
consimile.

Crimē dō mixtū ē qd spectat ad forū vtrū
qz vt est sacrilegiū qd spectat ad forū ec
clesiasticū. z pōt etiā iudex secularis de
pena ei? cognoscere z sacrilegiū punire.
fm glo. in vbo audiui? in. c. felicio. de
pe. li. vj. z de hoc est glo. sum. xj. q. j.

Crimen lese maiestatis est vbi cūq? dō p̄tra
vrbē aliqd molit. aut q p̄fugit ad hostes
vñ istos iuuat quacūq? causa. s. armis. cō
silio. vel pecunia. vñ q subiectas puinci
as nitit facere rebelles. vñ seditōnes aut
bella mouet in ciuitate. vel q p̄latū magi
stratū vel principem occidit. vel q cōtra
latus eius militat vel arma fert z occu
pat cōtra rempublicam. Et idem dō cri
men pduellionis. i. hostile. nam pduelli
ones dicunt hostes. sec? si cōmittit hoc
crimen non contra rempublicā. qz tunc
nō dō pduelliois. sed simpliciter lese ma.
Et nota q nō subditus crimē lese maie
statis nō cōmittit vt in. §. rursus. in cle.
pastoralis. de re iudi. vbi rex cecillie Ro
bertus nō eo modo subfuit Heinrico im
peratori q crimen lese maiestatis in eūz
commiserit.

Crimē heresis in multis cōuenit cū crimē
lese maiestatis. z bñdī fm canones ē p
prie lese maiestatis. qz ledit rep̄blicā. im
peratorē etiā diuinū z celestē.

Crimen sacrilegiū fm dō. z fm le. fit p̄o
prie qñ sacrū de sacro aufert. Ac etiā fm
eum si qñ nō sacrū de sacro recipit. vñ sa
crū de nō sacro. Sed fm le. tūc sacrilegi
um nō est qz qñ res puate auferunt d sa
cro tunc actio furti locum habet. Hosti
tū dicit. q si accipit sacrū de sacro. vel sa
crū de nō sacro sp̄ sacrilegiū fit. vt. xvij. q
iij. q. s. q. vers. simplr. Et sic fm le. requi
runt duo vt fiat sacrilegiū. Primo vt au
ferat res sacra. Secundo de loco sacro.
quorū alterū sufficit fm canones. S; po
te. statutū est vt faciens sacrilegiū sic pu
niat. quero an intelligat fm ius ciuile
cano. Solutio si statutū sit a ciuitate itel

ligit fm leges. l. omnes ppli. ff. de iusti. z iure. si sit p epm intelligit fm canones. Dñs catbo putat q etiā pmo casu intel ligat fm can. qz disponit de reb? eccliaſti cis. ergo debet intelligi fm materiā subie ctā. l. j. C. de edic. succe. vbi est casus a cō trario q grad? cōputant fm leges ecce / ptis causis matrimonialib? Querit idē tomin? catbo sacerdos dixit missam in do mo laici. dimisit ibi calicē. q subtrahit? est. an competit actio furti an sacrilegij. Mō sacrilegij. qz de iure ciuili nō est sa / crilegij rem sacra de loco nō sacro aspor tare. Nec actō furti. qz calix est res sacra q in nulli? bonis est. Dicit Ra. fulgo. cō petere actionē furti. qz talis est in domo dei. cui? loco dñs dom? intentare pōt acti onez furti. z forte qlibet hoc posset. ff. de iusti. z iur. l. j. §. bui? studij. z etiā in ver bo sacerdotes. Sz de iure can. intentat crimē sacrilegij.

Crimen peculat? fm Azo. eo. tit. locū habz p pecunia publice recepta vl intercepta vl quocunq; mō cōtaminata. vt si in au rum vel argentū vl in es publicuz aliqis ferrū vel simile aliquid inducat. id est ad ijciat. Idem est in sacra re. vt in vasis ec clesie. Idē est in religiosis. vt in ornamē tis. sepulcris zc.

Crimen stellionatus fm Azo. eo. ti. dicitur a quodā animali reptili qd dicit? stellio? z est quasi simile serpenti stellionatū quasi diuersis coloribus pictum sicut celū stel lis. Et cōmittit hoc crimen qui in varie tate animi rem aliquā alteri pignori ob ligatā siue pignoratam alij postea obli gat. z dicit? a stellione. qz sicut ille vermis est vari? in colorib? sic ille qui cōmittit hoc crimen est varius in ore z incōstans mente. Deinde tamen illud crimen locū habet generaliter qñ deficiente in crimi nibus alia speciali actione equū est alif subuenire contra delinquentē. Sicut em in peculiarijs actio dat? de dolo in subſi dium. ita in criminib? quibuscunq; vbi titulus deficit criminis crimen stelliona tus obijciē. vt si qd vendidit tibi massaz

electri p argento. vl simile. aut auricalcū p auro.

Crimen fraudati census cōmittit cū qd su rat publicā pecuniā sibi accōmodatam.

Crime fraudate annone ē cū portitores su rant victualia a republica ad exercitum missi.

Crime piacularare est qd morte expiat.

Crimen cōcussionis cōmittit q ptertu offi cij sibi cōcessi extorquet cōminando ali quid ab inuito. Et tali crimine puniē qd pena quadruplici. §. q. vij. sanxim? in fi. tam laicus q clericus puniē pena cōcus sionis. xxiij. q. j. militare. Cuius cōtrariū tenet glo. in verbo quadrupli. disti. xxiij §. porro.

Criminū alia sunt priuata vt illa quoz exe cutio. i. accusatio vel denunciatio ptinget tñ ad illos quib? inferunt vt furta. dam na illata z iniurie. Alia sunt publica quo rū executio dat? cuilibet de pplo. Qm ad publicā vtilitatē spectat ne maleficia ma neant impunita. vt sunt homicidia. pa tricidia. adulteria. post quadragesimum tñ diē. vt. l. iure mariti. C. de adul. Item crimen lese maiestatz. Itē sunt qdam cri mina excepta. i. ad quoz accusatōnē z te stificationē etiā laici p clericos admittū tur si bono zelo pcedāt. Et sūt ista. cri men symonie. heresis. z lese maiestatis. z sacrilegij de qbus vide cōcor. in glo. sum. ij. q. vij. vbi addit crimen dilapidationis z. c. cum. p. manconella. de accu. Et nota q crimen dī quinq; modis Primo sumi tur pro quolibet peccato siue mortale si ue veniale sit. Secundo p crimine irro gante infamiam. qd est accusatione z dā natione dignum Tercio pro peccato qd euenit ex deliberatione siue mortale siue veniale sit qd nō delet nisi p penitentiā Quarto qd semel cōmissū sufficit ad dā nationem: nō tñ infamat. Quinto qd ir rogar ppetuam infamiā. vt no. xxv. di. o. vñ orariū. §. nūc aut. z lxxj. dist. aposto lus. vñ. Si qlibet est peccator nō tñ qli bet est criminofus.

Crimina sūt ex duob? liquorib? .i. oleo p qd

puritas mentis et nitor discie. Et ex balsa-
mo p. que odor fame figurat. ut est tex. in
c. viii. de sacra vnc.

De Lu

Cunicul est riuus directus coopertus. ut est
glo. in l. supra iter. ff. de aqua plu. ar. vbi
dicitur quod ille cui debet seruire aque ducende
per riuum potest facere cuniculum. i. de apto ri-
uo coopertum.

Cubicularij dicuntur sui quod cubiculum domini sui
procurant.

Curator dicitur qui curam alicuius gerit defendendo
ipsum a potestate secundum leges legitime datam. Vel
secundum alios est ille qui res adolescentis admi-
nistrat. Dat autem secundum eos curator principaliter
rebus. et secundario persone Tutor vero pri-
mo et principaliter dat persone et secundario re-
bus vel patrimonio. Et hec est differentia
vna inter tutorem et curatorem. Alia est diffe-
rentia. quod tutor dat pupillis infra. xiiij. an-
nos existentibus. Sed procurator dat eis de-
voluti ad. xxv. annos. in masculis ab etate.
xiiij. Et in feminis ab etate. xij.

Curia media brevis est locus ubi redditus
vel habitatio principis. Media longa est mere-
trix. vbi. Curia ius curat. meretrix est di-
cta curia.

Curialis dicitur ille qui est de officio curie vel iu-
dicis obnoxius. i. obligatus. et adulat principem
dicitur. xxxv. nonne. An curiales dicimus
omnes qui quocumque potestate obligati sunt cu-
rie alicuius publice potestatis siue milites siue
advocati sunt siue iudices siue officiales
siue distriones et brevis quocumque siue ba-
bentes officium honestum siue inhonestum.

Curiositas sumitur per subtilitatem nimiam cura
exquisita. de re iud. abbate sane. li. vj. Quod
tamen faciendum non est. ut in. c. j. palle. et
c. ij. de bere. li. vj. et. C. de sum. tri. et fi. ca.
tho. l. nemo.

Custodia est exhibitio reorum ut dicitur Azo. secundum
legistas est custodia que fit in carceribus pu-
blicis et etiam prohibet carceres privatos. ut
per. ff. et. C. de pua. carce. mibi.

Cupe sunt vasa facta cum portandi fructus.
Culle vel culcipes est idem quod saccus in quo
portatur triticum. et maxime de corio qui su-
perponitur equo. Vel dicitur saccus coreus in quo
ponuntur interficientes parentes. l. vnica
C. de his qui per. vel li. occi. vbi dicitur in su-
tus culleo cum cane et gallo gallinaciovi-
pera et limea.

Cum accipitur interdum per. ff. de leg. j. l. titio. S.
nihil. Et de. x. obli. l. quocumque. S. non solum
Etiam interdum accipitur per. si. et principaliter no-
tat tempus non conditionem nisi in consequentia. l.
centesimis. in fi. ff. de. x. obli. Etiam facit ad
iunctum videri accessorium non principale sicut
coniunctio. ut. l. si fundum. ff. de fun. instru.
Et nota quod hec dictio cum inuenitur in duabus
partibus ordinis. Vno modo est prepositio et prestruit
cum ablativo. Alio modo est adverbium temporis.
Primo modo significat dupliciter. scilicet accessorie et
principaliter. Accessorie ibi. Lego suum cum ve-
ste. equum cum capistro fundum cum ei? instrum.
l. j. ff. de pecu. leg. l. si cui fundum. ff. de fun.
instru. et instru. lega. Idem in pretractum de
pono seruum cum veste. l. j. S. qui deposita. ff.
de pos. Et ibi nota. per glo. et doc. Et est esse-
re? quod non debet depositarius restituere accesso-
rium sine principali. Et si fuerit mortuus sine cul-
pa depositarii vestis per se peti potest alio loco
pletaret depositarius sine causa cum iactura ali-
ena quod esset iniquum. de re. iud. locupletari.
li. vj. Principaliter autem secundo modo coniungit quoniam
res coniungit quarum vna non est alteri ac-
cessoria vel cum personas coniungit et personam aut
matrem. l. iij. et. iij. ff. de pecu. S. si quis. insti.
de legi. et licet inter filium et matrem aut pa-
trem non sit equalitas principalitas que ad bono-
rem debetur et reuerentiam que debetur parenti-
bus a liberis et non e contra. Est tamen principalis
tas equalis inter eos. que ad effectum iuris.
non extincto legato in prevel matrem non se-
quitur quod in liberis extinctum sit. quod anima que
principaliter est in persona est a deo. et non
a patre vel matre. Item ex communi mo-
do loquendi dictio cum signat accessio-
nem honoris inter personas. ut dicens ve-
ni mecum. signat te mihi accedere associ-
ando accessorie. secus in dictione. ut di-

cendo ego tu eam? qz signat vtrūq; pñ
cipalē. Sz ibi. dñs vobiscū. nō pōt signi-
ficare q dñs accedat vobis. qz hoc nō pa-
tiē summa z imutabilis maiestas. Et nō
refert si pponat accessoriū sic dicendo. de
pono capistrum cū equo. lego instrumē-
tum cum fundo. argu. l. posteri. C. de te-
sta. nisi essent alie cōiecture ex qbus con-
cluderet voluntas testantis. legantis. vñ
cōtrahentis. Itē dictō cū posita circa nu-
merū non includit. Verbi grā. Testator
deposuit apud Seium. cc. z legando bo-
na dicit Seio. ccc. cum. cc. que apud euz
deposui lego. non includuntur cum. ccc.
l. si is qui ducenta. in pri. ff. de re. du. Sz
cum prout est adverbū significat temp⁹
z dilationem. quandoq; ex pditione. qñ
q; etiam accelerationē tps z dilationem
signat ibi promitto cum Titius moriet̃
l. nam z si. ff. de condi. z demon. tempus
z conditionē signat ibi. lego Titio impu-
beri cum quattuordecim annorū erit. l. si
titio. ff. qñ vi. legat. ce. fa. l. q̄ promissit. de
condi. z demon. Itē signat temp⁹ z nō
cōditionē. ibi. lego Titio cum ipse morie-
tur. l. heres meus. in pñ. ff. de condi. z de
monstra. idē in l. ex bis verbis. C. quādo
vi. le. ce. Quandoq; nec temp⁹ nec dilati-
onē significat. vt ibi. pmittis decem cum
petiero vbi statim cum petit soluere te-
nef. Quādoq; etiā nihil significat. z fru-
stratorie ponitur. vt ibi. lego cum heres
adierit hereditatem. l. ij. ff. de verbo. sig.
Bar. predicta ponit z in l. gallus. §. j. ff.
de libe. z postbu. vbi ponit differentiā in-
ter z z cum. vt no. in l. stichum qui me⁹.
ff. de lega. j. an inducat cōditionem vñ de
monstrationez. de hoc tex. singularis in
l. si ita fuerit. §. si. ff. de manumiss. testa. z
quando inducit copulam. in l. illi cum il-
lo. ff. de usufruc. lega. z quando est cōiun-
ctio non faciens cōditionē. in l. demon-
stratio. ff. de condi. z demonstra. z quā-
do est adverbium tunc iungit verbo fu-
turi temporis. z principaliter notat tem-
pus. z in cōsequentiam cōditionē. vt no.
Bar. in l. j. ff. de condi. z demon.

De Da Almarica est ve

stis qua modovtunt om̃s dyaco-
ni ex consuetudine in solennitatibus. vt
lxxvj. dist. de ieiunio. Antiquitus tamen
sine concessione pape nec episcopis nec
dyaconis licebat hec vestis. dist. xxij. ca.
om̃is filius.

Damnū est diminutio vel ademptio patri-
monij. z dicitur a demovēl diminuo. fm̃ l. bo-
sti. ff. de dam. infec. l. ij. Etia qñq; dam-
num est lucrū cessans. de quo an veniat
in cōdemnationē no. in c. conquestus. de
vsuris. Et diuiditur damnū sicut actio.
quia alia est de damno dato. alia de dam-
no infecto. z actio de damno dato cōpe-
tit ex l. aq. Rej. §. actio legi aq̄lie. Duo
autē in hac actōne requirunt. l. q̄ damnū
datum sit. z q̄ culpa dantis precesserit.
Et aliud est damnorū restauratio z expē-
sarū satisfactio. vt de iniu. z dam. da. c.
in nostra. Dat autē alicui damni in pso-
na boīs. puta si seru⁹ castrē. vñ sile. z eti-
am in bestiis vel alijs rebus. de q̄ mate-
ria vide l. hosti. de iniu. z dam. da. Nec q̄
libet actio iniuriarū est pretoria. qz actio
damni dati civilis est. put patet plegistas
z l. hosti. vbi. §.

Damnū infectum fm̃ Spē. de no. ope. nū-
cia. in tractatu libelloz. §. nunc dicam⁹
dicat si edificij alicui⁹ ruinā minat edi-
ficio vel predio alterius vicini. tunc effi-
edificij istius vñ predij domini⁹ a vñō edi-
ficij ruinā minantis petere pōt q̄ sibi ca-
ueat noie damni infecti. q̄ stipulatio cō-
tinebit totū interesse illi⁹ vicini. ff. eo. ti. l.
stipulatio. z. l. sed z si cōditio. z. l. dam-
ni infecti. Et damnū pater⁹ qñ reb⁹ tuis
aliquid decrescit. non qñ accrescit. qñ au-
tem lucrū amittis: damnū nō pater⁹. Eti-
am quoddā damnū siue interesse est cir-
ca remve si subtraxisti mihi instrumenta
quibus possessio firmat teneris mihi ad
damnum. qd cōiungit ppter ablatioez in-
strumentoz. z qddā damnū ē extra rem

Differt etiam damnum et iactura. ut no. Jo. an. i. nouella de elec. q. sepe. li. vj. Et nota quod occasione damni dat damnum de disse videt. ff. de re iudi. l. is qui dānū. 2. c. si culpa. de iniur. et dam. da. et ideo tenet si dat operam rei illicite. et etiam si licite dum non adhibet diligentiam quam potest.

Dānas in iure civili quicquid est nomen adiecti uero ois generis. idem valens quod damnat. ut in l. dānas esto. ff. de usu. et usufru. 2. l. si pluribus. ff. de lega. ii. pmo rñso. §. 2. si ita legatum. Alias capiendum in multis legibus non esset structa congruitas.

Dapifer dicitur ferens dapes. et est nomen officij magne dignitatis in curia imperatoris. vñ inter procures eligentes impatore computat.

Dapilis est ille qui liberaliter sibi mensuras comunicat.

Dare in arte notariatus dupliciter capit. scilicet proprie et improprie. Proprie quoniam res data transit in dominium accipientis. ut in instrumentis in quibus agit de re. alie. et dom. trans. in quibus transfertur dominium si tradens erat dominus. alio non. Vñ dare proprie est accipientis facere. aliter enim non datur nisi sic deest quod in ipsum cui datur statim dominium transferat. Improprie capit in instrumentis emphiteosis. et feudi. et locatiōis. ubi ille qui locat vel pcedit. licet dare dicatur. non tamen dominium transfert. Et est differentia inter dare donare et tradere. Vñ tradere dicitur quod solū possessionem transfert et non dominium. De hoc no. xxiij. q. vj. §. ult.

Data vel datum est characterizatio in fine constitutionis vel litterarum inscripta ex qua cognoscitur potest quod anno mensis vel die instrumentum vel quilibet littera emanauit et a quo tempore obliget constitutio vel possit gratia in scriptis facta. vide de hoc Jo. an. in fi. li. vi. super data.

Datio in solutum est datio pro solutione et satisfactio. et est una species contractus in nomina. ti. scilicet do ut facias. Verbi gratia. Cuius petrus deberet Johanni centum. agit inter ipsos ut Petrus det ei in solutum. id est pro solutione et satisfactione eiusdem unius domini.

De De

Debet et oportet aliquando dicunt necessitatem. aliquando honestatem. vide Jo. an. in c. si. de iura. calum. super verbo potest illa. et no. in c. intellexim. i. verbo. debet. de iudi. Et nota quod verbum debet in propria significatione importat necessitatem. ut est glo. in de. attendentes. in verbo debeant. de sta. regula. Sed honestatem significat. xxv. q. vij. ca. j. ubi equitate suadente verba possunt impropriari. C. de pigno. l. iij. c. intellexim. palle. ff. locati. l. si. vno secundo rñso. 2. l. qui romme. §. si. ff. de ver. obli. de bap. c. maiores vñ. certum. Item debere est de alio habere ergo quod non est. nec esse potest nulli debet. Et sic nec obligationem nec actionem parit cum actio sit ius persequendi in iudicio quod nobis debet sibi glo. in regula. nemo. de regu. iur. li. vj.

Debitum est quod aliquis alteri ex naturali vel civili obligatione tenet. Et debitum intelligitur remitti in redditione cyrographi vel instrumenti. non autem sic in redditione pignoris. Item debitum est quod exigitur ab invito. xiiij. q. j. quod debet. ff. de ver. sig. l. debitor. et est glo. in de. j. de deci. Et debitorum civile potest capi duobus modis. Uno modo efficaciter et proprie put est in cyrographo post biennium vel in obligatione civili resultante ex sententia. l. Julianus. ff. de cōdi. inde. Secundo modo improprie et ineffaciter put est in omni debito regulariter cui obstat exceptio. vel etiam pone exemplum sibi glo. in l. j. ff. de pdi. inde. l. in cyrographo ante biennium.

Debitor est qui accipit pecuniam a credito. re. Item sibi marcellum dicitur quod nactus est exceptionem iustam nec a naturali equitate abhorrentem. id est discrepantem sibi Accur. in l. marcellus. ff. de regu. iur.

Debitorum civitatum sunt qui tenent civitatem. sibi in actione debiti fiscus pcedit. ut. C. co. ti. l. ij. li. xj.

Debitum via venire est debitum posse petere. Decanus nomen dignitatis est. Et dicitur a decos. id est decem. et canos canonicos quasi

ad minus supra decem canonicos p̄stitu-
tus s̄m Decistā. licet q̄nq; sit sine sūma.
Etia decanat⁹ est societas decē viroꝝ
s̄m Hug. ⁊ Accur. ibidē in rubꝝ. de decā.
C. li. xij.

Decima s̄m Hosti. in summa de deci. §. j.
est omniū bonoꝝ mobiliū licite quesito
rū pars decima. deo para diuina cōstitu-
tione debita. vt colligit de deci. c. j. ⁊ c. par
rochianus. c. nō est. c. tua nobis. §. verū.
c. cum non sit ab homine. Et est dāda de
oib⁹ bonis iuste acq̄sitis. eo. ti. ca. cū ex
trāmissa. ⁊ c. cōmissum. f. de lana feno. ⁊
piscarijs. nullis deductis expensis. c. pa-
storalis eodē ti. ⁊ c. cuz homines. etia de
molendino aduentū. c. ex trāmissa. p̄al
lega. Item de vapib⁹ ⁊ omni fructu. ca.
nuncius. eo. ti. ⁊ tenent decime in signis
vniuersalis dominiū nec sunt retinendē.
qz forte clerici mali. s̄ soluere cōpelli dñt
p̄ eccliam appellatōe re. c. tua nobis. ij.
in fi. De hoc vide in glo. in verbo. p̄moni-
ti. in de. ij. de iudi. que dicit. videt expedi-
ens ecclij q; faciant monitionē genera-
lē. fulminantē ex cōdicatōis s̄miam in non
soluētes decimas. imo cōtra p̄tinaces in
uocari potest brachiū seculare. c. postula-
sti. de homici. Et notat Lodo. de roma. i.
singularib⁹ suis. q; sacerdoti petenti deci-
mas nō pōt obijci cōpensatio. ⁊ dicit q;
glosa singularis est quā legiste ignorant.
f. vj. q. j. c. decime. Et est rō. qz fisco petēti
tributa non pōt obijci cōpensatio. l. iij. ⁊
iij. C. de cōpen. ⁊ l. auferē. §. q; cōpēsati-
onē. ff. de iure fisci. §. multo magis nec in
decimis q; deo debent. vt supra.

Decimarū tres sunt spēs s̄m Hosti. in sū.
scz q̄dam p̄sonales. q; debent ex ope p̄so-
nali. vt ex artificio scia. militia negociati-
one ⁊c. quedā p̄diales que pueniunt ex
p̄dij. vt vinū. blada. fruct⁹ arborū ⁊c.
Tales em dande sunt illi ecclie in cuius
parrocchia sita sunt p̄dia. de deci. ad apli-
ce. etia decimas p̄diales tenentur sol-
uere iudei. c. de terris. e. ti. Itē debēt sol-
ui de diuersis seminib⁹ vini⁹ agri. nō t̄m
pe viuo si fuerit successiue seminata. c. ex

p̄te canonicorū. e. ti. Etia cistercienses et
alii. q; si nullo gaudent priuilegio dare ce-
nent decimas de terris de nouo acq̄sitis
licet eas p̄p̄is manib⁹ excolant. c. nup.
eo. ti. Quedā sunt decime merte s̄m Ho-
stien. ibidē. ⁊ p̄nt dici hec de q̄b⁹ dubitat⁹
vtr sint p̄diales v̄l p̄sonales. vt de agnis
⁊ fetib⁹ alioꝝ aialū q; sunt in pascuis ⁊
gragatim pascunt.

Declinare s̄m ⁊ est paulatim illā infirma-
re ⁊ iō nisi sententia declinet reb⁹ iudica-
tis stabit.

Decretū s̄m specu. d̄r mult⁹ modis. vt i. ti.
de p̄mo ⁊ secūdo decreto. §. d̄r ergo. Qñ-
q; d̄r sententia diffinitiva. vt. ff. de re. iu-
di. l. decreta vel interlocutoria. ff. de assen-
so. l. j. in fi. Qñq; d̄r id qd papa cōstituit
seu statuit de cōsilio cardinaliū nulla fa-
cta cōsultatiōe. ⁊ tunc in scriptis redigit⁹
vt de rescri. p̄nti. xx. dist. decreta. ⁊ c. sequi.
Qñq; est cōsequens consensus eligentiū
in scriptis redact⁹. vt. ij. q. j. legū. de elec.
innotuit. Qñq; est illud qd capitulū vel
ordo. vel vniuersitas vel maior ps ordi-
nauit. vt. ff. q; cuius. vni. no. l. plane. ⁊ qñ
p to. Qñq; est iudicis auctoritas in alie-
nationib⁹ rerū p̄cipue minorū interposi-
ta. vt. C. de p̄di. minor. l. interposita p to-
tū. Qñq; decretū d̄r auctoritas p̄ncipis i
rescriptis beneficiis lib⁹ interposita. vt de
rescri. c. gfa. li. vj. Et s̄m Azo. illud de-
cretū est cōfirmatorium gratie. qz ex hoc
p̄ncipes insinuat suam voluntatē q; ser-
uanda est. Etiam s̄m eū ligat ignorantel.
Est etiam quoddā decretū decurionum.
qd in inuitos sup muneribus rex tribui
pōt exceptis qui liberaliū studioꝝ labo-
ribus insunt. ⁊ q; medendi causa fungun-
tur. C. de decre. decuri. l. excepti. li. x. Qñ-
q; decretū est iussus iudicis quo mādāt
bona alicuius p̄pter eius cōsumaciā pos-
sideri. Et illud diuidit in primū ⁊ secun-
dū decretū. Decretū primū est prim⁹ ius-
sus iudicis quo mandat bona p̄pter p̄tu-
maciā in pena p̄tumaciā detineri. Et sic
describit. Primū decretum est alicui⁹ rei
p̄bivite regulariter. vel p̄misse regulatē

ter in certo casu facia prima prohibicio. vlt pmissio referendo singula singulis. Secū dum decretum eodem modo describitur nisi q ibi ponit secunda prohibicio vel pmissio. et taliter dicitur primū rescriptum secū di. Quāq interponit primū decretū et nō secundū. qz in aliquibus non est opus secundo. vt no. in. c. quoniam frequenter. S. in alijs. vt l. f. non cōtest. in glosa sup vbo cōstitue. et illud decretum bz locuz in actione reali vel psonali. licet diuersi mode. vt dicto et. S. sequi et imponit ante litē et post. et quotienscumq aliquo cōtumace existēte adhuc nō ita liquet de causa q diffinitiva sententia valeat terminari. vt in dic. c. qnq. palle. Decretū secundū est secundū iussus iudicis q licet bona alicui ppter cōtumaciā possideri que prius de pmo decreto detinebant. vt de eo q mit in pos. c. j. in glo. vlti. et habz locum fm quosdā in actionibz psonalibz tñ. qñ fm Bern. in glo. vbi supra in realibus solū lapsus anni cōstituit missum ex pmo decreto verū possessorē. nec ē opus secūdo. fm alios tñ bz locum tam in realibz q in psonalibz. de h. plene no. Ber. in. c. cōtingit de do. et cōtuma. in glo. vlti. Vel sic fm Lodo de roma. Est pma iudicis aggravatio punitiva cōtumacie. et sic suo mō diffinit secundū decretū. et secundū nō potest interponi nisi cōtra latitante. et latitatio est debitoris absconditio fraudulenta in damnuū creditoris. l. fulcim. S. si qz possidet. ff. ex qui. cau. in pos. eaf qd est verū nisi periculū sit in mora. tunc em interponit secundū decretū cōtra nō latitante debitore. et nota. Jo. an. in. c. cōsultationibus de offi. deleg. in nouella. et Bal. dicit in. c. j. de mi. va. qui contu. ē in vltibus seu. Sed vtrum secundū decretū sit sententia interlocutoria vel diffinitiva. effectus est magnus. vt in. c. cessante. d. appel. et. l. qd iussit. ff. de appella. vbi per Bar. et. C. de epis. audi. l. j. p bal. et. l. si. finita. S. si forte. ff. de dam. infec. vbi p dy. et varie loquuntur. Sed Lodo. de roma dicit q secundū decretū est sententia

interlocutoria. alle. glo. singularem. l. i. presenti. ij. cum autē. in vbo ad modū. C. de his qui ad eccle. confu. et pbat rati onibus. nam sententia diffinitiva nō potest dari contra minorem. vt in. l. cum et minores. C. si aduer. rem iudi. Sed secundū decretū patit minor. l. si minor. C. de bo. au. in. pos. ergo non est diffinitiva. sed interlocutoria. Præterea diffinitiva non fertur lite non cōtesta. l. si. S. illud. C. de tem. ap. et. l. probatam. cum similibus. Sed secundū decretum sic. vt in. l. cum proponas. C. de bo. auc. iudi. pos. Ex hoc ergo iustificatur dictum singulare Juno. cap. dilecto. de verbo. signi. vbi vult q quandocumq iudici constaret decretum interpositū esse iniustum potest illud reuocare. Quod etiā tenet Bar. in. l. nō vide. j. ff. de iudi. licet canoniste cōmuniter reproben p fatuz dictū Juno. et male Hec Lodo. de roma. in suis singularibz. Et nota q fm Juno. et hostiē. differunt. decretum. auctoritas. pensus iudicium. vel collaudatio. Nā decretū est sententia qua iudex contractū iustū futurū fore decernit auctoritatē suā interponendo vel imminendū declarando et. Sed auctoritas est assensus auctoris. scilicet q competit sibi ex publico officio iudicis vel legitima administratione. vt tutori et curatori. Consensus autē siue collaudatio est multorum voluntas ad qz res pñet simul iuncta. no. Jo. an. in glo. magna. in fi. c. j. de re. ec. nō alie. li. vj. et ibi vide iura. de hoc.

Decretalis epla est in qua papa ad cōsultationem alicuius respondet. de rescrip. c. j. siue solus siue de consilio fratru. vt de electi. bone memorie. j. Unde. Decretū statuit decretalisq respondet. sed canon est constitutio ecclesiastica vel statutum in concilio generali editum. Nā Cōstitutionū alia civilis q dicit decretū forense vel civile. Alia ecclesiastica que dicit canō. Et cōstitutio dicitur dupl. Uno modo cōmuniter. et sic cōprehendit omnes decretales l. et decreta. Alio mō stricte. et sic cōstituti

ones dicuntur pncipiū. leges populi roma-
ni edicta ptozū vel etiā iudiciū. Quia dicitur
iudex citare tribus edictis. Et de differen-
tia horum nominum decretalis epistola. de-
cretū. canō. vōgma. mandatū. interdictū.
et sanctio est. glo. sum. vi. iij. Item no. Ar-
chi. xij. vi. sup. glo. sum. in fi. q. decretalis
epistola. aut diffinit. aut imperat. aut pbi-
bet. aut pcat. aut indulget. Et sic q. illoz mo-
dorum necessitate inferat ponit ibi.

Decurio dicitur q. decima ptem de bonis ducit
vel q. est sup. decem milites constitutus in curia
dominorum vel pncipum. sicut centurio sup.
centum. q. als. etiā vocatur est centenarius. Et
vntē illo vocabulo theologi. q. dicitur in li. ma-
chabeorum. q. Judas constituit duces ppter
tribunos et centuriones. Beda tñ dicit su-
per illud Luc. xxiij. et Marc. xv. Joseph
nobilis decurio. q. decurio vocatur ideo. q.
est de ordine curie et officio curie admini-
strat. Qui etiā huiusmodi dicitur curialis a pcur-
rando. q. pcurat munera civilia et curia-
lia. An de hoc. ff. de decur. et fili. e. Quidā
autem dicunt decuriones appellari ex eo q.
cū civitates et municipia construebant cu-
iusque loci. gra. consilij. decima pars hominum pia
colligebant. et ff. de h. sig. l. si pupill. Et
iam quidā dicunt decuriones esse ex eo q.
cū colonie ducerent. decima pars eorum qui
ducebant consilium publicum constituebant. et
decuriones urbis romane a muneribus ex-
cusant. vt. C. e. ti. li. xj.

Decusate. i. ornate. vñ dicitur. ille decusate lo-
quitur. i. ornate.

Dediticia libertas huiusmodi dicitur in sum. e. ti. bo-
die sublata est. s. olim eorum dicebatur dedi-
ticia libertas q. sic sequebantur vt toto tpe
vite sue serui iugo detinerent. post mor-
tem vero eriperent in libertatem. vt colli-
gitur in l. vnica. C. de la. li. tol. et instit. de
success. liber. §. vlti. et l. vnica. C. de dedi-
li. tol.

Dediticij liberti olim erant et dicebantur hi
qui se debebant timore ratione et destru-
ctione sua talē libertatē consequerentur. Et
dicebantur liberti forte ppter spem liber-
tatis. vñ verius liberti vocabantur. q. fere

liberi erant. licet seruire cogerentur. Hodie
vero non sunt. et sic hoc nomen dediticij ni-
hil significat p se vel adiectine sicut eby-
mera. Nec illa libertas ē vnq. in vsu fre-
quentata. put. bec. o. la. ponit Azo. in su.
C. de dedi. li. tol. Erant autem hi pessime co-
ditionis. q. toto tpe vite sue erant serui et
in morte liberi. vt dictū est. vt insti. de li-
ber. §. libertinorum autem. Et dicunt docto-
res tales non erant serui. sed coacti erant
ad seruiendū. et erant inducti ex l. belia-
scentia q. etiā multa alia. s. mala induxit
vt in glo. insti. ti. palle.

Defalcare est aliqd. ab aliquo iure debito i
solutū computare. Vel de iure aliter dicitur de
falcare ad modū legis fauiane iuxta no-
tata insti. eo. ti. sup. rubrica.

Deductio est defalcatio vel sepatio. q. de-
ducere separe dicitur.

Defensor est ille q. sine mandato cautiōe p-
stita de iudicato solui aliū defendit vt ei
defensionem se offert. vt. ff. de pcur. l. si pcur-
rator. §. si. et l. si defensor. cū ibi no. et insti-
tu. de bis p quos ag. po. §. si pcurator. et
§. alijs. Et vide ibi spe. in quibus causis in-
terueniat vel non.

Defensores ciuitatū huiusmodi dicitur in sum. e. tit.
sunt hi qui in omnibus tanq. patres poti-
us q. vt iudices se habere dicunt. vt ita no-
minis sui vtantur officio. C. eo. ti. l. iij. et in
autē. vt iudi. sine quoquo suffra. §. eos.
Constituit autem defensor ciuitatis decreto
cū remunerando sine electiōe possessio-
nū in illa ciuitate consistentiū. vt in ant. e.
ti. §. nos §. in decreto. coll. ij. Inest autē
officio defensoris huiusmodi p. bere auctoritatē
q. agat apud eū ex voluntate p. tū. vt ad
optio. emancipatio. manum. sio. testamē-
torum. vt in autē. e. ti. §. s. neq. p. pios. Itē
donationis insinuatō. in cōtentiosa autē
redemptione bz cognitionē vsq. ad. ecc. au-
reos. vt in aut. palle.

Defendere est vicē dñi subire. vel illud face-
re q. d. faceret dominus in l. p. ealle. §. et iu-
dicare. et olim vsq. ad. xl. annos potuit. vt
C. eo. ti. l. i.

Deferre aliquem ē eū accusare. Sz deferre

allicui ē grates et reuerētias sibi facere. vt ff. de accu. l. libellis. Et sic dicim⁹. pl⁹ deo deferendū est q̄ boi. de sen. excō. c. relatū xj. q. iij. quisquis metu. 2. c. Julianus. Differūt tamē deferre et accusare. in hoc. qz deferre fit reo absente. s. accusare fit reo presente.

Deferre iuramentū est aliquem artare vel astringere ad iurandū. et qñqz deferit a iure quandoqz a iudice qñqz a parte. qñqz etiā delatio a parte parti deferit. de omnibus his nota. C. de iureiurā. l. j. Pōt autem ipm deferre maior. xv. annis. etiam minor ipm deferre nō prohibet. dñ saltē cōditio sua nō peior fiat. sed si ledať restituit. ff. de iureiur. l. nam postea. S. sed si minor. Etiā paterfamilias nō filiū familiā. C. de iureiur. l. nec filius. Item liber nō seruus. ff. e. ti. l. multo magis. als quātomagis. in fi. Itē cōpos mētis nō. p̄dīgus nec p̄similes. vt. l. tutor. S. p̄dīg⁹. ff. eo. ti. 2. ff. in rebus q̄ ad nup. per. Si autē administrationē adq̄t tanq̄ pcurator licet ei iuramentū deferri in tribus casibus scz si spāleam habeat administrationē. si in rem suā sit datus ei. si generalē et liberam habeat administrationē. vt. ff. de iureiur. l. iusiurandū. S. si tibi. 2. l. se. Et ep̄s habet hāc administrationē quo ad ea q̄ alienari possunt. Cui autē deferať dicendum est fm Hosti. q̄ a parte parti deferitur qd vocat fm eundē iuramentū voluntariū vel extra iudiciale. Veruz aliud ē necessariū et iudiciale. scz quādo iudex parti deferit. vt. C. de iureiurā. l. iij. S. bonafidei. Vide de hac materia Hostiē. in ti. de iureiuran. sub. S. de iuramento asseritorio. quasi per totū

Defectus huius dictionis significatū claz est et significat qd ipositio significare dicitur. s. defectū realem sed defect⁹ modi vel cōditionalis p incōplemento habet put ex natura conditionis vel modi vel quouis alio significādi modo inferit vel significare cōcluditur. vt dicēdo promitto. instituo vel lego tibi decem si capitolū ascenderis infra mensem. et per te stat

quo minus ascēdas parendo cōditiōi et nō vis imo recusas expresse si mēsis labitur cōditio vere est defectiua. et hic defectus signat dispositionē defectiua. l. qui beres. S. si. et per totū. ff. de p̄di. 2. demō. Si autē legatario volente implere beres impedit tūc defectus iste significat implemētū cōditionis. et p bec purificationez dispositionis. l. iure ciuili. ff. de cōdi. 2. de mon. Si autē tercius impedit impleri tunc si iuste significat impletā. l. titius. eo. ti. si tercius iniuste impedit et est soluēdo habetur pro defectiua. l. inde neraci⁹. ff. ad l. aquil. Sed iste tercius nō est soluendo habet pro impleta. ar. l. si. ff. de eo p quez factum est. in prin.

Defunctio est a debito liberatio. inde defectus. i. liberat⁹. Secūdo idē est q mortuus. vt capif. C. ne de sta. defū. l. post quā et p totū ti. Et forte dī id mortu⁹ defūct⁹ qz liberat⁹ a miseria p̄ditionis humane.

Defunctorie et pfunctorie idē sonāt qd trāsitorie vel cursorie.

Degradare est deponere d ordine. vt. lxxxi di. dictū. Qualiter autē habeat fieri degradatio nō. de pe. c. degradatio. li. vj. nā deponere fit simplici verbo. sic suspendere degradare autē cū sollemnitate.

Deierare est false iurare. c. in lris. de testi. et ca. lras. de presum.

Delator idē est qd accusator. vt q bona aliqua tanq̄ vacātia fisco denūciat. id ē manifestat. vt. v. q. vj. delatori. vbi habes q aut lingua capuleť. aut conuictio caputē amputet et sequit. Delatores autē sunt q ex sua inuidia produnt alios.

Delegatus est cui causa cōmittit tetmināda vel exequēda vices delegātis representans et in iurisdictione nihil p̄p̄iū habēs. vt. ff. de offi. eius cui man. est iur. l. j. in fi. 2. l. iij. de offi. dele. sane. quia. 2. c. cū olim et Hostien. in sum. eo. ti. vel sic. Delegat⁹ est is cui a summo pontifice vel ordinario vel delegato principis causa cōmittitur. Item inde venit subdelegatus. q dī respectu delegati. Item is cui principius cause vel medium cōmittitur et sic iudex

prole dici potest. vt. c. sup. questionum. S. porro delegatus. e. ti. Delegatus tñ pro prie delegare pōt: principiū. mediū z finē in. S. intencionis. c. sup. questionū. prealle. Vel fm spe. e. ti. in pñ. est is q̄ ex alterius cōmissione recipit alicui⁹ causē iudiciālē cognitionē. nā z subdelegat⁹ est cui p ali quē habentē iurisdictionē demādatur in iudicio aliquid vel extra iudiciū faciendū nō iure ppro. sed de iure mandantis. Et differt a surrogato z cōseruatore. Nam surrogatus habet iurisdictionē iure pro prio z merū imperiū sicut iudex pncipa lis cui surrogat⁹. Sed cōseruator nullam habet iudiciālē cognitionē. sed tñ potē statē sup notorijs z manifestis. c. statui mus. de offi. dele. li. vj. Iudex autē delega tus habet iurisdictionē in ecclīasticis p sonis. nō ppiā sed a supiore cōmissaz. vi de Bos. in sum. e. ti. Et delegatus in cā si bi delegata maior est ordinario. d. offi. de le. sane. ij. z de offi. ordi pastoralis. qz ta lis vices gerit delegat⁹. z pōt cōpellere ep̄m rebellē p sniam suspensionis vel in terdicti. vt. c. sane. palle.

Delegare plura significat. Primo ē aliquē iudicē loco sui z auctoritate sui iudicatu rū cōstituere vel substituere. vt. l. precipi mus. C. de appel. circa mediū. z. l. se. i. fi. Quāq̄ autē est in locū suū vel vice sui aliū reū creditozē dare vñ cui iusserit creditoz Et hoc mō inter delegatū z eū cui sit de legatio oportet interuenire stipulationē vel litis cōestationē. bis em̄ modis fit h delegatio. vide. l. delegare. ff. de noua. et Bzo. in sum. eo. ti. de noua.

Delegare em̄ possum. i. vice mea debitores mei dare creditoz. z ex delegatione libe ro: ego a creditoze meo. z extinguis ipsa obligatio qua tenebar. vt qñ tibi sum ob ligatus. z aliū habeo debitozē mibi obli gatū. z istū tibi assigno. vt debitū ab eo re cipias te z ipso volētib⁹. hec est delega tio quedam.

Deliberare ē factū diligēter tractare. vel in mēte reuoluere vñ cū amicis suis explora re. an expēd: at sibi illud admittere de quo

querit. puta hereditatē agnoscere vñ adi re. vt. l. si aristo. i. pñ. ff. d. iur. deli. Datur autē deliberādi tps heredit⁹ institutis. vt l. si plures. ff. de iur. deli. Itē tutorib⁹. vt l. ait ptoz. ff. e. ti. Et curatorib⁹ eozū. Itē heredit⁹ ab itestato venientib⁹. vt. l. si q̄s beres su⁹. ff. e. ti. Dat autē ad hoc tps ab impatore vsqz ad añū. Sz ab alijs iudici bus vsqz ad octo vel ad nouē menses et nō vltra. vt. C. de iur. deli. l. fi. S. sed qz. s nō minus trib⁹ dieb⁹. ff. e. ti. le. j. in fi. Est autē effect⁹ deliberatōis. qz interim bona nō debēt minui nisi cā cognita. vt. ff. e. ti. l. ait ptoz. bñmōi autē deliberatio hodie nō est necessaria si q̄s inuētariū fm leges fa cere voluerit. vt. vi. le. fi. S. s qz. De hac materia vide Bzo. in sum. ti. d. iur. deli. Deliberatio est puida cāe circūspectio cū q̄ rō totū agit. z furor sibi nō vēdicat. xj. q. iij. illa ppositozū. z. c. se. q̄ etiā in discus si boim calores pñt refrenari. Et in sentē tjs ferēdis maxime ē necessaria. ij. q. vj. anteriorū. xj. q. iij. cū apud.

Delictū dī qñ delictū. Et nota put supra tetigi in vbo ptract⁹ q̄ sicut actionū qdā pueniūt ex ptractu vel qñ ptractu. Ita actionū quedā pueniunt ex delicto. alie vñ ex qñ delicto. Ex delicto pueniūt ac tiōes vbi delictū pfone vere z directe cō pbeniūt. vt ē videre in furto rapina ho micidio. Ex qñ delicto. vbi pfone delictū vñ directe nō pphēdit s iterpstativē vñ iu ris fictiōe. vt si iudex p imperitiā suā ma le iudicauit teneat pti quā lesit ex qñ deli ceo. Itē si tenes i domo vñ officio aliquez prauū boiem q̄ damnū dedit mibi tene ris ex qñ delicto. eo q̄ in culpa sis vtēdo malozū boim ope. Et est delictū desertio boni. Peccatū vñ prau⁹ act⁹. Sz crimē est peccatū graue accusatiōe z dānatiōe dignissimū. Hec est differentia fm Aug. lxxij. vi. c. j. Et nō. d. pe. vi. j. si peccatum Et p Jo. an. in regula. peccatū. Et p dif ferētia inē delictū z peccatū. est bōa glo. in. l. j. C. si aduer. delic. vbi dicit Accur. Delictū est gen⁹ generalissimū sine veni at ex qñ siue nō. Crimē vñ gen⁹ subalter

nō. Cōtinēt em̄ sub se factū. adulteriū. et alia que ex aio pueniūt. i. ex pscia.

Demens est q̄ nescit vel nō p̄t exp̄mere qd velit aut nolit. c. pastoralis. de cler. egro. li. vj. vbi bon⁹ tex. ⁊ glo. ibi sup verbo re mittit.

Demoliri est dissipare v̄l destruere. Mat. vj. Thesaurizate vobis thesauros in celo. vbi tinea nō demolitur.

Demōstratio idē significat qd oñsio. Max oē verbū vel factū p qd aliqd oñdī de- mōstratio dī. Iō dicit tex. in. l. certū. ff. si cer. pe. Certū est qd noie pprio vel alia de mōstratiōe q̄ vice nois pprii fungit. ostē dit. Et sequit. nō refert an pprio noie res appellet vel digito oñdat. Et lz falsa de mōstratio nō sit demōstratio. tñ ex ea qñ q̄ sumit significatū ad invalidatū actū q̄ als ea nō exp̄sa esset valid⁹ Verbi grā testator dicit. Lego vxori meo vestē que cā eius pata est. hec verba que cā ei⁹ sūt demōstratiua. Sz pone q̄ nihil est patū cā eius. tñc demōstratio ē falsa. Et dicit tex. in. l. qñtus mucius. ff. de au. ⁊ ar. leg. q̄ nullū est legatū. Sec⁹ si viceret vestē meā purpurā q̄ causa ei⁹ facia est. q̄ lz demōstratio sit falsa. tñ apparet de re le- gata p verba pcedētia. vt in. l. qñtus mu- cius pal. Itē si dicat lego dotē si nihil sit in dote nullū ē legatū q̄ si demōstratio ē falsa nō demōstrat ⁊ nō apparet de lega- tio nisi p demōstrationē. l. iij. ⁊. C. d. fal. cau. adiec. le. Secus si dicat lego centū q̄ in dotē accepi. uā tñc valet legatū. licz de mōstratio sit falsa. tñ apparet de re lega- ta. Itē dicēdo Titū filiū meū heredē in stituo in casu q̄ nō est fili⁹ mibi nō valet institutio licz cōstet de psona tñ volūtas testatoris fuit instituere filiū. ⁊ sic illum Titū nō filiū instituere nō voluit. q̄ non valet. vt in. l. si p̄f. C. de here. insti. Silr ibi. Instituo Titū fratrem meū si scio nō esse fratrem licet vti fratrem fraterna dilecti- one diligā eū nō valet institutio. l. nemo. S. j. ff. d. here. insti. Itē ibi. Lego decēz q̄ sunt in archa. si sūt in ea tñ qñq; valz le- gatū. ad illa qñq; l. si seruus. S. q̄ quinq;

ff. de lega. j. ⁊ si nihil est in archa. legatum nō valet. Sz ibi. Lego decē que debco. si nihil debeo adhuc valet legatū. l. c. si sic ff. de leg. j. quia licet demōstratio sit falsa constat tamē de re legata. nam falsa de- mōstratio nunq̄ impedit legatū vbi con- stat de re ⁊ volūate. Item ibi. Lego scio decē que Titius mibi debet. si Tit⁹ mi- bi nihil debz nō valet legatū. l. si sit. supra alle. rō. q̄ ex hoc legato significat cessio actiōis legate. nō em̄ voluit. r. legare scio sed cedi actionē sibi contra Titū. mod⁹ o si nihil debet Titius non pōt actio cedi cū nihil sit in legato. Idē digito demon- strando. Lego hunc equū. ⁊ est bos non equus valet legatū. similiter etiā valeret promissio talis. vt no. in. l. que extrinsec⁹ ff. de ver. obli. q̄ p demōstrationē cū di- gito cōstat de corp⁹ nisi aliunde appare- ret nisi credidissim equū fuisse ⁊ bouem nō fuisse legaturus. Sz ibi. Lego bouez meū ⁊ nō est bos sed equ⁹ nō valet lega- tū. l. si q̄s in fundi vocabulo. ff. de leg. j. si tñ appareret de volūate. v̄l q̄ istū equū solebat vocare bouē forte q̄ ibat lēte. q̄a habebat grossus ventrē. tñc valeret lega- tū. vt. l. si q̄s in fundi vocabulo. Itē qdā habebat duos seruos. stichū fullonem. ⁊ pampbilū pistozē. sic legauit. Lego vxorē stichū seruū meū pistozē. q̄s eorū debebūt an stichus vt sic falsa demōstratio p nomē pistozis nō nocz. an Pāpbilus pi- stoz vt demōstratio p nomē stich⁹ nō no- ceat. Dicit text. q̄ si testator vere sciebat nomē ppriū cuiusq; serui tñc ille fu⁹ de- bet cui⁹ nomē ppriū exp̄sit. ⁊ dicit in ar- tificio errasse. Si aut nō vere sciebat no- mē cuiusq; tñc debebit pistoz. ⁊ vice ē in noie pprio errasse. vt in. l. q̄ habebat. ff. d. re. du. Itē ibi. Seru⁹ cōmunis est titij ⁊ meū. stipulet dominis suis. Dicit text. q̄ refert an dicat dñs suis simpliciter an dicat Titio ⁊ meū simpliciter. an ap- ponat vtrūq; noia propria ⁊ appellati- ua. Item si tantū ponit nomia appella- tiua dicendo dñs meis. videtur ei stipu- lare vt dñs. ideo si sūt dñi p inqualib⁹

portionib⁹. ita eis inequaliter acquiritur si p̄pria noia. tūc licet sint inequaliter do-
mini eis acquiri equaliter sicut vni in so-
lidum noiati stipulare. si p̄ vtrūq; scz
noia p̄pria ⁊ appellatiua refert. qd̄ nom̄
precedat an propriū vel appellatiū. nā
si p̄priū precedit eis equaliter acquiri. si
appellatiū precedit. tūc acquiri eis p̄-
ut sunt om̄i. l. si seruus cōmunis. ff. de si-
pu. ser. Itē ibi. Iudex precipit seruienti
vt citet petrū iobis. ipse citat petrū mar-
tini sub noie petri iobis. Dicit q̄ si hic ci-
tatus sub noie petri litigabat corā illo
iudice. ⁊ in illo litigio iudex fecit eū cita-
ri valet citatio. qz cōstat de corp⁹. ⁊ q̄ de
illo tam iudex q̄ pars litigās egit. Idem
dic si nō litigabat corā illo. s̄ cōiter sic vo-
cabat. qz tā iudex q̄ ps litigās se retulit
ad illud corp⁹. qz sic cōiter vocabat. l.3 in
rei veritate alio noie voce. Itē si nō cō-
muniter sic voce. sed est d̄ illo maleficio
vel debito. de quo queri reputat obno-
xius. qz taz iudex q̄ pars aduersa de tali
sentit. Nō obstat de Isaac. q̄ b̄ndixit ia-
cob ⁊ anim⁹ referebat sup̄ esau. nā ani-
mus su⁹ ferebat sup̄ illo corpore qd̄ erat
iacob. licz crederet q̄ esset esau. ⁊ iō tenu-
it b̄ndictio in Jacob que procedebat ex
anio ⁊ facto ipsi⁹ Isaac b̄ndicentis. sec⁹
in citatiōe que sit p̄ seruientē. ⁊ nō proce-
dit nisi ex aio iudicis. l. si. C. de exbi. re.
**Denūciare est crimē alicui⁹ sup̄iori nūcia-
re ita q̄ p̄positio de augeat denūciationē**
vt in si. ff. de posit. l. j. in p̄n. Hostien. aut
in sum. ti. de accu. ⁊ rubi. de denū. §. j. i. i.
cit. decime facta dilatio ad p̄niam agēdā
vel aliā legitimā penā imponendaz. vel
etiā ad vtrūq; ⁊ in. §. se. ipse distinguit
quandā denūciationē. vices q̄ quedā est
denūciatio penitētiālis ⁊ euāgelica. ⁊ ad
illā quilibet admittit. quedā vō iudicia-
lis ⁊ canonica. ⁊ ad illam nō quilibet ad-
mittit. vide ibi de illa. ⁊ in reper. Jo. an.
c. nouit. de iudi. ⁊ Bos. in sum. de accu. di-
cit q̄ mandatū euāgelicū si peccauerit.
ij. q. j. extendit solū ad illos qui in magi-
stratu sunt positi siue clerici siue laici ar.

xxij. q. iij. duo ista noia. xviij. q. liij. de p̄-
sby. quo ad alios aut est cōsiliū. ⁊ hoc est
verū in peccato cōmisso. nā in cōmitten-
do oibus est p̄ceptū. xxij. q. v. hoc videt.
Et dicit Bos. se approbare dictū Jo. an.
⁊ q̄ quilibz admittat ad denūciandū vñ
bono zelo denūciat. de sen. ⁊ re iudi. cū. i.
a. sed licet infames ⁊ irregulares non tñ
admittunt criminosi qui sua crimina nō
corruxerint p̄sumit q̄ malo zelo denūci-
ent aliena. Distinguit tñ vices denūciati-
onē de peccato cōmisso esse euāgelicam.
Sed cōmittēdo canonicā ad quā q̄libet
admittit. vt de cognā. spi. tua. Et sufficit
qualiscūq; noticia. vt in. c. h̄ videt palle.
Nec turpitudine p̄pria obfistit in sp̄sali-
bus. Preterea nec impedit iuramentū p̄-
cedēs. xij. di. nerui. Et nota q̄ nō sequit
iste denūciatus est excōicatus publice. et
ne dñ iu iudicialib⁹ sed etiā in extraiudi-
cialibus euitari. ⁊ a legitimis actibus re-
moueri d̄z. q̄ est excōicatus qz forte excōi-
catus nō est. vt si post appellationē legi-
timā snia lata sit in eū. nō tñ fuit vt debu-
it p̄secutus appellationē eandē infra tē-
pus ab hoie vel iure statutū ad ipam p̄-
sequendā. c. licet. de sen. excom. li. vj.
Deniq; no. Archi. xij. dist. deniq;
De plano aliqd̄ d̄ fieri qd̄ iudex sine figu-
ra ⁊ strepitu iudiciario facit. de cui⁹ ver-
bi significato habes bodie plene de ver.
fig. in clemē. sepe Archi. d̄ elec. c. in dēni-
tatib⁹. li. vj. sup̄ verbo strepitu et figura.
Et de accu. c. sicut olim. vbi statuitur p̄-
sone idonee simplr ⁊ de plano absq; vlla
iurisdicōe solite inuestigātes. Dicitur
q̄ iudex aliqd̄ facere de plano. qñ scz nō
est in p̄sistorio. vt. f. residēs in loco q̄ iudi-
care cōsuevit aliq̄liter instruct⁹ sine iur⁹
solēnitāte aliqd̄ fac. statuit. aut de f̄miat.
Deportare est aliquē p̄petuo exilio dānare
sed relegare ad tēpus. vt. ff. de interdic. l.
ve legatorū. §. differētia.
Depositiū fm̄ Hosti. e. ti. est qd̄ custodiēdū
alicui vel alicui⁹ fidei datū est vt creditū
i q̄ d̄z q̄ recipit maximā diligētia b̄re. q̄a
in deposito p̄bi⁹ re obligatio. insti. q̄. mo.

re. cōtra. ob. §. pe. Et dicit depositū in ēle-
ricos. cōmodatū vō inter vulgares. Rei
autē depōsite sicut et cōmodate dñiū reti-
nemus. vt. ff. cōmodati. l. rei cōmodate.
Et dicit fm Hosti. a de et positū sic q̄ ppo-
sitiō de augeat. vel dicit a de. i. deorsum po-
sitū. als seorsum positū. s. a deponente. vt
oñdať totū fidei ei? cōmissum apud quē
ponit quo ad custodiā. et videtur sepa-
ta custodia a deponente. Est ḡ aliud pono
aliud depono. vt. ff. eo. l. j. Quid sit actio
depōsite directā et cōtraria. Require su-
pra. Actio depōsite.

Depositarus est apud quē res aliqua de-
ponit custodiēda. ita sumit in autē. s. iā
C. depōsi. Et differt a sequestro. qz depo-
sitarus ad hoc p̄cise tenet. vt depōsitori
rem restituat. Tenet etiā maximā dili-
gentiā adhibere. sed sequester neutri liti-
gantiū tenet p̄cise rez restituere. sed in
determinate illi qui vicerit.

Derelictū dicit illud qd caret possessore. vel
qd in nullius est possessiōe. vt insti. de re.
diui. §. hoc amplius. circa fi.

Derogare ē diminuire vel in pte tollere vt
petrabere. vt. ff. de v. sig. l. derogator. Et
differt ab abrogare ibidē. Re. §. abrogat
Desidere est discōrdare.

Desertores dicunt clerici q̄ p̄prie eccie mini-
sterijs destitutis ad alia vicio fuge se trās-
ferūt vel cōfugerūt. vt. xxj. q. ij. placuit. et
hoc fm casū. Sed fm leges desertores di-
cunt milites vicio fuge suā militiā dese-
rētes. vt. C. e. tl. l. j. et ij. libro. xij.

Desertus est locus nō habitatus penitus
neqz cultus vltra memoriā hominū. vt. c.
j. de ver. signifi. li. vj.

Desuetudo et cōsuetudo differūt fm Bar.
in. l. de qbus. ff. de leg. sup. ver. desuetudi-
nem. M̄m cōsuetudo est qñ sit p̄ legem
p̄ ipsam cōsuetudinē. Sed desuetudo qñ
nō vtimur aliqua lege in iure posita. De
hoc no. in p̄bemio insti. et in glo. l. palle.

Detestari est absenti denūciare testib? ad-
hibitis. vt. l. sub signatum. §. j. et l. se. ff. de
ver. sig. Aliter autē detestari est facta ali-
cuius abrenūciare sp̄nere vel abhoiari.

seu nō approbare. vel est exēcrare vel de-
scribi res aliquas et eas q̄ quales et quan-
te sunt scripto cōprehēdi. vt. ff. l. p̄all.

Detestatio est cū testibus facta denūciatio.
Deuns est vna pars assis que ex. xj. vncijs
p̄ficiť. insti. de here. iusti. §. hereditas.

Deus dedit est p̄prium nomē. c. tāta. d. symo.
similiter deodat? e. ti. c. iij. Et sic nomen
p̄prium diuersimode p̄ponit Qñqz ex noie
et participio. Qñqz ex noie et verbo. Qñ
qz ex pronōie verbo et noie. vt quult de?
vt. c. j. de iudi. Nec valet ar. ab etimolo-
gia nomis p̄prij. qz ad placitū imponit.
Sed nois appellatiui quādoqz sic. s. ne-
gatiue. vt. l. si q̄s in fundi vocabulo. ff. de
le. j. patz in noibus mutuū testamentuz.
Dextrās est ps assis q̄ ex. x. vncijs p̄ficitur
nec respicit totū. vt i. §. p̄al. Re. §. as.

De

Di

Dyaconus grece dicit minister latine. qz sicut
in sacerdote cōsecratio. ita i dyacono mi-
nisterij disp̄catio habet. Et hypodyaco-
nes grece dicunt subdyaconi latine. q̄a
subiacēt p̄ceptis leuitarū. Et apd bebre-
os natbinci vocant. vt habet. xxj. disti.
cleros.

Diascoli vel diascoles dicunt iasij. id est di-
ctatores vel distinctores legis. hoc ē pu-
blice rōnis. Et fm hoc accipit in glo. de
tabulis. scri. vel pic. C. li. xj.

Diadema p̄prie est corona imp̄ialis. Et est
solū de auro et lapidib? p̄ciosis a dya. id ē
duo et demo. quia ex sui rotunditate p̄n-
cipiū demit et finem. fm Jo. an. in cle. ro
mani. de iureiuran.

Diabolus idem est qd demon. a dya qd est
duo et bolus morsus q̄si mordēs corpus
et animā et creat? est bonus sed ex libero
arbitrio fact? est malus. imo adhuc bz li-
berū arbitriū sed illud est tm̄ ad malū ali-
oquin nō demereret et quotidie peior ef-
ficeret. Similiter angelus bz liberū arbitri-
um q̄ quotidie mereret et melior fit. hic
ḡ ad bonū tm̄. M̄d vō bz liberū arbitriū
eque ad bonū et ad malū. fm glo. xxij. di.
in noie dñi. vbi tex. dicit q̄ in p̄secratiōe

epi querēdū est post multa si credat q̄ diabolus nō p̄ ordinationē s̄ p̄ arbitriū factus ē malus. q̄z h̄ q̄libet credere tenet. Dictatores olim dicti fuerūt q̄ summū magistratū gerebāt. q̄ruz erat in maioribus causis snias ferre seu dictare. vt. d. ff. ori. i. l. ij. Et pp̄lo dicūt auctores q̄z creati fuerūt tres a romanis post cesares.

Dictio est idē q̄d p̄tās. vt. ff. de ori. i. l. ij. S. capta. z. ij. q. vj. c. a iudicibz. ad si. inde iurisdicatio. z. cōponit ab hoc noie.

Dietā in vna significatōe est cenaculū quo die magis q̄ nocte solēt homines residere vt. ff. de dona. l. luti. vel domūcula constructa i hortis p̄ colligēdis fructibz seu oblectatiōis gratia ita capis in l. senat. S. marcellus. ff. de l. j. in alia rō significatiōe dicit spaciū vni diei. vel lapsus. tertio est vni diei opatio. quarto est vnius diei certa z. determinata comestio. Conci- net autē dieta legalis. xx. miliaria italica. Dieta vulgaris dicit illa que habet fm̄ consuetudinē regionis.

Dietarij dicunt q̄ in cenaculo alieno se dirigūt aio furādī. a dicta fm̄ p̄mā significatiōe sic dicti. z. sic exponit in l. saccularius. in p̄n. ff. de edi. edic.

Diffinitiva snia. Require infra snia.

Difficile d̄z q̄nqz q̄d nullo mō fit. ij. q. vj. bi duū. ver. si aduersus. z. glo. fi. de testi. c. p̄ sentitū. exponit d̄ facili nō. i. nullo modo.

Digestū fm̄ Azo. in sum. de ve. iur. enu. d̄z legalis liber. q̄ alio noie vocat̄ p̄apecta. seu liber pandectarū. ex eo q̄ oēs disputationes z. decisiones legitimas in se habz z. q̄ vndiqz collectiōez in summis recipit in centū quinquaginta pene milia versuum totū opus pficiens. z. in quinquaginta libros partiales digestit impator. Collectus autez fuit iste liber ex veteri iure q̄d ab vrbe romana conditū. z. a romuli tpi- bus vsqz ad tpa Iustinianū fere p̄ mille. et dec. annos confuse statutū obrinuit. Et extendebat in duo milia pene librorum z. trecies centena milia versuū vl̄ r̄sforū vt patz de ve. iur. enuc. l. ij. S. cū oia. Quare autē pandecta diuisa fuit in tres libros

vel volumina. quorū p̄mū vocat̄ digestū vetus. secundū infortiatū. tertium digestū nouū. Rō q̄z a duobz impatoribz nuncupatis hoc noie Frideric⁹ postea maturi⁹ ruminatū est ḡ scribit̄ p̄ duplex. ff. fm̄ q̄sdam. Dicit autē pandecta a pan. q̄d ē totū. z. dicta doctrina. q̄z ibi est tota doctrina oim iuriscōsultorū. vt in. S. pal. cū oia z. in pbe. insti. Sed vocat̄ digestus id. q̄z oia decidēda ibi digerunt̄ z. solunt̄ fm̄ Azo. Accur. dy. in p̄n. insti. Et no. J. h. an. in pbe. cle. q̄ digestus capis alibi pro decoctū. xxxv. q. ix. aplice. de cōse. vi. v. ne tales. z. c. p̄ce. Quidam dicūt q̄ iste liber olim p̄ duplex. dd. scribebat̄. vel p. d. z. g sed postea p̄ viciū scriptorū corruptū sit. Sz p̄ma rō apparet melior. s. q̄ digestus scribat̄ cōtra morē oim legalū librorū p̄ duplex. ff. quis ille due lre nec in p̄n. nec in fine huius nois digestū ponant̄. ideo q̄z ille liber fuit digestus secundario p̄ duos fridericos impatores a quoz cuiuslibet noie sumpta est p̄ma lra. f. z. sic erunt duo. ff. licet illa ratio alijs nō placeat. q̄a neuter illorū impatorū aliqd fecit exceptis paucis cōstitutionibus positis i vfi- bus feudorū. Dicūt ḡ esse viciū scriptorū Et vnus illorū librorū noiatus est infortiatū. q̄z cū rome esset studiū amissum. et bononie inoleret z. ei⁹ recuperatione facta raenue cū esset amissum ius est redditū forte cū multa affint que deerāt. z. sic sumit̄ in p̄ valde. Alij dicūt q̄ fortes leges in eo sunt. sed certe z. in veteri. aliq̄ ab inuētoze seu actore sic noiātū dicūt. Vel d̄z q̄ noia magistralia sunt quare nō est de eis disputandū. q̄z relinquit̄ ptinacibus fm̄ Tullius. Et q̄z plura sunt negocia q̄ vocabula. ff. de p̄scrip. ver. l. natura enim Alij ab infortiasim caldeo vocabulo q̄d ē dispositō. q̄z vltime dispositiōes i eo sūt vñ. Sū liber fortis. fortis disponēs spolia mortis. Et clausis portis me discat lector in hortis. h̄ in glo. p̄ma hui⁹ libri. Et d̄z q̄ vn⁹ fridericus de p̄dictis q̄ fec. auct. oēs pegrini. C. cōia. de suc. nat⁹ fuit in ciuitate panormitana ex antiq̄ssima mulie

re ne erederet partū esse suppositū publi
ce in medio palacij peperit.

Dignitas qd sit fm Archi. p. 3. de p. uet. c.
l. i. vj. in glo. 7 b. erat p. que ē notabilis.

Dignitas qnq; idē est qd p. rās vel cōditio.
vel p. rogatiua secularis. vt. xxiij. q. v. ad
ministratores. 7. C. de dig. l. ij. Et sic in
der d. habere dignitatē. vt. ff. de albo. scri
ben. l. vlti. De hoc etiā no. iij. q. iij. in p. n.
Itē dignitas est quedā p. eminētia eccle
sie vel i. eccia. c. Quis. de v. sig. vide no. p. Jo.
an. iij. di. teniq; 7. An. 7. Ber. de cle. nō
re. c. iij. 7. de p. ben. de multa. Et qd modis
firmat dignitas. no. etiā de rescrip. sedes
aplica. in glo. sup. verbo maiores. q. inci
pit. sed quas p. sonas. Qnq; autē sumitur
strictius p. eminētia p. rogatiue p. sonē ec
clesiastice. que p. rogatiua etiā d. p. sonat?
q. cognoscit qn aliq; habet p. rogatiuā in
chozo vel capitulo in optionib; in p. ces
sionib; in vocibus dādis. 7. filibus pl; q.
ali; canonici sui ordinis. vt in. d. c. j. d. cō
sue. pal. cū si. Et illa cognoscit bis modis
Primo qn qd habet administrationē re
rū eccle. cū iurisdictionē. Secūdo qn bz no
mē dignitatis 7. p. lationē seu p. rogatiuaz
tā in chozo q. in capitulo. Tercio qn ex
cōsuetudine eccle. habet aliq; i. dignita
te. vide Archidi. vbi supra. Etiā dignitas
significat latius. 7. stricti; fm vsum eccia
rum. nam qd in vna eccia cōtinetur sub
noie dignitatis. in alia cōtinetur nomine
offici; 7. ecōtra. prout cuiusvis ecclie vsus
habet. Reperitur etiā latissima significa
tio pro quauis excellentia. Verbi gratia.
Cū aliquid relinquit p. nci. p. nceps mo
ritur ante diē legati cedentē debetur suc
cessori. Ratio. quia videt legatū esse di
gnitati significato sumpto ex hoc q. reli
ctū est sub noie dignitatis. Dignitas autē
nō moritur. xij. q. ij. liberti. sed ibi. Relin
quit anguste ipsa em morit ante diē lega
ti cedentē legatū perit. l. cū p. nci. cum
le. se. ff. de leg. ij. Ratio q. cū dignitatē nō
ex se. s. ex angusto habebat nō videt ei re
linq. sub noie dignitatis. s. sub noie p. ro
prio. Et perinde ē ac si noie p. prio relicti

esset ei. Ideo nō debet anguste succedēti
nisi quocūq; alio medio p. babilī cōclude
tur volūtas testatoris. Et bis Bart. talē
decidit questionē. Si relinquitur epō eo
mortuo ante diē debet successorī cū vica
rius nō habeat dignitatē ex se sed ab epō
Et breuiter volūtas disponētis debet in
spici. Item ibi cōcedo dño Jobāni vide
tur cōcessum p. sone significato sumpto a
a nomie p. prio. Si nō ponit nomē appel
latiuū tantū. videt rellectuz dignitati. Si
nō ponit vtrūq; p. priū 7. appellatiuū di
gnitatis. tūc distinguit. Si p. priū p. cedit.
videt cōcedere p. sone. Si appellatiuū 7. i
gnitatis vel eccle. p. cedit tunc dignitati
concessum videt. hoc per Bart. in. l. ciui
bus. ff. de re. du.

Dilatio est tps in causa p. rogatio. Et di
lationū. fm Hosti. in sum. ti. de dila. §. j.
Alie sunt citatorie que dātur vocato ad
causam ad veniendū ad iudicē ante lit.
cōtesta. infra quas citatus se p. parabit vt
veniat in termino 7. nihilomin; post ter
minū. vt. ff. de off. dele. cōsult. d. quibus
ff. de iudi. l. ad pemptoria cū se. vsq; ad. l.
de qua re. Et alie sunt restitutorie q. dant
bis q. spoliati fuerūt seu sunt. vel q. dant
ad appellandū q. sunt decē dierū. vel ad
restitutionē in integrū petēdā q. olim in
fra annū vtilē. bodie quadriennū p. tinuū
dāt. vt. C. d. in inte. resti. l. finali. Alie sūt
deliberatorie q. dant reis ad deliberandū
de q. bus. C. d. lit. cō. in aut. offerat bodie
canonizata. iij. q. iij. §. offerat. Alie sunt
pemptorie que dant volētī p. bare. de q.
bus in. l. j. C. de dilat. Alie sūt executorie
q. dant cōdennato ad hoc q. satisfaciāt
de bis. l. ij. C. de vsu. Alie sunt reuocato
rie. que dant habētibus ius reuocādi do
mū. de q. bus habet. l. ij. §. legatis. ff. de ius
di. Alie sunt vocatorie siue seriales. vt in
l. de fer. ff. eo. ti. 7. xv. q. iij. p. totuz. Alie
psecutorie. que dant ad appellationē p.
sequendā. de q. bus in autē. ei q. appellat
C. de tem. app. Alie sūt saluatorie vt pe
nitentiales. Alie preceptorie. de ap. c. p. te
rea. Alie electorie. vt de cōuer. cōm. c. ex

publico. ff. de adop. l. m̄cipiorū. 2 d elec. ne pro defectu. Alie exportatorie. vt de frig. 2 male. laudabiles. Alie exemptorie. vt q̄ ma. accu. pos. c. fi. 2. C. de inge. ma. l. diffamari. Alie refutatorie. vt de appel. sonas. 2. c. requis. ij. 2. c. sepe. d elec. dudū de renū. veniens. Alie exceptorie. scz ad pponēdas exceptiōes cōcessas a iure. de excep. pastoralis. Hos modos 2 spēs la tius psequit Hostien. ibidē. 2 in spe. eo. ti. 2 plures addit spe. vide ibidem. 2 glo. sum. ij. q. ij. declarat notabiliter q̄nq̄ spe cies induciarū vel dilationū. Spec. autē enumerat. xx. in ti. de dila. S. j. 2 Hosti. in sum. e. ti. S. j. Mā restitutorie inducie va bant olim spoliatis vel abiectis 2 tandē restitutis infra quas a iudicioū strepitu quiescebāt 2 erāt nō minores sex mēsiuz nec maiores anno. ij. q. ij. eiectionis. Vel ve rius erāt arbitrarie. c. si ep̄s. eadē. q. 2 de liberatorie dant aq̄ lit. cōtest. Cū em̄ cita tus venit ad iudicē porrigit ei libellus q̄ oblato dant a iudice inducie. xx. dierum in q̄bus deliberat reus vt cedat. vel cōtē dat siue iudicē recuset. Et talis exceptio dilatoria est. Ideo aq̄ lit. cōtest. pponēda de re iudi. cum inter monasteriū. Et exce ptio recusatoria iudicis debet prima esse inter dilatorias qua obmissa si alie ppo nant ad ip̄m rediri non pōt nisi ex noua cā. Datur etiā lit. p̄testa. que paternaes adiectiones induciarum dicunt. v. q. ij. p̄ ti. Preparatorie vō dant per lit. cōtesta. p̄bare volētibus infra quas pparent su as p̄bationes quarū spaciū moderanduz est. vt dicit lex. ij. q. ij. spaciū. Et dant tā actori q̄ reo 2 tantū semel. vt in. S. spaci um. p̄reallega. nisi casus emergat inopi natus. Iudicatorie aut dant cōdemna tis. 2 sunt quatuor mensiū. de re. iudi. ca. ad consultationē. Nec habent locum in causis criminalibus in q̄bus executio nō deferretur. nisi in q̄nator casibus. vt not. Boff. de iudi. S. partibus. Et nota q̄ in ci uilibus causis pro qualibz cā necessaria datur vnica dilatio. In criminalibz vero tres sunt reo 2 due actori. Nec ex Boff.

in summa eodem titu. Dilatio pōt etiā sic describi fm̄ Bal. est tē pus qd̄ habet certū p̄ncipiū 2 certū finē. Vel sic. Est tēpus datū a lege vel a iudi ce partibus ad veniendū. Et talis est du plex. s. prima que datur ab homine vt a iu dice. secunda que datur a iure vel a lege vt patz in rubri. de feriis. Dilapidare est res vel bona pdigaliter et indifferēter erogare fm̄ q̄ no. Archi. de rescrip. statutū. li. vj. 2 de elec. q. sepe. e. li. 2 sic sumit in. l. si pro ea. C. mandati. 2 ff. de mi. l. verum. circa fi. Diliterare est latere. inde diliterescere inchoati uū. 2 vtunt multū oratores dicentes. vñ tibi scribendi capescāt exordia mea. sane rationes diliterescūt. 2 habetur in. l. dies fe stos. C. de feri. vbi dicitur. Taceat aperi tio aduocatio dilitercat. 2 venit a verbo diliterare. a dis 2 latere. Diminutio capitis. Require supra capitis diminutio. Diocesis fm̄ Archi. de rescri. statutū. li. vj. d̄r distinctio vel diuisio siue gubernatio. qz diuisa 2 diuersa ē ab ecclia alteri? ep̄a tus 2 cōmissa gubernationi vni? vt patz vj. q. j. ep̄m. 2. xvj. q. ij. quicūqz. 2. c. licet. et. c. inter. 2 ibidē nota. d̄ tem. ordi. c. eos li. vj. Aliquādo sumitur p̄ regione vel p̄ uincia. 2 sic forte capitur in. l. p̄sides. C. de offi. re. puin. Aliquando sumitur pro prouincia. etiā interdū sumit pro parrochia. vide de hoc Archidia. ibidē. 2. xvj. q. j. ep̄iscopū. 2 dicit a dya qd̄ est duo. et cesio. id est separatio qz separat duas iurisdictiones. Et nota q̄ appellatiōe dio cesis nō cōprehendit ciuitas. qz dignius sub minori cōprehendi nō debet. sed ciui tas dignior est diocesi. sed appellatiōe ciuitatis bene diocesis cōprehendit. vt no ta. in. c. Rudolphus. de rescrip. Et q̄ no men ordinarius plura cōprehēdat q̄ no men diocesanus. vide glo. ij. de. j. de vita 2 honest. cleri. 2 melius glo. in ver. dioce sanus. in de. j. de iure patro. Dypondius est gen? ponderis leuissimi ex duobus assibz ppositi. vt dicit Beda sup

illud Luce. xij. Mōne quāq; passeres ve-
neunt dypōdio. vel est as duplicatus vt
delicet. xxiij. vncie. 7 no. insti. de here. in
sti. §. 7 si plures vncie. Et qd in numeris
est vñ in ponderib; est as qd duo habz
dypondia. 7 dī a dya qd ē duo. 7 pondus
quasi duplex pōtus leuissimi ponderis.
Directū verbū est qd significat ille cui reli-
quit vel in quē disponit vt sua manu re-
cipiat. Sed obliquū verbū est qd signifi-
cat vt de manu alteri? accipiat. Et p mu-
ne verbū est qd vtrāq; significationē bz.
Verbi grā. directū verbū vt instituo qz si
gnificat q institutus sua 7 nō alteri? ma-
nu accipiat. ff. de here. insti. p. to. ti. Idē
i verbo heres esto. eo. ti. 7 in v. acrescat
vt in ti. C. qñ nō pe. pa. pe. ac. Idē in ver-
bis accipiat lego capiat qz sunt directe si-
gnificatiua. obliquū verbū vt restitutus
l. restituta. 7 p totū ti. ff. ad trebel. Itē ibi
volo q talē heredē recipias. qz tūc per si-
deicōmissum ps hereditatis est illi resti-
tuēda. l. pater filiū. §. si. ff. de lega. iij. Idē
ibi. rogo vt titiū heredē facias. l. ex facto
in pn. ff. ad trebel. nā p hoc videt velle 7
intelligere q hereditatē suā sibi restituat
7 sic nō directe heredē illū faciat. Idē in
verbo def. l. fundi trebationi. ff. ad vsu-
fruc. lega. Et breuiter omne verbū signifi-
cās q qd de manu alteri? accipiat est ob-
liquū de cōmuni verbo vt substituo. nā
si paganus substituit filio impuberi qñ-
cūq; decesserit p verbū substituo hec sub-
stitutio est fideicōmissaria. vt no. i. l. cētū-
rio. ff. de vulga. substi. Si autē substituit fi-
lio si heres nō erit substitut? admittit ex
directo suo iure. Est ergo cōmune qd bz
vtrāq; significationē. Et rōnem quare nō
est directū sicut illud verbū instituo. de B
p Bart. in pal. l. centurio. qz magis gene-
rale est. nam in loco alterius qualitercū-
q; positus dicit substitutus etiā in singu-
laribus legatis. secus de verbo instituo.
Idem in bis verbis pueniat. pteat. ha-
beat. retineat. remaneat. reuertatur. de-
uoluatur. peruetat. succedat. Et breui-
ter. quodcūq; verbū significat sic vtroq;

modo q quis sua manu habeat. vel ab a-
lia dr cōe. vt no. Bar. in l. cēturio. palle.
Dispositū in vno vtrūq; significat. vel tan-
tum illa. vel etiā disposita in alia. Distin-
gue aut factū est denegādo in vno 7 que-
ris an significet cōcessionē in alio 7 econ-
tra factū est de cōcedendo in vno 7 que-
ris an significet denegationē in alio. Se-
cundo si dispositū in vno habet casum si-
gnificatū a pterario sensu an significet di-
spōsitionē contrariā in illo casu. Tercio
si est dispositū in fauorez an significet di-
spōsitionē in odiū vel econtra. Quarto an
dispositū in vno simpliciter significet ex-
tensionē in alio. Pro quo notandū licet
regula sit q dispositū sit in vno significet
tantū in illo. quia illud cōtinet qd signi-
ficat. Quādoq; tantū significatū extēdit
put ex quouis modo significādī proba-
bili concludit. vnde ad primū quesitum
dicēdo respōdetur q dispositū de negan-
do in vno significat pcessionē in alio 7c.
Verbi gratia. Testator dicit. lego domū
excepto tali instrumēto per hoc denega-
tū significatur in alijs instrumentis con-
cessum. l. quesitum. §. idem respondit. v.
deniq. ff. de heredi. insti. Itē ibi muto
denegatur esse procuratorem. 7 pupillo
testem significatur q alijs cōcedit. Idē
dic de omnibus edictis pibitorijs. l. cū
pretor. ff. de iudicijs. Nam qd de vno ne-
gatur de alio pcedit. xxv. distinctiōe. qua-
lis. xv. q. iij. ca. ex eo. Similiter cōcessum
in vno significat denegatū in alio qz econ-
tra. quod de vno cōceditur de alio nega-
ri videtur. l. cū ita legatum. ff. de condi. 7
demonstra. Et no. in ca. nōnē. de psump.
7 l. quesitū. §. j. ff. de fun. instruc. instruc.
q le. Verbi gratia. Testator dicit sic. Le-
go duas statuas marmoreas 7 oē mar-
mor per hoc q dicit duas statuas mar-
mores videtur denegare de alijs statu-
is. nec comprehenduntur sub illis verbis
generalibus. et omne marmor. vt. l. cum
heres. §. j. ff. de lega. iij. Itē vbi collegiū
conceditur aliquibus alijs videtur dene-
gatum. vt in titulo de colle. illic. C. Item

ubi mulier pro bonis parafernalibus. id est bonis que tradit marito sup votem et non pro voto si sibi prouidet et alique res sunt pignori oblate. tunc alie res mariti non sunt sibi pignori obligate. Et tamen si sibi non prouideret omnes essent sibi oblate pignori. Et sic dispositio in vno operatur denegationem in alio. ut. l. finali. C. de patris. Item ibi secundo casu respondetur quod dispositum in vno si habet casum signatur a contrario sensu. tunc significat dispositionem contrariam in illo casu. Verbi gratia. Debes mihi pecuniam pure iussu meo. promisi Titio sub conditione si ex alia venerit dispositum videtur id quod sub contraria dispositione scilicet si non venerit eas mihi non debeas. Et ista dispositio contraria contrario non tollitur casu ex istis verbis dispositionis seu ex eorum significato expresso. Sed aliunde. ut. l. pecuniam ff. si cert. petat. Idem legatum pure ad episcopum sub conditione subcontraria conditione datum esse intelligitur. ut. l. aliquando in fi. ff. de condi. et demon. ubi tex. non dicit. Datum est sed datum intelligitur. facit quod no. glo. in. l. apud antiquos super verbo coniectura. C. de fur. Item ibi dando votem mulieri stipulor mihi reddi si per diuortium matrimonium fuerit solutum hoc casu in casu contrario. scilicet si fuerit solutum non per diuortium sed per mortem nihil videoz disponere. l. si cum votem. ff. solu. matr. Item sibi conuenticula in illicita fieri prohibemus extra ecclesiam. l. conuenticula. C. de epis. et cleri. Non ideo sequitur quod in ecclesia permittatur fieri. quia contra rationem naturalem et civilem est et sic hec verba extra ecclesiam ibi nihil operantur sed ibi ponuntur quia de facto non fiebat in ecclesiis sed extra in priuatis domibus. Et sic lex prohibet morbum vrgere. quia quod medicamenta morbis hoc exhibet iura negocijs. In autentica. hec constitutio in no. constituta. in princ. coll. viij. facit ea. ut constitueretur. l. diff. Item in tercio membro respondetur quod in disposito in fauorem significatur etiam dispositum in lesionem. ut si contrahere.

do secum societate dico paciscendo quod habeo duas partes lucri et tu terciaz qua significatur alia dispositio quod etiam habeo duas partes damni et tu tercia. insti. pro socio. Illud. et sic significatur dispositum rectorius dispositum in lesionem disponetis seu paciscentis sui fauore. Ex hoc descendit questio talis quod qui impetrauit gratiam ad prebendas integras non habet gratiam ad semiprebendas. quia in semiprebendis nihil est dispositum. Item iudei non possunt conueniri die sabbati. et non possunt conueniri. C. de iudeis. l. die sabbato. vtrumque. s. non posse conueniri nec posse conueniri dispositum expresse. et significatur ex verbis dispositis. Nec hoc dispositum quod non possunt conueniri retorquetur in eorum lesionem sed quod non possunt conueniri. quia dispositio vtrumque continet. ergo nihil significatur aliunde. Idem dicendum in disposito in odium. scilicet quod etiam significet fauorem. ut aliquis est infamis ecce odium. Et sequitur fauor quod non compellitur esse testis. Idem in relegato qui etiam non testificatur ad quartum membrum. Respondetur affirmatiue. quod dispositum in vno simpliciter etiam significat extensionem in alio. ut qui concedit alteri in fundo suo aque haustrum. etiam intelligitur concedere seruitutes itineris ad aque haustrum. l. item. §. j. ff. de serui. rustic. predio.

Distributiuum dicitur quod distributionem significat. et hoc diuersimode prout diuersitas subiecte materie vel aliud medium probabile habet diuersificare. Verbi gratia. sic dicendo. quilibet fert lapidem. sensus est quod unusquisque per se et in solidum fert lapidem. Ideo si testator dicit quilibet heredum meorum det Titio decem tunc que sunt heredes totiens titius habebit decem. l. si pluribus. et ibi no. glo. ff. de le. ij. Item ibi si testator ostendens duos vel tres cum digito dicat quilibet vestrum mihi heres esto. sensus est quod quilibet sit heres in parte non in solidum. l. hoc articulo. in fi. ff. de here. institu. nam materia subiecta non patitur de pluribus quilibet in solidum here.

dem esse cū impossibile sit cuilibet eandem hereditē in solidū attuibui. Item ibi. q̄s q̄s mihi heres erit? det titio centū siue vn? solus heres sit siue plures titio debentur centū solū. l. ab omnibus. in p̄n. ff. de leg. j. et l. si q̄s in fundi vocabulo. in fi. eo. ti. Et si in eodē casu testator postea p̄hibet vnū heredē dare titio. vel eximit eū a dando ad huc centū debent titio ab alijs. l. ab omnibus. in p̄n. p̄al. Itē ibi. quicūq; p̄mo in gressus fuerit castrū habebit centū. duo simul ingrediuntur. quilibet admittetur q̄z bec distributiva verificat in vno solo etiā in plurib? vel oibus cōcurrētib?. q̄z p̄mus est q̄ aliū ante se nō habet. et act? primi verbi distribuit cuilibet in solidū ideo etiā actus secūdi verbi. q̄ quilibet qui p̄mo ingredit? habebit centū. l. qui filius s. j. ff. de lega. j. Sed si dicat. q̄cūq; in gressus fuerit p̄mo habebit illū equum vel hunc fundū. tūc plurib? simul ingrediētibus null? d̄z b̄re ex p̄prio significato ubi. q̄z vnū t̄m req̄rit. Itē ibi. q̄cūq; cepit vexillū bobemoru habebit centū. duo simul capiūt. bi duo simul centū t̄m habebunt. Itē ibi. q̄z act? p̄mi verbi. s. capiēdi vexillū nō cōpetit cuilibz in solidū. id nec actus secūdi verbi. s. habēdi centū. Et ē sile. sic duo simul portāt trabem et null? eorū p̄ se. l. ita vulnerat. s. j. ff. ad l. acqui.

Discutor. Require infra inspector.

Disertus vel disertor est idē qd̄ faciendus. et inde d̄z disertatio. et ē civilis sapia. vt. C. de or. cog. l. qualis. inde venit suplatius disertissimus. vt. C. de aduo. diuer. in. l. petitionē in iudicio.

Distingere vel distinguē est p̄ferre data vel accepta. vt. l. cognoscere. s. j. d̄ ver. sig.

Dispēdiū d̄z dānū v̄l detrimentū Aliter d̄z longū et inutile. cōpendiū v̄o breuē et v̄tile. d̄z accu. q̄liter et q̄n. q̄ ad fi. et c. dispensa. de rescp. li. vj. in glo. ij. et c. dispensatio. sam. de iudi. fa. re q̄ ob gram. d̄ reg. li. vj. in dispensiosus. i. dānosus. de. p̄all. de iudi. vbi p̄cor. in glo. Qūq; dispendiū d̄z adē qd̄ tediosum absq; t̄n v̄tilitate. vt. i. in p̄al. dispensia. et qualiter.

Dispēlare est idē qd̄ disponere. vñ dispēlatōres dicunt eo q̄ comū alicui? v̄l res dī sponūt. et ita accipit in. l. dispēlatōres. ff. de solu. et d̄z dispēlare quasi diuersa pēlare. videlicet rigore iuris relaxare p̄ euz q̄ hoc facere potest. et si aliter sit non est dispēlare. sed dissipare.

Dispensatio ē iuris cōis. p̄uida relaxatio. v̄tilitate seu necessitate pēlata. fm̄ Buil. in spe. ti. de dispē. Vel sic est rigoris iuris per. euz ad quē spectat canonice facta relaxatio. j. q. vj. nisi rigor. et c. se. Quādoq; tamē dispensatio sumit improprie scz p̄ iuris declaratiōe. vt in. c. q̄ntauallis. d̄ iureiu. put ponit in spe. ti. de lega. rubri. de dispensa. s. j. Item fm̄ Jo. an. quē se quis do. Antho. de butri. Dispensatio est quedā cōis mensuratio ad singula. et ē de iure cōcessa p̄pter impossibilitatē prouidendi de oibus p̄ticularib?. sicut nauigātes quedā p̄ncipiunt vt alia salua sint. j. q. vj. dispensatiōes. Et traxit originē a deo. q̄ ex sola miscōia et dispensatiōe vniuersa creauit et ea subiecit hoī. in sti. d̄ re. diui. s. in pecude. Et dispensatio est quadruplex. s. semiplena ad minores ordines. vt. j. q. s. si q̄s heretice. Plena ad sacerdotiū. j. q. vj. cōueniētib?. Plenior ad ep̄m. xij. dis. nos p̄suetudinē. et plenissima ad p̄mactū oēs ordines et dignitates. xxiij. q. iij. ipsa pietas. vt no. Jo. an. in glo. c. p̄al. nos cōsuetudines. Itē nota q̄ dispēlans d̄z habere intuitū boni vniuersi. cū ois lex pro bono publico sit inuēta. iij. di. Erit at̄ lex et intuitū rōis. et cause. hinc ē q̄ si dispēlatio fiat absq; intuitu rōis dissipatio d̄z vt no. in. c. quia instantū. de p̄ben. in glo. vlt. etiā nō tutus est q̄ ad deū cū quo sine cā dispensat. vt no. Ber. in. c. nō est. de vo. et vo. redem. fa. rj. q. iij. is q̄ p̄est. et xxiij. q. j. manet. Et debēt tria mouere dispensantē. necessitas. v̄tilitas. et euidēs p̄rogatiua meritorū. j. q. vj. tali cōiugio. et c. exigūt. Itē dispensatio nō cōcedit cuiq; nisi habēti legē cōcedere et tollere. et sic p̄ principē et papam vel eorū auctoritate fieri p̄t. Et d̄z notanter q̄ dispēlans debz

respicere cōmodū vniuersi. qz alias vide
ret dispēlatio impossibilis. cū ius cōe in-
troductū sit p bono publico. iij. d. c. 5. al
le. Et q dispēlatō ius puatū dicat. iij. di.
pūilegia. z ius publicū preferendū sit p
uato. c. bone. j. de postulatiōe pla. sic em
dispensatio fit etiam pro bono cōmuni.
Item nō dicit acceptio personarū que
pbibet. c. nouit. de iudi. z de reg. iur. i iu-
dicijs. li. vj. Qñ circa equales equalia. et
inequales seruant in equalia cuz bonos
nō solū metu penarū. verū etiā premiorū
exhortatiōe afficere debeam. ff. de iusti.
z iur. l. j. Ideo bene pceditur vni qd aliq
denegat. Itē licet ptra ius naturale non
admittit. c. dispēlatio. xij. di. in pn. Et
ius cōe fundet sup naturali rōne. dist. j.
cōsuetudo. Tamē dispēlans mouet ra-
tione pticulari cōtra ius cōe. qd non pōt
oibus pticularibus puidere. q dispēlat
fm naturalē equitatē z rōnabiliter. Mā
q pro alijs laborat pmiatur. z plura sen-
tiet cōmoda q habuit onera. vt in reg. q
sentit onus zc. de reg. iur. li. vj.
Disputare est allegare. vt videlicet intētio
nē suā p probatiōes in iudiciū deductas
oñdere z eā viribus asseuerare z roborare.
vt. ix. q. iij. aliorū. z. xxiij. q. viij. cōueni-
or. z de fi. instru. inter dilectos. z de re. in.
abbate. sane. li. vj. cū similibus. q aut bu-
iusmodi allegatiōes z disputatiōes fieri
debeāt sup testibus z alijs actibus. patet
in. c. causis. de testi. z in autē. e. ti. §. qz cū
similibus. De hac materia vide spe. cte.
de dispu. §. allegare.
Distrabere ē vēdere. vt. ff. de cōtrabē. emp.
z ven. l. si ita distrabif. z. l. rem alienā. et
l. quotiēs. e. ti. cū multis similibus.
Diuertere est discedere diuortio. i. contra-
ctū matrimoniū separe. Qñ d. mulier di-
uertit se a viro suo. vt. l. iij. ff. de diuor. et
l. si ita filia. ff. e. ti.
Diuinatio accipit triplr. Primo p sciētia
theologie a q theologi dicūt diuini. Se-
cūdo p scia infusa a deo. Et sic accipit. p
ner. xvj. c. Diuinatio in labijs regis. naz
in iudicio nō errauit os ei. zc. Tercio p

scia magica vel fallaci pphatiōe vel p
phetizatiōe qz falsi pphete z magi fingūt
se puidere vt pscire futura. vt capif in. l.
nemo. C. de male. z mathe. zc. z sic d. di-
uinatio a diuino nas are. i. vaticinari vel
futura pdicere. Bonus aut diuinatiōis a
persis ferē esse allatū. z diuini dicti sunt
qsi deo pleni. Sunt aut duo genera diui-
natiōis. cui. qdā quatuor dixerūt eē gene-
ra. Et habēt hec oia. xxvj. q. iij. c. j. in pn.
Diuortū fm Bos. z Bosfi. in su m. e. ti. §. j
Est inter virū z mulierē legitime facta se-
patio. Et d. legitime. i. qz deus pūxit bō
nō separat. s. violētē z absq rōne. Mō em
bō separat qz pena dānat. quos reat. ac-
cusat. quos maleficiū coartat. xxxij. q. ij.
c. solet. z de cōsan. z affi. c. de infidelibus
Et d. a diuersitate mentiū. qz bi q matri-
moniū distrahūt in diuersas partes eūt.
vt. ff. e. ti. l. j. z. ij. z. ff. de ver. sig. l. inter stu-
pū. §. diuortū. z. l. inter diuortū. Sic §
dictū est diuortiendo. quia in veritate di-
uerse sunt mentes diuortiatorū que pus
erant cōiuncte vnitorum. quare etiaz re-
pudium dici solet. ff. eo. titu. per totum.
et. C. de repu.
Diuus idem est q sacer vel diuinus.
Diualē accipere. i. eplam impialem p quā
reuelata est quātitas que solita erat dari
in ordinatione pontificis.
Dies est duplex. naturalis z artificial. Na-
turalis ē que more romano incipit a me-
dia nocte. z altera sequēti media nocte fi-
nitur. l. more. ff. de fer. Et significat prout
quiuis significādi modus declarat. Naz
ibi beredē instituo ex die tali vsq ad diē
talē dies nihil facit. qz tollit dies. dispo-
sitiō remanet pura. l. bereditas. ff. de bere.
insti. Similiter ibi. Constituo priedio tuo
seruitutē tali diē vsq ad talē diē. ff. d. ser-
ui. l. iij. Rō qz hoc casu z pcedēti sic ciui-
liter disponit vt nihil significet ipso iure.
sed in effectū. Itē ibi. Promitto tibi ascē-
dere capitoliū pma diē qua mortuus ero
nihil significat. quia subiecta materia si-
gnificare nō dat. Sz ibi. Legō tibi fundū
post decendū per hanc diē. appositionē

impediť translatio dñij. vt in l. sempro-
nitus. ff. d. vsufruc. lega. 2 tñ ibi. pmitto ti-
bi. x. post decediũ nō impediť obligatio.
l. ceterisimis. ff. d. ver. obli. 2 ita dies appo-
sita significat tibi dñium impediť. B autē
nō significat obligationez impediť s tñ
executionē. sed q̄ sit rō diuersitatis docto-
res se multū inuoluūt. pōt tñ dici ista rō.
qz si impediť obligatio nulla esset pro-
missio vel legatū. nā ad id tps trahi non
pōt. secus in pditione q̄ de sui natura re-
trotrahiť s dies certa nō pōt sic retrotra-
bi in dñio. 2 sic dies optime impedit dñij
translationē. Itē ibi. Promitto tibi q̄ die
mibi placebit valet dispositio. qz dies seu
tēpus pōt poni in volūtate obligadi. licz
nō ipe act⁹. Etia dies incertus p paitōe
habetur. vt. l. dies incertus. ff. de condi.
et demon.

Dictice sūt calūne ecclie in q̄b⁹ imagies pa-
trū in suo cathalogo ponūt. Vel sunt ca-
bule scribēdi vel pingēdi a dicto dictice.

De

Do

Docibilis pprie dicitur liber. Sz docilis est bō
doctrinal. ponit tñ vnū p reliq. xxiij. dis.
q̄ eps. in pñ. Et petr⁹ in epla. Erūt om̄s
vociles deo. xxxvj. dist. S. ecce.

Dolus mal⁹ fm Hosti. e. ii. in sum. 2 Bos.
Est calliditas fallacia aut machinatio ad
circūueniendū decipiendū seu fallendū
alterū adhibita. vt. ff. e. ti. l. j. S. j. 2 cōmit-
tit calliditas talis in tacēdo vel dissimu-
lādo. vñ Salo. Qui dissimulat iniuriam
callidissim⁹ est 2 pōt poni exēplū in ven-
ditore si sciebat seruitutē deberi vel rem
alienā vel alq̄ obligatā eē nec certificauit
em ptorē tenet ei. qz dolo malo versatus
est. 2 B de resc. c. sup. literia. xxv. q. ij. pre-
scriptū. s fallacia cōmittit in mēciēdo et
falsuz asserēdo p cōsciam. vñ aug. Men-
daciū ē falsa vocis significatio cū intēdoe
fallēdi. xxiij. q. ij. S. ille g. Machinatio cō-
mittit ex pte vbor. xxiij. q. ij. q̄q̄ arte v-
bor nā machinatio ē occulta insidiatio Di-
ciť aut dolus mal⁹ ad dñas doli boni.
nā dolus bon⁹ est qñ aduersus latronez

vel inimicū q̄s machinat⁹. multo fortius
in hostē publicū. xxiij. q. ij. vt ille. 2. c. q̄rif.
2. xxiij. q. viij. vt pde. ff. de lega. ij. le. cū p̄
S. titia. ad fi. 2 talis dol⁹ fraudē excludit
ff. de le. ij. l. palle. Est tñ hosti fides seruā-
da fidē seruati. xxiij. q. j. noli existimare.
sed fragēti fidē fides frangat eidē. vt. C
de pac. l. cū pponas. in glo. accur. vñ vete-
res doli bonū vocabāt solertiā. vt. ff. eo.
ti. l. j. S. nō fuit. vñ dicim⁹ iste ē bōe indol⁹
quasi bonū doli intus bñs. id ē ingenū
2 solertiā. vñ et salo. i iudicādo mētrices
bonū doli adhibuit. i. ingenū. de psum.
c. afferte. Itē dolus bonus fraudē exclu-
dit. palle. l. cū pater. Itē dolus fraus 2 si-
mulatio sunt noia reatuū q̄ nunq̄ pmit-
tunt a canone. 2 q̄ peccat nō peccat de le-
gis auctoritate. xxiij. q. iij. q̄ peccat. 2 vt
lis simulatio est de his q̄ vi met. ve cā. fi.
vñ nil refert armis ptingat palma dolo-
re. nā dolus ē virt⁹ quā q̄s in hoste req̄-
rit. sed nedū q̄s alienā pfidiā arguat pro-
priā fidē soluat. xxiij. q. iij. in nocēs. Et q̄-
modo ex dolo dat actio doli. q̄ dicit subfidi-
aria cū nullū aliud remediū sup̄est. de B
vide Bos. Et nota differentiaz inter ista
quinq; noia dolus. lata culpa. levis cul-
pa. leuissima culpa. 2 casus fortuit⁹. nā
dolus ē inuidiosa vel studiosa machina-
tio ad aliquē decipiendū vt supra dictuz
est d dolo malo. Verbi grā. deposuisti pe-
nēs me librū 2 ego dolose ad finē q̄ titiū
quē scio furē esse 2 q̄ vult furari librū tu-
um in domo mea intrare faciā dimitto o-
stium apertū vt intret 2 fureť ego teneor
de deposito subtracto qz cōmisi doli. Sz
lata culpa est nō intelligere qd oēs intel-
ligūt. vel nescire qd oēs sciūt vel qd ma-
ior pars scit. Levis culpa est desidā vel
negligētia. Sz leuissima culpa est que ali-
quo mō potuit pvideri. Et casus fortui-
tus est inopinat⁹. qz rei euentus q̄ a nullo
diligēti potuit pcaueri. vt inudatio. nau-
fragiū. ruina. incēdiū. tēpestas. incursus
latronū. de qbus iusti. q̄ mo re cōtra. ob.
S. item is cui 2 ibi melius q̄ aliqua alia
lex. 2. C. de pig. act. l. que fortuitis. et q̄

dolū adhibet reus intelligēda sūt verba
fm q actor intelligit. alias debent intel-
ligi verba in pmo sensu. de spon. ex lris
in tex. 7 glo. Itē qui dolū obijcit dolū p-
babit. l. quoties. ff. de pba. hoc tamen fal-
lit in pastore. q negat suo dolo vel negli-
gētia ouem perijisse. 7 in custode carceris
ar. ff. de eden. l. si qs. §. vlti. Item dolus
est fraus 7 non ecōuerso. ff. de pac. l. iur.
gen. §. dolo. Sed contra. ff. de re iudi. l.
fraudē. vbi dicit q fraus nō fit sine dolo
Solutio. Fraus fit dupliciter. vno mō
de re cum cōsilio. 7 sic nunq̄ fit sine dolo.
alio modo de re sine cōsilio. 7 quādo ali-
quis decipit aliquē re ipsa ignoranter. et
sic fit sine dolo.

Doli capax est pūnus pubertati. s. quali-
do mas habet. xj. annos 7 dimidiū. tunc
em̄ potest delinquere p̄terq̄ an adulte-
rio. fm Accur. Femina dō qn̄ habet. ix.
7 dimidiū annos. vt no. ff. de reg. iu. in. l.
penul. Aug. vero dicit in epistola ad re-
natū. q puer dicitur doli capax cum est.
vij. annorū quia tūc mentiri 7 verum lo-
qui potest. de hoc no. in. c. omnis vtriusq̄
sexus. de pe. 7 re.

Domiciliū alicui⁹ est ibi vbi maiorē partē
fortune sue cōstituit vel magnā partē bo-
norū suorū. vel si ibi habet larē. i. familiā
vt. C. de iuco. 7 censu. l. si ciues. li. x. vel si
nihil ibi haberet assidue tñ ibi cōuersat.
Sola tamē domus nō cōstituit domici-
liū. sed magis ibi erit vbi qs̄ summa rez
suarū cōstituit. vnde rursus discessur⁹ nō
sit. vñ cū pfectus fuerit peregrinari vide-
tur 7 ad quē locū cū redierit peregrinari
desinit. de B. In. d. fo. cōpe. ex pte. Abbas
tñ nō potest habere domiciliū. nisi i suo
monasterio. licet alij seculares clerici si-
cut 7 laici bene possunt plura habere do-
micilia cū diuersis locis se ita instruxerit
vt non minus in vno q̄ in alio se collo-
casse videant. Potest etiā quis esse sine
domicilio fm Bos. de fo. cōpe. Et quis
Bos. sc̄psit q cleric⁹ ibi habeat domiciliū
vbi larē pstituit nō sp̄ ibi eccliam bz. Ar-
ebi. tñ no. q loc⁹ vbi clerici seu loca in q̄

bns clerici tenent ad residentiā sp̄ debēt
p domicilijs reputari. lz etiā aliq̄ p̄tradi-
cāt. 7 sic etiā no. In. 7 Bos. de pui. c. ex
ore. vide de B. Archi. de rescrip. statutuz.
li. vj. glo. sup verbo actor 7 reus.

Dominū directū fm Azo. in sum. de iure
empbi. circa fi. d. bfe ille q possidet ciuili-
ter tāq̄ dñs. 7 illud d. dñū directū. qz so-
lus dñs directus bz ciuile possessionē. vt
no. in. l. iij. §. ex p̄ia. ff. de acq. pos. vel id
d. bfe dñū directū. qz sine oī alia obliga-
tione liberā p̄tatez habet rei qualicū non
est in illo q bz dñūm vtile vel mixtum.

Dominū merū forte idē est qd directū. lz
de illo dñio 7 sequēti raro legat. Df tñ q
illa duo dominia merū 7 mixtū sūt poti⁹
due differētie que diuidūt B gen⁹ impū.
vt sic oē imperiū aut est mez aut mixtuz
vt in. l. imperiū. ff. de iurisd. om. iudi.

Dominū mixtū est illd qd p̄m puenit cū
directo dñio 7 p̄m cum vtili.

Dominū vtile fm Azo. d. habere ille q so-
lū naturaliter possidet 7 nō ciuilit. vt em-
pbiteota. 7 vsufruc. 7 feuda. qd Bo. non
placet. vt. l. iij. §. ex p̄io. ff. d. acq. pos. Sz
quidaz. vt Azo refert in sum. C. de iure
empbi. dicit empbi. habere quādā ciui-
lem poss. sed 7 vtilē rei vendicationē. ff.
si ag. rec. l. j. Et differt dñūm a possessio-
ne. vt. l. si qs. ff. d. acq. pos. iu. §. differētia
Et ibi no. Bar. qd sit dñūz 7 qd duplex.
Et quis cōiter dñūm tradat rei traditi-
one. dat tñ casus q dñūm traditur sine
rei traditiōe saltē noua qñ videlicz quis
pus bz rem aliq̄ titulo. s. pignori obliga-
tā locati vel cōducti. Et creditor dicit de
bitori. placet q babes pignus in solutuz
7 respondet placet. vt no. in. l. cuz domi-
nia. C. de pig.

Dñi recti erāt quidā officiales defensores
ciuitatū vel municipiorū.

Dñi mioris maḡstrat⁹ sic dicti. qz dñi recti
qz suffragia duoz eligebant vñ cōstitue-
bat a plebe. alter a maiorib⁹ vt. C. d. iu.
Domus sumit qñqz pro agnatione. l. cū vñ
in principio. ff. de ali. 7 cib. leg. 7 ad fille.
in p̄m. Itē pro omib⁹ cohabitātib⁹ qz

domo. C. neli. po. li. pa. p. l. j. in fi. Recipitur etiā pro oibus gerētibz eadem si gna vel arma. Etiā cōiter dom⁹ est q̄ cōstat ex parietib⁹ tecto ⁊ fundamēto pte gēs nos a caumatib⁹ ⁊ imbrib⁹. Si oēs de domo nobiliū dicunt. an bastard⁹ cōprehēdat. Et rīdet. capiēdo p agnatōe tūc nō cadit. Si p descēdētibz ex eodē sanguine tūc pprehēdit. vt in l. pñ. in fi. ff. de ver. sig. Si capif. p habitatōe. tūc attēdit an sit habitās vel ne. Similit̄ recipiēdo p portatib⁹ idē signū. ⁊ est vidēdum an portet vel ne. Et dicit Barto. q̄ fm cōmunē modū lōbardie dicēdo oēs de domo intelligunt oēs de eodem sanguine descendētes. s̄ qñ simplr sit mētio de domo. tūc capif. p loco. De hoc vidē Bar. in l. tutelis. ff. de ca. dimi. Nam ap pellatiōe domus fm Bar. nō cōprehēdit porticus. nisi fiat extēssio vocabulī. et sic statuta de domo nō pprehēdūt porticū Alij s̄. in l. certa. ff. de le. j. in. s̄. si q̄s ad opus. Scātē s̄ statuto q̄ puniat̄ rebus sine lumie in nocte extra domū fm illos nō puniet̄ rept⁹ sub porticu domus sue. Domū renocare est dicere te nō debere li tem pati eo loco quo cōueneris. s̄ ibi vbi domū habes. vnde legatus q̄ mittit̄ romā vel vocat̄ a principe pro necessitate vlt̄ utilitate reipublice. nō tenet̄ tūc ibi re spōdere. sed habet ius reuocandi domū. De hoc vidē qd legitur ⁊ notat̄ de foro compe. c. vlti. ⁊ de oila. exposuit. ⁊. ff. de iudi. l. ij. s̄. legatis.

Donatio fm Azo. in sum. C. de dona. ⁊ fm Hosti. in sum. e. ti. s̄. j. est rei licite nullo iure cogēte mera liberalitate facta collatio. vt. ff. e. ti. l. donari. Mā illicita rei donatio nō tenet. vt. di. l. s̄. sez. Et d̄ donatio q̄si doni gñis ptractatio. vt. ff. de don. cau. mox. l. senatus. s̄. donatio. Donatō nis autē diuerse sunt spēs. put not. Azo. ⁊ Hosti. ibidē. qz alia est inter viuos alia est causa mortis. Et hec sūt duo genera donationū. vt in l. i. e. ti. in pñci. Tres donationū inter viuos alia est ob cāz interpositā. alia simplr. Et illarū simplicium.

alia est simplex pura ⁊ pfecta. alia imperfecta seu pditionalis. Et sub hac spē donationis ob cām forte cadūt donatōes inter viū ⁊ vxorē. imo qñqz sunt simplices ⁊ tūc regulariter sunt pibite ppter causas q̄ no. C. de dona. an nup. l. fi. an mediū. l. ibi simplices. Interdū em donatio nes ille fuit ob causam honestā ⁊ licitā ⁊ sunt pmissē vt in casib⁹ q̄ sunt. ff. de dona. inter viū ⁊ vx. l. si spōsus. s̄ concessa vsqz ad. s̄. si marit⁹. ⁊ q̄ in illo. s̄. etiā cōsueuerūt notari p doc. s̄. casus ples inter q̄s casus sunt aliq̄ in q̄b⁹ etiā simplex donatio valet. It̄ dictū est. s̄. regulariter ⁊ spōsalia dona. qz sp̄ in dubiū ob cām futuri m̄im nñj psumit̄ facta. vt no. in l. cū veterē. C. de don. an nup. Donationū etiā cā mortis tres sūt spēs nō fm ordinē regularē. s̄ etiā fm ordinē alpbabeti. vt in ti. de dona. ppter nup.

Donatio an nuptias vlt̄ ppter nuptias fm Azo. in sum. C. e. ti. est illa quā facit spōsus vel aliq̄s suo noie spōse vlt̄ alteri nomine spōse. Et hec donatio est ob causā forte tñ sic d̄. l. fi. C. e. ti. vbi doc exp̄sse habet̄ q̄ nō sit donatio simplex. qz sicut sine m̄imonio dos est nulla. ita hec donatio sine m̄imonio nulla est. Hinc ē q̄ illa donatio vocat̄ antiferna quasi p̄ria donatio. Et d̄ ab anti qd est p̄tra. ⁊ ferina donatio. vt p̄al. l. C. eo. ti. Marit⁹. n. ab vxore accipit dotē. i. donationē ob m̄rimoniu. Sic ecōtrario ip̄e donat vxori ppter nuptias. Et idē licz olim diceret̄ donatio an nuptias. tñ qz hodie pcedit̄ fieri post nuptias tūc hodie vocat̄ donatio ppter nuptias. vt in l. i. de dona. s̄. est et aliud genus. ⁊ dicta. l. finali.

Donatio cā mortis fm Azo. in sum. e. ti. ē cū quis vult magis se habere q̄ eum cui donat. subaudi tradēdo. vt se obligando ne hec diffinitio legatū cōtingat p verba ibi posita. Dicitur em tradendo vlt̄ se obligando vt nō referantur ad testatorem Differt autē hec donatio. s̄. causa mortis a legato. iuxta illa q̄ no. C. de dona. s̄. j. i. fi. Hosti. aut. e. ti. i. sum. s̄. j. cā sic diffinit

Donatio causa mortis ē timore mortis imminētis vel future alicuius rei pūde z liberaliter facta collatio Et huius tres sunt spēs fm **Hosti. e. ti. in sum.** quas ponit sub. **S. q. ei. sub ver. spēs. nā donati-** onū cā mortis pma spēs est cū qd donat metu mortalitatis future z nō instantis Secūda est cū qd donat metu mortalitatis instātis desperās d. pualescētia. z bec donatio pparat ei qd est inter viuos. Tercia qū magis vult se habere qd eū cui donat. z magis donatariū qd suū heredem. Predictæ species possunt colligi ex. l. **se-** natas. **S. mortis. iuncta. l. j. ff. e. ti.** z sunt expresse in. l. **ij. eo. ti.**

Donatio inter virū z vxorē fm **Azo. in ff. C. e. ti.** est que fit cōstante matrimonio qd fm leges est pibita. iō ne mutuo amore inuicē spoliarent donationē nō sperātes sed pfulsa erga se facilitate abutētes. nec esset eis studiū liberos potius educandi. Et est illa rō fm **Azo. qz** sepe futuruz esset vt matrimonia separarent si nō donaret bī qd possent. z mrimonialia venalia essent. oia pdicta habentur. e. **ti. l. j. z ij.** Aliter tamē accipitur. de hoc vide **lao** stien. in sum.

Donatio inter viuos fm **Azo. in sum.** ē qn rem quā dono malo habere illū cui dono qd me. **Hec** diffinitio colligi pōt ex. l. **j. in prin. ff. de dona.**

Donatio inter parētes z liberos fm **Azo. in sum. C. d. dona. inter virū z vxor.** vbi dī qd oia illa que dant de donatiōe inter virū z vxorē dant etiā d. donatiōe inter parētes z liberos. **Hec** em vt no. **C. eo. ti. l. i.** donatiōes iuris impossibilitate pibite sunt. cū vna z eadē psona iuris artificio estimef pater z fili. genitor z genitus vt **C. de impu. z alijs substi. l. fi. ad finē.** Si alter alteri donat sibīpfi donare videt. z iō nulla est donatiō nisi in casibus putā in dote z donatiōe ppter nuptias. vt **ff. fami. bercif. l. si pomponius pbiladelphus. z ff. de colla. bo. p. to. qd eqs passib. ambulāt. vt. l. fi. C. d. dona. an. nupti.** Itē qd donat mobilia filiofamilias cūti in ca-

stis. vt. **C. fami. bercif. l. iij.** Itē valet remissio vsufructus in reb. aduēticijs. vt. **C. de bo. lib. l. cū oportet. S. sin autē res.** Et de oibus pdictis casib. scz in qbus tenet bec donatio. est glo. no. **C. d. inoffi. dona. l. j. in verbo duab.** Itē donatio facta in alimentū. alias nō tenet donatio. sed tñ si facta ē in filiū tanq in extraneū v. colata in eū supmo iudicio cōfirmant eo. dem mō z cū eadē determinatiōe qua cōfirmat donatio facta inter piuges. vt. **l. donatiōes. pal. C. d. dona. inter vi. z vxor.** Donatio mera est eadē cū simplici. f. qn inter viuos donatio fit. Qñ etiā d. pura liberalitate nō ob causam secutā. Si vero fit ex cā pcedēte tunc vicif remuneratio potius qd donatio. vt. **C. de bo. lib. l. cū oportet. S. cum autem.**

Donatio facta ob cāz interpositā fm **Hostien. in sum. e. ti. S. qd eius spēs.** Est qdā donatio inter viuos que fit ob cāz interpositā z denotat vt aliqd fiat vel nō fiat vel ppter qd fit donatio secuti ppter finē iuxta ea que habētur. **l. j. S. j. ff. de dona.** vt etiā supra dictū est.

Donatio pfecta z pura est spēs donatiōis simplicis. z est qn statim pura liberalitate trāsserit dñm rei date. de ista. **C. de dona. z ff. eo. ti. generaliter. p. to. z maxie. ff. eo. titu. l. j.**

Donatio autē imperfecta siue pditionalis vel sub mō est etiā spēs donatiōis simplicis fm **Hosti. ibidē.** z est qn statim trāsserit dñm rei date. z nō nisi sub cōditiōe vel mō vel in diē. vt dono tibi si rex intrauerit italiā. vel dono nō q tuū sit hic ad annū. vel aliqd hmodi. De ista materia req. **C. de dona. que fit sub mo. z condi.**

Donatio simplex ē que cām nō bz. z cū donat nullo casu velit ad se redire. qd dicit vt daturā se pmisit. vt. **ff. d. dona. l. j.**

Donatio sub modo pprehendit supra sub donatiōe pfecta vel imperfecta. **Donatio spōsalicia** fm **Azo. in sum. C. de dona. ante nup. S. spōsalicia.** d. illa que a spōso spōse fit. vel ecōtra. licet raro accidat. **C. ti. palle. l. si a spōso. S. q si spōsa**

interueniente. vbi dicitur. si sponsa interueniente vel non interueniente osculo donationis titulo. quod raro accidit fuerit aliquid sponso largitum. Rō qz femininū genus avarissimū est in donādo. ff. ad velleia. l. si si ego. in si. vbi dicitur. Facilius se mulier obligat qz aliter donat. Et ibi no. Accur. Hec donatio fit intuitu mulierū. et ideo non potest dici vere ppter nuptias donatio. s. simplr. Cōditio autē inest si steterit per dantē. vt. C. de dona. ante nup. l. cū veterū snia.

Donec. notat Jo. an. calderi. in cōmēto de creta. post cessionē. d. pba. et significat diuersimode put qdvis mediū pbabile significare declarat. Verbi grā. lego filie de cem donec nubat. significat legatum esse annuū. l. legatū. ff. de annu. le. Rō. qz hec dictio significat limitationē. Et ex hoc sequitur qz testator voluit facere multiplicatiōē. cuius sit limitatio ad tps nubēdi vt extūc nō debeat. Itē ibi. lego filie fundū cornelianū donec nubat vel donec capitolū ascendat. nō significat legatum annuū qz subiecta materia nō patit que non est multiplicabilis. S. tū significat extin-ctiōē adueniente tpe nuptus vel ascēsiōnis capitolij. Itē ibi donec inuētariū scribit. nō licet creditoribz et legatariis heredem puenire. l. si. S. donec. C. de iur. deli. qz subiecta materia b declarat. Nā inuētariū dicitur incipi et finiri infra certū tps. vt in eadē. l. d. Itē ibi creditor facit debitori pactū de nō petēdo. donec titi fiat cōsul. significat limitationē exceptiōis p enētiū. et sic etiā pditionē. vt si titi fiat cōsul finiat exceptio pacti si non s moris añqz fiat pful. fiat ppetua exceptio. l. sufficit. ff. de pdi. et demō. Nā ex euētu incerto futuro significat conditio. l. itaqz. ff. si cer. pe. Itē ibi locus est cōditioni furtive donec dñiū a dño recedat significat limitatiōez et qz ipso iure dñiō recedēte nō est loc? cōditioni. l. sine. S. cādū. ff. de pdi. fur. Itē pmitto. x. singulis annis donec titius cōsul fiat. titio existēte pfulē adhuc obligatus sū ipso iure. s. petētē repellā. l. eū qz ita S. qz ita. ff. de d. obli. Rō qz nō est i prāte

disponētū obligatiōz limitare tpe. vt ipso iure finiat tpe. Itē lego fundū donec titi fiat pful. ipso existēte cōsule finit legatū et dñiū ipso iure ad heredē reuertitur. l. si. C. de leg. qz in ptāte testatoris est facere legatū tpale et finire tpe ipso iure vt ibidē. Itē ibi. dono tibi pdiū donec titi fiat cōsul. titio existēte cōsule nō finit donatio ipso iure. nec reuertit dñiū ad donantē. ar. l. ea lege. C. de pdi. ob causam. Rō. qz nō est in potestate pstrahentiū facere ptractū finiri tpe. vel dominiū trāsferrī. et sic de cōsimilibus.

Dos sūm Azo. in sum. C. de iu. dotiū. est qd datur a muliere marito. vt. l. si rē estimata. ff. de iur. dotiū. vel ab ei? pte vltra neo. vt in. S. accedit. l. vnica. d. iure dotiū cū infinitis alijs. in qbus dos sp marito dat vel eis pñi. vt. l. fund. ff. fa. her. et si maritus. et l. si filia. S. hec autē. e. ti. Et hoc ppter onera mrimoniū. vt. l. p oneribus. C. de iu. dot. vt ppetuo sit penes eū. vt. l. j. ff. de iu. dotiū. Et durat qdū durat matrimonij. nisi marit? vergat ad inopiam hoc ideo dicitur. qz dos soluto mrimonio debet redire ad vxorē vel ei? heredes. sicut donatio ppter nuptias ad maritū vel eius heredes. C. d. pac. cōuen. sup. do. l. pe. et autē. equalitas. vbi dicitur qz bonū est arg. de tote. ad dona. ppter nuptias. Fallit b in casibz i glo. vnica circa mediū. in. c. peruenit de emp. et ven. Dñ autē ferna vt canit glo. C. de dona. añ nuptias. l. si. j. q. ppter mrimoniū cōcedit. et sine eo nō potest esse. vt pal. l. si. C. de dona. añ nup. et ff. d. iur. do. l. iij. cū similibus. nec ppter mrimoniū phibet sicut phibent simplices donatio nes. Et oportet qz dos qd mrimoniū sit nō dando defectū. sed de iure cōtractuz. vt. C. de pdi. ob causam. l. j. et repetit qñ matrimonij stare nō potest. et si necesse. d. dona. inter vi. et vxor. Etiā reddit mulieri sepate ppter cōsanguinitatē. c. nup. et c. f. e. ti. Diuidit autē sūm Azo. vbi supra dos in prouecticiā. de qua habet in. l. pfecticia. ff. de iur. do. et in aduēcticiā. Que diuisio colligitur ex. l. filie dotem. ibi nec du-

blum. C. de col.

Dos aduenticia fm Azo est que nō proficiat a parente vel tanq̃ a parente. vt si extraneus dederit patri vt daret in dotē l. pfecticia. S. si quis certā. ff. de iure dot. Vel si pater nō tanq̃ pater. sed vt extraneus dedit. puta quia debebat filie ⁊ ei⁹ voluntate dedit in dotez viro. vt dicta. l. pfecticia. S. finali. ver. ceterum.

Dos pfecticia est que a patre vel tanq̃ a patre vel ab auo vel proauo pfecta est scz de bonis eius vel facto eius pro filio vel nepote eius vel quā alias de mādato eozū constituit vt pteses aut curator dedit de bonis alicui⁹ eoz. Si erat parens prodigus vel furiosus. nec refert an filia vel neptis sit in potestate constituta vel emācipata. Non em̃ ius potestatis s̃ no men parētis facit pfecticiā a parente. ergo videt̃ data si ipse dicit vel iubet alim dare vel pteses vel curator ei⁹ dedit vt dictū est. Idem est si negociorū ei⁹ gestor dederit. ⁊ ipse ratū habuerit. que omnia habentur in dicta. l. pfecticia. in pñ. iuncto. S. j. ⁊ fi.

Dotis pūilegia sunt multa. Requre de hoc Azo. in sum. C. de pui. dot. Et spec. i tractatu libellozū. ti. de dona. inter vi. ⁊ vxo. S. formatis vbi notatur.

Dotis pmissio fm Hosti. vel nuda pollicitatio fm Azo. e. ti. fit p stipulationē ⁊ etiam qnq̃ sine pcedēti interrogatiōe. Hāz pollicitatio nihil aliud est q̃ offerētis pmissio. vt no. C. eo. sup rubrica.

De Dr

Dromones dicunt̃ q̃ p̃erāt nauib⁹ ad seruandū traiectū maris in h̃ reipublice militātes ⁊ maris transitū tenētes vel tuentes. C. de offi. p̃fec. pretoris affri. l. ij. vnde etiā adhuc eozundez naues noīe vulgari dromones appellantur.

De On

Dubiū siue obscurū verbū interpretandū est pro reo nisi in quatuor casibus. scz qñ agit de causa liberali. de i offi. test. de ma

trimonio ⁊ de dote. vt de fi. in stru. c. Inter dilectos. in glosa vlti. de re iudi. c. vi. Itē dubia sunt in meliorē partē interpretāda. de reg. iu. estote. In q̃bus ad cōmunē intelligentiā verborū recurrēdū est. c. ex li teris. de spon. ⁊ tutior via in dubijs ē eligenda. de homici. ad audientiā. ⁊ de spō. iuuenis.

Dubius in fide est infidelis. de bere. c. j.

D. centarij dicunt̃ duces. vel magistri ducentorū militū. quorū dignitatē dicimus substitūto noīe ducenam.

Dummodo. vide glo. in. c. non potest. de pben. li. vi.

Duellū d̃ singularis pugna q̃ fit ppter pbatōnē alicui⁹ ita vt q̃ vicerit. pbatte credat̃. ⁊ victus in pbatōe defecisse. ⁊ d̃ q̃ si duoz bellū factū ad pbatōnē veritatē ac si p testes q̃s intentionē suā fundasset vt. c. ij. de pur. vul. Qñ aut̃ sit licitū vel nō. no. glo. in. l. qua actōe. S. si q̃s. ff. ad. l. acq̃. vbi d̃. Si q̃s in colluctatiōe vel pcracio vel dū pugiles inter se certāt. ali⁹ aliū occiderit ⁊ i publico certamine cessat aq̃lia. qz glorie cā ⁊ nō iniurie grā dānuz datū videt̃. Et duellū nō debet fieri p ecclesia. vt in. c. j. de cle. pug. in duel. Si tñ clericus faceret duellū ⁊ nō seq̃ret̃ mors vel mēbri detrūcatio posset ex sui cpi di sp̃satiōe in susceptis ministrare ⁊ etiā promoueri. vt in. c. pal. Etiā de iure ciuili duellū nō pmittit̃. l. cū fili⁹. S. j. ff. de lega. ij. ⁊ ibi no. glo. fi. Et dicit̃ ibi Bar. se audiuissē ab impatore q̃ añq̃ duellū pmitteret qnq̃ req̃runt̃. Primū q̃ ille q̃ reuocat̃ sit suspect⁹ vel diffamat⁹. Secundū q̃ nō possit vera pbatio haberi de eo de q̃ inculpat̃. Terciū q̃ puocat⁹ sit par vl̃ maior puocat⁹. qz minori vel inferiori nō licet ascendere ad superiorē. Quartū q̃ cā sit psonalis ⁊ nō pecunialis. Quintū q̃ electa sit p duellū via armorū. ⁊ non via strepitus iudicialis. Sz Jo. de imo. dicit̃ q̃ reperit̃ fm leges feudozū in trib⁹ casibus pmissū esse duellū. Primus in el. de pa. tenen. S. si quis hominē. in. c. j. col. x. Secundus in eadē institutiōe. S. si quis

alium. Tercius etiā eadē institutōe in. S
si quis miles. vbi videt inueniri q in qua
libet causa capitali pōt fieri duellū. licet
glo. ptra teneat de iure lombardoꝝ. que
glo. remittit ad summā Boff. boniuen. q
fecit tractatū de pugna ⁊ duello. Et dicit
etiā duellū monomachia. a monos qd ē
vnū. ⁊ chia pugna. quasi vnica ⁊ singula
ris. ⁊ iō inter laicos pibet. qz in eo de
temptat. ij. q. v. c. monomachia. Nec ob
stat exēplū dauid pugnātis cū goliā. qz p
uilegia paucorū nō faciūt cōez legē. xxvj.
q. ij. c. nō exēplo. Et in his q raro fiūt mi
raculum est. in autē. de cōsulib. S. j. cir
ca medium. coll. vij.

Duplicatio est allegatio q dat reo ad infir
mandū replicationē actoris. vt insti. d re
pli. S. rursum. ⁊ nō. in spe. d excep. S. nūc
de replicatione. Vel fm alios est elisio vel
annihilatio replicatōis. ⁊ habet fieri a reo
cōtra replicationē actoris.

Duplicitas prohibet in sex casibus. vt no.
Archidi. xviij. q. ij. in nullo.

Duplonia. vt. ff. d. d. obli. l. ptinu. S. cū ita
Et iter duplicatū vel sterilitas fm glo.
ibidē. nā tex. ibi exponit dices. Neqz du
plā te in dieb⁹ ac noctib⁹ et oī tēpestate
ptēpta iter ptinuare cogat. qñ dicat hoc
duplonia facit. nā tex. ibi pibet eū qui
ephesi datur. pmissit. nec cuz duplonia
te cogi ituz nec tā delicate pgređi vt rep
bēsiōe dign⁹ appareat. vel q duplonia dī
iste q duplatavit dicta. vel ē ille q fortu
ito epis enētū de duab⁹ dietis facit vnā.

Dūtarat. de hoc vide Archi. d rescrip. statu
tū. S. in nullis. li. vj. ⁊ de iureiu. c. j. eo. li.

Duplois vel diplois est dupla vestis.

De Ec

Ecclesia scdm

Archidi. d elec. fundamēta
li. vj. i pñ. multis modis dī

Quqz dī collectio scōrum
vt. xxiij. q. j. nuptiarū. xxxij. q.

liij. recurrat. in fi. Secūdo est catholicorū
vel fidelū collectio. de conse. di. j. ecclesia.

et sic sumit. liij. q. iij. engeltrudā. Et nota
q sicut ex decre. Julij pape. c. ij. sumitur
tūc ecclesia est nomē grecū. ⁊ dī in latino
cōuocatio ppter hoc q oēs ad se vocat. ⁊
de expositiōe huius nois ecclesia. vide. c.
querelā. ne pla. vi. suas sub an. cen. cōce.
in glo. vbi no. Nā synagoga est pgregatō
que pprie est iudeorū. Sed cōuocare p
pprie est vntentū rōne. Cōgregari aut solēt
pecora. vt dicit Hugo. Et dicit catholi
ca. i. vniuersalis quia per vniuersum mū
dum est constituta. ita exponit glo. C. de
sum. trini. ⁊ fi. ca. super rubrica. Vel vni
uersalis dicitur. id est generalis in eadez
doctrina ad instructionem vel admini
strationē. vt in pzealle. c. Julij pape. vel
dicit ecclesia fm grecos ab eccleis qd est
miserās. quia ipa plena misericordia est.
Nā nunq claudit gremiū suū redcā
tibus. C. de sum. tri. in epistola inter cla
ras. q ē Jobānis sanctissimi archiepisco
pi vrbis romane ad Iustinianū imperato
rem. ⁊ incipit Victor Iustinianus pius
⁊ habebit sex calūnias. Et de hereti. sup
eo. lib. vj. Tercio est collectio malignan
tiū. ps. O diui ecclesiam malignantium.
Quarto est muroꝝ ambitus. Et vide
glo. in ver. matricē. in de. j. de sen. excom.
ibi cōcordantie. ⁊ quādoqz sumit p ma
teriali ecclesia ⁊ ecclesie parietib⁹. Quin
to est corpus xpī. Sexto prelature ecclie
Septimo obuēctōes eccliaſtice pueniē
tes rōne ecclie. Octauo epalis ecclia. Et
hāc respōdat cōs qñ psecrat. Nonno viri
ecciaſtici. lxiij. di. c. j. Decimo canōici ma
triciſ ecclie. xij. q. j. S. vi. Undecimo ma
ior ps capituli. lvi. di. apostolica. Duode
cimo significat epm tñ. vij. q. j. scire. Tre
decimo est quelibet ecclia p uincie cathe
dralis nō romana. Nā appellatiōe ecclie
matricis intelligit ecclia cathedralis. sed
nō romana. vt i. c. cū sup. dñu pallij. viij
glo. ij. in. c. cum clerici. de ver. sig. ⁊ r. q. j.
Antiquo ecclie cathedralis noie etiā in
telligit episcopus ⁊ capitulū illius ecclie.
⁊ nō alij clerici. Et ecclesiarū bonā sūt dei
licet eñ oīa sunt eius. hoc tamē spālūs.

Et earz res z psone diuino z humano iure ab exactioibz seculariū psonaz sūt imunes. c. q. de cen. li. vj. z ecclia non dicitari cū aliena iactura. liij. di. generalis de pe. suā. ff. d. pdi. inde. l. nā bec natura. Ecce. no. Paulus in cōmento. c. tercio loco de proba.

Etiam illa dictio implicat. C. si tu. vel cur. l. etiam. z. l. si.

Eculeus ē gen⁹ tormēti ad modū crucis dispositū. C. d. male. z mathe. l. z si excepta in fine. De hoc. xxiij. q. j. c. j. p. archi.

De

Ed

Edes fm Azo. dicūt edificia vrbana. sicut ville rusticana. ita exponit. ff. de ver. sig. l. fundum.

Edere actionē fm Azo. in sum. C. de eden. est expmēre vel designare ius q̄ quis petit aliquid ab aliquo in iudicio. Est autē editio actionū vel per libellū iudici oblatum. s. vt per eum reo datur z ipe delibet vel in alio quē ipse descripsit vel sine libello dictante auctore vel sapiente suo quid tūc est dictaturus. aut quo iure est vsurus. ff. e. ti. l. j. §. edere.

Editio instrūz fm Hosti. in sum. d. fide instrū. §. an instrū edi possit z q̄liter fiat. Et editio instrūz pōt dici copiatio vel cōcatio facta corā iudice vel eo pnte siue aduersari⁹ sit pns siue nō saltē cū consulet. vt. l. j. §. editiōes. ff. de eden. vbi de editiōe instrūeto. in glo. ibidē. Nā edere est oñdere z copā describendi facere. vt notat in. c. j. de pbationibus.

Edictū qñqz ē idē qd mādatur pncipis fm illud Luc. ij. Exiit edictū a cesare augusto. Qñqz idē est qd generale statutū pncipis. vn. Edicunt reges. indicit festa sacerdos. Et differt a cōstitutiōe. qz pstitutiō pōt esse generalis vel spālis. vt. l. j. ff. de cōsti. pñ. z sic accipit. C. d. edicto diui adri. col. z similibz. Qñqz idē est qd statutū vel mandatū ptozis sicut oia ptozia edicta. vt edictū de albo scribēdo. z de in ius vocando. z de bñdi. de quibus vide spe. d. acti. seu pñ. pponēdis. §. postremo

ver. nūc dicamus. de edit. Et quedā alia differētia edictorū est z diuisio. qz quedā sunt phibitoria. vt edictū d. testi. z matri monio. quedā pmissoria. vt de iureiur. Edictū phibitorū est illud in q̄ regulariter ois pmittit qui nō prohibet. vt in pcura toribus z in testibus. ff. de testi. l. j. z d. trā fla. pñ. c. inter corporalia.

Edictū pmissoriū fm Jo. cald. de supplen. neg. pñ. romana. li. vj. est illud qd regulariter est phibitorū. z tñ in certis casibus pmittit. vt in. c. romana. pñ.

Edictum carbonianū. Requirit supra carbonianum.

Edictum diui adriani fm Azo. in sum. C. de edic. diui adri. col. cōtinebat q̄ si scriptus heres postularet se mitti in possessionem nō aliter fieret missio nisi vicesima pars daretur reipublice. Et quia multe erant interpretaciones z distinctiones circa hoc edictum facte. Ideo hodie sublato hoc edicto sit missio in possessionē reruz hereditariarū iuxta dispositionē quā ibi disposuit seu ponit Azo. Et iō ponit vna rubrica d. edicto diui adri. coll. i. vj. li. C.

Edictū ediliciū dicitur idē qd actio edilicia. Nā actio edilicia ab edicto edilicio descendit vt. l. cū aut. §. de actiōes. iuncto. §. edilicie in. l. fi. ff. de edi. edic. de hoc require supra actio edilicia.

Edictū ptoziū est qd ptozor edixit iubendo mādando vel cōstituendo. vt fecit in edicto de dam. infec. vt. ff. de dam. infec. l. ptozor ait. z in alijs pluribus forte p eodez sumit hic mādare z iubere. licet als differant. vt no. ff. q̄ iussu. l. j. vers. neqz putet quiqz hoc grauiter z aduersus eos cōstituti. ff. nau. cau. sta. vt. d. dictum est.

Edictum successorū fm Azo. in sum. C. e. ti. est quo prouidet creditoribus. Et dicit ibi glosa q̄ est qd ptozibus nō petētibus sequētibus petētibus pmittit z est in ea. l. de gradu in gradum. de capite in caput C. de succes. edic. l. j. Nā illud edictū propter creditores inductū est. ff. eo. l. j. vbi illa scripta quasi de verbo ad verbum posita sunt. z hoc ideo ne creditoribz lōgior

Et**El**

in ora fieret bñ bona hereditaria vacua si ne dñs diutius iaceret. Bñ igit putauit ptoz pstitueret tēpus bis qbus bonorum possessiones detulit z dare successorē inf eos vt citi⁹ possent creditores scire vtrū habeant cū quibus cōgrediant an bona vacātia fisco delata sint an potius ad bonoz possessionē pcedant quasi sine successore defuncti.

Edilis olim vicebat q nō solū cōstituebat a plebe ad hoc vt p̄fesset edib⁹. vt. ff. d. ori. i. l. ij. S. itē. vt eā. sed etiā p̄fuit plebis ci- tis q etiā edict⁹ vicebat a noie edes et a sbo tueor. ris. qz tuebat edes. vt in f. de tute. S. tutores aut. ne in ciuitate eēnt do- mus ruinosae vl inordinate posite in p̄i- ditiū rei publice. deinde plebs sibi patres creauit q etiā plebē excederēt de numero patrū. vt. ff. d. ori. i. l. ij. S. deinde. v. z. vj. **Ediles curules** sunt pstituti postq placu- set plebi q etiā curāt de edib⁹ patrū z ne gociationibus. vel etiā de edendis habe- bāt. vt no. ff. de offi. p̄fec. vigi. l. j.

Edilis cerealis dicitur a cerere. qz p̄fuit annone id ē. frumēto distribuēdo. Itē etiā dicitur p̄fec- tus annone. de qbz edilib⁹ in p̄al. l. j. z. l. ij. S. deinde. ff. de ori. i. l. b. c. tñ p̄prie vl im- proprie d edo bis. z nō in edib⁹ edilis dicitur nec etiā spectat ad eū cura edii s ediliū. Quāq est alteri⁹ administratōis nomē aliq impositū p usurpationē ei⁹. z quidā cre- dūt vocari cōtinne annone p̄fectuz Azo tñ in sum. C. de offi. p̄fec. anno. dicit q annone z publice functiōes a qlibet dñt p̄stari. si tūc qñ aliqz p̄uilegio vel p̄scri- ptione p̄tendebat excusationē p̄fect⁹ an- none de hoc cognouit z aliqñ imponeba- tur ei pena. xxx. librarū auri.

De**Et**

Effusio dicitur ab abundantiā significat. xvj. q. j. reuertimini. xlij. di. sepe. vide glo. d. sen. excō. c. cu3 illo. in ver. sanguis effusione. **Effusio et relectio.** Require supra actio de effusis.

Effeminati dicunt quibus virilia excidunt vel sodomite.

Effractores dicunt q siue diurni vl noctur- ni furādi cā solēt domos effringere. vt. ff. d. effra. z expila. l. j. z. ij. vel q carcerē seu aliud frangūt vt euadāt. Et alii punien- di sunt diurni. z aliter nocturni qz atroci- ores sunt z acerbi⁹ puniunt. vt. c. si pfo- diēs. de homici. z. ff. ad. l. acqui. l. j.

De**El**

Electio sūm Bo. est alicui⁹ p̄sone idonee ad dignitatē vl fraternitatē siue societatem suata forma canonice facta vocatio. z B mō electio sumit stricte. quīs eligere ad multa se habeat. vt etiā no. Bos. in sum. e. ti. S. j. in p̄n. Bñ ad electionē tria req- runt. s. auctoritas. numer⁹. z zel⁹. aucto- ritas p̄siderat i dignitatib⁹ z meriti vite. zelus p̄sistit in aio vt sine carnali aio fiat s fm meritū p̄sone eligēte. viij. q. j. si g. l. z istā cōditionē sepi⁹ cōmittat electio de facto. nō d iure Bñ quadrupl̄ eligi solēt vel q̄tuor portis intrare viri ecclesiastici. vñ poeta. Quatuor ecclijs portas intraf ad oēs. Cesari z simonis sanguinisqz vel. Prima patz magnis nūmo s altera cha- ris. Tercia s paucis q̄rta patere solz. De numero ptz. Debz g electio fieri fm ista tria. habito respectu meriti ad merita. ze- li ad zelū. nūeri ad numrū. Si tñ ex vna pte sit dignitas z zel⁹ melior tā respectu eligētū q electi. z ex alia pte numer⁹ ma- ior certe p̄ualebit dignitas cū zelo ipi nu- mero. vt. ff. d. elec. c. eccia v̄ra. Item dñt electio. collatio. z p̄ntatio. nā electio fit p collegiū ad dignitates. z papa p̄firmat z qdlibet collegiū dz eligē platū suū nisi ali- ud sit de p̄suetudie vl p̄uilegio. vt d elec. z elec. p̄tate. c. j. Collatio fit ad bñficiū simplex. z p̄tinet de iure cōi ad ep̄m p to- tā dyocesi cū p̄sensu capituli nisi aliud habeat p̄suetudo vel p̄uilegiū. z dat ple- nū ius. nec indiget p̄firmatōe. Bz p̄nta- tio p̄tinet ad patronū. nec dat plenū ius p̄sentato. sed requirit institutio et inue- stitura ep̄i. vt p to. ti. de iure patro.

Elemēta p̄ma sunt quatuor ex qbus omia corpa p̄stituunt. qbus virib⁹ tot⁹ mūd⁹

gubernat. s. terra frigida et siccissima. aq
humida et frigidissima. aer calidus et humi
dissimus. ignis siccus et calidissimus. p. mu
melancolicus. secundum flegmaticus. vel flegma
ticus. tertius sanguineus. et quartus colericus. ut
no. glo. i. p. be. isti super verbo. prima elementa.
Elogium idem est quod testamētum. Vel dicitur etiam
eulogium. ut infra dicitur.

De Em

Emācipatio secundum Azo. e. ti. est relaxatio pa
trie potestatis coram iudice facta. et dicitur quasi ex
tra manum. i. potestatem patris positio. quia
quasi filius extra manum patris ponitur. tunc
emācipatur. ut in ti. C. de eman. libe.

Emācipatus dicitur filius vel nepos qui a iugo a
potestate vel manu patris vel aui est rela
xatus. et sui iuris effectus. quia emancipare est
a potestate manu. et a iure patrie potestatis
dimittere vel liberare. Sed manumittere
est servum a servitute erigere vel emittere seu
sinere. Et sic emancipatio pertinet ad libe
ros. et manumissio ad servos. Et nota quod
deus emancipavit hominem. dum dedit ei libe
rum arbitrium. et sic sumus filii dei emancipati.
c. nisi cum pridem. de renunci. S. verum. ubi
de hoc glo.

Emāfor dicitur qui diu vagus fuit extra castra. tan
dem rediens ad castra. ut. ff. de re mili. l. iij.
S. emāfor. Et ponitur de pe. di. s. S. pene. vel
dicitur qui imminere lite fugit extra castra et
pace reformata redit.

Embola felix appellatur vel romanorum iuue
tus excresecens. vii annus bisextilis dicitur em
bolismus vel embolismalis. quia crescit in uno
die. de hoc. C. de sa. san. ec. l. iubemus. i. glo.

Emergere est aliquid subito evenire vel acci
dere. et sic forte accipitur. C. de admini. tu.
l. cum quedam. ver. sine bimodis. Et nota diffe
rentiam inter illa que sunt questio emergens.
et incidens et quod differat est glo. optima.
c. j. de or. cog. Et dicitur ibi doc. quod incidens
respicit negotium principale. et tangit meri
ta eius siue sit acquisitum an siue post lit. pte.
Emergens vero tantum processum respicit et te
dit ad ipsum impediendum siue etiam ante siue
post lit. cōtes. oriat. Et dicitur emergens quasi

extrinsecus eveniens. et nihil commode habet cum ne
gocio principali. Sed incidens intrinseca re
spicit negotium principale. quāvis enim utrum
quod oriat ex circumstantiis tamen in se interest. quia
ex circumstantiis cause vel negotii principa
lis et emergens ex circumstantiis iudicii vel
processus. Unde. Incidens pimit. emergens
iurgia differt. Et ad solvendum glo. pal. que
videtur deficere in differentiā quā potuit. quia
incidens etiam in iudicio potest oriri. s. opponē
do pactum de non petendo. et emergens quā
an lit. pte. ut si excipiat de excōicatione
an lit. pte. Dicitur quod incidens dicitur habere causam
vetustiorē ad negotium principale. Sed
emergens dicitur de nouo oriri. quia tedit ad im
pugnandum. et an processum de nouo facit
esse non poterat. cum non posset impugnare non
ens. facit. c. ad dissoluendum. de despo. ipu.
et est glo. bona in l. quod iussit. ff. de re iudi.
qui dat exemplum incidens. ut si actor dicitur ser
uus emergens ut testes non admittendo. Et
ibi doc. plene notat de h. an ptoz vel iudex
posset reuocare interlocutoriam per quā que
stio incidens vel emergens decidat.

Emiola. i. septupla. ppositum ab emi. i. dimi
diū. et olon totū. quasi ptenes totū et dimidi
um. et est vsura qui ptenet totū. et altera eius per
te. ut si de quatuor solidis accipiant in fine
anni sex.

Emeriti dicuntur milites veteres qui iam sunt a
militia soluti. ut. ff. de vetera. mili. suc.

Emptio. Re. s. p. bēda emptio. et p. bē post
quod de p. cio puenit ea mēte ut p. ciū soluat
Ita si imaginarie et per similitudines de p. cio
pueniret emptio nulla ceterum p. bē solo cō
sensu siue inter p. ntes siue inter absentes per
nuncium vel epistolam. ut probat in sti. e. ti. in
p. n. et ff. eo. l. j. S. vlti. et l. ij. S. j. et arre va
tio est argumentum emptionis.

Emptor bone fidei dicitur esse qui aut ignoravit
rem alienā. aut putavit eum qui vendidit
habere potestatem vendendi.

Emphiteosis secundum Azo. in sum. C. de iure
emphi. et secundum Boff. in sum. rubr. de loca.
et cōdu. S. quod sit emphiteosis. Dicitur quod
emphiteosis grece est melioratio latine.
Ab initio enim sterilia tamen per hanc cōtractuz

cōcedebant. vt is q̄ accipet rē in meliorē
statū dūderet. 7 sterilē fertilē reddēt. po
stea tñ pmissum est de reb⁹ fertilib⁹ 7 fru
ctuosissimis emphyteoticari posse. vt. C.
de iure emphi. l. i. in pñ. Et dicitur emphyteo
sis vel emphyteuticus tractus ille q̄ in
meliorationib⁹ 7 in reb⁹ soli tñ cōsistit.
Ecclesiasticus autē emphyteosis p̄sistit in
bis 7 etiā in ipsīs mobilib⁹ que ad h̄ con
grua videntur iconomo. vt. C. de sa. sanc.
ec. in autē. ppetuo. 7 auf. leges quas 7 a
lijs gubernationib⁹ et put cōiter dicit. tñc
emphyteosis est media inter locationē et
venditionē. Et ita diffinit Zeno impera
tor. imo dicit dicitū cōtractū esse quoddā
terciū genus ab emptiōe 7 locatiōe sepa
tum. vt. l. i. C. de iure emphi. q̄ lex est zeno
nis. Sed hosti. suā diffinitionē fm̄ hāc
intelligit. vt puta quēadmodū hosti. dicit.
7 est h̄ iō. qz decretalis potuit emphyteo
tam ponere sub ti. de loca. 7 cōduc. quia
magis similis ē emphyteosis locationi q̄
vendiōni cū vñum retineat 7 aliqd cer
tū annuatim recipiat. vide spe. de loca. 7
cōduc. S. nūc aliqua. Unde emphyteoti
cus. ca. cū. adiectiū. vñ dicitur emphyteotic⁹
cōtract⁹. emphyteotica cōcessiō. 7 emphi
teoticū instm̄. Bñ etiā emphyteotico. as
id ē emphyteosim pcedere. Et est natura
hui⁹ tractus vt soluat p̄sio sicut cōuē
tū est nisi res ex toto pereat. Itē q̄ licet
vñ autoritate sua emphyteotā 7 ei⁹ suc
cessorē expellere si p̄ trienniu⁹ cessauerit
soluē p̄sionē. s̄ emphyteota eccie p̄ bien
niū repelli pōt si nō soluerit pensionem.
Emphyteota vel emphyteoticari⁹ dicitur ille q̄
agrū pducit vel accepit ad tēpus colēdū
sub certo p̄cio. Cui⁹ cōtrariū vñs vult
dus tenuit videlicet q̄ nunq̄ ad tempus
sed bene ppetuo tpe pducit q̄diu viuet
hereditario iure tenendū 7 colēdū sub
certo p̄cio 7 certis cōditionib⁹ put inter
ipsos cōtractū est. p. l. i. C. de iure emphi.
ibi perpetuo stabilitate. ff. si ag. vecti. vel
emphi. pe. l. i. S. q̄ in ppetuu⁹. Et dixit h̄
exp̄sum esse in. l. i. S. quicūqz. C. de fun.
patri. vel ppetua scriptura in terueniēte.

7 cōsensu vtriusqz. i. vñi 7 emphyteote ad
bibito in h̄ statim. i. vt vñs aliqd p̄ re ac
cipiat fm̄ q̄ inter eos cōueniret vñ pecu
niā vel aliā rē. puta p̄diū aliqd vel silēve
p̄p̄iū sit vñi. Itē vt hic emphyteota de ce
teris ānis singulis vel duos venetos vel
simile soluat in specie reddit⁹. prout ait
Azo. in sum. C. de iure emphi.

Emphyteomata vñ emphyneumata fm̄ azo
nē. e. ti. sunt res meliorate. 7 ita exponit
tex. l. iij. C. e. ti. vel melioratiōes q̄b⁹ ager
labore sic retinētis melior efficitur.

Empleumata dicuntur impositiōes. unde
emple grece est impositio latine. vel sūt su
p̄stitutiones siue supabundantie. Itē em
pleuma est eminēs scriptura. Et dicitur Ac
cur. in. l. i. signi. ff. ad exbi. q̄ empleumata
sunt ornamēta vasorū vel ornat⁹ aut va
rietates colorū. vt. ff. de vi. tri. 7 ole. lega.
l. iij. S. primo.

Emolumentū capit p̄ sustētamēto i dispo
sitiōe cōtento. 7 onere sibi annexo q̄a ex
emolumēto regulat onus vt oneris vñ q̄
libet alio medio disponēte cōclusum vi
det. 7 materia subiecta patit. Verbi gr̄a
Legō titio decē 7 volo q̄ det scio q̄nde
cim nō tenet onus in q̄ncqz. 7 sic i excedē
ti quātitate. l. impator. S. i. ff. de lega. ij.
Itō qz licet hec sit voluntas testatoris. tñ
materia subiecta nō patit h̄ significatus
scz onus ē sine emolumēto vñ citra emo
lumētū. qz quē nō bonoro eūdē nec onē
rare debeo. Itē ibi. lego decē tibi vt des
titio libzū tuū qui valet qundecim si acce
ptas. x. teneris ad onus libzū valētis q̄n
decim. l. impator. S. enīnuero. d̄ lega. ij.
Itō qz significatū sumit ex verbis testa
toris 7 acceptatiōe legatī nā p̄ acceptatō
nē videris rez tuā tñ extimasse in q̄ one
ratus es. Itē ibi testator legat tibi decēz
7 rogat vt sticbū seruū alienū q̄ valet q̄n
decim titio des. si acceptas legatū nō te
neris titio vltra emolumētū. l. generalit.
S. q̄ alienū. ff. de fideicōmis bere. Itō q̄a
acceptas verisimiliter ignorat valorē rei
aliene Itē ibi. testator legat tibi fundum
valētē cētū. si cētū deq̄is heredi alieno.

si onerariis restituere fundū. non teneris
ultra emolumentū. l. ciuitatib⁹. S. j. ff. de
lega. j. Similiter si fund⁹ legat⁹ est titio.
et onerat⁹ est in dando aliū fundū qui est
maioris valoris nō tenet on⁹ ultra emo-
lumentū. pal. l. impator. Item ibi. testa-
tor legat mēsam que est debitoris et credi-
toris. legatari⁹ acceptat et onus debitoris
est ultra emolumentū. tenet onus. vt in. l.
cū pater. S. mēse negociū. ff. de le. ij. qz ex
vniuersitate cōcurrit volūtas testātis et
acceptantis. An nota qz minus emolu-
mentū nō patit maius onus s̄ tamē on⁹
nō censet minus qm̄ vere vel fecte ē equa-
le. et sic dimiuito emolumento dimiuit
onus inquantū esset emolumentū maius
et hoc verū nisi vbi pōt culpa imputari
habēt emolumentū. S; tūc nec onus vi-
detur mai⁹. qz eqparasse videt ci finaliter
post multa dicta Bar. et doc. in. l. plauci⁹
ff. de cōdi. et demō. Cōcludit qz emolumē-
tū on⁹ sibi iniunctū regulat vt voluntas
disponētis vel acceptātis declarat.

Emologari. als omologari est. pfirmari. vt
dicim⁹ qz arbitriū emologat. i. pfirmat si
lētio de cōdierū tacite vel exp̄sse fm̄ Bos.
in sum. de arbi. S. effectus.

Emunitas fm̄ Bos. in sum. e. ti. ē libertas
cōcessa ecclesijs vel ecclesiasticis psonis et
rebus alijs ad eas spectātibus. Vel est p
uilegiū ecclesiastice libertatis vel psona-
riū vel rerū ad eam ptinentiū. Dicit autē
emunitas quasi extra munia. i. officia vel
onera a qbus ecclesie sunt imunes. vt. e.
ti. c. ecclie. vnde locus cōsecratus scz ec-
clesia habet imunitatē. i. libertatē vt nul-
lus inde trahat p vim nisi in casib⁹ scz si
fugiēs ad ecclesiā sit publicus latro. vel
nocturnus depopulator agroū. id est. de
uastator fructuū in agris. Etia; si in ipsa
ecclesia cōmisit homicidiū. furtū. vel ma-
leficiū. quia frustra auxiliū legis iplozat
qui cōmittit in legem. de vsur. qz frustra.
de appel. c. an sit. C. de iure deli. l. sangi-
mus. S. si vero. Vel dicit quasi extra mu-
nia. i. munera. Non est ecclesia subit for-
dida munera. vt calcis coquēde. arene fo-

diende. et similia. De quibus vide Bos. li.
in sum. eo. titu.

Emissarius nō dicit qz facilliter salit super
aquas vel p aquas et fossata.

De En

Enucleare vet⁹ ius. i. extra nucleū obscuri-
tatis ponere. Nā. put Bos. dicit. C. d. ve-
te. iu. enu. In iure inuenit qd est amarū
ita et in veteri iure erāt tot multitudines
qz nemo eas habere vel legere poterat.
Nā sicut in nucleo dura testa inuenitur.
Ita ibi dure et inique snie erāt. Itē sicut
nucleus cū inutili pellicula tegit et latet.
ita et in illa multitudine tāta sublatā sup-
fluitate antiq⁹ et necessarijs et utilib⁹ col-
lectis. put meli⁹ fieri potuit ius vet⁹ enu-
cleatū est. Nā melius est pauca et idonea
effundere qz multis inutilibus pgravari
vt. C. e. ti. l. ij. S. et si aliquid.

Enunciatiū verbū de se tm̄ significat quā-
tum sonat. s. enūciationē eius qd ē vt qd
nō est sicut nūcius dicit. qz refert volūtatē
dñi sui. scz qd velit et qd nō velit. vt in. l.
et licet. ff. de consti. pecu. Quāqz tm̄ verbis
enūci. t. uis significatur dispositio qm̄ hec
significari cōcludit ex quouis pbabili si-
gnificato. Verbi gratia. Creditor dicit de
bitori suo quē scit esse debitore profiteor
te nō teneri vel debere. Hec sunt vba enū-
ciatiua tantū et falsum enūciant qz verū
est ipm̄ teneri. et nō hec verba verā liber-
tatē inducūt. l. tale pactū. ff. de pac. Rō ē
volūtas pferentis ex fauore liberationis.
secus si ignorāter pferret. Itē ibi testa-
tor legauit multa vxori. Et dixit se nō du-
bitare queque accepit vxor liberis cōib⁹
restituaturā. Hec verba nō dubitare non
sunt dispositiua. sed enūciatiua. qz enūci-
ant volūtatē mulieris. et eius factū futurū
in rebus sibi legatis. et tñ accipiunt p si-
deicōmisso. et sic significarēt dispositionē
vt in. l. vna ex familia. S. si. ff. de le. ij. Rō
qz volūtas testatoris ex significato a ma-
ioris ad liberos ex firmitate enūciatiōis
dicit se nō dubitare. Itē ibi i iudicio. Cō-
fiteor me tibi debere. x. significat disposi-

Ep

tio. qz p hoc verbū obligor solvere licz añ
nō effem obligatus. l. vnica. C. de cōfes.
Rō. qz hoc ipozat pceptū iudicis de sol-
uēdo exp̄ssum vel tacituz. licet em̄ exp̄sse
nō p̄cipiat. habet tñ pro pcepto. z ex con-
fessione sufficiēter pbat debitu. z sic lex
hoc disponit. etiā pter voluntatē obliga-
ti. ppter necessitatē iudiciū. Itēz ibi extra
iudiciū. Cōfiteor me tibi debere. x. ex cā
mutui p hec verba nō significat disposi-
tio sed est tñ enūciatio ex qua oriū suffici-
ens. pbatō debiti. ff. de posi. in. l. publico.
S. si. Rō. qz hoc tñ significat sba nec po-
test aliunde cōcludi dispositio. Itā obli-
gatio facili ter inferē sicut liberatio. Itēz
ibi extra iudiciū. Cōfiteor me tibi debere
decē nō exprimēdo causam. hic tñ ē enū-
ciatio. sed ex ea nō inferē sufficiēs. pbatō
debiti. l. cū de indebito. S. si. ff. de pba. qz
nō sufficiēter concludit cum nō appare-
at de quo debito.

De Ep

Epidometici dicunt qz habebāt sub se men-
suratores qui mensurabāt hospitia et in
eminente loco describebāt noia eorū qui
ibi habebāt hospitari.

Epitogiuz est vestis vel tappardus supior
clerici. z dī ab epi. i. supra. z tego. q̄si supi-
us tegēs. no. i. glo. in cle. ij. d. vi. z bo. cle.

Epitimiū est suspēsiō vni⁹ septimane. vel ē
quedā increpatio. vel gen⁹ pene fm̄ Jo.
an. in glo. xxj. q. iij. oīs iactura.

Ep̄s dī ab epi qd est supra. z scopos v̄l sco-
pin intendere quasi supra intēdens. qz bz
curā supintendēdo sup oēs laicos z cle-
ricos sibi cōmissos. vt. viij. q. j. qui ep̄atū
x. dist. clericos. vbi etiā interpretat specula-
tor. eo qz speculē subiectoꝝ mores z vi-
tam. cuius officiū cōsistit in cōfectōe cris-
matis. crismatiōe frōtis. collatōe ordinū
cōsecratōe eccliarū z altariū. vt de sent.
excō. c. q̄ p̄culosum. lib. vj. in glo. j. Sed
quare papa noiat se ep̄m. Nota q̄uis in
ecclia dei sint dignitates episcopatu ma-
iores. tñ qz in ecclia sunt nouē ordines. p̄-
alle. c. clericos. z. xxiij. dī. ep̄us. z. c. sc. Licet

Eq

fm̄ theologos solū sunt septē ordines q̄
ep̄atum z psalmistatū omittunt. et inter
istos nouē ep̄atus est maior. Ideo papa
nō a dignitate sed ab ordie noiarī volēs.
vocat se ep̄m fm̄ Jo. an. in p̄n. li. vj. Et
ep̄s eligēdus debet habere has cōditiōes
vñ. Anni triginta. sacer ordo. pura volū-
tas. Et morū grauitas. sapiētia spōsa pa-
rentis. Concurrēs fama. decus bec dant
pontificatū. vt de electione. cū in cunctis
z vide Boss. de tem. ordi. qui per longuz
declarat regulas apostolicas z ep̄us est
pater ecclie. xcy. dist. esto. z etiam pcura-
tor de dona. c. ij. x. q. ij. casellas. xij. q. ij. si-
ne exceptione. Et tenet reddere rōnez p
aniabus sibi cōmissis si male custodierit
oues suas. de re iudi. c. pe.

Epistola decretalis. Re. s. decretalis epla.

Eplā diuī adriani fm̄ Buil. in spe. d. renun-
cia. x. in p̄mis ḡ sub. S. finitis. locū bz inf
fideiussōres. mādatores. z constitutores
Itē inter tutores. z est illius eple officiū
qz q̄uis aliqui sunt in solidū obligati. tñ
p ei⁹ bñficiū si oēs pares sint in soluēdo
tpe litis posset postulare. z diuidat actio
int̄ eos vt vnusq̄sqz p virili portōe alias
actōe pueniat. Alioqn nisi dicto bñficio
inuarent posset creditor quē mallet in so-
lidū cōuenire. C. de cōsti. pe. l. si. z insti. de
fideiuf. S. si plures te. ff. d. fideiuf. l. int̄ fi-
deiussōres. z. l. si dubitet. Si ḡ huic bñfi-
cio fuerit renūciatū poterit creditor quē
maluerit cōuenire. Quō aut̄ renūciat̄ in-
strumēto huic bñficio vide ibidem.

Epitaphiū est scriptura siue titulus in la-
pidibus sepulcroꝝ sculptus.

De

Eq

Equestris dignitas erat in bis q̄ romā ci-
stodiebāt. nā z bi habent p absentibus
reipublice causa. Et dicit Accur. qz aliq̄ e-
rāt p̄sidētes. qz simplex militia n̄ ē digni-
tas. de B vide Accur. e. ii. in rubr. c. li. xij.

Equitus dicit̄ custos equoꝝ.
Equitū al̄s equiriuz est gr̄ p̄equozum fm̄
Accur. in. l. qd̄ ergo. ff. de v̄suf. quēad
modū quis vtatur.

Er

Equitas est cōueniētia rerū q̄ cūcta coequi parat. et in parib⁹ rōnibus paria iura vlt iudicia desiderat. *C. ad l. falc. l. si. Verbi gratia. Mutuasti mihi centum aureos mutuo. modo equū est q̄ isti numeratōi cōueniat solutio sū eandē qualitatem et quātitatē. vt. ff. si cer. pe. l. mutuū. Itē de di tibi damni centū aureorū dignū iustū et equū est vt sū eandē quātitatē dānuz tibi resarciā. Equitas etiā dicitur quedā mitigatio t̄pans iuris scripti rigorē. Et in q̄bus casibus talis equitas p̄ferat̄ rigori iuris. notat Jo. an. de transac. c. si.*

Equanimiter. i. equo animo.

Equus calcitrosus dicitur qui solitus ē calce ferire.

De Er

Erratum est repositōriū pecunie ab ere dictum.

Ergagabi dicunt oparij laborātes in statonibus suis. et dicit ab erga qd̄ est opa. et gabor. qd̄ est labor.

Ergasteria sunt statioēs opariorū. et dicit ab erga. i. opa vel opus et sterion statio quā si opis statio. vt no. *C. de opa. l. ij.*

Ergascula dicunt carceres vel pressiones. et dicit ab er qd̄ est lis. et scolou missio.

Ergo no. Jo. an. d̄ sum. cri. dānam⁹. in pñ.

Ermofrodite est qlibet q̄ bz vtrūq̄ serum. an autē ad testificandū exhiberi possit q̄ litas sexus iualescētis demonstrabit. si em̄ calore durāte pro viro se gesserit. recipit in testē. al̄s nō. iij. q. iij. c. j. post mediū. § j. Itē talis ponit̄ inter infames. et nō p̄t esse aduocatus. iij. q. vij. infamis.

Erro est pusillus fugitiuus q̄ nō quidē fugit sed ex p̄suetudine quadā aberrare solet. et frequenter sine causā vagat̄. t̄pibusq̄ in rebus nugatorijs cōsumptis. tandē licet sero redit ad domū. vt. l. quis sit fugitiuus. §. errone. ff. de edi. edic. S̄z vtrū erro faciat furtū sui sicut seruus fugitiuus et an sit in vsu captibilis. Prīmū dubiū est disputabile. vt in glo. l. j. *C. de ser. fugi. que dicit in si. q̄ aliqui sunt contra. vt sunt frau. accu. matrisil. rē. Sed catbo se*

cus tenet ibi q̄ sic. *Rō s̄mi. qz erro habz aim lucrādi vsu sui. secūda rō sua. qz licet nō sit furtū odiosum vel penale. ē tamen furtū fauorabile et rōnabile ne p̄iudicet dño. Ad scdm dubiū s̄tr rñdet q̄ sic. vt no. plen⁹ p̄ doc. in. d. l. j. sup glo. ij. Errare. est aliud p̄ alio putare. xxxviij. dis. Quis. xxi. q. ij. in quib⁹. in fi. Et no. Jo. an. in cle. j. de iudi. sup ver. certa scientia. Et no. q̄ errās nō semp decipit. f. vt si seruus ducit liberā quā credit ancillā cum eius cōditio meliorē. ergo rōne talis erroris nō posset diuortii petere v̄rore cōsentiēte sū Boff. de cōiug. seruo. §. si liber. Abi aliq̄ aliter dicit et forte ideo qz si cut ignorātia opponit̄ sciētie. sic error cōsensui. vt in glo. in clemen. p̄alle.*

Error ē qñ aliqd̄ aliter p̄tingit. vel aliud q̄ credit vel putat. in q̄bus. c. p̄al. in fi. vbi dicit Aug⁹. ex enchir. q̄ nō est arbitrandū peccatū aut si est minimū esse atq̄ leuissimū. Etia error cōmunis excusat et facit ius. vt in. l. barba. ff. de offi. p̄fisi.

Error aduocati in facto pōt redargui vsq̄ ad sententiā.

Error calculi sū *Azo. in sum. e. ti. est error cōputationis. veteres em̄ cōputabāt per lapillos q̄ calculi vocabant̄. p̄ eo q̄ pedibus qñq̄ calcant̄. licet nō impune. vnde Persius. Hūc materne diē numera meliore lapillo. qz pro bono diē ponebāt bonū lapillū. Qñq̄ etiā calculus ponit̄ p̄ cognitiōe cause. vt. *C. de iudi. l. rē nō nouā. Etia quādoq̄ pro sentētia. C. de ap. pel. l. si actor ibi deteriorē calculū. q̄a cā calcant̄. id est terminant̄ p̄ sen. est glo. in. l. vnica. C. de errore calculi.**

Error intolerabilis est error a iure reprobat⁹. Et nota q̄ error sumit̄ p̄ facto siue sit error iuris siue facti. qz licet sit iuris inquantū est error. facti tamē est cum sit in alio q̄ in veritate. Verbi gr̄a. Tit⁹ vir honestus petiit a me pecuniā sibi mutuari. dixi q̄ mutuarē assignādo sibi diē illa diē venit alter. Titius vilis qui assimilabat illi in facie dicens se esse illū et p̄ hoc sibi trado et mutuo. ibi ē error i quo

Et

Et

Impeditur omnis translatio. l. si quis uxori. S. cum titio. ff. de fur. qz significatum sumptum est ex errore in persona. Nec tradens consentit in istum cui tradit saltim sciens. Et sibi non tradet iure. Item ibi titio amico meo tradidit rem ex causa donationis. quem credo sane mentis esse cum sit furiosus impeditur translatio domini. l. q. mco. S. si furioso. ff. de acqui. pos. qz furiosus non acquirit dominium cum non habeat consensum. et sic error tradentis hic nihil operatur. qz quatumcumque vellet et consentiret transferre non tamen transferret. Item ibi filiusfamilias asserens se patrefamilias vel servus liberum. petit a me sibi mutuari. et mutuo non impeditur translatio domini. l. si quis uxori. pal. 2. S. servus. 2. l. falsus. S. si quis. ff. de fur. qz error est in qualitate significante non consensum transferendi. licet aliqui contra. sed si tradit. ff. vetus. credens. C. non transferet dominium. l. si me in vacuum. in pn. ff. de acqui. pos. quia res que traditur non intenditur. ergo non transferret. et res que transferri intenditur non traditur. secus si in nomine error sit. ut tradit tibi fundum cornelianum sub nomine sempromi credens sic vocari certe non impeditur translatio domini. qz consensus est in re et dominium eius translatione. et sic de alijs suo modo.

Erupta cesa dicuntur omnia illa que cedunt et erunt

De Et

Estivalia sunt ocree. scz calciamenta de co-reo quibus etiam aliqui vtuntur interdum in estate. Et fiunt optima apud sanctum Severinum. vt dicitur Jo. an. in cle. ne in lagro. de statu monachorum.

Estimatio significat taxationem prout subiecta materia vel quodvis aliud medium significare declarat. Verbi gratia. res traditur estimata hoc addito quod reddat estimatio et non onus res. Ex hoc significatur emptio et venditio. vt in l. quotiens. ff. de iur. dot. vbi dicitur res estimata data viro in dotem si est emptio. vir agere potest ex emptio contra uxorem. de hoc insti. de emp. et ven. in prin. 2. l. estimate. ff. so. matri. et l. plerumque. in prin. ff. de iur. dot. iuncta. l. ne

cessarias. in pn. ff. de pi. et como. rei veli. Sed ibi res datur estimata hoc pacto quod res reddat et non estimatio. tunc non est emptio sed significatur quod res pempta vel diminuta antedat estimatio facta. l. si in. C. de iur. do. Nec periculum diminutionis vel pemptionis fit recipientis nisi sit in culpa. qz cum rem traditam teneat reddere periculum debet esse domini rei. Sed in casu pcedenti periculum vel deterioratio rei transit in recipientem vt. l. estimate pal. Item ibi res datur estimata in dote hoc pacto quod reddat res vel estimatio. tunc significatur transire periculum pemptionis. sed non deteriorationis. l. plerumque. S. ficti. l. se. ff. de iur. dot. Et hoc ex natura contractus et alternative. Nam natura dotis est quod dominium transire in maritum. et sic periculum est suum. Sed ex natura alternative alterum horum sufficit. aut re reddi aut estimatione iuxta regulam in alternatiuis de reg. iur. li. vj. Sed res pempta reddi non potest. et estimatio. Res autem deterior reddi potest. que si redditur non est reddenda estimatio.

De Et

Etas legitima semper intelligitur de naturali et de eo que per principis beneficium impletur. vt C. de his que ve. eta. imple. l. vlti.

Etas pupillaris est minor. xiiij. annis in masculis. et in femina. xij. ff. de v. sig. l. pupillus.

Etas pubertatis diuersimode accipitur. nam in nuptijs pertrahendis etas pubertatis est in masculo. xiiij. annis. et in femina. xij. annis vt insti. de nup. in pn. cum ibi not. Nam autem idem tempus requiritur. si alimenta requiruntur vsque ad pubertatem que debentur masculo. ad. xvij. annum. femine autem vsque ad. xiiij. ff. de ali. et cibi. le. l. mela. ait. in prin.

Etatis venia est privilegium quod impetrat minor a principe. vt habeat per maiorem. impetrat autem eam masculus maior. xx. annorum. femina autem maior. xvij. vt. l. ij. C. de his que ve. eta. im. Naturior autem est sexus feminarum hac ratione. vt no. Accur. in glo. septima l. ij. pal. qz mala herba cito crescit. et citius est subdola mulier et auara. ff. ad vellei. l. sed si ego. in fi. Nam regula naturalis est

Quāto lōgius res habet esse tāto tardi⁹
ad pfectionē deuenit. ⁊ ecōtra. quāto bre
uius bz esse tāto maturi⁹ ad pfectionem
deuenit. patz hoc in plātis ⁊ brutis. Sed
vir long⁹ bz esse q̄ mulier. iō tardius ad
pfectionē deuenit q̄ mulier. Et ideo mu
lier citi⁹ subdola ⁊ sagatioz efficiē.

Et si idē est qd̄ quis. de symo. c. et si questio
nes. de offi. in or. c. et si ab aplice. in cle. de
iureiu. et si christus.

Etiam. Require supra Ec.

Et hec cōiunctiua licet p̄prie copulet. ff. de
odi. insti. l. si heredi. tñ aliqñ sumit p vel
ff. de ver. sig. Sepe cū filiabus. Aliqñ repe
tit qualitates p̄cedētes. ff. de fun. instru.
⁊ instru. lega. l. seio. §. gayo. Aliqñ p idē
vt. c. ij. de spōs. Etia no. in. c. ij. de rescrip.
vbi de hoc. Tñ hec dictio ⁊ cōiungit p̄n
cipaliter simul ⁊ successiue. put infertur
ex significato tñc hoc dictate. ⁊ fm q̄ vo
luntates disponētis quouis medio signi
ficare declarat. nā qñq̄ est cōiunctiua re
rum p̄ncipaliter. quarū tñ vna est alteri
successoria. vt dicēdo. lego fundū ⁊ eius
instrūm legatum licet sit accessoriū ad fū
dū. ⁊ extincto fundo legato nō extingui
tur legatū instrumēti. secus est in p̄posi
tione cū. que cōiungit accessorie. facit. l. cui
fund⁹. ff. de fun. instrum. ⁊ instru. lega. pos
set etiā tñ faciliter trahi ad p̄iungēdū ac
cessorie p voluntate disponētis q̄ exp̄met
⁊ p cū. Significat etiā ibi successiue filiū
⁊ nepotē beredes instituo. nāz intelligit
q̄ fili⁹ admittat. ⁊ eo deficiēte nepos. l.
gallus. §. si. ff. de libe. ⁊ postbu. Rō qz ne
pos nō simul admittit cū filio. ⁊ h̄ ex or
dinata c̄baritate seu naturali affectōe ar.
l. generaliter. C. de insti. ⁊ substi. sub p̄di
tione. facit lex Lucius. ff. de here. insti. vbi
distiunctiua resoluit in cōiunctiua p̄pter vo
luntatē que pcludit ex c̄baritate. facit. l. cū
frater. §. cū pater. ff. de lega. ij. Idē in cō
tractib⁹ si q̄s emit reddi tñ vel fundū p
se. liberis ⁊ nepotib⁹. ibi ⁊ cōiungit succes
siue. l. q̄ primo pater solus admittat. p⁹
liberi. deinde bis deficiētibus nepotes.

Etates sunt sex q̄b⁹ generatio ⁊ stat⁹ bois

finiē. xxxv. q. iij. c. j. ⁊ Jo. an. in p̄n. li. vj.
Alij ponunt septē etates bois. Silr sep
tem mūdi. vñ. Infans. inde puer adole
scēs. post iuuenis vir. Df inde senex po
stea decrepitus sit. Annos p̄mo tenet se
ptē. ⁊ altera bis tot. Tercia quater septē
sed q̄draginta q̄terna. Annos exultat ad
q̄nquaginta iuuetus. Sed si porrigit ad
septuaginta senect⁹. Et tunc decrepit⁹ in
certo tpe durans. Itē nota versus d̄ eta
tibus mūdi. Primus adam iustusq̄ noe
magn⁹ pater abraā. Et post hoc moyses
David natusq̄ redemptor. Septima fi
ne caret. locat in requiēq̄ beatos.

Et cetera qñq̄ scribit extēse p duab⁹ dicti
onib⁹. ⁊ sic disponit fm q̄ relatiuū seq̄t
si saltē aliqd̄ sequit. vt dicēdo ⁊ cetera. q̄
sunt scribēda. als respicit oia que p̄missa
sunt. Qñq̄ scribitur abbreviate. vt tē. sic
oēs p̄p̄edit clausulas p̄suetas apponi
eali cōtractu. De h̄ tradit in. l. gallus. in
p̄n. ff. d̄ libe. ⁊ postb. ⁊ nota in. c. qm̄ p̄tra
falsam. de p̄ba. vide supra de. E.

De Eu

Euestigie. id est statim vel cōtinuo. vt in. c.
vñico. de statu. mona. li. vj.

Eulogiū idē est qd̄ testamētū. vt in. c. nos
quidē. de testa. ⁊ in. l. iubem⁹. C. de testa.
⁊ l. qdā eulogio. C. de iur. deli. ita expo
nit Ber. de testamētis. Apud nos aut ali
ter accipit. vt. ff. de re mili. l. desertorē. cir
ca p̄n. ⁊ d̄ ab eu qd̄ est bonū. ⁊ logos ser
mo quasi tē. Vel fm Hosti. ab eu qd̄ est
flebile. ⁊ logos sermo. qz vt plurimū fit i
extremis. ⁊ ē nota doloris. Etia eulogia
dicunt encenia q̄ clm̄ portabant metro
politānis ad p̄ciliū puiciale. vt. xviij. di.
c. de eulogijs. vbi fm glosam. eulogia di
cunt munera que deferunt subditi suis
p̄relatis.

Euidēs est qd̄ semp palā est. ⁊ euidēter ap
paret. j. q. j. vt euidēter. de accusa.

Euidētia. ff. de p̄trabē. emp. l. ea q̄. ⁊ qd̄ ē in
euidēti nulla pōt tergiuersatiōe celari. de
coba. cle. ⁊ mu. c. vlti. de offi. ordi. si cano
nici. §. ceterū. li. vj.

Eunuchi fm Azo. i sum. C. e. ti. dicunt spa-
dones tñ z nō castrati. boies aut barba-
ri extra solū romani imperij pñt eunuchi
fieri. aut penā capitis subeant.

Euincere est aliqd ab aliq extorquere vñ eri-
pere vel p suam iudicis acquirere. Res
etiā euicta dñ cum est amissa.

Euictio fm Azo. in sum. C. d. culc. fm qñdā
ita diffinit. Euictio ē rei empte. vñ ex alia
iusta cā accepta p suaz iudicis abductio
vel vt petat alio euincere omisso. nec em
sp ē necessariū rē abduci vt videt euicta
vt. ff. e. ti. l. euicta. §. j. Et euictōis cautio
solet pñtari a veditore ipsi emptori. ad B
vt si aliq ab emptore rē emptā tāq suā
petat. dicēs eā sibi eē obligatā aut aliqd
ius i ea bñ emptor recursum z regressus
habeat ad venditorē cui denūciare B te-
net. z veditōr vñ assistere z defendere em-
ptorē in cā euictōis. Et dñ euictio alicui
rei in causam alterius abducte p iudicēz
acqñsio. vide supra cautio. de cuic.

De Ex

Exactio. id est petitio. nam exigere ex rē ab
alio petere.

Exauctorizare est militē cingulo. vel cleri-
cū ordinib⁹ spoliare. vt in. l. q. cuz vno. §.
nō oēs. ff. de re mili. Vel est statum alicu-
ius vel auctoritatez ei auferre. z qñq bz
fieri expresse. qñq tacite. vt si pñceps vel
dux belli militi in exercitū delinquētī cal-
caria absciderit. talis dñ tacite exauctori-
zatus dato q nil expmā. z expresse vt si
dux exercit⁹ militē fugitiuū exauctori-
zauit. Itē pñt bñ locū in clerico. qz exau-
ctorizare etiā idem sonat qd degradare.

Exandescere est subito irasci habēdo simi-
litudinem inter furorē z estuātis ferri cā-
dozem.

Exceptio ē rei defensio p quā se defendit z
tuet ab actore fm Azo. i sum. C. e. ti. qñ-
q ponit large z iproprie p oī defensione
put reo cōpetit etiā si nulli actori ppetit
actio. Et tñc qdā vocāt eā exceptōz facti
vt qñ sine exceptiōe qñ calūniose ponit.
S⁹ Azo vocat eā exceptionē intentionis

et de exceptiōib⁹ intentionis q sint no. ff. e.
ti. l. j. in pñ. z. l. ij. §. illud. C. de trasac. et
talīs nō pñt d iure expiri. qz nemo pñt ex-
piri sine actiōe vt cū tunc nulla sit actio.
nulla pñt dici actiōis exclusio. §. dñ cōtra
intentionē actoris defensio vt qñ qñ se i
aliquo instro obligat ad aliqd sine exce-
ptiōe iuris vel facti. Sensus est q p hoc
nullā faciat defensionē de iure vel d facto
Differūt tñ exceptio z defensio. Nam de-
fensio pprie dñ que ipso iure actionē tollit
vt solutio q est ei⁹ qd debet redditio. et
acceptilatione oīs obligatio tollit. instit.
q. mo. obli. tollit. in pñ. z. §. itē p accepti-
lationē. Itē renūciatio dñ defensio. c. sup
hoc. de renū. cōcordat glo. in. c. j. de lit. cō-
test. li. vj. vbi no. ex glo. penult. q oīs ex-
ceptio pemptoria q perimit lras z gñam
opponit ante z post litis cōtest. C. de ex-
cep. l. vlti. Et no. Hosti. z Bñ. in. c. cōstitu-
tus. de rescrip. Itē large dñ etiā exceptio
esse replicatio q dat actori. oīs em repli-
catio ē exceptō. vt. ff. e. ti. l. ij. §. replicatō
nis. Et sicut se habet exceptio ad actionē
sic replicatio ad exceptionē fm Boff. de
pba. in sum. Strictē vñ z pprie exceptio
ponit p illa defensione q cōpetit reo cō-
tra actionē cōpetentē in eñ. z sic dñ actio-
nis exclusio. z bec est exceptio iuris. vt si
petis a me debitū. z ego excipio qd remi-
sisti mibi. vel si fecisti meū pactū de non
petēdo. vel q nō venit dies pñfixus. vt su-
mis vtraq exceptio. ff. e. ti. l. ij. pmo rñso
z. §. replicatōis. z q exceptio sit actiōis
exclusio. habet de elec. dudū. sup ver. irri-
tari. in glo. Exceptio diuidit in plura ge-
nera. qz Aliē sunt tpales z dilatorie Aliē
ppetue z pemptorie. vt. ff. e. ti. l. j. §. exce-
ptiōes. Aliē sunt odiose. vt macedonia-
ne. Aliē fauorabiles. vt velleiane. bec di-
uisio colligit ex. l. q. exceptionē. ff. de pñdi.
inde. Itē aliē sunt in rem. aliē in psonā.
vt. ff. e. ti. l. j. §. exceptiōes. pñl. Item fm
Hosti. z Spc. Aliē sunt anormale. Aliē
mixte. z multas alias diuisiones dicti do-
ctoris psequitur. vide eas.

Exceptio dilatoria est que causam differt.

ut insti. eo. §. appellanf. Et istaz est mul-
tipler diuifio. de qua aliquatulu no. in. l.
exceptionē. C. de pba. Est emi quedā di-
latoria solutionis. que sapit istā naturā
q respicit actionem nimis tēpestiue in-
tentatā. z debet opponi ante lit. ptest. sed
pbatio eius fit post lit. cōtest. c. inter mo-
na. de re. iudi. quedā est dilatoria iudicij
que opponit. ppe ad impediendū iudi-
ciū an lit. cōtest. z pbat tanq p iudicialis
z expediēda venit an lit. cōtest. Et idē vi-
cendū est de replicatiōe eiusdē. Quedam
est declinatoria fori. ut ibidē notat. Itēz
colligitur hec diuifio ex. l. iij. in fi. ff. e. ti. vi-
de de hoc spe. e. ti. Et nota q declinatorie
iudicij sunt in initio pponēde. Et sūt iste
q cōtra iurisdictionē iudicis opponūtur
Rō ne si eis sciēter omiffis ad alia proce-
daſ videat qā in iudicē pſentire. C. d ex-
cep. l. vi. no. Hof. de dila. §. sunt z alie. in
fi. Sūt etiā iste pbāde in initio vt prius
sciat de iurisdictionē iudicis anq pcedat
ad vltiora. habēt tñ etiā locū post sniaz
si ex ignorātia obmittant. d sen. z re iu-
di. ad pbandū. C. si a nō cōpetēti iudi. l.
vlti. Etiā dilatorie pponēde z probande
sunt an lit. cōtest. c. inē mona. pal. z c. pa-
storalis. de excep. C. de pba. l. pe. Dilato-
rie solutiones sunt pponēde sūt in initio
causē. i. an litē cōtestatā. z pbāde postq
actor suā intentionē fundauerit. s pē-
ptorias pbabit reus postq actor suā in-
tentionē probauerit. de hoc vide Hof. de
probatio. §. restat.

Excepio pemptoria fm spe. vocat sic. qā
actionē vel intentionē agētis perimit fm
Bo. an. c. j. de lit. cōtest. li. vj. seu ius ledit
vt insti. de ppe. z temp. actio. §. ppetue vt
pactū de nō petēdo in ppetuū. z iusiurā-
dum de nō agēdo vel accusando. videlz.
petebā a te centū. z tu excepisti q pepigi
tecū de nō petēdo in ppetuū. vel iuravi nō
agere vel accusare. que ipso iure tollunt
naturalē obligationē. vt. ff. de iureiur. l.
fi. circa pñ. qd doctores intelligūt esse ve-
rū de volūtaria z cōventionali. secus autē
de necessaria. Civilē autē ipso iure nō tol-

lunt sed ope exceptiōis elidūt. Et fm azo
semp obstant de agenti etiāz si cessauerit
agere per mille annos.

Exceptio ppetua est q ppetuū bz effectum
vt cū petis a me debitum excipio q tu re-
misisti mihi. s exceptio ppetua dici pōt.
z ppetuo ppetit qñcūq actor agit qz ex-
ceptio nō cōpetit nisi qā agar. ff. d excep-
l. exceptio.

Exceptio tpalis est q ad tps utilis est. vt cū
petis debitū excipio q fecisti pactū meū
de nō petendo. hec exceptio vsq ad anū
utilis est. postea nō nō. de q de rescrip. c.
plerūq. z de offi. or. c. pastoralis. in fi. z ff.
e. ti. l. exceptiōe. §. tpales. Et hec etiāz di-
latoria d. qz differt z plonat cām. non
autē aufert. Aliud exēplū. cōuenio te corā
iudice nō tuo z tu excipis te nō ēē d foro ei?
vide glo. in dō excusari. c. si at. de rescrip.

Exceptio anormala est q nō sequit normā
aliāz. qz pōt opponi an lit. pte. z post. et
in lit. ptes. vt exceptio excōcatōis z alie.
s. de qb? dubitat an sint ppetue an tpa-
les. vt exceptio infimoni. z exceptio nō
numerate pecunie. z nō numerate dotis
vt no. insti. de excep. §. appellanf. z plu-
res alie fm Hof. z Spe. e. ti. vt exceptiō
que cōpetit fideiussoribus ex eplā diui a
driani cōtra creditores. vt no. insti. de fi-
deiuf. §. si plures.

Exceptio rei iudicate nō pōt opponi qñ sit su-
p eadē re. z qñ ē ex eadē cā z eadē psona
Exceptio toli est quadruplex vt no. Accur.
in glo. qui se debere. ff. de cōdi. ob cau. da.
cau. non se.

Exemptio ppe ē vbi aliq cōuētualis eccia
canonicorū seculariū vl regulariū mona-
chorū vel monialiū immediate subest pape
Barū exemptionū alia vniuersalis. alia
pticularis. Vniuersalis est q cū vniuersi
tate iuris spectat ad papā. ita q metro-
politano aut dyocelano nihil ius manet
in eadē. Particularis est q p pte i certis
casib? ab eorū iurisdictionē eximūt. z als p-
tinet ad eosdē. Verbi gratia. si forte aliq
eccia quantū ad hoc est exempta vt nul-
lus archieps vl eps possint in ea diuina

Ex

inspēdere sicut in sua diocesi. et alias ei exhibeat reuerentiā et honorē. Itē exemptō nis monasteriorū due sunt spēs. quedā nō recognoscūt supiorē nisi papā. alia sunt ordinū exemptorū. ut monasteria cisterciensiu et. que nō corrigūt ordinarij loci. sed abbas vel prior eorū. glo. est in cle. at tendētes de sta. mona. Itē exemptionū alia psonalis. alia localis. psonalis ē ubi archiepūs vel epūs eximūt ut a nullo nec etiā a legato sedis aplice. nec etiā a iudice delegato excoīcari vltinterdici valeat aut suspendi. sed localis est que loco. hoc est ecclesie datur.

Exemplaris dicitur illa substitutio q̄ fit filio furioso seu mēte capto in euētu mortis in furore seu nō sana mente. Et dicitur exemplaris q̄ admittit fieri p̄dictis sicut pupillaris pupillis fit q̄ ppter etiā sibi p̄ testamētū. puidere nequiverint. sic em̄ p̄dicti ppter furore. dementiā. seu defectum mētis. ut insti. de pupilla. substi. §. j. i. p̄n. In multis tamē differt a pupillari. ut infra dicet de substi. Significat autem hec substitutio diuersimode ut significatū eius verbis vel alias vnde cūq̄ sumptus significare pbat. significat em̄ primo vel eius verba significāt seip̄s. s. q̄ filio cui facta est substitutio mortuo in furore vel dementia substitutus admittat. ut. §. j. in sti. de pupil. substi. Significat vltēus tantam vulgare. ar. l. iam hoc iure. ff. d. vulga. et pupil. iuncto. §. j. insti. e. ti. pal. Rō sicut in p̄mo significato cōsiderat p̄prietates verborū eius. sic in secūdo significato cōsiderat idēptitas psonarū. ut quod p substitutionē testator filio puidet. sic nisi aliud appareat. Significat etiā hec substitutio pupillare. Verbi gr̄a. facta ē furioso iuberi si i furore decesserit. sensus ē q̄ si decessat i etate pupillari tūc significet exemplare. q̄ facta impuberi licet furioso. et valz ut pupillaris tūc. q̄ dicitur significat Et q̄ defectus naturalis potius extēdit seu attēdit q̄ accidētalis. l. iij. §. j. ff. d. tut. et b̄ q̄ illa pcurrūt q̄ requirunt in pupillari q̄ filius est in p̄tate patris. et sic d̄ alijs. Si

autē nō concurrūt tūc infra tempus pubertatis valet ut exemplaris postea nō ppter limitationē illam si in etate pupillari decesserit. Si autē factū ē sine t̄pis limitatōe. tūc valet simplr seu pro omni t̄pe ut exemplaris. Significat vltēus hec dicitur filio furioso substituto subaudi. i. si filius furiosus in furore decesserit. Et requirit q̄ sit furor t̄pe mortis. ut in. §. j. insti. de pupil. substi. pal. et l. ex facto. §. j. ff. eo. ti. licet alias p̄ ista verba. titio furioso lego talē qualitātē sufficit adesse tēpore dispositionis. ut in. l. mela. in p̄n. ff. de alimē. et ciba. legatis. q̄ apponit causa demonstratōis. ratio vtriusq̄ q̄ significatū sumptū ex affectione qua significat ei puidere cui puidetur cū eo modo quo p̄t. mō in primo casu melius puidet ei recipiēdo ea verba in illo sensu. Sed secundo casu melius puidet furioso recipiēdo verba demonstratiua tantū. q̄d est p̄p̄riū eorū significatū. significat vltēus. q̄ existente cōditione substitutōis substituitur admittatur volēs vel inuitus s̄m qualitātē p̄sone substituti. Si em̄ est substituitur filius furiosus q̄ erat in eius potestate tēpore mortis est necessarius vel volūtarius. ut in. §. j. insti. de heredi. quali. et disse.

Excoīunicatio est extra cōmunionē ecclēie sepacio. vel censura ecclēastica excludens a cōmunionē fidelitū. xj. q. iij. c. nihil. et §. euidēter. vel est eterne mortis damnatio xj. q. iij. nemo episcopozū. et c. nullā. ergo festinare debemus ut mortuus a x̄po se paratus p̄ excoīunicationē reintegretur et reconcilietur x̄po p̄ absolutionē. Maioribus em̄ malis d̄z sincera c̄baritas subuenire. l. di. ut cōstituere. et glo. in. c. p̄nti. e. ti. li. vj. Vel sic generalit̄. Est a q̄libet licita cōmunionē vel legitimo actu sepatio vel a sacramētis exclusio. Species excoīunicationis infinite possunt esse q̄ tot quot sunt spēs cōmunionis. due tamē spēs eius p̄cipue s̄m canones cōiter v̄si. tanē. s. maior et minor. de v̄t̄atq̄ illarū habetur. iij. q. iij. engeldrudā. Mā vna excoīunicatio que maior est d̄z anathema. et

*Alexander 2 q̄d de v̄t̄atq̄ illarū. et quod autem
A non fuit in d̄z anathema autem absolutio po.*

excludit ab ingressu eccie & a cōione fide-
liū. & a sacramētis. becyocat maior. & fer-
tur cū solēnitate. de qua etiā datur prece-
dens descriptio cū dicebat. Est a qualibz
licita cōmuniōe boim vñ legitimo actu
& sacroꝝum sepatio. An & Adam excōica-
tus fuit ab esu ligni. in. S. euidenter. p. alle.
xj. q. iij. & d. sen. excō. si quē. i. glo. iij. Alia
d. minor. Et illa tantū sepat a sacramen-
tis. Et hec est duplex. vñ p participiū a
iure. vel p sententiā ab hoie alia separat
a cōmuniōe fidelīū nō sacramētoꝝ. v. q.
ij. pñci. fm Boff. de cle. excō. ministrante
S. item sciendū. Est em quedā excōicatio
iuris. a qua absoluit eps nisi absolutō sit
summo pontifici ob reuerentiā seruata.
de sen. excō. nup. Alia hois vt epī vel sui
vicarij vel delegati. de offi. ordi. cū ab ec-
clesiarij de maio. & obe. ca. vnico. li. vj. in
glo. Et nota q excōmunicatio est medici-
nalis nō mortalis disciplina. non eradi-
cās. dum is in quē lata fuerit nō cōtēnit
eam. c. j. e. ti. li. vj. Etia excōicatio d. mu-
cro epī. xvj. q. ij. c. vii. in fi. vbi d. felici
mucrone episcopi sacerdotū piacula rese-
cētur. & xxiij. q. iij. corripian. Item dicit
anathema improprie. ab ana. i. sursum. &
theca figura olim in frōtib? dānatoꝝum
impōsa. & sic qñ anathema d. Et hec ma-
ior q duplex est. Quedā sine solēnitate
Alia solēnis. qñ duodecim epī vel pbyteri
candelas in terrā pñciūt & pedib? calcāt
Et nō differt ab alia nisi in suba q maior
est terror & pfusio. de his duob? in. c. cuz
nō ab hoie. de iudi. Et excōicat? ampli?
& sepi? excōicari pōt. de treuga. & pa. c. j.
Item excōicato pñt participare & cōica-
re familia & vxor & liberi. qz sunt a cano-
ne exempti. de sen. excō. q in dubijs. Et
participās in loquela quo ad correctiōz
nō est excōmunicatus. eo. ti. porro. nec p-
dicatoꝝes vel alij recipiēdo elemosynas.
eo. ti. Cū pro voluntate vel pñcādo seu
mouēdo. eo. ti. respōdeo. Et nota casum
in quo qñ est excōicatus vel excōicat? si-
ne peccato mortali i. c. lras. de resti. spo.
vbi mulier nolens reddere debitū. ppter

cōscientiā cōsanguinitatis in q benefacit
tñ excōicatur. Et sic excludit ab eccia mi-
litante nō tñ triūphante. c. inquisitōi. de
sen. excō. Quis alias nisi p peccato mor-
tali sit qñ excōicandus. c. nemo epōz. xj.
q. iij. Et nota p. xviij. cōstitutiōes de. com-
prebeni sunt. l. casus. Quozū. xvj. refer-
uati sunt pape quibus. qñ ipso iure excō-
municatiōe incurrit expresse. & p duas
duo tacite vide glosam in ver. excōmuni-
cationis. in de. j. de sen. excom. vbi enū-
rant loca istorum casuū. Itē excōmuni-
catio maior contrahitur in. xviij. casibus
fm Boff. in sum. de sen. excom. S. cōtra-
bitur. Item excōicatus nihil dare debet
pro sua absolutione. c. ad aures. de symo.
Sic tamē pro manifesta offensa est. excōi-
catus. pmo debet satisfacere & postea ab-
solui. de ver. sig. ex parte. Sed pone sta-
tutū. episcopi ē q quilibet excōmunica-
tus anteq absoluat debet soluere deces
p quolibet mense. vtrū valeat statutum
Respōdetur q non in. c. ad nostras. & c.
nemo. de symo. licet in cōtrariū determi-
net Boffi. & Jo. an. in. c. ad aures. palle.
Exconsul est qui definit esse cōsul. simile no-
tatur de questore & exquestore. in sti. in p-
beni. S. cum boc.
Excusatio est alicuius iuste cause allegatio
in defensionē vel suppoꝝtationē alicui?
ne cogatur cōparere in iudicio. de quo in
l. ij. ff. si quis cautionibus. & in ti. de va. &
exca. munerum.
Excusatio tutorum fit ex varijs causis. Et
quedā in innititur equitati. Quedā em
excusantur ad tempus. scz qui causa rei-
publice abesse ceperit & reueri ad nouā
tutelam infra annum non vocantur. sed
veterem nō cogētur statuz recipere. vt in
sti. de excu. tuto. vel cura. S. qui se. et. C.
eo. ti. l. j. & ff. eo. ti. l. j. S. item qui reipub-
lice. Est & alia excusatio a tutela. que dici-
tur excusatio veteranoꝝ qui excusantur
a tutela si sint a militia dimissi. honesta
causa interueniente et iusta. puta. ppter
infirmatē vel aliam causam. Sed illa q
alio modo fit nō vocat honesta. sed cau-

Ex

faria. vt. ff. de his q̄ no. in fa. l. ij. §. p̄gno- mine. Et p̄petuo q̄ solunt a malicia p̄ xx. annos. Sz ad t̄ps q̄ infra. xx. annos. z hoc diuersimode tenet qz si infra q̄nqz nullā sibi vendicat immunitatē. si nō p̄ q̄nqz annos solut⁹ fuerit bz immunitatē vni⁹ anni. Post octo annos bz immunitatē biennij. post duodecim triennij. p̄ decē z septē q̄driennij. p̄ viginti annos bz excusationē p̄petuā. Et est alia tutele excusatō eoz q̄ numero liberoz se excusat vt rome liberozū triū. C. e. ti. l. j. cū p̄cor. in italia q̄tuoz. in puincia q̄nqz. excusatō eoz q̄ morbo excusanf. vt cecī z surdi muti furiosi z p̄petua valitudine detē ti. C. e. ti. l. vnica.

Excusatio eozū q̄ etate excusanf. vt maior. xvij. annis. l. vnica p̄al. z infir. de excu. tu. vel cu. §. item maior.

Excusatō eoz q̄ numero tutelaz excusanf scz q̄ b̄nt tria onera tutele. i. tres bonores tutele. fm̄ Bzo. q̄ oia habent. C. sub bis ti. in rubro z in nigro. vide de Bzo. ibidem in sum.

Excusator fm̄ Bzo. z spe. e. ti. ē q̄ venit ad p̄ponendū causas absentie alic⁹ q̄ nō poterat sil rōe sui vl cause. p̄curatorē p̄stituere. vt in causis criminalib⁹ in q̄b⁹ l̄z p̄curator nō interueniat. vt in. l. j. ff. de publi. iudi. §. rei. excusat tñ allegat causā absentie b̄n admittit. vt i. l. absens. ff. de p̄cu. vl vocat⁹ erat vt p̄sonaliter cōpareret.

Executor fm̄ spe. e. ti. est officialis p̄ quē l̄q̄ executio vel ip̄s⁹ cause p̄paratio iubente iudice suo expedit. Vel fm̄ Bzo. p̄prie ē ille q̄ discussam cām sententie z executiōni mādāt. vocat⁹ etiā in iure apparitor. Require supra apparitores. als etiā vocat⁹ in iure diuersimode. de istis modis ē glo. no. C. de excu. rei iudi. l. si vt p̄ponas quā p̄sequit spe. in ti. de citatiōe. §. seq̄t p̄prie p̄n. Itē appellatiōe executoris intelligit delegat⁹. c. sciscitat⁹. de rescrip. z. c. si q̄s cōtra. de fo. compe. vñ executores sūt illi p̄ q̄s iudex sniam suā exeq̄t z rem iudicatā mādāt effectui. z mādāt executiōni. Et duplex est executor. s. merus z mi-

xtus. executor merus d̄r q̄n p̄ nunciū nō est demandata aliqua cognitio. s. tñ cau se executio. z talis nō debet audire exceptiōes. vt. C. de excu. re. iudi. l. si vt p̄ponis. p̄al. z. c. de cetero. de re iudi. z. ff. de iudi. l. si p̄tor. z de tali loquit. c. pastoral. §. qz nō. de offi. dele. vbi bona glo. de executiōe duplici. fm̄ Hostien. tñ tenet ad mittere exceptionē excōmunicatiōis. als appellari pōt. de hoc vide Arch. de exce. pia. li. vj. Vel sic. Executor mer⁹ ē q̄ non potest de fraude interposita cognoscere ab illo nō appellat nisi modū executiōis excedat. ff. q̄z app. nō reci. l. ab executeore z de re iudi. q̄ ad cōsultationē. in fi. z. ij. q. vj. sub illo. §. sunt quoz. z. §. ab executeore. z. c. si verū. z. §. se. Sed a mixto executeore b̄n appellat si nō admittit legitimā exceptionē. vel alias p̄tes grauauerit. de app. dilecto. z. ca. vt debet⁹. Sz executor mixt⁹ est q̄ habet cognitionē cause anne xam. vt in. c. nouit. de app. z de re iudi. c. de cetero p̄alle. de offi. delega. pastoral. in glo. vt cū papa mandat alicui restitui rē suā. vel alicui dare b̄nficiū zc. z talis debet recipe legitimas exceptiōes quātūcūqz scribat sibi absolute a papa. vt de offi. dele. ex p̄te. de rescri. c. si q̄n. z. c. cū adeo. xxv. q. ij. z si nō.

Exempt⁹ d̄r q̄ a suo iudice siue iurisdicōe ordinarij subduct⁹ est zc.

Execrare est abominari vel detestari. z p̄prie attribuit delictis. dicendo B delictū est execrabile.

Exempla nō sūt sp̄ imitanda. s. exemplum pape est nobis seq̄ndū. xvj. q. ij. licet. di. ix. c. sane. vbi glo. z glo. j. c. de q̄b⁹. di. xx. q. p̄ exempla sit iudicandū cū lus deficit vel intelligit de exēplis publice vl autentice p̄sonē. vt p̄ncipis. vl ap̄loz. z de exēplis pluriū z nō paucor. vide ibidē.

Exercitor d̄r is ad quem quotidian⁹ que stus z utilitas nauis p̄tinet. Magister d̄o nauis dicit cui tota nauis z anchora cōmissa est. Requre supra actio exercitoria. vbi de hoc habet.

Exheredatio est alicui⁹ a sua substantia vel

bereditate exclusio. et alteri seu alieni institutio. veluti cum parentes exheredant filios. et scribunt alienos heredes in testamento. ita accipitur institutio de exhere. li. p. totum. Et sic exheredare est filium constituere alienum a substantia vel hereditate paterna. et debet fieri causa inserta et probata. Et propter quod et quot causas potest filium et contra filium patrem possit exheredare. no. glo. in c. contra uall. de iurciuran.

Excro. i. peto. sic ponitur exera. i. petat. l. ut verborum que est si. C. qui admittit ad bonum. post. ibi. glo. penult. vel est idem quod aperiat viam petenti.

Exestuare est feruere. bulire. vel calefacere. ut est glo. in cle. dudum. de sepul.

Exhibere est rem in publicum deducere seu ostendere ut copia habeat aduersarij rem suam tangendi. et ea sic visam si sibi sua videatur eam vendicandi. de B. ff. ad exhibendum. l. iij. et de libero homine exhibendi. l. iij. S. et ait pro. Requere supra actio ad exhibendum.

Exiliu triplex no. Archiep. xlv. dist. cum beatus. in fine.

Expense sunt sumptus voluntarij et non necessarij. et de expensa quasi extra petas et debiti facta. Sed impense sunt utiles et necessarie a homine impendere dicte. vnu tamen multotiens per alio ponitur. ut l. iulia. in si. ff. de minoribus. ubi expense per necessarios et utiles duntaxat ponuntur. put ibi no. Etiam impense per voluntarios ponitur non solum utiles et necessarios. ff. de v. sig. l. impense. Quauis differentia predicta prius dicat. Expense differunt a danis. vnu iuramentum factum super vnu non extenditur ad alterum. nam expense sunt causa liquida. danus vero ex discordia pueniunt. ut destructio domus. et filia. de in iur. c. in nostra. in tex. et glo.

Expilatores sunt homines. in sum. C. et ff. de cri. expi. bere. bi sunt qui ex rebus vacantis hereditatis aliquid surripiunt et expilant. de pe. vi. s. aut facta. Requere. s. actio expi. bere.

Experiri quandoque ponitur per rñdere seu defendere. ut de iudi. c. s. de pecu. c. qui generaliter. li. vj. Quandoque per agere et de causa pos. et proposita. c. pastoralis.

Explicatio est allegatio que supplicationem infirmat. vnu replicatio est allegatio per exceptionem. et adiuuat actorem. Et supplicatio est allegatio que replicationem infirmat. et reum adiuuat. Sed explicatio est allegatio infirmans supplicationem. et fit per actorem per reum.

Exponere. i. se ponere. Exponi autem dicuntur infantes serui liberti et languidi si sine cura dimittuntur. vel eis alimēta negantur a parentibus a dominis vel patronis. ut in c. vni. co. de infan. et lang. Exponere etiam aliqui solent delegato pietatis officio infantes vel languidos ante ecclesias ponere. ut eos aliqui miseratione moti colligant. lxxvij. dist. si expositus.

Expressum quod dupliciter sumatur. no. ff. de vul. ut pupil. l. i. in pre. et de pben. si epus in glo. certas li. vj.

Expressa pupillaris substitutio. Requere infra substitutio.

Eroxisse grece latine dicuntur adiurantes. xxi. di. clerics.

Extimare est alicui rei certum preium dare. et idem quod taxare. vel certum preium diffinire et terminare.

Extraordinariu remediū est quod ob aliquam causam extra vel ultra cursum solitū alicui datur. ut restitutio minori leso vel absenti causa iusta necessarij vel probabilis ad que remedia nunquam recurrendū est quādiu remedio ordinario locus est ad quod potest haberi recursus.

Extraordinariu iudiciū est coram delegato. vel quando non procedit in figura iudicii. sed ex officio iudicis in modum inquisitionis vel denunciatiōis. vide tex. iuncta glo. in c. qui de pba.

Extra no. archi. de pseri. statutum. li. vj. S. iij. **Exterminare** est quasi ex terminos vite vel iurisdictionis sue ponere. cle. vnica. de iur. iur. de bere. excōicam. S. moueat. et S. se. ponitur et per deponere. desolari. in exiliu mitti. **Extremu** tempus extremū significat. ff. de pdi. et de mo. l. si is. S. si ita.

Ex no. archi. iij. q. v. q. s. et plenius Jo. cal. in c. vestra. de cobra. cle. et mu. et Jo. mo.

de bere. excusatus. li. vi. Etia archi. de p. ben. cu in illis. e. li. z pau. in. c. in lris. de resti. spo. etia no. C. de legi. l. no dubium Et qnq in compositioe stat augmenta- tiue pvalde. vt exeqre. i. valde eqre. vt. l. j. ff. de le. j. vbi dz. p oia exequata sunt le gata fideicomis.

Explosa. i. excluda. c. in qstioi. de sen. exco.

Extorres. i. immunes vl infontes. de sen. ex co. ptingit. z di. xix. nulli phas est. vbi dz sed extorris a sancto fiat ministerio. z. c. di. c. ita dñs. S. in oem terrā. vbi dz vt ex torre. i. alienū se ministerij intelligeret eē diuini. z habetur. C. de custo. reo. in. l. de his que est. l. si. z de pe. di. q. Item pro in de vbi dicit nudari facultatib? proprijs z patrie sue extorres fieri etia. xj. q. j. con spirationē.

Exquestor est q publice pecunie pgregāde seruāde z querende officiū habebat hāc administratōne deposuit. vl dz ille q que storis deponit administrationē. vt no. in sti. in pbenio. S. cūq b in glo. vide. S. ex cōsul. z. j. questores.

De Fa Aber lignarius

Dz nō solū q ligna volat sed gene- raliter ois q edificat. ff. de v. sig. l. fere. S. fabros.

Fabricenses dicebant fm le. C. eo. ti. li. xj. Qui erant deputati armis faciendis. re- parandis z vendendis. Sz Job. an. de sen. exco. si iudex. li. vj. dicit q fabricēsis dz q publica arma facit. z in publicis fa- bricis z nō alibi. z dat primiceriozi vt re- ponat in publicis armamentis qz bra- chia stigmatē figurabant. Requre infra. stigmatē.

Facere dz ille cui? auctoritate sit. de sen. ex co. c. mulieres. z facere dz qz statim. con festim. incōtinenti. mor. illico. qd facit si- ne intervallo nullo actu cōtrario aut im- ptinente intermedio. de ele. qz. ppter. vbi dz q post collationē mor v3 electio cele- briari silt cū vis inferē psone incōtinenti repelli debz. i. sine intervallo qsi bello cō

tinuato. Itē idē qd facit in triduo. C. de erro. aduo. l. vl. vbi dz q aduocat? potest reuocare errozē suū statim. i. infra tridu- um. Et hoc intelligit Placen. sicut sonat Sed Accur. hoc intelligit qn causa du- rat post errorem tm p tres dies. Itē qd facit in decem dieb? ff. de psti. pe. l. pmis- sor. vbi dz q si quis sine die cōstituerit se soluturū pecuniā alicui p eum agi pōt si statim nō soluerit infra. x. dies. Item qd facit in vno anno. xx. q. j. puella. vbi dz q si inscijs parentib? infra. xij. annū veluz acceperit parentes vl tutores pnt hoc sta- tim irritare infra annū. Itē qd facit cuz quodā temperamento tpis. ita q nec mi- nimū vl maximū tps assumit qd magis pōt intellectu picipi q dici. ff. de solu. l. ra- tū. z. l. de codicib? vbi dz q heres fideius- sozi testatoris b qd adita hereditate sol- uit p defuncto statim soluere debet. i. cū quodā tēperamento tpis. nec em statim cū sacco parat? venire debet. Itē qd fa- cit cū pmo pōt. de restit. spo. olim causa. vbi dz q vim illatā reb? pōt qz repellere incōtinenti. i. q cito poterit collectis ami- cis. ita tñ q illud incōtinenti nō extenda- tur vltra annū. bec Ber. de elec. qz ppter Item qd facit in vno mense. j. q. j. cōstat vbi dz q si aliqui ordinati sūt ab heretic? pvim si statim renunciauerint cōciliabu- lo hereticorū. i. infra mensem. tūc excusa- tur. Item q cito scit. vt. xxxij. q. ij. mulie- rē. Itē qd facit qnq. vt. ff. si cer. pe. l. j. vbi dz. Quicūq rei assentim? alienā fide- secuti mox recepturi ex eo cōtractu cre- dere dicim?

Factitare est frēqnter facere. l. fulcim? . S. latitare aut. ff. q ex cau. in pos. ca.

Factio ē cōspiratio. l. qsqz. C. ad. l. iul. ma- iesta. vbi glo.

Falcidia dz lex a falcidio tribuno plebis q ipaz aduenit ad b q qz extraneo i testa- mēto suo legare n possz qn ad min? qita remaneret heredi. q si p faceret locū nō haberet. z sic dz falcidia a falce ad defal- candū singulis mandatis p quā pmittit heres habere qrtā ptem legatōis vel be-

Fa

reditatis qñ etiā tota hereditas vel maior
ps est legatis exhausta. Et est triplex fal
cidia fm Jo. an. in glo. di. ij. rñsa pruden
tiū. Re. infra. l. falcidia.

Factū fieri cōtentū in dispositōe significat
ipm ad heredē vel aliū transire seu transi
re posse vel nō. put effi ipm factū vñ qd
uis aliud mediū pbat significat vñ decla
rat. Verbi grā. in cōuentiōe deducit h fa
ctū licere ire agere p fundū pmittētis ad
fundū ei? cui pmittit h cōuentio nō trā
sit ad heredes siue sit appositū xbu pso
nale tibi vel mihi siue nō imo simplr di
ctū est cōuenim? licere suo agere. h factū
nō trāsit ad dñm. S. s. cū factū in sti. de sti
pu. suo. S. i. ibi debitor cōuenit cū credi
tore q ei nō liceat debitū petere. et ita fit
factū de nō petendo simplr h factus seu
factū transiit ad heredes.

Facere qd pōt qñter qd cōueniat et quō i
telligat habet in. l. sunt q. cū nouē legib?
seq. ff. de re iudi. nā patron? patrono li
beri et parentes eoz miles armate mili
tie. vñ doctor pñbz zc. Si pñenat ad id
qd facere pñt n totū qd bñt extorqñduz
est. s. rō habenda ē ne egeat. vt. l. in cōdē.
natione. ff. de re. iur. Nā intelligit qd fa
cere debere qd pmoder boneste pōt. nec
em videt fieri posse qd nō pōt fieri bone
ste. ff. de s. si. l. nepos pculo. et qñ factū p
nō facto haberi nō pōt. ff. de cap. et postl.
reuerfis. l. in villo. S. facti. Itē p factū p
bat voluntas. ff. de legi. l. qñb? c. dilecti. d
appel. c. fi. de cōiug. suo. Et factū vel de
facto cōstat quattuor modis. c. qñtū. de
coba. de. et mu.

Fallonia est culpa iniurie. ppter quā vasal
lus amittit feudū. Et est quedā culpa q
respicit dñm. s. qñ trib? vicib? citat? legi
time fidelitatē pñtare noluerit. vt in vñ
bus feudozū q sit pma causa bñ. amit. c.
j. Et ē alia cā qñ ifeudauit alia lege quaz
ipē bz. vel talē vasallū q feudū deservire
nō pōt. Quedā hō ē culpa vel fallonia q
nō respicit dñm. s. qñ vasall? interficit fra
trē vel filium suū vñ filiū fratris vel aliū
crimē cōmisit qd patricide appellatione

cōtinet. et plures alias fallonias tam re
spicientes dños q alios ppter qd feudū
amittit. no. Hostien. in sum. de feu. S. q
mo. feu. amit.

Falsarij sunt q crimine falsi tenent. vñ qui
crimē falsariozū admittunt. vt de cri. fal.
ad falsariozū.

Falsitas est mutatio veritatis. de cri. fal. c.
j. c. licet. et p to. ci. no. de rescrip. sup lris p
doct. eo. q falsatores sp student mutare
ea que vera sunt. vt falsa videant verifi
milia. vt in aut. instru. cau. in prin. col. vj
et fm ea q no. Azo. in sum. C. ad. l. corn.
de fal.

Falsum est qd caret veritate. vt rescriptuz
falsum qd nō bz aliqd pmodū seu sub
stantiā veritatis. s. qd nō emanauit a pa
pa et tñ apparet emanasse. c. sua nobis. d
offi. vica. vbi de hoc. Et nota. in. c. sup lit
teris. de rescri. p Franc. de gabriel. Tñ fal
sa. i. iniusta. et vera. i. iusta. in sti. q et ex q.
caus. manumit. nō pos. S. eadē. l. eliascen
tia. vbi dñ q causa semel approbata siue
vera vñ falsa nō retractat.

Fallacia fm Hosti. in sum. de do. et cōtu. S.
j. cōmittit in decipiēdo i bis q asserit ali
qd false in certa scia.

Fama fm spe. ci. de no. cri. S. fama. est ille
dignitatis stat? vita et morib? cōprobat?
et in nullo diminut? fm glo. C. et q. cau.
infa. ero. j. et glo. iij. in. c. vestra. de cob.
cle. et mu. Et loquit de fama boīs. S. fa
ma de aliquo negotio que est mediū ve
ritatis eliciende describit sic. Est cōis et
clamosa insinuatō insurgens apud totā
vel maiore partē ppli ex incerto auctore
pueniēs. et dñ a for. faris. et differt ab opi
nionē qz vltra cōmunē opinionē requirit
cōmunē locutionē. et sic duo erigit. Et in
descriptione fame p spe. nomē dignitat?
nō ponit p bonore publico fm Azo. sed
p potentia a natura cunctis attributa.
Et hec descriptio locū bz in bona fama.
Quandoqz etiā fama sumit p infamia
siue mala fama. vt in. c. tua. de coba. cle.
et mu. et ideo fm spe. fama potest aliē de
scribi vt cōprehendat vtrāqz. s. bonam et

malā sic. Fama est vehemens vulgi et maioris partis opinio rei de qua querit cōsentiens vel cōsonans. Fama ab hoīe sic cōsuevit describi. Est dignitas statū vi et morib⁹ probata. vt. ff. de va. et extra. cog. l. cognitiōis. et q̄ talē famā negligit crudelis ē. xij. q. j. nolo. etiā fama opinio extimatio idē sunt.

Fama inter hoīes est publica et cōmunis insinuatio ex sola suspiciōe. et ex certo auctore pueniens.

Familia fm Azo. in sum. C. de edi. ac. Appellatiōe familie cōtinent oēs q̄ sunt in seruitiō alicui⁹ etiā liberi hoīes q̄ seruiūt ei bona fide vlt etiā alieni serui et etiā qui sunt in ptate ei⁹. silt oēs p̄p̄inqui liberti et patroni. sic generaliter sumit. C. de h. si gni. l. si. Anic⁹. ho serui familie noīe non cōtinet. nec duo faciūt familiā ibidē. Et dī a femore q̄ est ps hoīs genitiua. vt. d. l. si. C. de h. sig.

Familie hereditate. i. hereditatis diuident. de. no. in rubro. ff. fa. her. Re. s. actio fa. ber. Et dīnam inter famulū mācipatū et seruū. no. archi. xxij. q. iij. c. patrem.

Famosū carmē fm Azo. in sum. C. de iur. est dictamē vel hystoria cōposita ad alicui⁹ infamiā put ibi notare videt Azo.

Famulus libell⁹ pōt p̄p̄ie dici liber p̄scri ptus ob alicui⁹ infamiā. vt. ff. de iniur. l. lex tormentorū. §. si q̄s liberū. Et iponit ei pena capitis q̄ famosū libellū inuentū nō corrūpit. s. alij manifestauit. et q̄ cū dictauerit si nō pbauerit de calūnia capita liter puniet fm Azo. in sum. C. e. ti. h̄et plura ibi vide p̄ cū. Et hoc est verū si reo cōuicto capitalis pena esset imposita aliter nō. Et no. in. l. vnica. C. e. ti.

Fatū est gen⁹ diuinatōis cui q̄ intendit dā nationē aīe sue incurrit. xxvij. q. vlt. non obseruetis.

Fatalis dies fm Azo. in sum. C. de tem. et repa. ap. dī spaciū t̄pis infra qd appellās debet appellatiōē p̄seq. Et q̄dem olim quatuor dies fatales cōcedebant. q̄z pri mus erat spaciū sex mensū. Et hoc si appellatū fuit a snia clarissimi viri vlt specta

bilis viri vel delegati a p̄ncipe. Scdi aut dies fatales sūt spaciū. xxx. et vni⁹ dierū. Tertij et q̄rci sunt silt totidē si saltē facta fuerit appellatiō a delegato. vlt spectabili vlt clarissimo viro. put hoc habet in. l. ij. C. de tē. app. hodie aut ex ordine vn⁹ tantū fatal⁹ dies est. i. vnic⁹. S̄ si iusta cā intercesserit ali⁹ ann⁹ indulget. et ita erit secund⁹ dies fatal⁹ q̄ trāfacto lite nō cōpleta rata manet snia vt in auct. ei q̄ appellat. in dicto ti. de tē. ap. Dicebāt aut fatales dies. qz cis fatū. i. termin⁹ cause iponit. vlt q̄b⁹ mors accidit cause.

De Fe

Femia fm aliq̄s dī a feditate. eo q̄ fedas et enormes supfluitates mēstruales emittit. Sola em femina est animal mēstruale. cui⁹ cruoris cōtractu fruges nō germinant. arefcūt herbe. arbores amittūt fructus. ferrū rubigine corrūpit. et siquidem canes comedūt rabiē incurrit. Verificatur bec in adamante.

Ferie fm Azo. in sum. C. e. ti. dicunt a foro. q̄si foerie. qz p̄stant vacationē ab his q̄ p̄uenerūt agi in foro. Hosti. tñ in sum. e. ti. dicit. qz ferie dicunt p̄ cōtrariū. Euz em ferie colende nō sint. be tñ colunt vlt dicunt ferie dies q̄si dies festinandi fm papiā. qz istis feriari. i. a malis opib⁹ abstinerere debem⁹. et nihilomin⁹ p̄stant immunitatē a mercantijs. Cū vifficile sit inter ementes et vendentes p̄cū nō interuenire. lxxij. di. eniciens. de pe. dist. v. c. q̄litas et negociū. Ea tñ q̄ p̄tinent ad disciplinā militarē vel scolasticā. vt artes liberales vlt ius ciuile in dieb⁹ feriatis p̄agi p̄nt fm Azo. ff. e. ti. l. j. vide no. p̄ doc i ca. cōquest⁹. de ferijs. vbi cū querit an liceat studere leges vlt p̄ p̄cio scribere i diebus feriatis vel festiuis vlt dñicis. Dicit Zo. an. q̄n studiū sit sine solemnitate non p̄pter lucrū. q̄ tñ licet cū nō sit opus seruile s̄ cū solemnitate. s. in publicis scolis nō licet. Dñs Antho. de butri. dicit qz cā cōsiliū dandū bi necessitas suadet. s. quia causa tpe peritura est vlt de loco longin

quo rē. tunc licet studere etiā ad lucrum
alīs nō. nec in sciētijs positivis que ad lu-
crū vel honores tendūt sed in theologia
z in speculativis licet. Et addit pan. etiā
in iure canonico qz talis laborat in vinea
dñi. z efficit hō speculativus. z abstrahit a
vicijis. Nō autē cultus divinus vel officij p-
termittat. qz sanus est maioribus studere z
mentes occupare q̄ oculum insequi. vñ in
lavis vagari. immo melius est domi ma-
nere q̄ festa ecclesiarū. ppter dominas vi-
sitare. xxiij. q. j. odi. z piec. vbi glo. z. l. pe-
nul. ff. de feri. De scribentibus z de legenti-
bus vide in ti. de feri. p. docto. Et sic ferie
sunt quedā solennitates temporis in q̄b⁹
cause tractari nō debent. Et fm Bos. di-
cunt ferie. qz forensib⁹ negocijs immuni-
tatez pstant. l. divus. ff. eo. ti. Unde feria
vno modo capit p qualibet die in heb-
domada. z ita fuit ecclia dicendo feria
pma. feria secunda. z dicitur for fatis. l. a fā-
do. i. loquendo qz singulis ferijs solover-
bo loquendo deus creavit boiem z oia.
Alio modo capit p die solenni festivan-
da z sic dicitur a ferendis victimis q̄ offerebā-
tur in ferijs. vñ a feriādo fm Papiam qz
z si oibus diebus abstinenduz sit a malis.
istis tñ p̄cipue. vt. c. j. de ferijs. Sūt g sic
ferie causaz ferie festivade. z sic ferie nu-
ptiarū. de quib⁹ in. c. capellan⁹. de ferijs.
xxij. q. iij. nō optz. xv. q. iij. placita. lxxv
di. q̄ die dñico.

Feriarū alie sunt repentine q̄s impator vñ
pnceps indicit repentine ppter victoriā
vel vxorē ductā vel filiū natū. vel ppter
publicā cōgratulationē ob diem natalis
impatoris. vt. C. e. ti. l. j. Et dicunt repen-
tine qz insunt certe imo qz repente z sub-
ito inducunt z a nullo iudice indici pnt
nisi a pncipe. vt in tit. C. de feri. A nullo
em iudice psumi debz vt auctoritate sua
aliquas cōdat ferias. naz feriales ferias
novari optet q̄s administrator edixerit.
Alie sūt solennes z quarū qdam inducū-
tur ob reverentiā dei. vt dies dñic⁹. vt. l.
ij. C. e. ti. z. l. omis dies z p̄cipue oēs dies
z omes festivitates gloriofissime vginis

Marie. sanctorū aploz. z alioz q̄ nume-
rant. c. vl. e. ti. z de cōsc. di. iij. c. j. Alie ob
honore p̄ncipis. vt dies natalis vñ coro-
nationis ei⁹. C. e. l. ff. z in. d. l. omis dies.
Alie autē ob honore civitatū. vt dies na-
talicie maximarū vrbū. vt rome z cōstā-
tinopolis. l. oēs p̄al. Alie ob necessitates
hominū. vel publicā vtilitatē. vt sūt duo
mensces. vn⁹ grā messū. ali⁹ cā vindemie
de q̄b⁹ etiā in p̄al. l. omis dies. vbi dicit. Mi-
nes dies iubem⁹ esse iuridicos. illos ta-
men manere feriarū dies pbas est gēni-
nis mensib⁹ ad requiē laboris indulgen-
tior annus exceptis. estius quoqz feruorū
bus mitigādis. z autumnis fructib⁹ de-
cerpendis. Has vñ ferias spe. e. ti. nō vo-
cat solēnes. s̄ iudicat rusticas vel publi-
cas. qz ppter rē publicā vñ vtilitatē rusti-
cā inducunt. Et forte spe. mouet ex. l. j.
in p̄n. ff. eo. ti. Et statuunt de ferie fm cō-
suetudinē cuiuslibet loci. z hz varios ter-
rarū ritus. vt. ff. de fer. l. p̄f. qcs.

Ferri p̄prie dicim⁹ ea q̄ q̄s in corpe baiulat
Portari vñ ea que q̄s in mente secuz du-
cit. Agi vñ vñ duci dicunt aialia. vt. ff. de
vbo. sig. l. ferri.

Ferrimatio est eiusdē generis materiaz
solidatio z p̄iunctio. vt si cypbo argēteo
fund⁹ ferre⁹ apponatur. de no. in. l. in rem.
ff. de rei vendi. Sz applumbatio Requre
supra de A.

Feudū fm Hostien. z Azo. e. ti. in sum. S.
j. Est bñficiū alicui⁹ rei inuestitura inter-
ueniente sic cōcesse seu date aliq. vt dñius
penes cōcedentē remaneat. cui⁹ occasio-
nē recipiens z successor ei⁹ cōcedere dñō
ad id de q̄ z vsqz cōuenit aut feudi natu-
ra requirit. s̄ directū dñium. Utile autēz
trāsit ad feudatariū. ar. eoz q̄ no. de em-
phiteota. ff. si ag. vec. pe. l. vnica. S. q̄ m-
z fuit hoc dictū supra vtile fm diuersaz
regionū cōsuetudines. q̄b⁹ obligat. z ip-
sis cōsuetudinib⁹ obligat q̄bus deficienti-
bus iuri scripto obligat. Pro diffiniti-
one feudi z donatione eius. vide in glo.
in vñ. feu. qui mo. feu. acq. in p̄n. z sum-
mā ad quā ibi remittit. Dicim⁹ autē feudū

Si

a fidelitate vel a fide quā vassallus dñō p-
stare tenet. Nec enim debet aliqua inuesti-
tura fieri ei q̄ fidelitatem facere recusat ni-
si feudum eo pacto sit acquisitū. vt de eo
fidelitas nō p̄stet. vt in cōstitutōib⁹ seu.
p quos fiat inuesti. z p quos recipit ibi-
dē in q̄b⁹ cau. seu. amit. in. c. ij. §. j. in vñ.
seu. no. Item feudū est res p̄cessa alicui
ad vtendū p seruicio fm Bos. Est cōces-
sio rei p homagio facta z addit cōcessio
beniuola. qz sit ex grata beniuolentia. et
ergo beneficiū dicit. etiā ideo cōcessio dī-
qz apud dñm remanet. p̄prietas z domi-
niū directū. Sed vassallus acq̄rit vsufu-
ctū z vtile dominiū. Potest etiā sic descri-
bi. Feudū est beniuola actō tribuens gau-
diū capienti cū seruicio retribuendo. per
quā transferret vtile dominiū de dñō in va-
sallū. Et sic dī a fidelitate quā vassall⁹ te-
net dñō. de q̄ in. c. ex diligenti. de symo. z
in ti. de seu. p totū.

Feudū legiū fm Spe. tit. de seu. in tracta-
tu libelloz. §. qm sup homagiū. n̄ p̄pono
si. Est qñ causa z occasio homagiū cepe-
rit a domino. vt q̄ baro dixit alicui pau-
peri militi. q̄ aliquā rem immobillem si-
bi daret si ei faceret homagiū z illā dedit
talīs res vocat feudum legiū. z tal⁹ va-
sall⁹ homo legiū. Et bec probant in li.
seu. Si de feudo p̄rouerbie fuerint. vide
infra homagiū.

Feudatari⁹ est q̄ feudū recipit. q̄ etiā vasa-
llus dicit.

De Si

Fictio iuris differt a p̄sumptōe. qz fictio iu-
ris semp est p̄ veritatē. z in iure possitimi-
nā rē. P̄sumptio autē frequēter intelli-
git stare cū veritate sicut z sepe stat. ius
em fingit aliud q̄ est vt fingit mulierem
stipulatā. q̄ nō est. l. unica. in pñ. C. de rei
vro. actio. fingit natū. qd nō est. ff. de sta.
boml. l. q̄ in vtero. fingit nō esse natū qd
est natū. ff. de libe. z post. l. titi⁹ testō. §. lu-
cius. fingit viuere qd nō viuit. insti. de ex-
ecu. tuto. §. singi autē. fingit nō cōceptum
eū q̄ mortu⁹ nascit. ff. de n. sigl. q̄ mortu⁹

notat Azo. in pñ. sum. circa. x. p̄dicamen-
ta. z Bos. in sum. de p̄sum.

Fides est fundamentū rerū sperandarū nō
apparētū argumentū. Et fm aristō. Est
rō rei dubie faciēs fidē. Et fides fm apo-
stolū i epla ad Heb. vt sumit de sum. tri.
c. firmiter. Est suba rerū sperandarū ar-
gumentū. Primū dī qz sperare debemus
qd dictū est. p̄phetis futurū. Secundū dī
qz p̄phetias iā cōpletas debem⁹ b̄re ar-
gumentū. i. p̄bationē nō apparentiū de
futuris cōplendis. Sz illa est qdam noti-
ficatio. z nō vera diffinitio. quare mgrali-
ter sic diffinit. Fides est voluntaria certi-
tudo absentū infra sciam z supra opini-
onē p̄stituta. Aug⁹. dic. Fides ē credere
qd nō vides. Et sūt due spēs ei⁹. s. forma-
ta. z informis. Et caput multis modis. de
quo vide glo. bonā in. c. firmiter. de sum.
tri. z si. catbo.

Fidei cōmissiū ē illud legatū vl̄ relictum qd
cōmittit fidei heredis alicui dādū ab eo
cū testator dicit heres fidei tue cōmitto:
vt des legata z cōmissa. vt fm Azo. i. lū.
C. e. ti. §. sequit. Hodie tñ nō est differē-
tia inter fidei cōmissa z legata. licet olim
multe essent differentie. Qm̄ em̄ legatū
fidei cōmissum dici pōt. z ecōtra. p q̄ est
ex. insti. de le. §. s. nō vsq. Nā iporū ea-
dē est natura. ff. de le. j. l. j. vbi dī p oia eq̄
ta sūt legata fidei cōmissis.

Fidei cōmissari⁹ est ille cui⁹ fidei legatū vl̄
relictū cōmittit.

Fidei cōmissaria libertas. Req. j. libertas.
Fidei cōmissaria hereditatis petitio ē q̄ cō-
petit ei cui fidei iussoria hereditas restitui-
tur. ex senatus cōsulto trebelliano. vt qui
habent agros cōfines q̄ p ipam diuidā-
tur agri vl̄ fundi.

Fidei iussor ē q̄ alienā obligationē in suā re-
cipit vl̄ suscipit fidē. p̄ncipali nihilomin⁹
manente obligato. vtz q̄ se p alio obli-
gat. vt eo. l. p̄ncipali debitorē nō satisfaci-
ente ip̄e satisfaciet. Et dī qñ iussu alteri⁹
ponens fidē suā. vt insti. eo. ti. in pñ. z. ff.
eo. l. j. z. ij. Est autē fidei iussor magnū no-
men generale. qz cōp̄bendit sibi se mādā-

torē et cōstitutorē. et eū q̄ ex toto in se alie
nam obligationē transfert. q̄ et pmissor
vocat. Sed bi differūt inter se. qz cōstitu
tor nō obligat. nisi pcedat obligatio que
in iurib⁹ data sit. vt in l. j. et l. iij. §. j. cu
alijs. ff. de cōsti. pecu. et l. ij. C. eo. ti. Fide
iussor vō ipam obligationē pcedit et seq
tur. insti. eo. ti. §. fideiussor. Mādatoz at
nunq̄ sequit. sed sp̄ pcedit obligationē
vt. ff. mandati. l. si vō nō remunerādi cā.
§. si post creditā. nisi in casu q̄ habet i. e.
§. d. plane. Et differentiā hic positā not.
glo. in l. pal. §. si post. in princi. Cui est si
millis glo. C. e. ti. sup. Rubrica. Et q̄ pre
cedat obligationē vide l. hosti. in sum. C.
eo. ti. §. j.

Fideiussor in rē suā dī q̄ fideiubet p aliq̄
re in ea cā q̄ res futura est ei⁹. Verbi gra
tia. Dedi pcuratorē ad defendendū in cā
mea. et fideiussi p eo iudicatus solui. hoc
casu fideiussor in rē meā dīcor. vt. l. si de
funct⁹. ff. de pecu.

Fideiussio ita fit. Si interroget fideiussor
sic fide tua iubes qd̄ iste debeat Et ille rñ
deat fideiubeo. vt insti. e. ti. §. in stipulati
onib⁹. Hodie tñ fm̄ l. hosti. i. sum. e. ti. §.
q̄liter. vulgares vtunt̄ hoc modo. es fide
iussor p tali. et pmitte mibi p eo. et ille re
spondet sic vel pmitto.

Fidelitas fz l. hosti. in sum. de feu. §. qd̄ sit
fidelitas. nihil aliud est nisi iusiuranduz
qd̄ a vasallis pstat dñō. Et ibidez habet
plena forma fidelitatis. et xxij. q. v. de for
ma. de iureiu. c. ego. l. l. Et in quo differt
ab homagio no. in cle. pastoralis. §. rur
sus. de re iudi.

Figuline dicunt̄ loca in q̄b⁹ figuli exercēt
officia sua vel artē.

Fili⁹ arrogat⁹. Re. d. arrogatio.

Fili⁹ adoptiu⁹. Re. d. adoptio.

Fili⁹ est is quē nuptie demōstrant. vt. ff. de
in ius vo. l. qz mī. v. p cōfessionē patris et
matris. c. transmissi. q̄ si. sint legi. v. p af
fectū. C. de psump. asserte. ij. q. vij. ad ro
manā. et stat̄ bis plectur̄ donec pbe⁹ pri
um. fm̄ l. hosti. in sum. e. ti. de na. ex li. ven.

Filius familias dī q̄ est i pte p̄is v. parē

tis. vt accipit in l. si. ff. de his q̄ sūt v. alie
ni iuris sunt. sicut fili⁹ emancipat⁹ dī q̄
extra pte patris est.

Fili⁹ naturales fm̄ l. 30. in sum. C. e. ti. sūt
multiplices. Alij sunt naturales et legiti
mi vt q̄ nascunt̄ p legitimū thozuz. Alij
sunt legitimi tñ. vt adoptiu⁹. Alij natu
rales tñ. vt nati ex cōcubina vnica. et i to
mo indubitato affectu cōiuncta. Alij ne
qz naturales neqz legitimi. vt q̄ ex illicito
et damnato coitu nati sunt. de his oib⁹
est glo. insti. de adop. in pñ. et glo. in c. per
venerabilē. q̄ si. sint legi. Et quot modis
naturales de soluto cū soluta efficiant̄ le
gitimi. p. 3 in c. tanta. q̄ si. sint legi. vbi eti
am dī q̄ filij vulgo nati v. cōcepti sūt q̄
nō habent patrē determinatū. Sz vt azo
dicit. hec distinctio fm̄ iura ciuilia impa
torū dat. et nō fm̄ iura naturalia. qz for
te fm̄ thelogos nō est vsqz quaqz verū. fz
qz matrimonia seu in diuidua maris et fe
mine cōiunctio est de lege nature. qz fm̄
Aristo. et phos. j. politicozū. Naturalis
videt̄ cōiunctio vni⁹ ad vñā. et vag⁹ ē cō
cubie⁹ p naturam.

Fili⁹ spurij dicunt̄ q̄ de adulterio ex soluta
cū nō soluto. v. ecōuerso cōcepti sūt. c. trās
missa. pal. et l. vulgo. ff. de sta. bo.

Filiaster filiastra est fili⁹ v. filia ex alio cō
iuge genit⁹ v. genita nō ex eo quē mō bz
mulier. xxx. q. j. si qz filiastrū.

Finis regūdozū. Req. supra actio finium
regundozum.

Finisim⁹. i. vicin⁹. c. p tuas. de sen. excē.

Fic et hūt l. bba nō tñ respiciūt p̄is s etia
futurū. xxv. q. j. generali. in ter. et in glo.

Fieri in cōtinēti dī qd̄ pōt cōmitti iudi
cis arbitrio. vt dicit alau⁹. de ap. c. an sit.
in glo. vl. i. in actu se tevente h̄ est ante q̄
ptabētes se ad aliqū actū et negocia di
uertant. ff. de v. obl. l. cōtinu⁹. vide. d. fa
cere. vbi de hoc.

Fisc⁹ est sac⁹ regij in quē reducunt̄. v. cui
applicant̄ bona bānitozū v. pscriptozū.
talit̄ accipit. ff. locati. l. s. ades. §. fise⁹. v.
est regij vel imperialis thesauri cōgrega
tio. v. impialia bonozū collectio vel pui

Fl

legiū. qz fise? multa habz puslegia. vt no. Azo. in sum. C. de pui. fil. ad qd vide no. C. de iu. fil. in rubri. Et nota qz differen- tia est inter fisciū z rempublicā. sicut inter spēm z gen? Fise? ei ē bursa solū de com- modo pecuniario. s. respublica pecunias bonozes. p̄mia. z alia cōsiderat. no. in. l. mācipia. C. de ser. fugi.

De Fl

Flamines dicebant sacerdotes gētiliū a fi- lo q̄ in capite utebāt. a q̄ dicebant flami- nes q̄si filamines. nā nudis eos capitib? penit? icedere neptas erat. vi. xxi. cleros post mediū. In archiflamines dicebant z p̄tboflamines. vt. e. di. S. j.

Floci noie itelligit hōib? b̄is manicas lō- gas z amplas. Cuculle vō noie habet lō- gus z ampl? sine manicis. vt. in. de. ne in agro. S. verū. de sta. mona.

De Fo

Fodine dicunt loca vl fouee vbi aliqd fo- dit. di. xxi. cleros. Inde dicunt ferrifo- dine fouee vbi fodit ferrū. z aurifodine vbi fodit aurū.

Formula. Req̄. s. actio.

For? est exercendarū litiū loc? a fando vi- ctus vl a foroneo rege q̄ p̄mo grecis lite- ris legē dedit. vt de v. sig. c. forus. z. vii. di- stin. moyses. z cōstat ex trib? s. causa. le- ge z iudicio. Itē for? idē est qd tribunal Et vt Azo dicit forus ponit. p bursa. et alio mō dī foruariū. vt ait placen. de qui- bus sedilia iudicantiū pficiunt. idēqz ap- pellat p̄torū. Tribunal aut dī maiorū iudiciū. s. q̄ b̄nt merū impiū. Pape aut p- prie dī cōfistoriū. Itē est planicies in na- ui. Itē est locus vbi merces reponunt. Itē foramen remi nauis. Itē scriptoriū foraminosum p imponendis pennis et cornib? vel calamis ad scribēdū deputa- tis. Et s̄ significata bz forus vt plurimū in masculino genere. fm Hostiē. in sum. de fo. com. S. j.

For? aut in neutro genere fm Hosti. ibidē ponit. p loco deputato ad emēdū vl vē-

Fo

dēdū res. Aliter aut fm Azo. dī district? ciuitatis. vl territoriū iudicis in q̄ anim- aduertere z punire bz delinquentes. l. fi. pu- pill? S. territoriū. ff. de v. sig. Et veniunt ibi q̄ sunt iurisdicōis. nō q̄ sunt ordinis z dī q̄si fodiū. eo q̄ q̄ sunt in districtu ad fodia vel munera seu angarias cōpellūt vel dī a ferendo eo q̄ munera subeūt z in- inferūt. Aliter Bos. z Host. ibidē cōueni- entes forū est idē q̄ tribunal qz tribunal forte bz aliquā silitudinē cū foro. qz sicut in foro venali qd nos noiam? forū cōue- niūt multivendentes z ementes siue res venales inferentes. Sic etiā in foro iudi- ciali. s. in tribunali cōueniūt multi litigā- tes seu cōtentiōes z lites inferentes. z ex- inde diffinitōes deportantes.

Fornicatio est cuiuslibet illiciti coit? gen? q̄ fit extra vxorē legitimā spēaliter in vsu viduarū. meretricū vel cōcubinarū. Sed stuprū rapt? inest? Req̄re locis suis Et q̄libet fornicatio simplex est p̄ctū morta- le. vt de. ad n̄fam. de bere. g. de iure cano- nico. bodie p̄hibet? est cōcubinat? q̄ tū p̄mittebat tanq̄ licit? de iure civili. l. i. cō- cubinatu. ff. de p̄cu. in sti. de pa. po. i glo. Foresta est loc? vbi fere inhabitāt vl idu- dunt. z vbi q̄s bz vsum venādī. fm ber. de dona. cū dilect? in glo. j.

Forane? dī q̄ forū tenet vel de foro venit. iij. q. vi. pegrina.

Forte qn sit dubitatiū facti z qn iur. not. archi. xi. q. iij. nolite. etiā qnqz capif certi tudinaliter p exp̄ssiuos itatis. z nō p no- ta dubitatiois. vt in multis iurib?

Foriscan etiā qnqz capif nō dubitative. de vo. z vo. redem. c. magne. z sic est exp̄ssi- uū veritatis. de pcur. tue. xxiij. q. ij. ad- monere. circa mediū. Et de pe. vi. j. q̄ob- rem. de supp. neg. pla. c. j. li. vj. qnqz ē no- ta dubitationis. de testa. c. ij. de. pastora- les. v. nunqz etiā. de re iudi. vide glo. in p- al. c. ij. de testa.

De Fr

Erater dī quasi ferens aliū vel alterū. Fratres p sanguine sūt fr̄s ex eodē p̄re et

eodē sanguine geniti. ita exponit tex. i. S
sunt autē cognati. insti. de legi. ag. suc. 2. l.
itaq. C. eodē ti.

Fratres patruales sunt duorum fratrum filij.
vt dicto. S. sūt autē. v. eodē numero. Et in
sti. de gra. S. q̄rto gradu.

Fratres vterini sunt filij eiusdē mris. vt ex
ponit glo. insti. de leg. ag. suc. S. B. bñdū.

Fratres cōiter dicunt̄ oēs xpiani tā laici q̄
clerici p lauacrū regeneratiōis in baptis-
mo. c. ad mensam. xj. q. iij. 2. c. iohes. d. re
gu. p Joh. an. ij. q. j. si peccauerit. Sz an
denūciatio euāgelica habeat solū locū in
fratrib⁹ istis vlt etiā in fidelib⁹. vtz si xpi
anus denūciaret paganū videt̄ q non.
qz d. ibi frater tu⁹. Pōt dici fm Panoz.
q si saltē aliquo mō. l. qñ peccat p prece-
pta naturalia. c. qd sup bis. de vo. 2 vo.
redem. Sūt em̄. p̄imi n̄ri q̄rū aias lucri
facere debem⁹ fm glo. in. c. p̄im⁹. de pe.
di. ij. Et sic cōcludit̄ denūciationē euā-
gelicā aliq̄ mō locū h̄re p infideles. Itēz
an cōcilia ap̄lorū in p̄mitiua ecclia om̄s
appellabant̄ frēs discipuli xpi. xij. di. sa
crofian. pprie tñ religiosi mendicātes nō
h̄ntes bona in cōi frēs dicunt̄. Et aliq̄ ba
bentes bona in cōi. vt ordinis sancti bñ-
dicti. bernardi zc. q̄ monachi dicunt̄. cle.
budū. de sepul. 2 de. exiui de padiso. de v.
sig. Et fm panoz. monachi nō appellāt
frēs. pprie. s. large loquēdo sic. Sic etiāz
de monialib⁹ q̄ sunt de ordinib⁹ medicā-
tiū dicunt̄ sorores. 2 alie monache moni-
ales vlt sanctimoniales.

Fraternitas q̄t modis sumit̄ i iure. no. io.
an. in cōmento decre. iohes. de reg. 2 trāf
eunt. ad religi.

Fraus idē est qd dol⁹. Nota tñ qndā disse-
rentiā in. l. iurisgen. S. ait p̄tor. C. de pa.
vbi vide. b tñ fraus capit̄. put fit legi qñ
q̄s facit p significatū legis q̄sita palea q̄
videat̄ nō agere in fraudē legi. ff. de legi.
l. fraus. Verbi gratia. filiūssa. indiget pe-
cunia petit a me sibi mutuari. video q p
hoc incidere in senatuscōsultū macedo-
nianū. pecuniam nō mutuo s. frumentū
vt vendat. 2 pecuniā habeat ne videat in

cidere in macedonianū. certē ego hibilo
minus incido. vt. l. s. iulian⁹. S. mutui. ff.
ad mace. qz frumentū nō trado nec reci-
pit nisi ad palliatōem. p3 B. qz frumen-
to nullaten⁹ indigebat 2 pecuniā habe-
bā ad mutuandū. s. nolui ne incidere. et
tñ incido mutuando frumentū. Nā attē
to aio meo 2 recipientis nō mutuo frumē-
tum s. pecuniā. Et idē si trado librū vt vē-
dat. Idem si vir donat titio vt tici⁹ donet
vxo. l. si spon. in pñ. ff. de dona. inē vir. 2
vxo. qz in aio donantis est simplr donare
vxo. nō Titio. Itō facit fraudē legi. Fit
autē fraus legi qñ fit p significatū legi pal-
leatione q̄sita. sed fit p legē qñ fit p id qd
p legē significat̄ tñ nulla palleanone q̄s-
ta. ff. de legi. l. p legē. Ex bis ptz q si bona
fide mutuo filiofamilias frumētū credet̄
ipm indigere nō incido in macedonianū
qz nec facto nec aio facio p ei⁹ significa-
tū. Et B etiā si sit error intollerabilis. q̄a
fraus requirit animū. sec⁹ si pecuniam mu-
tuo errans in iurē. qz talis error nō excu-
saret eo q factū est p significatū legis. ar.
l. ij. C. ad mace. ptz in statuto pedagij in
ponte aurelianensi q̄ cauet̄. vt qlibet na-
uis transiens onerata sub p̄pontē soluat
certū. qd si h̄ns duas naues oneratas. et
onerat vnā 2 ponit in aliā vt soluat tñ
p̄yna. certe talis nō incidit in legē nec fa-
cit p legē. nec fraudē legi. qz lex nō p̄bi-
bet hoc facere. Et iste pōt sibi. puidere.
de meliori suo v̄uando significatū legis.
Et idē est si statuto cauet̄ q ducēs q̄dri-
gam oneratā p pontē soluat tantū. qz po-
test exonerare cāvt nil soluat. 2 facē trāsi-
re p flumen vlt portari p homines. qz licite
pōt v̄uato termino legis. sicut pōt nō du-
cere merces p terras ne pedagia soluat.
Sz si ducere nauim vlt quadrigā onera-
tā. 2 nō soluerē vlt soluerē pecunias tñ sci-
enter inuitiles tunc facerem p legē. vel in
fraudē legi. no. Jo. facit de hoc i. S. penl.
insti. de adop.

Fruct⁹ dicunt̄ q̄ supsunt deductis expen-
sis que fiunt gr̄a fructuū q̄rendozū. collī-
gendozū 2 cōseruandozū. qd locū bz tam

Fr

In bone q̄ in male fidei possessorib⁹. ⁊ in predonib⁹. vt. ff. de petis. herē. l. si a te. §. fruct⁹. ⁊. l. placet in fi. C. de fruc. ⁊. l. ex. pen. l. j.

Fructuū autē aliq̄ sunt industriales. vt fru-
mentū vinū oleum. ⁊ filia. scz lac ⁊ lana.
que sine industria bois nō pueniūt. Aliq̄
sunt fruct⁹ naturales. q̄ ex ip̄a natura p
ueniūt. sine. l. magna idustria bois. vt po
ma. pira. ficus ⁊ bñdi. Utraq̄ diffinitio
pōt colligi ex. l. j. §. fruct⁹. ff. de vsu. ⁊. de
resti. spo. c. grau⁹ in glo. si. Sūt ḡ natura
les fructus in q̄bus factū nature pcedit
factū bois. ⁊ ex solo rudi vsu possunt il-
lis vt. §. industrialib⁹ non sic solo vsu ru
di. §. curis adbibitis. l. j. etiā natura coo
peret. cura tñ maior repit nō modica et
pfunctoria. sicut in naturalib⁹. vide glo.
in. l. sequit. §. fruct⁹. C. de vsuca.

Fruct⁹ pcepti dicunt q̄ aliq̄ mō sūt a solo
sepati ⁊ in boreis recōditi.

Fruct⁹ p̄cipiendi dicunt q̄ imaturi sūt q̄s
ver⁹ dñs possidet. de his in spe. eo. ti. de
fructi. ⁊. l. ex. pen. ⁊. l. 30 in sum. C. de rei
vend. vñ fruct⁹ diuersimode significat ac
cessionē vsufructuū seu ius vtendi fruen
di. ⁊ ius fruendi dempto vsu pmo signi
ficat accessionē. Et hāc dupl. l. stricti⁹ ex
eo q̄ ex p̄dijis p̄cipit. ⁊ nō cōphendat fe
tus aialiu vñ vsuras pecuniarū. sicut su
mif in rubri. de vsu. ⁊. vsufu. l. nā ibi fru
ctus sumif put distinguit ab vsura. ⁊ a
pecudib⁹. qz in his etiā fruct⁹. l. in pecu.
ff. de vsufu. nō aut cōphendit partū an
cille. magis late aut significat vt etiā cō
prehendat vsuras. vt. l. vsuras. ff. de vsu.
Itē ⁊ pensiones p̄diorū. l. p̄dior. e. titu.
Secdo significat vsufu. nā legato fructu
fundi videt̄ legat⁹ vsufu. qz dicit tex.
vsufu. cui interest. nō ecōtra. l. seruū. §.
si vsufu. ff. de vsu. ⁊. ba. Et B sequit q̄
si legato fructu fundi vsus adimat inuti
le sit legat⁹ vsufu. s. vtile manet in eo
q̄d sup̄est vsui. Et idē intelligo vsufu
legato. vt. §. pal. nō obstante illo tex. qui
in fine dicit. inutilis est ademptio. qz ve
rū est in fructu q̄ sup̄est vsui. vñ qñ testa

Su

tor voluit adimere vsum legatū quasi p
sone legatum quia cum non legauerit p
ut continetur in vsufu nullā est ad
emptio.

Frui dī q̄ fruct⁹ p̄cipit.

Fructuari⁹ est q̄ rei dñs nō est. vt in. l. vti
frui. ff. si vsufu. p̄ta. Tñ in q̄busdā casu
bus p comino habet. l. in p̄cipiēdis fru
ctibus. ff. de vsufu. l. si titij. §. j. Ad hoc
facit q̄ vsufu. ctuarius nō sit dñs. nā ad
id q̄d dictū est ad cum om̄s fruct⁹ gene
raliter spectant. fm Placē. ff. de vsufu.
l. vsufu. pal. in pñ. in sum. C. de vsufu.
Et quō differat ab vsuario. Require in
fra vsuarius.

Frustra. no. Archi. de accu. c. j. li. vj.

De Su

Fugitiu⁹ est q̄ ea mente recedit ne redeat
ad dñm l. postea redeat vt. ff. de edi. edic.
l. qd sit fugitiu⁹. de B vide l. 30. in sum. C.
de fugi. ser.

Fulminare dī iudex iniustevl indeliberate
suam pferēs sine maturitate. de sen. ex
cō. c. j. li. vj. Nō ḡ leuit dicat fulminare s̄
cōiter ferre suam etiā p̄ absentē p̄mere
suam nō cesset. C. de iudi. l. p̄perandum
circa mediū legis.

Fullones dicunt mūdatores ⁊ dealbato
res vestiū. ⁊ earundē decoratores seu co
loratores.

Functio ē vsus p̄suet⁹ funct⁹ ab eo q̄ fun
gebat honore aliq̄ aut officio. Hinc dicit
Qui iā expleuit officiū vite. vñ dī q̄ mu
tue pecunie maḡ functiōez in genere suo
recipiūt p solutiōez q̄ p spēm. i. soluēdo
mutuā pecuniā maḡ vtimur genere. i. rei
manerie q̄ spēm. i. eodē corpe aliē nō esset
mutuū vñ mutuatiū. l. de meo tuū. l. cōmo
datū. l. ad cōmodū vtentis datū. ff. de re
credi. si cer. pe. l. mutuū.

Functio publica. Re. ff. de pu. ⁊ vecti. l. j. §.
h titulū. sup. xbo impendat.

Funeraria actio. Re. §. actio funeraria.

Fundat̄ intētio p testes vñ inst̄ra vñ p̄fessio
nē vñ euidentia facti. vñ p̄lūptiue. vt ē glo.
in §. fundauerit. c. finē. de do. ⁊ cōtu.

Fu

Fundus est mansio alicuius cum accessionibus.
Alii diffiniunt ut in l. qm. ff. de v. sig. Et no.
 q fundus est nomen homogenium. quia quilibet
 pars fundi dicitur fundus. Sunt enim homogenia
 in quibus est idem predicatum in parte quod in toto
 ut aqua. terra. lignum. pannus etc. **Alia** dicunt
 eutrogenia. in quibus pars non capit eam
 dem denominationem cum toto. ut domus. cathe-
 dra. tunica. navis. pons. unde non valet lega-
 tum fundi. et est derisorium. l. legato. ff. de le. j.
 nam legando spatium palme de fundo dice-
 ret fundum legasse. Sed ibi bona glo. quod
 non valet legatum generale legando rem sub-
 stantiam. vel animal. quia muscam dando
 liberaretur.

Fundus dotalis est qui matrimonio contracto
 datus est sponso.

Fundus quasi dotalis dicitur qui traditus est sponso non
 dum secuto matrimonio. per quod superior dicto
 facit. l. j. ff. de fun. dota.

Fundus instructus est edificatus vel cultus.

Fundus iuges est terra que modo non aratur olim
 fuerit fertilis. alio modo aratur licet olim fu-
 erit sterilis.

Fundus limitatropus alio militatropus dicitur a
 tropus. id est descriptio et milite. quasi descri-
 ptus ad usum militum. qui milites impium cu-
 stodiant. ut. C. de fun. limi. l. j. et l. si accipi-
 tur. li. ij. **Aliiter** dicitur fundus limitosus. ut ibi
 dem de fun. limi. et pau.

Fundus agometricus. Re. Azon. in sum. C. e. ti.

Fundus saltuensis est fundus in quo est saltus. C.
 de fun. saltu. li. ij. Re. infra saltus.

Fundus relevatus dicitur qui olim erat palustris. nunc
 autem factus est serenus alio terrenus. C. d. fun.
 pau. l. si. li. ij.

Fundus dividi in certas regiones est ipsum di-
 vidi in determinatas partes.

Furtum est pertractio vel pertractatio fraudulen-
 ta seu fraudulosa rei aliene mobilis corpo-
 ralis que sit inuito domino cuius res fuit a iure lu-
 crandi. l. gra. res vel possessio vel usus. ut
 ff. e. titu. l. j. dicitur autem furtum per Azon. a furno.
 id est nigro eo quod clausus et obscurus plerumque de
 nocte fiat. Et dicitur a fraude vel ab auferendo
 ut. l. j. in pn. ff. e. ti. et insti. de obli. que ex de-
 lic. nas. in pn. S. furtum autem. et S. placuit
 Et prohibetur in decalogo. xiiij. q. v. penale.

et no. xxxij. q. vij. quod in omnibus. Et nota
 quod per furto non dicitur quod mori nec membrum per-
 dere. sed fustigari. scopari. vel aliter castiga-
 ri. C. d. ser. fug. aut. ff. de nouo iure. Sed per quod
 suspendi dicitur per xv. solidis. S. si quis soli-
 dos. ut in aut. de pa. te tol. x. dicit. Ita. co-
 lumbi bononiensis non servari. S. pal. ff. de fm
 Sali. non est cur. indu. Et dicit Fulgo. quod
 ille. S. pcedit ex consuetudine que Ricb.
 de sal. intelligunt in casu singulari. l. qm
 propter furtum tale. v. solidorum pars violatur
 Dominus catho dicit quod quicquid solidi sunt quicquid au-
 rei. quia etiam ita caput solidus per aureo. C. de
 ser. fu. l. quicquid ibi. vel. xx. solidos reddat
 ubi glo. dicit. Tale solum accipe quod valeat
 unum aureum quoniam. lxxij. faciunt. j. libras auri.
 sic insti. de pe. te. lit. S. si. Bureffoz fur pu-
 niebat extraordinarie. nec moriebat nisi
 si famulus latro. Bure autem. habet ne
 moriatur nec membrum perdat. ut supra aut. ff.
 nouo iure. postea in ti. de pa. te. p. quicquid so-
 lidis. deinde ti. de pa. iur. fir. debet legiti-
 me puniri. quod multiplex intelligitur. Tandem
 iura municipalia puniunt aliter. Nam pri-
 ncipes possunt statuere quod nemo moriatur. nisi
 ipsi disposuerint. ut glo. in. S. furtum. de pa.
 iu. fir. col. x. que est magistra furtoz. Nam
 quod sunt furta domestica non publice co-
 bercenda. l. respiciendum. S. furta. ff. de pe. bi
 cunt enim voc. quod nullus famulus per furto in co-
 mo commissio mori debet. Alia sunt furta non
 domestica. et tunc fures balnearum vel secula-
 rum fustigant. glo. est in. l. si se alio cum te. ff.
 de bis que no. infra. Alii diurni et bi remittunt
 iur ad iudicem. Et nota quod furti emptor dicitur
 ipsum restituere sine precio. nec potest ipsum per
 precio retinere. l. in civilem. C. de fur. im-
 mo est modicum quod restituat ne saltem in su-
 spitione furti cadat sic ad furcas vadat
 ut ibi.

Furtum conceptum est cum quis peritibus testibus apud
 aliquem re furtivam querit et invenit. ut in
 stitu. de obli. que ex delic. nas. S. conce-
 ptum furtum.

Furtum oblatum est cum quis rem furtivam alicui ob-
 tulit. ut potest penes eum quod penes se inve-
 nitur sed illa noia nunc non sunt visitata.

Furtum prohibitum dicitur cum quis volente rem furtivam

De

querere prohibuit. ut dicto ti. de obli. ex de
lic. §. est etiā. vbi dicitur quod he actiōes furti cō
cepti oblati prohibiti et nō exhibiti i disue
tudinē abierunt.

Fur est q̄ clā obscure et plerūq; de nocte rē
alienā amouet inuito dñō grā lucrādi et
subaudi sine armis. ut in aut. §. nouo iu
re. C. de fur. et fer. cor. Et dicitur fur a furno
quod idem est quod nigrū. quia ut plurimū i ob
scuro furat. vñ. Qui male agit odit lucē.
de offi. dele. cōsultuit.

Fur manifestus dicitur q̄ in ipso maleficio ē dep
bensus vel in loco in q̄ commissum ē furtus
vel p̄ furtū factū dū tandē de furto dep
bendit an̄ q̄ deportauerit ad locū ad quē
destinauerit. in fi. eo. ti. §. manifestus.

Fur nō manifestus dicitur q̄ rē detulit q̄ destina
uit. sit ei. pal. §. si ptulit. vel sic dicitur q̄ cū re
furtiua in ipso actu furandi nō depben
dit sed iam deportauerat rē furtiua in lo
cū in quē destinauerat. nihilominus p̄u
nitur postea de furto.

Furti actio. Req. §. actio furti.

Furti cōditio. Req. §. cōditio.

De Ba Astaldus est ma

ior vñs q̄ habet curā exteriorū re
rum episcopi.

De Be

Gener meus est maritus filie mee. ut in. l. faci
le. ff. de gra. affi.

Generalis abolitio. Re. §. abolitio. Et vide
de hoc Azo. in sum. C. e. ti.

Generali vñde psona loquēs intelligit ex
cepta. de iureiu. petitio. vbi cōcor. in glo.
Et intelligit B regulariter. quia fallit inter
dū vbi obligatio vel pactū p̄cedit. quod in
ducit eq̄tatem quāda includentē etiā pso
nā loquentis. ut si recepissem. x. a te. et p
misisse tibi dare turrinū p̄ om̄s boīes tūc
teneor etiā dare p̄ me ex pacto. de hoc in
c. de forma. xxiij. q. v. quāq; etiā in generali
sermōe nec familia loq̄tis intelligit.

Generalis locutio generaliter ē intelligen

da. ff. de offi. p̄si. l. p̄ses. xij. bi. c. j. ff. q̄ me.
cau. l. metū aut. §. animaduertendū. licet
generale verbū nō sit sp̄ generaliter intel
ligendū. de iureiu. c. ad n̄am. in glo. vlti.
Generaliter dicitur quod imo etiā indefinite intel
ligendū est. de cōiu. lepro. c. qm̄. in glo. su
per v. indefinita. et xij. di. si romanorū. ff.
de pub. l. de p̄cio.

Generalia vba sūt ad ciuile modū referen
da. ff. de serui. vrbā. p̄di. l. si cui.

General allegatio quā sufficiat. et quā nō. no.
in. c. vestra. §. cōba. de. nā quāq; sufficit. ut
xliij. di. c. si q̄s despiciat. §. binc etiā. vbi al
legat Joh. euangelista in ep̄la sua sine q̄
ta. filr̄ habet in. c. n̄ra. p̄alle. Aliter dicitur ali
bi legit sed quod nō sufficit generalis allega
tio. facit de. cōstitutionē. de elec. xij. q. j.
in premis. in fi. de pe. te. liti. in fi. Finalit
dicitur quod sufficit generaliter allegare corā p̄n
cipe quia p̄nceps censet oīa iura b̄re in scri
nio pectoris sui. l. oīm testōrū. v. sicut igit
in fi. C. de testa. secus corā alijs. vel si p̄n
ceps allegat decisua p̄mulgādo. tūc suf
ficit ei generaliter allegare. de cā pos. c. j.
de no. operis nūci. c. j. Si autē allegat sup
vbo in iudiciū deducto. tūc sp̄aliter de
bet allegare et specificare legē si ē pegri
na. quia l̄ p̄nceps vtualiter oīa iura in mē
te habeat. nō tñ formaliter. ut not. in. c. j.
de p̄sti. li. vj. Quā em̄ cōstat de lege sufficit
general allegatō alia ē necessaria sp̄alis
Debet ei sic allegari quod iudex reddat cla
rus. et nihil obscurū remaneat. xxvij. q. j.
sicut em̄ in fi.

General clausula significat quod ei? significa
tū p̄bare vel significare pbat. et tūc nō p
tinet ad exp̄ssa noiata. ff. de v. signi. l. coli.
Verbi grā. Testator filios instituit et iui
cem substituit et post filiū exberedauit. q̄
exberedatio vel clausula nō reuertit ad i
sti. imo ad substitutionē. ut in. l. j. in fi. C
de lib. p̄ce. et exbere. Itē ibi p̄ vnā filiā in
stituit et filiā exberedauit. deinde aliū fili
um substituit exberedatio refert ad solū
gradū institutionis. ut. l. iij. §. fili? ff. e. ti.

Genus est quod p̄dicat de plib? differētib? sp̄e
in fi. de iu. na. gen. et ciui. §. p̄stat. v. plebi

scitū. Et qñ iuriscōsult⁹ dat doctrinā tūc capit gen⁹. vt logici. ⁊ ibi ponunt exem- pla. no. l. ij. §. j. ff. si cer. pe. vbi capiē spēs p genere. vñ vocabulū gen⁹ nō sumit p ipsa dictōe s p significato p ipam ⁊ signi- ficat diuersimode put significat⁹ ex ea sumptū. ⁊ qdlibet aliud mediū signifi- care declarat. Verbi grā. Testator legat vl qd pmittat ens subam vel rem siue aial nullū est legatū vl nulla pmissio. l. cū p⁹ §. generali. ff. de iur. to. ⁊ no. i. l. legato ge- neraliter. ff. de lega. j. Rō qz ens ⁊ suba si- gnificāt generalissime. Et bec dictio aial licet nō significet ita generalit. tñ ad huc significat multū generaliter. ⁊ intantū q dicere totū gen⁹ compbendi in legato vl promissio est dicere legatū vl pmissio- nē cōtinere impossibile etiā dā do muscā vel vermē liberare heres vl pmissor. qd tñ null⁹ est validitatis. vñ dī. Generi ob- ligatio pīre nō pōt. l. i. rōe. §. ij. ff. ad. l. fal. Sz tñ si diues ruralis diceret in testamē- to vl donatiōe inter viuos. ego dono bu- bulco meo vñū aīal. intelligeret de vno boue ad arandū vel de vno asino. si hoc erat q̄litas p̄sone cui donat. nā q̄litas p- sonaz ⁊ p̄cipue illaz q̄b⁹ relinquit dat i- tellectū vbi ⁊ sic sumit cois mod⁹ itelli- gendi vba p̄dicta secus in genere genera- lissimo. qz ibi nō ē mod⁹ intelligendi q si- gnificet aliqd vtile ⁊ idē in alio genere s al- terno. in q nō esset mod⁹ cois aliqd vti- le significando. vt dicendo lego rē corpa- lē vel incorpalē. qz nībil cōp̄hendit. sicut nec in generalissimo. Itē ibi. testator le- gat. vl qd pmittit domū in genere. ⁊ nul- lā hz domū. nō tenet legatū vl pmissum sec⁹ si hz in patrimonio. l. si dom⁹. ff. de le- ga. ij. Rō pmi. qz gen⁹ ita generalit signi- ficat. q nō apparet de q̄ revoluit intelli- gere. Rō secundi. qz de reb⁹ p̄p̄is qd so- let disponere. ⁊ sic significatū generē re- stringit p significatū hoc qd hz in p̄mo- nio. Sz si qd legat vl pmittit fundū in genere nulla est pmissio vel legatū. l. pal. siue in p̄monio siue nō. fm Bar. Item ibi testator legat rē in genere. significat q

beres solucōdo faciat rem accipientes. l. si dom⁹. §. de euict. ff. de lega. j. Rō. qz na- tura legati est q res transferat in legata- riū. ⁊ efficiat sua p̄p̄ia. nisi alias restriga- tur. Itē ibi. testator legat vñū de seruis q cū eo cōmorat. sunt alieni beres vñū tradit liberaf nec tenet de euictiōe. Rō. qz significatū sumptū ex h genere subal- terno hz instar speciei. l. in rōe. §. diligen- ter. ff. ad. l. falci. l. cū decet. §. Stichū. in fi. ff. de sol. Item ibi. qd pmittit vl legat bo- minē. significat q null⁹ cere⁹ est in obli- gatione. s hō in genere. put quēlibet re- spicit. l. meū. §. duob⁹ testamentis. ibi ordinis cōpendio. de lega. ij. vñ iste stant sil. pmitto tibi boiem ⁊ nullū boiem tibi pmitto. sicut ⁊ iste simul stant sp fuit hō scz a tpe adā. ⁊ null⁹ hō fuit sp. qz nullus determinat⁹ sp̄p̄it. nā dicendo pmitto tibi boiem. dictio boiem supponit p̄fuse tñ. ⁊ dicēdo nullū boiez tibi pmitto. sup- ponit determinate. i. illū ⁊ illū ⁊ sic de ali- is nō pmitto. Finaliter § gen⁹ deductū in legato vl in obligatione significat nīl ibi esse vel esse. put ipso genere medio vl alia quīs significatōe cōcludit. ⁊ genere deducto in obligatōe vl legato electio est ei⁹ cui dat.

Secundū sumit p eo qd p hāc dictiōez si- gnificat. ⁊ significat cōditionē. declarati- onē. modū. vl qd suū signū vel aliū aliū- de sumptū significare pbat. Verbi grā. duo sunt instituti ⁊ vn⁹ altēri substituit⁹. Si vn⁹ repudiat p̄tē suā adeundo p̄tē al- teri⁹ deficientis ex substitutiōe ps p ipm repudiata sibi q̄rit h gerūdiū adeūdo ex- ponit p̄ditionalr. l. si aderit. l. si tu ex p- te. ⁊ ibi no. ff. de acq. vl ami. herē. Itē ibi vim facit q possidentē nō pmittit vti arbi- trio suo. siue edificādo siue arādo. vl fe- rendo. vl q̄cqd aliud faciēdo. l. vim fac- ff. de vi ⁊ vi ar. significat declarationē il- loz vñū. ⁊ nō pōt significare cōditionē qz referē ad vñū p̄tis tpis qd ē fac. Nec est ibi aliq̄ dispositio q pōt suspēdi p bec gerūdia edificādo arādo ⁊c. Sz ibi lego ad monumētū faciēdū signū modū. l. qd

Si

dieb⁹. *S. fi. ff. de cōdi. 7 demō. Et differen*
tiā inē cōditionē 7 modū vide glo. ij. c. ve
rū. de cōdi. appo. Et scito qd vt mod⁹ est
si cōditio qz cā. Itē ibi lego p ducēdo ta
lē discipulū sūt p ditiōz. qz moris est pus
docere qd salariū solui. l. nec semel. ff. quā
do di. le. ce.

De Si Si

Sineciarij sūt q pannos impiales texūt in
serendo sericū 7 aurum.

Sineciū est loc⁹ vbi h sūt. 7 dī a gynos qd
est nudū. qz nudo panno vestit aurū. vt
C. de muri. 7 gynecis. li. xj.

Glādis noie oēs fruct⁹ cōtinent. ff. de glā.
legen. l. vna.

Gleba est quedā spēs terre. generaliter tñ
sumit p solo vl p terra culta. Re. supra
ascriptici⁹ gle.

Glos dī vroz fratris. l. nō facile. S. affinita
tis. ff. de gra.

De In So

Gnarus. i. sapiēs vl puid⁹. cui opponitur
ignar⁹. qd inde venit. i. insipiens.

Goliardi. i. bufones ioculatores idē sunt

De Ir

Grad⁹ fm Gof. 7 hosti. i. sū. de cōsan. 7 af
fin. Est qdā habitudo siue distantia pso
narū ad inuicē cōsanguinitate 7 affinita
te sibi cōiunctariū facta callatiōe ad cōem
parentē. Vel est vni⁹ psonē distantia ad
aliā in linea cōsanguinitatis. vt. l. j. cū se.
S. vsqz ad. S. affinitatis. 7. l. nō facile. c. ti
tu. ff. qz diuersimode ptingit diuersos cē
grad⁹. vt pēz in toto ti. pal. 7 in. S. affini
tatis. in. l. nō facile. pal.

Gra duplex ē. opans 7 cooperās. vt ē glo.
i vbo coopante gra. cle. j. d magi. Et gra
est habit⁹ q fundat in voluntate in cēn
tia aie. glo. in cle. j. de sum. tri.

Granaria sūt loca in qb⁹ grana seu fruct⁹
cōponunt. sic accipiē. ff. de ac. empt. in. l.
granaria.

Grangia habet in. c. fi. de censu.

Gravis habet de test. c. l. ex qdā. i glo. iij.

Su

Grassatores idē sūt qd dictarij. de b⁹ bcōis
expositiōe. vide qd no. ff. de pe. l. capitali
um. S. grassatores. Req. s. dictarij.

Grassari dī latrocinari vl crudeliū agere.

Grex est collectio plurimū aialium. s. p. ouium. vl
v. porcorū. vt no. insti. de re. di. S. s si greg
Req. supra cōgregatio.

De Su

Guidagia dicunt⁹ q dant⁹ p ducatu vl pdu
ctu p terrā alicui⁹ vt securi⁹ vadat. Sed
gabelle dāt d cōtractib⁹. vt de emptiōe p
emptorē. Et tēgit Bal. in rubri. C. de re.
cre. 7 est casus in. l. dī in fi. ff. de edi. edic.
Et pnt abradi vl deleri a ciuitate. ter. est
nō alibi in. l. cor. ff. de pe. Statuit cōter
p italiā q de quolibet pctu debz solui ga
bella. S. pōne. duo forenses cōtrahūt se
nīs an debeant soluere gabellā fm statū
vbi pōbunt. Regula est q nō. qz statutū n
ligat forenses. qz extra territorium ius di
centi tē. c. vt aiarū. de cōsti. li. vj. c. cum a
nobis. d sen. excō. l. fi. ff. de sur. om. iu. S.
perariū est verū fm bal. l. j. de pōbē. emp.
Idem allegat. qz gabella venit in cōtinē
tia pct⁹. S. sicut rōe pct⁹ pnt pueniri i lo
co vbi cōtraxerūt. Ita ad id qd i pctu de
uenit. l. heres absens. ff. de iudi. Et ita cō
sequēter ad gabellā 7 hypotecā. glo. sin.
in aut. vt disse. iudi. S. s cōsiderantes. in
v. hypoteca. coll. ix. 7 in. l. ij. ad fi. S. man
dati. Et dicit Lo. de ro. i singularib⁹ suis.
q didicit ea a bal.

Guardia feuda sūt q cōstituunt aliqb⁹ apē
custodiā rei dñi cōstituentis.

Guardio est ille cui talis custodia ē cōmis
sa vl dī guardian⁹ q etiā ē supior inē frēs
minores custodiens cōuentum.

De Iba

Abere signatdi

uerlimode put suū apriū sicut vl
significatū qdūis mediū significare de
clarat. Verbi gratia. Res tua est penes
me 7 pmittis mibi stipulare eandē babe
re licere sūt q dñiuz isti⁹ rei transferē in

me. l. stiplo ista. §. habere. ff. de s. obl. Et sic rei possessio sine traditōe post dñum qrit possidēti. §. inter dñ. insti. de re. dist. Item ibi res tua nō est penes me pmit- tis habere. licere. significat q dñū trans- fers p traditiōē. l. traditōib⁹. C. de pac. Item ibi pmittis rē alienā bñe licere re pseuerante aliena nulla est stipulatio. l. stipulatio. §. qñtū. ff. eo. ti. qz in re aliena pmissor nō pōt pstituire ius domini. Si aut efficiat pmissoris valet stipulatō. vt ibidē. qz tūc pōt facere vñ cōstituire ius dñi. Item ibi. vendo tibi rem alienā. et pmitto tibi habere licere sūt habere iu- re possessiōis. l. bñe. ff. de s. sig. z bñ ex na- tura cōtract⁹ emptiōis. de cui⁹ natura ē q sufficit rem tradere qñ res aliena ē. vñ dita. l. exempto. ff. de acti. empt.

Habere actionē est min⁹ q bñe rē. Et bñ est qd dñ. Mel⁹ est pignori incūbere q in p sonā agere. ff. de re iudi. l. min⁹.

Habere. tenere. possidere. qñ bñ tria vba po- nunt in aliq instro sic dñt exponi. s. q re- cipiēns habeat de iure. teneat naturalit. z de facto possideat civiliter z de iure. qñ civilis possessio est cā qrendi dñū. l. z ali- qñ possessio sit cñ natural nō civil. vt il- la quā habet vasall⁹.

Habitatio est fuit⁹ psonal in habitādo cō- sistens. z cōstituit in tomo aliena. vt no. ff. de vsu. z babi. in rubri. l. j. §. pe. ff. d bis q dare aut feu. cū pactiōib⁹ z stipulatiōi- bus. vt. ff. de vsufructu. inuncta. l. j. ff. de vsu. z babi. vñ in vltimavoluntate. Differt tñ ab vsu. z vsufructu. qz illa amittunt non vtēdo. vñ capitis diminutiōe. vt. ff. si vsu fruct⁹. l. penul. §. sicut habitatio aut non nisi morte finiat. vt. l. si bitare. ff. de vsu. z babi. Itē pōt inhabitator alijs vēdere vñ locare ius qd bz. vt. l. qd antiq⁹. C. de vsufru. sicut z fructuari⁹ z nō vsuari⁹ vt. ff. de vsu. z babi. l. s neq. vide sup hoc Azo. in sum. C. de vsu. z babi.

Hic qñq denotat nō exclusiōē s inclusio- nē. vt in. c. ego cñ ep⁹. de iurciu. z sic su- mit in iuramētis dicendo. Ab hac boza significat cñ pñs tps cū futuro. de b per

Jo. an. in. c. j. de ordi. ab epi. q resig. epi. Bastarij dicunt q rē pponit venalē basta supposita. Et dicunt a noie basta. qd idē est qd venditio. vt no. C. de fi. instru. z d iure baste fiscalis in rubro. li. vj.

Bastari est rē pponi venalē basta supposi- ta. ita olim fuit cōsuetudo.

Baut⁹ est ius hauriēdi aquā de puteo vi- cini. cui eo invito iure seruitutis ascribit⁹

De He

Hereditas est successio in vniuersū ius qd defunct⁹ habuit. vt. ff. de s. sig. l. nihil ali- ud est hereditas. z l. bonoz. e. ti.

Hereditas adita est illa de q beres se intro- misit auctoritate ptozis. imo auctoritas ptozis nō est necessaria. s sola voluntas sufficit. vt inst. de herē. q. z dif. §. itē extra- neus. sec⁹ in petitione bonoz possessiōis vt ibi no. Et de aditione z repudiatiōe be- reditatis nota. in l. q se pñs. C. vñ liberi vbi dñs. catho sac⁹ sic cōcludit. Aut de- bens succedere. ptulit verba pñtis tps indicatiui mōi. aut futuri tps. Si pñtis tps. aut sine infinitiuo. aut cū infinitiuo Si sine aut affirmatiue. vt adeo. z indu- cit aditionē hereditatis. z repudio indu- cit repudiatiōē Aut negatiue. s. nō adeo nō sum beres. Et fm glo. z salice. nō idu- cit repudiatio nisi interrogatio pcesserit vñ termin⁹ pfixus sit. tūc em inducit. Si cū infinitiuo. aut affirmatiue. s. volo adi- re. volo esse beres. z inducit aditio. Aut negatiue. z tunc aut volūtas pponit ne- gationi. vt volo nō esse beres. z inducit repudiatio. Sifr si dicat. nolo ampli⁹ no- lo vnq adire. pponendo negationē vo- luntati. adiunctis talib⁹ aduerbijs tps in- ducit repudiatio. Sec⁹ si dicat. nolo nūc adire hereditatē. nā sic nō inducit. qz in- telligit⁹ s naturā aduerbi⁹. De bis i glo. in l. ij. §. obfuari. C. de iura. calū. l. pluri- mū. ff. de acqren. bere. l. p hereditate. §. j. e. ti. z l. j. glo. in le. si eā. C. q accu. non pos. Aut nullū aduerbiū est. s. nolo adire tūc si termin⁹ est pfix⁹ inducit repudia- tio. l. off. s. ff. ad trebel. Si nō est pfixus.

tunc tñ cadit cōiectura deliberatiōis vñ p
sumptio ppter mētis ambiguitatēz vsqz
ad annū possit deliberare. Si futuri tps
aut negatiua vt nō adibo. z ē repudiatio
qz suba aditiōis negat exnūc. put als et
sq in secula seculozū. Aut affirmatiua. vt
adibo. z nō inducit aditiō de pñti fm ca
tho. nō ob. qz videt q statim adeat. eo qz
pñor eadē est disciplina. ff. de pecul. pō
poni. S. si stipuler. nā adibo z nō adibo
nō sunt opposita vñ pñia. qz nō adibo ne
gat totū tps. sed adibo solū tps futuruz
dicat. z excludit pñs. Et sic est plus in ne
gatiōe q̄ in affirmatiōe. Et est dare medi
um int̄ ista. h. catho. Idē ad pbandū be
reditatis aditiōē post longā distinctiōz
cōclūsit qñdā no. doctrinā in ista singu
lari questōe. Donec ago p̄ heredē debito
ris mei ip̄e negat se heredē coraz iudice.
Cōuincō cū bre anulū signatorū defun
cti. ille vidēs se de p̄bentū dicit. Furatus
sum anulū de manibz dñi. dñi esset in ago
ne. Querit an sit cōuict? vt heres. vel an
debeat puniri vt fur. Catho rñdet. Si il
le erit su? heres. i. fili? zc. tñc cōuict? ē be
res. Si erat extraneus. tñc vt fur. i. si suū.
S. p̄tor. z. l. si extraneus. ff. de acq. bere. Rō
qz ip̄o iure fili? est heres. s. extraneus non
anteq̄ adcat hereditatē.

Hereditaria actio. Req. supra Actio here
ditaria.

Hereditas decurionū nauiculariorū coar
taliū militū z fabricēsiū fm Azo. in sum.
C. e. ti. in rubrica. z. l. vl. dñ in q̄ qddā spe
ciale ius obpuaē. de q̄ no. ibidē.

Heres ē ille q̄ succedit i vniuersū ius defū
cti. i. cū heres. ff. de diuer. z tpa defun. vel
est dñs hereditatis q̄ sit aditiōe i volūta
rijs. S. si. insti. de bere. q̄l. z disse. Sz i ne
cessarijs defert ip̄o iure hereditas.

Heredē instituere est aliqūē p̄ mortē suaz
loco sui in oibz bonis dñm pstituire. Nā
dñs heres ab her? i. dñs. sibi em succedūt
vniuersa bona defuncti z ad cū cōmoda
z incōmoda hereditaria redeūt. Et pñt
instituī heredes generalit̄ omis z accipe
q̄cqd a testatore eis relinquit siue sint fi

lij. siue extranei. siue liberi. siue serui testa
toris vñ alieni. siue paterfamilias. siue im
puberes. siue psona puata. siue ecclia. si
ue vniuersitas. bis exceptis q̄ nō pñt in
stituī heredes. s. de portat. ppter delictum
in insulā. siue bānit? ppetuo damnat? in
metallū fodiendū. vt. C. de bere. insti. l. j.
collegiū illicitū nō approbatū. vt. l. colle
giū. ti. alleg. Incestuosus nat? ex dānato
coitu. i. spuri? testatoris. seru? accusat? de
adulterio cū dñā sua pmissio. ab illa dñā
instituī nō pōt. heretic? apostata. mulier
cōuolans ad secūdas nuptias infra tps
luctus. i. infra annū post mortē pmi viri
vt. C. de secun. nup. l. j. z h. de iure civili.
Qui sciēt cōtraxit cū aliq̄ muliere igno
rante secūdas nuptias esse illicitas: nō
pōt ab ista instituī zc. z sunt diuersi bere
des. Nā heredes alij sui z necessarij. alij
necessarij tñ. alij voluntarij. alij legitimī
alij legatarij. alij testamentarij. alij fidei
commisarij.

Heredes ab intestato ē ille q̄ succedit i ius
defuncti sine oī testamento. vt insti. de be
re. que ab intesta. deferunt.

Heres fideicommissari? ē cui ex fideicomis
so relicta est hereditas dāda illi cui testa
tor disposuit dicendo sic. Fidei tue pmit
to. vt h. des illi. Et nota q̄ illa sūt despe
rata. s. forte p tanto dñs heres fideicomis
sari? qz fideicommissari? loco heredis ha
bet. vt insti. de fideicō. bere. S. restituta.
vt q̄ directe z immediate ex testamento
nihil cape p̄t. q̄lis est spuri? saltē capiat
ex fideicomisso. s. ip̄e vere nō est heres. cū
sit rogat? a testatore hereditatē adire. et
postea restituēdo. licz restitutione facta
post semp heres maneat. vt dicto. S. re
stituta. Duo g heredes insolidū esse non
possunt. vt. ff. cōmo. l. fi. z. l. si vt certo. S.
si duobz. licet alij dicant cōtrariū videlz.
q̄ ille cui testator dari vel restituī heredi
tatē disposuit. vt manifeste colligit ex. S.
sed etiā id. insti. de fideicommiss. bere. licz
vba ibi posita videant̄ innuere opposi
tum. si inspiciant̄.

Heres legatari? ē q̄ legatū accepit vñ cui le

gatu factu est. vt. l. q. t. l. c. de bere. insti.
Beres legitimus est qui ex lege duodecim tabu-
 larum aut ex iuris postea etiam sine testamento
 succedit defuncto. vt sunt agnati primi. in-
 sti. de legit. ag. suc. in pn.

Beres necessarius est si beres instituitur i te-
 stamento domini sui ab eo qui facultates suas
 huius suspectas ne possit ex ipsis satis fieri
 creditoribus quibus est obligatus adeo quod non
 credit alienum hereditatem suam adire si here-
 de enim instituerit qui seruus beres factus. id ne-
 cessarius dicitur beres. quod siue velit siue nolit co-
 git suam hereditatem adire vt satis faciat cre-
 ditoribus. vt insti. de bere. q. l. i. et differre. S. j.
 Et si verum nisi illi seruo debeatur fideicom-
 missaria libertas. l. is qui soluendo. ff. de be-
 re. insti. aut si eo non faciente. s. non adente
 hereditatem eius nomine. potest quod domini defuncti:
 res hereditarie vendantur. ne defunctus con-
 tumelia quodammodo iniuria facta efficiatur. dicē-
 do quod res eius venderentur.

Beres suus dicitur filius qui est in potestate patris
 tempore mortis ipsius patris.

Beres domesticus dicitur qui est in potestate morientis
 tempore mortis domini eius alius non precedit. Filio ei
 suppositus et in potestate patris existente nepos ex
 eo qui in potestate aui est suus beres non est. insti.
 de bere. q. l. i. et disse. S. sui.

Beres substitutus dicitur qui alius heredi instituto
 substituitur. Verbi gratia. Si testator ita di-
 cat. Ille beres esto qui si non uelit. vel non pos-
 sit esse beres. iste esto ei substitutus. Et si
 siue secundo siue tertio vel quarto loco
 alio in locum instituto deficiente substitua-
 tur. Ita secundus dicitur ois post primum sequitur
 etiam si decimus sit. ff. de vul. sub. in pn. put
 no. Insti. in sum. de testa. S. quod si sit pfe-
 ctus. ubi dicitur institutio.

Beredes sui et legitimi secundum Azo. de suis et le-
 gitimis heredibus appellatur qui in potestate mo-
 rientis fuerunt. vt filius. filia. nepos. neptis
 ex nepote natus. et ex filio pnatu. pnata
 seu p nepos p neptis. legitimi et natura-
 les. vel etiam legitimi tamen. vt adoptiuus.

Beredes testamentarii dicuntur qui ex testamento
 beredes scripti sunt.

Beredes tutorum id est non sunt tutores tenent tamen

in quibusdam quasi tutores inchoatitia. s. p. de
 factu obmissum. vt. ff. de bere. insti. l. j.

Bercisco. id est diuideo. inde dicitur familie berciscu
 de. i. iudicium hereditatis diuidende. Re. f.
 actio familie berciscande.

Beresiarcha est qui falsa de fide opinionem gi-
 gnat. vel primo inuenit sicut arrius. v. uicbeleff.
 et alij conuiles.

Beresis grece ab electioe dicitur eo quod cum pna
 opinionem hereticam vel disciplinam sibi elegerit
 putat eam esse meliorem. vt. xxiiij. q. iij. be-
 resis. als dicitur quasi diuisione.

Bereticus dicitur errans in fide. unde cumque i fide
 dubitauerit frivola adhibetioe bereticus ce-
 set. vt. j. ca. de bereti. Etiam p beretico ha-
 betur qui scienter hereticum non reuocat. vt. e. ti.
 c. ij. Et fm Aug. dicitur qui certam opinionem no-
 uam et pueris glignit vel sequitur gra alie tpa
 comodi vel alie glie vel principat. Dicitur gl-
 gnat vt alijs beresiarcha. vt arrius. sabelli
 us etc. Dicitur sequi qui errorem illum imitatur put
 legunt. xxiiij. q. iij. bereticus. dicitur bereticus qui
 puerit sacra ecclesie sicut symoniacus. s. q.
 i. eos. Item sacre scripture puerfus intelle-
 ctor. xxiiij. q. iij. beres. ubi dicitur. qui cum scptu-
 ra alie intelligit quod sensus spiritus sancti flagitat
 a qui scpta est. l. ab ecclesia non recesserit tamen be-
 reticus appellari potest etc. Item ois excoicat.
 iij. q. j. quod aut. Item romane ecclesie publi-
 cus iniuriator. xxij. di. ois. Item qui alie sen-
 tit de articulo fidei quam romana ecclesia. xxiiij.
 q. j. h est fides.

Berus. vel beros grece. id est quod domus latine.

De

De

Hymnus angelicus est gloria in excelsis de cele. mis.
 c. consilium. et de elec. quod sicut.

Hircosus dicitur cui os olet. vt. l. qui clauus. S. is
 cui. ff. de edi. edic.

De

De

Bomagi est id est quod fidelitas. tamen spe. c. ti. l.
 li. de seu. ponit illam differetiam quod bomagi-
 um est de his qui ad temporalia pertinent. et idem p
 spiritualibus indignum est vt quis bomagi facere
 compellatur. fidelitas tamen p spiritualibus prestat
 quod placitum bonum prestant fidelitatem. vt. l. c. antiq.

de sui. Et sic potest describi. Homagium est quedam
astrictio futuri liberi hominis facta personae suo
per pactionem vel petitionem siue stipulationem
promittente libero homine domino suo fidelitatem
et constituentem se hominem vel vassallum suum et sic
in aliquibus personis. Et modo ille qui facit homagium
coram domino suo flectit genua sua tenens ma-
nus suas iunctas simpliciter inter manus domini
insurrendum de fidelitate prestans et mutuo se
in signum fidelitatis osculatur. Cuius forma
ponitur in li. feu. de no. fi. for. c. est et alia. s.
post rubricam illam de for. fi. Ad idem facit de iur-
reuer. c. ego enim. et lxxij. di. cum domino. et hosti.
ponit eam in sum. de feu. §. quid si fidelitas.
et qualiter sit facienda. Ex dictis homagium de-
scribi potest per formam. est quoniam aliquis flexis ge-
nibus iunctis manibus in manus domini positus
aliquid promittit quod per spiritualibus fieri non debet.
de quo de ac. veniens. d. symo. ex diligenti. d. ex
ces. per graue. de re iudi. c. si. Est autem homagi-
um multiplex secundum speciem. vbi. §. quiddam est legi-
um. quiddam non est legum. quiddam edictale. quid-
dam decretale etc. de quibus infra.

Homagium decretale est. nam heredes hominis mei
qui cum de consuetudine possit infundari per personam
in homagium succedere debet infra certum tempus
meum in dominum agnoscat et fidelitatem in prestatum
et ego teneor cum ratione talis feudi in hominem re-
cipere. et in recipiendo videtur sibi ius feudi de-
cernere. per quod dicitur potest homagium decretale
sicut etiam bonorum possessio decretalis. et quod
ius in tribuit. sicut et talis bonorum posses-
sio. s. si nullus sit primus. Et ideo in curia fra-
cie se recipiunt fidelitates et homagia al-
terius salvo iure. Quod autem in Italia et alibi vo-
catur vassallegium. in Francia vocatur homagium
etc. etiam dicitur hominum. c. veritatis. d. iure iur.
Differunt tamen quia hominum est quoniam iurat alicui
fidelitas nemine excepto. s. vassallicum su-
periore excepto. s. impatore. de s. optima
glo. in vbo. homoque ligius. de. pastoralis
de re iudi. vbi etiam dicitur quod quod non potest esse ligi-
us duorum. s. non ligi? vni? et vassallus alteri
us vel vassallus plurium. et sic homagium potest di-
ci hominis legum.

Homagium edictale est sicut bonorum possessio edi-
ctalis. vbi secundum speciem. ibidem. Homagium edicta-

le siue hereditarium est quod aliquis hominum eo ipso quod est
heres. nam eo ipso quod adit hereditatem hominis
mei personam eius recipiat. et videtur hominis homa-
gium subijcere. et tale homagium potest finire tempore
si domino placebit. quia si domino non placeret non
finiret. etiam si vassallus vellet bonis feuda-
libus cedere. imo ageret de ipsum vel cum in do-
minum agnosceret. et s. ex contumelia sua. vbi
puniri debet ne inuit? consequatur immunitatem.
quod esse non debet. per quod. ff. de nego. gest. s. heredi-
taria. et ideo possumus eum cogere ut subeat ho-
magium decretale. et etiam quod per tribuat ei
effectum quod edictale.

Homagium legum est secundum speciem. ibidem quod sit ipa-
tori vel regi nullius alterius fidelitatem salva.
Illud autem quod sit aliquis non debet legum. quia fit vel
iurat salva impatoria vel regia fidelitatem.
Multi ei putant homagium legum esse quoniam va-
sallus mittit manus suas in manus domini et sibi
homagium facit et fidelitates promittit. et ab-
eo ad osculum recipit quod non est verum. vel etiam
am ibidem dicitur speciem. s. ut ipse dicit tunc alij po-
nunt quod duplex est homagium. homagium legum
um in quo nullus recipit quantum ad verba. s. quan-
tum ad mentem. Et alij quod supraman generaliter
habet auctoritatem et iurisdictionem. puta impera-
tor vel rex. intelligunt excepti etc. Item vbi
ponitur legum. s. et. j. habent alij legum.

Homagium non legum est quoniam aliquid excipit. pu-
ta facio tibi homagium excepta fidelitate:
quam domino meo tali legio teneor vel salvo quod
possim cum voluero dominum legum constituere.
vel salvo quod nolo tibi de talis iurare. Sed vi-
ctum primum est verius secundum speciem. licet hoc vel
terminum designatum communis usus appro-
bet. Et secundum ultimum modum sequitur per totum
et illo vti speciem. de homagio legio. vide su-
pra feudum legum.

Homo legi? vel ligi? per speciem. ibidem dicitur quasi domino
suo ligatus? vel legalitatem continens. Tamen rex si-
cille est homo ligi? romani iudicis. vel i. de. pa-
storal. de re iudi. pal. per medium. in. §. rur-
sus. vbi glo. notabilis. Et ois homo ligi? est
vassallus. et non e contra.

Homicidium dicitur hominis occisio ab homine facta. et
dicitur quasi hominis ceditum. ab homine et cedito per quod. i. su.
e. l. et host. et io. an. et spe. Et est duplex. volu-

taritū ⁊ casuale. vñ casuale nō est imputā
dū. q̄ ad ordinū susceptionē. ⁊ si om̄s ca-
sus nō p̄uidit ⁊ operā rei licite dedit. c. q̄
dā. c. iobannes. c. sicut. e. t. Etia cōmittit
homicidiū facto. cōsilio p̄cepto. ⁊ defensi-
one. c. sicut dignū. e. ti. vbi glo. nota. ⁊ ho-
miciū cām dans ⁊ homicida pari pena
sūt feriēdi. e. ti. suscepim⁹. ⁊. c. tua nos. ⁊
le effi est homicida q̄ p̄siliū. p̄ebet ⁊ frēm
odit vñ ei detrahāt. d. pe. di. j. p̄culose. ⁊. c.
homicidiorū. Fit etiā homicidiū spūale
ex q̄dā iuris fictiōe spūaliē octo modis.
Pr̄io p̄ detractores ⁊ odiētes eos inq̄ta-
tē ⁊ opp̄sionē ⁊ iniusticiā faciētib⁹. fr̄ib⁹
male p̄suadētes ⁊. c. homicidiorū. p̄al. c.
om̄is iniq̄tas. ⁊. c. noli. e. disti. ⁊ generalit̄
ois iniquus mot⁹ ad nocendū fratri i ho-
miciū genere deputat⁹.

Itē homicida censet q̄ tpe necessitatē pri-
mis alimēta negat. lxxvj. di. pasce. Cor-
porale homicidiū est bonis pemptō cor-
poraliē. Et sic dupl̄r. s. lingua ⁊ facto. Lin-
gua tripl̄r. p̄cepto. cōsilio. defensiōe. l. dis-
si q̄s viduā. ⁊. c. periculose. p̄alle. Facto
q̄drupl̄r. iusticia nēctate. casu. ⁊ volūtate
Honestas iusticie publice. i. cōstitutiōes ec-
clesie facte p̄pter publicā honestatē. Ju-
dicauit ei ecclesia eē honestū vt vnq̄ cō-
sanguine⁹ duceret sponsā cōsanguinei sui
vivi vñ mortui s̄m archi. de spō. c. j. li. vj.
de hac honestate vide in. c. audientiam ⁊
c. sponsā. de spō. ⁊ maio. vbi p̄ doc.

Honoraria dicunt p̄mia legatorū seu aduo-
catorū. l. j. §. i. honorarijs. ff. de va. ⁊ extra
ordi. cog. Req. j. legat⁹.

Hortamur aliqui importat mandatū neces-
sitatis. Et sic p̄ ipm cōferē iurisdicctio. ca.
q̄ iudicante de rescrip. ⁊. c. j. de testa. ⁊. c.
hortamur iij. q. ix. Idez de h. rogam⁹. xj.
q. iij. rogo.

Hortari⁹ olim in veteri testamento idē
erat qd̄ ianitor. vt. xxiij. di. cleros.

Hospitaliū rectores q̄ p̄ficiēt quō se tenere
debeat no. bñ in cle. q̄ p̄tingit. de reli. do.

De Hu

Hūan⁹. i. secularis. s. di. c. j. xij. q. ij. q̄ diuis
⁊ humanis. de test. cū esset. Itē idē est qd̄

humilis. l. dis. eos. xxiij. q. j. si q̄s dederit.
et habet in regula sel' deo etiā. de re. iur.
lib. vj.

Humilitas seu humiliatio. no. archi. xxiij. q.
ij. cū humilitatis. vñ hūilitas est stus q̄
bomo verissima cognitione sibi vilescit.
de q̄ glo. optima. in vbo hūilitatis. ⁊ ē gl.
fi. in cle. j. de relig. do. q̄ multa ppulcra po-
nit de humilitate. vñ melior est in malis
factis humilis p̄fessio. q̄ in bonis supba
gloriatio. xj. q. iij. ca. iniustum in fine. Itē
humilitas humilib⁹ non prodesset. si cō-
tumacib⁹ nō noceret. de postu. p̄la. c. j. i. fi.
Humiliati sūt qdā religiosi q̄ fuerunt con-
demnati ab ecclia p̄ Lucii papiā. q̄ no-
luerunt iurare. ⁊ postea tpe clementis re-
cepti sunt ab ecclia. q̄ se correxerūt ⁊ iu-
rant qñ expedit no. in. c. olim causam. de
rescrip. spo.

De Ja Actus Require

infra Rodia de iactu.

Iactura est damni vñ p̄culū qd̄ quis pati-
tur quando imminente tempestate p̄ij-
ciunt bona in mare ad exoneranduz na-
ues. ⁊ ita capitur. pp̄ie. Sed large potest
capi p̄ quocunq̄ damno alicui p̄ violen-
tiam illato vñdecunq̄ pueniat. Vel dici-
tur lesio facta cū lapide vñ ligno. Re. etiā
infra lex rodia.

De Jb

Jbrida ē de scorto nat⁹. alia noīa illegitio-
rū. Re. j. manser. spuri⁹. anser. noch⁹.

De Jc

Jconom⁹ d̄r ille cui ecclia res guber-
nanda mādat. vt. C. de sa. san. eccl. l. inde-
mus circa p̄n. lxxix. di. qm̄ in q̄busdā. ⁊
glo. iij. c. impatorū. d̄ iura. calū. vbi no. dis-
ferentia p̄ doctores inter iconomū: syndi-
cum ⁊ pcuratorem ⁊ actorē. que ibi s̄m
glo. in lata significatione idē significant.
De quo due glo. notabiles. vna i. c. si q̄s
erga. ij. q. vij. alia in. c. qm̄. xvj. q. vij. ⁊ ba-
bet. x. q. ij. si iconom⁹.

De

De Id

Id est dictio expositiva. ff. ad. l. aq. l. item mela. §. legis. 2. de spon. c. f.

Idcirco est grecū. 2. e idem qd imperit. fm Bñ. li. x.

Idonei pprie dicunt q pnt 2 volūt in ecclēsijs deferuire. de pben. sup inordinata Et dicunt idonei q sunt morib⁹ honesta te 2 līarum scientia decorati. de insti. ca. In ecclia in glo. iij. etiaz sunt puidi 2 circumspecti.

De

De

Herociniū. est loc⁹ vbi ponūt paupes fm qd accipit. C. de fa. sau. ec. l. illud.

De

De

Ignar⁹ est q ignorat vl q ignorat. fm Bñ. li. x. vñ ignorās ignorabit. xxviij. disti. q ea. vbi d. Qui ea q dei sūt nesciūt a deo nesciunt.

Ignarus est idē qd ignar⁹ vñ. l. rōis 2 vñ. te fm Bñ. ibidem.

Ignorantia ē cū de facto vel de iure nihil scio. nec mihi aliqd suspicor. 2 hñ Bñ. in sum. C. de iur. 2 fac. igno.

Ignorare pprie est nescire qd aliq⁹ dz sci. re. Nescire autē est cōmuni⁹ q ignorare. vñ pprie ois q ignorat nescit 2 nō ecōtra vt nō. ff. d. iur. 2 fac. ig. sup rubr. Et ignorantia diuidit ex pte materie circa quaz est. qz alia est ignorantia iuris alia facti. 2 harū vna pbabilis alia nō. Ignorātia facti est. vt si nesciā illū decessisse q mihi cognat⁹ est. vel aliqd sile. Et ignorantia facti alia est facti differentis ad salutē vl ad officiū. 2 hñ excusat. vt. j. Cor. x. Qñe qd in macello vendit mādicate nūbīl in terrogantes spām cōsciam. Alia est facti necessarij ad officiū. vt in pñbro q sit facta manu iposito. 2 hñ excusat. Alia est necessarij facti ad salutē. vt qd rpus passus est. hec ecclā nō excusat in habenti busvsum rōis. Item ignorātia facti alia est pprii facti alia alieni. Si pprii aut ergo quis dat operam rei illicitē. 2 tunc nō excusat. aut rei licite. 2 tūc aut habuit in

De

debitam diligentia. 2 sic nō excusat a toto sed a tanto. Si hō debitā habuit excusat a toto. Si hō sit facti alieni. aut est ignorantia pbabilis. l. ad quā nō requirit q sit nimis diligens aut curiosus inquirendo. vel etiam q sit nimis negligens. 2 hñ excusat. Aut est crassa 2 supina. vt cū qd ignorat ea que sunt publice facta corā populo. 2 tunc nō excusat. vt not. Ber. i. c. requisivit. de ordi. ab epi. q relig. epis. 2. c. j. de postu. de cle. excō. mis. aplice 2 de cōsti. vt animaz. li. vj. Item ignorātia alia est simplex. vt cū qd tenet scire qd nescit 2 facit ad hoc qd sciat. s nō qd potest. Vel fm aliquos pōt dici simplex ignorātia q priuat scientiam. nec ponit debituz sciendi. nec cōtemptū sciendi. 2 hec est in his q nō habent vsum rōis. alia ē crassa. vt cū qd negligit scire qd tenet scire. nec tñ vult se scire. Alia est affectata. vt cum qd negligit illud qd tenet scire. 2 placet ei nescire. ibi pma excusat a tanto. s nō a toto. secunda adhuc excusat. sed min⁹ q pma. tertia hō nō excusat. s accusat. Itē ignorantia alia est vincibilis. alia inuincibilis. Inuincibilis aut ē introducta ppter oēm culpam. aut p culpā pambulā. Si pmo modo aut simplr pnat cognitionē vt in his q carēt omni vñ rōis. 2 hñ excusat a toto. aut nō tollit omnino rōis vsuz 2 tunc nō excusat a toto. vt in his q non sunt plene furiosi. s habēt aliqua lucida intervalla. 2 in pueris q sunt capaces aliquo mō pcepti. licet nō plene. Si p ppiam culpam. vt in ebrio 2 furioso. quoruz vterq pceptauit se in hoc p suā culpam nō excusat. qz fm Aristo. in etb. ebrio de bet duplex pena. licet furiosus excusetur saltē a tanto. Si aut sit vincibilis. tūc distinguit vt supra in crassam 2 supinaz 2 affectatā. Sz q duplex est ignorātia textus est optim⁹. j. q. iij. §. bis ita rñdetur. Itē vt ait Amb. Turbat nauicula petri ibi in hōo ignorātia. glo. optima oīno vñ denda. Alia ē ignorantia iuris. vt si nescio me illi posse succedere q mihi cognatus est 2 decessit. vt. ff. de iur. 2 fac. igno. l. j. 2 hec non excusat. regula ignorātia ius

re. iur. li. vi. Est etiā qdā ignorantia pba-
bilis. vt si qd errat in facto alieno. et igno-
rantia nō pbabilis. vt si qd errat i facto
pprio vlt' rebus suis. vt. ff. pro solu. l. vlti.
vel si ignorat aliqd qd oēs de ciuitate sci-
unt. vlt' maior ps ciuū scit. l. regula. S. sed
facti. ff. de iur. et fac. ig. Turpe est patricio
et nobili viro et causas poranti ius in quo
versat ignorare. l. ij. S. ab his. ff. de ori. iu-
ris. Et differentiā inter ignorantia. erro-
re. titubationē et nesciētiā no. archi. xxiiij
q. iij. Item ignorantia dicitur esse triplex. Pri-
ma negatiōis. q. scientia negat. nec debi-
tum sciendi ponit. et simpliciter h. excusat.
Secunda est ignorantia pūatiōis. q. etiā sci-
entia negat. s. aptitudo siue debiti scien-
di ponit. Et hec in eis q. pūent ad salu-
tem excusat a tanto. s. nō a toto. Tertia
est ignorantia dispositiōis q. ponit erro-
re siue cōceptionē cōtrariā recte scie. Et
hec in his q. pūent ad salute accusat nō
excusat. Et sic pū q. ignorantiarū qdam
excusat. qdam nō. qdam magis et qdam
min' et quedā omnino nibil excusat s. in-
cusat. vlt' accusat. Nā ignorantia iuris. si
aliqd excusat. min' tñ q. ignorantia facti
Et ignorantia iuris. alia est iuris natura-
lis. alia iuris diuini. alia iuris canonici.
alia iuris civilis. Ignorantia iuris natu-
ralis nullū habentēvsum rōis excusat. qz
hoc ius est in corde hois scriptū. j. q. iij.
S. his ita denotandū. Ignorantia vō iu-
ris diuini qntū ad aliqua simplr excusat
laicos. et qntū ad aliq. excusat eos a tāto.
nō a toto. Legere em̄ pphetias et euange-
liū et doctrinā aplice scie tenent epi et pla-
ti maiores. q. debent dñō omnipotenti serui-
re. et reddere rōem de ea q. in eis est fide et
spe. vñ ab eis requirit scia veteris et noui
testamenti. S. laici ad hoc nō tenent ni-
si ad noticiā decalogi et articulorū fidei. p
ut in aplozū symbolo cōtinent. Ignora-
tia aut iuris canonici aliq. excusat et ali-
q. non. Cōtinet em̄ ius canonicū cōstitu-
tiōes p. q. discernunt peccata. et has te-
nent scire pūbz curā aiarū bñtes. s. pfe-
tores. Nō aut ita tenent alij. et multo mi-

nus laici. S. ipsi pūbz et alij clerici fm q.
sunt in maiori gradu cōstituti. fm B. etiā
plura scire tenent. Ignorantia vō eoz q.
publice pmulganē ad laicos pūentūz
nō excusat eozū peccm qd p. ignorantia p.
petrant. xvj. dis. qd dicitis. Ignorantia vō
iuris civilis aliquib' pdesse pōt. vt mill-
tib'. rusticis. mulierib' et minorib' annis
et maxie in damno euitando. nō aut i ma-
lesicis. vñ. Leges civiles si nescit femina
miles. Clericus et cultor pccet sibi iudex et
vltor. Nā rusticitati succurrit in ignora-
tia iur. vt in. l. q. cumq. C. q. admitt. ad bo-
pos. po. glo. j. q. allegat ad B. iura. S. ibi
carbo d. sapiens pcludit p. sali. quē dicit rusti-
ce loq. q. rustico ius ignorant i nō d. suc-
curri. qz d. cōsulere pūiores. Si ei nō p-
cū mulierib' et nobilib' ad indulgentias
euntib' nō opteat cōsulere pūos. nec ru-
stici eunti ad siluas pū d. s. tñ rusticita-
ti pcedū est. vt. C. de test. et quē ad testa-
or. l. f. Itē ignorantia d. crassa et supina
p. metaphora hois crassi et supini. q. nō vi-
det etiā ea q. ad pedes ei' sunt.

Ignominia est vbalis lesio p. bonore vlt' eti-
am turpitudine. Et sic d. q. ignominiosus
est episcopo si querat ab alijs doceri. cuz
ipse allos docere debeat. vt in aut. de san-
epi. S. dam'. col. ix. et xxvj. di. S. ecce. j. q.
j. vilissim'. viij. q. j. licet. et ar. in. l. argen-
tari'. S. p. bibet. ff. de edē. Itē d. ignomi-
nia et cōfusio est xpm crucifixū pauperē
et esurientē salsis p. dicare corpi' et ieiū-
mōzū doctrinā rubētes buccas tumētia
q. ora pferre. xxxv. di. ecclie pnceps.

De Ill

Illustis est nomē noticie eo q. multis cla-
reat splendore generis vlt' sapie vlt' virtutē
quīs sit obscure nat' fm B. Et no. q. q.
tuor sunt noia dignitatū. s. maximi vt sūt
supillustres magni vt illustres. medij vt
spectabiles. minimi vt clarissimi. in aut.
de app. S. j. et trib' se. in. f. in pbe. S. cūq.
vbi glo. Illustres etiā dicunt q. sūt de co-
silio et cōsistozio impatoris. l. q. f. S. C. ad
Illico d. fieri qd sit anq. di- (l. iur. maie.

In

In

uertat se ad alia faciēda. l. litiatorib⁹. C.
de ap. vbi pcedit illico appellare vna vo
ce in criminalib⁹ ⁊ civilib⁹ causis etiā si
ne scriptis. ff. eo. ti. l. j. §. si. z. l. a snia. §. si.
Allata. i. opposita. de psump. nōne.

Illusio est deceptio vlt⁹ derisio. de vnica. cū
illusio. de renū. vbi cōcor. multe in glo.
Illiric⁹. i. schlau⁹. f. aliq⁹ de schlauonia. vi.
de. §. coloni illiriciāni. C. de colo. illi. li. xi

De

In

Imbecill⁹ est fragilis ⁊ incōstans. ⁊ dicit⁹ q̄si
sine baculo.

Impetere est accusare. vt de iureiu. quem
admodum.

Imperitia. i. i. grantia. de p̄scrip. sicut ḡue.

Imo stat q̄q⁹ correctiue. c. accedēs. vt li.
nō cōtest. de h. ter. iūcta glo. xvj. q. j. p̄di
cator. z. l. stich⁹. imo. ff. de manumif. test.

Imperpetuū Impense Implementū
Impossibile Impubes. Res. j. in In

De

In

Incapacitas capis p ipsa reali incapacita
te put natura rei dicitur. vlt⁹ dispositio le
gis adimit aut qdlibet mediū opari vel
significare declarat. Verbi ḡra. p̄mittit
vlt⁹ legat⁹ res sacra incapacitas rei b⁹ opa
tur q̄ nō valet nec in re nec in estimatiōe
q̄ nō est cōmerciū rei sacre. l. in stipulā
tē. §. sacra. ff. de h. obli. Rō. q̄ res deo di
cata est ex cōmerciū boim. s. ibi legat⁹ co
lūna aurea vlt⁹ marmor pictū ad cōstructi
onē dom⁹ de alia domo nō valet legatū in
re licet valeat in estimatiōe. l. cetera. §. si
duob⁹. de le. j. q̄ res de se est in cōmercio
boim. s. ne destruat⁹ vlt⁹ deteriorē nō tolli
tur de domo. s. debet estimatio rei. Itē
si legat⁹ p̄diū qd est incorporatū patrimōio
cesaris significat q̄ nulla est dispositio in
re vlt⁹ estimatiōe. l. apud iulianū. §. si. de
le. j. q̄ res est simpliciter exempta a cōmer
cio boim nisi s. licentia p̄ncipis. Itē lega
tur vlt⁹ p̄mittit res aliena nō pōt solui. q̄
nō vñs vlt⁹ nūmis magno p̄cio vult vende
re. l. nō dubiū. §. si. de le. iij. q̄ licet res in
cōmercio sit. est t̄p̄ difficultas in habēdo

⁊ soluendo. Itē si legat⁹ iudeo mancipiū
xpianum. nō valet dispositio: nec debet
res vlt⁹ estimatio rōne incapacitatis. vt. l.
multū interest. ff. de h. obli. Et sumit signi
ficatū ex re ⁊ p̄sona. nā mancipiū xpianū
iudeo q̄ri nō pōt. C. ne xpī. māci. l. vnica
z. c. j. de iudeis. Itē dicit⁹ sup illa re nul
lus est ipso iure legatū nullū. S. si iude
us legat xpiano mancipiū xpianū valet
dispositio in re. l. multū iterest. p̄al. q̄ nil
impedit Et si diceret obfata q̄ legas de
bet transferre dñiū. l. vbi aut. §. si. §. de h.
obli. S. iude⁹ nō h̄z cōmerciū mancipij
xpiani. §. nō transfert dñiū. Rūdes l̄z nō
habeat cōmerciū vt apd se remaneat. ha
bet tamen vt ad aliūz transferat. ⁊ sic de
alijs exemplis.

In capita succedere fm Hosti. i. sū. de suc.
ab inte. §. viso. h. qd si factus. Est q̄n filij
p̄mortuorū fratrū succedūt in tot por
tionib⁹. q̄t sunt capita. Verbi ḡra. Tres
sunt filij ex p̄mortuo fratre. ⁊ vn⁹ ex alio
fratre. si t̄m capiat filius ex vno fratre ge
nitus q̄neum tres ex alio geniti succedūt
in stirpes suas. q̄ q̄libet capit certā porti
onē stirpis sue. Si h̄o frēs tot portiones ca
pian quot capita sunt. tunc succedūt in
capita. vide infra in stirpes succedere. et
§. 30. in sum. C. de hered. insti. ⁊ Hosti. ⁊
spe. e. ti. in tractatu libellorū. h. nūc. de col
lateralib⁹.

Incōcussa. i. inuolata. s. incōcussa. i. quiete
sine interruptiōe. c. illud. z. c. auditis. de
p̄scrip.

Incediari⁹ est q̄ ob inimiziciā aut p̄ter ḡri
am cedes arbores siue segetes incēdit. vt
ff. de pe. l. capitaliū. §. incendiari⁹. Et in
cediarij p̄ sniaz ab eccia denotati t̄m a pa
pa absoluti. de sen. excō. tua nos. Alias
incendens tomū vel arēā alteri⁹ punif.
de iniu. c. si q̄s tomū.

Incidens ⁊ emergēs quō differāt. no. i. c. f.
de ordi. cog. z. c. a nobis. de excep. vide de
hoc supra emergens.

Incentor dicit⁹ id q̄ ipse alios praua suggesti
one succendit ad vicia. ⁊ p̄suadendo in
flamat fm Jfi.

Incestu idē est q̄ appetit⁹ vī audacia seu
volūtas. de vl. 7 bone. de. c. vt clericorū.
Incest⁹ est abusus sanguineaz vī affiniū
vt. S. cū §. xxxvj. q. i. xxxv. cā q̄ si p totū.

Incestuosus q̄ q̄ cognatā vel affiniē vī et
am sanctimonialē nepario amore vī co
itu violat seu maculat. siue in matrimo
nio siue sine matrimonio. vt in. S. pal. 7
xxxvj. vi. 7 gines. Et de monialib⁹ ē pena
capital. l. si q̄s dicā rape. C. de epis. 7 de.
7. l. vnica. de rap. 7 gi. C. in pu. q̄ sic inci
pit. Raptos 7 ginum honestarū vī in
genūaz siue iā desponsate fuerint siue nō
vī q̄rūlibet viduarū 7c. capitis supplicio
plectendos decernim⁹.

Incola d̄r q̄ in aliq̄ regione domiciliū p̄u
lit vī cōtrabit q̄ si sedē ibi positur⁹ vī mā
sionē. ita q̄ transactis decē annis domici
liū retinuit. licet etiā cā studiū ibidē ste
terit. vt. ff. de v. sig. l. pupillus. 7. l. incola.
vel qul p̄riam terrā colit. Req̄re supra
Agricola.

Incolum⁹ d̄r a noīe colūna. q̄ sicut colū
na est erecta fortis 7 stabīl. ita incolum⁹
p̄sist. Et ista rōē forte fili⁹ d̄r b̄ie in bonis
p̄iis q̄rā incolumē. i. fortē 7 stabīl. q̄ si
deicōmissa 7 legata minui nō p̄nt. vt. l. ij.
cū ibi no. C. de inoffi. do.

Incuria est negligētia. cle. q̄ p̄tingit. de re.
do. 7. c. q̄ sitū. de pe. 7 remis.

Incertitudo nibīl vī min⁹ significat. q̄ ni
bil vī min⁹ oñdit. iō act⁹ sub incertitudi
ne possit⁹ effectū nō bz. vī bz q̄n quīs p
babīli medio icerti sit declaratio vī signi
ficatio. Verbi gratia. Testator instituit
heredē 7 ab eo legat titio magnā p̄tē be
reditat⁹ p modū quote. vī singularis rei.
deinde legat scio certā summā. 7 nō dicit
a quo an ab herede an a legatario. intel
ligit ab herede. q̄ b̄ significatū sumit ex
cōi mō agendi quo heres soluit onera. et
sic ex cōi mō intelligendū videt⁹ heres one
rari. facit lex si seruo legat⁹. S. q̄ margari
tā. ff. de leg. j. Itē ibi. testator legat seruo
libertatē si dederit decē. 7 nō dicit cui cer
te intelligit q̄ det heredi. l. q̄ pecuniā. ff.
7 sta. libe. q̄ heres bz on⁹. iō 7 recōp̄sati

onē. Itē ibi. Testator heredē instituit et
rogauit eū restituere oēm hereditatē ti
tio. deinde testator relinquit. xv. scio. 7 non
dicit a q̄ intelligit a fideicommissario vni
uersali. l. si. C. ad trebel. ibi testator here
dem instituit 7 vult eū dare decē nō dicit
cui. nō valet. le. Paul⁹ m̄det. ff. de re. du.
Rō q̄ nullū est significatū ex q̄ concludi
possit cui debeat. iō nulli debet. Itē ibi.
testator legauit titio. 7 duo sūt hui⁹ noīs
amici testatoris. legatū valet 7 p̄t heres
vni soluere cui voluerit nec tenebit alte
ri nisi p̄bet testatorē de ipso 7 nō de alio
sensisse. Si autē heres vult nō tenet solnē
vni vel alteri nisi p̄bet testatorē de se sen
sisse. Et fm hoc neutro p̄bante nō valet
legatū seu nō habebit effectū. l. si q̄s fuit
S. si inter duos. ff. de le. ij. Rō. q̄ licet no
men p̄pū ei⁹ cui relinquit sit expressus.
tū p̄pter cōuenientiā noīs 7 circūstantiā
in altero remanet incertitudo. Nec p̄t
dici deberi vtriq̄. q̄ testator legat vni tū
vt p̄z ex numero singulari. iō nisi b̄ certi
tudo declaret si debet. q̄ nō apparet cui.
Itē ibi. testator legauit titio albo. x. de
detitio nigro. x. deinde dixit titio. x. sibi le
gata adimo. nō declarādo de quo intelle
xerit nō valet ademptio. nisi doceat de q̄
testator senserit. l. iij. S. si duob⁹. ff. d̄ adi.
le. Rō est eadē. vt. §. in legato facto titio
nō declarando de q̄. §. ibi. testator titio al
bo 7 titio nigro legat tomū. deinde dicit
titio adimo tomū nō declarādo de q̄. va
let ademptio in vtroq̄. l. si fuerit. ff. de re.
du. Rō. q̄ significatū illud sumit ex do
mō q̄ tota adimit. 7 tota in legato facto
vtriq̄ cōtinebat. iō legatum factū vtriq̄
adimit. Et hoc ademptiōe totius legati
declarāte illud. Itē ibi. lego paupib⁹. va
let. l. idē q̄d paupib⁹. C. de epis. 7 de. Rō.
q̄ signū sumit ex paupe declarāte. q̄b⁹ re
lictū est. Et licz aliq̄ sint paupiores alijs.
declaratio tū supplet arbitrio boni viri.
In q̄n p̄uat vī augeat. no. iō. an. de p̄sue. ad
n̄fz. Et dat remissionē ad spe. de iur. pa.
nob aut. Sz plen⁹ no. archi. xl. vii. ff. pa
pa. Et q̄nq̄ no. in cōfinitatē. q̄nq̄ expr̄mē

statu. iuxta alexandri. In campo curro
 et habet in l. si cui. in p. ff. de le. j. Qñ
 q. ponit p. valde in compositioe. vt inui
 gilari. i. valde vigilare. de. pastoral. de re
 iudi. c. j. de fideius. Spe. de disp. et allega.
 S. post h. s. alibi in ponit ibi etiā imple
 nale significat valde. interdū ponit pro
 nō in compositioe. vt intus? iniqu? i. nō
 iustus. nō equus.

Incorrigibilis fm Bal. d. q. nō paret iudi
 ci in extremo iurisdictionis qd est snia. S.
 cōtumat d. q. nō paret in pmo iurisdictionis
 onis qd est citatio vel in ius vocatio fm
 antbo. de butrio. d. incorrigibilis q. post
 q. penit? est cōdemnat? iterū referē ad
 idē crimē. c. vt fame. de sen. excō. idem pa
 rior. licet em nō faciat pñiam nō d. ppte
 rea incorrigibilis nisi reuertat ad simile
 vel ad peius delictum. nec faciat sui peni
 tentiā iudici. c. qm frequenter. S. j. vt lit.
 nō cōtesta. dum em facit sui pñentiā vt iu
 dex em apprehendere possit nō est corri
 gibilis. q. ecclia bz adhuc qd ultra faciet
 c. cū nō ab boie. de iudi.

Indefinita capis p. oīone cui nō pponit si
 gnū vniuersale v. p. iculare. Et oīo inde
 finita significat indifferenter. Qñq. etiaz
 vniuersaliter distributive seu collective.
 seu aliter put eius significatiui materia
 subiecta vel queuis circūstantia seu ali
 qd mediū p. habile cōcludit. verbī gratia
 ibi lex loquitur indefinitē dicendo. vendi
 tor teneat rem tradere. vel teneat de euicti
 one. vel homicida vel fur est puniendus.
 significat vniuersaliter. q. sensus est. q.
 omnis bō q. est venditor teneat tradere re.
 Et oīs homo q. est fur vel homicida ē pu
 niend?. Et hoc p. ex oībus legib? sic lo
 quentibus cū earū intellectu. Nam natu
 ra legis est omnia in qbus est mediū ibi ea
 dē regula cōcludere. Cū vbi sit eadē ratio
 ibi et idē ius esse debeat. l. illud. ff. ad. l. a.
 qui. Item qua ratione de ista lege de tra
 heret vñ? eadē et ali? et sic remaneret de
 lictoria. et sic dicit seu id dicit vniuersaliter.
 Differt tam indefinita ab vniuersali fm
 Bart. q. vniuersalis oīa significat ex suo

pprio significato. Indefinita sō nō cōp
 bendit oīa ex sua significatione. ppria sed
 ex identitate rationis. interpretatioe iuri
 vel dispositione legis. verbī grā. lex dicit
 homicidā puniendū morte. Nō tñ sō bac
 lege cōprehendit homicidā iuste occidēs
 scz ad sui defensionē v. p. sententiā. vt i. l.
 j. C. ad. l. cor. de sicca. secus si lex loquere
 tur vniuersaliter. tunc ex pprio significa
 to cōtineret omnia. et nō interpretatioe iu
 ris sicut indefinita. Idem cum pferat ab
 homine in materia naturali dicendo. bō
 est animal significat vniuersaliter. q. sen
 sus est q. omnis homo est animal. q. signifi
 catū sumptū ex natura in necessario in
 est omni homini. idē cum pferat a lege. di
 cendo. obligatio ē iuris vinculū. v. actio
 est ius psequendi et. q. cuilibet obligati
 oni et actioni necessario cōuenit diffinitio
 Itē ibi in iudicio interrogat? de plurib?
 criminibus an fecerit respondet qd eorū
 nō feci. equipollet vniuersali. q. sensus ē
 nihil horū feci. l. si is q. ducenta. S. vtrū.
 ff. de re. du. q. significatum sumit ex inter
 rogatione et responsione facta in iudicio
 nā responsio facta ibidebet certiorare ibi
 interrogantē. alias nō d. responsio. mo
 do recipiendū vniuersaliter interrogans
 certiorat. quia respondens omnia negat.
 Si aut nō recipet vniuersaliter nō certi
 oraret aliquo mō. q. nō appareret quid
 negaret et qd pferet. Et sumit hic signi
 ficatum ex equipollentia. q. negatio pre
 posita signo facit orationē equipollē suo
 p. contradictorio. Nam licet ibi negatio post
 ponat in ordine scripture. pponitur tamē
 in ordine cōstructionis. dicendo. quid eorū
 nō feci. i. non feci quid eorū. et sic equipol
 let isti. nihil eorū feci. iura tñ parū inten
 dunt significatū equipollentiarū. Item
 ibi pmitto p. heredē meū nō fieri. q. min?
 tibi ire agere liceat. bec. verba p. heredem
 meū significant vniuersaliter. q. sensus ē
 p. nullū heredē meū. l. j. S. si. ff. de s. obli.
 q. nomen heredis licet pferat in singu
 laritate. significat tñ oēs heredes. alio s. sti
 pulatio non haberet hereditatē nec esset

In

certitudo de quo intelligeret. et de quo non
 Item ibi testator dicit lego suos meos ter-
 tores. et oēs sunt tercores significat uni-
 uersaliter. quia sensus est. lego omnes seruos
 meos. l. seruus urbanus. §. si. ff. de leg. iij. quia
 significat hoc sumit ex accidentia facti
 quod oēs sunt tercores. Si autem alij sunt ter-
 tores et alij non. significat universaliter oēs
 tercores. et non universaliter omnes seruos. l.
 pal. quia verbum tercores ponit ad repositi-
 onem. ut alij non contineantur in legato. Item
 ibi testator dicit. lego lana argentum. signi-
 ficat universaliter ut ois lana. oēs argen-
 tum videatur legatum. l. si cui lana. ff. de leg. iij.
 quia qua ratione unum ibi comprehendit eadem ra-
 tione et aliud. et quia ratione unum excludit. eadem
 et aliud. et sic nihil significat. Item ibi. obli-
 go bona mea. non significat universaliter
 quia suppellex. filij naturales. et pucina non
 continentur. l. obligatione. ff. de pig. quia ex na-
 tura istarum rerum quod ad istas ita afficitur quod
 nunquam vel raro obligat. ergo in obligatione
 eas noluit comprehendere sed comprehendit
 alia quod quod solet obligare per debito. quia signi-
 ficat sumit ex verbis et comuni modo age-
 di seu obligandi. debent enim verba deser-
 uire intentioni. et non intentioni verbis. Item
 per verba exprimitur intentio. xxij. q. v. huma-
 ne aures. xxxvij. di. sedulo. §. q. j. march-
 on. de ver. sig. intelligentia. c. pterea. Item
 si dicit universaliter. obligo omnia bona
 mea. quia adhuc predicta non comprehendunt. Item
 ibi testator dicit. heres meus damnatus
 esto. dare significat universaliter. quia sen-
 sus est quod omnes heredes teneantur. l. si plures
 ff. de leg. ij. Finaliter ergo indefinita equi-
 pollet universaliter. de pule. quia circa. xij. di.
 si romanorum. ff. de serui. l. si cui. et hoc verum
 est de indefinita legis vel canonis et ius
 tradere intendens. talis enim indefinita
 equi pollet universaliter. si lege vel canone non
 diffinitur. xxxi. q. j. quod si dormierit. Do. an.
 no. quod si non est eadem ratio et conditio. propter ali-
 quod accidens omnium particularium in universo
 comprehensorum tunc indefinita non equi pollet
 universaliter. ubi gratia. si legat lana indefini-
 te non continetur tincta in legato. l. si cui. in

palci. ff. de lega. iij. sed si legat omnia lana
 tincta etiam cedit legatio. l. pediculis. §. la-
 beo. ff. de au. et ar. le. in glo. super aliorum ec-
 clesiasticorum. i. c. ut circa. de elec. li. vi. ubi
 de hoc plene nota.

Ineptie sunt fatuitates. c. qua traditio. xij
 distinc.

Indulgentia no. archi. ij. q. iij. c. fi. et de pe.
 et remissio. c. ij. li. vj.

Indoles est quodammodo imago future virtutis
 Item. p.rie dicendo.

Indignari et dedignari differunt. ut patet in .c.
 vera iusticia. di. xlv. ubi indignari sapit vir-
 tutem. sed dedignari arrogantiam.

Indigena dicitur quasi inde genitus. vel quasi in
 eo loco natus secundum Item.

Inditio est numerus annorum consistens ex tri-
 bus lustris. Est autem lustrum quinquennium. quod
 liter possit inueniri inditio habet in glo.
 inditionis. ca. inter dilectos. de si. instru.
 Sic enim faciendum est. annis quinquaginta ad-
 das tres. et diuide totum per quindecim
 et id quod remanet completa diuisione in unum
 ro diuidendo ostendit inditionem in isto
 seu per isto anno.

Inducie secundum glo. sum. iij. q. ij. sunt quatuorpli-
 ces. scilicet repositorie. preparatorie. citatorie.
 deliberatorie. iudicatorie. siue executorie.
 et ibi ponit tempus omnium. quam glo. vide su-
 pra dilatio.

Index est predictor dicitur ab indicando. Item Item.

Indictum est quod indicitur. i. notificatur ut sciat
 et fiat ab indicendo dictum. et sic fit indictum
 super iudicium ne procedat.

Indictum est medium intellectuale veritatis
 eliciende ex aliqua singulari circumstantia
 insurgens. C. et ff. de rei vendi. l. indicio.
 Et dicitur ab indicando. quia indicitur. id est
 notificatur.

In die adiectio est quando quis ita vendit
 rem vel si quis circa certum diem melio-
 rem partem obtulit conditionis. scilicet plus
 quam prior emptor res venditori tradat: vel
 aliquid vendere possit cuiusque velit. ut ff. eo
 de titulo.

Inexpugnabilis dicitur eo quod nunquam expietur. i. pur-
 getur secundum Item.

Infecta
 veritas
 Infecta
 Et in
 de alio
 ne. q.
 ad rem
 Et si
 codem
 positi
 cendi
 in fac
 Infans
 si infan
 Infami
 fama
 tincta
 capitia
 Infan
 nuncia
 famia
 tat. q.
 purgat
 glo. de
 tue vte
 positum
 fama
 glo. no
 iuris
 cit aliq
 qu apu
 nio de
 et q. bu
 duplex
 mia iur
 minis p
 tentia in
 q. ex sen
 vel in iur
 q. sen
 mia can
 mortali
 Item a te
 crimin
 in. c. testi
 Item a te
 tio. in

Inficiator. i. negator. qz nō fatet. s. contra
veritatē mendacio innitit.

Inficiatio. i. negatio. l. ea q. C. d. nego. gest.
Et inficiari. i. negare. Hinc est qz dicitur aliqui
de aliqbz actioibz qz crescunt p inficiatio
nē. qz ab initio cōpetit ad simplū. hoc est
ad rem vlt estimationē seu damnu datus
Et si ille hoc negauerit de hoc cōuincat
cōdemnabit ad duplū. vt in actione de
positi in eo qz depositū ē timore ruine in
cendij vlt naufragij. vide. s. de actio. actio
in factum.

Infans est puulus circa septē annos. vt. l.
si infanti. C. de iure. delibe.

Infamia est fame priuatio siue diminutio.
Fama nanqz qnqz sumit vt ex toto p ex
tincta habeat. s. cum maxima vel media
capitis diminutio interuenerit. vlt. sic. In

Infamia est cōmunis opinio verbis p
nunciata ex suspicionibus orta. Item in
famia est aliud q scandalū z plz impor
tat. qz hoc p purgationem tollit. s. in illo
purgatio nō indicit. de homi. ex litteris i
glo. Item infamia est illese dignitatē sta
tus vita z moribus reprobatus. Per op
positum fama describitur. Requre supra.
Fama. et de coha. de. z mu. ca. vestra. in
glo. notoriū. Unde duplex est infamia. s.
iuris z facti. Infamia iuris est qn ius di
cit aliquē esse infamē. Sz infamia facti ē
qn apud bonos z graues viros est opi
nio de crimine alicui. de B. l. j. de causis
ex qbus infamia erogat. Infamia iuris
duplex est. s. civilis z canonica. Et infa
mia iuris civilis cōtrahit ex sententia cri
minis publici. s. diffinitiuā. nō aut ex sen
tentia interlocutoria nec arbitri. Etia qn
q ex sententia criminis priuati. vt furti
vel iniuriarum. Etiam qnqz in facto abs
q sententia qz incidit in infamiā. Infa
mia canonica cōtrahit ex qlibet peccato
mortali. Et qn infamia z que repellat te
stem a testificando in cā criminali vlt ciui
li criminaliter seu civiliter intentata. no.
in. c. testino. de testi.

Infra no. p Anno. de si. instru. iter dilectos.
z io. mona. de excep. pia super d. octo. li.

vi. ibi habeo qn includit vlt excludit. z sp.
an. de cle. cōsu.

Infinitas in multis iuris regulis pibet.
de rescrip. cū in multis. li. vi. Et exempli
ficat de reli. tom. c. vltimo. z. e. ti. religio
nē. li. vi. de testi. cū cām. z. c. significauerit.
ff. de testi. l. j. in fi. Idem in relictis p re
demptiōe captiuoz vbi etiā restringit in
finitas. Item cum multitudo peccauit.
Item nō onerat heres in infinituz fidei
cōmissum soluere. Item in stipulatione
damni infecti non debet quis in infinitū
esse obligat. z sic de alijs. z merito repro
bat infinitas. qz multitudo est canonibz
inimica. de pben. qz in tantum. z onerosa
multitudo nil habet honesti. in auten. de
referen. pala. s. ppterea igif. coll. ij. z de
hoc babes plures cōcordantias. de etate
z qua. c. pe. vide de hoc p io. an. in glo. c.
cum in multis. pal.

Insula sumit interdū p corona impiali. C
de qua. pscript. l. si. in fine. Qnqz pro alba
fasciola sacerdotalis capitis fm glosam
in de. ij. devi. z honest. cleri. Caput etiam
p mitra episcopi vlt abbatis. z significat
altitudinē sapientie q pcellere debet eps
j. q. vij. contra venietibz. j. q. j. vilissimus
xxv. di. s. nunc autem. lxj. di. in sacerdoti
bus. z duo cornua ei? significant duo te
stamenta. s. vetus z nouū. que eps debet
memorialitē tenere. xxij. di. q eps. Et due
pendule que sunt in posteriori pte signi
ficant memoriā duplicē. scz mandatoruz
diuinozū. xliij. dist. sit rector. Et peccato
rū suozū ad compunctionē. de pe. dist. iij.
iudas. in fi.

Ingeniosus dicit qn iue? bñs vim gignēdi
qualibet artē fm Jfi.

Ingenus est cui ex natiuitate cōpetit liber
tas q nō est fact? liber sed nat? insti. de in
genu. in pn. Vide de hoc etiā Azo. in ii. s.
C. de ingenu. vlt est q statim qn nascit li
ber est. de ser. nō ord. c. instituendi. in glo.
j. Et ingenuitas dicitur libertas. de purga. ca
no. c. j. in glosa.

Inita. i. cōtracta. de pac. capie. anthigon?
In integrū restitutio est. puoris stat? quez

In

facit princeps reintegrationis iuris prioris
p qua subuenit minoribus et ecclesiis. vt i. l.
i. C. de sen. pal. etiam est audientie reinte-
gratio fm Spe. e. ti. r. l. q si minor. S. si resti-
tutio. ff. de mino.

In integrum restituere est reducere in eum sta-
tum in quo erat ante lesionem. de in inte. re-
sti. c. audiat in glo. si. Et p hunc modum sub-
uenit minoribus et ecclesiis. C. de repudia. l.
i. r. C. de in inte. resti. l. postulata. Et qm
q ex legitima et iusta causa subuenit etia
am maioribus. vt. ff. ex qbus cau. maio.
p totum. Et sic intelligunt. c. ex lris. e. ti.
r. c. cum Barthold. de re iudi. r. c. signi-
ficante. de pigno.

Iniuria vno modo generaliter dicitur esse illud quod
non fit iure. et dicitur quasi non iure factum. Secun-
do iniuria specialiter dicitur culpa. vt in l. ac-
qui. Tercio dicitur iniuria vel iniusticia iudi-
cantis. vt in l. co. ti. in pn. Quarto dicitur con-
tumelia. vt. ff. de inlu. l. i. in pn. r. l. apud
labeonem. eo. ti. Dicitur ergo iniuria quasi ius
iniuriam. ex eo sic dicta quod iure et iusticia ca-
ret. Fit autem iniuria tribus modis. scilicet. re. ver-
bis. et litteris. Re. vt cum manus inferunt
vt dicta. l. i. S. i. Verbis. vt cum fit conuicium
vt in. S. i. iam alle. quod sit a conuiciatione vel
conuentu. hoc est a collatione vocum. Cum enim
in vno plures voces conferunt conuicium
dicitur quasi conuentum. Et fit conuicium non tamen
sentit. sed etiam absenti vt vociferando. vel
alios ad vociferandum conuiciando per certas
personas. vt. l. i. r. l. apud labeonem. S. conuici-
um. cu. S. fecisse. ff. de iniur. Iniuria lris
fit cum quis ad infamiam alicuius libellum vel
famosum carmen vel historiā describit. vt
ff. de iniur. l. lex cornelia. S. si quis verborum
Requiritur famosum carmen. Item iniuria tri-
plex est vna levis. vt si modico ictu quis
a prece vel superiori percutiat. alia atrox. vt si
aliquis a minore se fortiter vel etiam modice
obderet. vel in conspectu iudicis. vel oculo
aut membro pueri. Et hic dicitur plures modis
vt pmissum est.

Iniuriarum actio. Re. S. actio iniuriarum.

Quia ius vocare est in ius causa iuris expiendi
vocare apud eum qui ius dicitur est vt ex

periat actor. an ius sibi competat. an non. vt
de de B. Azo. in sum. C. e. ti. r. habet. C. r.
ff. eo. ti. l. i.

Inibi est aduerbiū compositum. Etiam quicquid est
nomen librum quod proposuit Quidius contra
suum aduersarium et corruale suum. quem vi-
tuperans ibidem notabat. quod ibis. i. ciconia
que est avis vituperabilis et imunda adeo
quod eius immundicia exprimere noluit. fm
Jo. an. in de. j. de re iudi. in glo. d. inibi.
vbi hec ponit.

Inblatio est frequens requisitio. C. de pe. to.
subla. l. i. l. i. r.

In lite iurare est suo arbitrio prestito iuramen-
to pro tanto nolle carere vel rei estimatione
et sui interesse singulare facere. et hinc infi-
nita taxatione facta pro iudice. vt. l. videamus.
S. iurare. ff. de in li. iuran. r. l. arbi-
trio. ff. de polo. et ita hoc iumentum fuit af-
firmatio. in quo opus fuit glo. ff. de in li. iur.
sup rubricam. l. contrarium teueat Jo. Jacobus
de rauen. in e. ti. l. i. q. p hoc de eo no. ple-
ne vel rei estimatione. sed si suum singulare
interesse facere.

Innoxius est qui non nocet sicut noxius no-
cens dicitur.

Innocuus dicitur cui nocuum non fit fm J. l. d.
libro. r.

Inofficiosum testamentum dicitur quod factum est contra
officium pietatis. vt. l. i. q. de inoffi. te. q. scilicet
extraneus heres inscribit alius istum. Idem
si non extraneus. vt. l. licet is. S. i. ff. e. ti. Fi-
lius vero prius aut pater. aut inique exher-
edat. hoc est quando pater vel mater fecit te-
stamentum. Idem vbi filius in testamento pa-
trem sine causa exheredat. etiam si fratrem
frater exheredat tribus personis instituit in
duobus casibus. et dicitur testamentum inofficiosum
vt in l. i. e. ti. S. i. r. q. Officium enim inter pa-
trem et filium dicitur pietas. ff. de obse. pstan. l. i.
penult. inter patronum et libertum dicitur obsequi-
um. C. de nego. ge. l. i. inter veni et boiem
dicitur religio. inter boiem et boiem stat in no-
mine generali. vt quod debet homo homini
ex natura. ff. de ser. ex p. l. seruus. Vide
Accursi. per ordinem hic notante in glo.
ff. eodem titulo.

In

In officiosa donatio dicitur quod contra officium pietatis facta est. et fit ad similitudinem in officio si testamenti. ut. C. eo. tit. l. j. et per totum. tit. se. quod pena liberi vel parentes excluduntur a bonorum subsidio vel ex proposito donante vel re ipsa quod per se sufficit ad revocationem donationis. l. j. propositum vel consilium donantis non interveniat. iuxta non in l. si liquat. in glo. C. e. tit. vide de hoc ibidem.

In presentia habetur in l. de etate. §. ex causa. ff. de interroga. act.

Impetuum quicquid significat donec vivo. ff. pro socio. l. j. quicquid significat per infinita secula etiam post mortem secundum glo. in verbo perpetua tur. in §. at si ita. insti. de s. obli.

Impense secundum Azonem in sum. de rescin. vend. dicte sunt ab impendendo. Et sunt triplices. quedam necessarie. quedam utiles. quedam voluntarie. Necessarie dicuntur quibus non factis res erat pictura. vel que si facte non essent res longe deterior effecta fuisset. ut in l. impense. ff. de s. sig. ubi gra. Coduri a te domum que ita ruinosa erat quod nisi relevasset eam erat casura. be impense dicuntur necessarie. et ipsis repetitur per contrariam actionem conducti. Utiles dicuntur quibus non factis res non erat peritura. sed ipsis factis melior efficiatur. utpote si faciam fenestras utiles in domo vel similia. faciunt ergo utiles impense rem deteriore esse meliorem. Voluntarie dicuntur quibus non factis res non erat pictura. nec ipsis factis res efficiatur melior. sed bene amenior. utpote si facio picturas in domo mea. be non repetuntur nec deducuntur. quis secus sit de necessariis et utilibus. Sed hoc licitum est mihi abradere sine lesione prioris status si abrase possint mihi aliquam utilitatem asserre. alioquin non esset mihi licitum. quia maliciis hominum quod nihil aliud querunt nisi ut noceant non est indulgentum sed obviandum. et sibi imputet quod eas fecit quia donare videtur iurisdictione. vide supra expense.

Implementum sumitur per implementum conditionis et hoc modo significat actum nondum esse purificatum. immo et hereditatem esse acquisitam vel legatum. lege iam dubitari. ff. de her. insti. §.

ibi. instituo vel lego si capitolium ascenderit. impletur conditio. hoc impletum significat purificationem actus et non acquisitionem. l. an penul. ff. de condi. insti. Si autem conditio esset gravis. puta si alexandria ierit. si centum dederit. tunc implementum significat etiam acquisitionem. quia significatum sumitur ex onere magne conditionis totis quam nullus contra impleveret nisi post deliberationem accipere. Item dicitur quod in legato licet impedimentum conditionis tamen significet purificationem. Et per hoc etiam importat acquisitionem commutabilem. scilicet transmissionem legati si decedit. quia conditione purificata legatum transmittitur. l. unica. §. sententia. C. de cadu. collen. Secus in hereditate. quia illa non addita non transmittitur. l. quoniam. C. de iure delibe. Item ibi pupillus est institutus sub conditione si ierit alexandria que distabat per. xx. vel. xxx. diebus. licet conditio sit gravis. attamen hoc implementum significat tamen purificationem. quia non plus potest significare. licet enim pupillus hoc fecerat animo acquirendi hereditatem non tamen sibi acquirere. quia non potest adire sine tutoris auctoritate. Sed in legato secus. nam sibi acquirere potest. l. pupillus. ff. de p. di. insti. iuncta. l. conditionibus. ff. de condi. et demon. Sed ibi pupillus filiusfamilias vel servus est institutus a patre vel a domino sub conditione adimplet conditionem. hoc implementum trahit acquisitionem. quia purificata institutione non est in eius voluntate vel potestate acquirere vel non acquirere. unde necessarius est heres. ut insti. de her. qua. et differen. §. j. Nec obstat quod non potest acquirere sine tutoris auctoritate. Sed hoc verum est ubi per se sibi acquirat. Sed hic iure civili sibi acquirat etiam eo invito. et sic de alijs. Finaliter ergo implementum conditionis vel modi significat quod ipsum factum ipsa conditio vel modus seu significatum. alioquin decum sumptum significare dicitur.

Impossibile notatur. lxx. disti. catulensis ecclesie. Unde impossibilitas proprie est triplex viz iuris. facti et nature. secundum Jo. an. in regula nemo. de regu. iur. lib. vj. Et nota quod impossibilitas appositae accui diversimodo

In

de significat vt ex significato ex ea supro
vl als vndecunq; cōcludit disponētē vo
luisse. verbi gratia ibi. Vendo vel pmit
to tibi si celū digito tetigeris significat de
risionēz nō p̄sensum. l. nō solū. ff. de actio
z obligatio. Rō. qz significatū hoc sumit
ex impossibilitate adiecta que existere non
potest. Et ideo nec valet actus sub eo ce
lebrat. Etia quia sic apponens impossi
bilitatēz scīenter p hoc intendit nihil age
ro. Item ibi Stich? seru? meus si mille
dederit liber esto. licet hec conditio nō sit
impossibilis. sed difficilis. qz mille dari p
seruū pnt cum maxima difficultate. imo
quasi impossibile est. quare nō significat
consensum. l. cū heres. S. j. ff. de sta. libe.
Et sumit hoc significatū ex quasi impos
sibilitate q significat q nō fuit anim? li
bertatē dare. Itē ibi si heres meus digi
to celū tangat. z si nō tetigerit centū Ti
tio loco pene soluat. Titio centū nō ve
benē. insti. de lega. S. j. qz impossibile pre
cipit heredi. id pceptū nullum cui pareri
nō potest. Ideo pena appositā locū non
habet. Item ibi filius cōstitut? vel insti
tuit? sub conditione impossibili. si digito
celum tetigerit institutio nulla est. l. si fili
us. ff. de condi. insti. Et hoc rōne impos
sibilitatis vt supra. Item ibi. pmitto bo
die centū dare Rome z sum Erfordie nō
valet. pmissio insti. de vbo. obli. S. loca.
Item ibi. existens Erfordie dicit. Volo
p̄stari Titio seruos meos q̄s habeo Ro
me infra decendū mortis mee si testator
statim morit? ita q impossibile sit p̄stare
infra decendū. nihilomin? valet legatus
l. si mibi z tibi. S. j. ff. de lega. j. qz licet ex
euentu festine mortis testatoris sit impos
sibilitas ab initio. tñ nō ē impossibile. q̄a
dum dixit hoc viuere potuit p tantū tps
quo erat possibile seruos illos p̄stari in
fra decendū mortis. Debet ergo intelli
gi impossibilitas vel difficultas talis per
quam concludi possit animus nō legan
di probaliter. Ideo si quis locauit vl cō
duxit opus fieri z apposuit tempus in
fra quod fieri impossibile sit. impossibili

tas non viciat. Et intelligit temp? infra
quod fieri est possibile. l. infulam. S. in
operis. ff. de loca. z cōduc. Item ibi con
trabo tecū matrimoniū si digito celū te
tigeris valet matrimoniū. z cōditio ha
bet p non adiecta rōe impossibilitatis.
capi. finali. de condi. appositis. nisi enim
evidenter constet de dissensu iudicandū
est p matrimonio. Nam licet impossi
litas significat non cōsensum. non tñ ita
evidenter significat q p hoc ptra matri
moniū iudicet. sed ibi. cōtrabo tecū ma
trimoniū si plem euitaueris. si adulterā
te p̄stiteris zc. nō tenet matrimoniū. vt in
capi. palle. Ratio est dissensus seu nō cō
sensus significatus ex impossibilitate iu
ris. Nam matrimoniū sit ppter plem et
fornicatōnē euitandā. id lex canonica ad
hoc se adaptat. Sed ibi. contrabo tecū si
furtū feceris vl homicidiū tenet infimo
niū. nisi vbi p h evidens appareat de dis
sensu. Nā vbi tenet matrimoniū ois tur
pitudine de iure rejicit. qz resistit. ergo i ob
ligatione nullaten? subsistit. Et valet ma
trimoniū ppter cōsensum. z sic de alijs ex
emplis de impossibilitate.

Impubes est q ex habitu corporis sui im
pubertatem ostendit. z q generare vel con
cipere nōdū possit. sicut masculus aū de
cimū quartū annum. mulier aū duodeci
mū. z hoc in plurimū. plerunq; tamē pu
bertas anticipat annos. ita enim olim ex
habitu corporis pubertas vl impuber
tas. vt hic capis sicut bodie ad solos an
nos hic positos requiritur. vt insti. q mo
tute. in pñ.

Inquilinus dicit q cōducit rem vrbānā. l. erro
rem. in glo. iuncta. l. licet. C. locati. An autē
decrabat de fructibus expensas quas fe
cit in re quaz conduxit vel colit. vide ple
ne per Bart. ff. solu. matri. i. fructus. vbi
facit bonam distinctōnē nota dignā. Vñ
inquilinus residet in ciuitate. colonus vō
in villa. vt. ff. de acqren. posses. l. q pigno
ris. z. l. si id qd. S. etiā p colonos. e. ti. vbi
glo. z. l. q apes. ff. de fur.

Inquilinus tamen p̄prie dicit colonis predium

vrba
supra
Inquil
rem r
gatio
ciati.
In rem
de sup
Inspec
acced
met s
ta. vt
Et eti
egeo.
Inscrip
offere
H. co
dicem
ulteri
H. du
tali co
scrip
uerit
gatur.
lum in
fation
excep
ne acc
men. c
lunz.
forma
C. de a
Inscrib
eam p
accusa
culato
z. ij. q.
vindic
ibi dic
In scrip
ab inte
succed
orum i
tes era
et vno
ex alio
vno e

urbanū. s. colonus p̄dium rusticū. Req.
supra Colon?

Inquisitio est alicui⁹ criminis per superio-
rem respectu inferiorum suorum inuesti-
gatio. vt in titulo de accu. ⁊ in qui. ⁊ denū-
ciati.

In rem verti est in alicui⁹ utilitatē dī. vi-
de supra actio de in rem verso.

Inspector dicit q̄ ad p̄dīa puincialium
accedere habet forte vt referat vel refor-
met si aliqua essent desertavt male equa-
ta. vt hec tollant. C. de anno. ⁊ tribu. l. si.
Et etiā dī. discusso. C. de censu. tōsi. ⁊ per
eq̄to. l. p̄ equatores. li. xj.

Inscriptio est quidā libell⁹ quē accusator
offert iudici sub hac forma scriptus Ego
M. coram vel apud M. p̄torem vel iu-
dicem refero tales reum legis iulie de ad-
ulterijs. de adulterio quod cōmisit cum
B. dum esset cum ea mense tali in domo
tali consule tali regnante. Et operat in-
scriptio q̄ accusator si crimen non proba-
uerit quod imposuit ad talionem obli-
gatur. Habet autem inscriptio locum so-
lum in criminibus vbi per modum accu-
sationis instituuntur. non si per modum
exceptionis apponantur. vel vt de eis si
ne accusatore cognoscantur. vt. l. qui cri-
men. cuz ibi no. C. de his qui accusa. pos-
sunt. Qualiter autem talis libell⁹ debeat
formari ⁊ que cōtineri. nota in. l. penult.
C. de accusa.

Inscribere est se obligare si n̄ pbauerit ad
eam penam quā reus debet pati. vel qm
accusando inferre intēdit si pbauerit ac-
cusator. vt. in. c. sup bis. de accusa. in glo.
⁊. ij. q. viij. quisquis. nam calūniantes ad
vindictam poscit similitudo supplicij. vt
ibi dicit.

In stirpes succedere fm Hostien. de suc.
ab intesta. sub. S. contra. versū. in stirpes
succedere. Est succedere filijs premortu-
orum in eam partem quam eorū paren-
tes erant habituri si viuerent. vnde si q̄s
ex vno filio vnum nepotem suscepit. et
ex alio decem vel plures. tantum capiet
vnus ex parte vna quantū decem ex par-

te altera. ⁊ hoc si tractetur de successio-
ne descendencium. Collaterales namq̄
semper viriliter succedunt. ⁊ bi qui sunt
in eodem gradu succedunt viriliter. id
est pro equis portionibus. vt in autēf.
de heredi. ab intesta. S. si vxo. coll. ix. siue
in capita. C. de legiti. heredi. l. fina. in au-
tēf. cessante. Licet auidam dixerunt q̄
in capita semper succedant. vide Hosti-
en. ibidem sub. S. viso. versū. q̄ si factum
filijs. Require supra i capita succedere lo-
co suo.

Inseruire frequentiam. nota de fide instru-
men. c. j. i glo.

Insolidū. i. in totū. ⁊ ponit in instrumētis
maxime in pcuratorijs. vt in. c. si duo de
pcurato. li. vj. vbi de hoc.

Insolutum. i. insolutionē.

Inscientia. i. ignorantia. xxxvij. dis. si in la-
icis videt itolerabilis insciētia q̄ntoma-
gis in his q̄ p̄sunt.

Instituere ⁊ inuestire idē sonant. sed insti-
tuere fm proprietatē vocabuli est in posses-
sionē ponere. quasi intus statuere. Et in
hoc differūt. quia institui dicitur quis p̄-
sentialiter.

Inuestiri autem in absentia. Hostien. fm
Ber. ver. de insti. ca. auctoritate. Institui-
ere est spiritualis iuris beneficij vel di-
gnitatis corporalē tradere possessionem
Inuestire autem est ius canonie vel di-
gnitatis tribuere. qd̄ potest fieri per anu-
lum vel librum. indifferenter tamē vnus
pro alio sumitur. vide. c. auctoritate pal.
in glo.

Institutio est primus gradus omnium in-
stitutorum. vt nota. C. de libe. p̄te. lege
j. etiam si nulle essent scdm̄ leges. Sed
fm̄ canones institutio est ecclesie vel ec-
clesiastici bñficij collatio quasi ius habē-
tem ad bñficiū p̄ presentationē int⁹ vt
in bñficiū statuēs. Et fm̄ Goffre. in-
stitutio p̄prie est p̄latorum. p̄sonarū ⁊ cle-
ricorū. collatio vxo bñficiozū ⁊ p̄benda-
rū. Inuestitura autem est traditio vt q̄si
traditio quod additur. quia cōmuniter
fit p̄ anulū vel librū. vnde inuestitura est

in corporale possessione vel in quasi possessione inductio seu traditio. Instituti dicuntur heredes ab aliquo in hereditate ducti. Et hoc in primo gradu. ut ff. de vulga. substiti. l. j. in principio. Substitui vero dicuntur qui in locum institutorum deficientium. id est morientium ad hereditatem instituuntur. ut in substituti de pupillari. instituta de pupilla. substiti. in principio. Dicitur autem secundus gradus ois qui sequitur per primum. Et in simili notatur. C. de secun. nup. super rubrica. et ff. de vul. substiti. super Rubrica.

Institutionum dicitur quasi instructionum. quia in hoc primis legum preceptis instruimur vel quia in statum humani vel romani iuris nos erigit. ut Accursius dicit in glo. in principio institutionum vel institutorum. unde de liber institutionum est collectus ex volumine iuris et ante autentica. et Codicem Justiniani. qui nunc est in usu secundum Accursium. ibidem. quod post digestum et primam compositionem Codicis factus est iste liber qui Instituta intulatur. sed tamen ante compositionem Codicis qui nunc est in usu. unde est quod quicquid per Codicem corrigitur quod in institutis dicitur. Et etiam in secunda compositione Codicis. Justinianus facit mentionem de institutis ut. C. de emen. insti. co. l. vni. circa medium ibi non solum institutorum vel digestorum. sed Accursii. ubi supra.

Insolentia est morum inconuenientia. fatuitas superbia. vel prauus usus quasi contra solitum et debitum nature cursum. de accusa. c. qualiter et quando. secundo. §. verum. et de offici. ordi. c. j. in de.

Instantia est tempus quo iudicium discutitur et finire debet. ut in capite. venerabilis. de iudi.

Institor est ille qui tabernis vinis vendendis. vel alicui alteri negotio est prepositus lege. institor prima. ff. de insti. acci. ubi dicitur. Institor appellatus est ex eo quod negotio gerendo instat siue taberne siue alij negotiationi sit prepositus. Item eodem titulo. in lege institor. ubi dicitur is qui taberne loco ve ad emendum vendendus ve preponitur quicquid siue loco ad eundem

actum preponitur.

Institoria actio. Require supra. Actio institutoria.

Impotentia coeundi est vitium vel defectus naturalis vel accidentalis quo quis impeditur alteri carnaliter commisceri.

Instructus hoc adiectiuum significat adiectionem. Et hoc dupliciter. scilicet accessorie et principaliter. Accessorie cum res adiicitur que consueuerunt accedere. Verbi gratia. dicendo fundum instructum. Nam instrumentum fundi adiicitur accessorie. Principaliter cum res adiicitur que non consueuerunt accedere. Verbi gratia. dicendo. Fundum instructum instrumento patristamiliis quando non est instrumentum fundi. Adijcitur principaliter. concordat. l. si cui fundus. ff. de fundo instruc. ubi dicitur quod extinguitur legato fundi non extinguitur legatum instrumentum. Et ad. §. si quis ancillas. Institi. de leg. ubi dicitur quod extinguitur dic quod intelligitur de instrumento accessorio fundi. et l. si cui fundus. prealleg. in non accessorio. Et ratio huius duplicis significati est voluntas preferentis declarata ex qualitate rei adiecte. scilicet an sit accessoria vel non quia adiectiuum instructus ut permittit dupliciter accipitur.

Instrumentum secundum Hostien. in summa. titulo de fide instrumen. et secundum Speculum. titulo de edi. instrumen. in principio. Est scriptura ad assertionem seu probationem aliquius rei facta. Est autem instrumentum appellatio generalis qua continentur ea omnia in quibus causis instrui potest. Et sic testamentum. codicillus. testimonia. et per sone. testes. quibus cause instrui debent loco instrumentorum habentur. l. j. ff. de fide instrumen. et est glo. in. ca. cum dilectus. de fide instrumen. Dicitur autem instrumentum. quia instruit. et documentum quia docet. ut. l. j. prealleg. Tamen instrumentum proprie dicitur scriptura ad memoriam alicuius confecta siue carta. Et ita sumitur in autent. de instrumen. cau. coll. sexta. Nam instrumenta fiunt ad memoriam perpetuam. q. q. vj. saluberrimum

xxv. questione. j. capitulo omnes femine.
Et instrumentum est actus volutarie iurisdictionis. Et communiter secundum doctores potest fieri diebus feriatis. etiam ob honorem dei et sanctorum. licet dominus Anthonio de Butri dicat contrarium. quod tabellio sine peccato non potest conficere instrumentum die sic feriato. ut dominica. vel diebus apostolorum. si tamen faciat. licet peccet. actus propterea non redditur nullus. Ratio quia pena nullitatis est odiosa. ergo restringenda. de peni. distinct. pene. et regu. odia. de regu. iur. li. vj. vide notata per doctores in ca. coquestus. d. feriis. Et per quot testes reprobetur instrumentum. notatur in l. in exercendis. C. de fideiusso. et in capitu. cum Boganes. de fi. instru. vide Boffre. de probatio. S. sed queritur. Et dicit Rodouicus de Roma in singularibus suis quod hec dubitatio cessat cum instrumento asseritur per notarium de spontanea voluntate. nam tunc indistincte potest reprobari per duos testes. Item Bal. in disputatione sua allegat In nocen. in capitulo super hoc. de remun. et l. observare. ff. de offi. proconsul. Nec instrumentum probat nisi sit in eo dies et locus. capitulo inter dilectos. de fi. instru. et capitulo abbate sane. in glo. de re iudi. li. vj. hoc verum nisi probetur dies et locus esse in originali. licet sit obmissus in instrumento Item Specu. in titu. de instrumentis. edic. S. instrumentum. ver. quid ergo Etiam instrumentum de falso suspectum reddit diversitas scripturarum vel manuum casus singularis et unicus. in auten. de trien. et semis. S. quod et sepe. Item Bal. in l. contractus. C. de fide instrumen. et similis in. c. inter dilectos. de fide instrumen. Et dicit glo. in auten. ut proponatur nomen imperatoris. si notarius omittit hec verba. In nomine domini in instrumento. quod illud instrumentum non valet. Que glo. potest esse vera in arduis et perpetuis. sed in minoribus et brevis tempore duraturis non tenet. Et contrarium potest teneri Item Specu. in titulo de instrumentis. edic. S. j. circa finem.

Sed utrum valeat instrumentum per rebellionem excommunicatum confectum. videtur quod sic. de here. excommunicamus. S. credentes. ubi dicitur. Si excommunicatus satisfacere contempserit infra annum. tunc instrumenta per eum confecta non tenent. ergo a contrario sensu prius id est ante annum facta valent. licet sit excommunicatus. Sed in contrarium quod non valeant. iij. q. iij. nullus. de senten. excom. noverit. Dicit Hostien. et Buil. quod diu eius excommunicatio est occulta valent instrumenta ab eo confecta. vel si sit manifesta nec potest probari. iij. q. vij. S. tria. de re iudica. ad probandum. de excep. pia. S. si vero. li. vj. secus si notoria exceptione. de excep. 7. c. vestra. de cobabi. cleri. et mulie. Et verum per instrumentum probetur crimen. Istam questionem Jo. an. in. c. cum in positionibus de iurciura. li. vj. i. glo. verbi datus dicit se disputasse. que vide ibidem. et etiam geminianum. Sed aliter dicitur instrumentum apparat fundi quo exercet possessio. et ita accipit in l. quantum. ff. de fide instrumen. Unde instrumentorum quedam sunt agrorum colendorum. ut aratrum. rastum. craba. que equandis cespitibus trabunt. Alia colligendorum fructuum. ut sarculus quo cardones et herbe inutiles excidunt. et similia. ut falces fenarie. falces messarie. et falces putatorie ligones. torcular. corbes. Alia vindemia torum. quibus vindemia portatur causa servandi fructus. ut dolia. granaria. caselle. in quibus fructus reponunt. scilicet cellule granariorum. Unde instrumentum capit tripliciter. uno modo latissime. et sic omnem vas vel susceptibile in possessione domus vel fundi visitatum dicitur instrumentum. Secundo late pro omni eo quod causam instruit. ut scripture. testes. facit. c. puenit. j. de testi. co. gen. facit. l. notione. S. instrumentorum. ff. de verbo. signi. Tercio stricte solum pro scripturis. ut in ti. de fi. instru. Et sic differunt testes ab instrumentis. quia probatio testium fit viva voce. sed instrumentorum voce mortua. Ex quo sequitur quod statutum disponens. quod producat falsum instrumentum

In

puniatur in decē. non habet locum in p.
ducente falsum testem. quia statuta sunt
stricte intelligenda. facit ea. ex litteris de
sponsa. Sunt autē instrumentorum due
species. Nam aliud publicū. aliud priua
tum. Instrumentū publicū est solen
nis et rite ordinate scriptura p. autentice
perone manum publice facta causa me
morie. caplo. scriptura. de fi. instrumēto.
Et sunt ista de solennitate que faciunt in
strumentū publicū et autenticū regula
riter. vt scz preponat nomē imperatoris
et annus imperij nomen cōsulis et annus
cōsulatus. Hodie vō ponit nomen sum
mi pōtificis cum alijs septem. vt sunt an
nus domini. in dictio. mensis. dies. locus.
testes cum nomine notarij et. de quibus
nota glo. in l. generali. C. de tabula. li. x.
Et dicitur publicū instrumen. quia iudi
cis auctoritate est exemplificatū et auten
tificatū. vt in. c. cum dilecta. de confir. vti.
vel inuti. Item publicū instrumentū. qd
aureo sigillo est sigillatū. vt. c. j. de fi. in
strumen. Item dicitur publicū instrumē
tum qd in iudicio dicitur seu scribit apd
acta publica. Et valet etiam per quēcun
q. scriptum sit. vt de probatio. quoniam.
Item dicitur publicū instrumentū quod
habet subscriptionem triū testium viuen
tium. vt. c. scripta p. allega. Item dicitur
publicum quod de archino publico. vel
de armario producit. vel liber censualis
in quo scribuntur census. vel liber annota
tionū. et ei creditur si habet publicū testi
moniū. scilicet q. iudex confiteat illud d.
archino publico esse productū. c. ad audi
entiā. de prescrip. vbi dicit q. papa credi
dit cuidam libro censuali. et cuilibet ali
instrumento fides adhibetur. vt patet p.
iam dicta. et per multa alia iura. Instru
mentum priuatū est quod per manū pri
uatam confectum est. v. l. a tabellione. nō
tamen in forma publica scriptum. vt qd
nec nomen imperatoris. nec cōsulis. nec
pape. de quibus supra proxime dictū est
apposuit. vt. C. qui pot. in pigno. habent.
l. scriptas. vt ibi notatur. Et tale instru

mentum debet habere triū testium sub
scriptionē. vt dicta. l. si. Et priuatū instru
mentū a quocunq. sit scriptum nisi aliq.
dictorum modorum sit roboratū. non va
let. Instrumentorū priuatorū tres sunt
species. Nam aliquādo facit scripturam
tibi tantū. et aliquādo tibi et aliq. aliquādo
aliq. tantū. Illi scripture quā quis facit si
bi vel pro se. nulla fides adhibet. vt. C.
de proba. l. j. Si autē facit scripturā p. tra
te. puta creditori tuo de eo qd accepisti
ab ipso credit. ei contra te. vt. j. q. vltima
saluberrimū. Si autē tibi et aliq. facit scri
pturā sicut est codex rationū tuarū et in
terdum credit. vt. x. q. ij. Est autē aliq.
instrumentū garantigie. vel garantigi
atum. videlicet qd habet executionē pa
ratam. vt si cantat aliquē esse debitore al
terius. statim eo exhibitio i iudicio iudex
executionē facit. vt sunt p. munitē papie
De his notatur in. l. a diuo pio. ff. de re iu
dica. De instrumentorū rasura vide in. c.
ex litteris. in glo. ij. de fi. instrumē. et in. c.
cum venerabilis. in glo. fi. de re. do. Et. c.
licet. in glo. ij. de crimi. fal. Nam instru
mentū rasum de falsitate suspectum ha
betur. ergo dicit ab instruo. quia eo me
diante cause instruitur.

Insula dicitur quasi in salo. id est in mari
posita. Etiam insula domus dicta est. vi
de quod notat circa. S. insula. institutis.
de rerum diui.

Insularij serui sunt. qui in insula retinent
vt. l. in lege. ff. de verbo. signi.

Intercessor dicitur qui pro alio preces facit.
vel fundit. Item dicimus intercessorē il
lum qui intercedit et interponit se iter de
bitorem et creditore ad hoc q. ei pecunia
mutuet. et ē quasi fideiussor et cōstituto.

Intercedere p. p. idem est qd pro alio pre
ces fundere. Sumit tamē cōmuniter in
iure pro interuenire.

Interemptor. i. mediator in emptionibus.
Intrusi dicuntur qui non per electionē
canonicam. sed per violentiam occupat
bonozes. officia. vel ecclastica bñficia.

Intentio siue capitulū in iure dicitur illud

quo intendit probare per testes is qui inducit eos.

Intelligentia dictorum est ex causis assumenda dicendi. de verbo. signifi. c. intelligentia. nō ex opinionibus hominū. sed ex cōmuni vsu sunt intelligenda nomina. ff. de supple. lega. l. labeo.

Interrogatoria sunt que facit pars testib⁹ productis contra se. Et dantur super articulis de quibus pmissum est. et formantur per circūstantias cause et personarū ut est glo. in. c. p̄sentū. de testi. li. vi.

Interesse mea est mihi expedire vel me dānum vel lucrū quod facere vel capere potui non fecisse. vel nō recepisse. unde hoc verbum interest impersonaliter potest poni in cōstructione. Et quādoq; cōstruitur cum pronomibus possessiuis. et tunc erigit ablatiuos feminini generis. hoc modo. mea interest debiti solui die statuto

Similiter dicitur. tua. sua. nostra. vestra interest. Et illorū pronominū ablatiuos regit captum pro pertinet. Cum rō cōstruitur cum ceteris dictionibus tunc erigit genitiuū singularem vel plurale. Verbi gratia Illius interest rem suam nō perire. regis interest regnum suū gubernare. reipublice interest ne crimina maneat impunita. litigatorū interest iustum habere iudicē vel fauorabilem. Item interest hoc verbū cum pronomie neutra li ponitur. Et quādoq; significat damnum qd̄ euenit. quādoq; lucrū amissum damni qd̄ accidit. Verbi gratia. Persuasisti familie mee qd̄ de domo vel possessio ne cederet. quo facto damnum mihi euenit tu teneris ad interesse mihi prestādū. id est damni qd̄ passus sum refartiedū

Item de lucro amisso ponit exemplum. Debuiſti mihi soluere centū aureos romē. tu soluere desideras basilee. estimādum est quantū interfuerit mea pecuniā suo loco mihi solutam fuisse. id est lucrū quod ex mea negotiatione ex eo loco facere potuissē. Et hec actio per quā hoc fit dicitur arbitraria loci. Sed notandū Quis lucrum amiseris. non ideo damni

passus es. quia damni dicitur a demēdo scz quādo ex facultatibus aliqd̄ demitur aut ex propria substantia diminuitur. ita qd̄ damni pateris quando in rebus tuis aliquid decreſcit nō quando accreſcit rebus tuis. Unde interesse ē damni emergens vel lucrum cessans super eo qd̄ dari vel fieri omisſum est. Verbi gratia. In papia dare mihi pecuniaz promissiſti tali die et non fecisti. hic damni et lucri ratio ē habenda. Damni. quia in mora fuisti et non soluisti die tali sicut promissiſti. non habui vt soluere quare penam incurri et damnum quod nō incurriſsem si mihi loco et termino p̄fixis soluisses. nec dānum hoc passus essem. Lucri etiam cōsideratio habenda est. quia si mihi in loco et termino debitis soluisses mercimonia cōparaſsem et multa lucratus fuissē. Est ergo interesse extimatō damni quod taliter euenit vel lucri. quod cessat ex eo qd̄ aliquid tibi non detur vel non fiet vt debet.

Interſe cōuentum est scz cum non facis qd̄ promissiſti mihi. vt cum nō fecero qd̄ promiſi tibi. Aliud interesse est cōmune scz extimatio cōmunis damni vel lucri. quod euenit vel cessat. Aliud singulare. scz extimatio que euenit ex speciali casu vel utilitate. vide de hoc Specu. titu. de fruc. interesse.

Interdum dicit̄ fieri qd̄ fit inter diem. id ē de die in diem.

Interpolari quādoq; idem sonat qd̄ interrumpi. unde dicit̄. qd̄ per lit. contesta. interpolatur. i. interrumpitur actio. possessio vel p̄scriptio. Item interpellare idē est qd̄ monere. vt dicēdo. dies interpellat p̄ dñō. id est monet. c. potuit. in fine. de locatione et conductione.

Interdictum olim erat quedam formata et solennis conceptio verborum quibus p̄tor aliquid fieri iubebat vel prohibebat. qd̄ tunc maxime faciebat cum de possessione vel quasi possessione inter aliquos contendebatur. vt inſti. de interd. circa p̄nci. et ff. eo. titu. Et d̄ interd. circa

In

inter duos dictum vel redditum. ut instit. eo. ti. §. exhibitoria. alias. §. sunt tamē in fi. Vel fm aliquos dicūt ab interdicendo id est pbibendo. qd nō placet. cum p interdicta nō semp pbibeat. imo aliquādo aliqd fieri iubeat iudex. ut insti. eo. ti. §. i. Differēbat aut interdictū ab actione. qā solēnitas actionū erat inducta de iure ciuili. Interdictū autē a iure ptozio vī fm Azō. quia in actione verborū solēnitas nō formabāt in singulorū psonis. sed erant generaliter in oibus psonis formata solēniter verba. In interdictis aut quot erāt homines desiderātes ea. pponi tot eis potētibz formabant verborū solēnitates vel cōceptiones qbus cōtra suos aduersarios in causis suis utebant. quas interdicta vocabāt. de hoc nota. insti. eo. tit. in pnci. 2. ff. eo. sup. rubri. Hodie autē inter actiones 7 interdicta nulla est differētia ut instit. eo. ti. §. fina. Est ergo interdictū actio in factū ptozia. scz a ptoze inuenta. 7 aliqd nomē sortit ab inuētoze. ut saluiānū. Aliquod a pncipio forme nō bozū. ut quozū bonozū. quozū legatorum vti possidetis. Aliud a materia de q tractat nomē accepit. ut ne quid in loco sacro fiat. de locis 7 itineribus publicis. ut ne quid in loco publico vel itinere publico fiat. de loco publico fruēdo 2c. Unde interdictozū aliud ptoziū. aliud possesiozū 7 aliud mixtū. de ptozio. ff. e. ti. l. interdictozū. §. quedā de mixto. ff. de aq. quoti. 7 esti. l. j. 7. §. si. de possessorio. institutis. eo. ti. §. sequēs diuisio. Et huius interdicti tria sunt membra. Quia aliud interdictū possessorū datur pro adipiscenda possesioe. aliud pro recupanda. 7 tertium pro retinēda. Primū cōpetit ei q nō fuit ante nactus possessionē. Et illud est triplex. scz quozū bonozū. quozū legatorum 7 saluiānū. Primū cōpetit heredi vel filio emancipato pro possesioe hereditatis a ptoze petita. nam filius emancipatus de iure ciuili nō admittēbat ad hereditatē paternā Sed quia emancipatus ita est fili? sicut in patria potestate exis.

ideo ptozes. id est magistratus a populo romano creati. gratia emēdandi defectus legis duodecim tabularū fm equitatem dū tamē nō tollerēt dispositionē iuris ciuilis statuerūt iure ptozio emancipatus ad admittendū res vniuersas 7 corporales 7 nō iura incorpalia. 7 datur directū de iure ptozio. vtile nō de iure ciuili. et est effectus huius interdicti q ex eo fili? emancipatus agere potest cōtra possesorem rerū paternarū sic cōcludēdo. Pe to talem cōdemnari ad dandū mibi talē rem cuius heres factus sum de iure ptozio. Secundū scz quozū legatorū cōpetit heredi cōtra legatarios qui ppta aut oritate legata apprehēdunt. quozū ipse debet esse distributor postq falcidiā deduxit. Unde qz habz tres filios. 7 domū 7 vineā. domū legat primo filio secundo vineā. 7 tertium heredē vniuersalē instituit qui nihil repperit in hereditate. Debet ergo tertius habere falcidiā. i. quartā parte a domo 7 a vinea. ille tertius distribuit alijs filijs primo 7 secundo legata residua de manu sua que ipsi ppta autoritate nō debēt apprehēdere. Est ergo effectus huius interdicti q petat legatarios cōdemnari in oibus legatis restituēdis. quozū ipse heres est. Tertiū scz salutariū cōpetit locatori cōtra inquilinū qui deportat bona sua de hospitio sibi locato nec reducit od pristinū statum. quia omnia obligata sunt hospiti tacite pro cēsu. Secundū scz pro recuperāda cōpetit eiecto de possessione. Et hoc tripliciter. scz vnde vi de possessione immobili. vi bonorum raptorū spoliatoze mobili. Et qd vi aut clam contra eum qui in solo alicuius edificauit. Tertiū scilicet pro retinēda possessione interdictū possessorū cōpetit cōtra molestautē aliquē in possessione. Et est duplex scz vti possidetis quod cōpetit inter duos qui candē rem immobiliem contendūt possidere. 7 vtrobi quod gratia possessionis ē inter duos super rem mobili. de his vide glosaz quartā 7 septi.

mam in capi. pastoralis. de cau. posses. et
proprie. vbi plene. Et nota optimaz glo.
et magistralē. in. l. si quis in tantaz. C. vii.
vi. vbi ponuntur multi casus in quibz qd
non incidit in penam huius noue consti-
tutionis. Si quis. Non em̄ dicit agi vñ
vi. sed ex illa cōstitutione. Interdictorum
etiā quedā sunt publica. quedā priuata.
quedam simplicia. in quibus alter est ac-
tor et alter reus. vt sunt restitutoria vel ex
hibitoria. Quedā duplicia in quibus pars
vtriusqz litigatoris cōditio est. Nec quis
qz actor vel reus p̄cipue intelligit. sed qz
libet tam rei qz actoris partē sustinet. in
fuitu. de interdic. §. tertia. et §. duplicia. et
ff. eo. ti. l. ij. vbi de hoc. et in. l. iij. eo. tit. bec
et alie diuisiones interdictorū plures po-
nuntur que sunt de libero homine exhiben-
do. ne quid fiat in loco sacrosancto et reli-
gioso. in flumine ripa ve. Et in flumine
publico. de cloacis publicis et vt infra d
singulis dicitur in locis suis. Sunt autē
interdicta publica nouē in vniuerso fm̄
Specu. in tractatu libelloz. titu. de cau.
posses. et p̄p̄ieta. §. quia et. Alia oia sunt
interdicta priuata. quia p̄pter vtilitatem
priuatā inducta. Et sunt in toto. xvij.
fm̄ Specu. ibidem. §. priuata. Item in-
terdictū generale dicit quādo regnū. ter-
ra. aut villa interdicit. particulare et qñ
vna ecclesia interdicit. et hoc mō sumen-
do interdictū p̄ cēlura ecclesiastica.

Interdictum de aqua quotidiana et estiuā.
Datur habenti ius aque quotidiane vel est
am estiuē ducēde ad predia sua. Cum ali
quis ducere p̄bibet. vt. ff. eo. ti. l. j. in pñ.
Et qz interdictum aliquādo sit p̄bibito-
riū. aliquādo restitutoriū vt sequitur. De
hoc est casus in dicta. l. j. §. j. et est probi-
bitoriū. et retinēde possessionis. quātoqz
aut est restitutoriū fm̄ Specu. ibidē. ver.
alio modo. et §. palle. vbi subdit p̄tor.
Quotidiana autē aqua nō tantū illa est
que quotidie ducitur. sed illa qua quis q
tidie potest vti si vellet. Duo aut sunt ge-
nera aquarū que differunt. quotidiana q
duci solet assidue. et si aliquādo ducta nō

est eius tamē seruitus intermissione tem-
poris dimissa est. Sed aqua estiuā ea est
qua estate vti expedit sicut dicunt vesti-
menta estiuā. saltus estiuū. castra estiuā.
Quibus interdum hyeme plerūqz tamē
estate vtimur. vt habet in. l. j. palle. in pñ.
Interdictū de aqua de castello ducēda. Da-
tur habenti ius ducendi aquā a cannali
vel castello qd est diminutiuū a cāna ad
irrigandū. vide Spec. vbi supra. Qui dī-
cit hoc interdictū haberi et bene. ff. de aq
quotidi. et esti. l. j. et §. ait p̄tor. ij. De quo
dic vt ibi. et in. iij. §. et se. vsqz ad fin. l. vbi
dicit. hoc interdictū necessario p̄positum
est. Nam sup̄iora interdicta ad eos per-
tinēt qui a capite ducunt et. Equissimū
ei visum ē quoqz qz qd ex castello ducit in-
terdictū dari. l. ex eo receptaclo qd aquā
publicā suscipit idqz a p̄ncipe concedit.
alij nulli competit aque gustade. vide ibi
pulcrum tex.

Interdictū de arboribz cedēdis. datur con-
tra hos qui habēt arbores quaz folia pē-
dent sup̄ edificia vicinorū vel agrū. ita q
eis damnum inferāt. et cōsuliē eis qz bñdī
arbores succidāt et ligna tollāt et eos de-
globent a terra vsqz ad. xv. pedes. Idem
est si p̄ radices minas periculū. vt. l. j. C.
de interdic. Et h̄ interdictū p̄bibitoriū ē.
Si autē arbores edibus alienis impēde-
ant. vtrū totas iubeat p̄tor adimi. an et
id solum qd sup̄a extiterit. Rutilius ait
a stipite excidēdas. idqz plerūqz videtur
verius. Et nisi adimeret dñs arborē. La-
beo ait p̄mitti ei cui arbor officit si velit
succidere eam. lignaqz curtare. vt est tex.
in. j. l. §. hoc interdictum. ff. eo. ti. vbi sub-
dicit in. §. se. Arboris appellatione etiā
vites cōtinentur. Non solū autē domino
ediū. sed etiā qui usufructū habet cōpetit
hoc interdictū. vt ibidem.

Interdictum de cloacis priuatis reficiēdis
Si volens quis suā cloacā priuatam vel
etiā publicā vel fistulas vel meatus re-
ficere vel purgare vel de nouo facere ab
alio prohibetur tunc prouisum ei est d̄ in-
terdicto de cloacis. qd est interdictū pu-

In

blice deputatū et priuatū de priuatis cloacis. et est prohibitoriu. Etiam est aliud rectoriu. l. qd datur contra mittentē in cloacam meā vel publicā. vel qd immissum in cloacā impedit. vel quo iubet auferri qd immissum est. vt. ff. de cloacis. l. j. §. j. et §. deinde. et §. cloace. l. si. e. ti. et Spe. ibidem. ver. porro. vide supra. Cloaca.

Interdictū de aqua pluuiā arcenda vlt de aqua pluuiā. imo nō est interdictū. sed actio ciuiliis descendēs ex lege. xij. tabularū vt. ff. de aqua plu. arcen. l. si usufructus. et ibi notat sup. ver. legitima. vbi allegatur l. labeo. ff. de testa. lib. Et dicit ibi tert. sed et si fructuarius opus fecerit p qd aqua pluuiā. alicui noceat. erit quidē actio legitima cū dñō. proprietatis. an nō etiā utilis in fructuariū actio aque pluuię arcende sit vanda quesitū est et magis est vt detur supple dicendū. Si ergo facis aliqd opus in fundo tuo. ppter quod aqua pluuiā nocere potest fundo vicini tui datur contra te actio pluuię arcende per quas tuis expensis opus teneris destruere et dānū contingens emendare. Si nō possideas opus ab illo factum teneris patientiā pstare vt destruat. argu. l. j. et ij. §. ij. in fine. et l. si tertius colonus. §. celsus scribit. ver. si quidē alius. ff. eo. ti. et Specu. ibidem. Et dicit vulpian⁹ in l. j. in pñ. ff. e. aquā pluuiā dicimus. que de celo cadit et que imbre excrefcit siue p se bec aq celestis noceat siue cū alia mixta sit. Et sequitur ibi statim. Nec autē actio locū habet in damno nō dum facto ope tñ iam facto ex quo damnu timet. totiens locū habet totiens manufacto ope agro aqua nocitura est cū qd manifestum quo aliter flueret q natura solet. si forte mutando eas aut maiore fecerit. aut citiore. vel rapidiorem aut vehemētiore. aut si comprimēdo redundare fecerit eam. nā si natura aqua nocet ea actione nō cōtinet. et in ea. l. dicitur de eo opere quod agri colendi causa aratro fit. Quinctus mutius ait nō cōpetere hanc actionem.

Interdictū de fonte est qd datur ei q dupit

aquā p fonte hoc anno. nec vi nec clam nec precario de alterius fonte. vt. ff. eo. ti. l. j. in pñ. vel lacu. puteo. piscina. fossa. stagna. Hoc interdictū pponit ei qui fontanea aqua vti prohibetur. siue baurire. siue pecus ad eam ppullare. vt. l. vnica. §. all. in pñ. Et de istis oibus seruitutib⁹ datur hoc interdictū. Si tñ ppetua sit causa. vt colligit ex. §. j. di. l. vnice. et §. hoc interdictū de cisterna in ver. deniq; a contrario sensu. Nō aut datur scissoria actio. vt. §. hoc interdictū. vbi dicit qd cisterna nō cōpetit. nam cisterna nō habet ppetuā causam. nec viuā habet aquā. a quo apparet in his erigendū vt viuā aqua sit. Cisterne aut ymbribus cōcipiunt. Cetera vide di. l. vnica. ff. de fonte. vbi dicit in fine. l. de lacu. puteo. piscina reficiendū purganduz interdictū cōpetit. et omibus psonis dat quibus illud de aqua festina.

Interdictū fraudatoriu est quo tutoris creditor pupillo tenet. vt si cū consilio fraudis picipasse cōstabit vt fraudaretur. de hoc interdicto habet. ff. de solu. l. pupilli. circa prin. Hoc interdicto tenet q fraudes participado emit a creditore q nō sit soluēdo. meli⁹ forte diceret a debitorē.

Interdictū de glande legēda. vel alios fructus datur ei cuius glans vlt alius fructus in fundū alienū ceciderit. vt. l. vnica. ff. e. titu. vt singulo tertio die legere et expotare liceat. Et glandis noie oēs fructus cōtinent. vt di. in si. eius. de. l. vnice.

Interdictū de itinere actuq; puato restitendo prohibitoriu ad tenendas tantū mō rusticas seruitutes datur contra prohibentes aliquem vti seruitute sua. vt. ff. eo. ti. l. j. §. j. et datur confessoria contra negantem seruitutē. vt. l. si forte. §. sciendum. ff. si ser. vendice. Et etiam aduersus eum q alium iniuste prohibet sua vti seruitute. imo etiam tunc datur confessoria. vt di. §. sciendum. l. p allegare. vnde datur mihi. quia in itinere actu vel via puata vsus sum hoc anno triginta diebus. nō vi. non clam. nō precario. vt. ff. eo. titu. l. j. §. hoc interdicto. et hoc si fuerit iure seruitutis.

alias secus. vt. ff. de aqua plu. arcen. l. j. in fi. z ideo a te nō debeo p̄biberi quo min⁹ vtat interim. vel tanto tpe quoadusq; de seruitute cōstet. At cū p̄tor quo itine- re actusq; p̄uato de quo agit hoc anno. z nec vi. nec clam nec precario ad aduer- sario vsus est quo minus ita vtatur vim fieri veto. vt. ff. e. ti. l. j. in prin.

Interdictū de libero homine exhibendo cō- petit unicuiq; de populo ad petendū in publicū hominē liberū cōtra z aduersus eum qui liberū hominē inuitū captū do- lo malo detinet in seruitute. Et p̄ponitur hoc interdictū tuendē libertatis causa. vī delictet ne homines liberi retineant a quo q̄ pro exhibitione faciēda vt homo pro- ducatur in publicū. Et tangendi z viden- di omnis facultas p̄beatur. Et exhibere est extra secretū habere. vt. ff. eo. ti. l. iij. §. ait p̄tor. Hoc etiā interdictū competit aduersus absentē. vt. l. p̄all. §. j. Et a quo cūq; hoc interdictū p̄poni potest qz cui liber de populo cōpetit. z cuiuslibet inter- est ne hoc fiat. Nemo etiā p̄hibēdus est libertati fauere vt ea. l. §. hoc interdictū. §. z nihilominus lex facit accusari. vt. eo. ti. l. in prin. vbi ter. inq̄t. Quē liberū dolo malo retines exhibeas. et. ff. ad. l. faui. de pla. l. non statim. §. finali. z. C. de eden. l. si fratrem.

Interdictū de liberis exhibendis seu dedu- cendis datur patrib⁹ vel parētib⁹ p̄tra eos qui liberos vel nepotes in potestate eorū existentes sine eorū voluntate deti- nent. vnde. l. j. ff. eo. ti. ait p̄tor. Quis que- ue in potestate lutij Titij est. Si is ea ve apud te est. Dolo ve malo tuo factus est quo minus apud te esset ita eum eam ve exhibeas. Hoc interdictū z illud de vxo- re deducenda nō solum sunt exhibitōria. sed etiā deductōria seu deductiua. quia p̄ ea vxor z liberi nō tñ exhibēt. sed etiaz deducunt. vt. ff. eo. ti. l. iij. §. j. Et de inter- dicto de vxore postea dicitur.

Interdictum de migrando datur inq̄lino. vt ipse libere cum rebus suis possit de ha- bitatione migrare. si tamen locatori satif

faciat. z de pensione totius tēporis. vt. ff. eo. ti. l. j. §. si p̄sio. Et de damno si qd in domo conducta dederit. Sed etiam gra- tuito inquilino datur. colono aut nō da- tur. vt. ff. e. ti. l. j. §. j. sed alias ei iuxta or- dinem iudicis subuenitur si velit non di- co migrare. sed colonariā post temp⁹ ex- actum derelinquere. Dicit cū ibi in tex. Hoc interdictū p̄ponitur inquilino q̄ so- luta pensione vult migrare. Itaz colono nō competit. cui etiam extra ordinē sub- ueniri potest. ergo infrequēs est hoc inter- dictū. si tamen gratuitā habet quis habi- tationem habet. hoc interdictum vtile ei competit.

Interdictū de mortuo inferendo habet lo- cum vt quis nō prohibeat mortuū infer- re z sepelire quo licet ei inferre z sepelire vt. ff. eo. titu. l. j. in p̄ncipio. vt si via p̄bi- beas vel sepulchrū edificare vel lapides ad edificandū per fundū ducere. vt. ff. e. ti. l. j. §. p̄tor ait. z. §. si iter mibi. §. vim habere. z. §. fina. zc.

Interdictū momētaneę possessionis ē quo agit de possessionē retinēda sicut vti pos- sidetis. vt. ff. vti possid. l. j. §. j. z vtrobi. §. quibus infra dices. vel quo agit de posses- sione adipiscēda. vt. ff. quorū bonorū. l. j. §. j. vt est quorū bonorū. quorū legatorū. vel quo agit de possessione recuperandā vt vnde vi. ff. eo. ti. §. j. Et dicunt momēta- nec possessiones. quia licet obtineat ali- q̄s in possessione. tñ continuo elapso mo- mēto succūbere poterit in iudicio p̄p̄ieta- tis. vt. C. si de momē. possessio. fuerit ap- pel. l. j. Et q̄ bec sint interdicta momēta- nec possessionis. hic vt nota. C. q̄ legit. p̄ so. habet in iudicio standi. l. monentaneę Et naturā illorum predictorū prosequere vt notat in. c. pastoralis. de cau. pos. z p̄p̄ri. z institū. de interdictis p̄ totū p̄ut etiā supra dictū est in p̄ncipio de interdi- ctis. Hoc aut interdictū pōt quilibz mi- nor. z si impubes sit etiaz sine tutore vti. vt. ff. vnde vi. l. j. §. si filius.

Interdictū ne qd in loco sacro fiat. Et se- quētia oīa bñdī dant cūlibet ex populo

ad exhibendū ne fiat. cōtra quā p̄bitio nem si qd factū fuerit interdicto quod vi aut clam suis suis sumptib⁹. vel destrue re cogē. omne qd factū fuerit. aut in p̄sti nū statum reducere vel reddere tenet. vt ff. ne qd in loco publico. l. ij. §. ait p̄tor q in via. Hoc aut verū est. de hoc qd ipse fe cit vel fieri mādauit. alis secus esset. vt ff. qd vi aut clā. l. alios. vbi bec iterdicta lo cum habeāt significatio noīm ipsoz de notat. vt pupillaris actio est qua ius pu pilli tuet. vt ff. de pupilla. acti. l. j. Et dic vt ibi i rubri. Et ff. de iurisdic. om. iū. l. si q̄s illud. Et dant etiā ad interesse. vt ff. ne qd in loco pub. l. j. §. j.

Interdictū ne qd fiat in loco sacro p̄tz. Et qd ait p̄tor. Ne qd in loco sacro fiat non ad hoc p̄tinet qd ornamēti causa sit. s. de fornicatis causa vel incōmodi est. vt. l. j. §. qd ait p̄tor. ff. e. ti. vbi etiā. l. ij. dicit. in muris idemq; portis z alijs sacris locis aliqd facere ex quo damnuū aut incōmo dum irroget nō p̄mittitur.

Interdictum ne quid fiat in loco religioso. patet similiter.

Interdictum ne quid fiat in loco publico vel innere. Hoc interdictū p̄bitorium est. Et tam publicis vtilitatibus q̄ priua torū p hoc p̄spiciē. Loca em̄ publica vti q; priuatorum v̄ibus deseruiūt iure scri pto ciuitatis. vt. l. j. §. j. ff. eo. ti. vbi sequi tur publicū locum. Labeo diffinit. vt ad arcas. ad insulas. ad agros. vias publi cas. itineraq; publica.

Hoc aut interdictū ad ea loca que sunt i fi sci patrimonio nō pertinet. In his enim neq; facere quicq; nec p̄bire priuatus p̄t. Res em̄ fiscales quasi p̄prie et p̄uate principis sunt. Si quis ergo in his aliqd faciat nequaq; hoc interdictū locū habz. sed in hac p̄rouersia p̄fecti eoz iudices sunt. quia hoc interdictū ad ea loca perti net. que publico vsui destinata sunt. vt. l. j. §. alle. §. ij. et. ij. De hoc vide ibidē plu ra ea. l. z eo. titu.

Interdictū ne qd fiat in mari vel flumine publico ripaue ei? quo prius nauigare

aut in vid publica q̄ prius eatur. B̄ inter dictum dat p̄petuo oibus z in oēs habet cōdemnationē in id quod actoris intere rat. vt. l. j. in fine. ff. de via publi. z itinere pub. reficiēdo. Et si quid in ea factus esse dicat vbi lex secūda ponit q̄ viam publi cam popul⁹ nō vtendo amittere nō p̄t. z. l. fina. d̄. Qui viā publicaz exarauerit ad munitionē eius solus cōpellit. Item flumē a riuo in magnitudine est discernē dum. aut existimatiōe circūcolentiū. Trē fluminū quedā sunt pennia. quedā torē tia. pennia sunt que semp fluit. torēs ē qd ex hyeme fluit. z si aliq̄ in estate. Eti am est flumē publicū. z flumen priuatus z ripa que oia describunt in tex. z glo. in l. j. ff. de flumi. z ne aliqd in flumine ripa ue eius fiat quo prius nauigare.

Interdictū ne qd fiat in flumine publico vt aliter fluat q̄ p̄ori estate fluit. i. vt aqua fiat altior. de p̄ssioz. rapidioz. cuz incōmo do euellentiū. vt. ff. ne qd in flumi. pub. l. j. in p̄n. §. nō autē omne.

Interdictū de noui opis nūciatiōe datur ei q̄ prohibet edificare postq̄ satis dederit vt. ff. eo. ti. l. p̄tor ait. §. hoc autē interdi ctū. Nā hoc interdictū cōpetit si in solo suo edificat. aliter locū habet remissio vt ff. eo. ti. l. nō solū. §. sciendū. z tūc nō p̄t vltra edificare nisi cōstet euz habere ius edificandi. vt in. §. palle. Hoc interdictū etiā datur in eum q̄ non satisfecit vt edi ficet. vt. ff. eo. ti. l. de pupil. §. si pluriū. et §. meminisse. Et tenetur denunciare etiā si ius edificandi habet. vt ea. l. §. j. z. §. si is cui. Et si post edificauit totū suis sum ptibus tenet demoliri. vt. ff. eo. ti. l. stipu latio. §. siue aut. Et interdictū d̄ no. ope. nunci. impator nominat edictū. l. j. ff. e. ti. vbi dicit. Hoc edictū remediūq; operis noui nūciationis aduersus futura opera inductū est nō aduersus p̄terita. hoc est aduersus ea que nōdum sunt facta. Nāz si quid opis factum fuerit qd fieri nō de buit cessat edictum. de no. ope. nuncia. z erit transeundū ad edictū qd vi aut claz factum erat vt restituat. Et bec nūciatio

nō habet necessariā additionē ptoz. pōt
em quis nūciare nouū opus z si ptozem
nō adierit. Item pōt fieri ptoz et alieno
noie z oibus diebus. etiā aduersus ab-
sentes inuitos z ignorātes. z bec clare po-
nit tex. l. j. post pñ. ff. eo. tit. vbi subditur.
Opus nouū facere videt ppter qd locū
habet nūciatio. Qui aut edificādo d' no
uo. aut detrahēdo aliquid pstinā faciem
opis mutat. z hoc interdictū nō oīa opa
cōplectitur sed ea sola que solo cōiuncta
sunt. quozū edificatio vel demolitio vide-
tur opus nouū cōtinere. ergo nō pñet
ad hoc edictū. Si qd in fundo alteri me-
teret. vel arborē succinderet. vel vineam
putaret. licet opus faceret. qd solū ad ea
opa que in solo fiunt pñet. Nec locum
habet si qd vetus edificū fulciat. qz non
opus nouū facit sed veteri sustinēdo re-
mediū adhibet. vt. l. j. palle. S. opus no-
uū cū sequētibz. Subdit. Nunc videā-
mus qbus ex causis fiat bec nūciatio. et
que psonē nūciat z qbus nūcietur z
sic qbus locis nūciatio fiat. z qd sit effe-
ctus nūciationis. que p ordine vide ibi-
dem in dicta. l. prima.

Interdictū de loco publico fruēdo est pu-
blice vtilitatis causa ppositū. qz tuē ve-
tigalia publica q pñibet qd vim facere
ei lociue ei? qui pduxit locū publicū fru-
endū ab eo q locandi ius habuit. q min?
loco publico sibi frui liceat ex. l. locatiōis
vel cōductionis. vt h' habet in. l. j. S. j. et
in pñ. ff. de lo. po. fru.

Interdictū de pcario qd restitutoriū est. vt.
ff. e. ti. l. ij. S. j. datur ei q pcario rogauit z
pcario habet. imo etiā si nō rogauit dum
tamē possidet. vt. ff. e. ti. l. in rebus. S. j. et
p totā. l. precariū videt rogare z habere
si rogauit p se z habet p suo. vel si roga-
uit pcurator suus. negocior gestoz z ipe
ratiū habet. vt. ff. e. ti. l. certe. S. j. dū tñ ac-
cipiat in personā suā cōtractū. aliter non
vt. ff. de acq. pos. l. possessio. S. fi. Dāc eti-
am ptra cum q dolo fecit. vt. ff. de acqre.
possessio. l. si in infinitū. S. j. Et illud ē re-
gnare qd dolo desinens possidere p pos-

sessore habeat. vt. ff. de peti. heredi. l. etiā
S. item si quis dolo. z ff. de rei vē. l. qui re-
stituere. z sic p possessore habet. de regu-
iur. in rubi. li. vj. si nō sit primus puber.
rati. qz tñ sicut qlibet maior tenet de do-
lo z lata culpa. vt. ff. cōmoda. l. iij. in pñ.
alias secus. vt. ff. de rei vē. l. q infans. et
in pupillū q rogauit pcarū sine tutoris
auctoritate. Et qd sit pcarū. Reqre loco
suo. imo dic vt legit. ff. de pca. l. j. vbi stri-
cte accipit fm Accur. z. C. de pscript. xxx
an. l. ij. vbi large capitur.

Interdictū qd vi aut claz dāc aduersus eū
q in loco alterius aliqd opus construxit
vel destruxit. dum tñ sit factū in solo. ff. e.
ti. l. j. S. hoc interdictū. Et etiā si vi. id est
p violentiā. aut clam. id ē occulte sine no-
tificatione alteri facta fecit cū timeret ne
si sciret sibi pñibere vt ff. e. ti. l. j. Cōpel-
lit aut per hoc interdictū q destruxit su-
is supmēbz reponere in pristinū statum.
vel qd cōstruxit deponere. idem si alteri
mādashem opus fieri. quia ego teneor ad
opus destruendū z ad impēlas. ff. eo. ti. l.
aut qui aliter. S. bec verba. Si tamē ali-
fecit z ego possideoz. tñ teneor ad patiē-
tiam prestandā. vt opus tollat. ff. eo. l. fi.
S. alius in principio. Et est hoc interdi-
ctum restitutoriū p qd occursum est calli-
ditati eozū q vi aut clam quedā molitū.
z destruit. Subet eū restituere ea z pa-
rum refert. vtrū ius faciēdi habuerit. aut
non. Siue enim ius habuerit siue nō. ta-
men tenet interdicto hoc. qui vi aut claz
fecit. Tueri enim ius suū debuit nō iniu-
riam cōmittere. vt. l. j. S. j. ff. quod vt aut
clam. z sequenti. S. hoc interdictū ad ea
sola opera pertinet quecūqz i solo vi aut
clam fiunt z infra vi factū. Quintus mu-
tius scripsit. Si cōtra quē quis prohibet
fecerit. Et placet bec diffinitio Iuliano.
pedio. z Pomponio. vt ibidē dicit. Sed
Arestouiles ait. Eum vim facere qui sci-
ens se prohibetū per vim molitus est ne
prohiberi possit. Et idē sentit Labeo ibi-
dem. sed. l. iij. S. fi. eo. titulo. Clam facere
Cassianus scribit. Eū qui celauit aduer-

sario. nec ei denunciat si modo timuit eius cōtrouersia. aut debuit timere. Idē Aristotiles putat. eum quoq; clā facere qui celandi animū habet ei quē prohibeturum nō se intellexit. z id extimare debz se prohibeturū iri.

Interdictū quorū bonorū a pretore inuentum est. z datur filio emancipato aduersus heredē vel possessorē. vel cōtra illum q̄ p herede vel possessore possidet ad vniuersa bona adipiscēda nō ad singlas res. Et cum sit quoddā directū. z quoddam vtile. Directū datur ei qui est bonorum possessor. Utile datur ei qui succedit iure ciuili ex testamēto vel ab intestato. Et est hoc interdictū restitutoriū z adipiscende possessionis. ff. quorū bonorū. l. j. §. hoc interdictū. Sunt ergo interdictorū quedam recuperāde possessionis. quedaz retinēde. z quedam adipiscende. vt supra in principio pmissum ē z hic describunt.

Interdictū quorū legatorū cōpetit heredi ad repetendū legata que sine voluntate eius legatari⁹ occupauit. repetit itaq; heres vt deducat falcidia. alioquin si reputeret statim repetiturus exceptione doli poterit remoueri. Et hoc interdictū vulgo sic appellat. Et est etiā adipiscēde possessionis. l. j. in principio. ff. quo. legz. Et qui nō restituit id quod interest debet cōdemnari. vt. l. finali. §. ex hoc interdicto. ff. eo. titulo.

Interdictū de riuis est utilissimū. qz riuos specus. z septa reficere z purgare pretor aque ducēde causa pmitit. dū tñ non aliter aquā ducat q̄ priore estate fluxit. vt. l. j. in pñ. ff. de riuis. Et sequit in. §. secūdo. Riuis est locus p lōgitudinē depressus quo aqua decurrat. cui nomē est grecum. Specus autē est locus in quo despicit. inde spelunce sunt dicte. Et dicit ibi glosa. Specus est locus altus a terra edificat⁹ ex quo ducitur aqua. ff. eo. ti. l. serui autē. Sed quādoq; ponitur pro fossa qua recipitur z colligit aqua. Et i auctoribus ponitur pro loco vmbroso z tenebroso fm. Pro. sed fm. Auguistionē dicit spec⁹ esse

fouea habens vndiq; locuz eminentiorē vnde possit prospici aqua in fundo collecta. vt. ff. de aqua pluuiā. arcē. l. supra iter alienū. Et capit⁹ pro subterraneo meatu. l. seruius. in prin. z. §. j. eo. tit. Septa vō que ad incile opponūtur aque deriuāde cōpellēde lignea vel lapidea siue de alia qualibet materia. vt. ff. de riuis. l. j. §. ait ptoz. Et subdit tex. incile ē locus ex p̄ssus ad lac⁹ fluminis ex eo dicit⁹ q̄ incidatur. **Interdictū** dē supficiebus. qd etiā actio nūcupatur. pponit duplex exemplū interdicti vti possidetis. Quē itaq; pretor eum q̄ supficiē petit z defendit veluti vti possidetis interdicto. Et omia que in vti possidetis interdicto seruant. hic quoq; seruabunt. vt. l. j. §. pponitur. ff. de supficie vbi etiā in. l. ij. dicitur. supficiarias edes appellamus que in conducto solo posite sunt. quarū p̄prietas z ciuili z naturali iuri eius est cuius z solum.

Interdictū saluianū cōpetit dñō fundi aduersus colonū in sua domo habitantem. z eius heredes de rebus coloni tacite pignozatis pro mercedib⁹ quas colon⁹ in fundū intulit. vt. l. j. ff. eo. ti. vbi tex. in q̄t. Si colonus ancillā in fundum pignozis nomie induxerit z eam vēdiderit q̄ apd emptorē ex ea natum est eius apprehendendi gratia vtile interdictū reddi oportet. nā vtile datur ei contra extraneū possessorē pro adipiscēda possessione que tacite locatori sunt obligata. Differūt autē interdictū saluianū. z actio seruiana. qā intentās actionē seruianā ad rē sibi obligatā restituendā debet p̄bare bñōi rem in bonis coloni fuisse eo tpe quo res fuit illata. Sed hoc nō est necessariū in interdicto saluiano imo sufficit probare tales rem fuisse illatam. ita dicit glo. in. §. item seruiana. institū. de actio. q̄ in seruiana oportet q̄ creditor probet dē rebus fuisse dñi tēpore obligationis. sed in saluiano sufficit q̄ probet eum possedisse. nā omia ibi imposita ab ipso colono tacite sūt dñi mīno fundi obligata.

Interdictū de sepulchro edificando locuz

In

babet ut quis non prohibeat edificare sepulchrum quo licet mortuum inferre. 2. ff. de sepul. edi. 2. mor. infe. per totum.

Interdictum de tabulis exhibendis datur omnibus quibus aliquid est ascriptum in tabulis. vel pure. vel in diebus. vel sub conditione. siue sint heredes siue legatarii. siue commissarii. Et pertinet hoc interdictum non tantum ad testamenti tabulas. verum etiam ad omnia que ad causam testamenti pertinent. scilicet codicillos. ut. l. 1. §. S. hoc interdictum. ff. de tabu. exhiben.

Interdictum de ripa munienda merito appositum fuit. nam ripas fluminum publicorum reficere et munire utilissimum est. ne ob id omissum navigatio deterior fiat. ut in. l. unica. §. 1. de rip. munien. et sequitur in. §. 1. Et hoc interdictum expressum est ut damni infecti in annos decem viri boni arbitraturs vel caveant vel satisfiantur. dabitur autem satis vicinis. Et in fine dicitur textus. Illud notandum est quod ripe. lacus. fosse. stagni muniendi. nihil pretor caveret. Sed idem erit observandum quod in ripa fluminis munienda.

Interdictum ut in flumine publico navigare liceat est quo prospiciatur ne quis in flumine publico navigare. navim ratem ve agere vel in ripa onerare prohibeat. Sed ut per lacum. fossam. stagnum publicum navigare liceat. ut. l. unica. §. 1. in prin. ff. eo. tit. ubi subdit Ulpianus. Lacus est qui perpetuas habet aquas. Stagnum est quod temporalem continet aquam ibidem stagnantem. que quidem aqua plerumque in hyeme colligitur. Fossa est receptaculum aque manufactum. Prout autem hec esse publica. et non publica plane. qui lacum vel stagnum conduxit si piscari prohibeatur utile interdictum competere. Sabinus condicentis et Labeo. ergo si a municipibus conductum habet. equissimum erit ob vectigalis fauorem eum tueri. ut. l. unica. §. 1. ff. de flu. pub. nauil. lice.

Interdictum ut non vi locum habet cum quis possessio nem soli per vim amisit. et datur directe contra deiectionem illi qui vi de possessione alicuius rei immobilis deiectionem est sine omni causa ut resti-

tuatur possessio de qua deiectionem est et omnia ablata. imo dato quod ibidem essent aliqua que penes violentum fuerint mortua. vel aliquid res que casu fortuito perierunt. non propter hoc liberabitur. sed in totum condemnabitur ad eam estimationem. quia nec mortalis nec fortuitus casus liberat deiectionem. Dicitur etiam. l. 1. §. C. vii. vi. Recte possidendi ad defendendam possessionem quam sine vicio supplemario tenebat inculpate tutelae moderatione illata vim impulsare licet. et ibi nota. 2. ff. de vi et vi armata. l. 1. §. S. vim vi. Quid sit vim vi repellere. c. ti. l. iii. §. armis deiectionem. Dicitur quod arma sunt omnia tela. fustes. lapides. gladii. baste. framee. et rumphe. Et hoc interdictum annale. quia post annum non tenetur nisi quantum pervenit ad eum. Ex constitutione autem gravius tenetur qui mihi fecisse detegitur ubi dolus prohibetur penitus et ignorantis excusatur.

Interdictum de vi et vi armata cum interdicto unde vi datur et proponitur ei qui deiectionem est. Fuit etiam equissimum vi deiectionem subueniri. ergo ad recuperandum possessionem hoc interdictum inuentum est. Ne quid etiam per vim amittatur in legibus. precipitur publicorum et privatorum. nec non constitutionibus principum. ut. l. 1. §. ff. e. ti. §. S. hoc interdictum. 2. §. seq. ubi dicitur. Hoc interdictum non ad omnem vim pertinet. verum ad eos tantum qui vi de possessionibus deiectionem. et ad solam atrocem vim. et ad eos qui de solo deiectionem. vel de re solo coherentem. vel de edificatione. etiam si a supficiary insula quis deiectionem fuerit apparet hoc interdictum locum habere Sed ad res mobiles non pertinet. ubi furti vel vi bono. rapto. actio competit. Cetera vide in. l. §. 1. §. 1. §. 1.

Interdictum uti possidetis locum habet in rebus immobilibus. scilicet si de fundi vel edificii possessione contenditur. insti. e. ti. §. S. sed interdictum. Nam ibidem in. §. retinende dicitur. Et quia longe commodius est potius possidere quam petere. ideo plerumque et fere semper ingens existit contentio de ipsa possessione. Habet etiam locum in incorporalibus ut in quasi possessione. et datur possidendi civiliter et naturaliter. Vel etiam quasi

In**Ir**

vel si fecit nō rite. et postea rupit ex certis causis. vel si ex isto testamēto nemo sit heres. insti. de bere. q. ab intesta. de fe. in pñ.

Intronisatio est alicui in suā dignitatē vel suū thronū introductio vel inuestitura.

Inuestitura est alicuius in suū ius introductio. Et est proprie possessio. sed abusive dicitur inuestitura quādo dñs bastam vel aliquod corporeū prebet vasallo. dicens se per hoc facere inuestiturā. vt in li. feu. in titulo quid sit inuestitu. olim autē dicebatur de puisione qua impator per vrbem romanā inuestiuit archiepiscopos et episcopos per anulū et baculū. Requiritur supra instituere.

In in certas regiones fundus diuidi. est in partes indeterminatas diuidi.

Inuolare. i. furari a vola dictū. qd manū significat. Unde **In** modio rendi vix ē vola plena sciendi. id est. in modio opinio. nis vix est plena manus sciētie.

Inualefcere. id est valde valere. et crescere et abundare.

Inuentariū dicitur libellus qdaz in quo oīa bona hereditaria que apud aliquē inueniunt conscribuntur. et omnia in illo libello cōtinentur vt sciat quantū eo tēpore vel die quo scribebat in bonis suis cōtinebat. Et tutū est heredi q. faciat. quia si fecerit vltra vires hereditatis nō potest onerari. si nō fecerit omnibus legatarijs legata restituere oportet. et cogetur. etiaz si excedat vires et facultates hereditatis. Etiam potest fieri in alijs factis nedum in rebus hereditarijs. Est etiā inuentariū quoddā genus instrumentorū. Et licet per testes possit probari contrarium eius qd in instrumēto publico cōtinetur scz. quādo testes improbātes ipm in binario numero excedūt numerū testium cū tabellione subscriptorū. tabellione. p. duobus cōputato. Deb. ēt em̄ in tot excedere quot p se facerēt plenā pbationē. scz in duobus. c. cū Jobānes. de si. instru. tñ inuentariū nō improbat p testes. ppter nimiam eius solennitatē. Car. tute. l. vlti. et Boss. de pba. §. sed querit. cu3 seq. no.

in. l. fi. C. vñ legiti. De herede qui nō facit inuentariū. Breuiter nota q. inuentariū est scriptura quā heres inchoare debz infra tres dies post mortē testatoris vel postq. scit se institutū herede. et ibi scribere oēs res defuncti sub testibz. eamq. p. ficere infra q. draginta dies. vel infra annū si res sint remote. et tūc nō tenebitur creditoribus vltra illud qd inuentus fuerit in hereditate. Si autē nō fecerit inuentarium tenebit in solidum.

De**Jo**

Nota neutri generis. xv. dil. c. vlt. vbi scripta beati Augusti. et aliorū sanctorū patrum iubentur teneri vsq. ad vñ iota.

De**Ip**

Ipsa. de hoc relatiuo vide Jo. an. in q. stio ne posita sup. regula cōtra eū et c. in secundo articulo. de reg. iur. li. vj.

De**Ir**

Irregularitas est nota siue impedimētū canonicū ex facto siue de facto pueniens q. qd ad ecclesiasticos ordines p. moueri et iā p. motus in eis ministrare p. bibet. et degradari siue deponi q. meret. Vel sic. Est inhabilitas quedā canonica p. quā qd efficitur inhabilis ad ordines suscipiendum. Et dicitur ab in. id est nō. mutado. n. in. r. et regula. quia nō potest exigere regulas ab apostolis et alijs summis pōtificibus. **Irrogare**. id est inferre. vñ dr. crimē vel dā nū irrogat infamiā vel mortē. i. infert. C. ex qui. cau. infra. irro. in rubrica.

Ironia est cu3 qd minora de se dicit q. sint. Etia est cū qd p. derisionē. i. p. cōtrarium dr. et sic est figura. d. qua et multis alijs v. de glo. bonā. c. forus. de verb. signifi.

Irrepere. i. latenter inualefcere.

Irenarche dicitur q. discipline publice et cor rigēdis moribz. p. ficunt. vt milites q. vadūt p. quirere latrones. Et dicunt q. arcetes. Nā vel q. ire sumēde incubitores publice et pacis. et qui etiam gerunt monarchiā fm q. accipit. C. d. irenarch. li. x.

De

It

Itaq. no. Jo. calde. in cōmento decre. post
cessionē. de proba.

Iter est ius eundi vel ambulādi hominis. si-
ue homo eat solus. siue vebatur sella vel
scita vel in equo vel in quouis aiali. Se-
orsum hō nō potest iumentū secuz agere
vel vebiculū ducere q̄ iter tantum habet
Quāq. tamē iter dicit̄ vulgariter ipsuz so-
lum p qd̄ iter vel tramites vel calles trā-
seunt ita q̄ qui actum habet. habet et iter
id est cōmoditatē itineris. et nō ecōuerso.
vide infra de via. vt insti. de scrui. in p̄u.
Iterato quid importat. nota. Archidya. xj
q. iij. c. non vero.

Iterum. nota Bern. in. c. sua nobis. de ap-
pella. in glo.

Item hec dictio ex sua significatione signi-
ficat adiectionē. cōiunctionē. seu continu-
ationē. de qua Bar. ff. de pub. et vecti. l. j.
in p̄inci. Est etiā repetitiua seu repetitio
nis significatiua. repetit autē illa quoruz
repetitionē significare cōcludit quodlibz
mediū probabile. verbi gratia. testator di-
cit. lego Titio fundū seyanū sub conditi-
one. Item fundū seyanū beres meus dā-
nas esto. intelligit̄ sub eadem conditiōe.
vt. l. in repetendis. ff. de lega. iij. et sumit si-
gnificatū ex dictione item. et ex oratiōe se-
quēte que est declaratiua p̄cedētis. et idē
dic̄ in die vel in alia qualitate posita i ora-
tione p̄cedenti quia repetit̄ et in sequē-
ti. Item ibi testator dicit. lego Titio fun-
dum seyanū sub conditione. de post ex in-
teruallo dicit. Item fundū seyanū Titio
lego. hoc casu legatū valet. et videtur pri-
mū reuocatū. nec videtur repetitio cōdi-
tionis. vt. l. non ad ea. Ibi cum dicit si p̄-
ps sub conditione. ff. de condi. et demon.
quia hec disputatio debet addere et ope-
rari. qd̄ non fieret si cōditio repeteretur.
ideo testator videtur a cōditiōe recessisse
et pure legare voluisse. Item ibi. testator
pluribus legatis factis filiū heredem in-
stituit. et adiecit. q̄ si ipse filius absq. li-
beris decesserit. relinquo Titio centum.

Item relinquo Titio bonū. Item relin-
quo sempiterno fundū. predicta cōditio:
si decesserit intelligitur repetita in duobz
sequētibus legatis. et sic obtinet in tribz
predictis legatis. qz sumitur significatuz
ex legatis pure prius factis et ex significa-
to conditionis. Nam ex conditiōe signi-
ficatur q̄ testator nō vult plus grauare fi-
liū si nupserit. sed vult grauare in sequen-
tibus sub illa cōditiōe. si decesserit. facit
l. si ita scriptū. ff. de libe. et postb.

Itinerarache dicitur itineris custodes. a h
bo eo is. et archos grece. id ē princeps la-
tine. hoc nomē trahentes. quia ad pui-
ciarum tutelaz per singula loca pacis et
quietis faciunt stare custodiam. l. j. C. de
custo. ro.

De

Ju

Judei dicunt qui moysaycā legem ad litte-
ram imitantes tenēt. circūcidēdo. et alia
legalia faciendo. Et dicunt a nomine ds
gnioris tribus. scz iude. qui inter alias tri-
bus bellicosior erat. Et in bellis p̄mā aci-
em et regni vl' regis priuilegiū obtinebat
cum quibus xp̄iani nō debent māducare
nec bibere. nec balneari aut medicinā co-
rum p̄cipere. xxviij. q. j. nullus. et ca. se. et
dicit Bart. brix. cū eis loquimur. Ratio.
quia maior familiaritas est in cibis q̄ in
colloquio. et facilius quis decipitur inter
epulas. xxij. q. iij. vnuquisqz. Dant cū
nobis eandē retributionē quā dat mus i-
pera. serpens in gremio. ignis in sinu. c. et
si iudeus. de iude. et sarra. Item iude? nō
potest esse doctor neqz tabellio. l. si. C. de
iude. l. generaliter. §. eos qui iudaica. ff.
de decurio. l. iij. dist. nulla. Sed quid d̄ eo
qui fact? est xp̄ianus. videt̄ admittēdus
qz cessante causa rē. Lodo. de roma i sin-
gularibus suis dicit cōtrariū. Nam tex.
est p̄m verū intellectū glo. in. c. constituit
xviij. q. iij. licet sint neophiti. i. nouiter fa-
cti xp̄iani. p̄bent ab officijs ecclesiasti-
cis. ergo et a tpalibus. sed nō sequit̄. quia
alia est ratio in vno q̄ in alio. Sed dice-
res quare iudei puniunt̄. cūz xps omniuo

passur⁹ erat. **So. in. c. relegētes. xxiij. q. v.** qui nō fecerunt ad finē boni. sed cā vin-
dicte et inuidie.

Iudex ēt quasi ius dicēs pplo siue qd i iu-
re disceptet. **Iure** aut disceptare. est iuste
iudicare. **Nō** est ergo iudex. s. bonus. si
nō est in eo iusticia. vt in. c. forus. **S. i. om-**
ni quog negotio. de ver. sig. Et iudex est
qui ex iurisdictione ppria aut sibi delega-
ta et cōmissa ius bz sup causas litigioruz
vel litigatorū cognoscēdi. Et qui ex pro-
pria iurisdictione illud habet dicē iudex
ordinarius. sed q ex delegata dicē dele-
gatus extraordinarius.

Iudex ordinarius est ille q bz pātē iudi-
candi a se iure suo hoc ipso q est talis. vt
ep̄s. balinus. p̄fes. puincie. et cōsimiles.

Iudex delegat⁹ est ille q habet pātē de cā
aliqua cognoscēdi ab aliquo sibi cōmis-
sam. q etiā dicē iudex extraordinarius.

Iudex cōpetēs dicē q cause iurisdictionē
habet cū exercitio dato qd p exceptionē
possit elidi. siue exceptio cōtingat psonā
vt qz suspectus. siue iurisdictionē. vt q
rescriptū surrepticiū. vt est glo. in de. euz
lite. vt lite peden.

Iudex incōpetēs est in quē licz p̄senserim⁹
vel qz ipse nullā iurisdictionē habebat.
vel qz interuenit error in adducendo vel
adeundo ipsum. vel quia vi cōpulsus suz
in eum consentire.

Iudex cōpromissarius. **Re. supra arbiter.**
Iudices pedanei dicunt illi quorū officiū
est de minutis causis et infimis cognosce-
re. et inutilib⁹ vel vilib⁹. licet sint ordina-
rij. Et dicē a pede q est extrema ps cor-
poris. **Maiores** vo causas debēt et tenen-
tur maiorib⁹ referre. cū ipsi p se p se non
possunt terminare. **C. de pēda. iudi. l. ij.**

Iudices cartularij erāt olim q ab ipatore
p̄uilegiati erāt. vt q vellēt corā eis litiga-
re possent. sed ipsi nō poterāt cogere ali-
quē ad litigandū corā eis. Et dicunt etiā
bodie iudices ordinarij creati a comite
palatino qui nō habēt administrationē
nisi habitū. vt no. in. l. j. ff. de iudi. l. i. ff.
C. vbi et apud quos resti. agen. sit.

Iudices domestici. **Require supra dome-**
stici et assessores.

Iudicē delegare est vice sua aliū de cā co-
gnitū cōstituere. Et nota q iudex debz
esse bonus et grauis. id qz sicut mulier im-
pregnata est grauis et tarda in enido. sic iu-
dex tardo passu ire dz morigerate et non
currere vt ribald⁹. Etiā iudex dz esse bo-
nus. id qz debet iudicare gratis. **Nō** est
licet vēdere iustū iudiciū. etiam seculare
Pōt tñ si indiget expēsas moderatas pe-
tere et recipe. de vi. et ho. cle. cū ab offi. et
xiiij. q. v. nō sane. **Nō** ideo dz iudex vēde-
re iustū iudiciū. et testes verū testimoniū.
qz vēdit aduocat⁹ iustū patrociniū. et iu-
risperitus verū consiliū. Et subdit ratio
ibi. Illi est inter vtrāq partē ad examē
adhibent. isti ex vna pte cōsistūt. **Nemo**
tñ de suis. cogit facere bñficiū. xj. q. iij. nō
liceat. et x. q. ij. p̄carie. Et sic iudex potest
opas locare. et in dādis cōsilijs q sine la-
bore plegendō libros allegatiōes queren-
do fieri nō possunt aliqd recipere pōt vt
modica exēnia que inter lucra nō cōpu-
tant. vt. l. solet. **S. vlti. ff. d. offi. p̄cō.** Nec
debent illa exēnia in anno centū aureos
excedere. l. ea. in fi. ff. ad. le. iul. repetun. et
hoc maxime de iudice delegato. Sed iu-
dex ordinarius nō potest petere expēsas
cū sint ei certi redditus cōstituti. xxiij. q.
j. militare. Et iudex in causis decidendis
debet sequi cōmunē opinionē. nō singula-
rem alicuius doctoris. l. q solidū. **S. etia⁹**
ff. de lega. ij. vbi si sequit cōmunē opinio-
nem etiā si male iudicauerit excusabitur
in iudicatu. insti. de obliga. que ex quasi
delic. in princ. Etiā iurisperitus ex ver-
bis senū rusticorum argumētat. l. si cho-
rus. **S. j. ff. de lega. j.**

Iudiciū. hec dictō multipl^r significat. **Pr-**
mo modo idē est qd casus fortuit⁹. vt di-
cē. hoc de meo iudicio venit. **Secūdo** est
discretio. vt dicēdo. in pueris nō est iudi-
ciū. facit insti. q. nō est p̄mi. face. testamē.
S. p̄terea. **Tercio** ē actio. vt cū dicē. iudi-
ciū familie herciscūde. ff. d. iudi. l. in fami-
lie. **Quarto** est vltima voluntas testatoris

Quinto est iudiciū vel sentētia iudicis. l. j. ff. de re iudi. Sexto ponit p. examinatio-
one vel deliberatiōe. Septimo p. autori-
tate. lxx. di. c. ij. Octavo qñq. pro pena. l.
vi. c. 2. purgabit. Nono capit. p. instantia
vel ordinatiōe cause discutiēde in iure co-
ram iudice. sic sumit in ti. de iudi. l. ppe-
randū. §. j. C. de iudi. 2. ff. e. ti. l. pponēba-
tur. Et in hac significatiōe diffinit sic. Iu-
diciū est actus legitimus triū psonarū. s.
iudicis. actoris. 2. rei. sup. eadē questione.
aut sup. eodē iudicio cōtractus. de v. sig.
forus in glo. Et dicit iudiciū quasi iurisdī-
ctio ibidē. Et hū Boff. describit sicut ar-
bitriū. exceptis his. Primo q. iudiciū est
de civili 2. criminali. sed arbitriū est de ci-
vili tantū. Secūdo q. iudiciū necessario
arbitriū nō voluntarie subit. 2. p. in q.
sicio vocabat. Unde hū cardinalē. Iudi-
ciū est inuestigatio quā hū iuris ordinez
facit iudex p. varios modos ad veritatē
eliciendā. 2. elicitā custodiendā. vt. xxx. q.
v. iudicantē oportet. Et q. d. actus triū
psonarū intelligit vere vel fecte seu repñ
tatiue. q. in notorijs fama repñtat acto-
rem. 2. fingit a cūlatoz. Itē hū Boffre.
iudiciū fuit quatuor modis. Primo tpe
vt cause criminales biennio. C. vt infra.
cer. tem. cau. crimi. termi. p. totum. cetera
triēnio. C. de iudi. l. pperandū. Scdo sen-
tētia. q. iudiciū finē accipit ex re iudicata
c. iudiciū. de re iudi. Tercio p. bitione.
Et quarto status mutatiōe. q. iudiciū sol-
uit vetante eo q. iudicare iussit. vt eo qui
maius imperiū in eadē iurisdicōe habet
vel si ipse iudex eiusdē imperij esse cepe-
rit cuius est qui iudicare iussit. ff. eodem
titulo. le. iudicium. vide Boffredum de
offi. ordi. §. finit. 2. hic in sum. d. iudi. Itē
diffinit. Est discussio cause corā iudice. p.
alle. c. forus. ibi dñ discutiē iudicium. Et
nota q. p. p. aē an lit. p. test. nō est iudicium
q. nulla cause discussio. l. j. C. eo. ti. 2. hoc
respectu cause. nō autē respectu aliorū ac-
tū iudicialiū. vt sunt examinatio partiū
2. cōfessio 2c. que bñ fuit an lit. p. test. imo
qñq. iudiciū capit p. eo qd p. test seu p. ce-

dit sniam. vt in. c. in iudicijs. de reg. iu. li.
vj. 2. nō debet claudicare iudiciū. 2. q. lter
hoc ptingat. vide. c. cū inter. de excep.
Iudiciū p. tradictoriū d. si dicerē hoc eē cō-
suetudinē. 2. tu aduersari? meus dicerēs
nō esse p. suetudinē. vt in. c. abbate. i. glo.
fi. de v. sig. Et iudicio maioris standū est
generaliter. nisi in casib. in glo. sup. ver.
plures. c. pastoralis. de rescrip.
Iudicia capitalia sunt qbus caput eximif
a ciuitate. morte vel exilio. de his vide in
sti. de publi. iudi. in. §. publicorum.
Iudicia publica sunt de publicis causis. et
dicunt q. si populica. q. cuilibet de p. p. lo
cōmissa ē executio. vt p. crimē lese maie-
statis i. q. oēs de p. p. lo pñt accusare. Qñq.
iudiciū publicū d. esse iudiciū qd intēdit
a crimie. de h. insti. de publi. iudi. in. pñ.
Iudicia p. uata sunt que civiliter tractātur
sive intentant. Itē de multiplici iudicio
scz auctoritatis. misterij. approbatōis 2c.
nota Archidy. lv. di. p. cepta. 2. glo. sup. re
gula in iudicijs. de reg. iuris. li. vj. 2. tagit
aliqua lter Archidy. ij. q. j. sicut. et hū
Ancho. de butrio diuidit tripliciter. Pri-
mo rōne materie. secūdo rōne forme. ter-
cio rōne quātitatis. Unde rōne materie
duplex est iudiciū. aut tpale. aut spūale.
vel aut civile aut criminale. Unde semp
dicit iudiciū criminale quādo finis tēdit
ad cōmodū reipublice. vt fisci 2c. siue pe-
na sit corpalis siue pecuniaria. Sz dicit
civile duz finis tendit an cōmodū partis
glo. no. in. l. p. tor. in. prin. ff. de sepul. viol.
2. fuit opinio Innocen. in. ca. qualiter et
quādo. ij. de accu. 2. doc. in. c. j. d. iudi. Se-
cundo rōne forme iterū duplex est iu-
diciū. scz ordinariū. 2. extraordinarium.
Tercio rōne quātitatis duplex est. s. vñl
uerfale 2. generale. que etiam differt. de
hoc plene in. c. ij. de libel. obla. Itē iudī-
ciū triplex reperitur. primū inter sangui-
nem. secūdu inter lepram. terciū inter
causam. vt in. c. p. uenerabilē. qui fi. sint
legiti. Et iudiciū humanū quatuor p. uer-
tere solēt. s. fauor. odiū. p. mīn. timor. vt. c.
j. de re iudi. li. vj. 2. xj. q. ij. c. quatuor.

Iuramentū est affirmatio vel negatio sacre rei assertione vel attestazione firmata s3 Bos. vel adhibita religione s3m Placen. **Iuramentū** assertoriū est cū iurat de p̄senti vel de p̄terito sic esse vel non esse. fuisse vel non fuisse. Sed iuramentū p̄missorium est qñ iurat de futuro aliqd datur vel facturū. Aliqñ etiam iurat p̄ execrationē. vt si hoc nō fecero. hoc accadat mibi vel filijs meis aut huiusmodi. Ponit ergo triplex iuramentū. s. p̄missoriū. assertoriū et cōfirmatoriū s3m Hostiē. In sum. de iureiur. et Bar. in. l. si q̄s. eo. ff. de fideiuss. et xxij. q. ij. p̄ totū. Et habet li. iij. senten. dis. xxxij. De p̄mo in. c. debitor. ca. quinta uallis. et c. veniens. de iureiur. De secundo in. c. si. eo. ti. De tertio in. c. cum cōtingat eo. tit. Et iuramentū vergit sex modis in peiorē exitū vt no. Archi. xxij. q. iij. si aliqñ. Et debet iuramentū habere tres comites. s. veritatē. iudiciū. et iusticiā. c. et si p̄ps. de iureiur. Et c. animaduertendū. xxij. q. ij. Et Jeremie. iij. vbi dicit Et iurabūt in veritate iusticia et iudicio. Et iuramentū nō extendit ad illicitū mā datum. c. quinta uallis. et c. veniens. e. ti. imo p̄stans et recipiens iuramentū cōtra canones puniūt. vt no. in glo. s. pena. c. g. uis. de cens. alio iuramentū est seruandū nisi fiat in dispendiū aie vel p̄ supiorē ab soluat. c. si s3o. e. ti.

Iuramentū calūniē est cū q̄s iurat se bona fide et nō animo calūniandi agere vel rñdere. nec egisse vel rñdisse. vñ. Illud iuretur q̄ sibi lis iustavideat Et si quereat verū nō inficiet. Nil p̄mitteat nec falsa p̄batio def. Et lis tardeat dilatio nulla petetur. c. j. de iura. calū. in glo. iij.

Iusiurandū qd cōpetet? posset dici factū iuramentū vel factū iuratur. eo q̄ sup facto iurat. vel iusiurandū eo q̄ sup iure qd iuranti competit iurat Quis iurandū placuit. Tamen vt factū dicat ius q̄ sup facto iuris iurat adq̄c iurandū. q̄ illd debet esse iuramentū qd antea fuerat iurandū relatione facta nō ad id qd fit. s. ad id qd fieri cōuenit. l. ius aut. ff. de iusti. et

iur. vel vt dicit Azo. forte ius ponit p̄ religione q̄si diceret iusiurandū. i. religio firmata. vñ iusiurandū idē est qd iuramentū factū. Et d̄r qñq̄ cōuentiōale qñq̄ iudiciale et necessariū. Cōuentiōale est qñ a te peto aliqd. et tu negas. tū defers iuramentū tū vt iurē si in hoc casu iure vocat iusiurandū cōuentiōale et voluntariū. q̄ extra iudiciū ex cōuentione et voluntate p̄tū absq̄ aliq̄ coactione iudicis p̄stat. Iusiurandū iudiciale et necessariū est cū in casu p̄missio iuro: q̄ mibi debet qd peto. s. iudice in iudicio mibi cōferente vt iurem. Ex hoc aut iuramento donatur actio ei q̄ dum peteret rē suā delato sibi ab aduersario iuramento vel a iudice suā esse rem illā iurauit. ab ipso cū tūc peteret rem suā in actōne in factū q̄ orit ex tali iuramento. Et dicit Bos. q̄ duplex est iusiurandū. s. assertoriū et p̄missoriū. Et assertoriū triplex est. s. voluntariū. vt est cōuentiōale. ff. eo. ti. l. iusiurandū. Necessariū qd necessitate a iudice imposita deferret vel suscipit. Et nō pōt recusari nisi ex iusta cā. vt. ff. de iureiuran. l. mādan te. Et iudiciale qd in iudicio deferret vel refert a pte pti qd nō est necessariū subire. imo delatū recusari pōt bodie. l3 olim nō potuit recusari sed referri. vñ vide glo. j. c. si. de iureiur.

Iurisdictio est p̄tās s3 publico introducta cū necessitate iuris dicendi vel equitatis statuēde. s3m Azo. Et d̄r a noib9 ius et vicio. i. potestas. Nec aut qñq̄ est ordinaria. aliqñ delegata. Item alia est plena. s. solius p̄ncipis. Alia aut semiplena aliorū videlz a p̄ncipe. De hoc vide Spe. e. ti. et C. eo. ti. l. iij. Et nota q̄ quatuor dāt iurisdictionē ordinariā. Prīm9 lex inanimata vel canon. et hoc in dubio. secus si apparet velle dare delegatā. Secūdo lex animata. s. papa vel impator et nō inferi or nisi epus suo vicario. Tercio cōsuetudo. Quarto vniuersitas approbata. vt mercatorū cerdonum. et aliorū artificum q̄ possunt s3 suo corpe creare et eligere iudicē ordinariū. Sillr vniuersitas faculta

cū artū vī iuristarū. de hoc no. circa. c. cū
ab ecclesiariū. de offi. ordina.

Iuridic⁹ est q̄ iura dicit fm̄ **Isti. li. x. etbi.**
Iurisprudencia est diuinarū z humanarū
rerū noticia iusti atq; iniusti scientia. iu-
sti. s. ad faciendū. iniusti ad euitandū. q̄a
nō sufficit scire qd sit iustū aut iniustum
nisi z ipsarū rerū oriarū vel corporaliū ba-
beat q̄s noticiā fm̄ quā fm̄ varias cōdi-
tiones varia iura sunt statuenda. iusti. de
iusti. z iur. in pn.

Iure pprio dicit aliquā res vendi in instru-
mento venditiōis qñ pprietas transferē
in eimentem.

Iurgū dī q̄i iuris garrū eoq; bi q̄ dicunt
iure cām disceptant. c. forus. de h. sig. ar.
q̄ iurgia nō p̄tinent ad p̄fros. qz nō te-
nent. esse iurispici. xxxviij. distinc. qz ipsi.
Nec possunt aduocare nisi in certis casu-
bus. de postu. c. fina.

Iusticia est p̄stans z p̄petua voluntas ius
suum vnicuiq; tribuens. non q̄tum ad
actum sed q̄tum ad affectum. iusti. de iu-
sti. z iur. in Rub. z nigro. **Iusticia** em̄ est
animi dispositio z mentis affectus q̄ q̄s
dī iustus. vt a grāmatica grāmatic⁹. duz
sine p̄sonarum acceptione vel distinctio-
ne velit cui libet q̄ntum in se est ius suuz
tribuere. Et quot mōis dicat iusticia no-
ta. archi. xxiij. q. j. c. vbi sana fides. **Itaz**
dicit ibi. **Iusticia** est equitas tolerādi in
opiā z p̄pantiam habere in abundantia.
Ite est patriā z socios defendere. qz ve-
ra iusticia cōpassionē habet. z nō ex odio
s̄ bono zelo exercenda zc. vt ibidē. **Itez**
iusticia sic describit̄. Est habit⁹ bon⁹ tri-
buens cuiq; suā dignitatē. dō religionē
parentib⁹ obedientiā. maiorib⁹ reueren-
tiā. parib⁹ cōcordiā. minorib⁹ disciplinā
sibi ipsi castimoniā. z paupib⁹ seu mīseris
cōpassionem opofam. **Dicit ergo Tuli⁹**
q̄ iusticia est habitus animi cōi vtilitate
seruata. suā vnicuiq; tribuens dignitatē.
Ite sic. Est animi cōgrua dispositio i sin-
gulis reb⁹ recte dijudicans causas. vide
glo. iusti. vbi supra.

Ius hz multa significata **Primo. i. rigor. l.**

j. C. de legi. Et talis rigor iuris in ecclesi-
asticis negocijs nō est seruand⁹ s̄ sola eq̄-
tas. c. interposita. de appel. **Secdo. i. xbo.**
rū cōceptio. vt cū dicim⁹ q̄ in stipulatio-
nibus vlat ius. vt l. si vn⁹. §. pact⁹ ne pe-
teret. ff. de pac. **Tertio. i. rectū seu iustuz.**
qd̄ derivat a iusticia **Quarto. i. aqua pin-
guis.** **Quinto capif p̄ toto corpe iuris.**
Alia plura significata ponit **Jo. an. de re-
gu. iur. in pn. li. vj.** **Breuit̄** ius significat
qd̄ subiecta materia vel vsus cōis id re-
cipiendi in tali loco in quo p̄ferē signifi-
care declarat. **Un̄** ius est nomē generale
z lex iuris spēs **Et dī ius q̄i iustū. j. dist.**
ius aut̄. **Et fm̄ Istido. li. v. etbi.** **Q̄m̄ aut̄**
ius legib⁹ z morib⁹ cōstat. fm̄ **Isti. vbi. §.**
c. ij. **Et diffinit̄** sic. **Ius** est ars boni z eq̄.
cui⁹ merito q̄s nos sacerdotes appellat
id est sua iure cui libet ministrantes. ff. de
iusti. z iur. l. j. ij. responso. **Hoc** est dicere
q̄ iusticia est collectio legitimorū p̄cepto-
rū q̄ artant nos ad obseruandū bonū et
equū. i. vtilitatem z eq̄tatem seu veritatē
Quāuis em̄ vsucapio cōtra eq̄tatem vi-
deat̄ introducta. tñ subtili cōsideratione
marine innit̄ equitati. cū p̄cipue equū
sit qd̄ publice vtilitati deseruit. **Vel dī q̄**
in vsucapione vel p̄scriptione ex causa z
p̄ bono publico induc̄ qñq; rigor p̄tra
naturalē eq̄tatem. vt dī glo. j. disti. j. ius
aut̄. vbi dat̄ qñq; ius qd̄ nō est iustuz vel
equū. vt ibi exempla plura. **Dicit aut̄ ius**
a iusticia. **Et aliter** sic diffinit̄. **Ius** est p̄-
ceptum seu ordinatio p̄cipantis seu do-
mini circa subditos q̄tuz ad ea q̄ p̄nt s̄b.
esse potestati subditorū. **Talis** aut̄ vī est
deus. z tunc dī ius diuinū. **Vel** est natu-
ra. tūc aut̄ dī ius naturale. **Vel** est hō. et
tūc dī ius humanū qd̄ regit duob⁹ vt in
pn. decr. **Et sic** hz triplicē gradū summo-
rū distinctū est triplex ius. s. ius diuinuz.
qd̄ est p̄ceptū seu ordinatio diuina. z ius
naturale z ciuile.

Ius naturale est qd̄ est cōmune oi nationi
eo q̄ vbiq; instinctu nature habet̄. nō ali-
qua constitutione facta ab homine s̄ ab
ipso nature conditore. vt maris z femi.

ne cōfectio. libeꝝoꝝuꝝ successio. s. in bonis
parentum. vel etiā p carnis ppagationē.
nō p hereditatē. qz illa successio non ē na
turalis. vt est glo. sup ver. successio. disti.
f. c. ius aut. vbi ponit bec diffinitio pue
roz educatio. cōis omniū possessio. qz iu
re naturali oīa sunt cōmunia. i. cōicanda
tempore necessitatis. c. sicut. xlvij. disti. z
omniū vna libertas acquisitio eozū que
in celo. terra. mari capiūf. glo. dicit. Dec
em z alia que in nulli? bonis sunt cedūt
occupanti. i. cōcedunt. vt est rei depōsite
vel pecunie cōmodate restitutio. violen
tie p vim repulsio. Mā bec z si quid buic
simile est nunq̃ iniustū. s. naturale equū
qz habet. fm Jfi. li. v. c. iij. Et est tex. to
tius. c. ius autem dist. j. z ibi vide glo. bu
ius diffinitionis. Item ius naturale est
qđ in lege z euangelio continet quo qđ
iubetur alteri facere quod sibi vult fieri.
z pbibet alteri inferre quod sibi nolit fi
eri. disti. j. in pn. z l. dist. ponderet. als
cōsideret. in pn. z in auten. cū de ap. cog.
S. ceterū. c. dilecti. de maio. z obedi. vnde
Quod tibi vis fieri mihi fac. qđ non tibi
noli. Sic potes in terris viuere iure poli
Tel aliter. Ius naturale dī vno mō mo
tus ex instinctu nature pueniēs quo sin
gula animalia ad aliquid faciendū indu
cunt. Eteff debitu quoddaz qđ natura
cullibet representat. Et hoc debitum fm
Jfi. cōmune est omni natōni. eo qđ instin
ctu vbiqz nature vñ naturali conditione
habet. z nō ex cōstitutione aliqua facta
ab homine. Item ius naturale dī instin
ctus nature ex rōne pueniens. z fm hoc
ius omnia dicunt cōmunia. i. cōicanda.
vt supra dī. Item ius cōmune dī indu
stria hoīm statutū. Itē ius naturale dici
tur eq̃stīmū. Item pcepta naturalia sūt
qđ in lege z euāgelio cōtinent. vt nō fur
tū facies. nō mechaberis. sed qđ tibi vis
zē. c. pal. Ius aut aut naturale i glo. vbi
pma descriptio data est fm motū sensua
litatis. Alie aut fm motū rōnis. Itē no
ta qđ ius naturale fm glo. j. isti. de iur. na
tu. gen. z ciui. potest dici quatuor modis

Uno modo ius gentium. insti. de re. bis.
S. singulorū. Secdo ius pactor. ff. de pac.
l. j. Tertio eius cōtrarium. scz quod re
scindit pacta. vt restitutio minoris. ff. de
mino. l. j. Quarto p instinctu nature. vt
quod in lege moysaica vel euangelio cō
tinet. Item ius naturale in quatuor dif
fert ab alijs iuribus. scz in origine. in di
gnitate. in amplitudine z sententie rigo
re. vt declarat glo. j. di. v. Nam cepit ab
exordio naturalis creature z nullā patif
immutationē. z ipso oīa cōia sunt nec cō
tra ipsū fit dispensatio. s. de alijs iuribus
secus. vt ibi.

Ius civile inuenit accipi diuersimode. vt
disti. j. c. ius naturale. Civile autem ius
vno mō est qđ quisqz popul? vel queqz ci
uitas sibi ppiū diuina humanaqz cau
sa cōstituit. fm Jfido. li. v. Secundo di
cit civile lex. xij. tabularū. Tertio dicitur
quod ex legibus plebiscitis. cōstitutioni
bus. senatusconsultis. pncipum decretis
vel auctoritate prudentū inuenit. Quar
to dī ius qđ non est pretorium. Quinto
dicit disputatio prudentum. que fuit fa
cta sub lege. xij. tabularū. Sexto qcquid
habemus scriptum de iure. Septimo qđ
qđ iure naturali vel iure gentiū subtra
bit. vel qđ nō est ius naturale nec gentiū
Et sic capiēdo ius canonicū dī ius ciui
le. Et sic sumit. j. disti. Ius aut aut na
turale. vt in glo. j. no. in fine. Et qz ita di
uersimode ius civile inuenit accipi in iu
re. de prima acceptione habes insti. de iu
re na. S. j. De secunda habes. ff. de iusti. z
iur. l. ius civile. S. bec igit. De tertia z qn
ta. ff. de ori. iur. l. ij. S. disputatō. De quar
ta. l. ius civile. prealleg. in prin. De sexta.
ff. de va. z extraor. cog. l. j. S. p. de. De se
ptima insti. de vsuca. in pn. vt est glo. iij.
S. sed ius qdem civile. insti. de iur. natu.
gen. z ciui. Item ius civile dī tripliciter.
Primo ex eo qđ in vnaquaqz ciuitate ser
uat z sic dī in genere. Secundo in specie
dicit ius ppiū certe ciuitat. z sic loquit
S. alle. insti. Tertio dī per excellentiaz
iuris romanorū qñ nō expimitur. ppiū

nomē ciuitatis. et sic in h. sed et q̄tens. in
sti. ti. pal. et sic p̄cor. S. om̄is ppli. cū dicto
h. in quo. S. d̄. q̄ om̄es ppli regunt legi
bus emulgatis ab impatore in h. dicit q̄
vnaqueq; ciuitas iure suo p̄prio vtitur.
S; p̄mū intelligit de generali. secundū
de p̄ticulari.

Ius autē gentiū ē seditiū. s. hostiliū occupatiō
munitio. bella. captiuitates. seruicutes.
postliminia. federa. pacis inducie legato
rū nō vetādorū. vel violandorū religio.
cōnubia iter alienigenas p̄hibita. Et iō
ius gentiū appellat. q̄ eo oēs fere gētes
vtunt. c. ius gentiū. j. di.

Ius autē aureorū anulorū s̄m q̄sdam d̄. q̄
olim liberti anulos aureos ferre nō pote
rāt. S; s̄m d̄. 30. ē p̄uilegiū qd̄ p̄cedebat
libertū in signū semiplene ingenuitatē. Al
uebant em̄ vt ingenui. s̄ moriebant vt li
berti. C. de iur. anu. aur. in Rubri.

Ius militare est belli inferendi sollemnitas
federis faciēdi nex. signo dato. egressio
in hostes. et pugne cōmissio. Item signo
dato receptio. Itē flagitiū militaris disci
plina si locū defera. Et s̄m canones qui
fugit in bello publico infamis est. vj. q. j.
infames. Et s̄m leges capite puniunt. ff.
de re. mili. l. cause. S. que in acie. Itē si
pendiorū modus. dignitatū grad. p̄mi
orū honor veluti tali corona vel torq̄s da
tur. Itē p̄ de diuisio p̄ p̄sonarū q̄litatib;
et laborib; iusta distributio. et p̄ncipis por
tio. vt dist. p̄ma. ius militare. Et s̄m d̄. 31.
li. v. c. r. Et s̄ nō oia q̄ i bello capiunt sūt
p̄ncipis. q̄ d̄. hic p̄ncipis portio. sed ip̄e
teneat ea diuidere s̄m numerū seu natu
ram p̄sonarū. sic etiā rex cui sūt oia. xxiij
q. v. dicat.

Ius poscendi est ex bitatiōe domicilij et cō
munitatis.

Ius patronat⁹ ē auctoritas siue potestas
quā patron⁹ bz in libertū. Aliter s; Bos.
est auctoritas. siue p̄tās. pueniens ex bñ
ficijs an̄ p̄secrationē ecclesie collat. Et p̄
uenit ex trib; s. fundatiōe. votatiōe et edi
ficatiōe. vel sola collatiōe. vt. xvj. q. vij. fi
lij. et c. q̄cūq; xviij. q. ij. abbates. vñ. Pa

tronū faciūt dos edificatio fund⁹. Cōpe
tit autē patrono aliqd̄ honoris. vt si ecce
sia nō fuerit collegiata p̄sentet. S; si fue
rit collegiata tūc nō electiōi p̄lati facien
de. sed iam facte honesti⁹ patroni postu
let assensus. nec ex speciali cōcessiōe obet
neat. vt p̄tēs suas interponere debeat ele
ctioni tradende. c. nobis. de m. pa. Item
bz aliqd̄ honoris. q̄ p̄mus in p̄cessione
incedit. xvj. q. vij. pie mentis. Habet ali
ud oneris. q̄ tenet defendere ecclesiam ab
oibus opp̄sitiōib; vt. xvj. q. vij. filijs. Et
habet aliqd̄ vtilitatis. q̄ si migrat seu ali
as vergat ad inopiā alend⁹ est de bonis
ecclesie. vt. c. filijs palle. et c. q̄cūq; vñ. Pa
trono debet honor ois vtilitatis. P̄sente
tet p̄sente. defendat. alaf et egen⁹. P̄t est
am patron⁹ p̄ter egestatē aliquos reddi
tus moderatos habere ab ecclesia cui⁹ pa
tron⁹ existit. sine p̄sentatione institui nō
debet in ea ecclesia q̄ patronū habet. Et
si sp̄etis patronis hoc factū fuerit s̄m ri
gorē iuris institutio est retractanda. e. ti.
c. illud vel irrita nuncianda. Et ad institu
entis verēcundiā instituit⁹ amouend⁹ est
et ali⁹ quē patron⁹ dignū elegerit ordinā
dus. vt. xvj. q. vij. decernim⁹. S; si laic⁹
p̄sentet vnū et postea variet aliū p̄sentā
do. videat p̄mo discedere posteriorē p̄e
sentando. ff. de p̄cura. l. sicut. S. vl. Et tūc
videat arbitrio epi relinquendū q̄s eorū
alteri p̄ferat. ij. dist. c. ecclesia. vide. c. qd̄ at
de iure patro. vbi de hoc. c. cū aut aduoca
tus. Itē ius patronat⁹ q̄nq; aduocatio.
q̄nq; vicedominat⁹ vel custodia. vel guar
dia. vel ius est frequentatiōis. vel p̄cessio
nis. et q̄nq; gratia. vt in glo. j. c. q̄ clerici.
de iu. patrona. et s̄m Bos. in sum. eo. titu.
vbi ponit supradicta. Et nota q̄ ius pa
tronat⁹ nō p̄dit q̄s p̄ damnationē vel cō
fiscationē iudicis seculari. glo. est in ver.
subiecte. S. rursus in fine. c. pastoralis. in
cle. de re iudi. et est nota dignū. Tūc vbi sic
cōfiscatio honorū nō cōfiscat ius qd̄ nō
transit ad heredes extraneos. s̄ s̄m ad fi
lios. l. j. et ibi glo. C. de bo. q̄ libe. ideo nō
cōfiscat ius patronat⁹ libertorū. vel em

pbiteos ecclesiastica. vñ feudū. vt ibi fm
Bal. 2 in. l. q se patris. C. vñ liberi. Itē
psentatus ab eo q ius psentandi habz 2
2 idone? nō admissus a plato si patron?
nō pariet habet ius in re. 2 pōt agere cō
tra institutū a nemine vñ a falso patrono
psentatū de re iudi. cuz Hertold? 2. c. de
cernim? xvj. q. vij. Si aut ver? patron?
variat prim? psentat? nō bz ius ad agen
dū cōtra secundū psentatū 2 institutū. s
potest agere cōtra platū q cū psentatū
2 idone? maliciose nō admittit. differēdo
eū instituire 2 difficultates ingerēdo. vt
pvideat ei in beneficio cōpetenti. iuxta
c. pastoralis eo. ti. Itē ius patronat? trā
fert in aliū gratuito titulo cuz sit spūali
annexū. nisi cū vniuersitate trāseat. vt. c.
cū seculū eo. ti. vñ vsus. Iura patronat?
trāfire facit nouus heres. Res pmuta
ta conditio venditioq. Itē plerūq b no
men ecclesia p iure patronatus supponit.
xvj. q. iij. vñ iū. 2 ca. j. de iure patro. Et
ergo si qd vñ talī simplicitate verborū
dono tibi ecclesiam. vel cōcedo intelligitur
donare ius patronat? qd bz in ea. ca. qd
aut eo. ti.

Ius publicū cōstat in sacris sacerdotib? 2
magistratib? fm Jfi. li. v. etbi. ff. co. ti. l. j
S. publicū. 2. j. dif. c. ius publicū. vbi glo.
dicit. Qui ledit sacerdotes vñ res sacras.
ab omib? tanq. p publico crimine accu
sari potest. q. q. j. in primis. Al sic ius pu
blicū est quod generaliter a se pncipalit
ad publicam deservit vel spectat utilita
tem. veluti ne in portis vel muris ciuita
tis 2 alijs sacris iudicibus vel sacerdoti
bus vel magistratib? aliqd cōmittat vel
inferatur.

Ius puatū dī qd specialiter ad singulares
utilitatē ptinet. Secundario tñ etiā ad rē
publicā. vt in pactis 2 cōuentiōib? mutu
is puatorū spēalr initis cōspiciē. insti. de
iusti. 2 iur. S. ij.

Ius rei publice. s. alteri? q romanozū qd
est ius cuiuslibet ciuitatis indubitanē bz
oēs. qz ciuitates regularit vñ iure pu
toz. vt. ff. de sig. l. cum q. 2. C. e. ti. i Ru

bui. 2. l. p. iu glo. p. li. vñdecimo.

Ius quasi naturale est qd dñs vñ patron?
bz in seruū 2 libertū.

Ius qritum dī a qritino. i. a romulo. Et ē p
prie romanozū. qz nulli tenent b ius nisi
quirites. i. romani. fm Jfi. li. v. etbi. 2 p
ma dist. c. ius quiritū. in quo agit de legi
timis heredib? de tutelis. de curatōib?
de vsucapionib? Cōstat aut ius quiritū
ex legib? 2 plebiscitis. 2 senatuscōsultis.
cōstitutionib? pncipū. edictis senatorū 2
responsis prudentū. Vel fm Jfi. ibidē. 2
dist. ij. in pn. vbi de speciebus romani iur
de quib? oibus. videlz lex. plebiscitū. se
natuscōsultū. ptozū edicta. responsa pru
dentum. Et cetera que sunt require loco
suo. 2 insti. de iur. nat. gen. 2 ciui. S. cōstat
2 sequenti. vbi hoc ius apd romanos tm
repit. dist. j. ius quiritum. Et dicunt ro
mani oīs q romano impio subsunt. p
ut dī. Propriū romanozū est habere fili
os in ptate. Et etiā gentiles sūt sū roma
no impio. naz impator est pnceps totius
mundi. vt ibi glo.

Ius sibi facere vel dicere est aliqd facere vñ
dicere qd manifeste spectat ad iudicis of
ficiū. s. q a iudice faciendū sit. veluti qd
rem suā ppria rapuit auctoritate. putās
sibi hoc licere. in iure cōfiteē se hoc fecisse
de quo querit. vtroq casu ipse facit. vñ
debet sustinere pñū calculū. i. cōtrariam
sententiā. vt p debito quo teneris alicui
is pign? tuū capis te inuito. ius qd sibi iu
re cōpetebat amittit.

Ius habere in re 2 ius habere in rem sunt
diuersa. de concess. preben. li. vj. c. fi. 2 cle
men. vnica de seqstratio. posses. vs. 2 ul
bilomin?

Ius ptozū est qd ptores induxerunt adi
mendū. supplendū. vñ corrigēdi iuris ciui
lis gratia. vt. ff. de iusti. 2 iur. l. ius autem
Iloc etiā ius honorariū dī. qz q honores
gerūt. s. magistralis auctoritatē huic iuri
rederunt. vt insti. de in. nat. gen. 2 ciui. S.
ptozūq edicta.

Ius succedendi habet heres. Itē patron?
in bonis liberti.

In versutu dicunt p̄stigiavestigia sine ca
ptiones x̄boz q̄b? obumbrant delicta. ⁊
dicebant versuta. fm̄ Azo. qz q̄s repelle
bat ab actiōe p̄ quasdā versutias. i. ma
chinatōes x̄boz. Et fm̄ Martinū dicit
x̄sutū ad exemplū vestimenti q̄n est illd
int? qd d̄z esse extra ⁊c. sic etiam erat d̄su
tū ius q̄ illud qd erat puniēdū absolue
bat. Et qd erat absoluēdum puniebat.
Iuris auspiciū. i. exordiū l̄t. vt in. c. pasto
ralis. de cau. pos. ⁊. C. de exceptio. l. penl.
⁊ de codicill. l. vlti. j. r̄iso.

Iuris p̄cepta tria sūt. s. boneste viuere alte
rū nō ledere. ⁊ ius suū vniciūq; tribuere.
insti. de iusti. ⁊ iure. S. iuris p̄cepta. ⁊ con
cordat. c. cum deuotissimā. xij. q. ij. vbi di
cit. q. summū bonū in terris est iusticiā
colere ⁊ vniciūq; ⁊c. S. querit. verū se
ipsū q̄s ledere possit. ⁊ videt q. sic. qz qd
de vno cōcedit de altero negat ⁊ ecōtra.
xxv. di. qualis. xv. q. iij. c. ex eo. ff. de iudi.
l. cum p̄tor. ff. de conditio. ⁊ demōstra.
l. cū ita legatū. ⁊ glo. in cap. nonne. de pre
sump. Sed hic dicit alterū nō ledere. er
go videt p̄missum seipsum ledere. facit
ad hoc. l. ⁊ si damni. S. si pater. ff. de pe
cu. Et sic videt q. clericus se vulnerans
animo irato non sit excoīcatus. Qui? cō
trariū tenent doctores. p. l. omne delictū
S. ⁊ si se. ff. de re milit. Et videt ex alio q.
nō p̄mittit militi armate militie. vt ma
nus violentas in seipm̄ immittat. s. nec
militi spiritali. Etia null? est d̄ns suozū
membroz. l. liber homo. ff. ad. l. aquilā.
Solutio. dicit Johannes fabri. q. q̄s le
dens seipm̄ non incidit in canonē. Si q̄s
suadente ⁊c. xvij. q. iij. qz ille loquit vbi
alius est agens ⁊ alius patiens. Et sic cre
dit talē nō esse excoīcatū. s. als grauit pu
niendū Sed opinio doctorū dicens pri
um est verior. s. q. talis sit excoīcat? Itē
tenet Jo. an. in. c. cum contingat. de sen
ten. excommu. Etiam mutilans seipsum
est irregularis sicut mutilans aliū. cap.
j. de homici. Et si p̄bitum est ne quis
aliū ledat. multo fortius ne seipm̄. quia
echaritas incipit a seipō. ca. nisi specialis.

de vsu pal. de penl. bis. l. ij. qui vult. ⁊. c. si
nō licet. xxiij. q. v.

Ius canonicū diuidit in decretū ⁊ decreta
les. quarū volumē dicit extrauagans in
q̄nq; libris. maxime respectu iuris ciuil.
Quoz librozū materia his habet versi
bus. Para prior officio creat ecclieq; mi
nistros. Altera dat testes ⁊ cetera iudici
ozū. Tertia de reb? ⁊ vita p̄sbrozū. Dās
tbozū quarta mulier q̄ docet ea. Ultima
de vicis ⁊ penis tractat eozū. Vel in vno
versu. Iudex iudiciū clerus sponsalia cri
men. Quilibet aut liber habet plures ru
bricas siue titulos in quibus p̄mittit ma
teria in generali. de qua tractat in capis
sequentib? in speciali. Sub q̄libet autē
rubrica sunt vnum aut plura capitula q̄
dicunt decretales vel cōstitutōes. Et ali
q̄n in capitulis sunt. S. Et q̄n allegabis
aliqd ex decretalibus nō allegabis libzū.
s. titulū ⁊ caplm̄ in eodē. Et si sit capitu
lum longū. dices. c. tali circa p̄ncipiū: me
diū vlt finem. Vel si sint in capitulis pa
ragraphi. allegabis tali ca. S. j. vel. ij. Et
post cōpositiones q̄nq; librozū dictozū p̄
magistrū Raymundū capellanū Grego
rij pape noni circa annū dñi. M. cccxxj.
elapsis multis annis. videt anno a nati
uitate vlt incarnationis dñi. M. cccxvij.
nonas martij pontificat? Bonifacij. viij
anno. iij. cōpilatus est liber sextus. Nō
q̄dem sext? cū alijs q̄nq; partialib? pre
dictis in vno volumine. Sed liber specia
lis cōtinens etiā q̄nq; ptes ⁊ sup̄plentes
defectus casuum emergentiū in libris de
cretaliū nō cōprehensorum. Deinde de
mentis cōstitutōes a Clemente papa q̄n
to. s. anno dñi. M. cccxj. in p̄llio Aien
nensi qd sex mensib? t̄m durauit. conce
pter edite sunt. licet idem Clemens mor
te p̄uentus ad publicū nō p̄durerit Sed
Johannes papa vigesimus secund? de
post cōpleuit. correxit. mutauit ⁊ executi
oni demandauit. Et fuerunt p̄nulgate
anno dñi M̄llesimo tricentesimo vigesi
monono. kl. nouēbris. De hoc vide glo
sam in p̄bemio Clementi. sup verbo no

uembz et verbo pontificat. Et dicit Jo-
han. an. q. iste liber non debet allegari se-
ptimus. s. debet intitulari clementine. s.
constitutiones clementis qnti. Sed decre-
ti qd magister Bracian? circa annu do-
mini Mlesimo centesimo et nono copi-
lauit diuidit in tres ptes. Prima dicitur
distinctiones. qz est distinctum p centum et
vna ptes. quaru qlibet habet unu vl plu-
res canones. Que vltorius subdividunt
in paragraphos et vsiculos. Sed secun-
da ps decreti noiat cause. qz continet in se
triginta sex causas. a qbus nome accipit.
Que vltori? subdividunt in questiones.
Et be in canones. Qui vltra in paragra-
phos et vsiculos subdividi possunt. Tra-
ctat aut de penitentia imponit in causa
trigesima tertia. In qstione tertia. Et ha-
bet septem distinctiones. quaru quelibet
canones plures. cu paragraphis et versi-
culis suis. Tertia vltima ps decreti nu-
cupat de consecratione. Et habet sub se
inq distinctiones cu canonibus vel ca-
pitulis paragraphis vel versiculis. Un.
Decretu dat centu distinctiones et vna
Triginta causas et sex addit tibi mixtas
Distinguit septem penitentia. consecrat
inq. Auctore quaru tibi declaro Braci-
anum. Et in dictis quatuor libris satis pa-
tet modus allegandi qui in fundamen-
tis alumnoru iuris poni consuevit. qua-
re hic supsedeo.

Ius vo civile diuidit in quatuor libros pn-
cipales. s. ff. C. Insti. Aucten. Quib? ad-
dit collatio decima seu liber feudoz. Pri-
mus ergo liber iuris civilis est digestus.
q continet leges et statuta romanoru. Et
diuidit in tres libros principales. s. digestu
vetus. qd habet libros ptiales viginti q-
tuor. Infortiatum. qd habet libros ptia-
les quatuordecim. Et digestus nouu. qd
habet libros ptiales duodecim. Quib?
connumeratis erunt libri ptiales in qua-
dringenta digesti veteris. Infortiati et digesti
nou. Et vocat digestus etia pandecta:
vel liber pandectaru. vide supra de D.
Secundus liber iuris civilis vocat Co-

dex. q continet statuta. sanctiones et prece-
pta imperatoris. Et fuerunt tempore Ju-
stiniani imperatoris tres codices. s. Co-
dex gregorianus. bermogenian? et theo-
dosianus. de quibus codicib? extrauaga-
tibus diuus iustinianus animu suu ad
imperiales constitutiones dirigens unu
codicem fieri fecit. que suo felici nomine in-
titulauit Codex iustiniani. vt in Rubri-
ca phemij codicis. Et diuidit iste liber
in duodecim libros partiales. quoru no-
uem primos doctores legere solent. Sed
vltimi tres q longe post primos noue co-
positi sunt. raro legi consueuerunt. In quo-
rum allegatombus hoc est speciale q ad-
ti. et ad. l. cu. s. addit numer?. videlicet li-
bro. xij. xj. xc. vt. C. de manu. et muli. l. et
cetera. li. xj. et C. de dignita. l. si vt propo-
nis. li. xij. Terti? liber principalis dr aucte-
ticum. vl auctenticoru. Et sunt qdam ex-
cerpta qsi pdictoru libroru summula. Et
diuidit iste liber in noue collatōes. Qua-
ru quelibet subdividit in titulos. et titu-
li non in leges s in paragraphos. Et dif-
ferunt auctenticum. et auctentica. qz au-
ctenticu volumen est p se. sed auctentica
est lex vna. vel paragraphus incorporat li-
bro codicis. et antiquo iure supaddit? Et
allegat sic. C. de epis. et cleri. auct. generali-
ter. C. de sacrosan. eccle. auct. multomag.
Sed in auctentico simplr allegat titulu
et paragraphus. vt in auctentico vt iudi-
ces sine quoq suff. s. tali sufficit. vel ta-
li. Item decima collatio intitulator liber
feudorum. Et habet duos libros ptiales
Quorum quilibet subdividitur in titu-
los. Et isti in capitula et paragraphos.
Quart? liber principalis legum dicit in-
stitutiones vel instituta. Et ille diuiditur
in quatuor libros partiales. Et est intro-
ductorius in ius civile et canonicum. ma-
xime quo ad declaratione terminoru in
vtrorq iurevltatorum. qui tanq ostium
in comu pbet introitu in sapientia iuris
Quare consulit omnibus quasi mo genitis
iur? alumnis lac iuris concupiscētib? p in-
stitutionu documēta sua pmozdialia cape

scere et nutrimenta ut tali doctrina primi-
tus informati securius mereant inherere sa-
ctioni. Justiniani imperatoris christianissimi
Nullus ergo presumptuose sine institu-
tionum doctrina iuris maxime civilis lib-
limitates tentet ascendere. ne corruat ex
alto qui satagit volare sine pennis. Et h-
de nominibus divisionibusque librorum pri-
cipalium iuris utriusque sufficiant. Quorum
modum allegandi in singulis cum exem-
plis suis vide in fundamento iuris. Et no-
ta quod ius civile triplice se habet ad ius na-
turale. et tres operationes circa ipsum et ma-
teriam exerceat. Aliter tamen et aliter. Nam ius
civile primo addit supernaturali determi-
nationi per congruos modos. ut est vide-
re in delictis. Terbi gratia. Ius natura-
le et eius rectitudo dicat delicta puniri.
insti. de obliga. que ex delict. nasc. in princ.
ff. de fur. l. j. Et ita omnia precepta deca-
logi sunt a iure naturali super illis princi-
piis fundata. quod ponit iuriscōsultus? et iusti.
et iur. ff. e. ti. l. iusticia. §. j. Et in pbenio
decretaliū. s. boneste vivere. alterum non
ledere. ius suū cuique tribuere. Secundo
rectitudo naturalis vult nemini subtra-
bi quod suū est. Et ius legale distinguit ac-
tum ab illa rectitudine derivantes scilicet actum
furandi. fenerandi. rapiendi etc. Et ultra
hoc ostendit quod modo unus aliorum actu-
um plus deviet a rectitudine nature. Et
hinc illud maiores siue minores penas sta-
tuit. Tertio declarat. Nam iure natura-
li rectus est nemini cum alterius iniuria
vel detrimento locupletari. Non tamen
habet de eodem iure si sit possibilis even-
tus in quo quis locupletari posset cum al-
terius iactura sine tamen eius iniuria. si
cut in prescriptionibus? et in usufructu. De
ista triplici usufructu loquitur. l. ius ci-
vile. ff. de iusti. et iu.

Iustum est quod ex precepto vel superioris ordina-
tione alicui concessum est. Et sic iustum et
illud quod ordinat iure. l. iuste. ff. de acq-
ren. possesi. Sed iusticia est habitus seu
virtus superioris ad precipiendum bo-
num subditorum. Quare etc.

De Ka Kalende sunt cer-

ti dies mensium. a kalon grece quod
est voco latine. notat in. l. quod ante kalen-
das. et. l. quod eas. ff. de oblig. quod promissio
talis. Promitto ante kalendas. dupliciter
accipi potest. scilicet ante finitas. Et in dubio
interpretatio debet fieri contra stipulatorem.
l. veteribus? ff. de pac. l. quod quod astringende.
ff. de verbo. obliga. Ergo pinde est ac si pro-
misisset ante kalendas finitas. Et tunc bene
sequitur. quod quod promissit ante kalendas sit illi
similiter quod promissit kalendis. Et allegant isti
tex. cum ratione premissa in argumentum
ad testes concordandos. quorum aliqui re-
ponunt ante guerram alii post. ut qui dix-
erunt post. intelligant post inceptam. et qui
ante intelligant ante guerram finitam. Et
hoc fuit dictum Angeli et Imole. l. si quis
peremptorie. sup. §. glo. Et doc. l. si. §. pe.
et. l. si. §. cum quid. ff. si cer. pe. p. Bar. in
l. j. C. de usufruct. l. insulam. §. pe. ff. solu.
ma. p. Jaco. butr. in. l. sed et si possessioni.
§. item si iuravero. Imo. ff. de iur. iuran.
in. l. inter stipulantes. §. j. ff. de verbo. obliga.
Imo. in. c. cum contingit. de offi. dele. in ca.
cum tu. et glo. magistralis in. c. in nostra.
de testi. Et aliqui dixerunt quod testes tales
ideo concordantur ne puniantur de falso
non ut probent. ut per doctores in legi-
bus allegatis. Alii dicunt quod concordantur
ut probent. ut p. glo. in dicto. cap. cum tu
Sunt ergo kalende prime dies in quolibet
mense. dicte a colo. quia antiqui cole-
bant primum diem mensis. et sic dicuntur
quasi colendi. Vel dicuntur a verbo gre-
co kalo id est voco. quia romani habebant
precones quos prima die mensis mitte-
bant per terram dicentes. Vocat vos se-
nator ad nundinas preparare vos. De h-
est glo. notabilis in. l. cum fert? ff. de verbo. si
qui. que etiam declarat nonas et idus. de
quibus vide in fine primi libri computi ci-
vilemetraris et in alijs. Item in si. li. vi. in
glo. j. super data libri.

La

De La Abra sunt ima-

gines que distillant aqua salien-
tem. scz aque et fistule que salicibus pin-
gitur.

Latitatio onis est macellari? vel deccari? a la-
niando sic dictus. qz dilaniat et dilacerat
animalia. et p frustra carnes incidit et ven-
dit. Vel est ille q lana separat a corijs be-
stiaru et eruit siue discoriat bestias. Et sic
dicitur a latificio fm glo. in l. cu de lanionis.
ff. de sum. instruc. et instru. lega.

Lata culpa est non intelligere qd oēs bñ in-
telligunt. et non facere qd oēs faciunt vl ma-
ior ps. vel id facere qd nulli vl pauci faci-
unt. ff. de ver. sig. l. late.

Latitare est se maliciose occultare a lo frau-
dandi creditores suos agere volentes. ff.
qbus cau. in possessio. ea. l. fulcini? S. qd
sit latitare. et habet in glo. c. consultiōib?
ij. de offi. delega.

Latini sunt vel dicebant olim qdam q ita
erant a dominis manumissi vt erant in
vita liberi et gauderent plenaria libera-
te in bonis suis. sed in morte serui erant.
qre post obitu eoru non poterant succede-
re parentib?. et ergo bona eoru tanq ser-
uoru ad dños deuoluebant. Et heredes
eoru nihil post mortē eorū cōsequebant.
sed ptraria bñt pditionē dediticij. vt. s.
dictum est in littera. D. et in desuetudi-
nem abierunt. qz pessima conditio erat.
vñ insti. de liberti. dñus. Vita latini gau-
dent. dediticij morte.

Larue sunt reformatiōes boim pp appo-
sitionem coloris.

Laudū est sententia arbitri. Et laudare est
iniam arbitralē ferre. Item laudare de-
bet arbiter in loco vbi cōpromissus est fa-
ctum. als non valet laudū. l. si cū dies. S. si
arbiter. ff. de arbitris. Sed quō loc? acci-
piat. Dicit Ludo de roma. q p ciuitate
et allegat Spe. singulariter in titu. de ar-
bi. versi. item qrit an stricte. et. S. sequit.
Item laudum arbitrorū non pōt rescindi

Le

pretextu instrumentorū de nouo repto-
si equiparas arbitramētū trāsfactioni. Si
aut vis equiparare reductioni appellati-
onis tunc posset sicut in appellatione in
qua non pbatū pbabo. Dicit Fridericus
de senis in cōsilio suo. cc. xxxvij. qd inci-
pit Petrus testat.

De Le

Leuis culpa. vt in. S. pterea. q mo. re. con-
trahi. ob. insti.

Leuissima culpa non est preuidere qd sapiē-
tissimus puidisset. vt posui rem in capsa
et cum clauē clausi. et credebā esse clausaz
clauē amota non pbās an esset clausa. Et
similiter de leui. depositari? non obligat si
re deposita pdeat. nisi ptes sic cōuenerit
Sed de lata culpa semp tenebit. Et etiā
est lata culpa nescire iura ciuilia. l. leges.
C. de legib?. vbi casus ad litterā qz omīs
debent scire iura ciuilia. Non ergo excu-
sat dicens nesciebā q lex pbibebat. Eti-
am in maleficijs ignorantia crassissima et
negligētia maxima lata culpa est q volo cō-
parat. Sed casus fortuit? est inopinat?
rei euentus q nullo boim remedio pui-
deri potest. vt. C. de pig. act. l. que fortui-
tus. et insti. e. ti. S. item is cui. vide supra
Culpa.

Legat? est ille cui certa patria vel puincia
cōmittit gubernanda. vt in. ca. nouit. de
appel. Potest etiā dici legat? qcumq ab
aliquo ad aliquos est missus. Aliter Le-
gatos dicim? eosdē quos aduocatos vel
patronos canfarū q in forensib? nego-
cijs pēminentib? litigantib? suū prebent
patrocinij. Et nota q tria sunt genera
legatorū. Quidā de latere dñi pape mit-
tunt. vt cardinales quos appellant fra-
tres Et tales possunt absolvere homines
suez alterius puincie. in puincia et extra
et equiparant pcosulib?. Alij sunt non de la-
tere sed datini. illi simpliciter in legatio-
nem mittunt. vt plati q tñ absolunt p
uinciales. et in puincia non extra cōstitu-
tos. Et equiparant pfigibus puinciarū
Terrij sunt natui. q suarū eccliarū pre

textu legatione fungunt. vt archieps cantuariensis. de quo in. c. j. de off. deleg. lib. vj. Et tales sunt quatuor. scilicet archieps Eboracensis Cantuariensis Remensis et Parisius. vt nota in allega. c. j. e. ti. li. vj. allega. Et legatus p. lras de sua legatione fidem facere debet si exigat. vt. C. de manda. pn. l. vnica. Et est vice fungit a q. destinat et vicem alterius gerit. qre bonoratus est sicut ille cui vice gerit. lxxix. vi. c. vlti. vbi dicitur q. dyaconus non debet sedere ante psalterium nisi locum habuerit sui patriarche. tunc enim sicut illius locum tenens honorabitur. vt. xlii. dist. c. j. Item legatus generalis potest cognoscere p. simplicem querelam et p. appellationem de causis subditorum suffraganeorum suorum. vt nota in glo. cause illorum. c. j. eo. titu. Et legatus a latere conferre potest ecclesias vacantes. si est cardinalis. aliter non. vt nota. in. c. j. eo. ti. lib. vj.

Legatus p. consulis est cui p. consulis postquam punita est ingressus mandat iurisdictionem de terminata et assignata. aut quicquid in itinere moram passus est necessaria trabes. vt in l. aliqui. de offi. p. co. et lega.

Legatum est donatio quedam in testamento a testatore relicta. in sti. de leg. l. j. et ff. de leg. l. i. legatum. Vel est deliberatio hereditatis qua testator ex eo q. vniuersum heredis foret alicui quod collatum velit esse. in l. legatum. ff. de leg. j. Et reliquit legatum non vt heredi. sed cui placet. vt dicendo. hoc illi delego vel relinquo. id est dum dispono. Agebat autem legatus olim pluribus modis. Quicquid p. uendicationem his vbiis. Ille amodo uendicat a me illas rem sibi vt sua vt dicat sua esse. et petat vt suam. Quicquid p. damnationem his vbiis. He res meus damnatus esto. id est obligatus esto hoc illi dare. Quicquid fm quosdam legat p. condemnationem. qm a testatore aliquid reliquit in penam et in damnum heredis hoc modo. Si heres meus Titius duxerit in uxorem in damnum suum et penam centum lego. Quicquid vigeat legatum p. verbum sinendi. bis vbiis. Sino illi hac rem

id est. p. mittere illum habere. Si vero res apud illum esset apud effectus hic modus legandi vt sineret enim habere quod apud eum tunc esset. Quicquid p. p. ceptionem. scilicet cum duos vel plures heredes instituit. et alteri eorum prelegauerit aliquid et hoc idem preceptaret et p. alijs haberet.

Et nota q. legatum regulariter traditur ab herede et fideicommissum fere idem est quod legatum. Sed est dictum fideicommissum idem. q. olim p. debet ex fide heredi Sed modo quod iuris est in vno. idem et in alio.

Legatarius est cui aliquid legatum est. et qui legatum accipit. Et talis potest esse testis in testamento. vt in sti. de testamen. ordi. l. legatarijs. Sic etiam fideicommissarius vt ibi dicitur.

Legare est vltima voluntate testatoris de singulis rebus disponere legatum ab herede p. standum alicui relinquere. Etiam legare alia significatione est mittere. et sic inde dicitur legatus. i. missus. sed cum significat relinquere. venit inde legatum. Et legare omnes possunt q. testamentum facere p. hunc et legari potest oibus illis q. possunt heredes institui. Item legari potest res testatoris et heredis. etiam res extranee persone. Et sic quicquid testator sciebat rez alienam esse. et tunc debet rem illam emere a domino et tradere legatario. et si dominus vendere noluerit debet heres legatario tradere estimationem. Item p. hunc legari fructus futuri. Item iura. actiones et seruitutes. sed non res q. non est in rerum natura. vt hypocentaurus. Et ea de quibus non est commercium vt forum romanum basilica vel templa. et que publico vsui destinata sunt. Idem potest legatum relinquitur quibuscumque vbiis. apud tunc et idoneis. vt si dicat testator lego. dare iubeo. improprie. manudo. p. cipio. et sic de alijs. Item relinquitur potest legatum pure in diem et sub conditione. Et potest testator bimodum legatis apponere conditionem quam voluerit. q. heredis institutio est caput et fundamentum testamenti. Et q. sine heredi institutione non valet testamentum. Ideo multum interest tabellionum de herede considerare et inquirere. Se.

Cūdo de hereditatis diuisione. Tercio qui pnt et debent institui. Quarto quō et quā fiat hereditum institutio.

Legitime ptes hereditū bis vltib⁹ continentur. Quatuor aut infra dant natis iura trientem. Semissemis dant natis quinq; vltima. Arbitrū sequit substantia certa patris. Quarta tibi satis est si sis extraneus heres. Tūc trebellaris cū reddere cūcta rogaris. Tunc defalcari cū p legata grauatis. De istis ptrib⁹ vide glo. in c. raynū. cius. de testa.

Legitimum dicitur sex modis. Primo quod nō ē p bibitū. et sic p abnegationē pibiti vt in cessio de legitima. Secūdo stricti⁹ q̄cqd est pmissum non p abnegationē pibiti. sed p positionem liciti. Tercio in positio di gniozi. s. a iure civili pcessū capiēdo ius ciuile largissime p ptozio et oibus partibus iuris ciuilib⁹. Quarto cōcessum a iure ciuili restringendo vt nō cōprebendat ptoziū. sed om̄s alias partes. s. senatuscōsulta. principū placita. et responsa prudētum. Quinto adhuc plus restringendo ius ciuile solū p lege. xij. tabularū. Sexto maxime restringendo solū p. l. xij. tabularū. excludis responsis prudentium et edictis ptoziū. ita notat in l. vnica. C. qn nō pe. par. petenti. acc. bec catho. saccus. **L**eno est qui precius p comparato stupro accipit. vlt. damnata de adulterio duxit. vel qui eam adulterio subiicit. vel adulterum se facit. vel questum de adulterio vxoris accipit. vel qui mancipia questaria habet. s. qui taberne vel alicui negotiationi pponit meretrices vt plus lucret. Et hic est infamis. vel qui vxorem deprehensam in adulterio in matrimonio retinuit. vt. Cad. l. iulii. de adult. l. crimen lenociniū. Et in glo. de multis modis lenociniū cōcordantie allegant. C. de specta. seu. leno. ni. l. j. §. lenones. l. xj.

Letamen est sterq̄liniū a letando dictū. q̄a letas facit segetes.

Letale idē est quod mortiferū. vñ dicit de aliquo vulnerato ad mortē. q̄ letale vuln⁹ habet. Et venit a letum. id est mors. Ali

Boleti leti causa fuere mei.

Lex est constitutio populi qua maiores natu simul cum plebibus aliqui s. i. sanxerūt fm Jfido. lib. v. et istin. j. c. lex est. Et dicit glo. q̄ olim populus statuit leges. Sed bodie transfudit hanc potestatem in imperatorem. insti. de iur. natu. gen. et ciui. §. sed q̄ principi. Vel aliter. Lex est species iuris. et ponit quandoq; strictē. s. pro eo quod populus roman⁹ senatorio magistratu interrogante veluti consule constituebat. insti. de iur. natu. gen. et ciui. §. constat autem. Nam consul est qui senator erat et populum cōsulebat an eis placeret ita statui. et populus respondebat ita. Et etiam sic diffinit. Lex est cōmune preceptum virozu prudentū cōsultatio delictorum que sponte vel ignorantē contrahunt cohercio. cōmunis rei publice sponsio. ff. de legi. l. j. Quandoq; ponitur large p omni rōnabili statuto. Unde etiā dicit. Lex est sanctio sancta. iubens honesta. pibens contraria. q̄ sumit ex lege greca. ff. de legi. et senatuscō. Lex etiam quandoq; dicit cōsuetudo. j. q. j. c. ij. Quandoq; ratio. j. disti. cōsuetudo. Qñ q̄ ius scriptum siue constitutio quecumq;. Quandoq; constitutio ciuilib⁹ tm̄. Et qualis debeat esse lex habetur in. ca. erit. iij. dist. vers. dicit. Erit aut lex honesta. iusta. possibilis fm naturam et patrie cōsuetudinem. loco. tempozq; conueniēs. necessaria. vtilis et manifesta. ne aliqd p obscuritatem in captōne cōtineat. Et ibidem in. c. seq. §. leges. dicit q̄ nō est iudicandū de legibus s. fm ipsas. Et leges instituant cum pmulgant. et firmanē euz moribus vtentium cōprobant. Nam lege nō tota p spectra inciuile est iudicare vt respondere. ff. de legi. l. inciuile. Et leges ipse canones sacros imitant. in auctentico de ecclē. ti. §. j. colla. ix. de iudi. cler. c. j. de iuramen. calum. et cap. j. de no. ope. nunc. vbi subdit. sacrozū statuta canonū principum constitutionibus adiuvant. et sic econuerso in materia ciuili ius canonicum cedit et imitatur.

Lex alia priuata. alia publica. Lex publica est que a sanctis patribus scripturis est confirmata. ut lex canonum. Lex priuata est que ex instinctu spiritus sancti in cordibus fidelium est scripta. scilicet charitas que dignior est prima. xij. q. ij. due sunt.

Legum auctores seu inventores ponuntur di. vij. c. Moyses. et c. fuerunt. v. scilicet in si. dist. eiusdem. ubi dicitur. Moyses gentis hebreorum primus omnium diuinas leges sacris litteris explicauit. Foronem rex primus grecorum leges iudicialis constituit. Mercurius trimegistus primus egyptiorum leges tradidit. Et dicitur glossa. quod dicitur trimegistus propter tres potentias. eloquentiam. scientiam et virtutem. Solon primus leges atheniensibus edidit. Ligurgus primus lacedemoniorum ex appollinis auctoritate conseruit. Numma pompilius quod romulo successit primus in regno leges romanis edidit. Deinde cum populus se ditionis magistratus ferre non posset. decem viros legibus scribendis creauit. que leges ex libris Solonis de greco in latinum sermonem translatae duodecim tabulas exposuerunt. Fuerunt autem hi decem viri Apius. Claudius. Benicius. Aeterius. Iulius. Manilius. Sulpicius. Seruius. Sertorius. Curcius. Rumelius. postumius. Hi decem sunt electi ad scribendas leges secundum Iulium. li. v. et bimo. Leges autem in libris primus consul Pompeius redigere voluit. sed non preuenerunt obrectatorum metu. Deinde de cesare. l. Iulius cepit idem facere. sed ante interfecit. Paulatim autem antiquae leges vetustate atque incuria oboleuerunt. quarum et si iam nullus usus sit. noticia tamen necessaria videtur secundum Iulium. li. v. et bi. et c. ij. dist. vij. ubi glossa. dicitur causam quare noticia illarum legum est necessaria. Et est ut sciat causa que tollantur. C. de cadu. tollen. l. unica. quia papa arguit et ex abrogato iure. c. nouit. de iudi. Vel ideo noticia talium est necessaria ut reprobenur maledicta. xxxvij. di. legum et c. q. de mensa.

Leges nouae. et legum codices. et a quibus ceperunt. habet. c. fuerunt. pale. ubi dicitur Iulius. ubi supra. Noue autem leges a Constanti-

no cesare ceperunt. et reliquis succedentibus. Erantque permixtae et inordinate. Propterea de Theodosius minor augustus ad similitudinem gregoriani et herimogeniani codicem factus constitutionum a constantini temporibus sub proprio cuiusque imperatoris titulo disposuit. quem librum a suo nomine theodosianum vocauit.

Leges quibus non utimur quod fuerint facte. Requiritur. ff. et insti. de exheredat. libe. p. totum. et in multis passibus. Nam ut dicitur di. ij. c. quidam Leges quidam dicuntur ab his que condiderunt. ut consulares. Tribunicie. Iulie. Aquilie. Corneliae. Et precipue lex pompeiana. Lex papia. a Papio. alio papiniano a Papiniano. lex falcidia. et quod plures alie de quibus. ij. Quedam etiam dicuntur a locis. ut lex rodia. et pilles.

Lex aquilia loquitur in eo casu cum quis culpa sua alicui damnum dederit. velut equum seruum. vel aliud animal occiderit. vel vulnauerit. seu vestem suam sciderit. aut in illis rebus damnum dederit. Et in hac lege venit culpa leuissima. ut si quis alto se precipitauerit et super alium ceciderit teneat lege aquilia. Casus vero etiam occidentem excusat. insti. de leg. ac. §. iniuria. Et si putator ramus deiecerit et non proclamauerit. et sic aliquis occiderit. teneat ea. l. si non teneat lege cornelia de sicca. in qua venit tamen volus. ff. ad. l. aquila. et ad. l. cornel. de sicca. Re. §. Actio legis aquiliae.

Lex commissoria proprie non est lex neque senatus. consulti. sed potius pactum. et hoc locum cum ita venditor conuenit cum emptore. ut si non fuerit solutum prius totum vel pars cum quodam precio statim soluta est. ut in tali die vel tempore sit res in emptum vel inuendita si dictum sit ut redeat possessio vel dominium ad venditorem. Tale autem pactum non habet locum in pignori. sed in emptionibus. ut. ff. de. l. commissi. l. vlt. et. l. si fundus. Et quod res de inempta ita accipitur. Si venditor inemptam esse velit cuius causa id cauet. alio fraudaret venditor si exusta villa in parte emptoris esset non dando pecuniam inemptum facere suum. Item. tex. est in. l. ij. ff. co. ti.

Lex cornelia de falsis. penā irrogat his qui falsum testimoniū dixerūt v^t falsus testamētū. v^t aliud q^olibet instrumentū scripserūt. aut sigillauerunt. aut alⁱs falsum cōmiserunt. puta in moneta v^t mensura. Et est dicta lex cornelia a conelio inuictore. Dicūt etiā testamentaria. z ei⁹ pena in seruos est vltimū supplicium. in liberos v^o de portatio. insti. de pub. iudi. S. itē lex cornelia. de fal.

Lex cornelia de sicarijs loquit^r de his qⁱ dolo malo interficiūt. s. telo vel iactu furtiue z hmoi. Vel etiā d^r lex cornelia de veneficijs. aueneno. puta qⁿ q^s aliū interfecit veneno. aut magicis susurrijs aut incantationib⁹. v^t q^z mala medicamenta publice vendidit. Et d^r de sicarijs a sicca acutavel. cultello. eo q^d significat ferrū vel cultrū. vt insti. de pub. iudi. S. sicarij aut. Vñ dicit glo. ibidē. q^d sicca est cultellus vtrinq^{ue} incidens quē portant pegri. ni q^uq^{ue} in baculo quodā. ita q^d nō patet. vñ s^usus. Est sicca mucro latens sicari⁹ inde vocat^r.

Lex duodecim tabularū fuit origo totⁱ iuris ciuilis fm glo. insti. de iur. natu. gen. z ciu. S. ex nō scripto. in s. origo. ff. de ori. iur. l. ij. S. j. Et d^r lex scripta in. xij. tablas. Quarū decē a ciuitatib⁹ atheniensium z lacedemoniorū a decē viris fuerūt allate. Et due ad illarū declarationē p eosdē decē viros postea addite. vt dicit glo. in s. decem viros. S. deinde. c. Moyses. di. viij. Cū em leges ppter discordiā plebeiōrum cū nobilib⁹ fere p. xxx. annos in desuetudinē abiissent creati fuerunt decē viri. qⁱ transtulerunt leges grecorū in latinuz. z eas in decem tabulis eburneis scripserūt. Et bi decem viri postea videntes in illis decem tabulis multas leges decisse. accepta potestate corrigendi. diminuendi. interpretandi. addendi. z supplēdi. duas alias tabulas addiderūt. Et deinde dicta ē lex duodecim tabularū. Postea cū pdicti viri sibi magistratū usurparūt a populo sūt creati sic cōsules sunt facti. qⁱ senatuscōsulta cōposuere. postea ptores cōstituti sunt qⁱ edicta ptoz fecerūt. Et lex duodecim tabularū sic d^r. z hoc nomē olim accepit cū romani iura penes se nō haberunt sed essent penes grecos. Ip^si leges scriptas desiderātes a grecis. miserūt nūcios ad grecos. qⁱ supplicarent eis vt iura traderent romanis. Qd greci rennuerunt. Mittentes greci ex eis sapientem quendā. vt explozaret an digni essent romani legib⁹. qⁱ cum romā venisset. romani excogitantes qd fieri poterat. quidam stultum ad disputandū cū greco posuerūt vt si pderet derisio esset. Grecus nutu disputare incepit z leuauit digitū vnū significans q^d vn⁹ esset deus. S^z stultus credens q^d vellet eū vno oculo cecare. duos eleuauit digitos. s. indicē z mediū. qⁱ etiā ad iuramentū necessariū leuauit. z cū eis etiā pollicē sicut naturaliter euenit quasi grecū cecare vellet vtroq^{ue} oculo. Grecus autē credidit q^d trinitatē oñderet. Itē grec⁹ ap^{er}am manū extendit. vt oñderet oia nuda deo. Stultus autē timens alapā seu maxillatā sibi dari. pugnū clausū q^ui rep^{er}cussurus leuauit. Grecus intellexit q^d deus omnia clauderet palma. Et sic credens romanos dignos legib⁹ abijt z decem viris discretis a romanis electis. q^s greci dignos iudicauerunt. leges imptrauerunt. Et sic greci tradiderunt ipsis decem tabulas eburneas in q^ubus cōtinebat^r tam ius scriptū qd in ciuitate atheuarū frequentabat^r q^u nō scriptū qd in altera ciuitate scz lacedemonioz erat iⁿ vsu. Postq^u v^o isti decē viri fuerunt sic cū decem tabulis reuerfi ab ip^o populo romano habuerūt ptatē sup illas. x. tabulas examinandi. addendi zc. vt. s. de b in glo. l. j. ff. de origi. iur.

Lex falcidia. disti. ij. ca. quedā in fi. p^{ro}hibet ne q^s in testamento plus extraneis legare possit q^u vt q^uarta ps sit heredit⁹ data. Dicūt autē falcidia a Falcido tribuno auctore. Vel fm Azzo. dicta est a fabri falce. id est a diminutione. q^z iam in primo singularibus relictis refecat legata. vt falce refecant segetes. Nam olim licuit cūli-

tuti sunt qⁱ edicta ptoz fecerūt. Et lex duodecim tabularū sic d^r. z hoc nomē olim accepit cū romani iura penes se nō haberunt sed essent penes grecos. Ip^si leges scriptas desiderātes a grecis. miserūt nūcios ad grecos. qⁱ supplicarent eis vt iura traderent romanis. Qd greci rennuerunt. Mittentes greci ex eis sapientem quendā. vt explozaret an digni essent romani legib⁹. qⁱ cum romā venisset. romani excogitantes qd fieri poterat. quidam stultum ad disputandū cū greco posuerūt vt si pderet derisio esset. Grecus nutu disputare incepit z leuauit digitū vnū significans q^d vn⁹ esset deus. S^z stultus credens q^d vellet eū vno oculo cecare. duos eleuauit digitos. s. indicē z mediū. qⁱ etiā ad iuramentū necessariū leuauit. z cū eis etiā pollicē sicut naturaliter euenit quasi grecū cecare vellet vtroq^{ue} oculo. Grecus autē credidit q^d trinitatē oñderet. Itē grec⁹ ap^{er}am manū extendit. vt oñderet oia nuda deo. Stultus autē timens alapā seu maxillatā sibi dari. pugnū clausū q^ui rep^{er}cussurus leuauit. Grecus intellexit q^d deus omnia clauderet palma. Et sic credens romanos dignos legib⁹ abijt z decem viris discretis a romanis electis. q^s greci dignos iudicauerunt. leges imptrauerunt. Et sic greci tradiderunt ipsis decem tabulas eburneas in q^ubus cōtinebat^r tam ius scriptū qd in ciuitate atheuarū frequentabat^r q^u nō scriptū qd in altera ciuitate scz lacedemonioz erat iⁿ vsu. Postq^u v^o isti decē viri fuerunt sic cū decem tabulis reuerfi ab ip^o populo romano habuerūt ptatē sup illas. x. tabulas examinandi. addendi zc. vt. s. de b in glo. l. j. ff. de origi. iur.

bet totā hereditatē suā alteri relinquere. Sed postea falcidi⁹ statuit q^d q^rta p^o hereditatis deberet relinqui heredib⁹ legitimis rē. vt. f. de f. Triplex est falcidia vna debita iure nature. alia iure instituti onis. tertia d^r quarta trebellianica. q^d cōpetit heredi instituto q^d rogat⁹ est hereditatē ali⁹ restituere. di. ij. c. responsa. de testa. c. rainūci⁹. z. c. raynald⁹.

Lex fa uia de plagiarijs eos psequit⁹ q^d liberos aut seruos vel filios alienos ab vrbe vl⁹ de vna puincia ad aliam subducunt: z eos vendunt fraudulenter infcjs dñis z patrib⁹ suis. vt. ff. ad. l. fal. de pla. l. j. z. l. lega. z. l. eū.

Lex fusia. als fusia. vl⁹ fusia canina nō permittebat in testamento manumissioes fieri. nisi vlq⁹ ad certū modū vl⁹ numerum seruoz. licz inter viuos sit. s^{ed} hodie ista s^{ed} lata est z multo magis hoc liceret in vltima voluntate. Et d^r canina forte a q^daz inducta q^d canis vocabat⁹. nā canis naturam suabat q^d stat in palea: quā nec sibi habere pōt. nec ali⁹ fauet. vt sit cōsonās rei nomē. insti. de dona. f. est z ali⁹. Tal⁹ ergo moriebat⁹ vt canis. qz nō poterat tenere suos. nec libertatē patiebat⁹ eis dāri. insti. de. l. fusi. ca. tol. in glo. j.

Lex helyascētia dedititioz est de lata libertate. de q^d isti. q^d z q^d mo. manumit. nō pōt. s^{ed} eadē lege helyascentia. q^d domino mortui. xx. annis nō aliter manumittere pmit tit⁹. quā si vindicta. i. vga p^ooris apud cōsiliū. i. apud locū cōsiliū sup⁹ h^{ic} iusta cā manumissiois approbata fuerit manumissi. vt ibidē tex. in q^o.

Lex iulia de adulterijs z stupro psequit⁹ adulteros. z eos q^d sine vi v^ogines. viduas. aut honestas. aut honeste viuentes corripūt aut violāt. Et nō solū temeratores aliaz nuptiarū gladio punit⁹. s^{ed} et eos q^d cū masculū nephandā libidinē exercere audēt siue nō vcrent⁹. insti. de publ. iudi. f. itē lex iulia. de adulterijs. z ibi p^o totū de legib⁹ hic positis. qz publica iudicia sunt.

Lex iulia de ambitu punit eos q^d p^o ambitū seu ambitionē munerib⁹ vāq⁹ ad honores

ad officia publica accedunt seu succedūt de q^d insti. de publ. iudi. in. f. sunt p^oterea in glo. z in. l. j. ff. ad. l. iul. de ambi.

Lex iulia lese maiestatis eos punit q^d in p^oncipē. aut in rē publicā aliqd cōmittūt et machināt⁹. Et est p^o tales statuta pena capitalis. Itē q^d vsq⁹ ad quartā pgeniē nō succedūt nati ab eis nisi p^oncipē dispenset cū eis. z sic pena ei⁹ aie amissionē sustinet. vt. C. ad. l. iul. ma. l. q^d squā. z insti. de publ. iudi. f. publica autē.

Lex iulia repetundaz. loq⁹ de his plectēdis q^d tpe administratiōis aliqd acceperint vt iudicārēt vl⁹ nō iudicārēt. vl⁹ aliqū in vincula deq⁹cerent vl⁹ nō. Ad hoc em⁹ cōpetit vt datū reseruet⁹. z q^d alter puniat⁹. Ultra h^{ic} etiā cōpetit p^otra cosdē illis q^d ab ipis aliq⁹uā violentiā passi sunt. vt si coact⁹ fuerit q^d a talib⁹ vendere rē suā minori p^ocio q^d valebat. z in sili⁹ casib⁹. ff. ad. l. iul. re. p. l. j. iij. iij. z. v.

Lex iulia d^r residuis. punit eos q^d officiū publicū aut administratiōis habuerūt. Et tē p^ore administratiōis sue publicā pecuniāz quā acceperūt in q^dcūq⁹ negociū erogandā retinuerūt z nō erogauerūt. Vel q^d rē publicā quā acceperunt tradendā in cōt^oerario nō reposuerūt ibidē s^{ed} penes se furtiue z dolose retinuerūt. vt. ff. ad. l. iul. pecu. l. ij. z. l. iij. f. lege.

Lex iulia de vi publica punit eos q^d vim cū armis fecerūt vl⁹ intulerūt. Et est pena de portationū. vt insti. de publ. iudi. f. item lex iulia.

Lex iulia de vi p^ouata punit eos q^d sine armis vim inferunt in publicatiōe terti⁹ p^oris bonozū. Si autē vl⁹ rapt⁹ virginis. vidue. vl⁹ sanctimonialis. aut als fiat. faciētes z opem flagitio vantes pena capitia puniūt⁹. insti. de publ. iudi. f. itē lex iulia. de vi p^oua.

Lex iulia nozib⁹. loquit⁹ de latina libertate vt insti. de libe. f. libertinoz.

Lex iulia de annona. cōpetit cōtra illū q^d facit vel pcurat annonā fieri cariorē. qz in hoc ledit⁹ respublica. vt. ff. ad. l. iul. de an.

Lex iulia peculiat⁹. cōpetit con- (no. l. ij.

tra illos q̄ pecuniā. vel rēpublicā. vel sacra vel religiosam furant. pena vt. §. vt i. sti. de pub. iu. §. lex iulia.

Lex iulia mistellia. als viffellia bz locuz qñ marit? relinqt vxori in testamento aliqd s̄ certa cōditiōe si alteri nō nupserit. Et p̄ditiōe nō fuata nō tenet heres dare relictū p̄ istā legē. Et qualē facit cautionez vide in autē. cui relictū. C. de indict. vidu itate. z. l. iulia mistel. tol. z. l. j. ibidē.

Lex ortētia lata. i. facta. z. a rege nomē sorti ta est q̄ eā statuit z. fecit. q̄ cōcordauit inf plebē z. pplm z. p̄ncipē. q̄ cōstituit vt nō min? aut pl? valcant plebiscita q̄ lex po puli. de q̄ insti. de iur. nat. gen. z. ciuili. §. §. z. plebiscita.

Lex papia patrū p̄tinet p̄mia p̄ suscipien dis liberis. Et d̄r a Papiro auctore. Als p̄ papiniana a papiniano auctore. vide de h̄ insti. p̄ quas p̄so. no. ius aqui. in. §. san ctium etenim.

Lex pompeya d̄r patrocidijs. als paricidijs punit eos q̄ patri aut matri. aut auo. pa uo. aut alteri de cōsanguineis aut paren tibus suis mortez infligunt. Et statuit il la lex penas accerrimā. q̄ tales in culleo id est coreo bulito cōsuant. in quo pona tur vipa cum symea cane z. gallo gallina tio z. in mari vicino sic p̄nciant. vñ in flu mine p̄pinquo si mare nimis remote fue rit. De his oib? nota insti. de publi. iudi. §. alia deinde.

Lex populi aut bonomastici. d̄r lex per ex cellentiam.

Lex publiciana dicta est a publiciano p̄to re auctore. Req. §. Actio publiciana.

Lex rodia de iactu. subuenit bis quoz mer ces cā p̄munis piculi euitandi eiecte sūt z. p̄pter iactuz nauis salua facta est. Qui bus dat actio contra magistrū nauis. vñ eos quoz merces sunt salue Et d̄r rodia ab insula rodo. als rodifis in qua antiq̄ tus pluriū fuit vsus mercatorū. Et dicit glo. bec iniq̄ssima est. s. q̄ patientib? nau fragium oia auferunt inhabitatores. vt l. modestin? ff. e. ti. Hodie autē excōcati sunt hac lege vtētes. vt dis. ij. c. q̄dā. z. se.

Lex satyrā est q̄ de plib? s̄r loquit̄ reb? di cta sic a copia rerū z. q̄si a saturitate. Vñ z. satira scribere. est poemata varia cōde re. vt Oracij. iuuenalis. persij zc. dis. ij. c. satira. Et fm̄ Jsid. li. v. de qua. C. de lati. lib. tol. l. vnica. in pñ.

Lex atilia loquit̄ de cōmissiōe tutele in p̄ uincijs z. p̄sidib? eaz? rome p̄cario vrba ni z. maior pte tribunozū plebis. de q̄ vi de insti. de atilia tu. p̄ totum.

Lex vitelia loquit̄ de liberto appetēte ea q̄ ingenuis tm̄ cōpetunt. puta honores z. di gnitates asserendo se ingenuū esse. De q̄ ff. de sta. ho. l. ingenuum.

Lex viarū d̄r solitaria excellentia.

Lex municipalis d̄r quā aliqua ciuitas cō stituit sibi. Et est ius ciuile. inst. de iur. na. gen. z. ciui. §. j. in tex. z. in glo.

Lex canonica appellat̄ diuina. c. nimis. de iureiu. z. c. j. de iure calū. Et lex ciuilis d̄r lex ciuilis d̄r lex humana. ca. ij. de p̄scrip. li. vj. Potest tñ ius canonicū etiam dici lex humana. qz sunt ab eo multa ab hoibus statuta. lz respectu aliorū iurū ciui liū dicat̄ lex diuina. Sitr lex ciuilis p̄t di ci diuina aliq̄ respectu. imo sacra d̄r. z. p̄ ipam q̄s religiosus efficiť. vt. C. de legi. z. p̄sti. l. leges. Quare ipator d̄r religiosissi mus in p̄bemio institutōnū. vide. c. q̄ in re. di. viij. z. l. fi. C. d̄ p̄scri. lō. tē. Et Arch. in vbo hūane. ca. fi. de p̄scrip. li. vj. vbi d̄r q̄ leges diuinit? p̄ ora p̄ncipū sūt p̄mul gate. xvj. q. iij. nemo. xj. q. iij. ipatores. Et aliqñ vocant̄ leges publice. iij. q. v. c. d̄ ac cusatiōib? Aliqñ leges exterozū vñ leges seculi. vt ibidē. Sz canonicē diuine dicū tur. iij. q. v. qz suspecti. Et in iure canoni co z. legib? q̄libet studere deberet. qz non pmittūt quēq̄ in eis p̄ctū in paup̄tate vi uere. vñ in anxietate mori. vt inq̄t iuriscō sult? in autē. de here. z. fal. §. fi. coll. j. Et in p̄bemio. ff. vbi dicit̄ tex. legū oratores ditissimi efficiunt̄. §. nos vñ. z. glo. in vñ. ditissimi. ponit vsus. Dat galien? opes z. sanctio iustiniana. Et alijs paleas. vt. §. de vñ. in victione ars.

Legius. Req̄re supra homagiū legium.

De Li

Libellus pluribus modis accipitur. ut notat speculum in tractatu libellorum. Quibus enim dicitur per liber vel codicillum. vel cedula in qua actor causam et actionem exprimit. Et est duplex quidam est accusatorius. et ille in criminalibus locum habet. Et quidam conventorius. et ille in civilibus ut est glossa unica in per. c. f. de libere. obla. Et debent per litteras contineri in libello. ut in his verbis continetur. Quis. quid. coram quo. quod iure petat. et a quo. Recte compositus quicquid libellus habet. Nam libellus conventorius debet continere nomen actoris. scilicet quis sit qui conveniat. Et quid petat. scilicet rem quam petit. Et nomen iudicis. scilicet coram quo agit. Et ius quod res petit. Et sic casus petendi et nomen rei. scilicet a qua res petit. Etiam tempus et dies in quibus libellus datur. Sed in libello accusatorius contineri debent nomen accusatoris. nomen rei et iudicis. et crimen de quo agit. Et quicquid persona cum qua crimen dicit commissum. Et locus in quo. et dies accusationis. professio accusationis coram iudice et mensis in quo crimen est commissum. Sed diem et horam ibi ponere non est necesse secundum Bonifacium. Quibus et secundo ponitur pro pane azimo. seu succineritio. ut C. de episcopis. audient. l. iudices. per textum. inquit quod incarcerationis debet victualis substantia ministrari vel tradi libellis duobus aut tribus diurnis. Et dicit ibi glossa. id est panibus. a libum libi vel a liba libe. quod est panis albus vel succineritio. Et sic libellus est diminutivum. Unde dicitur. puer noluit libellum a sacerdote accipere in autem. ibi al legat. Quibus et tertio capit per precibus principii oblati. C. quando libellus principii obla. fa. lit. contestata. Quarto per iudice delegato. ff. de officiis. consulum. l. nec quisque. Quinto per scriptura demadatoris. Sexto per scriptura recusatoris. Septimo per scriptura quam vir dat uxori quam repudiat. et illa dicitur libellus repudii. Octavo per scriptura appellatoris. ff. de appellatio. l. f. Mono. per scriptura quam iudex dat appellati. scilicet apostolus. de appella. c. cordi. li. vj. Decimo per scriptura infamatoria. que dicitur libellus

famosus quam nullus scribere debet nec dictare sub pena capitis. secundum leges. Proprie tamen libellus est scriptura agentis questionem continens: et futuram actionem depromens. Et dicitur C. quod est brevis scriptura intentionem actoris vel accusatoris contra rem dare depromens. Et sic libellus non debet esse verbosus vel utens superfluis. nec obscurus vel alternativus. quia alter nativa ponit obscuritatem. ut non. glo. iij. l. si in rem. ff. de rei vendi. Est enim libellus incertus admittendus ubi incertitudo provenit ex facto aduersarii. iuxta not. in. c. significantibus. de libel. obla. Et quod quicquid libellus alternativus admittatur. nota ibidem videlicet de consuetudine. nunquam tamen de rigore iuris instituit. de act. §. sunt et alij. alij. §. sed iste quidem et ea que sunt consuetudinis observant. ff. de edili. edict. l. quid. si fugitivus. §. apud labeonem. et melius eorum. quod si nolit. §. quod incipit. et glo. in. c. abbate sane. de re iudi. li. vj. in glo. ver. dñi. vellquasi. quod est elegantissima et aurea dicenda. Vel sic. Libellus est brevis memoria actoris petitionem et causam continens actionem complectens. Dicitur autem libellus a libro diminutive propter sui brevitatem. sicut codicillum a codice. secundum Speculum in tit. de libel. cocep. in per. Vel dicitur a libra. scilicet iusticia. unde iudex dicitur statera equa lance ministrare. xlv. dist. octavis. xxiij. q. f. non offeram. et c. abbate sane. de re iudi. li. vj. in. §. profat. ergo et c. f. eo. ti. li. vj.

Libellus repudii. Require repudium. Liberalis causa. est quando principalis mota questione ab aliquo dicitur aliquis seu alius suus servus esse ipse vero contendit se esse liberum. Si vero confiteatur se esse servum non actoris sed alteri. non est causa liberalis. sed est causa dominij. Et causa hic ponitur per iudicio.

Liberi sunt qui ex ingenuis nascuntur. Fiunt autem liberi qui manumittuntur. Et dicuntur a libertate. Et sunt filij et filie ceteri omnes in recta linea descendentes usque ad trinepotes. Et ulterius dicuntur inferiores seu posteriores. Similiter parentes

dicunt omnes ascendentes p̄ paternaz seu maternā cognationē nobis cōiunctivsq; ad tricaū. Et vlti⁹ dicunt supiores seu maiores. Appellatiōe ergo liberorū intel ligunt nepotes ex filiis et alijs descenden tes. ff. de ver. sig. l. liberorū. Et hoc ex ma sculis. Sed appellatiōe filiorū regularit̄ nō cōprehendunt nepotes. insti. qui da. tuto. pos. in fi. et est glo. sup. ver. liberi. in cle. vnica. de bapti. facit glo. j. in. c. in pre sentia. de proba.

Libera. Hec dictio significat posse fieri li bere qd mandat. Nō tñ significat vltra mādātū generale. Et sic nō viderent con cessa que requirūt mādātū speciale. et hoc de vsu cōi. licet sec⁹ ex significato attēto de iure scripto. Tūc em̄ significat posse fi eri qd sine mādato speciali nō fieret exce pta denotatiōe. l. pcurator. cui generalit̄ ff. de pcura. iūcta. l. filius. ff. de dona. Si gnificat ergo qd posset alienare qd nō pos sit pcurator cui est cōcessa generalis ad ministratio nō expresso verbo libera. cui⁹ significatū addit et opatur. Nō aut̄ signi ficat donatiōē. qz donatio ex natura est gratuita. Unde nota fm̄ Bar. in. l. q̄ ro me. S. calimach⁹. ff. de ver. obli. Verbū li bera in illo tñ opatur ad qd refert. ver bi gratia. dicēdo. Cōstituo te pcuratorē ad agendū et defendendū litē cōtestandā dans et cōcedēs liberā potestātē et. nō vi detur cōcessa administratio cause. sed solū instantie. qz hoc verba importāt. Et de cā nō possunt trāsigere. sed solū de instātia. Item ibi. Cōstitui pcuratorē ad reci piendā solutionē dans ei liberā potesta tem qd potest progare terminus. facit de pcurato. qui ad agendū. li. vj. et l. duo. ff. de administra. tuto. Item de verbo ple na. l. si pcurator. S. qd si plenā. C. de pro curato. Item si domin⁹ cōcessit qd procu rator possit qd ipse domin⁹. licet non ex pressit verbū libera. vel plena potestate. l. creditor. S. lucius. ff. mandati. Idem si domin⁹ promisit se ratum habiturū quic quid per suū procuratorē actū fuerit. l. j. ff. de procurato.

Liberatio sumitur pro dispositione libera toria. et significat diuersimode. Nam ibi testator legat debitori suo qui solus est li berationē significat qd debitor agere pos sit contra heredem vt eum liberet per ac ceptilationē. l. iij. S. nunc de effectū. ff. de libe. lega. Quia quādo testator dicit. vo lo liberari. vel lego liberationē. significat qd vult ab herede liberari ex cōmuni mō intelligendi. Item ibi. Duo sunt rei pro mittēdi qui tenentur ad idem debitū quili bet insolidū. testator legat vni liberatio nem. significat qd ille possit agere contra heredē vt liberat per pactū. Sz alter nō liberatur nisi ille vnus liberaret ex maio ri vi. videlicet acceptilatione. nā tūc etiā alter liberat. sicut acceptilatio capiat̄ pro tali solutione qd vno soluēte alter liberat secus in pacto. Sed certe pactū liberatio nis in simplici ratiōe valet tantū sicut ac ceptilatio. Item duo sunt rei promittēdi socij vni legata est liberatio. significat qd ille cuius nomen ascriptū nō est habetur pro legatario. Et sic agere potest vt libe retur sicut ille qd noiatus est. Et hoc si te stator ei prouidere voluit qd probat ex si milibus cōiecturis sufficiēter. quia in cō trabēdo socij sunt. Et intellige socios fm̄ Bar. qbus omne lucrū et damnum est cō mune in illo debito. Item ibi duo sūt rei promittēdi nō socij facti debitores ex pe cunia que prouenit ad utrūq; vel cōuer sa est in cōmunē vtilitatem. testator legat liberationē vni nō liberabit per accepti lationē sed per pactū. Et istud pactū pro ficet etiā alteri in parte seu medietate de biti. Et sic intellige qd no. glo. in. S. nunc de effectū. palle. Cōclude ergo aut sūt so cij et liberatio fit per acceptilationē. et sic facta vni prodest etiā alteri. Sed iste al ter n̄ legatarius non potest agere nisi vbi testator ei prouidere voluit. Que nō sunt socij. et tunc liberatio fit per pactū de nō petēdo et prodest alteri imediate vt in al tera medietate tantū cōueniat. Item no ta qd pactum factum vni prodest alteri p ut actum est. et nō alias. Nam si est actū

ius ex eo queri tantū illi cui fit illi querit tantū. Si vero actū est ius queri utriusque tunc querit utriusque. In dubio vero pactū factū reo prodest fideiussori. Sed non pactum factum fideiussori e contra prodest reo. nisi ubi fideiussori fit acceptilatio. et principalis obligatus est re. Quia tunc hec acceptilatio respectu principalis continet pactum. quod sibi prodest lege et per iussum. Si si fideiussori. ff. de accep. Posset tamen dici quod principalis liberat ipso iure. quia hoc fit per consequentiam. ut ibi nota. In acceptilatione autem si fit principali prodest fideiussori. Facta autem fideiussori prodest ei tantū si hoc est actū. In dubio prodest principali licet non semper. put. no. in. l. si quis reum de libe. lega. et finaliter concludit quod liberatio uni persone in una re vel in uno debito ad aliam personam. aliam rem. vel aliud debitum extendit. Si hoc disponentem quis probabiliter medio voluisse significat. Et liberatio generalis non comprehendit que ibi non contineri aliquid medium concludit. Et liberatio concessa specialiter generaliter inter viuos et ultima voluntate significat quod significare quoduis medium probabile declarat.

Libertas est res spiritualis. et ideo potest venire in commutatione cum alio spirituali. de re. per mu. ea. ad questiones. et de ser. non ordi. c. nullus. in glo. vlti. Item libertas est naturalis facultas eius quod cuiusque facere libet. nisi quod vi aut iure prohibetur. insti. de iur. pso. in prin. Et hec facultas quousque late pateat. tamen ei quandoque resistit de facto. ut quando non possumus quod desideramus. vel de iure. ut quando non facere furtum aut rapinam prohibemur.

Libertas latina fuit libertas que habebat quod si moreretur ille cui dabatur libertas. tunc tenuit. sed si supervixit tunc non tenuit. sed hodie est correctata per legem primam. C. de la. lib. tol. Requiritur supra latini. Et dicitur batur latina per similitudinem. Nam ut romani nominati sunt quia romanis subiecti ebantur et incolumes mittebantur. licet secundum rem latini vel romani non essent. Et illa li

bertas latina dicitur cum non esset vera libertas. Libertas didicitia. Re. q. supra didicitia.

Libertas fideicommissoria est quam testator directe non voluit competere. sed per manumissionem alterius cuius fidei hoc commisit. scilicet ut manumitteret.

Libertas testamentaria est que ex ipso testamento directe competit. ut. C. de testa. ma. in prin. in glo.

Libertas vindictae est que fit per vindictam. C. de vin. liber. in prin. glo.

Liberti siue libertini sunt qui ex iusta causa a servitute manumissi sunt. Nec est inter eos differentia. licet quidam minus prudenter dicunt libertinum esse filium liberti. unde libertus meus? vel libertinus dicitur ille qui servus meus fuit sed manumissi eum. Et ego ipsi dico patronus. de quo super ver. in servitute. insti. de liberti.

Libertus abortivus est qui in testamento eius qui abortus est. id est mortuus manumittitur.

Libertus assignatus est quem patronus eius ex liberis suis esse velit ipsum assignavit.

Librarius est qui in libra apponendo pondera causas rerum determinat. vel est liberos vendens et custodiens.

Libripens idem est quod librarius. de quo glo. insti. de testa. or. in prin.

Liberatio sumitur pro dispositione libertaria et significat diversimode. ut supra habetur. h. d.

Licere vel licitari est rem appreciare. unde dicitur non curo centum grecos uno obulo liceri. Sed licere actum significat rem pretio mensurabile estimare quanto precio valeat. unde ver. Divites in orbe licet. pauperem rem sed nemo licetur.

Liceo enim est actum in significando et passum in voce. Sed liceo contra. Et. Non licet asse mibi. qui me non asse licet. Unde licitare est frequenter estimare valorum rei vendibilis. Et licitator. id est suavor vel provocator seu profeneta.

Licitatio est venditio proposita ut cum aliquis emptio in re ab altero volente emere precium auget. Unde quando aliqua res

publice venalis exponitur. et unus offert decem et alter quindecim. quando proclamatum est quod plus offert eam habebit ille quis plus offert dicitur alium vincere licitatione. unde cum alterum sic intendit superare plus offerendo in quacunque negotiatione licitatio est ut quod in licitatione vincit rem feret C. de sacrosan. eccle. anten. quod res. et C. de si. instrum. et iure basse fiscalis. l. quicquid. q. li. x. Est ergo licitatio subastatio. vel oblatio ad subastationem. ut in l. licitatio. ff. de publi. iudi.

Licitarij dicuntur qui emendo vendendo vel conducendo rem aliquam. vel negociando aliquod plus offerendo. alter alterum contendit superare.

Licentia multiplex est ut notat archi. xxiiij. q. ij. si abstineret.

Lima est instrumentum fabule et ferreum quod metalla rodunt. poliunt. minuuntur. et purgant. vij. q. i. S. cum ergo ubi ferrum. et glo. in c. pastoralis. de re iudi. in cle.

Limites sunt fines vel termini regionum. Unde limitare. terminare dicitur. vel restringere. unde limes est terminus agris positus vel pratis seu campis. vel etiam domus meta Sed limes est introitus domus. dictum a limite. Nam limina sunt edium. limites vero regionum vel finium. de quo insti. qui. mo. ius pa. po. soluit. S. dictum est autem.

Limitarij dicuntur qui constituti sunt inter castra et civitates. vel confinia oppida ut limites defendant et colant. ut. C. de fin. l. i. l. vlt. i. si. li. xj. Et dicit Accur. sup rubi. ibidez quod quidam habent per limitosis limitrophis. a trophos. i. descriptio. et limites. i. descriptis ad usum militum. alias militum qui imperium custodiunt.

Liminarche dicuntur principes locorum in quibus sunt diuersarum prouinciarum aut regnorum diuersorum limites et termini. Unde etiam dicuntur coliminarche quod confinia oppida vel civitates tenent translimitem locorum.

Linea est collectio personarum ab eodem stipite descendenti diuersos gradus continens et numeros distinguens. vide no. Jo. an. super arboris consanguinitatis.

Linthea non onbitur velum vocari.

Lintearij sunt qui lintneas navis vel nauium vel linteariorum negotiationem exercent etc.

Lintearia dicitur talis negotiatio.

Linteariosa vel lintearium est negotiatio linteariorum.

Litem perdere est litem contestationem esse. vel litem in certo esse. cum tamen ambigatur sit eius exitus et euentus. Nam litem et iudiciorum euentus est incertus. ff. de pecu. l. quod debet. Perdere autem dicitur litem per appellationem recusationem. consultationem. vel relationem. vel quodam diffinitiva sententia non est lata. de quo per docto. ut lit. pendens. per totum.

Litem contestari dicitur quando actor proponit intentionem suam et actionem coram iudice contra aliquem et ille statim negat. tunc est litem contestata. Et dicitur pendere. Nam in suspensio sunt omnia donec lis sopiat. i. terminet. vel ad superiorem negocium transmittatur. Et dicitur lis pendere quo ad hoc ut nihil inouetur quatuor concurrentibus. Primo quod citatio emanauerit Secundo quod a iudice propter. Tercio quod ad partem puenierit vel parte impedita. te quo minus puenierit. Quarto quod in eam talia sint expressa per que per instruat super quibus conueniat. ut in cle. si. ut. li. pendens. Et potest addi quintum. ut ibi nota. quod emanet et pueniat debito tempore.

Litis contestatio est negocii principalis ab actore et reo bincinde facta narratio. quam narrationem precedere debet libellus. nisi si forte de consensu partium remittatur. Fit autem litem contestatio coram iudice per narrationem actoris et contradictoriam responsionem rei. ut quia negat. vel per aliquam exceptionem opponit animo contestandi litem. id est ea meretur in causa procedat vel desistat. Est ergo litem contestatio secundum Boff. bincinde apud iudicem negocii principalis facta narratio per principales personas. non per aduocatos. nisi forte principales adeo fuerint indiscreti ut eorum defectus de licentia iudicis per alios suppleatur. ut in caplo pastoralis. de iudi. Et litem contestatio est initium actionis et conflictus in cau. de hoc vide glo. bonam

in. c. budā. ij. in ver. ppositā. de dec. quō ⁊
quādo fiat litis cōtestatio.

Litigiosa res est mobilis v^t immobilis res
vel se mouēs de cuius dominio causa mo
uetur inter petitorē ⁊ possessorē cōuentō
ne iudiciaria p^ribus vel p^rincipi oblati
⁊ iudicibus insinuatⁱ ⁊ per eum futuro
reo cognitⁱs. C. de litigi. auten. litigiosa.
Fit aut res litigiosa in cōtinēti oblato li
bello. Alij dicunt rem litigiosam nō esse
ante litis contestationē. de hoc glo. in. c. j.
vt lite penden. li. vj.

Lis a cōtentione limitis prius nomē sum
psit. de quo Virgili⁹. Limes erat posu^t
litem vt discerneret agri. c. forus. de ver.
signifi. ad medium. Et lis dicit^r mota cuz
fuerit cōtestata. c. ex parte. ij. de verb. sig.
⁊ aduersario de excep.

Litis quasi cōtestatio est qñ alijs cōuent⁹
in iudicio sup rebus mobilib⁹ quas pos
sident nomie alieno noiat dñm in iudicio
⁊ accipit inducias ad denūciandū domio
vt ad iudicem veniat vel mittat. si ipe do
minus nō cōparet in termino sibi dato.
tūc lis quasi contestata est cōtra dominū
siue habet^r pro contestata ad interrupen
dum longi tēporis p^rescriptionē. vt in. c.
quonia frequēter. S. in alijs. ver. qd si su
per. vt lite nō cōtesta.

Litteris d^r obligatio cōtrahi qñ quis cōfi
tet aliquā in aliquo instrumēto se rece
pisse pecuniā quā nōdūz recepit sub spe
nūeratiōis future sibi faciēde. put a cre
ditore eidē pmissum extitit. Illi cōpetit
actio nō numerate pecunie si exigitur ab
eo debitū anteq^m recepit.

Littere de rato dicunt^r pcuratorie. qz cōsti
tuēs pcuratorē semp adijcit in fine q^d qd
qd pcurator fecerit sup causa ad quam
datus est ratū gratū tē. habebit. vt in. c.
cū dilectus de religi. domi. in glo.

Litigatoris noie nō solū actor sed etiā reus
intelligit^r. vt in. c. de li. cōtest. li. vj.

De Lo

Locatio est p^rone vel rei ad vsum facta cō
cessio v^t mercede vel pecunia numerāda

cōuenta. alioqn de alia re erit p^rtract⁹ no
miatus. de q^d vide no. p. doc. de loca. ⁊ cō
duc. sup rubri.

Locus est bursa vel marsubiū. in. c. j. d^r
posi. in glo. dñs loculos habuit vt indi
gētibus subueniret. tñ. q. j. habebat do
minus loculos.

Locator est ille q^d rem aliquā p certo p^rcio
vel certa mercede alicui vtendā cōcedit.
vel aliū re sua mercede sibi puēta vti per
mittit. vt cū loco t. bi domū meā ad habi
tādū in ea ego dico^r locator. Tu nō qui
sic vteris seu ad vsum recipis conductor
nūcuparis. vt in. c. j. de loca. ⁊ cōduc.

Locati actio. Req^d supra Actio locati.

Locuples. Req^d supra. Bona liberozū.

Locus religiosus. Req^d infra Religio.

Locus sanctus d^r q^d firmus est ⁊ virtutib⁹
munit⁹. dñō qdē qd sanctū est. s. a sangui
nibus. i. a peccatis imolari o^r. de q^d in sti.
de rerū diui. S. sancte quoz res.

Locus insignis fm Jo. an. in. c. statutū. de
rescrip. li. vj. est ciuitas. licz ibi nō sint pe
riti. Et de hoc dat ibi rōnē. Sed fm Jo.
no. Hostien. Abba. nō sufficit esse ciuita
tem nisi sit ibi copia peritorū. Cōpō. dicit
sufficit si de vicino possūt loco haberi pe
riti. Paulus de lizarij. in cle. vnica. de fo.
competen. dicit insignem locū in quo po
test copia haberi necessariorū pro episco
po. familia. ⁊ equitibus suis. licet non sit
copia peritorum.

Loci adiectio significat diuersimode dispo
ni. Verbi grā. Testator dicit. titio lego cē
tum que sibi volo solui de pecunia quam
habeo in tali loco. puta tali castro. tali to
mo. tali archa. Et si in illo loco nihil est.
tunc nihil debet^r. si minus est nihilomin⁹
tota pecunia debet^r. l. quidā testamento.
ff. de leg. j. l. lucius. ff. de ali. ⁊ ciba. l. vbi te
stator ligauit alimēta libertis. postea scri
psit q^d ex certis fundis p^ricipientur si non
pūt p^ricipi ex illis fundis aliunde debent
suppleri. facit. l. paulo calimacho. S. si. ff.
de leg. ij. Ratio. qz locus hic apponit^r ad
demonstrationē vnde solutio fieri possit.
vt nō ad taxationē seu restrictionē legat^r

quare legatū nō restringit. Etia. q. lega-
tum fuit factū in genere. 7 sic remanet in
genere. 7 adiectio loci refert ad designa-
tionē fiende solutiōis. Et qd de legato dī
idem in cōtractu intelligit paritate ratio-
nis. vt si dicatur. pmitto tibi centū solue-
da de pecunia quā habeo in tali loco. Et
ibi lego vel promitto decē que habeo i ar-
cha. si nībil est nībil debet. Si minus est.
illud tantū debet. l. si seruus. §. qui qnq.
ff. de leg. j. Quia locus adiicitur summe
immediate. Et p hoc significat. q illa sūma
que ibi est debebat 7 nō alia. Unde testa-
tor vel pmissor se refert ad illud corpus
pecunie qd ibi est. Et ideo si nībil ē nībil
debet. vel quaten? est eatenus tū debet.
Cetera multa exēpla ponit Petr? Bur-
gundi. in. §. sacramēta. l. inter stipulantē
ff. de verbo. obli. Et finaliter loci adiectio
opatur qd ratio dicat vel lege disponit
vel put voluntas disponētis dicat. quāz
qduis mediū pbabile declarat vt. l. cū cer-
t. ff. d. vi. tri. 7 ole. le. l. si debitor. §. j. ff. d.
cōtraben. emp. 7 ven. l. cū qui kalēdis. ff.
de ver. obli. l. legatum. §. vim. ff. de annu.
lega. l. ex eo. ff. de vi. tri. et ole. lega. cum si
milibus.

Zogograph? i. scriptor publice ratiois. Et
dicif a logos sermo vel lexis ratio. 7 gra-
phos scriptura. Et fm Accur. i rubri. C.
de tabel. scri. 7 logo. li. x.

Zōga psuetudo est q decē vel viginti ānis
inducit. 7 multo magis longiori tpe. vt si
xxx. vel. xl. annis perdurat.

De Zu

Zucrifacere. id est acquirere.

Zuere. i. liberare. vñ dicif. pign? luit. i. libe-
rat. Alio mō accipit p puniri. vñ dī. luo
penas. i. punior. vñ. Ere luo pign? penas
cruce. luce tenebras. Dicif 7 luere qd sa-
latur vt ouis. De pūmo significato vide
insti. de lega. §. sed 7 si rem.

Zugubzare. id est vigilare. 7 nocti pprie at-
tribuitur. Sic dī. luna habz radios lugu-
bres. 7 sol claros. vide insti. de lega. §. no-
stra. in tex. 7 glo.

Lustrū est spaciū qnq annorū. Tū dī. In
dicio pstat ex trib? lustris. i. durat ad qū
decim annos. vt de si. instru. inf dilectos
vide supra Indicio.

Luxuria nota Archi. de cōsue. c. fi. li. vj.

De Ma
Achiatio. Vide

supra dolus. Et est quasi astutus
ingeniū. Quid cū est q homo se
mel deditus malicie nō adinueniat. in au-
ten. vt bi qui ob se habere pbi. rco. mino.
post prin. coll. vj.

Magister nauis. Re. supra Actio exercito-
ria. C. eo. ti. l. vnica. li. xij.

Magistri scrineorū dicebant qui scrineis
sacri imperij ppositi erant. Vel sunt pra-
gmaticarij sic dicti. qz pragmaticas san-
ctiones illas scz quas principes faciebāt
7 statuebant consilio procerum suorum
scribebāt. 7 exempla eorū in scrineis repo-
sita ad memoriā custodiebant.

Maioz dicif ille q. xxv. ānorū impleuit eta-
tem. de quo no. insti. de cu. p totum. 7 per
docto. de restitu. in integ. c. j.

Maïuma est ludus qui vigeat in maïo. 7
dicitur a maïo. vel maïuma grece. latine
ingressus scz estatis quādo herbe frōdes
qz virentes letificāt. Inde venit maïus
C. de maïuma. in rubri. li. xj.

Maïoz pars attēditur quo ad numeros. 7
sanior quo ad zelum iudiciū. Vel pōt dici
maïoz pars que maïori innitit ratōni. vt
ix. dist. sana. 7. xvij. di. c. multis.

Magones siue vētilarij sunt qui in seruis
emendis vel vendendis mercationem ex-
ercent.

Magi sunt qui vulgo malefici ob facinorū
magnitudinē nuncupātur. Hi sunt qui p
missu dei. maleficio elementa concutiūt.
Turbant mentes hominū minus confi-
dentiū 7c. xxvj. q. v. Nec miruz. Et ibi q
sunt nigromāntici. idromāntici. 7 de augu-
rijs. 7 aurspicijs. que omia ibi reproba-
tur. Dicif enim Augusti. ex libro de cini-
tate dei ibi ad finem. Qz ideo quisq non

Debet eis credere. qz aliqui eueniunt que p dicunt. aut sanare vident infirmos. aut ledere sanos. qz hoc pmissu dei fit vt ipsi q hoc audiunt vel vident pbent. Et appareat quali fide vel deuotione sint in gratia erga deū. Hec ibi.

Macellare est mactare vt trucidare. Inde dicunt macellarij. q pecora vel quadru pedia mactant. vt est glo. v. in clemē. j. de vi. z honestate cleri.

Magister dicitur qui p ceteris alicuius rei siue negocij curā gerit. Et interpretat sillabali ter qsi in maiori statu existēs. Sz littera liter sic. qsi manū acrē gerens inter scola res tenēs eos rigide. Scdm glo. do. c. j. d magi. dicit a monēdo. siue a monstrādo. vt ff. de ver. sig. l. qbus vim.

Maledictus est q obloquit de boie detra bēdo. z eum obloquīs depimēdo. vt. c. j. de de. male. Sūma aut iniquitatis est de trahere. Et ois qui detrahit fratri suo ho micida est. vj. q. j. c. summa. Et detracto res fratri homicida sunt. de pe. dis. j. bo micidiorū. Nō tamē semp peccant male dicētes. vt. xxiij. dist. c. in nomie dñi. in fi. vbi ponit longa maledictio. Quia ma ledicorum duo sunt genera. c. cū sancti. xxiij. qstione. iij. Omnis enim blasphe mus dei z sanctorū maledictus est. c. sta tuimus. eo. titu.

Malleatores adulterini monete sunt q fal sam monetā malleant.

Mancipiu est seruus vel ancilla. z est neu tri generis in voce. sed cōmunis generis in significatiōe. z dicit quasi manucapiū. Et dicit mancipiu omne qd manu capi potest. sicut homo equ. z hoc generali ter. sed specialiter tantū significat homi nes. quia tales erant serui capientiu eos in bello iusto.

Mincus ē defectuosus. Et fm catholi. dicit qsi manu carēs. vt cui manus abscisa est vel is est q ibecillitate dextra facili⁹ vti⁹ sinistra. ff. d. edil. edic. l. q clauū. §. penul.

Mandatum fm Azo. est officiū ab eo qui gratuitū gratis suscipit exhibendū. Et dicitur mandatū quasi manu datum. Ad

em aliquis p se facturus erat alij gerēdū cōmittit. Et contrahit solo consensu. Et nota q mandatū posterius factū non de rogat priuilegio nisi de hoc faciat mentio nem. c. graui. de offi. ordi. Itē per manda tum generale nō prohibent nisi illicita. c. sup quibusdā. de ver. sig. Item tantū va let mandatū generale quo ad oia. quātū speciale ad quedā. de vo. z vo. redem. c. magne. §. rei. Item rei turpis mādatur nullū est. ff. man. l. iij. Item quādo man datū vel pactū vnū cōtinet in se duo quo rum vnū est possibile z alterū impossibi le nō obligat in contractib⁹. vt si ego exi stens rome pmitto tibi hodie dare. x. er furdie. sed qn obligatū in iudicijs vt si in dex mandat alicui q cōpareat coram eo die impossibili. tūc tenet cōpere die pos sibili fm Bossi. c. dilecti. de vo. et. contu. Itē q exequit mandatū nō dē excedere fines mādati. insti. manda. §. si is q. Itē mandatū speciale derogat gnali. Etiam si de eo nō facit mentionē. c. pastoralis de rescrip. fm Bern. in qstionib⁹. z hoc fal lit in qtuor casib⁹. Primo in mādatis ge neralibus q sunt effectū specialia. c. ex p te. de offi. deleg. Secūdo in pūlegijs. de rescrip. cū ordinē. Tercio. qn res nō est in tēgra. Quarto in legatis. ff. d. suppl. leg. liij. Et differūt. mādātū. iussio. z pceptū. qz iussio importat necessitatē nec finitur morte iubētis. qz successor id facere tene tur. Mandatū dō iporat liberā obseqm di voluntatē z finit morte. vñ. Preceptū nō picipit mors pipientis. Mādatur mandatore cadēte cadit. vt no. d. rescrip. eam te. z. c. in bis. de ver. sig. Quidam tñ dicūt q tam pceptū q mandatū finitur morte. si noibus exp̄ssis scribant fm Jo. an. xliij. q. j. qd pceptū.

Mandator dicit ille q aliquid mādatur ali cui vt sibi vel alij aliquid faciat. Require supra. Fideiusor.

Mandarius est qui mādātū suscipit ad implendū z quādo mandarius accusa tus de crimine cōueniri possit ex sua per sona. vide. l. nō ideo. in p̄ns. C. de accu. et

no. in. c. mulieres. 2. c. vt fame. de senten. exco. Et inter istas oriuntur actiões bincin de. qz illi cui sic mādāt alteri contra illuz qui mandatū suscipit adimplendū euz p mo cogi nō posset qz reciperet mandatū. cōpessit actio mandati directa inquantuz eis interfuit factū fuisse qd mandabāt. Rursus ipsi mandatario qui mandatuz suscipit competit actio mandati p̄traria si quas expensas fecit vel impēsas ratōe mandati suscepti inquantuz non excessit fines mandati. Si vō mandatuz excessit impēsis factis ipsas nō repetet per actio nem mādati contrariā. Sed inquantum vtiliter expendit p actionē negotiorū ge. storum repetet.

Manifestū est publica vel famosa p̄dama tio ex certa sciētia vlt certis auctoritatib⁹ pueniēs. Et pōt manifestuz probari per multos testes vel auctores. nō tñ per tot qz fiat notoriū. vide glo. in. c. p̄stitutionē de verbo. signi. li. vj. Et. vj. q. ij. c. placuit. Spe. ti. de noto. crimi. §. sequit. de mani festo. circa pñ. vbi dicit. Manifestuz est qd patet plurib⁹. sed nō oib⁹. Sz notoriuz oib⁹ publice patz. Et no. in. l. ciues. C. de appel. p. Bulg. 2. Butrigariū.

Manifeste vel palā testari dicit qd nō i publi cum herede noiat. sed corā testibus qd ad solennitatē sufficiūt testat.

Manet. i. tenet vel astringit. c. cū laicis de re. ecclie. nō alic. Vbi dicit qd laicus quis religiosi disponēdi de rebus ecclie nō nō est data potestas apud quos obsequi di manet necessitas non auctoritas im petrādi. de cōsti. c. ecclie sancte marie.

Manser est illegitimus. pprie de scorto na tus. fm Hostien. quasi vulgo quesset. vñ fm abba. Manserib⁹ scortū nobis me chus dedit ortuz. Et seges a spica sic spu rius fit ab amica. Dāt naturales que no bis sunt speciales. c. nisi cū pridem. de re. nunc. in. §. p̄one. in fi. vbi glo.

Mansus fm vulgare ytalicoz dicit quā titas terre que duobus bobus sufficit in anno ad laborandum.

Manumissio est datio libertatis. id est de.

fectio. ff. de acqui. re. do. l. adeo. §. cūz qd in fi. Sed fm Pla. Jo. 2. Azso. datur ser uo libertas quā prius nō habuit. alias nō diceretur dari sibi. ff. de acti. §. sic itaqz. l. j. 2. glo. in insti. de liber. in d. datio. vbi vi de vtrū quis det qd nō habz. 2. c. j. d. sup. neg. pla. vbi pro 2 cōtra de domino dāte vlufructū formale 2 de creditore transse. rente dominiū pignoris. Et manumissus dicit qui est libertus a manu 2 potestate dñi. Nam qd diu in seruitute est sub ma nu 2 potestate dñi sui est. Sed postqz ma numissus est ab illo liberabit. ergo dicit quasi extra manū. id est potestatem domini sui missus. Et talis dicit libertus dñi sui et dñs patronus eius.

Manumissio testamētaria dicit pōt oē illd quodcūqz ex cā testamēti p̄stat. vel ppter testamentū cōtingit. Et nota de hoc qz si at manumissio inter amicos requiritur qnqz testes. C. de lati. liber. tol. l. vnica. §. sanximus. Verū est in vltima voluntate Sz ad manumittendū inter viuos suffi ciūt duo testes. vt no. i. glo. 2. §. 2. l. palle.

Manualis obediētia no. d. maio. 2 obe. his q. 2 de resti. spo. olim cām. quā subditi te nent p̄latis suis sine scriptura 2 iuramēto vt no. i. c. legebat. de maio. 2 obediētia.

Mappa est ornamētū equi. 2 sunt linthea mina alba qbus coopunt eq cardinaliū cū faciunt p̄cessionē.

Manipula est quoddā ornamētū qd im pator Cōstantin⁹ cardinalibus cōcessit. Alij dicunt manipulā esse mitrā ep̄alem vide Specu. in rationali diuinorū. li. iij. sub Rubrica de manipulo. 2 videbis pul cerrima.

Massaricia est idem qd suppellex videlicz omne vtensile domus. cuius appellatiōe vestis nō continet. vt. l. si quis in fūdi vo cabulo. ff. de lega. j.

Massiconiū est domus vbi leprosi congre gantur.

Masculinū dicitur femininū. ff. de leg. iij. l. q duos. 2. §. benerali. d. elec. li. vj. 2 l. qdū qz. C. de ser. fug. 2 significat p dictionem masculini generis. verbi gratia ibi. Filij

meis do tutores etiam filie significant. ff. de testa. l. si ita. Ratio est voluntas ex equi affectione puidendi eis ut tueantur et bona sua conseruent. Sed ibi filios meos exheredo. masculinum non concipit femininum. quia filia non concipitur. l. j. §. querit. ff. de v. in pos. mittit. quia masculinum de se. platum non significat femininum. nec est ibi aliquod coniunctura. probabilis qua hoc concludatur. sed est odium exheredationis quod dicitur significatum verbi non extendi ut in regula odia. §. reg. iur. l. vj. Item ibi. Quicumque sit vel pignit de nocte per fenestram nocens soluit decem. si significat etiam femina. l. quicumque palle. Et sumitur significatum ex paritate delicti. Sicut ibi. Airu sanguinum et dolosum abominabitur dominus. concipitur etiam femina ratione delicti quod odit etiam deus in mulieribus. licet ceteris paribus magis peccet masculus quam femina. quia ratio naturaliter in eo plus dominatur. Et ergo in crimine lese maiestatis criminis punitur. et filij sui. ubi etiam filie concipitur. Dicitur tamen puniuntur femine. l. quicumque C. ad. l. iul. maie. Item ibi. Si mihi filius natus erit ex bestia. heres esto. et ex trieste vxor. Si vero filia nascetur ex trieste heres esto et ex bestia vxor et filius et filia nascuntur. hereditas diuiditur in septem partes. ut filius quattuor. vxor duas. et filia vnam habeat. et sic videtur voluisse testator. Nam appellatione filij non continebatur filia. l. si ita. ff. de liber. et postbu. Nec ibi significatur femina. di. ced. lo. Quis potest esse aduocatus in etate. xvij. annorum. patet ex edicto de postulato quo prohibetur femine postulare saltem pro aliquo. l. j. §. sexum. ff. de postbu. Et idem de procuratore quo ad esse. procuratorem in iudicio. l. femine. ff. de procura. Idem etiam in teste ad testamentum iure civili romanorum. ut in. §. testis. insti. de testa. imo quod plus est si exprimitur nomen communis generis ubi autem numerus testium non adhibetur duo sufficiunt. l. ubi numerus. ff. de testi. et continetur etiam mulier. Item in omni materia in qua ratione vel lege. statuto vel vsu. non sit differentia inter virum et mulierem. quia tunc ad paria iudicatur. Aut enim est adiectiuum ipsum masculinum. ut

quicumque. quicumque. quidam. et concipit femininum. quia intelligitur homo vel persona. ut. l. metum. §. aniaadvertendum. ff. quod me. cau. 2. l. unica in. fi. C. de rap. virgi. Aut est nomen appellatiuum. ut filius. et tunc si de favore pertrahitur concipit. si de odio non percipit. ut no. in. l. quicumque. C. de ser. fugi. pal. et in. l. j. ff. de ver. sig. ubi glo. ponit exceptiones. Sed concipit so femininum non concipit masculinum. quia appellatiue feminini non significatur intelligi masculinum. nisi euidentissime appareat. sicut sub vno nomine appellatiuo aliud significatur. l. si quis in fundi vocabulo. ff. de lega. j. cum ibi no. Et hec dicta intelliguntur de masculino. i. de dictioe masculini generis. Sed masculinum quandoque significatur masculinum verbi gratia. Testator legat ancille libertatem si primo pareret filium. peperit filium et filiam ex eodem utero. et incertum est quod primo natus sit. dicitur tamen. quod filius censetur prius editus. l. si fuerit. §. si. ff. de re. dub. Ratio. quia de natura masculus fortior est femella eiusdem etatis.

Masculinum est dignius feminino. quod percipit ad mentem legislatoris. non quantum ad verba. ut. l. j. ff. de ver. sig. ubi bona glo.

Mathematici sunt qui dicunt se scire aliquam artem diuinandi. et dicunt a mathesis media longa quod est diuinationis. et profertur penultima producta sine aspiratione. Sed mathesis penultima correpta cum aspiratione significatur quadruium. vñ. Scire facit mathematicis. sed diuinare matematis.

Materfamilias est que in honestate vivit. unde. Nec nuptie. nec natales faciunt matremfamilias. sed boni mores.

Matricula est cartula in qua scribitur aliquod et precipue liberuniversitatis in qua nomina suppositorum describuntur et imatriculantur. et est diminutivum a matre.

Matertera est matris soror. ut insti. de grad. eog. in glo. ver. patruus.

Matertera magna est avie soror. sicut pro matertera. pauie soror.

Matricularius dicitur habens officium pulsandi campanas. vel qui habet matriculare studentes.

Matricē ecclia ponit p maiori baptismali
q̄ generat baptismū sicut mater. vt e glo.
in d. matricē. in de. j. de senten. exco.

Naturare q̄q̄ significat festinare. q̄q̄ ē
per solē digerere. vt fruct⁹ maturent.

Matrimoniu idē sonat qd nuptie. z ē legi-
tima maris z femine coniunctio indiuiduaz
vite cōsuetudinē retinēs. xxvij. q. ij. §. j. d.
presump. c. illud. de cōuer. in fi. ex lris. et
subaudi hoc. f. ad ppositū in quo debent
esse tpe q̄ nubūt vel matrimoniū contra-
būt. in fi. de pa. po. in pñ. Et matrimoniū
est duplex. f. verū. z psumptū. Alterū qd
cōtrahit inter psonas legitimas p verba
apta nullo impedimēto subexistēte. Pre-
sumptū dī q̄ inter psonas legitimas in-
teruenit tractat⁹ de cōtrahēdo vel verba
apta in euentū tñ cōditionis vel arbitrii
alieni z succedit copula carnalis. vt in q̄t
Boff. Et nō dī patrimoniū. licet a digni-
ori debeat fieri denotatio. z tantū votum
habeat vir in liberos sicut mater. l. libe-
rorū. ff. de ver. sig. Ideo qz mater maius
exercitiū vel officiū exercet circa liberos
q̄ pater. c. fi. de cōuer. cōiu. qz ante partū
onerosa. in partu dolorosa. z post partū
laboriosa. Ideo ad honorē ei⁹ dicit mī-
moniu. vt etiā de cōuer. in fi. c. ex lris. Et
nota qz matrimoniū tria sūt substantia-
lia. quē dicunt bona eius. vt de cōdi. ap. c. vl-
ti. z. xxvij. q. ij. Omne itaqz. f. fides. ples.
z sacramentū. Et apponit cōditio cōtra
aliqd bonū matrimoniū vel ei⁹ substantiā
nullū est matrimoniū. Exemplū de pmo
si dico. cōtrabo tecū si te p questu adulte-
randā exposueris nō est matrimoniū. q̄a
est cōtra bonū fidei. qd cōsistit in eo qd al-
ter cōiugū suū corpus qd suū nō est s. cō-
fortis sui nō exponat vel det alteri. als ē
adulter. fur z fidei fractor. Exemplū de
secūdo. vt si dico. Cōtrabo tecū si genera-
tionē plis euites. Si venenū sterilitatis
accipias. nō est matrimoniū. qz contra se-
cundū bonū eius. f. bonū plis. ppter quā
multiplicandā fuit matrimoniū a deo in-
stitutum. Exemplū tereij. si dico. Cōtrabo
tecū donec vitiorē vel pulciorē habebō

nō tenet mīmoniu. qz est cōtra sacramē-
tū indiuiduitatis. qz nullū debet eē diuor-
tiū inter cōiuges. Sic eodē mō dic qz pro-
fessio religionis nō tenet. vñmō sit cōtra
bona vel substantia-
lia religionis. que sunt
etiā tria. f. castitas. obediētia. z abdicatio
ppietatis. Et de his pone exēpla suo mō
vt supra. Itē si dico. Cōtrabo tecū si fur-
tum feceris. si digito celū tetigeris. est ma-
trimoniū. qz turpis z impossibilis condi-
tio que nō est ptra substantiā matrimo-
niū habet p nō adiecta. c. j. z vlt. de cōdi.
ap. Et nota qn cōtrahat mīmoniu z qn
spōsalia de futuro. declarat ex significato
verborū. platorū z actū sequentiū. Vñ
verba formalia mīmonij sunt illa qn vir
dicit. accipio te in meā mulierē. z mulier
accipio te in meū virū. c. licz. de spō. duo.
z. c. si inter. de spon. Silt est matrimoniū
si q̄s iuraret qd aliquā ab hoc tpe pro cō-
iuge teneret. z ei sicut vxori fidē seruaret
z ipsa eidē iuraret se illū p marito habi-
turam z sibi fidē tanq̄ viro ppro serua-
turā. vt in. c. ex pte de spō. Mā licet ibi nō
exprimant verba formalia. tñ idēz ē si de
eq̄pollētibus fiant. vt. l. certū. ff. si cer. pe.
Dicūt etiā quidā doct. qd verbū habitu-
rum hic significat pteritū nō futurū. Si-
militer dicēdo. pmitto tibi qd nunq̄ ha-
bebo aliā in vxorē nisi te. vel volo te z nō
aliā in vxorē. vel cōsentio in te sicut in
meā vxorē. vel pmitto qd volo te habere
in vxorē. vel placet mibi te habere in vxo-
rem. vel pmitto qd tibi seruabo fidem si-
cut vxori mee. vel volo qd ab hac hora in
antea sis mea vxor. vel iuro qd habebō te
p legitima vxore. de h. vide. xxij. q. iij. §.
vlti. v. est etiā. Itē si dixerit. iuro vel pro-
mitto tibi tanq̄ vxori dūmō vba mlieris
sequant. pstrabit mīmoniu p quēlibz p-
dictorū modorū. vt no. ibi. spe. e. ii. §. j. v.
f. itē ibi. Et dicat vir iuro qd tu es vxor. z
mulier ecōtra iuro qd tu es vir me⁹. dicūt
qdā qd nō sit mīmoniu de pñti. f. sponsa-
lia de futuro. capiēdo es p cris. ff. de vcr.
fig. l. vbi erit. Mā z si sint vba pñtis spīs
nō tñ ad mīmoniu apta. q̄ aliq̄ dicunt qd

nec sponsalia pertrahant. Si ibi promitto quod te ducam in uxorem. et de cetero tenebo te ut uxorem sunt sponsalia. quia sensus est ego te ducam et ex quo te duxero de cetero te tenebo. articulus ex lris. ij. de spon. Secundo si non addito verbo ducam dicat. promitto quod tenebo te de cetero in uxorem. Etiam dimisso hoc verbo de cetero. quia tunc est matrimonium. ut. c. ex parte. de spon. pale. Item si dicat. promitto quod te tenebo in uxorem donec terra ponatur super oculos meos. et mulier eodem modo respondeat. et vir intelligit deceptorie. id est. donec sibi placuerit. quia dum non placebit ponet terram super oculos. si ibi appareret de dissensu non est matrimonium. aliter sic. quia ista verba donec terra ponatur significant tempus mortis. Similiter donec oculi et os mihi claudantur. c. ex lris. j. de spon. Item si vir contrahit cum una sub conditione. et cum alia pure. et conditio sub qua cum prima contraxit existit iudicandum est per matrimonium secundo contrahit. c. super eo. c. de illis. et. c. per tuas. de condi. appo. Item Hosti. quia matrimonium purum preferit suspensum et conditionali. Alii dicunt iudicandum per primo. quia per primum partes ligantur se sub conditione. nec habet in potestate se solvere donec eveniat conditio. et per consequens non cum alio pertrahere. l. portio. C. de po. in pi. ba. Et dicunt quod dictum procedens est potius ex ratione civili inductum. propter melius bonum matrimonii presentis et certi. quam futurum et incertum. Alia exempla vide supra de condi. Item nota de matrimonio beatę virginis quod ipsa consensit in copulam carnalem cum ioseph. nec illam committendo. nec appetendo. sed diuine inspirationi in utroque obediendo. xxvij. q. ij. §. cum ergo. nam proposuit se seruaturam virginitatem in corde. sed votum virginitatis non expressit ore. subiecit se enim dispositioni diuine proponens se perseueraturam in virginitate nisi deus ei aliter reuelaret. Item Bos. de spon. Matrona dicitur que iam nupsit quasi quam in matrimonio conuenit. Maxime quandoque dicitur copatiue. Aliquando pro tantum. de si. presbyte. c. ad abolendam. Aliqui legunt maxime pro magis. et sic tenet. prope Item Bern. ibidem. Item maxime supponit idem in alio casu. sed maiorem esse

De

rationes in expresso. C. vñ libe. l. fi. Aliquando sub auditu. ut. l. verum. in fin. ff. de p. so. Ad primum facit. ff. de pba. cum deinde. in fin. ibi. et maxime de peni. et remis. c. officio. i. fi. de spon. c. sponsam. vide hic no. c. pal. ad abolendam in addi. glo. ij. et per Jo. an. super ea. etiam no. de hoc in. c. cum contingat. de fo. cõpe. i. glo. j. de elec. cum inf. et c. quoniam frequenter. §. porro ut li. n. pte. et prope iplicat idem in prior sensu

De De

Medographia. id est. littera. In medographia id est. medicine scriptor. sic accipit. C. de tabu. scriben. li. x. Mediū dicitur hec vita. xxij. q. iij. bec autem vita et nota Jo. an. in pbemio de. Mendacium. Requid. supra vol. An Aug. dicit Medacium est falsa vocis significatio cum intentione fallendi. quod sic debet intelligi. cum intentione fallendi. que tunc ibi est vel postea aduenit. quoniam est aliquis aliquid promittit. non tamen voluntatem fallendi actu habet. sed postea acquirit. Medicantes dicuntur quod in publicum quatuor iura medicitas vocauit. et illi reficiebant publicis annoniis. Validi autem et robusti non debent medicare. ne miseris et debilibus panem auferant. C. de vali. medicis. l. vnica. li. xj. et in auct. de qsto. coll. vj. Loceditur cum aliquibus a papa occupatis circa doctri nam fidei ut de elemosinis fidelium viuam sicut et apostoli vixerunt qui seminantes spiritualia temporalia metere poterant quasi de iure naturalis. ut dicit Augustinus. Menium vel meniarium idem est quod vestibulum a menibus sumptum. Et dicitur ideo sic. quia menibus adberet Item Aug. Alii ponunt manerium. Mesor est qui metit agros. colonas vel signa vel boies. vel frumētum. vel menia iuxta castra. vel hospitia. vel etiam quia omnia officia assignat Item Accur. C. de mes. in Ru. li. xij. Menia dicitur prope edificia murorum ciuitatis sic dicta. quia muniunt ciuitatem. Et interdum dicitur menia abusive omnia edificia. vel dicuntur a mēne grece. id est. defectus latine. quia deficit murus ubi sunt menia. Mera donatio. Requid. supra Donatio.

Meretrix dicitur que multorum libidini parcat. i. obedit. xxxiij. di. vidue. v. l. cuius turpitudine publice venalis est. xxxij. q. iij. meretrices et in glo. ij. c. inter opa. de spō. Dicit enim Aug. in quibus deus meretrices esse. et meretrices accedere prohibet dominus quorum publice venalis est turpitudine. In deca- logo autem meretricis nomine non videtur hoc prohibuisse apostolus. quoniam meretricia non nisi adulterium esse solet seu intelligi solet. et etiam in. c. pre- alle. meretrices.

Met est instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio. vt. ff. e. ti. l. j. Et nota quod licet non sit necessarium periculum esse presentis. tamen exigitur metum esse presentem saltem pro futuro periculo. ff. e. ti. l. metum. ij. Nam pro metum non quilibet timor accipimus. sed maioris mali. vt i. l. metum palle. Et de metus. quia mentem tenet vel terret seu impedit. quod enim timet non semper gerit in corde quod habet in ore. de hoc vide glo. ij. c. ad audienciam. de his que vi me. ve. cau. fi. Unde meticulosus. i. metu plenus. s. quod metu sit timenda et non timenda. Et sic dicitur iuramentum meticulosum. et verum hoc obligat ipso iure. quod sic videtur de iureiur. c. si vo. r. c. verum. quod non. par. q. votum factum pro metu est nullum ipso iure. causa voluntas in vouendo debeat esse libera. ca. integritas. xxxij. q. ij. et iuramentum pari ratione Inno. producit. si iuramentum est impositum turpiter et super re turpi. s. occidere innocentem. vel non mis- tra re alimentum penitentibus etc. tunc nullum est ipso iure. nec obligat iuramentum. et licet pertrahere propria auctoritate. c. inter cetera. et in male promissa. xxxij. q. iij. Sed si iuramentum sit turpic emissum non tamen super re turpi. s. dolo vel metu. sic obligat ipso iure. Sed absolu- tio potest impetrari ex superioris vel iudicis offi- cio. c. si vo. r. c. verum. palle. Addit idem si iu- rans metu potest sibi prouidere per aliam viam quam per viam absolutiois a iuramento. melius est quod soluat quod iurauit. et deinde repetet. Nam quod fuerit pro metu tenet ipso iure secundum Bonifacium. sed re- scinduntur per actionem quod metus causa si sunt per- fecta. Si vero imperfecta. tunc per exceptionem. ff. e. ti. l. metum. §. sed prior. Exceptis sex que per metum non tenent ipso iure. vt pertractus matri-

monij. promissio votis. aditio iudicis. presta- tio auctoritatis. alienatio rei ecclesiastice et promissio sine. Et dicit Bonifacius an. quod venit per iuramentum meticulosum non peccat mortali- ter. licet peccet venialiter. vt in. c. verum. ad fi. de iureiur. de hoc vide glo. plenior. in. l. ex- tat. ff. e. ti. Et distinguitur metus. quia alius est per- babilis. quod cadit in constantem viam et aiosum et hoc excusat. vt est metus pene mortis. et cru- ciatus corporis. metus stupri et seruitutis. Ali- us est non perbabilis. s. quod non cadit nisi in ho- minem pusillanimum et formidolosum. et hic non excusat. vt i. c. cum dilecti. e. ti. Et regula- riter vt predictum est ea que sunt pro metu valent et obligant. vt dictum est. seu vt no. xv. q. vj. auctoritate. r. c. abbas. e. ti. Falit tamen in ca- sibus ibi notatis. ad quos adde casus. c. vnici e. ti. l. ij. Etiam secundum coactionem absolutam vel conditionalem distinguitur excusatio metus. De hoc vide. §. Coactio. Sed vtrum metus excusa- tionis sit iustus metus. Quod sic videtur. quia con- tinet corpus et anime detrimentum. vij. q. j. et ma- nifesta. ij. q. iij. audi. vbi dicitur quod per excusati- onem mutatur status de corpore ecclesie in potestatem diaboli. Timenda est quod quasi mors eterna ij. q. iij. nemo. r. c. §. Quod non. par. q. est me- dicinalis non mortalis. vt. c. j. de sen. excō. li. vj. r. q. j. multi. Et si est iniusta vacua est. nec curanda. quia non ligat quod ad deum. Si est iusta imputet sibi quod meretur excusari. Igitur non est iustus metus. nec excusat excusa- tionem eius. l. si mulier. ff. eo. ti. Et no. Bonifacius. in sum. de his que vi me. ve. cau. fi. l.

Metroza dicuntur diuersoria vel diuerricula id est secreta edificia. alias montaria.

Merces nomen an mobilia tantum pertinet. ff. de ver. sig. l. merces.

Metallum res sunt nomina generalia mineras significatia. Et differunt metallum et opus metalli. Vnde ille damna- tur in metallum quod li- gatur cum ferro et onere et labore grauatur vt non liceat ei facile abire. Sed ille damna- tur in opus metalli quod ibidem liberum habet habenas. et alijs metalli fodientibus mini- strat et illi leuior est pena. alteri autem gra- uior. de quo glo. no. in fi. qui. mo. ius pa- po. sol. in. §. pene seruus.

Metallarij sunt q̄ affluētia exercitij metal
lorū habēt. vt. C. de metal. 2 metal. 2 pro
cur. meta. fm Accur. 8. Rubrica. li. xj.

Metalli. als dicūt metbarij purpurij. C. q̄
res ven. nō pos. li. j. Vel est color quidaz.

Metrocinia est vtilis mēsurā que dat tran
slatis iussu p̄ncipis. vt. C. de iure fil. l. cō.
tra. vnde metros grece mēsurā latie dī. 2
comos villa. inde metrocomia quasi mē
sura ville. Vnde etiaz comedia. i. villana
vel rustica laus. fm Accur. C. ne lice. ba
bita. metro. coloca. sua ad extra transfer.
super Rubri. li. xj. Etia metrocomie sunt
parrochie vel dyoceses.

Metropolitani a mēsurā ciuitatū dicūtur
q̄ decē vel yndecim debent sub se habere
ciuitates. vij. q̄. iij. Vel dī a metros. i. ma
ter. q̄ metropolis ē mater aliarū ecclīaz.
fm glo. ibidē. Etia metropolitani singul
p̄uincijs p̄eminēt quaz auctoritati 2 do
ctrine ceteri sacerdotes subiecti sunt. sine
q̄bus reliquis ep̄is nihil agere licz de his
que spectāt ad totā p̄uincia fm glo. xxi.
dist. ceros. S. metropolitani.

Merū imperiū est habere gladij potestātē
ad puniēdū facinorosos. Vnde mex im
periū dī quedā potestas summa p̄ quam
ea que sunt iurisdicōis maxime explicā
tur. Et merū dī. q̄ separatū a cognitione
pecuniaria. eo q̄ inde nullū sequit̄ cōmo
dum pecuniarū. vt insti. de publi. iudi. in
p̄n. Hec autē sunt meri imp̄. facinorosos
punire. velinq̄ntes incarcerare. membra
mutilare. penā cap. talē imponere. 2 hec
pena est triplex. vt dicit Hosti. de iure iu.
c. veniens. f. mors. exiliū. 2 relegatio. ff. de
publi. iudi. l. ij.

De

De

Mixtū imperiū est potestas media p̄ quaz
ea que sunt in iurisdicōe media explicā
tur. Et dī mixtū quasi ex iurisdicōe 2 me
ro imperio. eo q̄ bz cōmodū pecuniarū et
p̄tinet ad ip̄m bonorū possessionē dare in
possessionē mittere. iubere. cauere pupil
lis. tutores dare. Et oēs alie pene grauē
p̄ter penā capitalē 2 mutilationē. vt ē re

legatio. fustigatio. vl̄ grauis correctio. ff.
de iurisd. om. iu. l. j. in glo. 2 in tex. Aliter
distinguit̄. put̄ recitari solet circa. c. qd̄ se
dem. in glo. j. de of. ordi. Merū imp̄ est
qd̄ā sūma ptās 2 alta ex publico iducta.
vt gladij ptās aiaduēdū in facinorosos
2 est apud p̄ncipes p̄ncipalr. f. papā 2 im
patorē. Et in sp̄ualib⁹ merū imp̄ est vt
depositio. trāslatio sedij ep̄aliū. 2 diuifio
quarū ecclīarū cathedralium. vel diuifio
vni⁹ in duas. vt in. c. qd̄ trāslationē. 8 of.
le. vbi vide plura in glo. S3 in secularib⁹
merū imp̄ est pena capitis vt. 8. q̄ p̄nci
paliter ē apud p̄ncipes seculares. f. reges
duces. marchiones. comites 2c. Et etiaz
apud archiep̄os. priarchas. 2 ep̄os. tāq̄
apud missos. vt in. c. solite. S. subditi. de
maio. 2 obe. cū suis cōcor. Mixtū vō im
periū est quēdā bassa vel media ptās ex
publico inducta. ptē capies ex mero im
pio. 2 partē a iurisdicōe. vt ē ex sp̄ualib⁹
dedicare ecclīas. vel altaria p̄secrare. 2 h
gines velare. Et talia p̄nt cōmitti nō ha
benti iurisdicōne. vt i glo. palle. Et ea q̄
sūt meri ip̄ expediūt iudicis officio no
bili. 2 p̄ncipalr tendūt ad bonū publicū.
Mixtū imp̄ etia expedim̄ iudices ex offi
cio nobili. sed p̄ncipaliter tēdūt ad bonū
p̄uatiū. S3 ea que sunt simplicis iurisdicō
tionis expediunt iudicis officio merce
nario. 2 tendūt etia ad bonū p̄mune. Ve
nit 8 ab impio imperialiū id ē parū im
periū qd̄ habēt iudices inferiores. de hoc
no. in. c. si diligēt. de fo. compe.

Miles est q̄ iurat se nō euitaturū mortē p̄
pter reipublice salutē. Vel q̄ iurauit a si
gnis nō recedere. C. q̄. cau. maio. l. pe. Et
scriptus in matricula vbi alij milites scri
pti sunt. ff. e. ti. l. j. p̄ to. Etia dī a malo qd̄
sustinet p̄ alijs. Vñ fm Azo. miles dicit̄
a militia. i. duritia. Vel a mille. q̄ 8 mille
forte soluz vn⁹ eligebat in militē. 2 sic dī
quasi millesimus. Et nota ad hoc q̄ quis
dicat̄ verus miles sex sūt necessaria. Pri
mo vt nō sit negociator. C. ne mili. nego.
l. j. li. xij. Secūdo vt examine. C. q̄ mili.
nō pos. l. j. Tercio q̄ ei ensis cingatur. ff.

de testa. mil. l. iij. Quarto stigma. i. nota publica debet suo brachio inscribi vel imponi. C. de fabri. cen. l. iij. li. xj. Quinto in numero aliorum debet poni et scribi. ff. de testa. mil. l. ex co. Sexto q. talis habeat privilegium legis concessit militibus. vii. Stigma. micro. scriptum. genus. exam. sacra mentum. Hec sex que dixi sunt in milite qui ut no. insti. de testa. mil. in pn. circa glo.

Minimi sunt ioculatores. vel dñorū seruitores seipsum inuitates. iuxta illud. Musca. canes. mimi. sunt ad cōiuiua pñmi. Ad inuitati veniunt praderere parati. De quibus dicit Lodo. de roma. Si tales dicit aia. lia fera prout cōiter sit. videlicet. leones. vrsos. symeas etc. et ab his alijs occidit puniri debent pena ducentorum solidorum. tex. est singularis in. l. q. vulgo. ff. de edil. edi. iustis legibus pcedētib. et nō debet eis pena mortis quāvis q. occasionez mortis dat occidisse videat. tñ b. e. pp. tacitū pñsensuz ciuū q. illos cū aialibus ciuitatē intrare et in ea manere pmiserūt. Hec ille in singularibus suis.

Minor est q. nōdū impleuit. xrv. annuz. et talis restituit in integrū vsq. ad quadriennū nō in delictis atrocib. sed qñen? mise ratio etatis ad minore penā iudicē induxerit Alias minor sumit generalr p quo libet inferiori dñi dñ. Minor assurgat maiori. nec sedeat stante maiore. xciij. distin. oportet. fm Hof. in sum. de maio. et obe. maior pcedat. minor sequat in sedēdo et subscribēdo. xvij. di. §. vlti. In incedēdo tñ romana cōsuetudo seruat cōtrariū. qz minor pcedit. ut ibidē in sum.

Minima cā est cā duozū aureoz. qz p ea nō dat actio de dolo. vel decē aureoz. als de cē solidoz vel q. ad sumpti iudiciales nō sufficit. ij. q. vj. anteriorū. §. illud. de hoc est glosa vnica in. c. de appel. tit. d. appel. Ministeriarū dicebant forte a ministrando qz pñrant castris pñcipū. C. de castren. et minist. li. xij.

Mysteriū dñi illud qd secretā et recōditā bz dispēsationē. hoc ē occultā et inuisibilem virtutē et grāa a deo dispēsata et collata.

§. q. s. multi. vbi dat dñtia inter mysteriū sacrum. et sacramentū.

Miserabiles dicunt oēs illi qbz nos ex natura mouemur ad miserādū. ppter fortū iniuriā. puta senes. decrepiti. debiles. i. bi urno morbo fatigati. etiā sic sunt diuites vidue. etiā religiosi inter psonas misera biles cōputant.

Missilia. alias missalia dicunt donaria vel quedā pñtatiōes qz nouus pñor creatus mittebat in vulg. ut qd qsq. appbende ret ei? fieret. ut in coronatōe pape vñ impatoris fieri solet ut p b pñura minuat. de q. in glo. §. b. ampli. iusti de re. et iui.

Mittere in possessionē est possessorē facere aut in possessionē ducere ut rez custodiat Verbi gratia. Cōtendisti mecum sandū ca stellanū esse tuū. et pñasti. iudex p executōre mittit te in possessionē. i. facit te possessorē. Item volui agere cū Titio q. cita tus noluit venire ad iudiciū. iudex me mittere debet in possessionē fundi quē petebā. nō ut possideā. sed ut custodiā rem et manea in fundo. ut ipse titius tandē te dio affectus veniat et litē suscipiat donec pbauero illā rem esse meā. vide glo. fi. in c. cōtingat. de do. et cōtū. qd opet missio i possessionē in actiōe reali et pñnali. ex. j. et ij. de re. Et nota q. pñor missionē in possessionē ex secūdo decreto sibi spñliter reseruauit. et sic legatis aut subdelegatis nō est cōcessum dare vel cōfirmare missionē in possessionē. ut no. in glo. fi. c. qd trāslatiōne. de offi. dele. De hac materia vide i c. qm frequēter. ut lit. nō cōtest. circa mediū vel post. et glo. in. c. cōtingat pñlle.

Mittere in possessionē noie vñris est mittere in possessionē noie ei? q. est in vñre. ut cū mulier pregnās mittit in possessionē noie filij vel filie beredis quē vel quā bz in vtero ex marito pñortuo. Et nota ad b. q. iudex actorē mittat in possessionē vel bona vēdat vel cū soluat requirūtur qñtuor necessario. Primo q. citat reū absente trina citatiōe vñ vna pemptoria ad domū. Si nō repit citent amici vel affines generali interdico. et si nō cōpet aliqz

procurator vel defensor ex primo decreto. i. mandato mittit actor in possessionem rei servande quam missio non tribuit ius sed solum de-
tentionem ut reus tedio affectus veniat in-
surus. Quare dicitur possessio tedialis ex pri-
mo decre. Secundo requiritur congruus tempus in quo
maior et minor secundum missionem quod est arbitrium
postquam in iure non invenitur determinatum vel
annale etc. Tercio quod absens maliciose no-
luit propterea et alio fraudandi creditores. Se-
cus si maliciose tamen. videtur. propter maleficia
aliquid non tamen alio fraudandi. Quarto quod con-
stet de debito legitime per veras et plures per-
bationes. nec sufficit iuramentum calunie cum
agitur de magno iudicio rei absentis. quibus
omnibus habitis mittit actor in possessionem
vere ex. ij. decreto. Et sic missus in posses-
sionem habebit omne ius domini vel quasi quod
habuit reus. imo reus postea non est audi-
endus nisi non fuisset propter contumaciam ab-
sens. ut in. c. consultatioibus. de offi. dele.
Cuius est hec materia. et ibi glo. bona.

De Modo

Modus est moderamen dispositionis per appo-
sitionem operis tanquam cause finalis ut patet
ex legibus et ipso loquente. Et dicitur mode-
ratio ad differentiam conditionum que non est mo-
deratio sed suspensio. Dicitur tanquam cause fi-
nalis. verbi gratia. Promitto vel lego ut il-
lud facias. Nam si dico. promitto et illud fa-
cias. tunc non est illud per modum cause. sed
alterius dispositionis. Et hoc capiendum mo-
dum specialiter. Sed generaliter est omnis dispo-
sition vel qualitas adiecta dispositioni. i. obli-
gatione. S. modus. ff. de ac. et ob. Fit autem mo-
dus per illas dictiones ut dummodo. ne. si. ut non
ad etc. Sed quod facit causam. et si additionem. ut. si
de p. di. nam modus significat per omnes dictiones
vel orationem ex suo proprio significato vel alio
moderationem importantem. verbi gratia. Do-
no vel lego equum ut des illi equum. C. de
his que sub mo. lega. relin. l. ij. et cum ab eo.
ff. de peraben. emp. ibi veluti. seu hoc mo-
dum ubi dicitur quod si emendo fundum pignori obliga-
tus a te hoc modum dicitur ut liberes. tunc libera-
re teneris. Et sic modus fit per dictionem. et

etiam in dictione. dummodo eadem est significatio
ut dicta. l. cum ab eo. Idem in adverbio ne.
ut dicendo Titium heredem instituo ne fidei-
commissa ex testamento sempronij retineat.
quod dicitio ne exponitur per non. et sensus est
ut non retineat. l. cum per. S. titio. ver. plane.
ff. de leg. ij. Idem in prepositione ad. ut dicendo
Lego illi mille ad monumentum meum edifi-
candum. quod sensus est ut edificet monumentum
tuum. l. quibus diebus. S. si. ff. de p. di. et demon.
Idem in dictione per. ut lego decem per cura cor-
poris mei sustinenda. l. luti. S. si. ff. de lega.
ij. Idem in prepositione in. ut dicendo in cura
corporis mei. in monumento faciendo etc. Sed
si diceret. lego uxori mee in tempus libero-
rum. tunc faceret conditionem. Idem in dictione
noie. ut dicendo noie dotis puellarum pau-
perum. vel redemptionem captivorum lego etc.
Ubi non significat conditionem. sed modum. l.
mille. C. de epi. et cle. R. quod captivi semper
sunt capti. et puellae semper sunt pauperes.
Secus si relinquens noie dotis certe perso-
ne. vel redemptionis certe persone. quod tunc fa-
ceret conditionem. Et ideo dicitur in omni alia
parte orationis que ad hoc significatum po-
test adaptari ex se vel subiecta materia.
Moduli dicuntur quedam forme et mesure ce-
mentariorum per quas modi et quantitates
lapidum comprehenduntur.
Monachus est unus aie custos. a monos
quod est unus. et ycos custos. Et dicitur fieri de
regula. c. j. li. vi. Dicitur etiam creari. c. vlt.
eo. ti. Et dicitur recipi. c. indemitibus. S.
si ho. de elec. eodem li. Item dicitur ordinari.
xvi. q. vlti. c. si. Et est mundo mortuus. de
viuis. extra claustrum sicut piscis extra a-
quam in vita spirituali subsistere non potest.
xvi. q. j. placuit. j. Et non potest habere per
prius. de statu mo. c. ij. et c. cum ad monaste-
rium. ubi habens prius in morte sepeliri de-
bet in sterquilino. Item non potest esse ad-
vocatus in causa. c. j. et ij. de postu. Nec pro-
curator nisi consentiente abbate et in vili
tate monasterij. que duo debent concurre-
re. xvi. q. j. monachi. et c. religiosus. de p.
cu. in de. Et non. Lodo. de roma. quod etiam
nec per amicum sui monasterij. nec layco per

Inno. in. c. c. i. 2 a. de re iudi. nisi babi
ta licetia. vt supra. Itē nō pōt deferere p
oratu vel administrationē sine licetia ab
batis. c. porrecta. de cōfir. vti. vel inuti. et
c. ij. de statu mo. Sed pōt se trāsferre ad
restrictionē regulā. petita licetia. licet nō ob
tenta. c. licet. 2. c. nō est. de regu. 2. l. q̄ pre
textu. C. de sa. san. eccle. vbi glo. Sed ad
latiorē regulā nō pōt ire sine licetia pape
imo fm Lodo. de ro. ad parē est multum
dubiū cuius licetia tūc requirā. Inno. i
c. fi. de renun. Archidy. xix. q. iij. statuim?
Jo. an. i. c. si religiosus. de elec. li. vj. 2. c. ij.
de testamē. eo. li. in nouella. Pau. de Li
aza. in cle. fi. de elec. lopus abbas allega
tione. l. xij. 2. c. xxx. variāt. Lodo. de ro. dic
suo videri q̄ requirā licetia abbatis. nō
em̄ sufficit habere a pziōi cōuentuali. q̄a
pater toti? ordinis est abbas. Dubiū tñ
facit. c. fi. de pac. li. vj. a simili rōne 2 glo.
in. c. cū singula. de pben. li. vj. l. l. de Lodo.
de ro. in singularib? suis. Itē in refecto
rio. carnes edere nō debent. c. cū ad mo
nasteriū pāl. Quidā tamē monachi fm
quosdā. argu. a cōtrario sensu. Extra re
fectoriū possunt. qd nō est verū nisi ex cā
vt ppter infirmitatē vel debilitatē. vt no.
Fran. zabar. in dicto. c. cum ad monaste
riū pāl. Adhuc quidā instāt cōtra p. ca.
regule. xix. di. vbi dicif. q̄ a carnib? qua
drupedū debeat se abstinere. 2 sic pmitti
videt de bipedibus 2 pdicibus. gallina
cū 2. Hosti. dicif. q̄ huic intellectui cō
tradicit ratio naturalis. vt prohibitio de
quadrupedibus fortius intelligif. d̄ bipe
dibus in q̄bus maior ratio fm hoc dixit
de quadrupedibus ppter cōmuniorē fre
quentiā taliū. Alij dicūt q̄ ppter minutō
nem cōcedi pōt quibusdā mōachis vsus
carniū. Et dicif. Vincen. reuelatū p ange
lum q̄ minuit. xij. february nō moriet il
lo anno ex febrili distēperantia.
Monogam? est vir vni? vxoris. sicut biga
mus duarū vxorū. Req. supra bigamus.
Monomachia. Req. supra Duellū.
Monopolii est alicuius negociatiōis aut
officij supioris vnica exercitatio cum p

rogatiua 2 singlari inito pacto. verbi gfa
Causa negociatiōis aliq̄ inter se paciscū
tur ne possessio aliqua p̄cio minori veda
tur q̄ ipsi inter se cōstituerūt. vel vendi
tores panis. vel cuiusq̄ negociatiōis inē
se pacti sunt vt rem aliquā venalē vtilez
2 necessariā reipublice nō debent pro mi
nori p̄cio q̄ puenerūt vendere. vel ne ali
quos instruāt in arte sua nisi filios vl ne
potes. vt ipsi solū cōmodū artis vl nego
ciationis faciant 2 habeāt. Isti em̄ dicū
tur monopoliz exercere. Et grauissime
puniēdi sunt. qz directe hmoi cōuentio
nes sunt cōtra principē. Et d̄ fm Mo. a
monos qd est vnuz. 2 polis. i. ciuitas. q̄si
vna negociatio i ciuitate. Et inde d̄ mo
nopolia pluralit. 2 monopol? 2 ē q̄ vult
esse sol? in ciuitate veditoz. l. is q̄ ipetrat
q̄ sibi soli liceat in ciuitate aliqua spālia
vendere. emere. vel facere. Vel monopoli
sunt q̄ impetrāt q̄ ipis solis liceat hmoi
facere etiā in vendēdis rebus certū p̄ciū
statuere. cōtra qd nemini licet vendere. et
d̄ a monos. i. vnū. 2 polis ciuitas. quasi
vn? tñ in ciuitate. vel societas vna ex pa
cto. Vel dicif. monopolii a monos 2 pa
latim. i. venditio. q̄li vno mō faciēda vē
ditio. 2 talia cōmertia sunt phibita. C. d̄
mono. 2 illi. cōuē. nego. l. vnica. Eodē mō
binopolii d̄ a binopolis. 2 binopola q̄
si bino modo faciēda emptio.
Monumētū ē illd̄ repositōiū in q̄ mortui
reponūt. l. sepuchz sine corpe. 2 d̄ a mo
neo. qz extat ad memoriā defuncti. l. mo
numētis. ff. de relig. 2 sumpt. fu.
Morbis est habit? cuiusq̄ corpis ptra
naturā q̄ vsu ei? ad illud faciat deterio
rem. Cui? causa nobis natura sanitatem
dedit siue in toto corpe vt febris. siue in p
vt cecitas. ff. de edi. l. j. S. sed sciendū. ff. d̄
re iudi. l. j. S. sed quesitū.
Mores dicūt frequētes act? hoim fm Jo.
theo. in pn. decre. in glo. 2. j. dist. mos.
Morb? sumptic? alias fontic? est q̄ cuiq̄
rei nocet. ff. de v. sig. l. morbz. Et dic glo.
ibi cuiq̄ rei agēde. vt. ff. d̄ edil. edic. l. si. ff.
de re iudi. l. quesitum.

Mortu est rebus humanis exemptus. de offi. dele. quis. 2. c. si delegat. eo. ti. li. vj. Vel est via vniuerse carnis ingressus. c. si subdelegato. eo. ti. 2. li. Vel de medio sub latus. c. licet. e. ti. nam mediū dicitur bec vita. Et quare sic dicatur no. xxiij. q. iij. c. bec autē vita. vt supra. Dicitur autē quis mortu? sex modis. Primo spūaliter. Et sic dupliciter. scz bene et male. Bene dupliciter p baptismū. de cōse. di. iij. ostendit. rv. q. j. nec is rē. Male tripliciter. Primo baptizatus. ab ecclesie tñ vnitāte diuisus. d. cōsecre. dist. ij. xps. Secūdo baptizatus in ecclie vnitāte cōsistēs tamē criminofus. iij. q. iij. bi qui. vbi dicit. Nolo mortem peccatoris rē. 2. c. canonica. ea. cau. q. v. Tercio baptizatus et eternaliter damnatus. de cōse. dist. iij. filius. Secundo civiliter. vt ab hostib⁹ captus. seruus effectus. liberatus in seruitutē ob ingratitudinē reuocatus. Et dicit eccliariorū viuere. qz inaniter occisus est ppter fidem xpi. Quare mors sanctorū frequēter dicitur ab ecclesia natalis eorū. quasi ad vitā nati sint. Tercio seculariter vt monachus. vt supra. 2. rvj. q. j. placuit. j. Quarto effectualiter. vt paul⁹ mortuus fuit vt ait. Mihi mūdus crucifixus est et ego mūdo. xxvj. q. j. q. christo. Quinto carnaliter. et sexto corporaliter. Qui duo modi poni possunt p eodē. et sic Lazarus mortu⁹ erat. xxiij. q. j. si quē forte. Mortis cā donatio. Req. supra donatio. Mortuariū dicitur qd quis relinquit in mortem no. in. c. cōquerēte. de offi. oz. Muliri est conari. c. qz ex eo. de pac. li. vj. Minus no. Pau. in cōmento decretalis et si vnanimiter. de postu. prela. Mos est longa cōsuetudo. de morib⁹ tractatur. c. mos autē. dist. j. Motu proprio gracia fieri cōsetur quanto hoc expresse cautū est in eadē. nec sufficit si probet q papa motu proprio fecerit nisi cōtineatur in lris. c. si motu proprio. de preben. li. vj. et ibi cōcor. in glo. fi. Moretenus. i. ad mortē. xxiij. q. v. notifica si te moretenus infirmatū. Mox qualiter capiat est glo. in. c. quia p

pter. de electio. super verbo mox. 2. lu. l. j. ff. si cer. pe.

De

Mu

Mucor est viciū panis. vñ dicitur. Panis mucroscit vel mucidus fit. Mucro est ensis. de hoc vide archi. in. c. fi. de excep. li. vj. et sumit quādoqz p excōdicatōe. vt. rvj. q. j. c. visis vbi in fi. dicit. Felici mucrone episcopi sacerdotū piacula resecant. id est salubri excōmunicatione episcopi sacerdotū crimina puniant. xxiij. q. iij. corripiantur. Multa est aniaduersio vel pena pecuniaria arbitrio iudicis inflicta ad cōrectiōem malorū mortū. Pena est autē certa imposita a lege quā quisqz euitare pōt. vt no. in. l. qñcūqz. in glo. sup. ver. vlt. tercio. C. d. ser. fug. et in. l. multa. ff. de cōdi. et demō. vbi glo. dicit. qz si pena extraordinaria p arbitrio. et ibi a testatore imponit. Dicitur autē multa illa pena que nō est a lege statuta vel expresse. Nā iudices in plurib⁹ casibus legibus nō scriptis sic multare possunt litigātes. Et hoc paret differētia inter multā et penā. Nam pena generaliter sumit taz pro pena pecuniaria qz p pena corporali seu capitali. Sed multa p pena pecuniaria. et p sententiā a iudice interrogata. vnde bene appellat a multa nō autē a pena. l. si qua pena. ff. de verb. signi. Itē multa nō inducit nisi a maioribus magistratib⁹. sed pena a quolibet iudice. Multare est punire p pecunia. et aliqñ po nit pro abbreviare. C. de mō multa. l. j. Mulio est custos mulorū. vñ. Mulio mulorum. agazo ducit asellos. l. idēz iuris. ff. ad. l. aqul. Mulcere ē lenire placare vel blandiri. Municipiū ē oppidū in italia vel in pūincia aliqua cōstitutū in q pacis obseruāde cause milites cōstituti erāt. si autē in municipio nati sunt nō minus dicuntur municipales. vt. l. municeps. ff. de ver. signi. Municipipes dicuntur qui cuiuscūqz municipij maneriei loci ve tenent custodiā. Et dicitur a munere et capio. nō obstante q

munus capiat. Et tñ municipēs dicunt
q̄ in eodē municipio nati sunt vt. l. muni
cipēs pal. vel dicunt q̄ in municipio faci
unt munera. sed abusive.

Municipiū est ciuitas. 7 municipales cuius
cunq; ciuitatis ciues appellant. ff. ad. l.
iul. de an. l. j.

Municipalis honor est administratio rei
publice cū gradu dignitatis siue cū sum
ptu. siue cū erogatione ptinens. ff. de mu
ne. 7 bono. l. bono.

Municipalis magister dicit ille q̄ p̄est mu
nicipibus.

Municeps originari dicit ab origine pa
tris nō sua cā vt in. l. fili. C. de muni. ori
Multotiens 7 totiens no. Ar. (gl. li. p.
chi. ix. q. iij. nō est.

Multiplicatio: est qñ dispositio iterat seu
multiplicat. Verbi grā. Testator p̄lib
beredib; institutis legat ab vno. x. titio
ab alio. x. 7 sic de alijs a quolibet berede
p. in solidū debent. l. si p̄lib. S. j. ff. de leg.
ij. qz significatū sumit ex multiplicatōne
dispositiōis. iuncto q̄ q̄litas est multipli
cabilis. id ex qualibet dispositōe debetur
quelibet qualitas adiecta. Item ibi testa
tor ab herede instituto legat. x. titio. 7 si
beres nō erit substituit scyū 7 ab eodē le
gat. x. eidē titio. institutus nō est heres. 7
substitut; tenebit tñ ad. x. ab eo relicta.
vt ab instituto qd idē est ar. l. licet. ff. de le
gi. 2. l. seruo. si q̄s apud eo. ti. Rō. qz sub
stitutio significat substitutū esse apposi
tum loco instituti. Itē ibi testator legat
x. titio in testamento. 7 eidē titio legat. x.
in codicillis singula debent. qz multipli
catio significat. l. quinquaginta. ff. de p̄ba.
Sed ibi testator legat. x. titio in testamē
to. post in eodē testamēto legat titio. x. sel
tñ debent. vt. l. plane. S. si nō. ff. de le.
j. Quia ex eodē testamento 7 eadē quan
titate cōcludit testatorē quātitatē nō vo
luisse multiplicare nisi euident p̄bare
contrariū. Sed ibi testator legat. x. titio po
stea in eodem testamento legat titio. xv.
vtrq; quantitas debet. l. plane pal. Et a
contrario sensu cū dicit eadē. 7 est rō ex vi

ueritate q̄ntitatis. Sec; si diceret Titio
cui legauī decē volo p̄stari q̄ndecim tunc
em̄ quindecim tñ debent. Idē dic in cō
tractib; put qdlibet p̄babile mediū cō
cludit. Ita multiplicatio deberi significa
tur. ubi gratia. Numerauī tibi decē. 7 in
cōtinenti stipulor viginti. illa debent. l. si
ita. ff. de noua. 7 dele. qz significatū sumit
ex stipulatione facti incōtinenti post nu
merationē. Itē ibi. p̄mitto tibi decem. ti
bi p̄mitto decē. bis tenent. qz si intelligē
tur de eisdē decē. p̄missio secūda esset fru
stratoria. qd nō est dicendū. argu. l. si qñ
ff. de lega. j.

Munus est duplex. aliud publicū aliud p
uatū. Publicū est qd in administrāda re
publica cū sumptu sine dignitatis titulo
subministrat. vt. ff. de mune. 7 bo. in p̄n.
Et differunt mun; 7 donū. qz munus est
cum aliqd dat cā p̄cedente. donū sō sine
cā. vt. ff. de r. sig. l. inter donū. 7. c. p̄m. d.
reg. iur. li. vj. Et inqt paul; in. l. mun; ff.
de rbo. sig. Mun; trib; modis dī. Uno
mō donum altero modo onus. inde imu
nitas appellat. Tertio officiū. vñ mune
ra militaria. Inde municeps qui mune
ra ciuilia capit. vnde dicit. Dat merituz
munus sed confert gratia donum. Mu
nus cum causa dat. donū sine cā. de hoc
etiā p̄ Jo. an. in glo. in. c. accusat; de here.
libro. vj.

Munera patrimonialia 7 mixta. Re. spec.
de censu. 7 exac. in tractatu libelloz. S.
nunc aut dicendū. vñ. q̄ aut sūt munera.
Itē munex alia sunt sunt sordida. vt are
ne fodiende. calcis coquende. q̄ in digni
tatib; p̄stitui nō cōsueuerūt. Alia sūt sor
dida cōtrario mō se habentia.

Murex est qddā gen; piscis. inde murile
gus q̄si legens murices. sūt aut murices
piscis ex quorū sanguine fit atramentuz
imperiale. in quo purpura tingeat. Et
fm accur. in. l. j. C. que res ven. non pos
etiā coquiliū est animal simile. Et vtrū
q; debet simul comburi. 7 siml teri. vt ex
eis fiant signa.

Murilegus. dī seru; auctoritate iudic; ma

numissus quē dñs liberos granando ma
numitti disposuit. liberi tñ mortuo patre
sui istū nō manumittūt. 7 sic tanq̃ mus
p foramina liberaf. i. libertatē scōsequit.
qz iure potestate manumittit. C. de mu
rile. in rubr. li. xj. fm Accur. vbi dicunt
murileguli serui q̃ capiunt pisces q̃ dicitū
tur murices. vt. s. Et in illis suis pt? nō
sequit matrē. sed succedit p̃i in officio. 7
in hoc est spālē. vt. l. q̃ aut p̃iem. 7. l. bi q̃
lib. 7. ti. palle. 7 hoc de iure romano. sec?
sūt de iure longobardozū. qz semp in de
teriorē trahit statū vt sit matrimonium.
Si aut cōcubinat? seruat ius romanorū
qđ sequit ventrē. insti. de inge. in glo. iij.
Musio. i. fatuus.

Monimenta dicunt pbatidēs 7 instrumē
ta q̃ cām moniūt. vide de elec. c. q̃uis. in
glo. si. lib. vj. Aliis monimenta dicunt. eo
quia monent 7 informant iudices qđ fa
cere debent.

Mutatozia dicūt vulgo diuersoria. vñ sul
lonica. q̃si secreta edificia. Et ponit etia
p vestimentis. p̃lib? mutationē hñtib?
Mutatio capit p variatōe i facto. vbi gra
tia. Testator legat cipbū vñ poculū. 7 sit
massa. vñ ecōtra. legatū nō p̃m̃it. imo de
bef massa poculo legato. vñ ecōtra. l. ser
nū filij. s. si pocula. ff. de leg. j. qz nō signi
ficat. voluntas testatoris mutata. Et q̃a
poculi ad massam. 7 masse ad poculū fa
cilis est reductio. 7 sic nō magna imuta
tio. etiā nec in estimatōe est magna disti
ctio. Item ibi. Testator lanā legat. 7 in
de facit vestimentū. legatū p̃m̃it. l. lana.
ff. de leg. iij. qz ex mutatione rei significat
voluntatis mutatio. Et sumit significa
tū ex hoc. qz lane ad vestimentū nō est fa
cilis reductio. Etiā qz quo ad estimatio
nē magna est distinctio. sūt q̃ ad adaptio
nē. qz vestimentū vni aptū alteri vix adap
tat. 7 si adaptat hoc fit cū magna vimi
nutione sui. s. ibi testator lanā legauit be
res de illa vestimentū fecit legatū nō p̃
m̃it. l. serū. s. itē si lana. ff. de lega. j. fm
intellectū glo. ibidē. Rō qz mutatio facta
p bere dē nullaten? significat voluntatis

testatoris mutationē. Et idem dicit in alie
na lana legata ponendo q̃ dñs ex ea ve
stimētū fecit. nā ex hoc nō significat mu
tatio voluntatis testatoris. nisi alis appa
reat. Nō est tñ dicendū q̃ debet vestimē
tū. sed estimatio lane. Item ibi. Testator
legauit areā. deinde domū desup edifica
uit. domus debet. l. seru? filij. s. aree. ff. de
lega. j. qz area est fundamentū 7 ps po
tissima. Etiā qz testator mutando videt
in eadē remanere voluntate. Nec im
positio edificij sufficit ad mutationē volun
tatis. imo qz voluntas remanet in lega
to 7 edificij sequit suū significatū q̃ te
stator legat domū. Item ibi. Testator le
gat domū. domus ad aliā areā reducitur
area debet. qz legatū tenet in tota re 7 q̃
liber sui pte. s. 7 si in pte rei p̃m̃it. tenet
tñ in pte remanente hoc addito q̃ ex mu
tatione rei nulla significat voluntas mu
tatio. S3 si testator legat domū q̃ ad are
am reducit deinde aree edificij imponit
nihil debet. l. si ita. s. si domus. in fi. ff. de
leg. j. Ratio. qz alia domus est 7 non illa
quā testator legauit. Itē ibi. testator le
gauit nauē. destruit nauis. et ex eisdē ta
bulis reficit. debet. l. si res. s. aream. ff. de
solu. Rō. qz est eadē nauis ex eisdē tabu
lis refecta.

Mutilare est aliqd mēbz amputare. vñ ali
qd integrū detruncare. vt boi manū vel
pedē vñ aliqd membrū auferre.

Mutuū est qđ alicui p̃ntat vt tpe suo red
dat. Et dicit qđ de meo tuū. vñ est nomē cō
positū ex corrupto 7 integro. qz qđ meū
faciat mutando tuū facio. An res q̃ p̃
derat vt argentū 7 silia q̃ numerant vt
pecunia. 7 q̃ mesurant vt frumentum:
mutuari p̃nt. vt. l. ij. ff. si certū pe. s. mu
tui datio. vbi dicitur q̃ mutui datio con
sistit in his rebus que pondere mensu
ra numero 7 consistunt. insti. q̃ mo. re.
cōtra. obli. in pñ. veluti olco. frumēto. pe
cunia numerata 7c. Et lz vsura sit qđqd
accidit sorti in mutuo ex pacto vñ intenti
one. p̃ncipaliter tñ in alijs reb? puta ve
stib? vel alijs nō in mutuo cōsistentib?

etiā vsura cōmittit. vt. xliij. q. iij. c. pletiq;
z. c. se. Usura est vbi ampli⁹ re⁹grit q⁹ dat
Pro quo distingue duplicē vsurā. vt in
fra de lsa A. Sz nūqd⁹ erit mutūū si q⁹s
oues ad numerū dederit. Rñdē q⁹ non.
qz in mutuo inspicienda est natura z cō-
suetudo rei mutuate. Nā pecunie cōsue-
tudo natura z aptitudo est vt ad nume-
rū det. l. j. ff. de cōtrahen. emp. z ven. z sic
de frumento. Sz libri. eq. oues. z filia nō
dant ad numerū. nec sic ad pond⁹ v⁹l mē-
surā. eo q⁹ res mutuata nō est eadē. Sz p⁹si
millis reddi debeat. Et in bñdī reb⁹ non
pōt oimoda similitudo iueniri ita q⁹ res sp
oio silis vendat.

Mutūū ei dantes z nībil inde spantes zē.
de vsu. c. pfuluit. z. c. nauigati. e. ti. in glo.

De Na

Ancisci est ali-

n quid acquirere cōse⁹ v⁹l adipi-
sci. Nā d⁹ nact⁹ sum illā. l. ad
ep⁹ sum v⁹l acquisiui eam.

Natura d⁹ multis modis. Qñq⁹ vis infi-
ta reb⁹ similia de fili⁹ pcreans. Secun-
do stimu⁹ v⁹l instinet⁹ nature ex sensuali
tate. pueniens ad appetendū. pcreandū
v⁹l educandū. Tertio instinctus nature ex
rōe. pueniēs. vt ē glo. j. di. j. ius aut nāle.

Naturalis d⁹ filius ex p⁹cubina q⁹ in domo
p⁹ria tenet vnica q⁹si loco vxoris. Et ta-
lis in bonis patris ab intestato succedit
in duas vncias p⁹ne substantie si ali⁹ filij
legitimi nec vxoris extant. in bonis autē
maternis cū filiis legitimis succedit.

Natale d⁹ scriptura cū annis vñi z p⁹con-
sata q⁹ dicebat Luciu⁹ esse natū ingenuū.
Et sic in legendis sanctorū incitulat na-
tale sancti Iohannis qñ moriē. qñ tunc
nasca⁹ nūq⁹ moritur⁹. v⁹l d⁹ p⁹ma natiui-
tas q⁹ est de iure naturali. Et oēm boiem
dicit liberū. vñ cōstitutū est non efficere
manumissionē natalib⁹. i. ingenuitatē. in
sti. de inge. in fi. Item vicin⁹ seru⁹ iste re-
stituit natalib⁹. i. libertati quā bz ex iure
naturali. ff. de nata. l. ij.

Naulū est v⁹ectura siue p⁹ciū qd⁹ p⁹stat p⁹ ea
dē facta collatiōe inter vectores vebētes
p⁹ mercede nauigatiōis illis q⁹ nauigiū ex-
ercent v⁹l ducunt. Nā Ro. de Ro. in singu-
larib⁹ suis dicit ad qd⁹uem talē. nautanz
p⁹ducti. v⁹l mulionē. aut galeā ad portādū
familiā meā Quid si morian⁹ aliq⁹ i nauī
vtrū p⁹ illis nauta debeat naulū v⁹l pensi-
onē hie. Sub distinctiōe si sit cōuentio de
illis ducendis v⁹l ad talē locū deportan-
dis. tūc p⁹ mortuis nō bz solui naulū. Si
hō sit de illis pactū in nauī ponēdis. tūc
secus. Tertio si dubitat⁹ de verbis: tunc
etiā debet⁹ naulū tex. est sing. in. l. si vebē-
da. in pñ. ff. ad. l. ro. de iac. Sile dicit⁹ de
infante nato in nauī. ff. locati. l. si adest. S
si q⁹s mulierē.

Nauta ē q⁹ misstrat nauī v⁹l ducit nauē eam
gubernās. z ea q⁹ ad vñ ei⁹ p⁹tinēt faciēs
ff. nau. cau. sta. l. j. S. ij. ff. fur. aduer. na.

Nautic⁹ tiberin⁹ est q⁹ nauigat in flumie ro-
me vebēdo in romā v⁹l exuebendo ad ca-
stra. vt. C. de nau. tibe. l. ad castra. li. xj.

Nauticū fen⁹ est qd⁹ p⁹pter nauticā pecuni-
am v⁹l qñ nauticā erigit⁹. ff. de nau. fen. p
totū. z. C. eo. ti. l. cū p⁹ponas.

Nautica pecunia est q⁹ piclo creditor i na-
uigio suscepto dat⁹ trabēda. Sz qñ nauti-
ca est cū piculū mutuate pecunie i me re-
cipio si aliqua cōditio nō extat puta si p⁹si
scator nō capiat p⁹sces z hñdī. vide glo.
C. de nau. fen. in Rubrica.

Naufragiū est naue fracta submersio rerū
siue corporū. z d⁹ qñ nauis fragiū. i. fra-
ctura. C. de naufra. li. xj.

Nauicularij seu naucleri sūt q⁹ trāsportant
publicas spēs fm Accur. C. d nau. pub.
spe. trāf. li. xj. sup Rubrica. Et dicunt⁹ eti-
am illi q⁹ añ nouarias spēs a susceptori-
bus in puincia acciper⁹ romā v⁹l i castra
vbi erant milites deferre debebant.

Nausochoniū ē dom⁹ in q⁹ iuuenēs educā⁹

De Ne

Necessitudo ē parētela v⁹l agnatio. l. nō est
singul. ff. de reg. iur. vbi glo. sic exponit.

Ne p⁹ vt nō capiet. ff. de acq. posse. l. q⁹ absē-

ti. S. f. De hac dictioe vide. C. de iudic. vi. col. in aut. cui relicti.

Nec implicat sensu contrarium expresse. vt nota. in. l. iuris ignoratia. C. q. admit. ad bo. no. possessio. poss.

Negotium est triplex. s. cōe. publicū et pūatū. Cōe qd pūnet ad dispositiōez alicui? regiōis. Publicū qd pūnet ad regimē alic? ciuitatis. S. pūatū qd pūnet ad pūataz psonā. Et istis trib? negocijs corrdet triplex dispensatio. s. politica. q. cōsistit in pūsiōe plurimū seu toti? cōitatis. Et hoc docet in octo libris politicorū Aresto. Eco nomica. q. cōsistit in dispositiōe familie. et habet in duob? libris iconomicorū Aresto. Et monastica vel etbica. q. cōsistit in regimine suipsi? tū. et illa tractat in. x. libris etbicorū eiusdē.

Negotiatio est in cōmertijs sicut negotiū in dispensatiōe. vñ tā negotiatio q. nego ciū. Aliqñ significat actiōē alic? rei cui? priūm est ociū. aliqñ actiōē esse idem qd iurgū litis. Et d. qñ negās ociū. c. for? S. negotiū. de ver. sig.

Negligentia est eius qd fieri debet vñ pōt obmissio.

Negatiua apud iuristas est improbabilis. vt. vj. q. v. actor. C. de pba. l. actor. d. elec. bonē memorie. s. vbi dicit. Negantis factuz nulla est pbatio. subaudi directa. qz qd nihil est n̄ cadit i sensū. Vñ sciēdū q. multiplex est negatiua. s. facti. dicti. iuris et q̄litas. et q̄dam pura. Vñ negatiua facti duplex est. s. pura. q. habet determinatiōē tps. loci. vel alteri? rei. puta qz est coartata ad certas psonas. de q. est casus in. c. tercio loco. de pba. vbi coartat ad psonas capituli. Et illa pbari pōt indire. cte. vbi gratia. Si instrumentū exhibeat cōtinens stipulationē factā tali die vel loco. arg. c. ex tenore. de test. Aut non habz aliquā taliū determinatiōē. et tunc pbari nō pōt directe vel indirecte. vñ ou? pbandi transferē in aduersariū. et hoc idō qz negationū nō sunt cause. nec circūstātie. q. sunt necessarie in pbatōe. vt si q. dicit se nunq. cōtraxisse cum berta. vñ nō

cognouisse Bertā q. d. negatiua explicata. de fri. et malef. c. j. Vel d. negatiua positio. Est em̄ positio negatiua implicita. vt pono q. in electione tū quatuor cano nici p̄sentes fuerint vt in. c. cuz ecclia. de cau. possessio. et p̄prie. Quas positioes negatiuas iuris rigor repellit. s. eq̄tas eas admittit si iudici videbit. vt in. c. j. de cōfessio. li. vj. Etia ibi si aliq. dicat se cē nō citatū et negatiua facti mixta d. q. cū af firmatiua implicita miscet vt illa q. habz affirmatiua implicite dicendo. Ego non renunciaui sponte. qñ dicat. renunciaui coactus vñ inuit. Et hoc d. pbari ab eo q. negat. c. sup hoc. de renū. S. negatiua iuris pbari pōt. vt si dicat q. alicui. non potes esse testis. d. hoc pbare. Sitr si ne get emancipatio rite facta et negans ali. q. iuste factū. d. b. pbare q. nō sit factū de iure. sed p̄ ius. vt in. l. ab ea pte. S. j. ff. de pba. vbi d. ab ea pte q. dicit aduersariū suū ab aliq. iure p̄bitū esse speciali lege vñ cōstitutiōe pbari optere. Idē rñ. det si q. negat emancipationē recte. factā pbatōē ipam p̄stare deberet.

Negatiua vō q̄litas duplex est. s. aut q̄litas intrinsece. aut qualitatē extrinsece. De q̄litate intrinseca. vt cū hō nascit. et tunc p̄sumit negatiua nisi p̄bet affirmatiua. vt si neget sciencia. pbandū est boi examinatiōe iudicis. de pben. cū fm apo stolū. Si etas p aspectū corpis. si legitimitas. aut q. is cui legitimitas opponit est de hoc infamat. et tūc cogit se purgare. c. bone. palle. Dicendo ergo. Ille nō est idoneus. nō est legitimus. nō est soluen do zc. pbari d. ab eo q. dicit. q. q̄libet p̄sumit idoneus. bonus zc. nisi priū p̄bet d̄ p̄sum. dudū. de scruti. in oz. fa. c. vnico. c. nisi ius p̄sumat in cōtrariū. ff. de dona. li. ter vi. et vro. q̄nt. ff. de pba. si pactū. et si cyrographū. Etia iuder q. bz ex hoc officio suo cuncta rimari. c. iudicatē. xxx. q. v. et. xxiij. q. viij. occidit. de offi. de leg. sup q̄stionū. S. intentiōis. p̄t et d. si viderit e pedire. et interrogare sup negatiua. ar. c. de iterro. act. l. vbi cūq. et. c. cū Jobānes

de si. instru. vbi iudex facit interrogatio-
ne qua etiam ps facere non potuit cum esset in
ca conclusum. faciunt nota. p. Hosti. 2 In
no. in ca. sup bis. de accu. 2 maxime sup
negatiua. vbi agit de salute vl' piculo aie
arg. de re iudi. c. lator. ad finē. Ex p'dictis
elicif q' q's in iudicio excusat a r'ndendo
positioi negatiue. ideo q' negat non ponit
sed remouet. siue sit negatiua implicita:
siue explicita qua faciunt be dictioes. t'm
solu rē. 2 Spe. ti. de depo. f. octauo. Sic
pbat neutra p'dictaru poni posse. Ma po
sitiones succedunt in locu p'bationu. vt in
aut. de bis q' ingredi. ad ap. f. fin. An id
solu veniet in positioe qd in p'batioe. Sz
negatiue vt p'dict' nulla est directa p'ba
tio. ergo nec positio. 2 dat Bal. rōem. qz
r'nsio ad positionē fit ad releuandum ab
onere p'bandi. Sz positiones negatiuas
nō bz necesse p'bare. f. nō est ei r'ndendū
Et ita dicit sentire glo. in l. ij. in. f. qd ob
seruari. C. de iur. ca. Si vō haberet neces
se p'bare. tunc deberet r'nderi. vt. ca. j. de
cōfel. li. vj. Idē dicit negatiua positionē
esse in q' ponit dictio absqz. vt no. Ex. in
l. actor. C. de p'ba. in. ij. q. b. verū qn ista
dictio absqz venit ad exclusionē alicuius
affirmatiue. 2 ita ex se nō implicat affir
mationē. Sec' si implicaret illā. vbi g'ra.
Pono q' res fuit absqz eo q' Titium tali
die pcuteret. qz tota die fui absens alibi.
Ma talis positio nō d'z mera negatiua qz
oriz ex affirmatiua. f. fui alibi. Et hoc te
net Spe. in ti. de posi. f. videndū. v. vij.
fa. no. in l. i. de inuti. l. i. f. itē verborz. Itē
qz ponēs illud qd ponit si negat necesse
bz p'bare. l. actor. p'al. q' ē canonizata. vj.
q. vl. actor. in q' d'z actor qd assueuerat p
bare se nō poterat p'fitendo reū necessi
tati mōstrandi cōtrariū nō astringit. Cū
p rerū naturā factū negātis p'batio nul
la sit. Et sicut p'positio negatiua. vt p'di
ctū est. sic etiā positio negatiua. est triplex
scz facti. iuris 2 qualitat'. Et facti duplex
scz simplex 2 pura q' nō bz determinatio
nē loci. t'pis vl' rei cōsiliis. vt illa. Pono
me nō cognouisse bertā. c. j. de frig. 2 ma

le. rē. De tali etiā in. c. cū ecclesia sutrinā
de cā poss. 2 p'prie. Et alia impura vl' mi
rra. vics q' est certo loco coartata. vt in. c.
p'posuisti. de p'ba. vbi p' loci inspectionez
pbat nō cognita. Et bz in se sensum af
firmatiuū implicitū vt nō cognita. i. vir
go. Et dicit Bar. de sap. in. l. q'cunqz p'al.
se semp defendisse. q' q' p'ponit negatiua
bz cā p'bare etiā si nō sit coartata locovt
tpe. qz intelligit coartata p'sona. p'ponen
tis p' ca. p'leriqz. ij. q. vij. vbi boni viri suf
ferūt peccata alienaz tacent. qz q' sciūt in
dicibus p'bare non possunt. Et hoc ip se
idem p'cludit. C. de ser. fugi. l. p'al. Donat
actor q'qd velit affirmatiue vl' negatiue
p intentione sua fundāda. hoc p'bare de
bet. Et nota q' antiq' t'oc. negatiua p'ba
ri nō posse intellerere p' testes. Sz bodie
iudex potest admittere positiones negati
uas q' nō possunt p'bari nisi p' cōfessionē
aduersarij. si saltē hoc videat ei equuz et
expediens. De hoc de tempo. or. dilect'
de eta. 2 q'li. c. vl. 2 est glo. an penul. in. c. f.
de cōfel. li. vj.

Nepos est fili' filij vl' filie. f. neptis filia eo
rūde. Etiā nepos capit p' filio fris. c. ij.
de arbi. c. fundamenta. de electio. li. vj.

Nepos posthum' est q' post mortē aui na
tus est supstite suo patre.

Neopbit' d'z nou' in fide. vt. xlvij. di. qm
a neos qd est nouū. 2 p'bitos qd est fides
Itē d'z nou' in religiōe. ea. dist. sicut olim
Et prohibet talis ordinari in duabus de
causis. vt ponit Bos. in sum. de tempo. or
di. f. sequit.

De ni

Nisi quot modis capiat. vide p' Dy. in re
gula peccati. li. vj. 2 l. actione. C. de tras
acti. Ma qn dictio nisi sequit negationē
tūc stat inclusiue 2 tunc ponit respectum
excipiēdi. vt. c. postulastr. 2 in. c. sedes. de
rescrip. c. romana. v. ij. de ap. li. vj. Si vō
pcedit affirmatiue. 2 hoc respectu excipi
endi tūc p'uat. c. j. de ap. c. si vō. de sen. ex
cō. cū filib'. Itē si adq'at oratiōi affirma
tiue p'uat. de testi. c. de testib' in fi. Anqz

hec ponit nec pnat. ij. q. j. hec est rō. **M**az oratio pcedens nō cōplectebat illū casū. Interdū ponit p sed. xxvii. dist. si deus. de. Qñq. p si nō. vt. c. pterea. ij. d. ap. z. c. q. cūq. de sen. excō. lib. vj. Qñ qñ ponit nisi in sententijs z in ultimis voluntatibus videt inducere pditionē. sec⁹ in pti bus. De hoc vide p dñm Dy. vbi supra. Et dicit nisi cōponit ex ni. i. non z si. qñ nō si. Et sumit triplr. Primo cōditionalr. Sec⁹ exceptiue. Tercio bis modis siml. Itē pditionaliter duplr. vel quo ad resolutionē. vel q ad dispositiōē. Quo ad resolutionē ibi. Vendo tibi fundū p decem nisi ali⁹ infra mensem attulerit meliores cōditionē. Nā venditio est pura. solutio cōditionalis. qz resoluit vlt rescindit si ali⁹ infra mensem attulerit maius pciū. s. nō stabit venditio. l. ij. §. si in diez. ff. pro emp. Itē ibi. Legō. x. nisi nauis ex Asia venerit infra mensem dispositio ē pditio nalis. qz sensus est. si nō venerit legatum valeat z pfiat. Silr ibi. Legō nisi nolu erit. dispositio cōditionalis z legatū cōdi tione. Et est sensus. legō si heres nō ptra dixerit seu pbauerit sicut appositā cōdi tione. si capitoliū nō ascēderit. l. si. §. d. cō di. insti. Itē ibi. Legō decē adimo nisi na uis ex asia venerit. ademptio est cōditio nalis. z est sensus. adimo legatū z nolo te nere ipm si nauis venerit. z qz ademptio est sub cōditione. videt batū sub ptraria cōditione. l. qb⁹ diez⁹. §. q. Titio. ff. de cō di. z demō. Significat etiā exceptiue qñ eximit seu tollit aliqd qd est in oratiōe p cedenti. vt nō sit idē ius vlt idē effect⁹. Et hoc duplr. vt pmissum est. s. affirmatiue post oratiōē negatiuā. z negatiue p oratiōē affirmatiuā. vt null⁹ hō currit nisi socrates. ois hō mouet nisi Plato. facit l. j. C. de transac. z. i. si en. in fi. ff. si qd cau tio. cū ibi nō. Itē in pdictis vbi refert ad resolutionē z ademptionē facit cōditio nē. Et significat etiā aliquatr exceptiue. z sic pditionaliter significat. z exceptiue sil. Nihilomin⁹ z nihilomagis differūt. qz pxi mū inducit affirmationē. secundū nega

tionem. vt in insti. qui. nō est pmiss. fa. te. §. j. in glo.

De No

Moiator. i. elector officialiū. vt. C. de pi. no minis to. l. j. z. ij. li. xj. **N**omē qñq. idē est qd ius debitoris. vt i. l. a diuo pio. §. in plib⁹. vbi dicit q. pmo de bent venire. i. vendi mobilia. scdo imobi lia. tertio noia. i. iura debitorū cōdemna torū. z spāliter in. §. sic qz. z seq. Itē qñ qz nomē idē est qd fama. vt dicit dō. **M**e lius est nomē bonū qz vnguenta pciola. Ecclis. vij. Etia qñq. capit p noie rei p pio vel appellatiuo. z sic dicit. **N**omē pso nans debet esse rei. xj. dist. clerico. de pie ben. cū fm aplm. insti. de dona. §. est z ali ud gen⁹. xvij. q. j. si cupis. **D**e noie p pio dicit q. similitudo nois inducit affectiōē. ff. de leg. ij. l. cū fili⁹. §. pater. iuncta glo. z. ff. d leg. j. si qd in fundi vocabulo. vbi dicit q. d nomine p pio non est cura. vel de cogno mine. dum in substantia non erret. quia nomina hominū mutabilia sūt. rerū autē im mobilia.

Nobilitas fm Bart. de Saxofer. in tracta tu de nobilitate quē cōposuit circa. l. si vt pponis. C. de dig. li. xj. post qtuor opini ones de nobilitate qd reprobat. **N**obili tas est q̄litas illata p pncipatū tenentē q̄ qd vltra honestos plebeos accept⁹ ostendit. Primo dicit q̄litas. qz pōt adesse vlt ab esse pter subiecti corruptionē. nā mulier plebeia nubens nobili nobil efficit. l. mu lieres. C. de digni. z. l. femine. ff. de sena. z bi qb⁹ impator de nouo cōcedit dignita tē. vt in co. ti. pal. Ita mulier nobilis nu bens plebeio efficit ignobilis. sicut ille q̄ ppter delictū pdit dignitatē. l. q̄tiens. z. l. iudices. C. de ti. Et sic in aliq tpe qd ē no bilis. in alio ignobil. imo i vno loco z nō in alio. vt farracen⁹ nobilis cap⁹ a xpia no est ignobilis z seru⁹. z ecōuerso. Dicit illata. qz null⁹ a seipso pōt habere digni tatē vlt nobilitatē. s. oportet q. p aliep cō ferat imo q̄ sua auctoritate assumeret in crimē falsi iudiceret. vt in. l. iuliane maia.

ff. de fal. et in reg. iur. c. f. lib. vi. vide no. p. Bart. in l. vendat. C. de pfe. et mo. et in l. j. C. vt di. dig. ordi. seruic. et Bal. in l. data opa. in xvij. coll. C. q. accu. nō poss. vbi ponit de nominatē se comitē q. nō d. et de cantante nos. cū nō hnt nos. Etia q. dignitas inferē in aliū ex mera grā cōcedentis. f. pncipis q. nō recognoscit supiorē. als em supior cogeret inferiorē vt daret dignitates. sic esset ex debito. Possūt tñ pcedere aliq. cāe ex cōgruo impellētes cōcedentē. vt sunt vtutes. actus vtut. osi. ff. de ori. iur. l. ij. in pen. et vl. colūna zc. Dicūt p pncipatū tenentē. Sed pncipatū oim tenet de? q. qñq. nobilitates et dignitates tpales immediate instituit. Quā q. alius pnceps nō recognoscens supiorē tpalem. Nā baro q. nō est miles p̄t certo casu facere militē. licet ptrariū notat Cy. in l. iij. C. de her. tu. et bar. in l. fi. E. vñ liberi. vbi dicunt q. q. nō est doctor nō pōt facere doctorē nec militē q. nō est miles. Possunt tñ reges vel duces extra regnū suū in alienis p̄tib. facere milites q. ea que sunt voluntarie iurisdictionis. vt ē facere militē p̄t exerceri extra territorium l. j. et ij. ff. de of. p̄cōsul. et lega. Dicūt q. q. s. vltra honestos plebeios. q. a plebeiorū q. dā sunt honesti. q. dā viles. l. mulier. C. e. ti. Licet ergo honesti plebei sint mag. accepti. nō tñ sunt nobiles q. nobilis est acceptus vltra honestos plebeios. Et dī acceptus. q. nobilitas cōsistit in hoc q. pnceps facit quē gratū et acceptū. licet in ciuitatib. q. regunt p pplm. nobiles sint interdū min. accepti. et plus puniant in penarū impositione. Dicūt vltimo oñditur q. si q. s. p mille annos viueret cū oib. virutib. et pnceps eū summe diligeret et acceptū haberet. tñ plebei remaneret do. nec in eū inferē dignitas nobilitat. p pncipē. q. ostēdit accept. vltra plebeios. Et p̄t offensio fieri vbi exp̄ssis hoc cōtinentib. l. ille ante. S. cū vbo. ff. de lega. iij. Quā q. etiā nō exp̄m̄ssis vbi. et tunc dī fieri aliquo actu b. q. de necessitate importante l. p herede. S. p̄pomi. ff. d. acq. heredi. vt

si cōcedit alicui officiū qd bz dignitate. vñ nobilitatē annexā. vt comitatū. duca. tū zc. Cetera de nobilitate. videt. q. tuor opiniones. et tres nobilitates. Et q. ali q. s. debeat pbare nobilitatē. vide in tractatu pall. Et vtrū nobilis ppter ingressum religionis pdat nobilitatē. vide Zo. de Ro. in singularib. suis. Bal. in l. deo nobis. C. de epis. et cle. et qd nō facit. ff. de re. iur. l. iura. q. dicit iura sanguinis nullo iure civili dirimi possunt. Et nobilitas ē quoddā ius sanguinis qd est incōmutabile. vt in l. ius agnationis. ff. d. pac. vide glo. oz. xxvij. q. ij. scripsit. xx. q. iij. p̄s cleric. q. volunt q. sic. quas approbat Specu. in ti. de statu mona. S. j. v. xi. Etia dñi de Ro. inf. q. s. talis qd de facto fuit mota allegabant duas glo. apte volentes monachū nobilitatē pdere. Primā in. c. j. de purg. ca. sup. v. ingenu. nō est. Secūda in cap. ea que. de sta. regu. super vcr. psonarum. de lectu. Quibus tñ nō obstantib. domini de rota ptrariū determinarunt p rōnem. vt supra.

Nō obtemperare. i. nō obedire. vt q. sciēs nō pareret vocat. a dño. vñ iudice. ff. si q. s. ius di. nō obtemper. in rubro et in nigro. Nō significat negatiue cōter. q. aduerbiū negandi. Quāq. tñ etiā significat affirmatiue vt ibi Promittē m. x. et rñdens. q. nō l. j. S. j. ff. de v. obli. Nā sensus est q. promittis et consentis significato sumpto ex dictione quare iuncta dictioni nō. q. si viceret. Nō est rō negadi. i. assentio Et idē ibi si interrogat. an velim adire hereditatē mibi delatā. rñdeaz. cur nō. videoz adire hereditatē. Secus si dicerā. bec hereditas nū displicet. nam tunc non videoz adire. q. non sequit nō displicet. ergo placet. q. est mediū inter nō displicere et placere. f. non placere. sicut est mediū inter velle et nolle. f. nō velle. Nec obstat. l. cū antea. C. de arbit. vbi tex. dicit. non displicet. Et ptes sententia ab arbitro lata vident approbare. q. ibi non displicere cap. p̄t. p placere. et hoc ex approbatione arbitri. Etiam qñd q. duplicat dicio nō. tñc

significat affirmatiue. l. duobus. ff. de s. si-
gni. Nam due negatiōes faciūt vnā afir-
mationē. qz negatio destruit negationē
nisi p̄abili medio p̄ferentis inferat vo-
luntas. vt. l. j. C. de ser. fu. 2. ff. de offi. p̄l.
vr. l. pmulgaris. 2. ff. de sena. l. femine et
de iureiu. 2. si xps. in p̄ncipio.

Notabilis. i. notat? vñ infamis. c. ex pte ade.
de testi.

Nō admitti ad p̄tē capif. p ipso qd est nō
admitti facta distributiōe ad ptes. qñ ps
cui facta est nō admittit. Vel ideo. qz in
rerū natura nō est. vñ qz als admitti non
pōt. vbi g̃ra. Legatū relictū est m̄i 2 post-
būmo. Postūm? existens in vtero licet
nō admittat ad p̄tē. significat tñ me tñ
admittendū ad p̄tē. l. si duobus in p̄n. ff. de
leg. j. Ratio. qz mibi ps tñ relictā est. Et
si dicat deficit cōiunct? qz nō admittit.
ergo ps ei? mibi accrescit ex dispositione
legantis. vt patz in materia cōiunctionū
2 sic admittat ego ad totū. Rūdet q nō
deficit cōiunct? in casu p̄missio. qz ē spes
eū nasci 2 admitti. Itē ibi. Testator mi-
bi 2 ei q cape nō pōt legat. 2 ego ad. v. tñ
admittat. l. si Titio. ff. de leg. ij. 2 intelli-
git Bart. q cape nō pōt. qz aufert ei res
a testamētō tanq̃ indigno. 2 si nō admie-
tit. loco eius admittit filio. 2 sic ps eius
nō deficit. nec mibi accrescit. Item ibi. te-
stator legat mibi 2 suo suo p̄prio. ego ad
mittor tñ ad p̄tē. l. plures. §. si cōiunctū.
ff. de leg. j. qz ex pte tñ mibi relictū est. et
ps cōiuncta nō oīno deficit. qz naturalis
seu de eq̃tate sibi debet. Sz ibi legat mi-
bi 2 illi q nō est in rerū natura nec eē spe-
rat. admittor ego ad totū. l. si duobus. p̄al-
le. §. si. ff. de leg. j. Rō. qz ps cōiuncta oī-
no deficit. Idē g̃ in oī casu in quo ps to-
talr deficit. vel qz cōiunct? morit̃ an te-
statorē vel relictū est postbūmo q nascit̃
abortiu? vel si cōiunct? repudiat. qz tñc
ps cōiuncti oīno deficit. 2 iō ppter cōiun-
ctionē alteri p̄ri accrescit. l. 3 de cōsuetudi-
ne q̃rundā p̄tū. vt francie. cōiunctio nō
significat ius accrescendi. Ideo q̃ntūcū-
qz deficit ps vni? alter tñ ad p̄tē admit

tit. l. sibi relictā. Significat ergo nō ad-
mitti ad p̄tē ipm cōiunctū ad p̄tē tñ vñ
ad totū admittendū put B qdlibet medi-
um p̄babile declarat.

Nolle 2 nō velle differūt. qz nolo importat
p̄cise resistantiā. cōtempitū 2 oīmodā con-
tradictionē vñ repudiationē. 2 nō solū ab-
sentiā voluntatis. Sed nō volo tñ aliq̃-
lem 2 nō oīmodā importat p̄tradictionē
vt no. Jo. an. de offi. dele. c. prudentiā. §.
serta. sup. n. nō velit. Et qñqz capif nolo
vt etiā nō importat p̄cise resistantiā pro
nō volo. vt in. c. finē litib? de do. 2 contu-
ibi nolit aut nequeat Bz Jo. an. 2 sequit̃
Ain. Sitr dormiens nō vult legere tunc
2 tñ exp̄sse se legē nō negat. vt no. de spō.
c. ij. Et dictio nolle cōponit de nō velle.
Aliq̃ tñ talē nō ponunt differentiā. dicen-
tes. q nō velle significat p̄uatiue. i. nō eē
voluntatē seu motū voluntatis. Sz nol-
le significat p̄sitiue. i. esse motū nō fieri.
vel nō obtinere illud de quo q̃rit Et p B
dicunt doc. q si heres deliberando de ad-
eundo dicit se non velle adire. hec verba
nō significant repudiationē. qz nō velle
adire est nō habere motū animi ad eun-
dū. nō aut p hoc sequit̃ q repudiet. secus
si dicat. nolo adire. qz sensus est q habet
motū animi ad nō habendā hereditatē
2 iō significat repudiationē. facit. l. filij. §.
j. ff. ad tercl. ppter B dixit lex. q inter vel-
le 2 nolle est mediū. l. nō velle 2 nō nolle
l. j. §. scientiā. ff. de tribu. ac. 2 hoc de pro-
prio significato vbi. Sz ex cōiunctantīs
possunt recipi alia significata.

Nota est idem qd infamia. l. j. ff. de his qui
nota. infra.

Notare qñqz est rep̄bendere. ca. si. de fortit.
qñqz infamare. c. accedens. de purgat. ca.
no. qñqz cōsiderare. c. cū olim. ij. de offic.
dele.

Notari? est publica p̄sona. qz ei? officiū ad
publicā vtilitatē inuentū est. 2 dī a notā-
do qd est negocia hoīs publice 2 aucten-
tice in publicam 2 auctenticā formā redi-
gēte. Et idē dī scriba a scribēdo. 2 tabel-
lio seu tabellari? a tabla. Re. §. loc? suis.

Notus dicitur illegitimus et pater adulterio natus. sicut dicitur notus febribus qui affligit ut quartana. non tamen est vera quartana. ut notum glo. in. S. persone de in fi. c. nisi cum pater dicitur. Etiam dicitur a nota. id est infamia. quia talis infamia incurrat.

Notorium est triplex. Quoddam est notorium presumptio. id est quod est de euidencia iuris vel benevolentie presumptum. ut paternitas. filia. tio. ubi non requiritur alia probatio. c. qm. de fi. pbi. Item de hoc quod quis sit alicuius filius non potest vere probari. l. lici. ff. de condi. et dem. stra. ubi filius est quem nuptie demonstrant. ff. de in ius vo. l. qz temp. in fi. Item et vir et uxor aliquem infantem nutriunt et dicunt eum filium eorum esse. tunc presumunt eorum filius. Est ergo notorium presumptio euidencia rei euidenter a iure presumpta. Aliud est notorium iuris. Testis clara iudicialis confessio. in couincibilis probatio. et irretractabilis diffinitio. de quo. l. notorio quod damnatus est. vel in iure confessus. Et sic illud est duplex videlicet per confessionem factam in iure. et per sententiam iudicis. ut in. c. vestra. de coha. cle. et mulie. Tertium est notorium facti. id est quod commissum vel factum non dubitatis a populo vel maiori populi parte. et per euidencia rei nulla potest tergiversatione celari. nec oportet quod omnes circumstantie facti sint nota. ut. c. vlti. de coha. cle. et mul. c. cum dilectus de purgac. cano. in fi. ij. q. j. manifesta. et. c. se. Et illud notorium est triplex. scilicet per triplicem distinctionem facti. Quoddam est facti permanente et continuu. ut quod de solis stat in palacio papamensi continuu. c. dilecto. de appel. et illud non indiget probatione. Aliud est facti transiens. ut quod quidam in publico palacio deciderit coram populo. Tertium est notorium facti interpolati. ut quod usurarius una die tenet mensas paratas. alia non. Et illud sic describitur. Est quoddam intellectuale et notum. sic quod non potest aliquis tergiversatione celari. ut quod plures cognoscat concubinam cum qua habet anialia gradientia circa focum panis pascetia. De hoc plenius nota. per tot. l. c. vestra pal. ubi tractat materia notorii quod est a deo intrinseca quod dicitur Jo. de ligna. et dominus antho. de

Butri. quod multi loquuntur de notorio. quod sit notorium ignorantes. Et in concilio Basiliensi in sessione. xx. additum est quatuor modus ultra tres communes notorietatis. scilicet quando sacerdos mulierem de incontinentia suspectam et infamata tenet. et per suum superiorem admonuit ipsam cum effectu non dimittit. ut in de cre. quod incipit. Quicumque clericus in quo etiam notorii concubinarij a preceptore fructuum omnium beneficiorum suorum trium mensium spacio ipso facto suspenduntur. quos fructus superiores conuertat in fabricam vel in aliam euidenter utilitatem ecclesiarum. ex quibus isti fructus percipiuntur. et nisi monitus concubina dimittat. aut aliam non resumat omnibus beneficiis puer. Et nota quod moderni ponunt nouum genera probationum. quod in iure formaliter differunt. ut sunt argumentum. presumptio. iudicium. fama. rumor occultum pene. occultum omnino. manifestum et notorium. Tunc argumentum est ratio rei dubie faciens fidem. de bere. cum ex iniuncto. de verbo. signi. c. forus. Presumptio est quoddam medium intellectuale veritatis eliciendum de ex circumstantijs insurgens. de presumptio. ex studijs. De illa quod sunt iuris tamen. et quod iuris et de iure non. in. c. is qui fidem. de spon. ubi glo. no. de quintuplici presumptione. Iudicium est medium intellectuale ex aliquo singulari circumstantia insurgens. C. et ff. de rei vendi. l. indicia. Fama est illese dignitatis status vita et moribus comprobatus. hoc verum de fama bonis. sicut infamia est lese dignitatis status vita et moribus reprobatum. Sed fama de aliquo negotio est medium veritatis eliciendum et communis et clamorosa insinuatio insurgens apud totam vel maiorem partem populi ex incerto auctore pueniens. Rumor est particularis insinuatio clamorosa ab incerto auctore consurgens. Pene occultum quod probari potest. sed differenter. Occultum omnino est quod nullatenus probari potest. et subicitur iuri diuino. de limo. sicut. vj. q. j. si omnia. Manifestus dicitur quod de facili probari potest. et notorium supra descriptum est. De quo etiam datur exemplum de statua et percussione. ut no. in. c. super eo. de testi. cogent. et in. l. ciues. C. de appella.

Nouatio est poris debiti a poris debiti et p
oris obligatiōis pib? B volētib? expōsse i
aliā obligatiōē trāsfusio vlt transactio
verbi grā. Debui tibi centū aureos sū cō
ditiōe si nauis venerit ex asia. placuit in
ter nos nouare obligatiōē. vt illud qd
debui tibi sub cōditiōe. purez sine con
ditiōe debeā. Nec est nouatio ita q pri
or obligatio cōditiōnalis transit in poste
riorē purā p nouatiōē. Eodē modo po
ne exempla in silib? vt. ff. de noua. z. C.
eo. ti. p totum.

Nouale est terra p̄cisa als p̄termiffa q̄ per
annū cessat Alij dicunt q ex silua q arbo
ribus extirpatis ad cultū redigīt fieri no
uale dicat. Et vtrāq illarū interpretatiō
nū colligit ex legib? ciuilib?. Sed apud
notarios romani p̄tificis nou? vsus ob
tinuit. q nouale etiaz dicit ager de nouo
ad agriculturā redact? de quo non extat
memoria q aliqui cult? erat. vt in. c. qd p
nouale. de s. sig. vbi de hoc.

Nouū opus facit q̄ aut edificando aut de
struendo. aut foueā faciēdo p̄stiuā faciē
opis immutat. Secus si ver? reficiat vel
incrementū imponat. qz tūc nō videt no
uum op? facere. ff. eo. ti. l. j. S. nouū. z. S.
si q̄s edificū.

Noui opis nunciatio fm Host. est ille qui
de nouo edificat in p̄iudiciū alteri? facta
legaliter. l. j. ff. de no. ope. nunc. Et p̄tinet
ad ea tū q̄ sunt solo cōiuncta. vt. l. j. p̄a.
Fit autē tripl̄r. Primo solo verbo p̄cen
do. Nuncio nouū op? z hoc in loco edi
ficij ipsi dño noui operis. Secundo p̄ sa
ctum lapidis vel lapilli. Tertio p̄ iudic
p̄hibitionez. Primo modo nuncians p̄
dit possessionē. z facit aduersariū posses
sorem. vbi grā. voluisti domū edificare in
fundū meū. z nuncians tibi q nō faceres
discendo. nouum opus nuncio. i. p̄hibeo
nuncians do secundo z tertio modo recti
net possessionem fm Ber. in. c. ex pte de
ver. sig.

Nouū opus nunciare est p̄hibere ne edifi
cium fiat. vt qn nuncio tibi ne edifices in
fundo meo vlt p̄ iactū lapilli p̄sentib? te

stib?. Nec nunciatio h̄z talē effectū q̄ si edi
fices ibi sp̄eta nunciatiōe mea absq̄ B
caueas de opere demoliendo seu destru
endo. Si te apparuerit iniuste edificare.
q̄cqd postea edificauer? siue iuste siue in
iuste. totū d̄bebit d̄strui. vt. l. j. p̄a. S. op?
nouū. z. S. nūciam?. Et si aliqd in publi
co fiat. omnes ciues opus nouū nuncia
re possunt. Nā rei publice interest q̄ plu
rimos ad defendendū suam cām admit
tere. l. iij. in fi. ff. de no. ope. nunci. Et dicit
tur in. S. opus nouum p̄alle. q̄ hoc edi
ctum nō complectit omia opera. vt. d. de
interdictis.

Noxa d̄z qd nocet vel nocuit. vt seru? z cer
uus aut aliud aial nocens. vt. ff. de noxa.
ac. in Rubrica.

Noxia d̄z ip̄m delictū maleficiū vlt damniū
vatiū. vñ Noxia d̄licetū delinq̄ns noxavo
cat. vt in fi. de nox. ac. in glo.

De nu

Nullaten? vide in cle. viii. de seq̄stra. i. glo.
p ordinariū.

Nullitatis snie sūt multimodi. vt no. Jo.
an. de re iudi. c. j. vbi remittit ad Spe. de
sen. pla. S. iusta. z snia nulla nō meretur
habere nomē snie. de re iudi. c. fi. li. vj. ff.
e. ti. l. iij. S. cōdemnatū. Et ē glo. fi. in cle.
vni. de seq̄stra. p̄a.

Numerata pecunia duob? modis d̄z Uno
mō respectu creditoris q̄ p̄prie d̄z nume
rare pecūias debitori vt sibi reddat. Alio
mō respectu debitoris q̄ p̄prie d̄z soluere
creditori z improprie d̄z numerare cū sol
uit qd debet. Dat autē exceptio nō nume
rate pecunie a creditore p̄ncipali debi
tori vlt fideiussori. Sz numeratō pecunie
large ponit hic p̄ oi re quā quis nume
rauit vel soluit.

Nummissa fm q̄dā est idē qd moneta cur
rēs z sp̄eal. vlt est idē qd nūm? Sz olim
nummissa z aure? z solid? auri idē crāt
vt. C. de vete. l. j. li. xj. z. C. de spoz. l. ij. Et
in euāglio Mathei. Et dicit p̄bs lib. v.
etbi. q nummissa factū est non ex natu
ra rei sed ex lege.

Nūmulari est nūmorum nūerator vlt malleator. Qm̄ z ipe accipit pecuniā z erogat sicut campfor. z inde facit scripturam ad quā frequenter recurrit in dubio. vt per eam data z accepta pben̄. hic etiā argētari? dicitur. vt. d. de lra A.

Nūm? i. denari? de q̄ dicit pbs. v. etbi. q̄ ē mensura oim rerū. qz ē fideiussor nobis i oī necessitate p q̄libet re q̄ indigem?

Nūci? ē q̄vicē gerit eplē z q̄ sine mādato lteris mittit q̄ est velut pica z organuz et vox dñi mittentis ipm̄. z large q̄libet nūci? p̄t dici pcurator. sed non econuerso.

Nūcupatō est quā in cereis tabulis recitat testator dicens q̄ hoc vult i bis cereis tabulis q̄ scripte sunt. ita dico. ita lego. ita q̄ vos ciues in testimoniū pbibeat.

Nūcupare est palā noiare vlt vocare z cōfirmare fm̄. s. l. v. Re. j. testamentū nūcupatium.

Nūq̄ q̄q̄ idē est qd̄ raro. j. q. f. nunq̄.

Nundine sunt generale forū ad qd̄ vndiq̄ boies cōfluunt z cōcurrunt. C. de nūdi. l. vna. l. clam. S. q̄ ad nundinas. ff. de acq. poss. Aliqñ etiā nundine dicunt epule. l. cū societas. ff. p socio.

Nuptie sunt m̄rimoniū. vlt viri z mulieris piunctio indiuiduā vite cōsuetudinē retinens diuini z humani iurj cōcatio. xxx q. v. nullū. Et dicunt nuptie ex eo. qz nūbentiū capita in solenni bñdictione vela bant. z q̄ nube coopiebant. ea. q. nostra. tes. z capi. femine. Et illud. indiuiduam vite cōsuetudinē. tñ valet sicut cōfortiū ois vite. z hoc q̄ntū ad ppositū qz bñc intentionē habere debēt vt ppetuo sūt m̄nere debeāt. Quis p? p̄ctū m̄rimoniū aī carnalē copulā possit alter altero inuito religionē intrare. Et qñ nuptie sunt. pbi bite celebrari. habet in. c. capellan? de ferijs. z in bis versib? Aspiciēs veterē circū q̄st q̄s bñdicta. Nō licet bic. licet bic. bic nō licet. licet bic. bic nō.

Nuptie secūde dicunt oēs q̄ sequunt p̄mas. licet sint tertie. q̄rte vel q̄nte zc. vt qñ aliq̄s nubit alicui post p̄mas nuptias C. c. l. si q̄s. S. tale.

Nur? est vxor filij. z ei? appellatiōe p̄nurus. z deinceps cōponit. ff. de v. sig. l. nurus. l. ij. S. q̄. nurū. ff. q̄ satisfda. cog. z etiā spōsa. ff. de gdi. cog. l. labeo. l. f. nus. p̄trari um videt insti. de nup. S. z si qua.

Nunc no. Archi. l. xij. vis. ego. z glo. xxiij. q. v. si audieris. Et silt Vincē. de offi. deleg. c. prudentiā. S. sexta.

De Ob Bligatio est in

ris vinculū. q̄ necessitate astrigimur alicui? soluende rei fm̄ nre ciuitatis iura. insti. de obli. in p̄n. Et est duplex. s. civilis z p̄toria. Civilis q̄ aut legib? cōstituta. aut certo iure civili p̄robata ē. S. p̄toria est quā p̄tor ex sua iurisdictionē p̄stituit. q̄ etiā oneraria vocat̄. Ob̄pare est obseq̄ vlt obedire. vlt iussu iudicis cōparare. ff. si q̄s ius dic. nō ob̄tepe. i rubi. z in nigro.

Obaudire est quasi de mente deducere. fm̄ Jo. an. de elec. li. vj. c. fundamenta.

Obscuritas est illa q̄ fit in dictiōe. S. ambiguitas q̄ fit in oratiōe. vt no. glo. l. iij. in l. veterib? ff. de pac. vbi ḡra. Vendidisti mibi fundum. z dictū est accedere stichū nō apparet de quo sticho. ergo nō fit cōdemnatio in actione cōtract? nisi ostendat̄ de q̄ sticho venditor intellexerit. l. si in emptore in p̄n. ff. de p̄ben. emp. z ven. qz rō dicit actorē p̄bare. z qz emptor agit z pbat de sticho s̄ nō d̄ quo stat̄ reo declaranti obscuritatē. Eteris cū paribus reo fauēdū est potū? q̄ zc. vt in regulis cā sint. de reg. iur. li. vj. Item ibi. Vendidi tibi domū locatā p̄ me cuidā. z dixi q̄ pensionem primū anni haberē. z sequētium annorū tu haberēs. z dixi ius pignorum vtrunq̄ secutur. Dicit tex. q̄ ius p̄gnorū p̄mo pertinet ad me p̄ pensiōe p̄mi anni. z si quid superest. tñc p̄tinet ad te. z sic fit interpretatio pro p̄ferente. l. infra lam. ff. de pign. qz in principali ego mibi puidi p̄us retinendo pensione p̄orez. ex quo colligit̄ z declarat obscuritas que est

Oc

in accessioe. et significat qd p illa pensioe volui etiam pus ius pignoris retinere. Itē ibi. Si qd stipulat. x. kalendas. intelligit de prioribz. l. en. q ka. ff. de vbo obli. Rō qd q ratione intelligerent de secundis. ea dem rōe de tertijs et. et sic stipulatio red deref inutilis. Itē ibi. Actor petit scibū in iudicio. si reus dicit se intellexisse de ni gro. et actor de albo. stat dicto actoris. l. inter stipulante. S. j. ff. de v. obliga. qd ibi actor ostendit de quo intellexerit. et q sibi debet. iō p eo dz ferri sua. nec dz re au. diri. q de alio intellexit. qd nō est oneris impediendi pcessū iudicij et iusticie. nec interest rei q stat dicto actoris. cū pbat sibi deberi. et sic de alijs.

Obrepe est qsi latenter subintrare. lxj. dis. null? inuit? de cele. mis. cū creatura. et ca. ne in agro. in pñ. de sta. monacho. Obrepticū rescriptū. et obreptio. Re. infra rescriptum.

De Oc

Occasio differt a cā. vt in. c. solite. de maio rita. et obedi.

Ociū philosophiciū est studiū. qd pbus oci atur qñ studet. Sz ociū vulgare qñ vacatur ab ope serui. Et nota qd ociū est triplex. s. destitorizū. qd est ribaldorū q apd Arbenas suspendebant. Et de hoc dicit qd ociositas et voluptas arma sunt hosti antiqui ad miseras animas capiendas. de renunci. nisi cū pdem. S. verū si ppter Ergo dicit Hiero. ad rusticū monachū in. c. nunq. de cōse. distin. v. Semp aliqd opis facito. vt te diabolus inueniat occu patū. Secundū est restitorizū qñ qd cessa uit a labore. et iterū accedit ad opus Ter tiū retributorizū. quod dat emeritis et senibus.

Oculus est qdruplex. vt no. Archi. xxxij. q. v. nec solo.

Occupare capit qñq in mala. et qñq in bo na significatione. Et pñe mobilia occu pant. et immobilia inuadunt. vt in glo. sup hoc verbo. in. c. generali. de elect. lib. vj. vbi cōcor.

Of

Occultū oīno vt pmissus est dz qd nulla rō ne pbari pōt. et tale vocat secretum vlla tens. vide infra pbatio.

Occultū pene est qd p paucos pbari pōt et qd pauci sciūt. vide s. notoriū in generi bus pbatioñ et.

De Of

Officiū dz multis modis. Primo ministe riū. Secdo obsequiū. Tertio actus pso ne corrigentis. xxj. q. j. monach? Quar to plebania. de sta. mo. qd dei. Itē aliqñ sumit p dignitate vñ psonatu de pñe. ad bec. de de. nō resi. qd de cōcel. pñen. c. ij. S. j. Aliqñ p litigio. xxj. q. j. de pñentiū. in fi. vbi litigantes dicunt officiū exercere. Itē is cui cōmissa est dispensatio bz officiū. Item qd bz potestātē secularē et tabellio natum. Item dz ppositura. Sed pñe ē aliud a dignitate et a psonatu. Et dz sim plex officiū qñ qd bz ad ministratiōē ali quarū rerū sine aliqua progatiua in cho ro vel caplo vltra alios sui ordinis rōne bñdi officiū. Et sic bz onus annexum si ne honore vñ pterogatiua honoris. vt sūt dici pcuratores. gastaldi. j. q. iij. saluator s. in nomine. Itē vicedñs qd bz epatum disponere dz habere officiū. xcij. di. S. of ficiū. j. q. j. si qd ep̄s. j. rñso. Nec et plura vide p Archi. de cōsue. c. j. in glo. Et hoc erat contra iura. vbi tractat de dignitate psonali et officio. vt hic dictum est. Itē of ficiū fm Cardi. est ptās existens in iudi ce exercendi omnia ea qd pñent ad eius iurisdictionē. Et capit hic iurisdictione ge neraliter vt includat omnia pñentia ad merū et mixtū impium. Et loquit de offi cio iudicis. cuius iurisdictione officio iudi cis mater est sicut obligatio actōis. Nec est vera opi. pe. de bellapti. qd offi. iudicis sit exercitiū vel executio iudicis. qd magi stat in habitu qd in actu. Nec sz opinio. Marti. appellari debet actio cum disse runt surrogatum et cui surrogatur. insti. de actio. in pñi. in glo. iij. Item officiū pñe dz quod homo debet homini ex na tura. vt in. c. cum in officijs. de testa.

Ol

Officiū iudicis fm **Sof.** est ptās iudicis a iure sumpta. Et bz locū tā in bis q̄ añ iudiciū fiunt q̄ in bis que in iudicio occurrunt faciēda. Et implorat loco p̄ncipal actiōis cū alia ordinaria actio deficit. vj. i. c. si. de off. iudi.

Officiū iudicis est duplex. s. nobile et mercede nariū. Mobile ideo appellat. qz a seipso interponit. nec iure actiōis seu obligationis reputa. si minor petit se restitui in integrū. B nō petit iure obligationis. qz iudex nō fuit obligat. nec iure actiōis. sed iudicis officiū misericordie implorat. **Mercenariū iudicis** officiū est seu sic appellat. qz deseruit actioni intentate. puta peto a te viginti actione mutui iudicis officiū deseruit mihi hac actione. qz cōdē nat te vt restituas mihi. xx.

Officiosa dicūt q̄ p̄tinēt pietatē q̄ nulli ob sunt et alicui p̄sunt. Sicut a p̄rio testamētū dī inofficiōsū qd ē p̄ officiū pietatē. di. ix. si ad scripturas in glo. j.

Officiales iudices. Re. s. affessor.

Officina est q̄ si tuguriū vel tegmē. qm̄ videlicet palee. i. stramina ponunt sup arbores. vt pastores sub? exsistentes ab hymnibus ptegant.

De Ol

Olober? est vestis totalitē deaurata. et dī ab olon. i. totū. Et differt a vestib? deaurat qz illa fiunt in auro optimo qd in vulgari dī fuluū. in legib? obrisatū. illa de quo libet auro. licet h̄ de auro toto silr in totū est. et alia vestis q̄ bz aux tū in panga dis. vt. C. de vesti. olo. be. et aurea. li. xj. in Rub. fm Accur.

Olfacere est nasum ad culū ponere. ita exponit glo. in v. olfacit. l. agazo. ff. si qua dru. pau. se. di. Abi agazo duxit equū ad tabernā. q̄ mule olfecit. q̄ calcitravit et agazoni crus fregit et dī q̄ ibi dñs mule tenet de paupie. als generaliter olfacere ē odores oderare. et olfactus odoratus. Et ab oratorib? ponit p̄ scire. vt dicēdo. Tā ta sūt in me tua bñficia. vt q̄ is pacto cor aūdeam venciūq̄ olfacere possum.

Op

De Om

Oino tangit Archi. de p̄ben. c. si bñficia. li. vj. et pleni? in. c. l3 canon. de elec. et glo. in cle. j. de vi. et bo. cle. et etiā glo. i. c. et si xps de iureiur.

Oīa cōp̄bendit singula. Mā si eps dicat Do tibi talē villā et oīa iura q̄ habeo. ibi singula iura cōp̄bendunt. Sz nō intel ligit dare decimas et aliq̄ iura q̄ sunt mere spūalia. qz dictio oīa. l3 se extendat ad singula. nō tñ ad ea q̄ sunt penit? nature alteri? et iuris q̄ ius ad ea q̄ p̄ncipaliter transferunt. Sed qm̄ dat aliqd qd bz tē poralia et spūalia iura cū oib? p̄tinentiis suis. vt p̄benda bñs possessiones et decimas. tūc oīa transferunt silr fm hosti. in c. lras. de iurepa.

Omologare est idē qd cōfirmare vlt ratificare. Et sic dī arbitriū sit omologatum. Alij dicūt omologare. idē qd cōsecrare.

De Op

Opera est diurnū officiū. s. qd q̄s exibz alicui p̄ diē artificialē et nō naturalē. sicut dicunt **Benef.** j. c. Vespe et mane dies vnus. Aliqñ ponit p̄ brevis t̄pis obsequio. vlt est idē qd obsequiū. Dicūt s. ope officiū t̄pe limitatū. vt. l. j. ff. de ope. liberto. Li. mitatio aut stat in disponentiū voluntate. qz p̄trabentes pōt limitari maiori vlt minori t̄pe. puta q̄ dies capiat ad integrā. vlt ad mediā noctē. vlt ad vespam tū qz disponant cōtrabentes et erit lex. Idē in testatore et qm̄ aliud nō apparet de die artificiali intelligit qz ad hūc cōiter sitrelatio. Sz improp̄e opa accipit p̄ reuerētia. vlt obsequio. vt no. in. s. liberto. l. nō for tē. ff. e. ti. et sic de alijs.

Opinio fm **Spe.** est dubia p̄ticularis arbitratio. q̄ a doctorib? alicui? scē auctoritate bz. Nec tñ nō est p̄ponenda vitati. Sz fm **Sensi.** est p̄babilis arbitratio doctorū nō nisi ob instructionē studentū i scriptis redigenda. Et dicūt q̄ bñs p̄ se opi. voc. in aliq̄ casu. licet succubat tñ auctoritate illius opinionis releuat et excusat a

adnotatione expellat. Ro. q. a iure doctor
bz auctoritate interpretandi p suo videre.
Opinio cois est aliud q fama. Ma opinio
cois facit ius. C. de re iudi. l. j. Fama ho
no facit ius. Itē opinio cois pbat. fama
ho no. Itē opinio cois differt a notorio.
q opinio cois est de lōge pteritis q pba
ri nō possunt de facili. l. p. testimoniu vi
sus rē. Sz notoriū est de pteritis. vl. pri
me pteritis. q de facili pbari pnt p testes
dinisim. Et q opinio viciati pferat est gl.
cū cōcor. p. r. tra abundans in iurib. in
ca. nup. de biga. sup. v. can. q. Cōcludit tñ
ibi q casuali vt opinioni poti. Itē q ve
ritati in fauore pteritis testimoniorum
sententiarū vel plis. Alia regularitē vitas
pferē opinioni fm. Bern. in glo. iij. in. c.
ad audiētia. de spon. Etia veritas pferē
auctoritati. l. nemo iudex. C. de sen. r. in
terlo. om. iudi. Itē cōsuetudini. c. si p sue
tudinē. cū sex caplis seqntib. distin. viij.
vbi dr. Veritas valet r inualefcit in eter
nū. r viuit r obtinet in secula seculorum
Optimates sunt qli meliores r ditiores de
pplō. ab opib. dicti.
Oporet aliqui dicit necessitatē. iij. q. ix. nō
opet Aliqñ bonestātē. Itē optebit signi
ficat tā pñs q futurū de v. sign. verbū. et
no. glo. xxv. q. l. r glo. iij. c. j. de pscip. lib.
vi. sup. ver. oporet.
Opus nouū. Req. s. Nouum opus. r op.
laudat magistrū. C. de vere. iur. enu. l. ij.
S. contra aucten. sic in auct. de mona. S.
sanxim. coll. j.

De Or

Orb. dr. q sine liberis est vl sine mrimonio
vt supra Celebs.
Oraculū. i. responsum. qz p dīcādo ipetra
c. p tuas. de maio. r obe.
Ora sine aspiratione significat finē vl extre
mitatē rerū. pcpue regionū vel vestiū. j.
Regū. xliij. David ora pscidit clamidis
faulis. ij. q. vij. S. de bis. Bene. xliij. ad be
bz. rj. fm Job. an. in de. ij. de vi. r hōne.
cleri.
Orphanotrophus. est orphanor r pupillo

rū tutor. r adolefcētū curator. q eos fa
cultatib. r parentib. qsi destitutos susci
pit alendos.
Orphanotrophū est loc. in quo talib. ali
menta administrant. xxiij. q. viij. tributu
S. quis. r Spe. in tit. de bis q alie. no. in
iudi. interue. vbi ponit qd sit pcurator.
coniuncta psona. defensor. excusator. sin
dicus. iconomus. actor. vicedomin. vi.
cecomes. gastaldus. tutor. curator rē. Et
de orphanotropho remittit ad. l. orpha
notrophos. C. de epis. r cleri.
Or. olerari. est or. in quo olus crescit.
Ordinari. ē q iure suo vl pncipis bñficio
vniuersaliter iurisdictionez exercere pōt
vbi libet. Itē est is cui vniuersitas cap. cō
missa est. An fm Spe. officiales epou r
ordinarij vocant. Itē fm Boff. ordinari
us iudex est q a collegio eligē. r a supio
re cōfirmat. vt elect. in rectorē. q p cōfir
mationē fortit iurisdictionē. sicut r eps
in oibus pter ea q maiorē discussionē ex
igunt. Item fm Spe. ordinari. est lega
tus in puincia super decretū. Et sunt du
plices. Quidā hnt administrationē. vt epi
habentes episcopat. quos actu regunt. r
isti habent restituere in integz. Alij sunt
ordinarij nō habentes administrationē
sed tñ facultatē iudicandi. vt fm iura ci
uilla q bonorē tñ r dignitatē hnt. rōe cu
ius iudicare possunt si q in eos cōfense
runt. l. j. ff. de iudi. fm iura canonica sunt
epi renunciantes loco epali nō dignitatē
retinentes bonorē sine administratiōe de
renūci. nisi cū p dē. de ordi. ab epis. qui re.
epi. c. j. Item episcop. cui. episcopatus
omino destruct. esset q esset episcop. nul
lius tñ epatus. fm Boff. in sum. de in
teg. resti.
Origenari. Req. s. Colonus. Nam orige
nari. colon. r ascripticius idē sunt in re
sez elusdē cōditionis homo. Sz ratione
differunt. Nam ascriptici. dr. qz sic ascri
ptus est terr. colendis q nō potest a cul
tura recedere sine voluntate dñi sui. Sz
colonus quia tenet colere terram. r ori
genarius. quia ex origine sua adheret gle

be. vt supra.

Ordinarij locorū sūt nō tñ epi s etia q̄cunq̄ inferior z q̄ habens institutōz z destitutiōē. c. cū eccliarū. de off. or. 2. c. iij. §. In cōferendis. eo. ti. li. vi.

Ordinaria onera sūt illa q̄ ex p̄stitutione v̄l cōsuetudine p̄stant. vt q̄ q̄libet tal' fundus v̄l domus quolibet anno tantū debe at p̄stare dño suo v̄l principi. Sed extra ordinaria onera sūt q̄ extra cursū z morem ex inopinato euentu vel casu seu necessitate emergent iducunt. vt si dñs velit maritare filiam suam vel guerre immineant. et ideo a suis subditis exigatur aliquid.

Quid d̄ de ciuitate v̄l loco zc. d̄ is q̄ vel ibi vel in vico ciuitatis illi' or̄ est. ff. ad municip. l. q̄ ex vico. Vel si pater ei' inde duxit originē. C. eo. ti. l. assumptio. §. filius. z. C. de municip. z orig. l. j. z filios. li. i. Et nota. in. c. v̄surarū. de v̄su. in d. alie. vigenas. li. vi.

De Pacto Actū vel pactio

d̄ a verbo pacifcor. z sic describitur. Est cōsensu duorū vel plurū in idē placitū. l. ad dandū v̄l faciendū aliqd̄ alteri ab altero eorū. ff. de pac. l. j. §. j. Et d̄ quasi de pace factū v̄l pacis actum. z ponit̄ ibi in idē placitū. Nā nō sit in eodē vero v̄l falso. qz si duo vel plures cōsentiant in hoc vero. Citius est bō. v̄l in hoc falso. citius est alius. nō erit pactū. quia nō esset obligatorū. talis em̄ cōsensu neutri obligat alteri. Itē p̄m q̄sdam. pactum est p̄ctus. qz pacifcēdo diuersas in idē cōtrahim' voluntates Et capif q̄nq̄ late. p eo qd̄ nō transit in p̄ctū noiatū vt venditio zc. Et sic omne pactū potest dici p̄tractus innominat'. vt transactio v̄l res zc. Quāq̄ stricte p simplici pacto gratis facto. vt p̄mitto tibi decem zc. Et sic a transactione z pollicitatione differt quia pollicitatio est solius offerentis. Et assignat̄ differentia inter pactum z trans

actionem. qz pactum est de re certa z nō litigiosa z gratuita. Transactio v̄o de re incerta z litigiosa z non gratuita. Et qd̄ sit pactū habes etiā de ver. sig. c. pactus. vbi d̄ pactum est inter ptes ex pace pueniens scriptura. legib' ac morib' cōprobata. Nā sepe ad p̄bationē pacti interponit̄ p̄m glo. ibidem.

Pactorū diuersa sunt genera. Nā pactum cōuentū d̄ qd̄ sub certis verbis z forma factū expressum vel redactū est. verbi gratia. Nam clarū est pactū in v̄bis. qz si verba sunt obligatoria pactū est obligatorium. si sunt liberatoria est liberatorium si exceptionis inductiua tunc est exceptionis inductiū. vt si creditor tradit instrumentū debitori ex hoc significat̄ pactum liberatorium factum a creditore debitori. vt. l. labeo. ff. de pac. Ratio. qz vt reddidit instrumenti aliqd̄ operet̄. s. voluntatem creditoris liberare volentis debitorem. Sed ibi creditor pignus reddit debitori. non significat̄ liberatio. vt. l. seq. ff. eo. tit. quia hec redditio potest aliqd̄ opari. scz conferre vtilitatez debitori in v̄su pignoris. Secus in casu precedenti in quo nō opat̄ aliqd̄ nisi vt dictū ē. ex quo p̄ qz reddidio pignoris non significat̄ remissionē eorum. Item si instrumentū debitori repit̄ penes debitore ex hoc significat̄ redditiō creditoris nisi p̄riū. p̄bet̄. l. si cyrographū. ff. de pig. qz instrumentū p̄sumit̄ puenisse ad debitore p redditiōē z voluntatem creditoris. z hoc si debitor est extraneus. Si v̄o familiaris in domo creditoris conuersans. tunc secus. qz p̄sumit̄ qz faciliter potuit haberi in scio creditore. l. vnica. §. ille. C. de lat. li. tol. Itē si aliqua bona conductoris sunt p̄ eū inuecta illata v̄l reducta zc. Ex hoc cōcludit̄ pactum q̄ pignus p̄stituit̄ locatori. vt. l. certi iuris. C. de lo. z cōduc. z hoc ex cōi mō agendi quo inuecta atq̄ illata sunt locatori tacite obligata. quia cōtrahentes videntur se referre ad communē modum seu morem. Etia hoc verū simplr nō solum in p̄cio urbano s i rustico. s. tūc tēpū

sunt obligata. cū dñs scit inuicta z illata esse bona cōductoris.

Pactū tacitū dī qđ in vītate nō est exp̄sse factū s̄ ex aliq̄ lege sp̄ali. ac si fieret statu tū ex casu bīe iubet. vbi ḡa. Cōduri domū a Scio z res meas tituli. in hoc casu res mee illate p̄ mercede domus debent scio iure hoc statuente v̄l iubente lege p̄gnori ita esse obligate ac si sp̄aliter z exp̄sse inter nos cōcordatū esset z cōuentuz dato tñ q̄ nō cōueniem? z sup̄ h̄ dixerim. Vel sic **Pactū tacitū** dī qđ nō ē factū exp̄sse. vt cū cōduri domū nō p̄augendo de p̄cio dando iā fm̄ leges adhuc venit p̄cium dandū ac si paciscēdo ita fuisset exp̄ssum.

Pactū adiectiōis in diē talē est. vt vendo tibi domū. z si potero bīe mai? p̄ciuz ad v̄l q̄ mensem ego repetā ip̄am domū.

Pactū legis cōmissiōis ē. vt vendo tibi domū z si nō solueris infra mensem volo q̄ sit inempta. vt. C. de pac. inter emp. z v̄. Itē ibi. Creditor paciscit cū debitorē q̄ a debitorē nō petat. tali casu intelligitur q̄ etiā nō petat ab herede. q̄ pactū q̄ q̄s sibi p̄uideat solet extendi ad heredē. q̄ p̄ hoc videt etiā heredi suo p̄uidere. z p̄ h̄ p̄ctus cōditiōnalis trāsit ad heredē. insti. de v̄. obli. S. ex cōditiōna. Si v̄o creditor dicat debitori paciscendo. nō petā a te. si gnificat p̄sonā tñ fieri. v̄icē q̄ a te tñ nō petam. sed nō min? ab herede petere possum. z hoc faciunt verba a te. q̄ sic restringunt. vt. l. q̄ in furt. ff. de pac. S. si p̄ pactum vnus obligat se alteri facere domū trāsit ad heredē. l. oēs. C. de cōtrahen. z cōmitten. stipul.

Pactū p̄sonale est qđ nō generalr̄ sit. s̄ tñ p̄ vna p̄sona v̄l duab? Et dī p̄ tanto p̄sonale. q̄ sit p̄sonē soli. sic q̄ tali z nō alteri p̄desse possit. vt si paciscor pecuniaz a te mibi debitā nō petiturū a te s̄ a tuo herede. tūc illud pactū tñ p̄sonā tuā tue tur z nō heredē tuū.

Pactū reale v̄l in rem ē generale. z nō cōtinēt sp̄alr̄ vna ouas v̄l plēs p̄sonas. s̄ generaliter cōplectit̄ oēs ad q̄s illa res p̄ti

net. v̄l p̄tinere pōt. vt cū debetū meū om̄nino remitto tā tibi q̄ heredib? tuis. ita vt om̄s liberemini. tu z heredes z fideiussores. z null? in reſeruct̄ regressus ad pecuniā v̄l ad rem petendā. Itē pactorum aliud nudū. aliud vestitū. Et q̄ plene vel let hoc examinare traberet magnā cauda z p̄trouersiā inter docto. hic tñ cū paucis sufficiat.

Pactū nudū dici pōt qđ ab oib? iuris solēnitatib? destitutū est. i. tā solēnitatē verborū q̄ solet cōcedi z attendi in stipulationib? q̄ etiā p̄ p̄emptionē l̄rari. s̄. qñ cyrographū nō interuenit. nec aliud instrumentū sup̄ h̄ cōfectū. q̄ nudū pactū p̄firmaret. Et dī nudū a cā. q̄ sufficere p̄t ad p̄fectā obligationē. vt do vt facias. facio vt des zc. cuiusmodi cōuentiōes dicunt̄ p̄ctus innomiati. Itē dī nudū a foro ne gocij. vt qñ negociū nō incidit in certum nomē p̄ctus. vt in nomine emptōis. venditiōis. locatiōis z similitum. Item nudū dī a rei interuentu. vt tali nō intercedat res q̄ posset suo interuentu p̄fectā reddē cām obligatiōis. sic i mutui datōe. Itē dī nudū a cōtinētiā. qñ si incōtinēti post p̄ctum adiiciat pactū ex p̄cedēti obligatiōe vires cōtrahit vt videat̄ inesse cōtractui z causam vestire. vt pactum qñ semel factum est. z post traditionē intercedit res. sic vestitur interuentu rei. Item pluribus alijs modis dicitur fm̄ diuersas opl. docto.

Pactū vestitū dī sex modis. fm̄ q̄ sex modis vestit. s̄. re. verbis. l̄ris. cōsensu. cōtractus. coherencia. z rei interuentu. vt fm̄ Bos. insti. de verbo. oblig. z dicit Bosfre. q̄ pactum in rem est quādo generaliter paciscor ne petā. z in p̄sonaz ne a p̄sona petā. ff. e. t. l. idē. S. pac. z nō min? ex verbis q̄ ex mente p̄bentiū est estimādū an pactū in rem v̄l in p̄sonā sit. Plerūq̄ em̄ in p̄sona pactū infer̄ non vt p̄sonale sit pactū. s̄ vt demonstrēt cū quo sit pactū. ff. eo. t. l. j. S. pactōrū.

Pactōrū aliud vtile. aliud inutile. s̄. rōne p̄sonarū. vt furiosi q̄ nec tacite. nec exp̄sse

cōsentire pnt. qre mfmōniū cōtrabere n̄ pnt. nec ad religionē se obligare. 2 hoc de cōtinuo. sec? si bz lucida iterualla. vt. vij. q. j. q̄uis. Quō em̄ reus pstituit q̄ nescit qd facit. xv. q. j. aliquātos. Itē pupill? q̄ nōdū est dolicapax vbi vult obligari. se-
cus si vellet aliū obligare qd pōt. Itē in pdigo. Itē monachi 2 regulares. pcessit cōuersi nisi pteplatōe monasterij paciscā tur cui p tales acq̄rit. Itē viri 2 uxores q̄ sibi donare nō pnt. sed vēdere. Itē rōe ptātis. Itē in legatis dū legatiōe fungūt Itē inter patrē 2 filiū. nisi in castrēsi pe- culio vel q̄si. Itē s̄sres in pactū deducta nō sit in rerū natura nisi mora pcesserit. Itē si bō res sacra vel religiosa deducāt in pactū. Itē cessat pactū in collatiōe re- rū spūaliū. j. q. j. q̄pio. 2 in reb? p̄hibitis etiā si iuramētū fuerit appositū vt in aie detrimētū vergētib? Itē pactum turpe. aut rei turpis. aut impossibilis. de iure vel de facto nullā obligationē inducit. c. vlt. eo. ti. fm̄ Bos. in sum. Dicāt aut pactū a pactione. ff. e. ti. l. j. pactio vō a pace 2 ac- tu. nā qui paciscūt ex diuersis 2 p̄trarijs morib? aniorū post multa variaq; certa- mina in vnā cōsonantēq; s̄nias cōuenire dicunt. C. de rescn. vlt. l. si volūtates. ff. e. ti. l. j. S. cōuentiōis. Et b̄ pactū generale est ad oīa q̄ p̄trabunt vel agunt in ptes cā cōtrabēde vel tollēde obligatiōis. sed nomē cōuentiōis generalissimū est. Nā 2 scolares i scolis. clerici in caplo. p̄plus in foro cōuenire dicunt vt in. S. pal. puētio nis. Vel d̄ pactū a p̄cussione palmar. Ve- teres em̄ cū se obligabāt palmas pcutie- bāt. in signū inuolā de fidei. vñ d̄ pactū q̄si palme ictus. Itē pactū puatorū iure publico minime derogāt. 2 qñ q̄s possēt tenūciare iuri publico. vide in. c. si diligē- ti. de fo. cōpe. 2 est glo. no. in autē. vt sine p̄bibi. matres. coll. vij. que exponit hunc articulū satis clare.

Pactū p donationē. Re. infra. Trāfactio. Pagani dicūt in iure qñq; increduli seu he- retici. Itē qñq; dicūt puati boies vt vil- lani. 2 oēs q̄ neq; milites neq; m̄grī sūt. a

pagos grēce qd est villa latine. vt in fti. de mlli. testa. S. illis aut t̄pib? in fi. vbi glo. Paganicū aduētitiū ē piculū qd ex p̄spera fortuna aduenit veluti ex testamēto co- gnatorū vel etiā agnatorū.

Pallū est insigne ornamentū archiep̄i vel ep̄i si ex priuilegio sibi cōcedat sumptuz de corpore beati Petri in signū plenitu- dinis p̄tificialis officij. vt de elec. signifi- casti. 2 de autoritate 2 vsupalliū pall. c. ij. vñ ante pallij receptionē ecclia videt vi- duata. vt. c. dist. qm̄. in papa vō designat plenitudinē p̄tatis.

Palatini aliter dicūt vicarij. qz qdāmō ge- runt vicē principis fm̄ Accur. in Rubri. C. de pala. sacra. largi. li. xij.

Palatinus comes d̄ qui curā gerebat p̄e- cipuā vt missis notarj suis negligentiaz iudiciū argueret. C. de offi. recto. l. nullam Require supra comes.

Palla d̄ vestis q̄ altare coopit vicz lineus pānus p̄secrat? q̄ sup altare ponit super quē extēdit corpale. Sumit etiā qñq; p cortina vel pāno serico. Vñ. Zeticie cau- sa cibus est nō serica palla.

Papa idē est qd admirabilis. Et d̄ a pape interiectiōe admirātis. qz vices dei gerit in terris. Et vicarius illi? est cui? est ter- ra 2 plenitudo ei? c. tua. ij. de dec. 2. ix. q. ij. cuncta p mundū. hō est vicarius xp̄i. de. romani. de iureiu. c. p humani. de bo- mici. li. vj. c. ij. 2. ij. de transla. Et qñq; d̄ vicarius Petri. vt. lxiij. di. ego Lodo. tūc est impropria locutio. vel exponit. i. gerit vicariā quā gessit Petr? Nam vicarius nō dat vicariā de offi. vic. clericos. vñde poeta anglicus Boffred? in poerria no- ua icipit Papa stupor mūdi si dixerō pa- pa nocēt. Accephalū nomē tribuā tibi si caput addā hostis erat. Et in fine subdit Nec deus est nec hō. sed neuter es inter vtrūq; Vel d̄ papa quasi pater patrum fm̄ Jo. an. sup. ver. papa. in p̄hemio de. Et illd qd sit autoritate pape d̄ fieri au- ctoritate dei. 2 hoc est verū si fiet iusta de causa. de transla. inter corpalia. Nā papa non subiacet legibus. C. de legi. l. digna

vox. 2. ff. eo. ti. l. princeps. 7 dat auctorita-
 tem canonibus qui ab eo vigore sumunt
 7 nō ecōuerso. c. significasti. de elec. i. glo.
 f. c. si aliqui. d. sen. excō. 7 ei? pñtia supplet
 oēm solēnitatē. C. d. testi. l. oi. Etia papa
 solus ē idone? testis. c. cū a nobis. d. testi.
 Sz an locū habeat in bis q papaviderit
 anq̄ venit ad papat? apicis p̄motionez
 dicit Lodo. d. Roma. p eugeniu q̄rtū q̄si
 tū fuisse a quatuor auditorib? q̄z ip̄evn?
 erat 7 subdit q̄ certe multi multū musi-
 cauērūt finalit̄ reperit ip̄e duas glo. Jo.
 an. singulares tenētes q̄ sic. de q̄ multuz
 gaudius accessit dñm aplicū sibi dicens.
 vna est in. c. j. de renū. c. li. vj. alia in. c. ad
 aplicē. de reludi. e. l. 7 ita fuit iudicatum
 Itē ponit pape in nūero plurali. c. si a ro-
 manoz. §. decretales. in fi. xix. di. vbi dī.
 q̄s beatissimi pape diuersis t̄pib? ab vī-
 be romana viderūt. Itē papa. p̄prie non
 bz dñuz rerū eccliaz. licz b̄ dicit glo. i. c.
 cū venissent. de iudi. 7 Lodo. dicit q̄ pa-
 pa mutat oī viuit q̄drata rotūdis. 7 i oi-
 bus p̄tēz bz p̄terq̄ in fide violāda. Di-
 cūt ergo hoc. viciā glo. dñando. q̄ papa
 solū est admiſtrator 7 disp̄sator rerū ec-
 clesie. neq̄ pōt alienare sine cā rōnabili
 igif nō dñs. imo fm Archi. xij. q. ij. n̄ licz
 Papa peccat mortalit̄ si alienat res ecclie
 qd̄ est valde notāduz fm dñm Pan. qd̄
 ergo de inferiorib? p̄latib? alienatib? rē.
 Item papa fm cōem opinionē bz vtrā-
 q̄ iurisdictionē. s. tpalē 7 spūalē quantuz
 ad habitū. nō tñ debet quātū ad actū vel
 exercitiū mittere falcē in messē impato-
 ris in gladio tpali. c. duo sunt. 7. c. si im-
 pator. xcvj. dist. c. licet ex suscepto. 7. c. ex
 trāmissa. de fo. cōpe. Itā exercitiū iuris-
 dictiōis secularis de volūtate cōmisit im-
 patori. c. solite. de maio. 7 obe. Patet p̄-
 mū qz vtrūq̄ gladiū habuit xps. iuxta il-
 lud. Ecce duo gladij. sed xps suā p̄tatem
 dedit pape Petro suo vicario. vt. xxiij. di.
 c. j. quā suis successoribus transmittit. xl.
 dist. c. j. Secundū patet. qz dicit. Cōuer-
 te gladiū in vaginā. nō dicit p̄oijce. qua
 si diceret. tene gladiū tpalem in habitu.

nō tamē eo vtēre i exercitio. quare papa
 vti nō debet gladio tpali nisi in defectuz
 vel p̄ncipis negligentia secularis. 7 tunc
 habitū deducit ad actū. vide bo. glo. in d.
 discernit in. c. qm̄. dist. x. 7 glo. ij. c. nouit.
 de iudi. Et rō quare papa nō debet habe-
 re gladiū tpalem in exercitio vel in actu.
 qz sacramentū altaris rep̄stat vñionem
 xpi ad ecclēsiā 7 sic ad corpus. sed mini-
 ster xpi 7 ecclie qualis ē papa q̄ se scribit
 seruū seruozū dei. c. relatiū. de sen. excō. et
 in p̄n. decre. talis nō debet habere gladiū
 quo aia diuidit a corpe. Sunt ergo duo
 p̄ncipia in ecclia. 7. c. solite. palle. p̄ solem
 7 lunā designata. Itā impator p̄tēz bz
 a deo approbatiue. sed nō immediate. qz
 p̄ mediū ordinatū a deo. vīcz p̄ papam a
 qua bz p̄tatem collatiue. Hinc est q̄ im-
 perio vacante iurisdicctio terraz imperij
 cōpetit pape. c. licet ex suscepto. de fo. cō-
 pe. sed nō ecōtra. vīcz q̄ vacante papatu
 impator succedat i spūalibus. c. qualiter.
 de iudi. fm Lodo. de Ro. q̄ etiam querit
 qd̄ in legato sedis aplicē an eidē etiā cō-
 petat talis iurisdicctio vacante imperio. et
 videt q̄ sic. qz de gremio pape. c. sub mili-
 tibus. ij. q. vj. 7 eius vice fungunt. Dicit
 idem q̄ cōtrariū est veruz fm Spe. in ti.
 de lega. §. nūc ostendendū. ve. xix. Rō.
 qz nemo debet ponere manū auctoritate
 generalis cōmissionis in bis que speciali
 p̄rogatiua pape cōpetūt. c. q̄ trāslationē
 de offi. dele. sed hoc pape ē spūaliter cōces-
 sum in signū p̄eminētie singularis. §. rē.
 Nec Lodo. in singularibus suis. Et vbi
 papa nō habet tpalem iurisdictionē. ibi
 nō pōt tollere legem quo ad forum ciuile
 nisi in bis in q̄bus vertit̄ periculuz anie.
 vbi tollere p̄t legē quo ad vtrūq̄ forū. c.
 nouit. de iudi. c. vlti. de p̄scrip. 7. c. si. d. fo.
 compe. li. vj. Sunt cōm potestates distin-
 cte. dist. x. quoniā. vbi de hoc. 7 dist. xcvj.
 cum ad veram. 7. c. causam. ij. qui si. sint
 legiti. Et tenet Jo. an. in regula possessor
 de reg. iur. li. vj. Licet alij dicant q̄ indi-
 stincte quo ad vtrūq̄ forum papa possit
 legem tollere. x. dist. cōstitutiones. 7. c. cu3

esses. d. testa. Et quis papa sit dñs mūdi
z etiā impator dñs mūdi dicat. ff. ad. l.
rod. de iac. in. l. de pcano. z. vii. q. j. in api
bus. z i. de. pastoralis. de re iudi. fm Jo.
an. Differēter tamen sunt dñi mūdi. qz
impator sicut luna sub sole ita sub apo
stolico dñs est. qz est filius ecclesie z incli
nat caput suuz epis a quibus excōmuni
cari pōt. vt dist. xvi. c. si impator catholi
cus est. z. c. certū. dist. x. in glo. iij.

Pandecta. Req. supra. digestū.

Parabolani sunt medici qui ad curanduz
egra mēbra vel corpa debiliū deputātur
dicti parabolani. a pabola. qz plura pro
mittūt boibus qz faciant. z quia sepi⁹ pa
rabolis vtūtur. vt. C. d. epī. z cler. l. pabo
lani. vbi ter. Parabolani q ad debiliū zc
z ibi sercentos pcpimus cōstitui.

Paraferalia bona vl res paraferiales di
cunt res quas mulieres iuxta dotē infe
runt in domū viri. a para. l. iuxta. et ferna.
qō est dos vel donatio. inde parafernale
dicūt quicqd mulier habet vltra dotem
vndecūq. Et si est p̄suetudo pōt talia re
tinere p se. nec maritus pōt se de his itro
mittere mulierē inuita. fm Bosti. de do.
z do. ppter nup. z mulier. ppter fornicatō
nē nō solū perdit dotē. sed etiā dotaliciū.
Id est paraferalia. vt est glo. singularis.
in verbo dotaliciū. in. c. plerūq. de dona.
inter vi. z vxo.

Parētes sunt illi q nobis cognatōe sūt iun
cti p cuiuscūq etiā lineā sex⁹ hoc fiat. Se
cundū etiā interpretatōne iuris dicūt oēs
ascēdētes siue descēdētes in supmū siue i
fimū p paternā siue maternā cognatōne
Sed fm Azo. p̄rie dicunt parētes vsq
ad tritaui. Et vltra dicuntur maiores. z
idē est de liberis in descendēdo.

Pares curie dicunt vasalli q habēt cōsilia
feuda a dño illius feudi. de quo agit. pnt
nota. in. c. ceterū. de iudi.

Pacratiū est colluctatio cū fustib⁹ vl loc⁹
lignis circūdat⁹ in q certo ordine stāt pu
gnātes. vt i pugilib⁹ videm⁹. glo. ē in. l. q
actione. f. si q in colluctatiōe. ff. ad. l. ac
quit. Require supra colluctatio.

Paranymph⁹. vl pba. d. parās vl pcurās
spōsalia. Req. infra Proseneta.

Paraferede indeclabile d. a para. l. iuxta.
z ferede equo ducēte redā. a verbo is cre.
z reda. fm Hugui. z bubulci z aurige vo
mi paraferede dicuntur fm Accur. C. de
cursu publi. l. j. li. xij.

Parafidicus pponit a para. vl parū z fid⁹
id ē fidelis. z icos custos. qsi parū fidelis
ad custodiendū z obseruandū q obserua
re debet vt colligit. C. eti. z libro.

Paripus d. a parū z pus puris qō est cu
stodia. quasi parū custodiēs mādāta. vt i
l. paripum. C. co. ti. z li. palle.

Participiū significat put tps ei⁹ vel aliud
mediū significare declarat. verbi grā. ibi.
Lego stichū seruū meū fugitiuū. hoc pti
cipiū fugitiuū significat pditionē. qz sen
sus est. seruū q meus est si erit fugitiu⁹. l.
itaq. ff. si cer. peta. z. l. stichū. ff. de lega. f.
Sed ibi. Lego stichum seruū meum pre
sentem vel receptū ex testamento Titij.
vel factum artifices. z sic de alijs. nō facit
conditionē. qz bec participia sunt p̄ntis et
z p̄teriti tps. ideo nō pōt cōp̄bendi si
gnificatū cōditiōis. Itē ibi. Lego heredi
vt acceptis centū a Titio restituat bere
ditatē. significat cōditiōne. l. attestatos. ff.
de cōdi. z demon. qz p̄ticipiū acceptis ab
latini casus etiā significat futurū. licet
sit p̄teriti tēporis. quia sensus est. si ac
ceperit centum in futurū zc. Itē ibi. vē
do tibi certa vīna zc. hoc pacto q erūt de
gustanda infra certū diem. hoc participiū
degustanda nō significat cōditiōne quia
venditio est pura z si staret per emptorē
q nō degustaret. tunc die tali p̄terita pe
riculū esset suū. l. si q vīna. in p̄n. ff. d. pe
ri. z cōmo. rei vendi. Rō fm Bar. licet h
participiū sit futuri tēporis. nō tamē fuit
adiectū dispositiōi sed exa ctiōi. Etiā ha
buit limitationē certi tps. Alij nituntur
dicere q ibi significet cōditiō resolutō
ria. scz degustando reprobētur vl appro
bentur vīna.

Participatio cū excōicato duplex est. qdā
inducit maiorem excōicationē. f. que sit

in crimine de sen. si excō. Scubine. 7. c. nup
aliā inducit minorē. s. que sit in locatōne
osculo. salutatione. mensa. thoro. 7. silib?
rj. q. iij. ipso iure cū excōicato. 7. q. cōica
uerit. 7. a qbus repellent be excōicatiōes
babes. iij. q. iij. engeldrudā. 7. d. excep. c. a
nobis. de cle. excō. mini. c. si celebrat. Sūt
aut quedā psone excepte que sine hac pe
na excōicato participāt. s. vxor. filius. ser
uus. colonus. 7c. xj. q. iij. qm multos. de
sen. excō. qd in dubijs. 7. ca. inter alia fm
Spe. 7. Barfiā. mittēdo nunciū vel lram
excōicato incurrit minorē. qz quasi loqvi
des. ff. C. pti. pecu. l. licz. 7. est glo. in. c. sta
tuim? 7. c. cōstitutōes. de sen. excō. li. vj.
Pater est ille quē nuptie designāt. i. presu
mūt eē. vt dic Azo. i. sum. C. d. in ius vo.
Paterfamilias dicitur is qui est sui iuris 7. pā
tis pprie cuiuscūqz sit etatis. sed filiūfa
milias ecōuerso. Req. loco suo.
Patres etiā dicti sunt quos plebs sibi crea
uit vt ipsi plebem excederēt.
Patres cōscripti dicebant quoz noia i ta
bulis aureis scribebant.
Patria ptās fm Azo. in sum. C. eo. ti. ē ius
quoddā qd habēt bi q sunt de impio ro
mano i libros naturales 7. legitimos. qd
ius aliq nō hnt. vt insti. de pa. po. p totū.
Patricij dicunt ideo. qz ptozie ptati p sunt
fm Jfio. li. ix. c. iij. Etiā patrici? est is quē
impator sibi elegit in patrē vt insti. q. mo.
ius pa. po. sol. S. filiūfamilias. 7. C. d. cō
sor. eiusdē. li. l. fi. Itē in alia significatōne
dicti sunt patricij quidaz nobiles de ciui
tate. 7. olim dicebant patres principū. s.
ad cōsilia prestanda.
Patricida est qui patrē occidit. als in iure
ciuii ponit patricida. C. de bis q pa. vel
libe. occi. l. vnica.
Patricidū als parricidū est homicidium
nepbandū qd cōmittit in parentes. in li
beros. in pmos. collaterales. 7. affines
Req. supra ad. l. pompeiam.
Parrochia est locus in q degit pplus alicu
ius ecclie deputatus fm Bos. in sum. co.
ti. Et parrochiarū diuisio incepit a Dyo
nisiō. xij. q. j. c. j. pstitit aut ius procbiale

in hoc fm Bos. in sum. c. ti. q oēs parro
chiani in diebus dñicis 7. festiuis missaz
audiāt in ecclesijs i quarū parrochijs ba
bitāt. vt. c. j. eo. ti. de cō. dist. j. si qd. etiam
cōsistit in decimis psonalibus q ecclesie
parrochiali debent. xvj. q. j. si qd laicus.
7. in oblationib? que dande sunt sacerdo
ti parrochiali. q pro populo orare debet.
x. q. j. qz sacerdotes.

Patrin? vel patrina dicitur fili? vel filia spūa
lis cōpatrū vel cōmatrū mris vel patris
quē vl quā qd de fonte baptismatis leua
uit. vel ad sacramētū pfirmatōis tenuit.
Patruus dicitur frater pñs. quasi pater alius.
Patruus magnus est frater aui.

Patruel dicitur sunt quoz patres inter se
germani vel fratres fuerūt.

Patruel forozes sunt duoz fratru filie.
sed vtrū appellatiōe patru cōtineat pa
tru? magnus. videt q nō. vt in. S. patru?
magnus. in. l. iuriscōsultus. ff. de grad. s.
in oppositū q sic aliqui defendere nitun
tur. qz differētia addita generi contrahit
ipm ad speciē sub illo genere. vt auial rō
nale species est auialis. sic 7. patru? magn?
species patru? esse probat. simile. ff. de
adopt. l. j. vbi adoptio filij q sui iuris est
spēs est adoptionis.

Patruus est frater pavi 7. abpatru? est fra
ter abau.

Patruus fm canon. dicitur ille q habz ius pñ
tandi aliq ad beneficiū eccliaficū. sed
fm leges est q manumisit seruū suū spō
te a domino. q seru? dicitur libertus ei? a quō
sic manumissus est. Etiā patronus qnq
dicitur aduocatus. vel ecōuerso aduocat?
patruus causarū. qz patrociniū pstat vel
patrocinaf. 7. in primo significato tria fa
ciunt patronum. vnde Patronū faciunt
vos. edificatio. fundus. Re. s. patronat?

Passim. i. indifferēter de ap. cū sit roma. et
c. pastoralis. de offi. dele. in glo. iij. in. c. in
peractandū. de iura. calū.

Pauperies est damnum sine iniuria faciē
tis ipsum datū vt ab auiali qd sensu ca
ret factū vt si equ? tu? segetē meā pauit.
vel aliter damnum mihi debet. Itō cū pōt

dici iniuriā fecisse cum sensu caret. Insi.
si qua. pan. fe. vi. §. paupies. vbi dicit gl.
q̄ est mirabilis expositio et legalis. Diffe-
runt autē damnum. maleficiū. et pauperies.
Nam damnum fit cū animo iniuriādi. vel
ab habēte animū iniuriādi. licet nō vraf.
Alia patēt locis suis. De pauperiei actio
ne. Req. supra Actio.

Paulina actio. Require ibidem.

Pax fm Boff. est discordie finis. vt. c. j. de
treu. et pa. i. glo. f. Itē pax est vinculū cha-
ritatis. vt in. c. nouit. §. sed forsan. d. iudi.
Et sunt sex cause ppter quas nō ē pax in
ter hoies. Prima qz nō puniunt malefi-
cia. Secūda abundātia tpalium. Tercia
quia nō pugnam⁹ cōtra demones. Quar-
ta qz nō cōsideramus vāna litis vbi diui-
tias. corpus et animaz perdim⁹. Quinta
dubius euēctus belli qui nō pñderat. Se-
xta qz nō seruamus pcepta dei nec solui-
mus decimas. et sic qd nō capit xps tollit
fiscus. xvij. q. vij. maiores. Dec ē glo. no.
de re iudi. li. vj. ad aplice.

De Pec

Peculiū ē pusilla substātia. vel pecunia se-
parata a rebus et ratiocinjs patris vñ do-
mini data vel pmissa filio vel seruo. ff. de
pe. l. depositi. §. peculiū. et est multiplex. s.
castrense. vel quasi castrense. puecticiū
aduenticiū. paganiciū. nō paganiciū. C. de
bo. que libe. l. cū oportet. l. cū multa. l. cuz
nō. Item peculiū dicit res parafernalis.
ff. de iu. do. l. si ego. §. dot. Item peculiū
ponit pro hereditate. vel patrimonio. C.
de epis. et cleri. l. si quis presbyter. ff. ad tre-
bel. l. cogi.

Peculiū castrense est qd miles acqrit dū mi-
litat in castris. et illud est filij pleno iure tā
quo ad pñietatē q̄ quo ad vsufu.

Peculiū palatinorū dicit etia castrense. i. mili-
tū palatij q̄ principē sequunt fm Ac-
cur. C. eo. ti. li. xij. in Rubrica.

Peculiū quasi castrense dicit illud qd ad-
uocatus acquirat pñando clientulis suis
patrocinij in causis. vel qd magister grā-
maticus loycus vel rethoricus. in scolis

suo lucratur exercitio. in. l. fi. C. de inoffi.
testa.

Peculiū aduenticiū est qd filio aduenit ab
auo paterno. vel materno. vel ab altero.
vt ex pspira fortuna. et ex testamēto ag-
natorū vel cognatorū. et qd sic filio adue-
nit ipsius est q̄ ad pñietatē. patris. et q̄
ad vsufu. Et dicit alio noie paganici-
cum aduenticiū. Item aduenticiū si ab
impatore vel augusto datum fuerit com-
parat castrensi peculio. in. l. cū multa. C.
de bon. que liber.

Peculiū pfecticiū dicit illud qd de rebus pa-
ternis vel dñicis pñficiat et filio vñ seruo
dat vt in eo negociet. et illud est patris q̄
ad pñietatē. s. filij vel serui q̄ ad vsufu-
cū. Et etiā alis dicit paganiciū pfecticiū.

Peculiū clericorū est primoniū clericorū.
nam peculiū patrimoniū appellat. ff. ad
trebel. l. cogi. in pñ. vnde illud qd a cleri-
co velut pñiū possidet eius peculiū dicit
tur. secūdo modo tñ et vsualiter peculiū
dicit solet filiorū et seruorū patrimoniū
qd eis a domino vel patre dat. vt. ff. e. ti.
per totum.

Peculiū clericorū pfecticiū est qd d bonis
ecclesie procedit. vel qd ecclesie contēpla-
tione acquiritur.

Peculiū aduenticiū eorundē est qd acqrit
ex opa eorū. vel alis puenit ex intuitu p-
sone. et hoc no. Boff. in sum. e. ti. Et dicit
peculiū a pecunia.

Pecunia appellat totū qd homies habēt.
et dicit a pecoribus. qz quicqd antiq̄ ha-
bebant totū in pecoribus cōsistebat. vt. §.
q. iij. totum. et sic sumit cōmuniter. Quāqz
tamē capit pñie et stricte solū pro name-
rata pecunia vt. xij. q. iij. c. putat quidā.
et ibi glo. Alis appellatione pecunie om̄s
res cōtinent. C. de cōsti. pecu. l. ij. etiā p-
culus ait. nois pecunie appellatione rem.
significari. ff. d. ver. sig. l. etiā. verbi gratia
lheres factus hereditate adita vedit eaz
et emptori per stipulationē pñittit quan-
ta pecunia ex hereditate ad ipsum perue-
nit et appellatiōe pecunie om̄s res signifi-
catur. qz sensus est. om̄s res que ex heredi-

tate ad me puenit. et capit significatū ex
dispositiōe pcedēti. s. veditiōe heredita
tis q̄ oēs res significat. Itē ibi late signi
ficat dicēdo. heres mī volo te restituere
titio pecuniā meā. i. hereditatē meā. vñ p
inde est ac si dicat hereditatē. bona vñ res
meas. vt. l. nāq. §. si. ff. ad trebel. sed ibi
significat strictissime dñ filiofamilias p
hibet mutuari pecunia. q̄ significat pe
cuniā nūeratā. l. j. ff. ad senat. con. mace.
iūcta. l. sed et si. §. pecunie. e. ti. Rō verius
q̄. q̄ in pōri casus subiect⁹ fuit ex fauore
ergo ampliādu. sed hic casus subiect⁹ ē
ex odio. ergo restringendus vt in regula
odia de reg. iur. li. vj.

Pedanei iudices. Re. §. iudex pedanei.

Pedagia dicūt q̄ dant a trāsētib⁹ in locū
pstitutū a pncipe. et capiēs pedagium dñ
dare solū pductū. et territorij ei⁹ tenere
securū adeo q̄ si aliq̄s derobet. i. spoliē
et ē vulgare gallicorū. tenet ei dñs terre
rapinā resartire fm Bal. i. vñ. feu. §. pa.
iura. fir. i. §. puēriculas. facit. l. ne qd. ff. d
incen. rui. n. au. r. et no. Archi. xxij. q. v. si
q̄s pegrinorū. sed guidagia. Re. supra.

Pecoris noie cōtinent boues.

Pecorū ad aquā appulsi est ius adducē
di vel appellēdi pec⁹ ad aquā fontis alie
ni iure seruitutis.

Pediculi dicunt quedā argentea sustenta
cula q̄bus vasa vel res q̄libet velut pedi
bus sustentat. ita ponit in. l. pediculis ar
gēteis. ff. de au. et argen. le.

Pedetentim. vide in glo. j. in de.

Pedagogus est ille q̄ ab initio instruit pue
ros. et dñ a pedos. i. puer. et gogus ducere
quasi ductor siue gubernator puerorum.
Institu. q̄ ex cau. manu. nō pos. §. eodēz. l.
elyascentia. vbi glo. pōt eñ mītoz. xx. an
nis. maior tñ. xvij. manumittere pedago
gum suū vt ibi dicit.

Pedamēta dicunt sustentamēta pedū. vi
nearū. et dicunt gallice parilli.

Pena et supplicij differūt. vt no. Archi. xj.
q. iij. nemo per totum.

Penei. quasi. et no. iij. q. vij. c. q̄ sine.

Penes notat plene Jo. cal. i. cōmēto. dcre.

postulasti. de pcel. pben. Et differentiaz
int penes et apud. vt de p. Jo. Linconien.
in. l. si q̄s in tantā. C. vñ vi. vbi dicit q̄ il
lud ē penes aliquē cui⁹ possessionē bz. §
illud est apud aliquē. cui⁹ solā detētiōē
habet. vt depositari⁹ et comodari⁹. et di
cit q̄ in dicta. l. apud sumit improprie vt
in. l. penes. ff. de ver. signi.

Penis notat Pau. in cōmēto. c. in lris. d
restitu. spo.

Penitus. no. Jo. an. c. j. de sup. neg. pla.

Penā et delictorū debira cobertio vñ satisfā
ctio. q̄ lege vñ a mīstris legis imponit.

Penā cōmitti est penam debere.

Penitentia fm Ambro. est pterita peccata
plangere et plangenda iterū nō pmittere
vel sic fm Aug⁹. Est quedā volētis vin
dicta puniens in se quod cōmississe dolet.
de quo plura vide in tractatu. de penitē.
dist. j. ij. et iij.

Penula est q̄daz vestis qua nō utebant nī
si ciues romani. q̄ fuit data pfi pauli. q̄a
societatē cōtraxerat cū romanis. et etiam
beat⁹ paulus aduersus iniustos romanū
ciue se appellauit. c. si in adiutorij. dist. x.

Pensio idē est qd cēsus vel tributū.

Pensatiōes publice fm Azo. in sum. C.
si ppter pub. pen. ven. dicunt annue exac
tiōes tributorū vel vestij anni vel argēti
que a certis psonis prestabant fisco. sed
pensiones publice dicunt que ad viarū
vel pontij refectionem prestanda sunt a
possidētib⁹ vt sic fiat omnij datorum.
quedā collatio et sic pensatio est quasi pē
sionis solutio.

Pentateuchū est volumē cōtinens q̄nq li
bros Moysi. a penta. i. q̄nq. et thecum
mādarū quasi rē. vt in. c. j. de deci.

Perangaria est seruit⁹ psonarū et rerū. et dñ
q̄si pfecta et magna angarie. Est autē an
garia seruitus psonarū et nō rerū. Item
gangarie dicunt exactiones et pstationes
patrimoniorū. s. onera quedaz que p̄dio
incubunt vel imponunt et erāt forte exac
tiones equorū vel vecturarū ad portādū
annonā militibus. vt colligit. C. d cursu
pub. an. in Rubrica. li. rj.

Derangada ē vestis de auro vulgari qd a gaydis vestimētoz vel clamidū poni solet vlt vestis q bz aux tñ in supficie. **Re. s. olober. 2. C. dvesti. olo. 2. de auro. li. xj.**

Peregrinātes large dicūt oēs q a loco sui domicilij pficiscunt. **C. de incol. l. ciues.** Proprie aut dicunt romipete aplozū et aliozū sanctorū lumina 7 oratoria visitantes. **xxij. q. iij. si qd romipetas. 2. c. pater nax. 2. c. illi qui.** Etia dicunt illi qui accedunt ad pñtiam dñi papey. **e. ti. c. vnico et. ij. q. vj. arbitra.**

Peregrini dicūt oēs q nō sunt de epatu or dinatis siue sint clerici siue laici fm Bos. in sum. de de. pegri. qz tales recipi nō debēt ab epō alieno ad ordines vel dignitates. aut ecclesiastica sacramēta. **vt. lxxj. di. p totū. 2. in ti. de de. pegri.** Tñ clericus peregrinus est q in aliena puincia ordinat.

Peremptoriū dicitur a pimento eo q oino pimat. vt terminū? pemptoriū? vltra quē nō dent vltiores dilatiōes. Silt exceptio pemptoria dicitur que pimit actionē. Etia dicitur citatio pemptoria. qz oēs alias citatiōes debēt fieri anteq aliqz tanq contumax puniat. iudex tñ pemptoriā citatiōē vlt peremptoriū dictum extante causa statimittere pōt. 7 idē opabit qd alietres citatiōes possunt opari.

Peremptoriū solui id est possibilitas ferēdi sententiā.

Per no. Archi. xij. q. ij. c. ebion. 2. Paul. 3. Li. 2. a. plene i. de. s. de sum. trini. et si. cat. 2. Jo. an. de elec. dudū. i. si. ff. de v. sig. l. vrbana. s. pnoctare. vbi dictio q notat pfectionē. vt habet in. l. si. tu. ff. de le. j.

Pergula est tuguriū vel obūbratio frondosa. 7 ponitur in glo. **S. cōtrabentes. c. j. de fo. compeli. vj.**

Perequator ē q boies 7 tertitoria pequat. id ē valde equat. vel q p dñi ppter defectū equa pñione vt pñ assignat nouo possessori vt. **C. de sum. pñmo. l. fundi. li. xj. Perduellioes. Re. s. crimē lese maiestatis**

Peripsum est purgamentū vel cortex pomi vel piri. vnde. **Tolle pipsimā eade pul pam spernes arullam.**

Permitti dicitur aliqd tribus modis. Primo qd nullo iure pibet. Secūdo qd cōtra humanas pñtitiōes indulget. Tercio illi citū vt magis illicitū vitet. vt est glo. cuz exemplis in. **c. oēs. dist. iij.**

Permutatio fm Bos. est vnus rei p alia vicaria prestatio. vel vicaria prestatiōe mutatio. Et cōtrahit sicut plerisq placz qñ inter aliqz cōuenit vt certa spēs pro certa detur. **C. co. ti. qm. asseris.** Si enim cōueniret vt certa spēs daret p incerta vel ecōuerso nō esset pmutatio sed cōtractus innoiat. **l. do vt des. 2. c. Et pmutatiōis cōtract? id fuit inuētus. qz sepe poterat aliqz habere aliqd inutile sibi vlt pui cōmodi qd alteri multū valere poterat 7 ecōuerso. Et pñs ignorabat qualiter vnus alterius fieri poterat. ad qd inuētus est ille cōtractus pmutatiōis.**

Perpetuū qñqz idē est qd generale. d. elec. **c. massana. 2. c. vt circa. e. ti. li. vj. vt dicen do edicto ppetuo. i. generali pibemus.**

Perplexitas est pstringēs 7 ieuirabilis necessitas peccādi que prouenit ex erronea volūtate. **c. j. in sum. di. xij. vbi glo. bona.** Etia de differētia inter mortalia 7 venalia. ponit ibidē exēplū de iudeis crucifigētibz xpm. 7 si qd mīdet querēti inimicū si sit in loco. Itē si vir denegat vel reddat vxori debitū petēti. 7 declarat ibi q null? pōt esse pplexus inter duo mala. 7 sic perplexio est solū ad stultā opiniōē alicui. de hoc vide in. **c. nerui testiculorū. xij. di. vsqz ad finē distinctionis.**

Perpessus i. pfecte pēsat? 7 deliberatus. de pac. **c. vl. circa mediū. li. vj. 7 sic dicit in pbe mio de iuris sancto pēsa. digesta pñlio.**

Personē qdā dicunt puate iproprie. vt ille q sunt exēpte a iure cōi. vt di. iij. pñlegio vbi dicit q pñlegia sunt leges puatorum. Quedaz vō dicunt pñie puate. vt ille q nō hnt dignitatē. **iiij. q. v. q. ptra. vñ clerici nō dicūt pñuate pñone. cū habeāt dignitatē. i. ordinē ecclesiasticū. vt i. c. pñlegio pñlle. 7 dist. iij. quicq. fm Jo. Item fm alauū quedā sunt pñone publice q sunt i officio publico. vt tabellio iudex baliu?**

Alie puare. q̄ nō sunt in officio publico. Per iurūz p̄prie dicit̄ quando aliq̄s iurat cōtra canonica statuta vel temerarie. Ec dicunt̄ multipliciter. Primo. i. falsa iuratio. q̄ si ignorāter adhibita oī diligētia facta fuerit sic nulluz peccat̄ est. xxi. q. ij. homines. S. do d̄r trāsgressio liciti iuramēti z sic ē mortale. vj. q. j. q̄cunq̄. Illicitum aut̄ sciēter iurās peccat̄. s. nō contraveniens. Tercio d̄r indiscretū iuramētū et est veniale. xxi. q. iij. S. crimis. in fi. Quarto dicit̄ mēdaciū iuramēto firmatū. z est sp̄ mortale. xxi. q. ij. qd̄ ait. z est crimē adeo magis q̄ cleric⁹ p̄iur⁹ ab officio z b̄nificio suspēdi d̄r. c. puenit. d̄ fideius. c. inf̄ d̄ lectōa. de excels. pla. z. c. q̄relā de iureiurā. Personalitas significat̄ p̄ has dictiōes. tu mihi. ego tibi. cū alio significato. qd̄ p̄ba biliter p̄cludit̄. z si nullo mō p̄cludit̄. tūc est impersonalitas. q̄ actū viciat̄. put̄ ratō dicat̄. verbi gr̄a. Ego q̄ p̄stituas te mihi soluturū debitū a Titio. r̄ndis impersonali ter dicēdo. I. satisfiet tibi ab illo. vel simplr̄ satisfacet. bec impersonaliter significat̄ te nō cōstituere mihi. z q̄ nulla sit obligatō aut si quādo. C. de cōsti. pe. R̄s. quia bec verba nō significāt aliū obligari. nā aliū aliū obligari nō p̄t. nec verisimile est quez iactare suū. l. cū de indebito. ff. de p̄bati. facit. l. arrianus. ff. de act. z obli. vbi non fit facilis interpretatio p̄ obligatiōe. z. l. sti pulatio ista. S. si q̄s ita. ff. de v. obli. M̄z cōiter q̄s sibi acq̄rere cupit. iō verisimilif stipulās vult acq̄rere sibi. quare licet quis dicēdo. promittis decē. nō exp̄met verbū mihi vel tibi. z alter r̄ndet nō dicēdo tibi tū illa verba mihi z tibi supplēt̄ z suffi ciēt̄ intelligunt̄ p̄pter causam dictā. vt in. l. stipulo. p̄alle. Item si q̄s stipulat̄ de cē dare. sibi alter respōdet dari. sed nō dicit a me. valet stipulatio. l. fi. S. fi. ff. si cer. peta. z. l. illa stipulatio. ff. de v. obli. z est sensus q̄ dabit̄ p̄ ipm̄. p̄mittentē vel per aliū. q̄ hoc significat̄ illud verbū impso nale passiū dari. Ex q̄ sequit̄ q̄ nō ē ob ligatus ad dare. sed tenet̄ ad factūz q̄ qd̄ dēt̄. secus in illo q̄ p̄mittis dare. q̄ tenet̄

rem accipiētis facere. q̄z verbū hoc ipoz tat q̄ ipse dabit̄. Et si diceres beres q̄ ius sit facere q̄ titi⁹ centū habeat tenet̄ p̄ se dare. l. si beres. ff. de lege. j. ita in p̄posito q̄ p̄mittēs dari debeat p̄ se dare. R̄ndet̄ q̄ hoc verbū habeat soluit hoc cōtrariūz qd̄ significat̄ iure dñij. sed ex p̄missiōe nō trāsfert̄ dñium ergo zc. Item testator legauit titio seruos quos ipse testator ma numittere nō poterat. vt manumitterēt manumitti nō possunt. bec impersonalitas significat̄ q̄ legatari⁹ seruos nō habebit̄. sed remanebūt penes heredē vt. l. si quis ff. de lega. iij. Secus si diceret vt manu mitteret. quia tūc remanerēt penes lega tariū. in. l. si quis eum quē. ff. de cōdi. z de mon. Ratio: q̄ si ex significato verbi pso nalis imponit̄ onus legatario. z si nō te net onus emolimentū penes eū tamē re manebit̄. z sic de alijs.

Pertinere ad nos dicunt̄ q̄ spectāt aliq̄ ti tulo nō causa pignoris. z q̄ n̄a nō sunt. sed eē p̄nt. l. verbū p̄tinere. ff. de ver. sig.

Pertinacia in malo. p̄seuerātia in v̄tute d̄r M̄a p̄tinax d̄r valde tenēs vel ip̄udēter dur⁹. z irrenocabilis. indocibilis. z obsti natus fm̄ Jo. an. in de. j. de sum. tri.

Petitio hereditatis oib⁹ illis cōpetit q̄ iure veteri vel nouo beredes sunt vel fiunt cōtra possessorēs vel p̄beredes q̄ possi dēt nec p̄nt dicere quare possidēt veteri iure veluti. xij. tabularū vel ex testamēto nouo iure velut ex senatuscōsulto q̄ vero cū titulo possidēt hereditatez nō tenētur petitione hereditatis nisi in trib⁹ casibus vt si v̄ditōz nō apparet vel modico di straxit vel d̄ p̄cio nō est fact⁹ locupletior q̄bus casib⁹ vtilis petitio hereditatis li beris cōpetit cōtra testamentū parentūz z p̄ntib⁹ cōtra testamētū liberorū et fra tris cōtra testamētū fratris. q̄ turpē perso nā instituit heredē. bec aut̄ de inofficioso vtilis est. q̄ cōpetit a tpe adite heredita tis vsq̄ ad q̄nquēniū exheredato nō dñō d̄ scriptū heredē aditione iā factū dñm.

Petitio hereditatis fideicōmissaria cōpe tit ei cui fideicōmissaria hereditas resti

Pi

tuitur ex sena. consul. trebelliano.
Petitio hereditatis possessoria q̄ dicitur bono-
rū possessio infra annū utilis dat̄ emaci-
patis vel suis hereditib⁹ infra centū dies
ceteris vsq; ad. xxx. annos pdurat. instit.
de bo. pos. j. §. liberis.

De Pb

Pbilantrophū. idem est qd̄ salariū.
Pbilateria dicunt̄ carte in q̄bus cōtinent̄
incantationes. xxvj. q. v.
Pbitones sūt incātatores vl̄ diuinatores.
dicti a pbitone q̄ fuit auctor diuinādī.
Pbis idē intelligit̄ in verbo oimodā vt i
cle. j. de fo. cōpe. sed an possidens ecclesia
pleno iure possit eius bona cōuertere in
vsum. ppiū. z dicit̄ q̄ nō in glo. verbi ad mē
sam. in cle. j. de exco. plato.

De Pi

Pignus est res mobilis vl̄ se mouēs apud
creditorē a debitoze tradita z collata ad
pstandū securitatē de soluēdo debito. vl̄
adimplendo pmissio. Vel sic. Pignus ē
res obligata pro debito ad securitatē cre-
ditoris. z dicitur a nomie pignus. qz pu-
gno vel manu tradit̄. z cōstitit in re mo-
bili ppiē. Quis hypotheca sit ppiē obli-
gatio rei immobilis. Et dicit̄ hypotheca
ab hypos qd̄ est sub z thesis positio qua
si suppositio. Itē pignus fm̄ Pa. est qd̄
dat̄ ppter rē creditā que dñi reddit̄ statiz
pignus auferit̄ cui⁹ possessionē ad tēpus
solū cōsequit̄ creditor. ceterū dñi penes
debitore est z ponit idē differentia dīcen-
do. Pignora natorū dicunt̄ pignora re-
rum. subdens. sed vtraz cōfundit aucto-
ritatem lectoris.

Pign⁹ ptoziū dicit̄ illud qd̄ alicui a iudice da-
tur pro maiori securitate rei petite z ad-
iudicate vide. l. si decetero. C. q̄ po. j. pig-
ba. et. l. j. C. de pre. pig.

Pignus cōmitti est in eum statum pueni-
re vt debitor dominū pignoris amittat.
verbi gratia. Tradidi vl̄ mutuauī tibi pe-
cuniā sub pignoris cōditione. z nisi statu-
to die pignus luas vel redimas debitum

Pi

soluendo q̄ ipm cōmittat. i. auittatur.
Pign⁹ est duplex ptoziū z iudiciale. Pto-
ziū est quādo mittit̄ actor in possessionez
ppter cōtumaciā rei in nō cōpendo ante
lit. ptest. vel post. Sed pign⁹ iudiciale cō-
stituit̄ qñ post finiam mittit̄ actor in pos-
sessionē ob victi cōtumaciā in nō soluen-
do. tūc em̄ victor statim acq̄rit naturalē
z ciuilē possessionē. de hoc notat̄ p̄ doct.
in. c. cōtingit. de do. z contu.

Pignozare est rē aliquā p debito obligare
creditori vel securiori sit de soluēdo debiti
vel est facere contractū sic dictū.

Pignozaticia actio. Re. §. Actio pignoris.
Pistores olim dicebant̄ faciētes panē pal-
lacij qui suberāt comiti borreorū. vt. C.
de pisto. l. xj. fm̄ Accur.

Piscina locus dicit̄ p nutriēdis z cōseruā
piscibus deputatus vt qñ placuerit dño
de ipsis capiat.

Pile⁹ dicit̄ a pilis. qz pilos capitis tegit z stri-
git fm̄ Jo. an. in cle. ij. de vi. z bo. cle. pōt
etiā dici a pilis. qz de pilis factus est.

De Pl

Placere. id est arbitrari fm̄ voluntatē ra-
tione regulatā. z est actū ponere in placē
tia vt in arbitrio. vt in. l. thays ancilla. §.
sorore. ff. de fideicomis. lib. vbi relicta li-
bertate si heredi placeret inspicitur q̄ bo-
no viro placeret. z per hoc dēcidit̄ q̄stio.
pone. Connuxi famulū vsq; ad annū pa-
cto appposito q̄ si mibi displiceret infra an-
num possim ipsum expellere q̄ non pos-
sim expellere nisi ex causa ex qua vir bo-
nus expelleret. sed ex vsu cōmuni intelli-
gendi significat meram voluntatē. z for-
te idem de iure scripto per. l. explicito. C.
de rerum pmuta. Ratio. quia certum est
q̄ placitū significat ibi voluntatē facien-
di. §. penulti. institū. de contraben. empe.
vbi recipit̄ pro mera voluntate. sed non
obstat. §. sorore pallega. quia ibi signifi-
catur arbitriū ratione subiecte materie. §. liber-
tatis. vt facilius valeat. Item paria sunt
actum ponere in alterius libito vel volū-
tate. l. fidei consensus prope ppiū. ff. de fi-

deicōmis. libē. in versi. sed ita scriptū. vbi est idem dicere. lego libertatem si heres voluerit. vel si ei libuerit.

Plagiarj sunt illi q̄ liberos homines seducūt. vel seruos alienos surripiūt z vēdūt a plaga maris. C. ad. l. fal. de pla. l. fi.

Plagiū est plaga vel dolor q̄ parētibus vī dñs inferat de surreptiōe filiorū vel ser uorū ab ipsis plagiarjs. auferē em dñs vel p̄ribus p̄ tales facultas filiorū vel ser uorū. z dī a plaga. qz est magna plaga pa tri vel dño. fm glo. in Rubi. C. ad. l. fa. ui. de plagiarjs.

Plagiari. als plegiari. etiā est idē q̄ fide iussor. vt in. c. veniētes. de iureiur.

Placet licet videat importare oimodā vo luntatē. pferētis. tñ includit arbitriū bo ni viri. l. tbays. §. sorore. §. alle. nā licet vi cam faciā quecūqz tibi placet. intelligit tñ iuxta arbitriū boni viri. l. si sic. ff. de le ga. §. vbi per Bar. z no. in. c. de quouult deo. de iudi.

Pleno iure exponit. l. q̄ ad tpsalē z spūales iurisdictionē. c. cōquest. de fo. cōpe. et h si cōcedēs habet p̄tatem vel iurisdictionē vtrāqz. idē in. c. qm. de priu. z. xvj. q. ij.

Plebiscitū est qd plebeo magistratu. l. tri buno interrogatē an oibz placeat. plebs instituit dictū quasi statutū. orta est iter plebem z maiores ciuitatis romane di scordia plebs sibi leges constituit q̄ dicte sunt plebiscita. vt. ff. de ori. iur. l. ij. §. bis dem. reliquz hō pplus cū senatoribus et patricijs ius sibi cōstituit qd dī lex ppli antonomice. i. p̄ excellentiā. fm Bñd. li. vj. z dī plebiscitū. eo q̄ plebs sciat z scisci tetur. vel cogat vt fiat. di. ij. plebiscita.

Plus petitio est solius offerētis pmissio. ff. eo. ti. l. ij. vel ē plus z aliter q̄ pactū sit ex actio. z fit q̄tuor modis. vñ. Plus petit cā. tpe. re qz loco. vt no. i. c. j. de pl. peti.

Plerūqz id est regulariter. insti. dī le. patro. cute. i. fi. cū glo. ipropria. ff. cōmodati. l. si is qui. §. fi.

Plebs differt a pplo vt spēs a genere. qz po pul. p̄inet miores z maiores nobiles et ignobiles. plebs hō tñ miores. z in ple

biscitū. id est p̄ plebē statutū. insti. de iur. na. gen. z ciui. §. plebs autem.

Plus sub se min⁹ cōtinet. verbi grā. Licet p̄ri vel marito occidere adulterū cā filia vel vxore dephensum. p̄ hoc significat q̄ etiā licet vulnerare. vel iniurijs afficere. l. ne mea. §. ius occidendi. ff. ad. l. inf. de adul. qz plus est occidere q̄ vulnerare vī iniurijs afficere. qz illi cōtinent z signifi cant sub verbo occidere. Item iuder de fert iuramētū in litē z taxat vsqz ad cer tam quātitatē. tñ licet ei cui deferē iura re in minori quātitate. l. videam⁹. §. pe. ff. de in lit. iur. Item vendidi vinū qd est in dolio appositā est dies in qua vinū tolle re debes. nō tollis. vel dic nō appositā te interpellato z ex peccato sufficiēter nō tol lis indigeo toleo qz sunt vindemie. Dicite ter. q̄ licet mihi totū vinū effundere. z tñ nō licet tñ partē vini effundere. l. j. §. li cet. ff. de piculis. z cōmo. rei ven. qz effun dēdo tñ partē de dolio ita partē me iuu re posset ac si nihil effunderē. z iō rō non dictat tñ partē effundendā. §. si ptez tñ effundero obligor emptori. z si totū effun dam nō tenebo. licet rogat⁹ possim bñ bi mittere partē. z sic de alijs.

Pluralis locutio plura significat. duorū tñ numero p̄tēta est. c. pluralis. li. vj. dī reg. iur. Qñqz aut plura significat gemiatue in suas singulares sic q̄ qlibet singularis in vno solo verificat. Qñqz aut nō gemi natue si qvna singularis p̄ se nō attēdit sed ipsa pluralitas simul. put singulare cō cludit vel quodlibet alit. dī pbabile medi um. vbi grā. Testator dicit. Lego stichuz z titiū si mei erūt cū moriar. tūc altero ali enato z altero nō. iste nō alienat⁹ pōt pe ti a legatario. licet em sermo pluralis sit. oportet tamē accipi ac si sepatim dixisset si stichus meus erit cū moriar. z si titius meus erit zc. vt. l. fal. §. fi. ff. de condi. z de mon. Ratio Bar. qz hec sepatio respiciē diuersos effect⁹ z sepatos. id est dominij legatarij in quolibet. z qz sunt duo serui distincti. ita duo vñia distincta z sepatā. z sic sepati effect⁹. Etiā ideo quia legauit

quolibet noiatim. et sic refert ad quolibet
distictu. et hoc ex favore legati et testamen
ti. Et ibi. Testator duobus impuberibus
instituit filijs suis dicit. si uterque ipubes
decesserit Ticiu substituo. tunc si unus mo
ritur impubes substituitur non admittitur.
Imo ut admittatur requiritur utriusque decede
re in impuberi etate. l. penult. C. de ipube.
et alii. substitui. Rō Bar. est ex dictōe uterque
que est collectiva. An tñ dicunt qd favore
institutiōis dictio collectiva sumit distri
butivam. l. hoc argu. ff. de here. insti. modo
ois substitutio est cōditionalis institutio
§ 7. et sic Bar. in l. heres. §. cum ita. ff. ad
trebel. dicit qd in dicta. l. penult. vno filio mo
riente ipubere remanet alter filius testato
ris qd ex p̄sumpta voluntate excludit extra
neū substitutū. ar. l. cum acutissimi. de fide
ius. ideo vno moriente impubere non ex
stit cōditio substitutionis. et sic de alijs ex
emplis.

De Po.

Pondus differt ab onere. qd pondus dicitur quod
da leue et quoddam graue. vñ dicitur pondus me
um. l. corpus ego fero quicunq; venero. sed
on? dicitur. qd semper onerat et deprimat.

Pondicos dicuntur quedam naues. vñ dicitur. Si
pondicosibus trabucias. i. mare transfre
tatur vel nauibus transeat.

Pontifices olim dicebantur impatores. xxj.
dist. clerici. dist. xj. de capitulis.

Pontificale ē ornamentū episcopale. et fm Hosti.
est aucteticū iste liber. vt dicitur ser. non or. c. cō
suluit. vt no. Jo. an. i. de vnica. de iureiu.

Porcari? i. suari? Re. infra Suari? et dice
bant olim bi qd custodiebant porcos ciuiū
vrbis romane in pascuis. et excusabatur
a muneribus sordidis. vt. C. de sua. susce.
l. j. li. xj. fm Accur.

Portuū dicitur quedam p̄statio que datur pro
nauū applicatiōe seu statione et mercat
ione quacūq; facta in portu. An dicitur ferre
pedagia et guidagia et saluaria. Re. qd li
bet loco suo. Et ista omnia dicuntur porta
ria. C. de vectiga. et cōmū. l. iij. et c. sup. de
verb. sig. in glo. vj.

Positio fm Bosfre. est dictū qd loco inter
rogatiōis ponebat olim. bodie de plano
ponit et positue fit sicut olim interroga
tiue fiebat. vbi gfa. Si volebā te cōueni
re hereditario iure tūc sic dicebā. Domi
ne iudex interrogetis hunc an ipse sit he
res talis. et ex qua pte sit heres. bodie vo
sic dicitur. Pono te cō herede talis. Itē
pono ipsum ex affe herede. s. extitisse. sed
qd bodie simpliciter fiebat seu fiant inter
rogatiōes sup positionibus. igit aliter de
scribitur a Spe. eo. ti. sic. Positio est bre
uis verborū formula mentē ponētis con
tinēs ad veritatē eliciendā cōcepta. et ha
buit hoc verbū ortū nō solū ex vsu hoim
dū in causis molito. sed ex antiqua lege.
ff. de le. iij. l. offēdimus. §. ex diuerso. ibi
pone ergo. Positio igit nō aliud est qd
dictū de credulitate asserta in vim p̄stati
iuramenti faciēs ad p̄bationē aut ipsam
amminiculās habens annexā interroga
tiōē. aut iudicis suppletionē. ar. in auct.
de bis qui ingre. ad app. §. si. col. v. sic di
cte ex cōmuni cōsensu. nō tamē sine rōne
ff. de suppl. lega. l. labeo inuentē vt ptes
exoneretur p̄bationibus. et ne fatigetur
laboribus et expēsis. vt. §. si. palle. Et po
sitio dicit dictū factū nōdum p̄bati p ar
ticulos distinctū rite loco p̄batiōis posi
tū spectās directe vlt indirecte simplr vel
amminiculatiue ad intētiōē ponētis qd
intēdit p̄bare ponēs p p̄fessionē aduersa
riū sui vel ei? pcuratoris. ar. de elec. dudū
ij. de testib? p̄ntiū. de p̄fess. statuim? li. vj.
nec v3 ponit nisi B qd est facti. ff. de dote.
p̄lega. l. j. C. de le. l. leges. An que vocun
tur positiones in curia eccliaistica dicuntur
articuli in curia seculari. et dñt a rōnib?
qd rōnes sunt iuris. sed positiones vel arti
culi sunt facti. Item positiones differunt
ab interrogatiōib? licet tā pontifices q
interrogationes fiant vt per cōfessiones
aduersarij releuet ponens ab onere pro
bandi. quia positiones fiunt assertiue et
aperte. sed interrogationes fiunt intro
gatiue et a iudice. et ad positiones debet re
spōderi pare. nō agnoscere. et qñcūq; sūt

faciēde pbatōes fieri pnt positiōes siue ante lit. ptes. siue post. de h. vide glo. in. c. j. de cōfess. li. vj. q. plures ponit pcor. z al. le. cū exemplis de positiōe añ lit. cōtesta. z etiā post. l. de exceptōe q. actor sit excōi catus ponit re? hoc mō. Dono q. pcussi si tale in tali pte corpis. tali loco. tali die talibus pntib? Itē turbat? ex tali causa. animo iniuriādi illū qui tūc erat clericus z erat in positiōe clericat? z sciebas eū clericū esse. Itē vidisti eum ferentē coro. nam habitū z consurā clericalē deferentē quibus p. actorē confessatis pbata est ex cōicatio ante litis cōtes. sed post lit. ptes. Donec q. petā aliqū ab ecclia quā cōtra iura retinet remoueri dicā pono iuramē to qd habet. z possidet eccliaz sancti. M. Itē q. habet z possidet eccliaz sancti. P. Itē quelibet illarū bz curā aiaruz. et eas post cōciliū acq̄siuit. hoc cōfessato succū bit reus nisi dispensatiōe vel iustā cām oñdat. Itē debet fieri positiōes sup con. tētis in libello. Et nota q. multiplices sūt positiōes. Una dī positiō ptinens. et tali coget iudex respōdere. vt in. c. pntiū. de testi. li. vj. z si dubiū est an ptinēs sit vt ne inclinabit se iudex ad id qd verissimilē est z in dubio tuti? est q. facit rñdere vt d. cō fess. l. statum? li. vj. ff. de interroga. ac. l. d. etate. S. ex causa. z. l. vbiq̄. e. tit. Alia ē positiō impptinēs cui nō cogit q̄s rñdere Itē qdā est negatiua positiō. z talis non dz admitti. qz vbi affirmatiuis ponēda est. nā negatiua nō pbat. z id qd ponit si negat ponēs ipm pbare bz. ff. de pba. l. ij. C. e. ti. l. actor. z de pba. qm d. falsam Fallit qñ al's q̄ p talem positiōē pbari nō pōt. c. statum? pal. v. sup facto pgnā ti. vbi indirecte pbat. c. ex tenore. de test. z. C. de ptabē. z cōmit. l. optimā. Itē po sitio q. nō reuelat ponentē. vel ei nō pro. dest. nō dz amitti. qz nō dz q̄s ad pbādū id admitti qd pbatū ei non pdeset. l. ad pbationē. C. de pba. c. dilecti. de excep. Itē positiō q. nō facit ad cām. vel q. nō ē sup re de qua agit in libello. vel sup eo q. repellat agentē si pponit ex pte rei dz im

ptinēs z nō est admittēda. Itē positiō q. depēdet ex alia q. fuit negata vel cōcessa. nō est admittēda. qz sup eo nō est ampli? querendū. ar. ff. nau. cau. sta. l. licz. ne rñsi oni sit cōtrari? sicut nauita vētis p̄trarijs nauigās. vt in autē. d. bis q. ingre. ad ap. S. j. col. v. z. c. p. tuas. de pba. l. generalit. C. de nō nu. pecu. Itē positiō implicita nō debet admitti ppter piculū periuri. Et id dz diuidi vt certū z verū rñdeat. ar. ff. de interro. act. l. d. etate. S. qd aut. z. S. nihil qz etiā iudex cauere debet ne sit anceps p iuri. C. si aduersus vedito. l. j. c. si vō. de iureiu. C. de indi. vidui. tol. l. j. Itē nota q. effect? positiōis est. q. eas pntes habe tur p cōuicto. C. de ptes. l. vnica. S. j. z po sitioib? nō rñdens habet p cōfessio. c. si. de iura. calū. de cōfess. si post prestitū. li. vj. Itē positiōib? vbi iuramentū est de veri tate nō pōt rñderi p pcuratorē nisi sit cā vniuersitatis vel puent? c. pntiū. de testi. p̄all. c. pastoralis. cū sua glo. de iudi. Itē positiōis utilitas est. quia aliquando qd directe negat. indirecte concedit in toto vel in parte. vt de iureiu. c. cū impositio nibus. li. vj.

Pollicitatio est sollus offerentis pmissio. ff. de polli. l. ij. Et differt a stipulatione. z a pacto. qd est duorum consensus atqz conuentio.

Possessio fm Azo. C. de acq. z reti. pos. est corporalis rei detentio corpis z animi z in ris amminiculo cōcurrēte. Vel sic est ius quoddā quo aliq̄s rem corpale vere i po testate bz. z dz corporalis rei ideo. qz sola corporalia possidēt. Incorpalia autē dicūt q̄si possideri z quasi tradi p patientiaz et vsum. Mā incorpalia nō pnt corporalis ap p̄bendi sicut iura z seruitutes z ideo non possident. c. cōquestus. d. fo. cōpe. in glo. ff. de vsucap. l. sequitur. S. si vīna. ff. de ac qui. pos. l. ij. in prin. z tamē p̄scribuntur. c. cum ecclia. de cau. pos. Ideo regula in sexto dicit sine possessione p̄scriptio non procedit. Et debet intelligi etiam de quasi possessi. et ibi hoc nota. Itē im possibile est plures eandem eccliaz vel

bñficiū insolidū possidere. c. licz. de pba. de elec. vt q̄s duas. li. vj. cle. si duobus. vt lit. pē. vbi gl. vige et i. c. cū venissent. de pcura. z iō bñ dī detētio. qz res naturaliter tenet ab eo q̄ corporaliter insitit ei. Itē dī corpis z animi z iuris. qz h̄ tria vt q̄s vere dicat possidere cōcurrere debēt. s. actus corpis. affect⁹ animi. z amminiculū iuris. Itaz opus est vt q̄s corpe adipiscat. vel saltem oculis. Sufficit em̄ plerūqz visus oculorū. z animi affect⁹ cū voluntate tradētis qz ipse animi affect⁹ necessari⁹ est. nō aut p se corpe aut p se anio possidet. q̄a certū est possessionē solo aio amitti puta si q̄s se posse repellī suspicet. Itē oportz q̄ ius approbet. Itā licz q̄s sacre rei vel religiose corpe z aio insitit. nō tñ de iure possidet. qz res sacra vel religiosa nec ab ignorāte. nec a sciente possidet. z dicitur possessio. quasi pedū positio.

Possessionū alia est iuris tm̄. alia facti tm̄. alia facti z iuris simul. z bec interdū bz plus iuris. min⁹ facti. interdū ecōuerso. vt no. de cōcel. pben. cū nostris. z. C. d. ac qui. pos. l. j. Itē Aug. de porta rauēnata differētiā posuit inter possessionē vacuā z vacante. vt in glo. ij. C. vnde vi. l. fi. Et Itē ibi reprobat. z fi. glo. cōcludit q̄ non differūt. Sz vacua siue vacās est q̄ a ne mine possidet aio vel corpe ppter longū tps vel ppter obliuionē ex lōgo tpe. z nota q̄ si q̄s p̄pria auctoritate posset ingredi possessionē alicui⁹ rei. z accedēdo iudicē ab eo ipetrat licentiaz ingrediēdi. talis p̄statutū si oppositū caueat nō puniē. q̄a potuit sine auctoritate iudicis. & multo magis cū ei⁹ auctoritate ingrediē. B̄ colligit ex glo. vbi. in trāsitu. S. multis modis insti. de lib. Itē possessio civilis q̄qz requiescit sup naturali. vt si tu possides noie meo. vel p̄cario a me. Q̄qz nō requiescit. vt in usufructuario meo q̄ naturalē habet possessionē ex iure. sed ego dñs habeo civilē rōne dominij nō requiescētem in naturali usufructuarij.

Possessor bonorū. Req̄. s. bonorū possessor vt fili⁹ emancipat⁹. vñ agnat⁹ q̄ dicūt bo.

norū possessor ex bonorū edictali et heretali. Itā statim vt habet edictā z decretā possessionē ex hoc bñt interdictum decretū ad hoc vt cōsequant hereditatis possessionē. Differūt heres z bonorū possessor. vt supra bonorū possessio. vñ aditis hereditatibus heres. nō desiderat auctoritatē iudicis. sed bonorū possessor requirit auctoritates z patientiā iudicis. in sti. de bo. pos. S. q̄s autē.

Possessorij iudiciū est triplex. s. possessiōe adipiscēda. retinēda. recuperāda. vt in. c. pastoralis. de cau. pos. in glo. iij. et vide. supra interdictum.

Possidere naturaliter dī q̄s cū est in re vel ei⁹ parte. vñ saltē cū res est in p̄spectu ei⁹ vt ip̄ am videat vel partē ei⁹ fm̄ Itē. in sum. C. de acqui. z certi. pos.

Possidere civiliter dī q̄s cū nec ē in re nec res in p̄spectu ei⁹. s. possessionē solo anio bz z rē de iure retinet. s. q̄ talis sit p̄sona i quā cadere possit om̄i possessio. vt no. Itē. au. in reglā sine possessione. li. vj. z allegat ibi iura. Itā laici q̄qz de facto possidet decimas z spūalia. vt no. Bar. b̄ r. xij. q. j. in p̄n. z glo. magna. i. fi. Itā aliō est possidere. z aliō legitime possidere. de resti. spo. ad decias. li. vj. Et nota q̄ possessio civil⁹ z naturalis sit. vñ civilis tm̄ requirit ad p̄scriptionē. sed naturalis tm̄ nō sufficit nisi als civiliter possideret. vt tractat. p̄lix. dy. i. reglā sine possessione. li. vj. z est rō. qz bñs naturalē tm̄ acq̄rit eā clā p̄ introitū q̄ dñs ē absens quē credit sibi q̄stionē mortuorū. z sic male fide bz naturalē. & nō p̄scribit. S. q̄ ad nūcinas. l. claz possidere. ff. de acqui. pos.

Possidere clā est absente dño et fructuario excluso clāculo possessionē ingredi. vt to minū possessione priuet.

Possidere vi est violenter possidere.

Possidere p̄cario est rē ad petitiōes vel p̄ces meas tibi cōcessam ad vsum possidere q̄ diu patif is qui cōcessit.

Possidere p̄ indiuiso est aliquā rē ita possidere. vt nullā ptē in ea habeat ab alijs diuisam. vel vt nulla sit ps quaz possideat

saparatam siue diuisam.

Possidere pro herede ē ita possidere q̄ putat se heredē verum cum nō sit.

Possidere p̄ possessore dī ille q̄ ita possidet q̄ scit se nullā cām iustā possidēdi h̄re. vt si interrogat? fuerit q̄re possideat v̄l quō nullā rationē p̄tēdit quare possideat. sed

Possidere p̄rie dicūt imo. (v̄l possideo b̄lia eo q̄ eis pedib⁹ quis insitit. vnde a planta venit ista possessio.

Possidet autē h̄ iure qd̄ iuste. h̄ iuste qd̄ b̄n qd̄ autē male possidet alienuz est. Male autē possidet q̄ male suis v̄tis v̄l aliena p̄sumit. de ver. sig. ius dictū est.

Possessorē facere causa rei seruade. aut in possessionē mittere est. verbī gr̄a. Contē. disti talē fundū esse tuū z p̄basti. iudex p̄ executorē suū mittit te in possessionē z facit verū possessorē. Itē volui agere cōtra B. z eum vocari feci ad iudiciū z cōtemnit venire. z iudex mittit me in possessionē illius rei quā petebā. nō vt fecit me possessorē. sed vt in fundo maneat causa rei seruade z custodiēde. z rem illā tenebo donec probauero meā esse. z si aduersarius me⁹ tandē tedio affect⁹ moueat. z de sua p̄sumacia resipiscat. z meū lites si velit aliqd̄ dicere habebit. de hoc supra mittere in possessionē.

Posse. i. debere. ff. de libe. z posthu. l. placet regulariter tñ 3 ti. ff. de offi. p̄s. l. sepe. cuz sequēti d̄ re iudi. nō quicqd̄. z. C. quō z qñ iu. l. j. Et mltis modis dicimur posse. vñ **Posse** quidē reb⁹ dant ius natura ptās **Officiū** meritū quintū diuina voluntas. De B̄ vide glo. in. c. scilicetatus. d̄ rescrip. z ibi p̄cor. Nam posse dicimur etiā illud qd̄ licite z sine incōmodo n̄ro possumus ff. de ver. sig. l. nepos p̄culo. in fi. simile d̄ condi. insti. l. fili⁹. q̄ in fi. ff. vbi tex. vt generaliter dixerim que p̄tra bonos mores fiunt. nec facere nos posse credendū est. vt. xxi. q. ii. faciat homo vbi etiā de multiplici possessione. z Inno. de concess. preben. accedens. z. ff. de reg. iur. l. in condēnatione. vbi glo. z. ii. q. vj. boc quippe. C. de legibus. l. nō dubiū.

Poss qñq̄ etiā notat statim post inchoatōnem. vt. l. ij. §. itē mutui. ff. si cer. pe.

Potest necessitatē importat interdū. ff. de offi. p̄s. l. sepe. z. l. sequēti. de hoc. ff. d̄ iud. l. nō potest. vbi plenē. z est glo. in d̄bo nō potest. in regula ben̄ efficiū. de regu. iuris. libro. vj.

Possliminiū est ius amisse rei recuperade ab extraneo z in statum pristinū reducere. quā quis p̄pter captiuitatē vel p̄seruitutē amisit. moribus z legib⁹ institutū. vt colligif. ff. de cap. z postli. reuer. l. postliminiū. j. respōso. An p̄ hoc ius recuperat q̄s cū a captiuitate reuertit iura que amiserat z ipso reuerso fingit hoc ius ipsum semp in ciuitate fuisse. Unde breuē postliminiū est ius quo restituit res vsu. capta vel p̄scripta ab aliquo alicui quā p̄ captiuitatē amiserat. xvj. q. ii. p̄terea. Di cūt autē a limen z post. i. iuxta quasi iuxta limē domus sue semp fuisse z possedissz vel qz cap⁹ ab hostib⁹. z vltra limia meri impj deduct⁹ postea intra limia reuertit. Nā sicut limia sunt in domo q̄ finem quēdā faciūt. ita z imperij limia veteres voluerūt esse. fm̄ Azo. C. de capti. z postli. reuer. z insti. q̄ mo. ius pa. po. sol. §. dictū autē est postliminiū. Et dicit lex q̄ oibus eque postliminiū est. nō solū his qui pugnare p̄nt. s̄ oibus q̄ ci⁹ nature sūt. vt cōsilio v̄l alijs modis viles eē possint v̄l ff. de capti. z postli. reuer. z de voto. ex mltis. in glo. vj.

Posterior lex vel posteri⁹ statutū. rescriptū vel pactū derogat priorī quādo cōcurrūt **Terbi** gratia. Lex p̄cedit z lex cōtraria sequitur. tūc prior tollit. etiā de ea nō facta mentione. l. nō est nouū. z. l. sed z pasto. res. ff. de legi. dum dicit lex. Licet p̄trarie sint. de hoc. c. j. de cōsti. li. vj. Ratio ē voluntas cōdētis legem. Et sumit significatū ex sciētia prioris legis. z p̄trarietate posterioris. nam cōdens posteriorēz scit etiāz priorē. quia princeps habet omnia iura in serinio pectoris sui. c. j. p̄alle. et. l. omnium testamentor. C. de testa. Ideo cōdendo posteriorē cōtrariā. videt tollere

priorē. qz si vult valere illā. vult valere si
istam illi cōtrariā alias eēt in cōpossibili-
tas. Ex hoc colligit ratio cur taz varie re-
scriptū posterius non reuocat prius. nisi
expresse fiat de priore mentio. z tamē con-
stitutio posterior etiā nō faciens mentio-
nem de priorē. tñ derogat ei vt hic dicitur
qz princeps ex certa sciētia prioris pstitui-
tionis habens iura in pectore suo reclusa
psumitur scire priorē. z facere posteriōrē.
Sed quia rescripta cōtinent facta q non
sunt in pectore principis reclusa. quia fa-
ctorum omnium habere memoriā. z in nul-
lo deficere diuinitatis est poti⁹ q buma-
nitatis. C. de vete. iur. enucle. l. i. §. j. si q
dem ergo princeps nō psumit cōsciū
prius rescripti condēdo secundū. vt dicit
Bosfr. in sum. §. derogat. de consti. Sed
vbi cōsuetudo in aliquo loco vel statutū
municipale pcedit. z lex pncipalis gene-
ralis sequit. cōtraria certe prius nō tolli-
tur. c. j. in secundo dicto. de cōsti. li. vj. qā
nō apparet principē scire illā cōsuetudi-
nem vel statutū illud imo verisimile ē cū
ignorare cū ex alieno facto inducat Bō
nō potest cōcludi ipm tollere voluisse. qd
verisimile ignorabat. obtinebat ergo lex
illa locum tantū in nō cōtrariis priorē cō-
suetudini vel statuto. vt. c. j. palle. Sed si
in lege tali posteriori cauet q valeat ge-
neraliter z spāliter. nō obstante quocūqz
statuto cōtrario vel cōsuetudine. tñc tol-
litur prior cōsuetudo vel statutū. arg. l. si
qs in dubio. ff. de lega. iij. iuncta l. quoti-
ens. z l. rescripta. C. de preci. impa. offe.
Et est ratio ex tenore posterioris legis. qz
clare patz in posteriorē tollere velle porē
cōsuetudine vel statutū licet ignoret.

Postumus vel postuma dicitur q vlt que
post humationē. i. postq pater datus est
humo nascit. Improgne autēz quilibet
dicit posthum⁹. qui nascit post testamē-
tum fm Azo. C. eo. tit. Postumus eti-
am vñ nepos q post humationē animat⁹
est pprio pfe substitute. z ille pprie dñ nepo-
stumus qñ nepos postumus.

Postulatio est alicuius psonē ad dignitatē

vel societate fraternā canonica facta vo-
catio. vel psonē ad eligendū petitio. que
eligi nō pōt. Vel sic fm Bosfr. Est gratie pe-
titio vt cū ex gratia petit aliquē ineligibi-
lem licenter eligi. Et est duplex postula-
tio. scz solēnis. que est alicui⁹ inabilis ali-
ter quā ppter crimen a superiore ad benefi-
ciū vocatio. z admissionis petitio. vt in. c.
vñico. de postu. pla. li. vj. Et hec cōfirma-
ta habet vim electionis: Alia nō solennis
est petitio facta a superiore vt tollat ob-
staculū aliqd eligi z ad beneficiū acceptā-
di illam psupponit electionē ante vlt post
fieri. vt monachus elect⁹ nō pōt cōsenti-
re sine licentia sui abbatis. z sic postula-
tio licētie ab abbate nō dñ solennis. ergo
postulatio solū est inuēta ppter incapaces
vt illegitimos z nō sufficiētis etatis. vel
prius bñficiatos. Itā q capax est dignita-
tis nō debet postulari s eligi qre postula-
tio nō multū differt ab electioe. Et nota
q postulari debēt z nō eligi sextuplices p-
sone. Primo archiepōs ad aliū epātū. de
postu. pla. bone. Secūdo ep̄s ad epātū
vlt aliū archiepātū. c. z si vnanimiter. e. ti.
Tercio laicus ad dignitates. l. xj. di. h ius
Quarto clericus in minorib⁹ ordinib⁹ cō-
stitut⁹. c. pterea. de eta. z qli. Quinto ille-
gitime nat⁹. de elec. innotuit. Sexto q nō
est in etate legitima cōstitut⁹. de elec. cuz
in cunctis. z. c. cū nobis.

Postulare vel aduocare est aliquē deside-
rium suū. vel amici sui coram iudice. vel
apud eum qui iurisdictioni pzeest in iure
exponere. vel alterius desiderio contra-
dicere. ff. eo. titu. l. postulare. z. iij. q. vij. §.
tria. ver. est aut. z. C. de pcul. l. j. z. C. de
postu. l. ij. z. c. cū sacerdotis. de postula. in
glo. iij. vnde ptoz inquit q nō habz aduo-
catū ei dabo. ff. de postula. l. j. §. ait ptoz.
z intelligit si habere nō pōt. Dabit em̄ fe-
minis pupillis debilib⁹ z his qui sane mē-
tis non sunt. vel propter potentia aduer-
sarioz aduocatos inuenire nō possūt.
ff. de offi. proconsu. l. nec quicqz. §. vlti. et
hoc pro salario conuento a parte vel sta-
tuto a iudice iuxta facultatē aduocati

modū litis et fori p̄suetudinē quātitatem
nō excedere. vñ aduocare et salariū reci-
pere p̄ aduocādo bñ licet. xj. q. iij. nō licet
p̄iij. q. v. nō sane. vbi Aug⁹. ad macedo-
niū inq̄t. Nō debet ideo iudex v̄dere iu-
stum iudiciū. aut testis verū testimoniū.
qz v̄dit aduocatus iustū patrociniū et iu-
risperitus verū cōsiliū. licet Guil. dixerit
p̄tra q̄ n̄b̄l possit recipi p̄ iusto patroci-
niū. vt no. in. c. nō licet. p̄alle. Itē aliq̄ p̄-
bibent postulare p̄ edictū p̄etoris. An
versus. Nō cuiq̄qz dat vt postulet. id ē
aduocet. imo vetat. Addictus pene. ser-
uus puer. actor arene. Luminib⁹ cassus
mulier muliebria passus. Cauēat aduo-
cati postulātes ne causas desperatas assu-
māt. et si forte a p̄ncipio assumpserint ig-
norāter eum de vicio cause patuerit cel-
sent et salaria iam recepta restituāt. C. de
iud. l. rem nō nouā. Et nota q̄ quattuor
sūt obseruāda aduocātis. Primo vt cau-
se qualitātē examinet. et iustā si voluerit
assumāt. iniustā nō repudiet. Secūdo
vt modestiā veritatē et legalitatē seruent
in aduocādo. Tercio vt salariū pueniēs
petāt. Quarto vt nec p̄ncipio cōueniant
de certa parte litis vel cū graui dāno liti-
gatoris. nec post ceptā litē m̄llū pactū
ineant cū eo quē in p̄pria fide receperunt
fm Bos. in summa.

Potestas q̄nqz modis accipit. ff. de v. sig.
l. potestas. Itē potestas q̄nqz capit in fe-
minino genere. vt. c. si. de iud. et sic capit
substatiue in abstracto et addit ei adiecti-
uū. vt ibi. florentina potestas. quādoqz i
masculino genere. vt. c. tua. de homi. et sic
sumitur cōcretiue significās officialem ci-
uitatis habentē iurisdictionē vel potesta-
tem primo modo dictam. et sic iterū addi-
tur sibi p̄nomen possessiū dicendo no-
ster vel noster potestas.

De Pr

Pragma grece dicitur latine causa. vñ pragma-
ta negocia dicunt. inde pragmatic⁹. i. cau-
sidicus. vel actor negotiorū et causarum
fm Bos. li. v. et x. q. ij. h̄ ius porrectū. i. si.

Pragmatica sanctio dicitur causa in cōsistorio
p̄ncipis v̄tilata corā p̄ceribus sacri pa-
latij. et est cōstitutio quā impator p̄silio p̄-
cerū statuit seu sanxit. Q̄nqz etiā dicitur cō-
firmatio in scriptura facta ab impatore
cū cause cognitione sup̄ cōtractu p̄muta-
tionis. vt. c. j. de re. permu. in glo. et prag-
maticū sacrum est p̄ncipis rescriptū. vt i
c. fundamēta. de elec. li. vj.

Pragmaticarij sunt q̄ scribunt pragmaticas
sanctiōes. et alio mō dicuntur scriniarij. vel
magistri scriniozū vel scriniozū memoria-
les. eo q̄ adeptā scripturā sanctionē i scri-
nio positā custodiebāt ad memoriā.

Prebenda est ius p̄cipiendi pueniens in ec-
clesia collegiata ex actione pueniens cō-
petēs alicui tanq̄ vni de collegio qd ius
ex canonica descendit. non debet cū cano-
nicus sine p̄benda esse. vt in. c. relatu. eo.
ti. et p̄cedit ex institutiōe et officio qz ex h̄
q̄ facit q̄s officiū debet p̄cipere p̄bendā
et b̄nficiū. sed canonica quare sepra de. C.
vt in. c. cū. m. ferrariens. de cōsti. i glo. vj.
Item p̄benda q̄nqz capit large pro iure
qd alicui nō tanq̄ de collegio. sed ratiōe
ministerij officiij paupertatis vel vtilitatis
cōcedit vtendo et fruēdo in vita sua cer-
tis rebus eccl̄ie vt redditibus q̄s canoni-
ci recipiūt vel aliq̄. de tali habet in. c. quia
nōnullis. de magistris. xvj. q. j. possessio-
nes. et. j. illud. Et laici marie nobiles ha-
bent tales p̄bendas fm Cōpo. in. c. cum
m. ferrariens. p̄alle.

Precariū fm Azo. eo. ti. i sum. est id quod
precibus vtendū cōcedit petenti tam diu
q̄ diu patit q̄ cōcessit. sed fm Bos. i sum.
eo. ti. est illud pignus obligatiū creditori.
et a creditore ipsi debitori cōcessus et vten-
dum q̄ diu patitur et p̄mittit q̄ concessit.
vt est textus in. l. j. d̄ p̄ca. ff. vbi dicit Tul-
pianus. q̄ hoc gen⁹ libertatis ex iure gen-
tiū descendit. Et subdit ibidē. Differt autē
p̄cariū a donatione. qz qui donat sic dat
vt nō recipiat illud qd dat. sed q̄ p̄cariū
cōcedit primo sic cōcedit vt recipiat q̄n-
cūqz placebit. Vel precariū est cōtractus
inter dominū et colonū. et est cōtract⁹ gra-

Prædictus et similis comodato instanti ut quidam dicerent hoc contractus non differre: nisi ubi. quod tamen etiam differunt re. Nam in multis conveniant precarium et comodatum. differt tamen precarium a comodato. nam comodatum fit ad certum usum nec potest revocari usu expleto. precarium vero quicumque placuerit potest revocari. Item precarium quicumque dicitur contractus de quinquennio in quinque annis revocandus. Et si quinquennio elapso sub taciturnitate pretereas tunc revocari intelligitur talis contractus. dicitur autem precarium ideo quia est contractus ad preces factus.

Precaria verba sunt hec. rogo. volo. mando fido. committo. iubeo autem preceptum est. Communia delega. l. ij. in pñ. mando quicumque est verbum precarium. ar. ij. q. iij. mandastis. ubi episcopus mandat pape. quicumque tamen mando ponitur preceptive. sicut etiam rogo. ut. xj. q. iij. rogo. quicumque mandative. ut. ff. de neg. ge. l. si mei rogatu. i. mandato suscepistis. Item quandoque deprecative. et sic ut frequentius ponitur.

Precaria dicitur donatio ad preces facta usque ad mortem recipiens. xij. q. ij. sepe. xvj. q. iij. clerici. et est preces ille affinis emphiteosi. Item precarie dicuntur quedam prestationes seu concessiones usufructus ad preces facte in recompensatione eius proprietatis que datur ecclesie. cuius forma habetur. x. q. ij. precarie.

Preceptum. Requiritur. s. Mandatum.

Preco est quod apud acta aut in civitate publice proclamatur vel pronunciat aliquid faciendum vel dimittendum per plerumque fiebat edictorum narratio. i. recitatio et publica in ius vocatio et citatio alique matrimonij vel rei vendende nuntiatio et subsistatio.

Precise sunt cardinales in rescriptis tamen valet sicut absolute et sine cause cognitione ut de heredes. c. de christianos. l. vj. Et dicit cardinalis si ponitur in statuto operatur ut ipsum non tollatur per sequens statutum in causa in qua sublatum fuisset si non apponeretur. Item datur si miles de iuramento appositum in. l. si quis. in pñ. ff. de leg. iij. Bal. autem dicit quod non valet aut precise. i. sine cause cognitione. quod sic tex-

tus esset superfluous. in. c. ij. de rescriptis. ubi ponitur expressum precise et etiam sine cause cognitione. Salvando tamen primum dictum dicitur quod ille tex. ponitur declarative vel expositive. et per id est. quod dictum magis placet voc.

Precipium fit sine modo. et cum piculo. de sepulchris. ex pte. et in Jo. an. in. de. pastoralis de re iudi.

Predium dicitur fundus vel ager. Re. s. Ager.

Predium urbanum et primum rusticum Requiritur. ibidem et etiam actio finium regundorum.

Predium totale est quando ista duo concurrunt. scilicet quod matrimonium preteritum est. et traditio primum in teruenit secundum Azo. de fin. tota. C. in sum.

Predium canaticum secundum Jo. et Accur. C. e. ti. in rubri. fuit primum in quo fuerunt cellule. unde canaticum. i. cella. nam cana grece cella dicitur latine. Vel aliter erant tunc predia scripta ut redderent inter cellulas secundum Azo. ibidem l. xj. et eorum coloni dicuntur canatici. vel omnes coloni. quod dicta primum erant in pratis.

Prefectus augustus vel augustalis dicitur prefectus egypti. ut. ff. de offi. prefec. augusta. l. vna. C. e. ti. l. quod imperator. nam imperator maximus augustus in egypto primo prefecti potestate introduxit.

Prefectus pretorio ab initio magister equitum creatus est cum dictatores sibi antiqui magistris militum eligerent quod principali sollicitudini associati summam per dictatores gerebant potestate per exemplo principes ad quos gubernaculum reipublice pervenit postea elegerunt prefectos pretorio quibus publice discipline emendatio concessa est. quam auctoritas ita est ampliata et adeo approbata ut nec ab eorum sententiis appellari nec in integrum restitutio facile posset postulari. Et erant quatuor. i. prefectus pretorio orientis. prefectus pretorio affrice. cuius sedes est in carthagine. prefectus pretorio illustri. et prefectus urbis. ff. de offi. prefec. pto. l. j. et ibi nota.

Prefectus vigilum idem est quod prefectus nocturnus. Horum autem officium est de nocte facere excubias. presueruntque incendijs arcendis. quod etiam cauebant. inquirebant et puniebant incendiarios. fures. grassatores. effracto res. nisi delinquens esset tam famosa pro-

na ut ad pfectū vrbis deberet mitti puni-
enda. poterant etiā iudicare de capsijs
q̄ in balneis vestimenta custodienda su-
scipiunt si aliquid dolo fecerūt. vt. ff. de of.
psec. vigi. l. ij. §. cognoscit.

Prefect⁹ annone dicebat q̄ d̄ annona. i. de
blado curā habebat. Req. §. Edil. cerak.

Prefect⁹ vrbis dicebat cui ab impatore cō-
cessa est vrbis administratio. q̄ ceter⁹ ma-
gistratib⁹ ex q̄cunq; cā ab vrbe pficiscen-
tib⁹ ⁊ recedentib⁹ in vrbe relictis ius vi-
cebat ⁊ omnibus dignitatibus in ciuitate
an̄cedebat sua dignitate. qui cū ab vrbe
pgrediebatur nō habuit iurisdictionē. quā
p̄bere tñ potuit in ciuitate. Sz fm̄ Azo.
C. e. ti. etiā extra vrbē intra cētēsimū mi-
liare bz iurisdictionē. vide de offi. psec. vr.
p̄ totum.

Pseudiciū est q̄si qdam platio vt ppositō
siue plocutō vni⁹ rei respectu alteri⁹. Nā
aliquid p̄iudicari alteri est illud illi p̄ferri.
tñ hoc vbi p̄iudicare alteri⁹ modi cōstru-
ctionē ⁊ ampliorē significationē bz q̄ hoc
verbū p̄ferre. Df̄ em̄ p̄sonaliter ex ppria
confessione. in iudicio mibi p̄iudicauit. i.
cōfitendo mibi ip̄i in iudicio p̄iudiciū fe-
ci. Hoc em̄ p̄iudiciū nō significat cōmo-
dū meū eē factū. s̄ incōmodū. vt si iudex
nō sequat̄ veritatē. s̄ meā cōfessionē. ita
bz res iudicata vitati facere p̄iudiciū nō
vt vitas rei iudicate p̄iudicet. i. p̄ponat.
s̄ res iudicata vitati. p̄iudicare igit̄ ē ali-
cui aliquid p̄poni. ⁊ sic dicim⁹ rē iudicatā
veritati facere p̄iudiciū. i. ei qd̄ p̄iudican-
dū est dato qd̄ nō sit verū. nā dato q̄ ita
nō sit sicut iudicatū est. tñ p̄ponit vitati.

Pseudiciales actōes p̄ tanto dici p̄nt q̄ i
ip̄is tractat̄ de magno p̄iudicio. vt qz q̄-
stioni mote p̄iudicat. Verbi gr̄a. Agis cō-
tra me ⁊ aliquid petis. oppono tibi q̄stionē
frat⁹. dicendo q̄ tu es fili⁹ me⁹ vel. fuus
me⁹ in p̄tate mea cōstitut⁹. aut libertus
⁊ sic de p̄silibus.

Pseudici⁹ pōt dici q̄libet q̄ alijs p̄est. vsus
tñ obtinuit vt p̄posit⁹ dicat̄ q̄ quidā po-
rat⁹ curā sup̄ alios gessit. s̄. sig. quis.

Pseudici labarū als laborū vt fm̄ alijs la-

biorū a labijs dicunt̄. qz fortē corrigebāt
eos q̄ male de p̄ncipe loquebant̄. dicunt̄
aut̄ labarum a signo bellico qd̄ fecit fieri
Cōstantin⁹ ex auro ⁊ lapidib⁹ p̄ciosis in-
ter alia signa bellica. ⁊ deriuat̄ a laber. q̄
ergo talib⁹ faciendis p̄ponebant̄ dicebāt
tur p̄positi. vt supra.

Pseudici sacrorū scrinioz crant illi q̄ p̄e-
erant scrinijs imperialib⁹ q̄ als dicebāt
p̄imi eo q̄ mag⁹ p̄ncipi appropinabāt
q̄ alijs. Tria aut̄ erant scrinia siue came-
re. de q̄b⁹ tractat̄. C. e. ti. li. xij. Primum
scriniū erat camera epistolarū q̄ p̄ncipi
mittebant̄ vl̄ ab eo mittebant̄. Scdm̄ fu-
it libellorū cōuentualiu⁹ ⁊ cōventionaliu⁹
⁊ cognitionū vel cōuentionū. Tertiū erat
dispositionū. ⁊ est registrū fm̄ Accur. in
rubri. c. ti. l. j. pal.

Pseudici idē est qd̄ p̄uilegiū. de quo
infra dicet̄.

Pseudici dicunt̄ cantores q̄ in choro in-
cipiunt in ecclia collegiata. in. c. cuz olim
de cōsue. Et dicunt̄ duo genera cantoz
in arte musica. s̄ p̄centoz q̄ vocē in cātan-
do p̄mittit. ⁊ succentoz q̄ subsequēntē ca-
nendo r̄ndet. ⁊ addit̄ cōcentoz q̄ cōsonat
p̄dictis. vt. xxi. dist. cleror. s̄. finē.

Pseudici est nomen generale ad om̄s p̄cōsue-
les ⁊ legatos celsaris ⁊ om̄ p̄uinciarum
rectores siue moderatores. vt. ff. de offi. p̄.
li. l. j.

Pseudici p̄uincie d̄ q̄ in p̄uincijs p̄ p̄nci-
pem summā gerebat p̄tatem. Nā regna
redacta erant in p̄uincias q̄rū rectores
dicebant̄ p̄sides ⁊ sunt clarissimi vt bali-
ui. ⁊ sic pprie capiūt siue stricte. sed genera-
liter sumit̄ vt supra.

Pseudici dicunt̄ q̄ in eadē sunt p̄uincia. l.
fi. C. de p̄scrip. xxx. annoz.

Pseudici ponit̄ aliqui in iure p̄ marie. vt
c. ex lris. ij. de homi. aliqñ p̄ tñ. vt ibidez
in glo. de pe. di. xij. c. illud. vbi bo. glo.

Pseudici noie itelligit̄ ecclia ⁊ misterii p̄pli. ⁊
ecclia est in epo. ⁊ nō ecclia. nō tñ noia
plati sp̄ itelligit̄ ecclia. vt in. c. edoceri. de
rescrip. in glo.

Pseudici pprie. i. nimis cito.

Presbyter grece interpretatur senioꝝ latine. et est nomen dignitatis nō etatis. cxiij. di. legimus. nam. ppter bonoꝝ et dignitatē quā accepit pbyter nominat. et dicitur qñ pꝛebēs iter et nō ut qdam interpretant qñ pꝛe socijs bibens ter. de h. xxi. di. cleros. p. mediū.

Prescriptio fm Bos. C. e. ti. Est qddā ius ex tpe substantiā capiens. i. firmitatē. Et habz locū in rebz immobilibz. et h. diffinitio impugnatur ab alijs. nā ex pꝛescriptione nō cōpetit ius s. exceptio. An sic diffinit? Prescriptio est exceptio rei ex tpe subaz capiens. q. diffinitio etiā ab alijs impugnatur. qz pꝛscriptio nō capit subam ex tpe s. ex auctoritate legū. Itē pꝛscriptio ab alijs sic diffinit. Est exceptio rei ex tpe congruens ab auctoritate legū vim capiens negligentibz penā infligens. et finē litibz imponens q. oīno magis videtur completa. Inducit autē pꝛscriptionē. bona fides. iust? titul? cōtinua possessio. et sine rei vicio. s. qñ res sit pꝛscriptibilis fm Bos. Et nota bona glo. vl. in. c. illud. d. pꝛscrip. vbi habes quot modis fiat interruptio pꝛscriptiois naturaliter et civiliter. vñ habem? dormitiōnē. pꝛpetuatiōnē et interruptiōnē pꝛscriptiois. Et requirunt sex ad pꝛscriptiōnē s. valere d. s. titulus. possessio. bona fides. res pꝛscribenda. psona pꝛscribens. et psona cōtra quā pꝛscribit inter q. possessio et bona fides sunt maxime substantialia ut no. in. c. illud palle. Et sunt. xxxij. casus in qbus nō currit pꝛscriptio qz habes in glo. fi. c. cū nō liceat. de pꝛscri. vide etiā gl. summe. xvi. q. iij. de vsu. et pꝛscrip. Itē pꝛscriptio est longi tꝛis cōtinuata possessio inter pñtes. x. annoz. inter absentes. xx. annoz. C. de pꝛscri. x. vel. xx. an. l. vl. Alia est pꝛscriptio longissimi tꝛis. s. xxx. vel. xl. annoz. et illa dicitur lōgissimi tꝛis. An cū ali qz rem aliquā tanto tpe possederit ipaz possessiois diuturnitatē et tꝛis cōtinuatiōnē pꝛscribit et actoꝝ remouet siue p vim siue aliter siue titulo nact? est post sessio nē vl alio qcumqz iniusto pñcipio. Sz diceres ex h. videtur qz decime a laicis pꝛscri-

ban? diuturnitate possessionis et cōtinuatione tꝛis. Rñ. notando qz seruitutes et alia iura incorpalia bñ pꝛscribuntur spacio xl. annoz. dū tñ talia sint q. ius cōe nōvetat possidere. als q. possideri nō pñt de iure nō pꝛscribuntur. ut sicut decime p laicos. ut. c. pꝛhibemus. de deci. ex q. colligitur ar. p laicos volentes se tueri pꝛscriptiōe tꝛis ut pñt decimas possidere. vide. c. puenit. de censu. vbi glo. ecclia pꝛtra eccliam gaudet pꝛescriptione. xxx. annorum. si sine interruptione possideant monasteriū gaudet pꝛscriptiōe. xl. annoz. nec minor exceptio religiosiis domibz opponi pñt cū effectu et romana ecclia centū annoz gaudet pꝛscriptiōe. Itē pꝛscriptio. xxx. annoz fm antiq iura. s. mō. xl. annoz tollit oēm actiōnē. et omne ius. c. auditis. de pꝛscrip. s. non currit tpe scismat. e. ti. cñ nob. nec sede vacante. c. de qꝛta. et c. decime. et auditis. e. ti. nec etiam tpe hostilitat. c. ex tꝛasmis. e. ti. Etiam nec currit pꝛvisitationē epoz et pꝛcuratio nē debita. c. cū ex officij. et c. cū accedēs. e. ti. et ē introductū apꝛ de iudiciā ius suū negligentibz. et q. pñt pꝛscribere et q. nō et etiā q. res nō possunt pꝛscribi no. in. c. cum nō li.

Prescriptis vbi dicitur cōtra (ceat. eo. ti. ctus innominat? et fallit qñ est factū inestimabile et manumissio. qz libertas inestimabilis est. et tunc valet actio de volo. ut in. l. dedi tibi. ff. de cōdi. ob cau. da. et l. natural. s. qd si facio. ff. de pꝛscrip. nec inde nascitur civilis actio. q. pꝛscriptis vbi dicitur de qua. s. Actio pꝛscrip.

Prestigium est quod prestigat. als prestingit aciem oculorum. scz obumbratio quedam. videlicet cum videtur alicui se aliud videre q. videt. ut in incantationibz. et sic patz ut legif in vitaspatriū d. quodā coniugato nolente accedere. pꝛiā vxozē qz videbat sibi equa. qusqz p. quendam beatum tale prestigium fuit sublatū. Dicebant etiam pꝛstigia captiones vborū q. bus obumbrat. et ideo dicebant pꝛstigia vborū iuris. ut supra ius vborū. Itē Bo. C. de le. l. adul. et de hoc. xxiij. q. v. nec mirū post vñā columnā. vbi dicitur de magorū

psigis. q. nō sūt vera s̄ fantastica esse p
banē r̄ psigū dī inuenisse Mercuri? vt
ibidem tert?

Presumptio fm Spe. e. ti. est argumentuz
ad credendū vñ factū surgens ex pba-
tiōe alteri? vt ex coexistētia vñ cōiacētia
psonarū suspectarū psumit coit? c. lris.
eo. tit. vbi solus cū sola. nud? cū nuda in
eodē lecto ex p̄sumptiōe violenta pba-
tur copulari carnaliter. S3 fm Bos. dif-
finiē sic. Est alicui? facti dubij aliquoti-
ens plena. aliquotiēns semiplena inuesti-
gatio seu pbatio. Item p̄sumptio est qd
dā mediū intellectuale vitatis eliciende
ex circūstantijs insurgēs. exemplū pone
in. c. studijs. e. ti. Illa tñ pbatio nō infert
de necessario. qz aliter pot se res habē ni
si sit p̄sumptio iuris r̄ de iure. An tres sūt
spēs p̄sumptionis? Una est temeraria. q
cōsurgit a malis hoib? r̄ ex causis pluri-
bus. als puerilib? r̄ suspicionib? leuib? r̄
bec repellit r̄ reprobabilis est. vt. ij. q. f.
pmo. vj. q. f. oues. de sen. excō. in q̄ finōi.
2 **Alia** est p̄babilis siue verisimilis. q̄ sur-
git ex multis causis r̄ suspicionib? r̄ bec
admittit ad p̄bationē semiplenā. vt de
p̄sum. in multis capitulis. r̄ in. c. solicite.
de resti. spol. vñ coadiuuat ad p̄bationē
si sint alia coadimicula. c. a nobis. q̄ ma-
tri. accu. pos. vbi glo. admittit etiā ad pur-
gationē indicendā. c. si q̄s. d̄ purg. cano.
3 **Alia** est violenta q̄ ad p̄-
nuncianđū vel cōdemnandū sufficiens re-
putat. xxxij. q. f. dixit dñs. ff. de his q̄ sui
vel alie. in. sunt. l. filium. r̄. c. lris. de p̄su-
ptio. **Diffinitiones p̄sumptionū** vide ple-
ne in. c. is qui. de spon. in glo. ij. vbi de q̄n-
tuplici p̄sumptiōe. Et vide no. p̄ Jo. theo-
to. l. vi. ca. ferrū. vbi de diuersis p̄sumpti-
onibus. **Itā p̄sumptio violenta** subdivi-
git. qz alia iuris. alia iuris r̄ de iure. Iu-
ris est cum ius p̄sumit aliqd. s̄ nō statuit
sup̄ p̄sumpto r̄ illa recipit p̄teritiā p̄bati-
onē. xxxv. q. iij. extraordinaria. xxxvj. q. f.
nec aliq̄ iuris. r̄ de iure est cū ius fingit r̄
statuit de ficto. s̄ quaz fictionē nō admit-
tit tria p̄batio. c. ad id. r̄. c. is q̄. de spō. r̄

de condi. appo. c. p̄ tuas. vbi vide cōcor-
multas. Et q̄liter ius fingit. vide Bos. in
sum. e. ti. Itā differunt p̄sumptio r̄ fictio
iuris. de q̄ supra fictio. Et vna p̄sumptio
tollit aliā. c. cū inter R. de elec. vide glo.
optimā in. l. non est verisile. ff. q̄ me. cau.
Et no. voc. regulā q̄ p̄sumptio cōis trās-
fert in aliū on? p̄bandi. l. generaliter. S.
si petitū. s̄. sed cū ex p̄sumptiōe. ff. de fidei
cōmis. libe. Itē p̄sumptio ex necessitudi-
ne sanguinis vincit om̄s alias p̄sumptio-
nes. vt est glo. in. ca. si. de testa. vt si lego
Ludonico. r̄ sunt duo eiusdē nois. p̄p̄q̄.
r̄ cognos p̄sumit p̄ illo q̄ mibi necessi-
tudine cōiungit. r̄ qz p̄sumptio surgit ex
q̄litateb? sciendū q̄ qdam sunt q̄litates
intrinsece r̄ naturaliter boi inherentes.
Et baz qda adberēt aie. r̄ quedā corpi.
exemplū d̄ primis. vt bonitas. malicia. r̄
in dubio p̄sumit ad bonā p̄tē. qz naturali-
ter nascimur sine malicia. ar. c. ad mensā
xj. q. iij. r̄ talis p̄sumptio transfert onus
p̄bandi in aduersariū. r̄ sic intelligit. ca.
vnicū. de scruti. nisi semel esset cōuict? de
malicia. tal̄ em̄ sp̄ mal? p̄sumit. ij. q. v. p̄
to. r̄. c. semel. de reg. iu. li. vj. vñ si esset infa-
mat? sic em̄ ad eū transfert onus p̄ban-
di. de secundis. vt sanitas. infirmitas. et
iterū in dubio p̄sumit in meli? r̄ negans
p̄babit. vt. l. nec cōdicill? C. de p̄di. nisi
q̄s fuisset infirmus infirmitate aliā d̄ sui
natura p̄petua. vt epilepsia vñ appople-
xia. c. cū inter. de elec. vñ vbi dubitaret de
p̄petuitate infirmitatis. vt in furioso. id
qz allegat cōtrariū d̄ p̄bati. iij. q. ix. iudl
cas. Silt si neget q̄s legitimus p̄bet ne-
gans. c. transmissa. q̄ filij sint legit. Scdo
aliq̄ sunt qualitates extrinsece r̄ acciden-
tales. vt esse diuitē iuriscōsultū. musicū
medicū. coraulā r̄. q̄ nō naturaliter ad-
ueniunt. nā natura nō facit artē s̄ bñ pre-
parat fm Bal. r̄ in his on? p̄badi incū-
bit cuicunqz leganti ad fundandā inten-
tionē suā siue affirmatiue siue negatiue.
allegat maxime cū ps aduersa fundauit
intentionē suā nō tñ semp succumbit nō
potens p̄bare sic q̄ alter p̄pter isti? non

*presumptio
temeraria*

probatione admittat ad intentum suum. non ad
huc iudex ex officio potest illi refutare si si-
bi ostenderit eum indignum. et hoc in causa in qua
ultra allegaciones peritum iudex potest impetiri
officium suum. secus in causa ubi de hoc non
posset nisi petitus.

Præter quoniam capit exclusiue quoniam inclusiue. ut
de. c. lras. in si. de psump. etiam vide In. in
c. dudum. ij. de elec. et in de. f. de sū. tri. et sic
catho. p. glo. et Archi. in. c. ebron. xij. q. f.
Itē Bar. in. l. f. in si. ff. de pig. act. et p. ali-
os in. l. actioe. C. de trans. et in regula pec-
catū. de regu. iuris. li. vj. Stat enim inclu-
siue et augmentatiue quoniam cadit inter res pe-
nit? separatas. ut dicendo. Lego tibi om-
nes vineas meas propter domum. Si stat ex-
clusiue quoniam cadit inter dictiones significa-
tes res sibi inuicem contentas. ut lego tibi
omnes libros meos propter salicetos ambos.
Rich. et Bar. vide de hoc Albiū in al-
phabeto suo. et no. in. l. medico. S. vroz.
ff. de leg. f. Itē ibi capit exclusiue. Lego
omnes suos meos propter Sempronium. Rō.
qz sempronius eximit de ordine precedenti.
ut ibi non includat. l. nanqz. S. si. de penl.
leg. ff. Et sumit rō ex hoc. qz est voluntas
preferentis declarata eo qd alibi hec vba p-
ter sempronium nihil oparent. Si ibi su-
mit inclusiue. Lego omnes libros meos ta-
li propter cippum argenteum quem apud eum depo-
sui. Rō. qz hec voluntas preferentis et ver-
ba propter cippum et aliter nihil oparent. ni-
si inclusiue exponerent. Itē ponit quoniam
coniunctiue non inclusiue. ut ibi de his ser-
uis qui sunt in patrimonio propter decem quos
legavi titio lego decem seyo. qz sensus est
et decem legavi titio. et sic p. legatum factum se-
yo non reuoco factum titio et sic intellige hic
coniunctiue. l. prinuatiue sicut fit continua-
tio p. dictionem et quoniam continuat ordines. Nam
in predictis legatis et titius et seius non sunt
coniuncti coniunctione que facit unum corpus
de qua in. l. re coniuncti. ff. de leg. ij. et ideo
si in patrimonio essent tunc. xv. serui. et titi-
us haberet decem. seius tunc. v. l. si ita lega-
tū. ff. de leg. f. Et est rō quare significat sic
ipsa voluntas preferentis declarata ex cō-

lectura quod testator non vult reuocare nisi
expressius appareret. Si enim hoc casu po-
neret inclusiue tunc seius haberet decem
legata titio. et cum hoc alia sibi legata. s.
seruos in patrimonio existentes. et p. hoc
esset reuocatum legatum titij. quod non est dicē-
dum. Itē ibi cum papa dicit dispenso tecum
ut alia beneficia propter obtenta possis obti-
nere. ponit etiam continuatiue siue coniuncti-
ue. Nam sensus est. talia obtineas cum ob-
tentis. et super istis tentis dispense ita qd ob-
tenta non includunt in dispensatione. ut
in. c. dudum. d. electis. qz hoc non videtur deuo-
luntate preferentis nisi expressius declararet.
eo qd dispensatio in casibus odiosa se re-
stringit. Itē exclusiue non exceptiue ponit
tur p. sine. ut ibi propter spem. l. sine spe. et sic
dilatatio danda est illi qui propter spem tra-
hit ad alienum iudicem. l. si quoniam. C. de villa. ibi
enim non ponit exceptiue nec inclusiue. qz
oro illa hoc non patitur et sic tunc ponit exclu-
siue. et sic de alijs.

Præterire est testatorem obmittere aliquem qui
suius heres est eo non instituto siue eo ex-
heredato ut habuistis. S. de heredib?

Præteritio dicit talis ommissio vel exheredatio
sui Azo. in sum. C. de libe. pte. vel exbere.
insti. de here. que ab intesta. defer. S. eadem
ut supra.

Pretor est qui in urbe romana iudicio sena-
tus ad dissipandum vel disceptandum dubi-
os actus et causas ordinabat. Et erat eius
officium annuum vel annale. qz solo anno du-
rabat. Et antequam a populo romano ad pnci-
pem translata fuisset potestas vel antequam ro-
mana potestas sub impatore veniret ha-
buit potatem plenam faciendi ius et statuta et
edicta. c. edicta iurij onerari nomine censetur.
qz boni honore et auctoritate pollebant.
ut. C. de offi. preto. l. f. et insti. de iur. nat.
gen. et ciui. S. pretorum quoque edicta. et no.
in. l. certum. C. unde legit. qd pretor vni-
potius debet sequi pretorem mortuum quam
ius civile.

Pretor fideicommissarius dicebatur ille qui de fi-
deicommissis relictis cognoscebat et ius vi-
cebat et reddebat dicens. ius dabo. ff. de

ori. iur. l. necessarij.

Pretor pegrin⁹ dicebat ille q̄ inter pegri-
nos q̄ in ciuitate affluebant vl̄ cōfluebāt
ius reddebat.

Pretor vrbānus dicebat q̄ cū cōsules ad
bella finitima als vicinā vocarent ius ne-
cessariū in ciuitate reddebat. ff. de ori. iur.
l. ij. preall.

Pretoriū est loc⁹ in q̄ ius ex more reddit⁹.
etiā dī loc⁹ i quo q̄s p̄fecturā exercet cū
suis officialib⁹. z cām tractare solet. Itē
est tom⁹ p̄sidi p̄uincie assignata. vt loc⁹
deputat⁹ iudicib⁹ ad cognoscēdū z depu-
tandū vel ad sententiandū de causis.

Pretoriū. vt in ti. de offi. p̄to. ff.

Pretoriū pignus dī illō quod alicui dat⁹ a
iudice.

Prenign⁹ dī q̄ ex marito muliens nat⁹ est
anq̄ fuisse marit⁹ ei⁹ z ecōtra.

Prenigna dī pp̄ie q̄ ex uxore viri nata fuit
anq̄ esset vxor sua. est q̄ filia vxoris ab a-
lio viro p̄ori genita. z p̄uign⁹ fili⁹ talit⁹ ge-
nit⁹ quoz p̄i vitric⁹ eius appellat⁹.

Preuaricatores sūt q̄vera crimina fraudu-
lent⁹ occultant. dī aut⁹ p̄uaricator q̄si va-
ricator a varica ceruice q̄ aduersā p̄tem
adiuuat p̄dita sua cā. pp̄ia dī buic instat
corpe ex vna p̄ter illi menter corde ex al-
tera p̄te. vt. ff. de p̄uarica. p̄ totum.

Primates pp̄ie loquendo sunt patriarche
dis. xcix. c. j. z. ij. Etiā ponit⁹ p̄mas p̄ ar-
chiep̄o. c. sane. de fo. cō. Itā nō est differē-
tia inter p̄matē z archiep̄m q̄tū ad effe-
ctū. vt in. c. duo. de offi. or. nā ius canonī-
cū nō curat de noib⁹. c. petiti. de p̄cu. dis.
xxj. clerico. z. c. p̄ce. vbi est nisi diuissio no-
minū. cū dī archip̄mates siue p̄mates
siue patriarche. P̄mates officiorū sunt
q̄ officijs p̄sunt.

Primiceri⁹ dī ille q̄ p̄mo loco scriptus est in
matricula notariozū z p̄mū locū obtinet
p̄m. l. vt. C. de p̄mice. li. xij. in rubri. Sed
p̄m canones est nomen dignitatis q̄ sub-
est archidiacono. vt. c. vnico. de offi. p̄mi-
ce. Dicit⁹ em̄ primus in cantu. vel in cho-
ro qui in ali quib⁹ ecclesijs dī cantoz siue
succentoz.

Primipulari⁹ dicunt⁹ p̄mi administrantes
q̄. s. p̄mo actōz sui officij admistrāt vl̄ s̄z
l̄ug. q̄ p̄mipulū portāt. z vtroq̄ mō ac-
cipit⁹ p̄m accur. C. e. ti. in rubri. li. xij.

Primogenitū vocat scriptura. nō quē frēs
sequunt⁹. sed q̄ p̄mo nat⁹ fuit. vt de h. sig-
ca. Joseph.

Primitię sunt p̄me p̄tes fructuū dō offerē-
de. Hinc est q̄ sacerdos p̄mā missaz can-
tans dī celebrare p̄mitias.

Priniceps q̄s dicat⁹ habet⁹ Isa. lx. ibi. De⁹
fortis p̄i futuri seculi p̄nceps pacis. In-
terdū dī angelus. Josue. ix. Ego sum p̄n-
ceps exercit⁹ zc. Interdū papa. de p̄se. di.
fii. j. corpa. Interdū ep̄s. de maio. z obe.
si q̄s. vl̄ alius iudex ecclesiastic⁹. xvij. q. iij.
diffinit. in fi. Itē dī impator. dī re iudi. ad
aplice. in p̄n. li. vj. Et appellatōe p̄ncipis
intelligit⁹ rex. cle. vnica. de baptismo. vbi
bona glo. z in vsu seu. p̄m Bal. Itē prin-
ceps dī diabol⁹. vt Luce. xj. c. In p̄ncipe
demoniozū eicit⁹ demonia. Sile. xxij. q.
viij. S. ecce. h. s. notandū. ibi. Venit p̄m-
ceps. Jo. xij. Itē dī q̄libet secularis
dñs. vt. xxij. q. v. p̄nceps. Itē dī p̄nci-
palis ps in quolibet iudicio vt. ff. de sor.
cor. l. j. S. in hoc iudicio. Etiā p̄nceps dī
q̄libet p̄lat⁹ ecclie. vt dis. xxxv. c. ecce p̄m-
ci. z. c. corpa. pal.

Priuata p̄sona est p̄sona carens functione
publica. vide. s. p̄sona.

Priuati ius est illud qd p̄ncipaliter ad sin-
gulozū vtilitatē ptinet. vt in pactis z con-
uentionib⁹ singulariū p̄sonarū. Req. s.
Ius pub.

Priuata delicta dicunt⁹ q̄ ciuilit⁹ tractan-
tur. vt si mibi furat⁹ sis. x. z ego rebabeā
ago nō vt corpal⁹ puniar⁹. S̄ publica de-
licta sunt quozū p̄secutio est p̄missa cui-
libet de p̄plo. quale est crimē lese maiesta-
tis. vl̄ accusatio de suspecto tutore vl̄ cu-
ratore. in q̄bus oēs accusare possunt.

Priuati dicunt⁹ pp̄ie q̄ nō sunt constituti
in aliqua dignitate. xxij. q. j. q̄ p̄tra. Itē
dicunt⁹ oēs exempti a iure cōi siue sit col-
legiū. siue aliqua specialis p̄sona. vij. q. j.
petisti. z dist. ij. p̄uilegia.

Priuegiū est pndps bñficiū s ius cōe in
dultū. Ad em̄ est pūilegiū nisi aliqd in
dulseat spēale. c. abbatē. de v. sign. z. c. in
bis. de pūile. z. dī qñ pūans legē. vñ ē lex
pūata. i. vñ? ante alios bonoz vñ digni
tas aut immunitas q sibi cōuenit eozum
q alijs incumbunt. vñ q de iure cōi alle
gant. Mā pūilegiū fm Bñ. li. vj. inde vi
ctū est q in pūato cōcedit. de hoc dī. iij.
pūilegia. Bñ em̄ cōe ad vsā psonā dīre
ctū ad om̄s extēdit. l. xj. dī. miramur. de
re iudi. in causis. dīcunt q pūilegia pū
uatorū leges. i. a iure cōi exceptoz. vt in
c. pūilegia. pal. Et nota q pūilegiū n̄ tol
lit p ius cōe nisi de ipso mentio fiat. de re
scrip. cū ordinē. Nec tollit vñ p aliū ni
si in scdo fiat mentio de primo. c. veniēs
de p̄scrip. vide glo. vlt. in. c. j. de rescri. Et
pūilegiū est duplex. psonale z reale. c. mā
data. de p̄sump. psonale extinguit cū pso
na. imo qñq an psonā extinguit. vt cum
eo male abutit. z sequit psonā. z B verū
de cōcesso indeterminate. qz cū determi
natio de loci vñ t̄pis cōcessum nō sequit p
sonā extra locū. vt est pūilegiū vsus pal
lī. c. ex tuarū. de auc. z vsu pallī. Etia ex
tincta re extinguit pūilegiū reale. xvj. q.
vj. z hoc dixim? in. c. abbatē. in fi. de v. si
gm. z glo. in regula pūilegiū. de re. iur. li.
vj. Itē pūilegiū p̄dit ppter sex. vt in glo.
vnica. in fi. in. c. renouantes. dī. xxij. Et ē
duplex pūilegiū. s. generale z spēale. Ge
nerale est qd cōi corpi vñ collegio cōcedi
tur. vt in. c. cū z plātare. c. ti. vñ vniuersi
tati. xvij. q. iij. si qñ suadente. Et qd con
cessum est minorib? z ecclījs circa cōtra
ct? vñ qñ z circa iudicia. Itē qd cōcessus
est mulierib? circa fideiussores. Specia
le est qd psonē cōcedit z illud extinguit
cū psona. vij. q. j. petisti. z regla pūilegia
zē. Et pone exemplū de pūilegio. Ger
bi grā. Princeps cōcedit deportato vel
aliq nō valētī testari fm ius cōe romano
rū ciuile liberā testamenti factionē B pū
legiū significat q possit testari seruando
solennitatē. q de iure ciuili requirit i te
stamēto. vt. l. si qñ. C. de inoffi. test. Et su

mis significatū ex solennitate. q mult? vi
gilīs est excogitata qre nō est verisile p̄
cipem tam faciliter illā tollere velle. z ex
pūilegio siue natura ei? est qz pūuat ius
cōe. z sic vba debent recipi in suo signifi
cato strictiori. Item ibi pnceps volentī
testari cōcedit liberā testamenti factionē
intelligit q possit testari. nō seruata solē
nitate iuris cōmūis ciuilis. dū tñ cōstet
sicut de milite. dī q significatū sumit vt
pūilegiū valeat z aliqd cōcedat. nisi em̄
sic intelligeret nullū esset pūilegiū. Itē
princeps cōcessit alicui edificare licere in
loco publico intelligit sine alteri? iniuria
vel incōmodo. vt. l. ij. S. si qñ a pncipe. ff.
ne qd in lo. pub. si. Rō. qz oēs tūet ab in
iurijs. verisimilit nō vult aliū ledere nec
pnceps vult valere suū pūilegiū. qd est
in alteri? detrimentū vñ qd tollit ius cōe
vt. l. qtiens. z. l. rescripta. C. d. p. impe. of.
z hoc verū nisi in pūilegio fuerit reuoca
tio legis derogatiue. s. dicendo nō obsta
te. l. tali vñ tali. vt. l. si qñ in pñ. ff. de le. iij.
idē in quib? casu q euident apparet pnci
pē velle tollere legē derogantē pūilegio.
qz voluntas sua est lex nisi p̄riet legi enā
gelij. qz hanc tollere nō potest.

Probatio fm Bñ. est rei dubie p argumē
ta oñsio. s. hec diffinitio fm Bñ. locū so
lum habet in bis q pbat p instantiā vi
sputatiōis. nō aut in iudicio vbi pbatio
fit p testes z infra. z plerūqz p indicia et
p̄sumptiōes z dī pbatio ab aduerbio p
be. nā pbe facit q pbat qd intendit. qz p
hoc penas nō pbatū euadit. vñ pbatō
est rei dubie in iudicio legitime facta de
claratio Quāuis hec diffinitio modere
p̄trarijs. z dī etiā pbatio quasi pbata a
ctio rōe qua supra. Et nota q pbatio fit
multipl. Primo p aspectū vt in notorio
qd pbat p facti euidentiam. c. euidentia.
de accu. c. pposuisti. de pba. ff. de ven. in
spī. l. j. in pñ. xvj. q. iij. inter memoratos.
Nec obstat q ocul? plerūqz fallit. c. cām
e. ti. xxvj. q. j. nec aliq. qz frequentī? non
fallit. de hoc vide Bñ. d. pba. in fi. S. in
sinuata nob. Etia fit pbatio p aspectū in

atroci iniuria. ff. de iniur. l. ij. Item in etate
 vt. l. minor. ff. de mino. Secundo fit p testes
 plures vt etia p vnū cū alijs psumptionib⁹
 vehementib⁹. Tercio p infra. Quarto p
 cōfessionē. Et bi quatuor modi ponunt
 in. c. cū ad sedē. de resti. spo. Quinto fit p
 scripturā antiquorū librorū. c. cū causam
 e. ti. Sexto p violentā psumptiōez. xxxij.
 q. j. dixit dñs. Septimo p famā cū alijs
 psumptiōib⁹. c. tertio loco. e. ti. Maxicini
 fama facit pbatōnē. c. vlti. de frigi. z ma
 le. etia p famā cū vno teste. c. sicut. de p
 ba. z si iudex dubitat de fama querat a vi
 cinis. ff. de magistr. cōueni. l. j. pōt autē fa
 ma pbari p duos testes. c. in lris. de te
 sti. z magis pbat fama q vn⁹ testis. vt dī
 in. c. super eo. de cōsang. z affi. iij. q. iij. §.
 sepe. Sz nūqd p famā z vnū testē v3 qd
 cōdemnari de crimie. Ber. in glo. c. veni
 ens. de testi. dicit q nō. Rō. qz in crimine
 debent esse pbatōes aptissime z meridi
 ana luce clariores. sec⁹ in causa civili. C.
 de pba. l. vlt. Octauo p iuramētū. Et no
 ta soli sacramento credi. qñ de cōscia ali
 qñ? qñ siue dubitat. de sen. excō. c. si vō
 alijs. Itē pbatō testib⁹ z fide tabularū
 cōstat. c. for⁹. de v. signi. vide Bos. e. ti. §.
 spēs pbatōnū.

Probatoria vlt pbatōrie officiorū sūt docu
 menta ad pbandū aliquē esse priuilegia
 tū ad officiū aliqd auctoritate impiali vt
 potest colligi. C. de apparito. z diuer. of
 ficio. l. pbatōris. li. xij.

Proconsul dī iudex ordinari⁹ z est iudex a
 pplo cōstitut⁹ nō a pncipe delegat⁹ nec
 ab olīo. s. aī impatoriā dignitate creat⁹
 cuius officiū erat in puincijs dirigi. s. in
 regno tributarijs vt p eū puinciales sua
 negocia expedirent. hic vō pluries nō pōt
 vti fastib⁹ q series. nemo em septimo est
 creat⁹ pconsul z nisi semel pconsulatus
 fungebatur insignijs. z in puincia ad eū
 ptinebat. vt ad qscunqz magistrat⁹ respi
 ceret. ff. de offi. pcosul. l. pcosules.

Procosul legat⁹. est cui pcosul puinciam
 ingressus mandat iurisdictionem.

Procurator est q alieua negocia mandato

sibi a dño facto gerenda gratuite suscipit
 plura vel vnū. ff. de neg. gest. l. iij. §. nego
 cū. z. ff. vi bo. rap. l. ij. §. qd ait. z dī gūi
 te. qz si interuenit merces nō ē pcurator
 sed locator opay. dī mādato dñi ad ex
 cludendū tutorē curatorē collegia z pla
 tos eccliarū q pcuratores cōstituere nō
 pnt sed syndicu vlt actorē. z q sit differen
 tia inter pcuratorē z syndicu actorē z vi
 cedim. notat de sin. c. j. de offi. or. cū vos
 z cōstituē mandato generali vel spēali.
 ff. e. ti. l. j. z. ff. man. l. si remunerandi. §.
 j. Vel sic. Procurator dī is q in iudicio
 vel mandato dñi negocia administrat agē
 do vel defendendo. l. j. §. j. ff. eo. ti. Inter
 quē z aduocatū h est differentia. qz pcur
 ator cām absentis tractat. aduocat⁹ vō
 cām pntis. vterqz tū postulare dī. vlt fm
 cano. Omis administrator rite dī seu vo
 cat⁹ pcurator. vt. j. q. iij. saluator. Itē p
 curator est nomen generale ad quēlibet
 administratōrē. z p sequentia q tradunt
 in cōstitutōe restringit ad id de quo agi
 tur. optet etia officiū pcurator⁹ esse gra
 tuitū. qz si qd recipit facit p bonos mo
 res. z hoc intelligit qñ pacificē vt habe
 at certā pte ei⁹ de quo est questio qd nō
 licet. pōt tñ licite suscipe salariū p labo
 re suo. Et nota q duplex est pcurator. s.
 ad iudicia z ad negocia. q differūt in tri
 bus. qz pmo pcurator ad iudicia nō con
 stituit pcuratorē aliū nisi post litis ptest.
 cū iā est dñs litis. z ante litis cōtesta. aliū
 pcuratorē dare nō pōt nec tutorē nisi sit
 pcurator i rem suā q ante z post litis cō
 test. cōstituere potest. Sed pcurator ad
 negocia cōstituere pōt libere aliū pcura
 torē quēcunqz vult. c. j. de pcur. li. vj. Se
 cunda differentia habet in. c. q generalitē
 in fi. de pcur. li. vj. qz pmo nō dat nisi ma
 ior. xxy. annor. secund⁹ vō post. xviij. an
 nos. Tercia differentia habet de rescrip.
 c. ex pcedecani. Et nota optimā rōem p
 me differentie istorū pcuratorū. qz nego
 ciū extra iudiciū sumit originē a mistro. z
 postea transit in dñm. l. quēcūqz gerim⁹.
 ff. de ac. z ob. s. in iudicio negociū originē

lter est in dño 7 postea transfundit in p
curatorē. l. si pcurator me. ff. de neg. ge.
Et dicit Rodo. de ro. in singularib⁹ suis
q pcurator constitut⁹ ad agendū censet
etiā constitut⁹ ad defendendū. vt. l. vnic⁹.
S. penā. ff. de pcur. Et hoc verū est in pcuratore
actoris. secus in pcuratore rei. q
licet sit constitut⁹ ad defendendū nō tñ ad
agendū. Et dicit idē q de h est casus vni
cus in. c. constitutus. de procu. legis pe
nitus incognitus. etiam nonnullis cano
nistis. 7 dicit esse mirabilē textum bene
menti tenendum.

Procuratorū 7 mandatū differūt. sicut est
am est differentia inter lras pcuratorias
7 lras de rato. de hoc vide de reli. to. c. cū
dilect⁹. in glo. j. de offi. dele. c. corā. Et no
ta. pcuratorū mandatū dī fieri legali
ter. Ad qd quattuor erigunt. Prīmū vt
dirigat aduersario cui etiā madati reuo
catio est insinuanda vlt salte iudici cui fi
des est facienda. Secundū vt contineat
noia instituentis 7 instituti. Tertiū no
men iudicis corā quo pcurator dz expi
ri. Quartū cām in q dū corā iudice eodē
plures cās bz instituentis qd notari bz
est notandū.

Prodig⁹ est q neq tps neq finē expēsari
aduerit. neq modū. ff. de cur. fur. l. j. s
bona sua dilapidando 7 dissipādo pfun
dit. cui interdicit bonorū administratio
a iudice p legē. xij. tabularū. vlt als a lege
vt qz in. l. iul. maieft. cōmisit. vt. C. ad. l.
iul. male. l. fi.

Prodigiū neutri generis est cib⁹ infra pri
mos dies ipsis pdigis cū interdicit eis
bonorū administratio plerūq a fisco p
stat. vt. ff. de offi. pro. l. plebiscit⁹. 7 accur.
in glo. iij. l. qcumq p reliqs pdigoz. C.
de si. instru. li. x.

Probate castitat⁹ dz q nō manifeste appa
ret incontinens. c. a multis. de etat. 7 qli.

Programa s3 qdā dz pcedēs scriptura q
o plures puicias sine loca destināt. S3
fm Azo. in sum. e. ti. ē septura publice p
posita. vt ibi dz in. S. mutatiōes.

Proberes est q putat se bere de esse cū non

sit. l. pberede. ff. de peti. bere. j

Prohemium est fmo general pambulās in
pncipijs librorū. ondens in generali que
postea cōtineant in spēali. interdūq alia
pluraq cōplectēs. vt no. Jo. an. in exor
dio cle. sup. xbo. quoniam.

Prohibita intelligunt oia q nō sunt pcessa
vt in. c. inter corpalia. de transla. l3 videa
tur. ar. d. q oia intelligant cōcessa q non
sunt expsse. pbibita. Jo nota q vbi aliq
cōstitutio pmulgat affirmatiue. sp intel
ligit cōcessum qd nō inuenit. pbibitū. ex
emplū. xxxj. q. j. c. vl. vbi dz. qd si dormie
rit vir ei⁹. cui vult nubat in dño. Non dz
duob⁹ vel trib⁹. vñ pōt pberere cū his omi
bus. vbi xbo. pmulgat negative sp intel
ligit pbibitū nisi inueniat cōcessū. maxi
me vbi fuit eadē rō. vt cū dz. Nō occides
hoc nulli licet nisi inueniat expssum. vt i
iudice cui lex h cōcedit. fm Bern. i glo.
inter corpalia palk. Potest etiā dici s3 q
no. ibi q h regla. f. q nō ē cōcessū. intelli
git pbibitū. habeat locū in iudicijs 7 cō
tractib⁹ stricti iuris 7 in arbitrijs 7 pūile
gijs 7 in rescriptis licitis. Nec aut regla
q nō est expsse pbibitū intelligit cōcessū
locum habet in iudicijs 7 contractib⁹ bo
ne fidei in bnficijs absolutionib⁹ 7 in edi
ctis pbitorijs. In illis em quilibz admi
tit q nō pbibet. vt in edicto de pcur. te
sti. 7 matri.

Proditor est q secreta sibi cōmissa reuelat.
de pe. di. vj. sacerdos. 7 de pe. 7 remis. ois
vtriusq. Et de multiplici specie pditor
no. in. c. cleric⁹. xlvj. dist.

Proiectū dz qdā gen⁹ edificij qd nulla co
lūna supposita ita edib⁹ appendet vlt me
nibus vt terrā nō tangat. 7 alio mō dicit
appendit.

Proulgare legē est eā cōdere. 7 cōditā re
citare. pferre. pnunciare. patefacere. p
dere vlt manifestare.

Promissionē cōmitti dicim⁹ qñ puenit in
eū casum vt ea aliqd peti possit. Verbi g.
tia. pmisi tibi equū 7 si nō darē eū eo die
pmisi me tibi datur centū aureos si mō
eo die nō darcū tibi equū cōmittit pro.

missio vel stipulatio centum aureorum.
Promissio et repromissio sic differunt. quia promittendo negotium inchoamus et repromittendo ad impletum consolidamus. Et est repromissio quasi iterata promissio. ut res magis sit in securo. sicut fit in facto ubi fideiussio interuenit. nam debitor promittit. et si de iussore repromittit. vel potius et melius debitor promittit. sed debitor viceuersa et pluries repromittit.
Pro nepos est filius nepotis sicut pnepotis est filia neptis.
Proprietarius id est est quod dominus. id est cuius rei proprietatem habet.
Prorogare est prolongare producere vel premium tempus extendere. ff. de iudi. l. j. de offi. de leg. p. 7 g.
Prorogatio fit de tempore ad tempus. c. de caus. de offi. dele. et fit etiam de re ad rem. ff. de iudi. l. de qua re. §. j. et c. cum olim. de offi. dele. versus si. Item de persona ad personam. etiam altera parte inuita. c. j. de alie. mu. iu. cau. fac. Item fit de iudice ad iudicem. ff. de iudi. l. j. ubi notandum. quod fundamentum proagationis est iurisdicatio. ergo in iudice non habentem iurisdictionem non potest fieri prorogatio. quia non entis non sunt qualitates. l. eius qui in puincia. ff. si cer. pe. et c. ad audiendum. ij. in fi. de ec. edi. aliud fundamentum est consensus partium. nam si esset error vel titubatio non fieret prorogatio. l. si. C. de p. di. inde. metus ei et error excludit proagationem. l. j. ff. de iudi. quia error excludit consensus qui est causa proagationis
Proseneta est paranympus. id est media persona per quam aliquis peractus celebrandus aut in eundem procuratur. et talis procurator in sponsalibus dicitur paranympus qui explorat voluntatem hominum. qui et cum quibus velint contrahere. et que sit facultas presentius vel contrahere volentium. cuius remuneratio vel merces dicitur psenetici. Et consistit officium eius circa amicitias complendas. et circa assessores conquirendos ordinariis iudicibus. vide. c. j. de h. in glo. ij. de testi. li. vj. Et utrum proseneta vel mediator talis possit adduci in testimonium et compelli in contractu in quo fu-

it mediator. Rndet quod sic. utraque parte consentiente. et regulare est quod in civilibus et consensu primum admittitur alius non in aut. de test. §. qum duo. col. vij. s. utraque parte contradicente non admittitur. Quid autem alia parte volente et altera non. dicitur quod hoc casu compelli non potest. sed volens testificatur. vide glo. in d. civiliter. c. j. de testi. li. vj. et ad pn. glo. i. c. dilectorum. de testi. cogendis. Item utrum proseneta ex contractu usurario teneatur ad restitutionem usurarium. dicitur quod sic secundum glo. singularem. l. si sciente. ff. ad. l. pope. de parri. et bar. facit intentionem in l. j. S. incidit. ff. ad tur. Bal. in. c. j. S. si mulier. in pe. colu. de controuersia inuesti. Feu. contrarium ponit. ratione assignans optimam. et dicit Lod. de ro. quod ipsi ambo nesciunt quid dicunt sicut muscipula super prunas. et allegat In. et Io. ban. an. in. c. michael. de usur. et Archi. la tius in. cliij. dif. sicut non suo. et Lapus de castiliano in allegationibus suis. xciij. plenius oibus discutit.
Proscriptio est aduersus absentem iudicialis pronuntiatio ut in posterum perire agat. id est maneat ab impio. et talis perire que fit pronuntiatio talis et cuius bona palam et aperte scribunt. dicitur proscriptio. et debent omnia bona scribi de ipsis inventarium fieri presentes tam mobiliu et se mouentiu diuersas species et qualitates quam immobilia ut maner agros et numeru vinearu quoru sit in vineis olivatis arbutis aratorijs et pascuis. hac proscriptionem greco vocabulo dicimus pragmaticam questionem licet aliqua significatione questionis tormentu dicatur. quia tormentis communiter vitas inquirunt. que tortores dicuntur questionarij. vt. j. de questionibus.
Prosocer dicitur mariti auus. prosocrus est uxoris avia.
Protector est qui stat armatus cum principe. An illini et Bellisani erant domestici protectores Iustiniani secundum Accur. in rubi. C. de domesti. et ptec. p. to. li. xij.
Proteruitas est crudelitas vel terribilitas. Et Io. an. in de. vnica. de fo. cope. ubi allegat Brecismu dicentem. Improbum est aliquis vobis facilius perire.

Pro tutore se gerere dicitur quod munimur tutori
fungit de iure siue putet se tutorem siue sci
at se non esse fingit tamen se esse.

Provisio electio postulatio differunt. de ele.
c. j. li. vj. et provisio est latum verbum quod compre
bendere potest nominationem postulationem pro
tationem et collationem. ut est glo. in de. si. de
elec. q. allegat iura cōcor.

Provincia diversimode consideratur distingui
nam in materia prescriptionum diverse civita
tes in quibus habent et exercent diverse iu
ris dictiones separate dicuntur provincie.
quoniam diversitas archiepiscoporum facit aliam pro
vinciam. et sic provincie quoniam modicum distat
ut pyrenaica. et florentia. quoniam distinguuntur
provincie medio freto. ut hispania. gallia.
sicilia. et sic sumitur distinctio provinciarum. in
q. iij. §. spaciū. ubi dicitur quod ad producendum te
stes de eadem provincia dantur tres men
ses. de contigua vi. et de transmarinis no
uem menses. de hoc in c. ultra tertiā. de
testa. fm. Inno.

Providentia est carnalis occupantia. xxxij.
q. j. non enim alibi appellatur malicia. de despo.
impu. c. de illis. ij. sic etiam in delictis. de de
lic. pue. c. pueris. de despo. impu. c. tne. in
glo. iij.

De Pu

Pubertas. Re. §. impubes.

Publicani dicuntur qui publico vectigali ad
ministrant unde eorum nomen descendit siue
ad hōstitutiūve publicavectigalia exigant
siue tributa cōducunt. ff. de publi. et vecti.
l. j. nam etiam dicuntur vectigalium cōductores
fisci vel rerum publicarum. et quia lucra vel publi
ca negocia seculi sectantur. ut ibidem. l. iij.
Aliter publicani dicuntur qui publice peccant.
ut in euangelio Luce. xviij. c. de phariseo
et publicano.

Publicarii dicuntur qui ab aliquo delictum sic enor
me in publicum erarium devolvunt.

Publicaria dicuntur ea que ob aliquod delictum
sic enorme in publicum erarium devolvuntur.
et inde dicitur publicatio honorum.

Publice honestatis iusticia. est propinquitas
ex sponsalibus pueniens robur trahens ab

ecclesie institutione. pro honestate. Non ei est
honestum ut quis eam ducat quam suus cōsanguini
ne desponsavit. c. ad audientiam. et c. sponsa
de sponsa. unde huiusmodi prohibitio non surgit ex
cōsanguinitate vel affinitate contracta ex
nuptiis cōsummatis. sed ex quodam publica
equitate inductum est huiusmodi prohibitio in primo
nullo contrahi. et contractum dirimens. Et nota
ta quod id dicitur publice honestatis iusticia. quoniam
in primis non solum quod liceat sed quod bone
stus est consideratur. ff. de ritu. nup. l. sp. Et oritur
etiam ex sponsalibus que de iure non fortuntur
effectum ut in c. ad audientiam. pal. secus in
in primis. quoniam affinitas non prohibet ex nupti
is interdictis. vide Bos. in sum. de spon.
ubi dicitur quod si in quodam in nullo casu locum
habet hodie publice honestatis iusticia. nisi
in sponsa fratris. de qua in veteri et nouo te
stamento prohibitum esse videtur. quoniam sponsa
fratris frater habere non potest. d. c. ad audi
entiam. cum cōcor. in glo. Et rationem dicunt. quia
sublata est in eo casu in quo de maiori equi
tate locum habuit. si sobole suscepta ex se
cundis nuptiis cognationi viri non copu
landa propter de cōsang. et affini. non dicitur. id
et in alijs revocata videtur. quoniam de filiis idem
est iudicium. ut ibi.

Publica iudicia sunt dicta quasi populi. quoniam
cuiuslibet de populo promissa est eorum persecutio
ut §. puata delicta.

Publicum ius est quod principaliter spectat
ad publicam utilitatem. Require. §. Jus
publicum.

Publiciana actio. Require supra Actio pu
bliciana.

Puberes a pube. id est a pudicitia corporis sunt
dicti. Et dicitur esse pubes qui iam cōplevit. xiiij.
annum. si est masculus. et generare potest. et xij. si
est femina. c. puberes. e. ti.

Puerpera est que parit in annis puerilibus
ut inquit textus. in cap. puberes de despo.
impu.

Pueri dicuntur filii non filie. Secundo dicuntur
etiam omnes servi pueri etiam sexagenarii. Ter
tio dicuntur omnes qui sunt in etate pue
rili. scilicet a septennio usque ad. xiiij. annum
et puella usque ad. xij. annum. ff. de h. signi.

puer. 2 de eta. 2 quali. ex rōne. in glo. s. de regularibus. ad nostrā. xxj. q. j. c. j. Quādo tñ legant pueris alimenta pueri 2 puelle dicunt vsq; ad. xxx. annū. ff. de ciba. 2 ali. lega.

Pulsare differt a verberare. qz pulsam? si ne dolore. s. verberamus cū dolore.

Pupill? dicitur qd cū impubes ē desit esse in potestate patris. aut morte patris. aut emancipatioe patris. sic 2 pupillus dicitur etiā si habet patrē. l. si seruus. §. pupill? ff. de b. si. gni. vbi dicitur. Si est defectus etatis patris auctoritas nō sufficit ad obligandū. nec obligare potest si est in patris potestate: etiā patre auctore. quod est singularis notandū. §. pall. qz nō est alibi nisi in .§. pupill?. in si. insti. de inuti. stipu.

Pupilla filia dicitur infra annū pubertatē emancipata. v. morte patris desinens ēē in potestate eius. §. xij. annuorū. sicut pupill? infra. xij. annu.

Pupillaris substitutio dicitur qd sit impuberi in euētū mortis eius in etate pupillari. siue verba sint expressa siue tacite intellecta. insti. c. ti. §. j. Propriū est significatiū verborū significat vltimū tacitū vulgare. vt liani hoc in re. ff. c. ti. 2 econtra vulgaris nō significat pupillare. Aliā vide. §. Substitutio.

Purgatio est de obiecto criminis innocentie ostensio. Et est duplex. s. canonica qd sit p iuramentū. 2 bec approbat. 2 vulgar. s. quā sibi vulg? inuenit. 2 bec sit p ferrum candens p duellū. p aquā frigidā siue bu licent. 2 bec reprobat. vt eo. ti. c. ex tuaz. 2 p totū ti. eo. ij. q. iij. mennā. Forma autē purgationis est bec. qd infamat? iurabit se immunē esse a crimine quo infamat. 2 cōpurgatores iurabūt illū verū se credere iurasse. c. quotiēs. 2. c. vl. e. ti. aliter autē deponere nō debent ne subeāt anceps p iuriū. ff. de in liti. iurā. l. videam? 2 numerus cōpurgatorū habet. ij. q. iij. omnibus si legitimi. 2. c. pbyter si a plebe. vñ. Pōtifice pariū man? excusat duodena. Seru ta sacerdotē leuitā tertia purgat. Quem plebs infamat purgabitur in manifesto.

Quē chor? an chorū sua sit purgatio s. sto. Mā vbi cōtingit malū ibi imoriaē. ij. q. j. si peccauerit. Hodie numer? cōpur gatorū arbitrari? est inspecta plone qualitate 2 infamie quātitate. c. cū in iuuentute. e. ti. Ideo alij dant? s. sus. Hoc hodie restat arbitrio iudicis extat. Maior maior minor imponenda minor. Mā in penis imponendis sicut 2 in purgatioe indicenda qtuor sunt cōsideranda p iudicē. scz plona. causa. locus 2 tps. vt in. c. fi. de transac. vbi tex. 2 glo. cōcor. Et bec de forma purgatiois canonice. Sed de purgatione vulgari patet in eo. ti. p totū. 2. ij. q. iij. monomachiam mennā 2 cōsuluisti. Et est triplex ratio quare bñdī purgatio pbiat. Primo qz bec facta sunt inuidia fabricante. 2 in mennā. pal. Secūdo qz deus in ea temptari videt vt in eo. ti. c. vlti. Tercio quia vt plurimū innocens condemnat. vt in. c. significantib? eo. ti. deus autē temptari nō debet. xxij. q. ij. q. ritur.

Puteal est illud quo pute? operit. Et tantum de p.

De Quadrās ē quar-

ta ps assis quā pficiūt tres vncie

Alia noia Req. §. As.

Quāuis bec dictio bz ampliare ad maiora expōssis in de. j. de re iudi.

Quasi qñq; est expōssiuū veritatis. vt Jo. s. Quasi vnigeniti a pfe. c. parochianos. de deci. vbi glo. 2. ff. ex q. cau. ma. l. ait p. tor. §. item ci.

Quasi snia est si qd in iudicio cōfiteat se fure. sec? si extra. vel est cū qd pmissis actionibus q nascunt ex delicto nō est damnatus. sed ipe dedit vel dare debet pecuniā ne cōueniat illis actioib? 2 psumit q illud facit ex cōscientia delicti. excusat tñ vbi cū iussu ptois cū eo transigit.

Quanti minoris actio. Re. §. actio.

Quāctius hoc tpe est arbitriū boniviri cū lege vel canone nō terminet.

Quartarii tres sunt spēs. Una est debita iure nature q̄ dī bonorū subsidii. q̄ bodie est aucta ad erientē 7 semissem fm̄ numero filiorū. An̄. Quatuor aut infra dāt natis iura trientē. Semissem vō dant natis q̄nq; vlt̄. Alia est trebellianica. Ter tia falcidia. de q̄b; in. c. Raynunci. 7 te sta. in glo. sup̄ vbo q̄ram ptem. 7 in. ca. si pater. e. ti. li. vj. Et differunt trebelliani ca 7 falcidia in hoc: quia testator potest auferre falcidia 7 grauare heredē. q̄ ipm̄ non detrahat. trebellianicā vō nō pōt in terdicere sibi.

Querela est ius q̄ddā rescindendi testamē tū vel donationē vel totē in totū ceptam 7 cōpetebat reo ex his q̄ acta sūt vlt̄ in pte nō em̄ est p̄rie actio. q̄ nō agit vt qd de turvel p̄stet nec est p̄rie accusatio. q̄ nō accusat q̄s vt puniat in corpe. s̄ obtinet mediā viā 7 aperit viam succedendi fm̄ Azo. in sum. C. de inoffi. testa.

Querela inofficiose donationis. inducit ad instar inofficiosi testamenti cōpetit libe ris vel parentib; a dño debito bonorū pos sesso subsidio iniquo excluso 7 dat con tra illos q̄bus datū est in vsum fm̄ Azo. C. eo. tit.

Querela inofficiose totis inducit ad istar donationis inofficiose. 7 cōpetit filiis cu; matre cū omnia vel pene omnia in filiorū fraudē dedit p se vlt̄ p filia vlt̄ muliere alia fm̄ Azo. e. ti.

Querela inofficiosi testamenti dat oibus q̄ tpe mortis iminentis ab itestato pnt suc cedere exheredatis vlt̄ p̄teritis p̄ scriptos heredes vel fideicommissarios.

Questio est inq̄sitio veritatis p tormenta. fm̄ Azo. in sum. C. e. ti. vel est oratio in terrogatiua. alia significatione idē est q̄ tormentū. q̄ tormentis veritas inquiri vt cū seruus torquet p crimine fraudati census aut lese maiestatis. vt de dño di cat que nouit. ita capit p torтура in. l. si seruus. S. si quis ante questionem. ff. de vsufruc. inde questionarij. 7 dicunt tor tores.

Questio incidens dī illa q̄ an̄ litē ceptā cō

petebat reo ex his q̄ acta sunt int̄ reum 7 a ctoīe. vt pactū de nō petendo rē iudi.

Questio emergens dī ea q̄ pponit ex his q̄ emergunt in lite. vt si queritur an iste pos sit testari vel an vanda sit dilatio vel con similla.

Questio p̄rietatis est in qua de sola p̄rie tate h̄ est de dominio vel q̄si dñio est que stio. de cau. poss. 7 p̄rie. cū dilect. 7 dico q̄si dñio p̄pter res incorpales q̄ nō possi dent. vt in spūalib; in sti. de re. cor. 7 cor. S. incorporalia.

Questio possessionis est in q̄ de sola posses sione cōtrouersia ventilat. de ordi. p̄gul. sup̄ sp̄ok.

Questio stat? mouet cū q̄ vendicat in ser uū. C. de assen. tol. l. vnica. in p̄n. 7 l. iij. di stin. frequens. Itē q̄stio dī esse de dubio c. cū in iure. de elec. c. de muliere. de sp̄o. 7 l. an alle. C. de fur. Itē dī esse de difficili. ff. ad carbo. l. idem.

Questores illustres sic dicti sūt eo q̄ pecu nie publice q̄rende p mundū 7 p̄seruāde siue cōgregāde curā 7 sollicitudinē habe rent. 7 ad hoc creati erant. 7 dicebant q̄ stozes erarij. ab ere. i. pecunia dicti. ff. de ori. iur. l. ij. S. exactis deinde regib; post p̄n. le.

Questores sacri palatij dicūt q̄ i palatō p̄n cipis libris p̄ncipalib; legendis vacabāt Itē dico sentētis. q̄ illustres tm̄ illas le gebāt. Al dicebant q̄ idē officiū gerebāt in domo impatoris. talis etiā candidat? p̄ncipis dicebat. 7 sic capit i p̄bemo in sti. 7 ff. de offi. q̄sto. l. j. in fi. 7 ff. de ori. in. l. ij. S. deinde. vide Accur. in glo. l. ij. in. S. cūq; in sti. vbi supra.

Questores patricidij dicunt q̄ causis capi talib; p̄fecti vel p̄positi erāt. ff. de ori. iur. l. ij. S. pal. Inde exquestor. i. extra questu rā positus.

Quincus ē ps assis p̄stās ex q̄nq; vncijs 7 nō dī respectu totū assis. q̄ nec mltiplicat? nec duplicat? reddit sū totū. in sti. 7 heredi. in sti. S. heredicas in glo.

Quirites sūt romani sic dicti a Quirino. i. Romulo eorū rege sic dicto. a q̄r. i. basta

Quisquillie dicuntur sordes domus mundate.
que scobis eiciuntur. s. lapides. folia. stramenta.
pulveres. ossa.

Quis vel qui restringit precedetia. etiam quicquid de
clarat. ut no. in. l. j. C. de sum. tri. et si. ca.
tbo. Et refert aliqui antecedens in genere. C.
de iniur. l. dñm. sicut et alii. Iuxta illud. Et
alii duo nequa. et qui est relatiuum substantie.
C. de sum. tri. et si. catbo. l. j. in glo.

Quilibet est distributiuum. ut not. ff. de duo-
bus reis. l. duos reos. Et aliqui ponit per
aliquos. ut in. c. de boie. de cele. mis.

Quod insu actio. Re. s. Actio.

Quod metus causa. Re. s. Actio.

Quod vi aut clam.

Quorum bonorum. Re. s. de interdictionis.

Quorum legatorum.

Quo. est idem quod prout. C. de pe. l. si quis in me-
tallo.

Quondam potest significare tria tempora. presentem. preteritum
et futurum. ut no. per glo. l. nec emptio. §.
si. ff. de contrah. emp. et c. cum olim. in pn.
de offi. dele. c. ex pte. de fo. compe. vbi dicitur.

Quondam regina. et secundum veriorē viā signi-
ficat presentis tempus in. c. ex pte pal. quia regina vi-
cet donec nubit inferiori. ut ibidem in glo.
si. in si. Item dicitur Bar. in. l. j. ff. de no. ope.
nunci. si tabellio ponat in instrumento.
Idem. quondam filius per licet priuat. tñ instru-
mentum per verbum quondam non viciat. de quo
per Spe. in ti. de instru. edi. §. restat. ad fi-
nem. unde. Olim iam dudum quondam tria
tempora seruat. Tempus preteritum presentis signatque
futurum.

De Ra

Actio secundum mazo. de

eden. est scriptura causa negocia-
tionis mutua edita de datis et acceptis.
secus si ibi continetur de pignore tñ vel de
mandato tñ. vel de constituta pecunia tñ
Aliter accipitur ratio dñi dñi rationem esse reddend-
dam de omnibus. ar. de rescrip. si quoniam in p. ra-
tionabilem causam quia testi. non valet nisi causam
huius dicti reddat si querat ab eo. ij. q. j. i p
mis. tunc enim ratio sumitur per causam. simili

ter ibi. Quod ratio caret extirpare necesse est.
ut. lxxvij. di. corepi. etiam platus dñi esse pa-
ratus rationem reddere oī poscenti. §. ecce
in si. xxxvj. distin. et in. l. si quis. §. sed inter-
dum. ff. de reli. et sumpti. fu. Et intelligitur
illud dictum si potest. quia per impotentiam quicquid non
est oī reddenda ratio. ff. de le. l. non oī et p
cipue in arbitrarjis. ut quod spe. intitulat d
teste in singulari. hoc Greg. ix. de testi. fm
Jo. an. §. qz. Sic volo sic iubeo sit per rationem
voluntas.

Ratiocinia sunt rationum redditibiles ad quas
aliquis obligatur ex administratione reipu-
blice vel priuate quam gessit. vñ publica sic
illa quibus obligantur officiales curie ex ad-
ministratōne aliqua ad rem publicam pertine-
te. ut in. l. officialis. C. de epi. et cle. Pri-
uata autem sunt illa: quibus obligantur aliqui
ex administratione rerum pertinentium ad pri-
uatos. ut tutores curatores vel procurato-
res. gastaldiōes et baiuli aliquorum. vñ ob-
ligatus ad ratiocinia est ad rationem reddē-
dam alicui astrictus.

Rancor est vicium carnis sicut mucor panis
et acor vini. unde dicitur caro rancescit vel
rancida est.

Raptorum rex dicitur ille qui bona aliena vi rapit
et aperte. ff. ne quis eū qui in ius. l. sed exi-
medi. et sic etiam raptor boium maxime mu-
lierum.

Raptor et fur ex alio dicuntur. insti. vi bo. ra-
pto. in glo. iij.

Raptus tus. cui dicuntur rerum. ut. ff. de incē.
rui. naufrui. p. totum. et boim. C. de rap. §.
gi. vel vidu. l. unica. licet quidam teneant per
mū. et loquitur solum de mulieribus raptis a
viris. non de mulieribus raptis a viros. ff.
de leg. l. ita scriptum. in pn. quia non est eadez
ratio viri et mulieris. nam maior castitas re-
quiritur in femina quam in viro. C. de nup. l.
a caligato. et pbat. ff. de ritu nup. l. palaz
§. que in adulti. et quod ibi no.

Rapina est violenta receptio rerum. ut in. l. j.
C. vi bo. rapt. sed raptus proprie est violenta
receptio mulierum. fm Boss. ar. l. j. §. sci-
endum. et §. seq. ff. de separa. et l. filius fami-
lias. ff. ad mace. et C. de iu. domi. imper. l.

Re

ij. r. ff. de eo qd cer. lo. l. j.

Ratibabitio retrahit r. c. ratibabitioz de re. iur. l. ij. r. hoc est verū. si sit tale factum qd ab initio mādati potuit is pcedere q ratū habuit. aliter nō. vt in. c. signi ficauit. de regula. r. trans. ad rcl. r. c. cum virū. Et est duplex ratibabitio. qdā tacta. r. qdā expssa. in. l. 80. in fi. ff. de solu. C. ad mace. l. fi. r. ff. de iudi. l. j.

Rational' cesaris idē est qd pcurator cesaris a rationib' gerendis sic dicit'. vide cō situ. Bre. C. de rati. op. pub.

De Re

Recptores dicunt q aliqs receptant r vt frequētius sonat in malū. sūt em illi q fa res raptores r ceteros malefactores reci piunt. vt. C. de his q latro. l. j. r. ff. de re cep. l. j. sine qbus latere non possunt. vt in. c. sicut ait. de here. vbi hereticorū rece ptores anathematizant. sed receptores fm Inno. dicuntur aduocati. in. c. ex pte de postu.

Recusatio fm spe. e. ti. est iurisdicōis vel audientie cā suspitiōis. pposita declinatō vt. C. de iudi. l. aptissimi r dic. vt no. ibi. r. ff. de libe. cau. in. l. fi. r. C. de iu. tot. l. q etiā. de fo. cōpe. si qs. r meli' de appell. c. ij. in glo. ij. r sit vsq ad. xx. dies fm leges vt. C. de li. cō. aut. offerat.

Recta linea ascendens sunt pater. auus. p auus. abauus. atauus. tritau'. sicut in fe minis lineam dicimus matrē auā. pau am. abauam.

Recta linea descendens sunt fili'. filia. ne pos. neptis. pnepos. pneptis. abnepos. **R**ecisus. id est breuius. c. cū sit romana. de appel.

Recisoria actio. **R**eq. 8. Actio recis.

Recte notat iusticiā sicut rite solennitates ff. de inoffi. test. l. ij. in glo. r sic stat aliqd actū esse rite vtz fm ordinē vel solenni tatē iuris. qd tñ nō est actū recte. s. fm iu sticie eqtatē. vt no. 30. an. in de. fi. de ap pel. r no. in. c. qm p de pba. r est glo. in. l. iuste possidet. ff. de acq. pos.

Rector eccie parochialis bz tantū ius i ec

clesia sua qntū bz plat' in ecclesia collegia ta. vt in. c. vl. de loca. r cōduc. in glo. 8. ex pelli potuisset. q est singularis. r dñs au thoni' de butri. dicit eā alibi nō regire in toto corpe iuris.

Rector vniuersitatis. in italia est cōpetens in declarādo capitaneū ciuitatis piuruz fm Lodo. de ro. in singularib'. l. 3 quidaz ignorātes de b dubitent fm eundē. s du bitare nō debent. qz lex punit piurū. g iu. dex secularis potest declarare piurū. l. j. ff. ad turpil.

Re pbi' obligatio p traditionē rei ab alte ra pte certo pacto. iusti. q mō. re ptra. ob. liga. p totum.

Recōuentio vt fiat in criminalib' distingu tur. aut reus accusatus subiecit crimē s suum accusatorem in modū exceptiōis. aut in modū accusatiōis. si in modū exce ptiōis. tunc excipiens audiet. c. cum di lectus. de or. cog. si in modū accusatiōis obijcit. vel recōuentiōis. tūc aut nomen rei relati est scriptū in matricula reorum aut nō. Primo casu pōt reaccusare suū ac cusatōrē nisi suā vel suoz. pseqret iniu riā. Secdo 80 casu. Aut re' vult suū accu satorē recōuenire de maiori crimine. r pōt Aut s pari crimine l' minori. r n pōt vt p bas. in. q. xj. neganda. r. c. se. r no. in. c. at si clerici. de iudi.

Reda est qdā vehiculū ad eundū r rede undū abile. r est quatuor rotarū.

Redibitio est emptionis resolutio. vt. ff. de acq. pos. l. pomponi'. s. pterea. in fi.

Redibere est aliquē facere reuadere iteruz qd pū habuit. vt. ff. de edi. edic. r redibi. act. l. redibere. in pñ.

Redibitoria actio. **R**e. 8. Actio redibitoria

Refragari est nocere vel impedire siue con tradicere.

Referre qñq est idē qd accusare aliquem.

Refere dñj sunt aduocati q referūt bo minū negocia.

Regula fm 230. est pluriū rerū narratiōē facta cōpendiosa traditiō. v' est compen diosa diffinitio rerū vniuersitatē comple ctens. Itē regula qñq dī spēalis norma

vel mod⁹ viuendi monachorū v^l canoni-
corū. qz talis normā recte viuendi p^obet.
de sta. mon. p. totū. 7 inde d^r regulari. Itē
qñqz regula d^r p^ostitutio canonica. xj. di.
h v^lre indicim⁹ cbaritati. Itē regula fm
Bof. 7 legistas ē que rē q̄ est breuif enar-
rat. nō vt ex ea ius sumat. s̄ ex iure qd̄ est
regulare fiat. vt. ff. de reg. iur. l. regula. Mā
ex regula nō fit ius. s̄ ex iure qd̄ est regu-
lare fit regula. als̄ em̄ dici deberet ius re-
gulari. 7 nō regula iuris. Et d^r regula iō
qz recte ducit nec aliozsum trahit quasi a
rego eo qd̄ recte regat. 7 debet regula fieri
signo vniuersali v^l indiffinitiuo. Aliē in
grāmatica. Regula est multozū filiuz col-
lectio v^l coniunctio. Quid sit regula vel
potestas ei⁹ q̄s effect⁹ qd̄ officiū ei⁹ 7 q̄li-
ter p^odit officiū suū. dic vt. ff. de reg. iur. l.
j. eo. ti. in rubri. li. vj. S̄ vtrū regula cōp-
bendat in se exceptōes fuerunt opinioes
q̄ notant. ff. eo. ti. l. j. 7 facit qd̄ no. in. ca.
regula. iij. dis. Sol. quo ad ptātem vboz
q̄ in ea pferunt vniuersalr v^l indefinite
affirmatiue vel negatiue. tūc cōprebedit
exceptiones. als̄ nō diceret exceptio. vt
om̄is homo currit p^oter equū. nō est exce-
ptio qz equus non cōprehendit ibi. s̄ q̄ ad
materiā de qua fit mentio quo ad iur^l de
terminationē exceptio nō cōprebedit s̄
regula. qz cōtraria ratio 7 ius est in exce-
ptione q̄ in regula. de hoc vide glo. in ru-
bri. de reg. iur. li. vj. Et qd̄ sit officiū 7 po-
testas regule an ius nouū p^ostituāt. an an-
tiquū recitet dāf distinctio ibidem. Māz
doctores dicunt tres casus v^l spēs casuū
esse. Quidā determinati sunt. Alij sūt ex-
cepti a legis determinatione. 7 in illis re-
gula nō cōstituit ius qz in primis inuenit
iam cōstitutū 7 secundi nō claudunt sub
regule determinatione. Tertiū sunt in q̄-
bus est eadē equitas. que etiā est in casu-
bus a iure determinatis. nec tñ regiunt
a iure positi. 7 in illis facit regula ius p^of
identitatē rōis nō patientis ius similituz
casuū esse diuersū. Cui⁹ ibi dāf aptior di-
stinctio Aut cōstitutio iuris pcedit tradi-
tionē regule vt locū habeat distinctio p-

dictozū casuū. S̄z vbi nō est p^ostitutio an
regule dispositiōz. s̄ inuenit sola simplex
traditio regule. tunc ipsa regula est ius.
S̄z finaliter Bo. an. dicit qd̄ p regula nō
statuit ius. s̄ ex iure sumit regula. 7 ideo
dicit regula iuris q̄si ex iure sumpta. q̄a
necesse est ius. qd̄ est materia pcedere re-
gule dispositionē. Ius em̄ idē est qd̄ ratō
j. dis. cōsuetudo. ix. dis. sane q̄ppe. 7 ab ex-
ordio rationalis creature pcessit. v. di. in
pn. Et h̄ est vera rō quare regle ponunt^r
in fine decretal. 7 sexti vt oñderet ius nō
sumi ex regula. s̄ regulam ex iure. vt. ff. e.
ti. l. j. vbi d^r. Mō vt ex regula ius sumat^r
s̄ ex iure qd̄ est regula fiat. Licet aliq̄ red-
dant coloratā rōem illā. s̄ q̄ vltimo dicit^r
tur melius memorie cōmendant. de con-
se. vj. ij. liquido. vide etiā glosam in. c. re-
gula. dis. iij.

Regula cathomana dicit qd̄ legatū qd̄ fue-
rat inutile. si testator morit. licet ex inter-
uallo moriat nō cōualefcit. vt. ff. e. ti. l. j.
in pn. 7 ff. de leg. l. cetera. S. j. Et nō p^oue
d^r regula. nec inter eas ponit.

Regulares fm Bof. sunt q̄ ad viuendū se
regulariter astringunt. siue sint monachi
q̄ debent vacare diuinis. vt. C. de epis. et
cle. l. generaliter. S. j. siue sint canonici re-
gulares. nā idē est iudiciū de ambob⁹. vt
in. c. ex pte de post. 7. c. nō magno. ne de.
vel mo. 7 hoc est verū quo ad rē nō q̄ ad
regulā latiorē. vt in ti. de statu mo. Ande
monach⁹ d^r a monos. id est vñi. 7 ycos
custos. v^l achos. i. tristis. qz solus d^r sta-
re tristis. vt no. C. de epis. 7 de. in rubri.
xvj. q. j. ca. placuit. ij. vbi d^r. Quia mōdo
mortu⁹ ē. deo aut viuūt. Et interpretat vn⁹
trist⁹. vt ea. q. si cupis. vbi d^r. Monachū
quē senseris crebro d̄ nummis tibi loq̄n-
tem. institorē poti⁹ habeto. ibi tñ excipit
elemosyna. q̄ oibus est indifferens. Sed
canonic⁹ d^r a canon. i. regula. 7 ycos cu-
stos. qz sp̄ d^r esse sub regula. q̄re d^r regu-
laris. Mā regularis est q̄ p. p^ofessionē im-
perio plati se subijcit.

Rei vendicatio fm Bo. C. e. ti. est actio q̄
dam que dāf sola rōe dominij 7 possessi-

ohis v
l. j. 2.
pter iu
tur. vt
Relatio
tis de
Et qui
l. j. Et
sus. in
Relegat
cum m
qd̄ cōn
quēni
tali a
gmēta
in pn.
matu
l. releg
bonoz
q̄s. S.
fuerit
pus d
pi. dñ
7. C. d
Relegat
do diff
ratio in
7 rele.
Religio
Et lar
mibue
si. vñ
fiteri
tatem
vt. xij.
tibus.
mona
fessio
qua p
7 ali
audia
cōmun
cu. ne
Religio
vite cō
cōstit
manu

onis vel quasi. vt. l. si in rem. ff. de rei v. l. j. 2. ij. C. vbi in rem act. 2. d. vel quasi. ppter iurisdictionē. que rōne quasi dñi datur. vt no. insti. de acti.

Relatio fm Spe. C. e. ti. est iudicis dubitātis de iure ad princeps missa cōsultatio. Et quō debeat fieri relatio. no. C. d. rela. l. j. Et vtrū respiciat ius vel factū. est casus. in l. quacūq. S. j. ff. de iudi.

Relegare est aliquē in insulā vel in aliū locum mittere vt ibi. ppter delictū aliquod qd cōmisit morā ad tps faciat scz p quin quēniū 2 est quasi bānire. 2 d. se in loco tali a delictis abstinere. alioq. pena aūgmētā vel ppetuā. vt. ff. de pe. l. relega. in pñ. 2 tacite nō adimunt bona nisi expmātur in snia. vt. ff. de interdic. 2 relega. l. relegatorū. S. ad tēpus. 2 si adimā ps bonorū in sum. C. de re. ali. cau. mor. l. si q. S. si accipit. qd nō d. fieri. Si tñ lata fuerit snia. vt. d. l. relegatorū etiā ad tēpus deportatus nud⁹ exulat. vt. ff. de capi. dimi. l. tute. S. j. 2 de re iudi. l. ea sola. 2. C. de pe. deportatorū.

Relegatio est deportatio. q. uis pprie capiēdo differāt. q. relegatio fit ad tps. deportatio in ppetuū. vide d. hoc. ff. d. interdic. 2 rele. l. relegatorū.

Religiosi sunt q. vitam regularē pfecti sūt. Et largēdicunt religiosi q. in ppijs domibus religiose viuūt. Quis nō sunt pfecti. vnde tria substantia vīte regularis p fiteri debet religiosus. s. obedientiā. castitatem. custodiā. 2 ppietatis abdicatiōez vt. xij. q. j. nō dicatis. xij. q. iij. q. ingredietibus. nec in his dispensandū est. in. c. ad monasteriū. de sta. monach. in fi. nam pfectio est solennis promissio religionis in qua pdicta tria cōcurrūt. 2 religiosi sicut 2 alij p laci pificā 2 leges nō legant neq. audiāt. 2 si cōtra fecerint ipso iure sūt ex cōmunicati. c. non magno. 2. c. super specu. ne de. vel mo.

Religio principaliter ordinata ē ad opera vite cōtemplatiue que in oratōe 2 studio cōsistunt. 2 secundario est annexum opus manū. fm Job. an. in. c. sane. de regu. in

nouella. Et quē religio sit maior. suddie idem Jo. an. dicens. Oportet pñ apalif maioritatē ordinū attendi ex parte finis secundario aut ppter exercitiū. nam finem querim⁹ ppter se. 2 exercitiū n. ppter se. s. ppter finē. Ex q. seqt illā religionē maiorē que est ordinata ad finē absolute potiorē. vel q. illud est maius bonū ad qd ordinat vel q. ordinat ad plura bona. si nō vtriusq. religionis sit idem finis attēdit peminētia secundario. nō fm quātitatē exercitiū. sed fm pportionē eius ad finem intentū. Qñ beat⁹ Antonius in collationib⁹ patrū psculit discretione p quā quis oīa moderat in ieiunijs. vigilijs. nuditatibus. elemosynis 2c. Mā illa que si ne discretiōe fierēt facile annexū haberēt deficiendi periculū. de quo in. c. nō mediocriter. de cōse. dist. v. quia nō sunt religiones potiores. ideo q. habent obseruatiōes artiores. sed ex eo q. obseruatiōe sūt ordinatē cū maiori discretione ad suū finē. Hoc declarat abbas moyses in collatiōe patrū dicens. Ieiunia. vigilie. meditatio nes scripturarū. nuditas ac priuatio omniū facultatū nō sunt pfectio. sed pfectio nis instrumēta deseruiētia ad essentialia religionis que tria sunt vt dictū est. Mā multi pbi. vt socrates 2c. diuitias cōtemperunt. nō tñ pfecti fuerūt nisi secuti fuissent dñm. sed est ppiū aploz fm beatū Hierony. in omelia sup euangelio. Ecce nos reliquim⁹ omnia.

Religiose dom⁹ sunt dom⁹ et monasteria xpiane fidei. et alia filia pia loca ad pios vsus religionis deputata quocunq. noie censeant. 2 fm Goff. religiose domus dicunt monasteria. tēpla. bospitalia. 2 alia loca. vt supra in. c. de cenodochis. co. tit. 2. C. de epi. 2 cleri. in l. orphanotrophos 2. l. omia oratoria. etia illa que aliqui ex deuotione in ppijs domibus epī auctoritate constituūt loca religiosa sunt. vt. xliij. dist. oratorium.

Religiosus locus est in quo mortu⁹ sepultus est vel etiam caput ei⁹. vt. ff. de reli. 2 sump. su. per totum. vnde mortuo illato

Re

In prediū ipsum religiosum cōfici et pi-
guori obligari nō potest. C. que res pig.
ob. poss. l. j. potest tñ ius vel usufruct⁹ ta-
lis p. dñ pignori obligari vel ven. z no.
ibi. fa. l. qd ergo. S. si mortuū. ff. de le. j.
Remissio est cause cōmisse ad cōmittentes
facta missio. Itē quādoq; significat idēz
qd indulgētia fm Specu. et sic sumit in
ti. de pe. z remis.

Remuneratio nō fit fm opa. sed q ad intē-
tiones. nā deus non remunerat bonū qd
fit. sed bonū qd bene fit. Ideo dī q deus
nō est remunerator nominū. sed aduerbi
orū. vt de collu. c. j. vbi glo. neq; ad actus
de? respicit. sed ad cor. z ad spontaneas
volūtates. xv. q. vj. c. j. in fine.

Renūciare est remittere vel negare. Re. s.
lex acquilia. vñ dī liberū est vnicuiq; iuri
suo renūciare. i. remittere ius suū z nega-
re eo se velle vti. vt in. c. a. l. apostolica. de
regula. z. vñ. q. j. q̄ periculosum. de fo. cō
pe. si diligētī. nō potest tñ q̄s renūciare
iuri suo. cū ex sua renūciatōe etiā iuri al-
terius p̄iudiciū genere. ne his p que deo
z homini obligat vt votis pollicitationi-
bus. iuramētis. cōuentiōibus. cōpromis-
sis z matrimonio quīs iuri erigēdi debi-
tum bene renūciare possit. c. quidā. de cō
uer. cōiuga. Item renūciāns bñficio non
pōt illud repetere. c. sup hoc. de renūc. ni
si vi vel metu renūciauerit tūc ip̄z n̄ amit-
tit. vt in. c. proxi. p̄ealle. z. ca. accepta. de
restitu. spolia. z potest quis renūciare be-
neficio personali nō illi qd est collegio in-
dultum de pacto nō facto. vt de hoc in. c.
si diligenti. p̄ alle.

Renūciatio proprie est rei vel iuris spōta-
nea refutatio. z potest fieri p illū ad quez
pertinet illud cui renūciat. alias genera-
liter renūciatio potest fieri per quemlibz
de re sua vel iure suo proprio. vt. vñ. q. j.
q̄ periculosum. C. de pac. l. si q̄s in cōscri-
bendo. c. ad aplicā. z. c. si diligenti. p̄ alle.

Repetitio capitur in iure pro reacceptione
in testamento vel substitutione heredu-
z vt dum querit de receptione emolimēti.
oneris. cōditionis. modi vel alseri? qua

litatis z significat eodē modo quo pro-
babiliter significari cōducitur. Verbi gra-
tia. Testator heredes instituit qui legata
ab eo reliquit z vulgarit ei substituit. ibi
repetitio facta censet a substituto vt in. l.
licet. ff. de lega. j. z ratio sumit ex volūta-
te in substitutione. Item ibi testator here-
dem instituit Titio z ab eo nomie. pprie
legata reliquit vulgariterq; ei substituit.
ibi nō censetur repetitio facta a substitu-
to. vt. l. j. S. ad quid ibi nominatim. ff. ad
l. fal. de hoc vide no. in. l. licet. p̄ealle. per
Bar. vbi multos ponit ca. sua.

Replicatio fm Spe. eo. ti. de excep. S. mul-
tum. est exceptionis facte exclusio. z sic ē
quedam exceptio ppetens actori contra
exceptionē rei. z istam semp opponit ac-
tor. z cōtra replicationē actoris datur du-
plicatio reo. z iterū cōtra duplicationem
rei datur actori triplicatio. z sic in infini-
tum extendere licet. insti. eo. ti. in prin. de
replicatione. vide Jo. an. p modū sume.
in. c. nobis. de excep.

Repromissio est pmissionis iam facte con-
firmatio. vide supra pmissio.

Repressalia est potestas pignoriandi cōtra
quēlibet de terra debitoris data creditori
pro iniurijs z damnis. De his repressa-
lis dicit de iniur. z dam. va. z. c. si pigno-
rationes. li. vñ. vbi prohibent extendi cō-
tra psonas ecclesiasticas sub pena exco-
municatiōis vel interdicti. Unde bene ē
repressalia dicit qñ aliq̄s oriūdo? d vna ter-
ra spoliat vel dānificat ab alio oriūdo ab
alia terra vel etiā si debitor nō soluerit
ei. tunc est datur potestas isti spoliato q
ei satisfaciā contra quēlibet in terra illa.
vnde est spoliator vel debitor.

Repudiū est renūciatio ab vxore missa ma-
rito vel ecōtra. quia mittens cōditioni al-
terius petit renūciari. Itēz dici potest re-
pudiū qd sub testimonio trium testiu. vt
a presenti remittit. Etiam repudiū est re-
sidentium discordantia. Vnde dicit libel-
lus repudiū scriptura in qua alter alteri
condicōni renūciat. in libello aut repudiū
scribebatur hec verba. scz Res tuas tibi

habeto. vel res tuas tibi agito. Nec tamē potest mulier mittere repudiū nisi causa approbata. vt si forte maritus ppter naturalē imbecillitatē minime coire possit in libello dō discutien dōm sponsaliū bec verba erant in vsu. cōditione nō vtoz. ff. de diuoz. 7 repu. l. j. Que autē sit differētia inter diuortii 7 repudiū. nō. ff. e. ti. in rubrica.

Repudiare est spernere. respuere. vel dedi-
guari.

Reputatio fm Placē. est ppenratio. vt. l. j. ff. de solutio.

Res est verbū generale. vt. ff. si cer. pe. l. j. 7 in re sua quilibet est moderator 7 arbiter C. manda. l. in re mada. 7. C. de bis q vt indi. l. polla. in prin. Itē res deterior red dita nō videt. ff. cōmoda. l. iij. S. j. 7. ff. de positi. l. j. S. res. etiā res sua nemini seruit l. in re coi. ff. de serui. viba. padio.

Res iudicata fm Azo. eo. ti. b. sententia q finem cōtrouersiā pñciatōne iudicis accipit. vt. ff. eo. ti. l. j. Vel est qd condem natione vel absolutiōe ptingit. Et addūt quidā si nullo iuris remedio sentētia pos sit attemptari aut lapsis decē dieb? pos sit reformari. Sed hoc non placet Azo.

Item res iudicata est a iudice 7 in iudi-
cio eius quod deductū est ratione p eum adiudicatio. vt di. l. j. cum ibi nota. Itāz ibi notat q res iudicata nō est sententia sed id qd est decisum pñciatōne iudi-
cis. Sententia dō est dispositio vel pñ-
ciatio iudicis legaliter declarata. licz er-
go ibi glosa videatur hoc ignorasse. Et B
sequit q interlocutoria nō potest appel-
lari res iudicata. quia nō capit finem cō-
trouersiā. licet quādoq; ex interlocuto-
ria causa diffiniat. nec sententie arbitro-
rum dicunt res iudicate. quia nō impo-
nūt finē. nā p solutionē penē pōt resciri.

Res cōmunes naturali iure dicunt quarū
vsus omnibus animalibus est cōmunis.
vt aer aqua profluens. 7 mare. 7 eius lit-
tora fm Azo. 7 insti. de rerū diui. S. flu-
mina autē. 7. ff. de acqui. re. do. l. j.

Res publice dicunt que sunt omnii popu-

lorum 7 hominū tantū. vt sunt flumina.
et portus. 7 que sunt dedicata vsibus po-
puli. vt forum stadium.

Res sancte dicunt que ab omni lesiōe mu-
nite sunt. vt muri 7 porte ciuitatis que iō
sancte dicuntur quia pena sanguinis cou-
stituta est contra eos seu aduersus eos q
aliquid in his delinquit violādo. vel ali-
ud cōmittendo. vel tales res trāscenden-
do scalis admotis. vel etiā aliquid in eo-
rum lesiōe auferendo. vel qualibet alia
ratione occupando. vt insti. de re. diui.
S. si quis vero. Nam ciues romanos ali-
as q per portas egredi nō decet. cū istud
hostile 7 abominandū sit nam 7 Remus
frater Romuli occisus traditur ob id q
murum trāscendere voluit. Unde Lu-
canus. Fraterno primi maduerunt san-
guine muri.

Res sacre dicuntur que rite deo per pontifi-
ces cōsecrate sunt. vt edes sacre. 7 alia do-
na pia que ad diuina ministeria cōseruā-
da dedicata sunt. vt crures 7 thuribula.
que etiā alienare pibētur. excepta cau-
sa redemptiōis captiuoz. vt. C. de post-
li. reuer. l. ab hostibus. 7. l. si. de hoc vide.
c. j. de pigno. 7 ibi glo.

Res religiose sepulcra sunt in qb? hoies se-
peliunt. vt insti. de re. diui. S. religiosum.

Res soli est res immobilis. vt. ff. de diuers. et
temp. pscript. l. quibusdam.

Res emphyteotica est res emphyteotice cō-
ditione subiecta. scz illa quam ecclia vel
aliquis domin? dominio 7 ppietate re-
tenta concessit emphyteote quantū ad so-
lam possessionem. vnde si hoc emphyteo-
ta rem illā in aliam personā transponere
vult non potest tradere eam. id est domi-
niū transferre. eo q ipse nec habet nec ha-
bit illud. 7 ideo alteri dari nō potest. qz
nemo in alium plus iuris transferre po-
test q ipse habet. vt in regula. nemo pl?
de reg. iur. li. vj.

Refartire est restaurare. vnde dz. Tu com-
pelli debes mihi damni refartire. id ē. re-
stituere.

Restitutio in integrū. Re. supra in integrū

restitutio. et dicitur tamen ecclesie quod minoribus ratione etatis. quare est prior status vel iuris reintegratio. quod succurrit per restitutionem auxilium minoribus. xxv. an. et etiam ecclesie que minorum iure fungi censent. semper enim ecclesia debet iure minoris illesa servari. ut in c. j. eo. ti. et restituitur minor vel ecclesia siue leda sit siue decipiat ipse minor siue tutor siue procurator eius. vel si placet syndicus vel yconomus ecclesie decipiat. Nam delictum persone non debet in detrimentum ecclesie redi dare. in regula delictum. de reg. i. li. vj. et si restitutio sit iure minoris. differt ab ea restitutione que fit iure maioris quod prima datur officio iudicis. deficiente actione. Secunda vero habet actionem suo iure. scilicet utile officio iudicis accedere ut in c. cum venissent. de in inte. resti. in glo. ver. restitui mus. etiam restitutio quando petitur ubi nulla possessio potest esse. ut cum petitur restitutio consanguinei. c. cum venissent. eo. ti. in glo. in c. lras. de resti. spo.

Restituere in integrum. Requiritur de. 3. Res dicitur in contractu relictiois adhuc esse integra quando res non est in toto vel parte tradita et pretium in toto vel in parte non solutum. licet contractus sit factus. aliter etiam dicitur res integra respectu iudicij quando lis nondum super tali re accepta est videlicet ante lit. contest. ut in c. ex insinuatione de pecu.

Rescriptum secundum Bonifacium. est mandatum principis quod ad instantiam alicuius vel aliquorum siue proprio motu vel ex relationibus absentium. vel ex suggestionibus presentium. vel ad alicuius consultationem facit. vel cum alicui vel aliquibus corporum collegio universitati vel civitati aliquid mandat vel indulget. talia enim ius faciunt non generale sed speciale in negociis et inter personas in quibus et inter quas promulgata sunt. ut. C. de legi. et post. l. ij. Et nota quod rescriptum capitur tripliciter. Primo generaliter et sic quolibet scriptura continens aliquam dispositionem superioris dicitur rescriptum. et sic idem est quod scriptum et secundum hoc si papa respondeat etiam de iure dicitur rescriptum. Secundo minus generaliter. ut concedit tibi. d. rescrip. et sic est scriptum super

negocio vel negociis particularibus alicuius vel aliquorum siue singulorum siue universitatis siue motu proprio siue ad instantiam siue causa cognita siue non cognita a superiore emanans siue aliquid iuris tribuat siue tribuat solum exercitium iuris alicui competens. et ita comprehendit rescriptum ad litem de quo de rescrip. c. j. et ij. Si autem super litteris plerumque similibus. et dicitur rescriptum ad beneficium. de quo. eo. ti. c. super litteris. palle. et comprehendit etiam annotationem et pragmaticam sanctionem. Tercio capit specialiter et stricte pro scriptura continente dispositionem per quam datur iudex ne aliquid aliud concedat. nisi coram illo iudice ius tibi competens consequaris. et hoc dicitur rescriptum ad litem quod datur alicui ad confirmationem sui iuris. de qua in c. super litteris. eo. ti. et sic est species distincta a privilegio quod concedit aliquid ius particulare contra ius commune. et a rescripto ad beneficia. quod magis proprie comparatur privilegio. Verbi gratia. Iure scripto alicui concessio caveat quod iudicem adire potest. Ex his verbis non imponitur necessitas iudici suscipiende cognitionis. ut. l. sepe. ff. de offici. p. l. Ratio. quod verba ista significant in potestate eius esse cui conceditur iudices adire non autem in necessitate iudicis cognoscere. Similiter in rescripto caveat quod adire debet iudicem. ut notatur in l. sepe. palle. quod de iure communi non imponitur alicui necessitas agendi. nec illa verba significant necessitatem imponi iudici suscipiende cognitionis. Item princeps alicui concedit iudicem extraordinarium quia iste cui conceditur afferebat ordinarium suspectum vel impeditum multis negociis siue inuitum. et sic intelligitur obtinere concessionem si preces veritatem innuntiantur. ut. l. si. C. de diuer. rescrip. Ratio quia conceditur tanquam ex vera causa. igitur si non est vera non conceditur. ex quo patet quod si conceditur illo expresso medaciter vel per ignorantiam quo non expresso vel tacito illo quo expresso non concederetur. tunc non censetur concessum. de hoc vide. c. super litteris. eo. ti. Item ubi princeps concedit alicui quod possit uti frui rebus suis non valet. l. unica. de

thesau. li. x. Ratio quod nihil potest operari eo quod illud quod conceditur iure communi habetur. Ita frustra precibus impetratur quod iure communi conceditur. l. unica. pale. 2. ff. de mi. li. cau. se. ij. l. cum super. C. de rei vendi. Et predicta vera sunt de unico rescripto. Si vero plura sunt contraria vel diuersa. siue vnum alteri derogans. vel vtrumque valet. vel alterius tantum. Verbi gratia. Quidam impetrauit gratiam ad beneficia vni collationis. impetrat secundo aliam ad beneficia alterius collationis. si secundum facit mentionem de primo valet vtrumque. vt. c. in nostra. de rescriptis. et rescriptum in ecclesiasticis potest concedere papa. et in secularibus imperator. Unde etiam rescriptum dicitur quod imperator vel alter precibus et supplicationibus alicuius respondens rescribit ei fieri vel non fieri debere quod postulat. Et nota quod in rescripto semper intelligi debet si preces veritati innitatur vt si ita est. c. ij. e. ti. in textu et in glo. et quando ponitur ibi hec clausula. si ita est debet referri ad omnia precedentia secundum Bernardum. in. c. olim eo. titu. Donum tamen ibi operari in glo. Item hec clausula. et quidam alij talis diocesis. non extendit se ad illos de ciuitate. nisi dicatur. et quidam alij de ciuitate vel dyocesi. secus si diceretur talis episcopus patus. vt in. c. Rodulphus. eo. titu. in glo. Item hec clausula. si pro alio non scripsimus. semper debet intelligi in rescripto quando papa scribit quod prouideatur alicui de beneficio in ecclesia aliqua etiam si non apponatur. Si vero papa velit alicui facere gratiam plenam tunc scribat. non obstante quod alias direxerimus scripta nostra. c. mandatum. eo. titu. in glo. Item per hanc clausulam generaliter quidam alij non possunt plures quam quattuor citari. quorum etiam nomina debent in primo citatorio nominari vel ex primi. in. c. cum in multis. eo. titu. li. vj. in textu et in glo. olim traherant. xl. arg. de testi. cum causam. 2. c. significauerunt. de de. excō. m. c. latores. Et ratio quare restricta sit citatio ad quattuor est arbitraria. l. non omnium. ff. de leg. potuit enim plus vel minus restringi. vel reddere rationem

similitudinariam quam habes de consan. et affi. c. non debet. Tamen secundum Bernardum. super re indivisibili scilicet iudicio communi diuini. famulatus. possunt per generaliter clausulam ultra quattuor euocari ad iudicium. Item omnes ultra illos quattuor qui ius habent in re possunt agere vel defendere pro iure suo coram illo iudice. ar. de re iudi. cum super. de offi. dele. super eo. de elec. c. j. Item hoc. stien. et archi. Sed pone quattuor expressiter postea alium conuenit. nihil excipit. an valeat iudicium. vide ibidem in glo. Item in rescriptis debet seruari ordo scripture. c. cum dilecta. eo. titu. in glo. ver. transponentes. Et Jo. an. super hoc plures alias sententias infert. de hoc vide de elec. c. generali. l. vj. et tandem dicit quod masculinum subiectum a canone prebendat feminas. quod probatur xvij. q. ij. si quis suadente. iuncto. c. mulieres. de senten. excom. quod est verum. nisi eadem constitutione femina excipiat. vide. c. indemitatibus. §. sed eas. de elec. li. vj.

Residere in ecclesia secundum Bonifacium. est in ecclesia de seruire beneficiū. et ecclesie curam habere. c. conquerere. de de. non resi. parum enim est residere nisi residens curam habeat ecclesie in qua beneficiū habet vel personatum. vt in. c. quod nonnulli. de de. non resi. debet autem residere per seipsum non per vicarium. c. quia non. pal. nam per vicarium deservire non licet nisi in casibus. vt cum ex indulgentia speciali competit alicui non residere. vel cum consuetudo excusat non residentem. vel cum ecclesia deperdet ex prebenda. vel cum persona sine culpa sua incidit debilitatem. deformitatem vel morbum. vt per se deservire non possit vel cum necessaria perfectio iminet. vel etiam voluntaria. utilis tamen et honesta. vt studiorum vel peregrinationis causa cum licentia tam prelati. vel cum consensu capituli. vt no. Boff. in sum. de offi. vica. §. nunc videndum. Sunt ergo clerici non residentes. qui in ecclesiis in quibus intitulati sunt non faciunt residentiam. et si personaliter resident. non tamen deserviunt beneficiū. nec ecclesie curam habent. et quibus vicarius non det vicarium. c. clericos. de offi. vica. cum illud sit satis absonum et

Ri

absurdū. Tamē Job. an. in cle. vnica. de offi. vica. in glo. super verbo sacerdotiuz. putat contrariū. p. c. cū ex eo de elec. li. vi. vbi epī generaliter cū his q̄ obtinēt eccle-
sias dispēfant. z ibi ratio cōis. ibi idē ius c. translatō. de consti. z sic cū per septēni-
um dispensat cū vicario. vicari⁹ nō dat vicariū. sed epūs dispēfans dat eum. fm
Jo. an. ibidem.

Responſa prudentiū sunt que iuriconsulti
respōdere dicunt consulētibus. S. cōstat
z. c. respōsa. dist. ij. vnde etiā respōsa pau-
li dicta sunt. Fuerūt cū quidā prudētes
z arbitri equitatis qui institutiōes iuris
ciuilibis ediderūt. quibus dissidentiu lites
z p̄tentiōes sopirent. fm Bld. li. v. etbi.

Reus est qui defendit z p̄pulsat actionē v̄
accusationē nō a reatu dictus. sed a re q̄
petit ab eo prestanda. vel sup qua ip̄e im-
petitur. quia q̄uis cōsci⁹ sceleris nō sit
reus tñ dicit q̄d in iudiciū p re aliqua
petit. vt. c. forus. de ver. sig. ad fi. xv. q. iij.
c. vlti. iij. q. xj. c. nō est. Etia quādoq; re⁹
a reatu dicit ille videlicet q̄ cōuincit cri-
minosus. c. f. de re iudi. l. vj. Vel sic. Re⁹
est ille qui necessario se habet defendere.
c. dilecti filij. de excep. z sic dicit a re quā
ipse defendit. c. forus. palle.

Reus promittēdi dicitur ille qui stipulat⁹ z dicitur
a re vel firmitate. quia firmiter et oī-
no verū est. cum stipulatū vel obligatuz
nā reus significat firmitatē. vt dicit Air-
gilius z Bzo. C. de duo. re. situ. in sum.

Renocare domū. est allegare z dicere se nō
posse compelli eo loco quo cōuenitur ad
litē suscipiēdā. sed remitti ad locū quo
domiciliū habet. Vnde dicit legatos que
romā mittunt nō debere pueniri ip̄is in
inuitis. sed habent ius renocādi domuz.
de hoc vide. c. fi. de fo. compe.

De Ri

Rigor iuris obseruandus est in duobus
casibus scz cum populus inde scandali-
zatus est. c. cum teneamur. de pben. c. cū
nobis. de prescrip. Secundo quādo mul-
tis grassantibus opus est. c. clericozū. de

Ro

vi. z honest. cle. Et nota q̄ rigor iuris qm̄
q; ponit pro solēnitare z ordine iuris cō-
munis. habito respectu ad rescriptū pa-
pe. c. super lris. de rescrip. Secūdo ponit
pro austeritate cōtraria dispositioni. alia
dispensationi z misericordie. z ad aliozū
terrorem inducta. Tercio pro stricto or-
dine iuris cōmunis. z sic sumitur in. ca. si
clericus. de foro compe. z no. glo. in. c. vt
constituere. l. dist.

De Ro

Rodes insula cū in qua antiquit⁹ vsus mer-
catorū fuit. z inde dicunt leges rodie. vt
no. ff. ad l. ro. de iac.

Rodius est genus piscis cui⁹ sanguis valz
ad tingendū vestes. vt. C. de vesti. ole. et
au. libro. xj.

Rogo caput qm̄q; p p̄cipio. xj. q. iij. rogo q̄
uis q̄ exortat mādatoris opa nō funga-
tur. ff. de bis q̄ no. insa. l. ob hec verba.

Rogus vide. xxiij. q. vij. cōuenioz. sup v. bu-
sto. vbi glo. q̄ bustū dicitur res est exusta.
rogus cū cōburi. pira est cōgeries ligno-
rū ad cōburendū. ibi vide Archi.

Romana est cōmunis patria. l. roma. ff. ad
municipa. z i. c. exposuit. d. dila. fm In-
nocen. z. c. vlti. de fo. compe. vbi dicitur.

Roma mater z magistra omniū ecclesia-
rum. c. basilicas. de cōse. dist. j. Et qd dicitur.
Ubi papa ibi roma. fm Inno. in. ca. ego
cū. de iureiur. dicit Lodo. de ro. p hoc nō
esse in mūdo aliquē tex. licet multi mul-
tos allegēt. z de p̄minētis pape vide p
Bal. in. l. rescripta. C. de p̄ci. impera. of-
fer. bene dicit glo.

Roma caput auaricie cūctos pueros doli
capaces generat. vt in. l. sequit dicere. ff.
de vsuca. glo. sup ver. aim possidēti.

Rostri dicitur forus causarū. vbi causē tenē-
tur vel tractant.

De Ru

Rudera sūt ea q̄ cūciunt de menib⁹ discus-
sis. vel a domo mūdāta cū scopis. vt fra-
gmenta lapidū. vel demolimēta cemēto-
rum vel folia fauille pulueres.

Rumor fm spe. de Notorio crimine est particularis assertio. vel insinuatio ex sola suspitione et incerto auctore proueniens. c. sup eo. de eo qui cog. cōsan. vxo. sue. et hic minus pbat q fama. qz fama est cōis assertio. rumor dō cū pauci aliqd. nō tamē publice dicunt. et ideo nō pbat. sed solas suspitionē et psumptionē inducit.

Rusticani sunt idē qd rustici. C. de rusti. li. xj. et rusticitati parcendū est. C. de testa. l. si. in pñ. et l. ex quacūq. ff. si quis in ius vo. nō is. Et dicit dñs Latho circa. l. pal. q cōsuetudo rusticorū est vt nō equitent ergo expēse in factis alicuius pro eqtatu nō debēt eis refici. vt est glo. in. l. idemqz. S. idē labeo. ff. mādati. Itē in. l. seru. ij. ff. de lega. iij. vbi glo. q rustici nō vtuntur panibus albis sed grosso et alijs caseo et cepis et fabis et nō pollis vt alijs cibarijs delicatis fm Accur. ibidem. C. dē epi. audi. l. iudices.

Rustica p̄dia. Req. supra p̄dia rustica.

Rura cesa sunt que cedunt vel eruntur. ff. de ac. emp. l. si fundus. S. si rupta.

Rursus. id est iterū vel quotienscūqz. et si significat put significatū p̄rium. vel aliqd mediū significare declarat. Verbi gratia Testator reliquit alicui decem. et si perderit rursus ei reliquit. dicit textus. q nō amplius q semel postq perdidit est iu uadus. Et sic dictio rursus aliquādo verificat in vna vice. l. fideicommissa. S. si qd ff. de lega. iij. Ratio quia nisi sic significaret heres grauaretur sepitis nouam quantitātē prestando quod non est verisimile testatorē voluisse rē. Et tantū de. R.

De sa Accularij dicun

tur qui veritas artes exercentes ex sacculo partim subducunt et partim subtrahunt. vel distrabūt. vt. ff. de extraor. cri. in rubri.

Sacra que sint. Req. supra res sacre.

Sacrariū est locus in q sacra ponunt.

Sacer locus dicit q manet. sacer etiam vi.

rupto edificio.

Sacrum oraculū dicit rescriptū imperatoris qd orādo quis impetrauit. vel est idē qd rescriptū. vt supra de littera. R. in verbo rescriptum.

Sacramentū est sacre rei signum. et qualiter differant. sacramentū. signum. sacrificium. et mysteriū. probatur. j. q. j. multi de cōse. distin. ij. sacrificiū. et c. signum. Et nota q sacramentorū veritatem quidaz dicunt nō esse apud hereticos. xxiij. q. j. scisma. j. q. j. extra ecclesiam. Hugo tamē picit q heretici habent veritatē sacramentorum. sed nō executionē eorum. de cōse. distin. iij. sicut in sacramētis. et no. j. q. j. q perfectionem. c. dominus. et. xix. distinc. c. ij. Itē ad sacramentū dignitatis scz ordinis tantum digni. sine crimine. sine infamia et irregularitate admittunt. Ratio quia illud sacramentum nō solum ppter se. sed etiam propter alios suscipit. j. q. j. S. apparet. Alia autem liberius cōferuntur. quia propter se tantum recipiuntur. et effectus eorū est vt talia sint accipientibus qualia corde et conscientia sumunt vt in. S. p̄ealle. et qualia sint sacramenta reuerabilia. et que nō nota. de sacra. reite. super rubri.

Sacra annotatio dicit rescriptū qd impator p̄prio mentis motu alicui indulget cōstituens fm preces illius aliqd fieri. vide supra Rescriptum.

Sacrificiū dicit quasi sacrum factū. qz p̄ce mystica cōsecratur p nobis in memoria domini passiois. j. q. j. multi.

Sacerdos hoc nomie intelligunt quādo q inferiores. et noie clericorū superiores. et cōponit ex dictionibus. greca dyos. id ē datio. et latina sacer. vt. xxi. distin. clericos. sicut em rex a regendo. sic sacerdos a sacrificando dictus est. Et sacerdotes gentiliū dicebantur flamines quasi filamies. a filo qd gerebant in capite in signum sacerdotij. et aliqui fuerunt p̄tboflamines vt in. c. clericos. p̄alle. Et nota q sacerdos debet esse prudens triplici peritia. scilicet sacra scriptura ad subditorum animas

informādas. xxxvj. dist. ij. c. ecce. c. si q̄s. et p totū. ergo in ecclesia metropolitana te-
nent doctores theologie. Secūdo in secu-
lari sciētia. vt sciat discernere verū a falso
et viam habeat ad sciētias pietatis. maxi-
me ad triuū. nō ad delectationem vel ad
voluptates. scz ad quadruiū. vt. xxxvij.
dist. ij. cur ergo. z. sed ecōtra. z. c. turbat
Et ergo in cathedralibus ecclesijs habe-
ri debent magistri artū liberaliūz magis
ad triuū q̄ quadruiū docendū. cui? ra-
tio patet supra. z. xxxvij. dist. si quis grā-
maticā. vbi dicitur in fine. Grammaticorū
aurē doctrina potest etiā proficere ad vi-
tam dum fuerint meliores in vsu assump-
pte. Et sic etiā auctores gentiles legi pos-
sunt dū bonū ibi repertū ad bonos vsus
cōuertatur. quia bonū est. non qz illi dixe-
runt. c. turbat. p̄all. Et sic paulus sepius
in suis epistolis inserit aliquid ex poetis
vt in epistola ad Titum. Illud epimeni-
dis. Eretēses male bestie pigri cordis. Et
ad Corinth. Sepe bonos mores eorum
pūnt colloquia praua. Et Hiero. inserit
versus virgilij. c. nunq̄. de cōse. dist. v. et
auctoritates Sal. z. Ipoera. ea. dist. ne ta-
les. Etia Aug. vti versibus Lucani. c.
nec miruz. circa prin. xxvj. q. v. sed de leg.
z. p̄bifica. vide ea. sup spe. ne cle. vel mo.
Tercio in secularibus negocijs. qz etiam
tēporalia debet subditis ministrare. z. ne-
cessitatē patiētibus. vt. xxxix. di. p totum
z. lxxvj. di. c. fratrē. z. c. nisi. de renūci.
Sacerdotes in diuinis eloquijs aliquādo
dij aliquādo angeli vocāf. z. a regib? sūt
honorandi nō iudicandi. dicente Cōstā-
tino imperatore. Dignum nō est vt nos
iudicemus deos. xj. q. j. sacerdotib?. Etia
sumitur sacerdos quādoqz in malo. C. d
male. z. mathe. l. nullus auruspex. vbi po-
nitur p incantatore.
Sacrilegiū dicitur quasi sacrum ledēs vel
sacrum legens. id est furans. de quo. xvij.
q. iij. per totum. z. maxime in. c. quis q̄s.
ad finem. Et est crimen mixtuz. vt supra
dictum est de crimine. vide bonaz glo. in
c. sunt qui opes. xvij. q. iij. vbi dantur de-

scriptiones sacrilegij. z. pena cōmittentis
ipm. z. meli? in. c. sacrilegiū. ea. q. in glo. j.
Sanguinis minutio necessaria est ad mor-
bum euitādū in muleū repletis. fm Ipo-
cratē. de cōse. dist. v. ne tales. vbi Hiero.
recomendat cibi parcatē. z. reprehēdit
gulositatē ostēdens cōmoda parcatatis. et
incōmoda gulositatis. Et de sanguis mi-
nutione dicit in. c. cū ad monasteriūz. de
sta. mo. vbi potest cōcedi carnū elus mo-
nachō minueti. Et ibi Franciscus de sa-
alle. Vincen. dicentē reuelatū p angelūz.
q̄ qui minuit. xij. februarij nō morietur
illo anno ex febrili distēperātia. et dicit q̄
ppter hoc aliq̄ faciūt se minui etiā nō in-
digētes. quo nihil stultius esse pōt. qz mi-
nutione vita decurtat. z. sensus vīsus ma-
xime offendit. Nec Sabarellus ibi.
Sagina sunt q̄daz berbe q̄s legati ppli ro-
mani portabāt interlocutores pacis. q̄a
nemo illas herbas portantes ledebat. sic
delegati grecorū q̄ solebāt ea q̄ vocātur
celicia ferre. ff. de rerū diui. in rubri.
Salariū est vectigal domicilior. dicitur q̄si
solariū. a noīe solis. eo q̄ reddit z impen-
dit pro solo noīe pēsonis. Als ponit p
p̄mio. vel p mercede laboris. p remu-
neratiōe. vt salariū aduocatorū.
Salubris dicit quasi salutis vber. fm glo.
in de. dudum. de sepul.
Saluaria dicunt ea q̄ dant p sale. Etiam
dicunt portoria. Req. supra. portoria.
Saltus tus. tui. est densitas altari arborūz
z dicitur nem? raras habēs arbores vbi
fere canes z venatores saliant. vnde. Est
nemus saltus. salientis dicitur actus. Et
dicitur a salio. is. eo q̄ exiliat in altum z
in sublime cōturgat. fm Isidorū. li. xij. q. iij.
c. vj. z inde venit fundus saltuensis. C. d
fun. pas. z saltuen. li. xj. etiam dicitur ta-
lia loca vinaria et foreste. vt in clemen. ne
in agro. de sta. mo. z est duplex saltus. scz
hybernus z estiuus.
Salgamū fm Augu. est idem quod cultu-
ra dictum a saluo vel salice. z gamus nu-
ptie. vel gama mulier. quia ppter talia fi-
unt culture. scz maxime ppter mulieres.

vt in rubrica. C. eo. ti. li. xij.

Sanctio dicitur ppe illa constitutio vel lex contra quā si factum fuerit pena irrogatur et imponit. vt nota. iij. dist. in sum. et capitur quādoq; late. vt in probe. cle. no. Jo. an. in ver. sanctio.

Sanctio imperatoris est cui pena sanguinis additur.

Sanctio pragmatica. Req. supra. P.

Sanctio quicq; dicitur quilibet impialis pstitutio vel institutio. quicq; dicitur totius iuris collectio. et sumit etia stricte p constitutione penali. vt not. iij. dist. in sum.

Sancte res. Req. supra. Res sancte.

Sanctū dicitur quod defensum et munitū est ab iniuria hominū. vt. ff. de rez. diui. l. sacri. Unde. Iustinianus dictus est vir sanctus. id est firmus et virtutibus munitus. Marcianus autē vnus ex auctoribus legis ait. q; sancti dicunt a sanguine quasi imolando se ad effusionē sanguinis deo. alii a sanguinibus sancti dicit quod nomen verbum significat quas solebat portare legati populi romani. ne quis eos violaret. ff. de rerū diui. l. sanctus. sic sancta dicunt que neq; sacra neq; pphana sunt sic leges dicunt sancte.

Samaritanus et saracenus differunt. vñ Saraceni sñm Bos. dicunt illi q; nec vet. nec nouū recipiūt testamentū. q; se nō ab Agar ancilla Abrae de qua fuit eorū origo vocari volunt agarenos. sed poti⁹ a sarracene eius vt libera se sarracenos vocāt sunt tñ quidā inter sarracenos samaritani vocati a samaria ciuitate. q; receperūt quicq; libros moysi. sed prophetas respuerunt. et quia illos respuerunt ideo dicit q; nō contunt iudei samaritanis.

Sapientia est de diuinis sed scientia de mūdanis. et ponitur quinq; habitus intellectuales apud phil. 23. opbū. vj. ethicorū. Primus sapientia. et est assensus alicui⁹ propositionis cuius termini supponunt pro principiis essendi. vt sunt deus et intelligentie. et sic theologia et metaphisica dicunt sapientia. Secundus habitus est intellectus et est assensus alicui⁹ po-

sitionis per se note ad experientia vt illius. omnis ignis est calidus. vt illius. quod libet est vel nō est. et generaliter cuiuslibz principij. Tertius dicitur sciētia. et ē assensus alicui⁹ propositionis cui⁹ termini supponūt p effectibus secundis naturalibus. et sic pbia naturalis est sciētia. Quart⁹ ars. et est habit⁹ assensuum inclinās intellectus ad recte operandū. Et dicitur habitus recte ratione facti⁹. q; ibi debet apparere bonitas facti vt opati. nō curādo de bonitate opantis. vt est ars grāmaticalis et fabrilis etc. Quintus habit⁹ est prudētia que inclināt intellectū ad debite eligendū et obtinendū. vt philosophia moralis sub qua cōprehendit ius ciuile et canonicū. Et hec notant ex. vj. li. et bi. Aristo.

Sapiēs psumptio est sapientē nō errare. ff. de offi. psec. pto. l. j. C. de legi. l. humanū.

Req. supra diligēs psumptio.

Sarcinator vel sartor est ille q; nouit artes sartedi et luendi vestimenta. et dicitur a sartio et differūt sarcinator et fullo. vt no. instit. mādati. in fi. S. in glo.

Sarcophagus est loc⁹ vel tumba in q; sepe litur defunct⁹. et dicitur a sarcos qd est caro et phagin grece. i. comedere latine. q; ibi caro hoīs comedit a vermibus.

Sarculus est instrumentū cū q; ram⁹ abscinditur vel aliqd aliud vt cardones et herbe inutiles excidunt et euellunt que nascunt inter bonas Isa. c. viij. Dēs montes in sarculo sarrient. et j. Reg. xij. in fi. sñm Jo. an. in pbe. cle. in verbo sarculus.

Sartatecta dicunt edificia que reparatiōe indigent.

Satisfactio est cautio fideiussoria vel etia iuratoria si fideiussorē quis dare nō possit. Require supra cautio.

Satisfare est securitatem per fideiussores dare. ff. qui satisfda. cogū. l. j. Et sñm Tho. est alicui⁹ implere voluntatē.

Satisfacere quid sit patet in. l. j. prealle. et ff. de pigno. acti. l. si in rem alienā. S. omnis. et satisfactum intelligit qualitercūq; satisfiat. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. l. itē liberatur. in princi. et ff. de pig. act. l. si in

rem palle. §. si satisfactum. Et notat Dy. in regula pactum. de regu. iur. li. vj. et sic cui remittit restitutio regulariter intelligitur restituisse vel satisfecisse. ut ibidem nisi in casibus ubi remissio non liberat. ut c. statutum. §. si quidem. de rescrip. li. vj.

Sausicus morbus est ille qui perpetuo nocet nisi sit curatus.

De sc

Scena secundum unam significationem est obumbratio vel velatio in theatro. vel alio loco in quo histriones. mimi. vel ioculatores. siue comedi ludos suos exercet. et sic videtur accipi. C. de specu. seni. et leno. li. xj. Idem verbum habes. ff. de his qui non infamati. l. ij. §. pretor. et xxij. dist. maritum. ibi exponit Archi. Vel secundum aliam significationem dicitur scena qui promptiorum habet leuam. alio scenam et expeditiorem ff. de edic. edic. l. q. clara. §. itez sciendum. Scisma secundum Boffre. est illicita dissensio. diuissio. vel discessio eorum inter quos unitas esse deberet. Vel sic est illicitus ab unitate ecclesie. vel ab vniuersitate discessus Et dicitur a scissura. quia per scisma fit ab unitate scissura. xxij. q. j. scissura. Et differt ab heresi. quia heresis in principio sui habet peruersum dogma. sed scisma in fine fingit aliquam heresim ut recte ab ecclesia videatur recessisse. ut dicit Hiero. xxij. questione. iij. heresis. Et sic illa differunt sicut genus et species. quia omnis hereticus est scismaticus. et non econuerso. nisi durauerit.

Scita sunt ea que plebs tamen constituit. Et vocatur scita eo quod plebs ea scit. et sciscitat seu rogat ut fiant. fm. Isid. li. v.

Scribe tabularum. fm. quosdam olim creabantur ad tempus triennij ad scribendum publica ratiocinia prouinciarum seu ciuitatum. secundum Accur. C. eo. titu. in Rubri. libro. x. Et proprie sunt illi qui scribunt nominatos ad munera et honores et tributa soluta. et sunt tabularum. quia publicis instrumentis prefunt in signum ciuitatis et hi appellantur librarum. ut. ff. de reg. iur. l.

si librarum. et tabelliones. ut in autent. de tabel. coll. ij. et sic potest accipi. C. de bo. liber. l. si quis post. §. j. licet et aliter ibi exponatur. Alii scribe dicuntur qui circa principes vel alios magnos iudices sunt deputati pro actis et gestis conficiendis. Hi quoque vocantur scriptores. notarii. libellenses. pragmaticales. epistolaras. etquestores. ut. C. de appella. l. precipimus. et. l. in offerendis.

Scribe logographi fm. Accursi. dicuntur a publicis rationibus scribendis deputati sunt. nam logos grece rationes publicas dicuntur latine. et graphos scriptura. Hi etiam numerarii appellantur. ut. C. de suscepto preposi. et archa. l. duos. li. x.

Scribe censuales sunt qui scribunt censum C. de tabu. rubri. li. xij.

Schola dicitur societas scholarum. vel locus in quo discunt aliqui ut scholares scientiam et prudentiam. Alii militiam. ut thirones. ut. C. de priui. schola. li. xij. Nam schola grece est vacatio latine.

Scholaris est persona vacans ab humanis negociis scholasticis tradita disciplinis. et dicitur a scholon grece. id est vacatio latine et ares virtus. quasi virtutibus vacans Et scholaris proficere cupiens debet habere quinque conditiones. Primo singula consideret diligenter. quia si certa sunt a significatione verborum non est recedendum. ff. de exerci. act. l. j. si is qui nauem. et. l. non alte. ff. de lega. iij. si dubia sunt non maligne. sed benigne interpretanda. de re. iur. c. ij. et. c. ad audientiam. de deci. Secundo quod de probabili dubio non reddat se certum. sed dubium. et interroget certiores vel peritiores. C. de inge. ma. l. si durant. ipse solus excusatur qui quod diceret non inuenit. Tercio quod habeat sensum capacem. ut in. c. unico. de offi. p. si. non innitens prudentie sue. et veram intentionem sententie non pervertens. c. ne imitatus. de consti. Quarto studium continuet. quia doctrine pater est usus. doctrine mater est scholaris. vñ Intercisa perit. continuata viget. etiam De facit ambobus qui vult seruire duobus.

Quito q̄ nō bedigne a quocūq; instrui
cui magisterij officium sit iniunctū. vt in
c. vnico. prealle. de offi. primi. xxiij. q. iij.
Si habes. cōtra quosdam ex superbia et
verecundia interrogare nolentes qd̄ ne-
sciunt. et minorū dicta ex quadā indigna-
tione superbie despiciētes. vt dicit llo-
rien. in. c. vnico p̄alle.

Scissarij. trūcarij. et aratorij. idem sunt.

Scriniarij et scrinioz memoriales idē sunt
et magistri scrinioz etiā scriniarij appel-
lantur tabelliones. vt in. c. ad audeintiaz
de p̄scrip. in glo.

De se

Secūditerius. olim dicebat̄ qui secundum
locum obtinēs scriptus erat secūdo loco
in matricula notariorum. vt. C. de primi-
ce. et secunde. l. j. et. ij. li. xij.

Secunde nuptie dicūtur cum aliquis cum
aliqua secundo nubit. et sunt omnes nu-
ptie que sequūtur sepulturā. vel primas
nuptias siue sint tercię siue quarte. et sic
de alijs. de b. C. de secun. nup. in Rubri.

Semestre est tempus sex mensū. et duo se-
mestra faciūt annū. vide insti. de excusa.
tuto. §. item diuus. in glo.

Semis ex sex colligit̄ vncijs. et est dimidia
pars assis. et dicit̄ quasi semis as. C. de mer-
ca. l. hac lege. li. xij.

Seminecis est semimortui. vt in. l. q̄ indi-
gnum. C. de testa. vbi dicit. Nō sunt ne-
cessaria obseruari momēta verborū que
seminecis et balbucietis lingua pfundit.

Sescuns cōstat ex vncia et dimidia et est oc-
taua pars assis. et debz eius littera terciā
scribi s. et nō r. vt insti. de here. insti. §. be-
reditas fm Accur.

Sextans est sexta pars assis ex duabus vn-
cijs cōstans. sed capitur quādoq; aduer-
satiue et aduersatur in iure. quādo autēz
est adiuncta copula aduersatur etiā in
facto. ff. de peti. here. l. sed et si in prin. cu3
glo. impropria tamen. vt in. l. ij. in fi. ff. si
quis cau. vbi quādo cum copula ponit̄.
vt dicendo. sed et si aduersat̄ ad factum
non ad ius. imo significat idēz p̄tēz iur-

ris. et sumit̄ illud significatū ex copula q̄
copulat nomia. et non factum sequēs cū
precedenti. quia nō potest cum sit factuz
diuersum. copulat ergo quo ad ius quā-
do autē sine copula ponit̄ cum cōditioe
si vel sine ea. tūc simpliciter significat ad-
uersatiue quo ad factum et quo ad ius vt
in. l. sed et si. p̄alle. similiter in. l. ij. in glos.
sup verbo fortius. ff. ne q̄ eum qui in ius
vo. vi. exi. significat ergo dictio sed aduer-
satiue simpliciter vel tantū ad factū pue
significat suū v̄ aliud declarat et pcludit.

Senatores dicuntur magistrat⁹ ppli qua-
si seniores. nā fm Azo. leges p̄us fiebant
a populo eiusq; interuētū. s. qz aucto po-
pulo cepit difficile cōuenire in lege pden-
do. ideo elegit popul⁹ centū senatores vt
C. de petitiō. here. l. vlti. vt ipi vice popu-
li cōsulerent et quicq; statuerēt lex esset.
Senatores autē sunt q̄ a patricijs et con-
sulib⁹ vsq; ad viros illustres descēderūt.
et bi soli solebāt dicere suam in senatu. q̄
re etiā consulē romanū vocamus senato-
rem magistrat⁹. vt. ff. de senatori. l. vlti. et
insti. de iur. na. gen. et civil. §. lex est. Se-
natores etiā dici debēt senatoriū filij et ne
potes ex filijs nati. nō autē nati ex filiab⁹.
vt. l. liberos. ff. de senato.

Senatus est cetus iste honestissim⁹ senato-
rū q̄ centū erāt nūero. vt dicit Azo. C. de
senat. con. et nomē cōsulis parificat̄ sena-
tui pncipis. vtp̄ta cū habeat̄ vice popu-
li et ante impatorē p populū. et post impa-
torē per principē cōstitutus fuit senatus
vt. ff. de or. iur. l. ij.

Senatusconsultum est quod tantūmodo
senatores habito consilio populis consu-
lendo decreuerunt. scdm Iulio. libro. v.
Et nota q̄ multiplex est senatusconsult⁹
vt infra patet.

Senatuscōsultū romanū als seprinianum
oibus ciuitatibus fideicōmissariā heredi-
tatē iubet restitui et in eam et ad eam oēs
actiones transferri.

Senatuscōsultū artificianū. alias artificu-
lianū quo cauetur vt p̄sides p̄uincia-
rū cognoscant in p̄uincijs de libertate

licet heres nō sit illius puincie.

Senatuscōsultū claudianū tollendū statue-
rat q̄ mulier libera seruii amore capta si
ei denunciatus esset a dño ne cōmisceret
seruo suo. ⁊ iudex sup ea causa amonuit.
set. nec ipse acquiesceret. substantiā suā ⁊ li-
bertatē amittebat. ⁊ fiebat serua vel an-
cilla dñi denūciantis. qđ qđ visum est mi-
serabile ⁊ indignū sublatū est.

Senatuscōsultū lebonianū euz cohercet q̄
ob struendā actionē vel testamētū publi-
cā pecuniā accepit pactus ve fuerit. Itē
q̄ pfecto instrumēto legatus sibi ascribit.
Itē herede q̄ ex hereditatē aut in alicui⁹
cōdemnationē legatū ascribit.

Senatuscōsultū macedonianū bz locū qñ
aliq̄s filiosfamilias in p̄tate patris existi-
ti mutuo pecuniā tradidit. qđ b̄ senatus-
cōsultū. pbibuit mutua pecuniā dari si-
lissfamilias ne onere debitorū p̄gruati
essent occasio machinādī mortē p̄ri. si au-
tem p̄tra senatuscōsultū istud q̄s filissfa-
milias nūmos tradiderit. traditos amit-
tat. nisi ipse filiosfamilias habeat castre-
se peculū vel quasi castrense. eo em̄ utit̄ vt
p̄familias. est aut dictū macedonianum
fm̄ dzo. C. e. ti. a macedone pessimo se-
neratore q̄ tradēdo pecuniā. ⁊ si n̄ exp̄sse
tñ tacite ⁊ velatis verbis suadebat de oc-
cissione patris. Et nota q̄ auxilio senatus-
cōsulti velleyo renunciat. vt in l. vi. ff. ad
velley. ⁊. C. qñ mulier tute. off. fun. pos. i
auc. mat̄. sed macedoniano renunciare
nō pōt. vñ post sniaz dat̄ exceptio ex eo.
ff. ad mace. l. i. Et rō est. qđ p̄mū senatus-
cōsultū est fauorabile tñ in fauorē mulie-
rum inductū. sed scđm in fauorē filiorū
familias ⁊ in odiū creditorū. ff. de cōdi. in
de. l. qui exceptionē. Nec Boff. de renūc.
S. renūciatur.

Senatuscōsultū orpbitianū ad successionē
matris intestate filias vel filios legitimos
siue vulgo quesitos vocat. nisi mater sit
illustris. cui⁹ filium noiare spurium satis
est acerbū. vocatq̄ ex testamēto nepotes
⁊ neptes qui oīno p̄ferunt cōsanguineis
⁊ cognatis siue agnatis.

Senatuscō. pagazianū statuit vt qñ sc̄ptus
heres rogat⁹ est totā hereditatē vel plus
q̄ dodratē restituere alicui liceat scripto
beredi toti⁹ hereditatis quartā partē re-
tinere q̄ casu onera bēditaria sustineat in-
ter se ⁊ illuz cui hereditas restituit̄ inter
quē ⁊ ipm̄ cui hereditatē restituit stipula-
tiones solebāt interponi vt cōicent p̄ ra-
ta parte lucrū ⁊ damni.

Senatuscō. pisanianū vt si pene obnox⁹ si
ue seru⁹ venisset qñ ania duersuz sit in cū
p̄ciū venditor p̄stet emptori.

Senatuscō. plaucianū de liberis agnoscen-
dis loquit̄. q̄ post diuortii educat̄. p̄ b̄ p̄
mittit mulieri si putet se p̄gnantē denūci-
are marito suo infra. xxy. dies. vi. xxx. p̄
diuortii. ita q̄ nisi marit⁹ custodes mise-
rit aut p̄trariū nūciauerit ex se eā esse pre-
gnatā cogat partū agnoscere tanq̄ suuz
si bō vi ipa oppressa fuerit nullū hoc par-
tū generat p̄iudiciū.

Senatuscō. iulianū d̄ q̄ directaz sibi serui
accipiūt libertatē euz illi a q̄b⁹ libertates
erāt relicte a p̄tore vocati nolūt adesse.

Senatuscō. filleyanū ⁊ claudianū pūit ser-
uos capite. q̄ dñis suis cū vocaret̄ oīodā
opē vl̄ auxiliū inq̄ntū potuerūt n̄ tulerūt
vl̄ impēderūt cū ipsi b̄ viderēt ⁊ audirēt.

Senatuscō. terculianū q̄ cauet mat̄i non
auie de testi successiōe deferēda. vt m̄ in
genua triū liberorū ius habēs si libertina
q̄rto filio succedit defūcto nō existētibus
vl̄timis liberis vel emācipatis. nec a p̄re
nec a m̄re defūcti. sed nouo iure. ⁊ si solū
vnū pepisset siue sit ingenua siue liberti-
na idē ius versat̄. Al̄ senatuscō. terculia-
nū d̄ cū mat̄es vocant̄ ad hereditates
filiorū p̄ senatuscō. tercul. vt isti. d̄ testa. p̄
totū. ⁊ no. ff. de excep. rei iudi. l. si iure. in
p̄n. ⁊ maxime in l. i. ff. eo. ti.

Senatuscon. trayanum. als caruiantum sta-
tuit si inter plures beredes infans sit qui
fari non possit ⁊ ipsi rogent̄ seruū manu
mittere. nō ideo libertas intercitat̄. quis
fari nō potest infans nec seruū pōt vēde-
re. sed estimatis partib⁹ seruū manumit-
tant illa portione infantis.

Senatuscō. damasianū dī. q̄ cautū est si ab
est ille iusta causa q̄ libertatē dī. z hoc p
nūciatū sit q̄ p̄inde libertas ei cōpetit vt
si ab ipso directe data esset.

Senatuscō. trebel. a nouo iure incrementuz
z formā hanc accepit vt excluso senatus
con. pagaziano liceat hereditatē restituē
ti quartā partē retinere inter ipsum et fi
deicommissariū pro rata portōne dimissis
actionibus cōtra cōmunē stipulationē.
z si totā hereditatē volens restituerit ad
eum. z in eū oēs transfert stipulationes.

Senatuscō. turpilianū q̄ statuit ne q̄s pu
blici iudicij crimē intentās ab accusatiōe
publici criminis causa ordinata. i. post in
scriptiōz z fideiussione datā desistat abo
litione nō impetrata.

Senatuscō. velleyanū inductū est in fauo
rem mulierū scz illarū que leuitate sua et
sex⁹ fragilitate se z sua obligāt p alijs fi
deiubendo vel obligationē in se recipien
do. p hoc senatus con. eis subueniūt z cō
cediūt vt ipse indēnes seruētur. z si cōue
niat pro tali obligatione possunt oppo
nere exceptionem senatuscōsulti velleya.
cessat autē hoc senatuscō. cū mulier renun
ciat velleya. z oī auxilio. ff. e. ti. l. vlt. Et
dictū est a velleyano cōsule. q̄ fuit auctor
illius statuti. Et nota q̄ mulier pōt renū
ciare velleyano absq̄ alia certioratiōe. vt
no. in. l. iuris ignorātia. C. qui admit. ad
bono. poss. Et Bal. ibi distinguit tria mē
bra. aut mulieris intercessio vt fideiussio
ē fm leges. aut pter leges. aut atra. Pri
mo casu nō est querēda certificatiō. cū nō
sit opus renūciatione. ex quo lege pmit
tente fideiussit. Et sunt q̄nq; casus. Pri
mus si intercedēdo aliquā pecuniā reci
pit. z sic se obligat. l. antiqua. in p̄u. ff. ad
velleya. Secundus si secūdo intercessit. l.
si mulier pfecte etatis. ff. e. ti. Tercius si p
voto fideiubeat. l. si. eo. ti. Quartus si p li
bertate alicui⁹ z in causa pia. Quintus si
apud minores intercedat. ff. de mino. l. si
apud. Secūdo casu aut ē certificata aut
nō. si p̄mū. valet renūciatio seruata solen
nitate. videlicet cū instr. pub. z testibz sub

scriptiōe. Si secūdū. nō valet. Fallit tñ
in duob⁹ casib⁹. Primo qñ sit renūciatō
in iudicio valet colore z fauore iudicij.
Secūdo si interuenit iuramētū valet fm
Bar. in. l. sciendū. ff. de ver. ob. z fm bal.
in auc. sacramēta pubez. C. si aduer. vlt.
Tercio casu ptingit ptra legē fideiubere
duobus modis. Primo pro marito nou
in sui vtilitatē sed mariti. Secūdo omis
sa solennitate instrumenti z testibz. Nec
addit bal. sup additiōibus Jo. an. in spe.
ti. de disputa. z allega.

Senatuscō. iunianū p⁹ vocationē ad liber
tatē pducit p̄p̄iū beredem seruū vel em
ptū siue dñs ex iusta causa absit siue lati
tet. siue nō vult manumittere sit seruilis
cōditiōis scitis priuatis pactis suaz velit
mutare sententiā siue cōditiōne pena cō
tra collusorē promissa. z detegēti premia
taliter donando vt de iure patronatus
nasciscatur.

Senatuscōsultū volusianū statuit q̄ q̄ im
probe in litē coeunt aut q̄cqd ex cōdem
natiōe in rem ipsius redditū siue relatus
sit. l. iulia de priuata vi tenet.

Senatuscō. fauā an disuetudinē abijt itro
ducēs adoptionē fieri p tres mares ado
ptātes. z tres infcedētes emancipatiōes.
Senatuscō. largitianū merito est abrogatū
latinā in dñces libertatē qua quis morte
sua recipiebat extra libertatē.

Sentētia fm Jo. in sum. C. quō z qñ in
dex sen. pfer. debet. Qñq; pōt dici cuius
cūq; oīōnis significatio. qñq; ponit pro
opiniōe m̄grōz. qñq; dī q̄cqd alicui dī re
aliqua placz. qñq; est deportatio. qñq; ex
cōicatio vel interdictū. sed iproprie. qz ex
cōicatio vel interdictū potit⁹ punit q̄ si
nē cause iponit. Jo potius pōt pena dici
q̄ snia vel diffinitio. Qñq; snia dī qd cū
q̄ iudicātis pceptū nō nature. nō iuriarō
bonis morib⁹ p̄trariū. Et fm hāc signifi
cationē distinguit. Quia snia p̄. elia ē dif
finitiva. alia interlocutoria. alia cōuētio
nalis. alia q̄ dī pceptuz alia mulcta. alia
dispensatiōis. Et pōt sic describi snia diffi
nitiva. Est diffinitio iudicialis p̄trouētic

finē imponēs. ff. e. ti. l. j. Et addūt quidaz
ad diffinitionē indubitata. 7 que nullo re
medio attentari possit p. l. eleganter. S. si
post rem iudicatā. ff. de traslac. Vel sic de
scribit sententia diffinitiva. Est diffinitio
iudicialis cōtrouersie finē imponēs ex p
nunciatione iudicis damnationē vel ab
solutionē cōtinens. Et hec principalē dif
finit questionē vt quādo auditis vtrius
q. partis allegatōibus causa terminat 7
finis principali negocio imponit quā se
mel lata iudex reuocare non pōt 7 iudex
esse definit 7 officio suo fungit. licet retine
at iurisdictionē ad exequendū. de offi. de
le. c. in l. is. 7. c. querēt. Sed an corrigere
possit si dicat absoluo et cōgemino. vide
Bof. in sum. de senten. 7 re iudi.
Sententia interlocutoria est snia semiplena
que pferit inter pncipiū 7 finē cause non
sup pncipali. sed emergētib. 7 incidenti
bus questiōibus. puta sup libello offerē
do vel cōcipiēdo. vel dando dilatiōe aut
denegāda. 7 filiūbus. pncipali causa durā
te. vt qū iudex nō residens p. tribunali in
terloquēdo inter partes sine solemnitate
scripture aliqd. pncipiat de plano vel sup
aliq. incidenti vel emergēti extra pncipiū in
tentū pncipale. 7 hāc reuocare pōt iudex
siue sit ordinari. siue delegat. siue arbi
ter. debet tñ cū cause cognitiōe ferri 7 iu
dice pcedente nō pcedēte. iij. q. iij. S. sps
ciū. fm Hof. 7 sniam interlocutoriā fert
iudex d. reū cōtumacē. qū citato reo 7 nō
veniente pncipiat actorē fore mittendū
in possessionē rei aut bonorū p mēsurā
debiti declarati. vel rei petite de emergen
ti qstione vt qū est questio inter ptes vel
aduocatos vtrū aliq. sit recipiēd. in te
stimoniū 7c. vt supra. Et illa sententia trā
sit in rez iudicatā q. ad duo. s. vt remedio
appellatiōis attēptari nō possit. 7 vt exci
piat ex ea. c. cū dilect. de elec. in fi. nō aut
vt ex ea agat actiōe in factū sicut ex diffi
nitiva. A qlibet em tali pōt appellari fm
canones. nō aut fm leges. generalr fallit
in casib. l. ij. C. vt li. pen. vel d. si interlo
cutoria sit talis q. abfordebat totū ius ali

cui. 7 instar habeat diffinitiuē. Ita vt p
interlocutoriā nō sit loc. ad appellandū
a diffinitiva. sic ab ea appellat. sic si post
interlocutoriā saluū sit bñficiū appellati
onis a diffinitiva. Bof. tenet. p. mū in lū.
c. ti. de sen. 7 re iudi. Itē inflocutoria fm
eundē est declaratio iudicialis super aliq.
articulo summarie ius tribuēs inter ptes
Et finaliter oē vbi a iudice in iudicio p
latum iudicialiter faciēs ad cām est snia
interlocutoria. vt in auct. de litigio. S. oē.
col. viij. 7c. Et notandū q. aliud est snia.
7 aliud statutū. Itā statutū fert p futurū
delictis dicēdo. Statuimus vt nullus b
faciat. 7 faciēs sit excōicatus ipso facto. vt
no. in. c. fi. de cōsti. li. vj. Sententia vō pla
ta sic. Excōico te si furū feceris. pbibet
furū. q. tract. futuri tps nō spectat ad
iudicē. de b. glo. optima. de sen. excō. c. ro
mana. li. vj. p. hoc ad. c. a nobis de sentē.
excō. Itē differt sententia a canone in hoc
q. canon archiepī in puinciali cōcilio li
gat subditos toti. puincie. xviij. di. c. vl.
sententia aut archiepī. dicēdo. Quicumq.
fu rū fecerit sit excōicatus nō cōpēndit
subditos totius puincie sed soli. dioce.
sue. vt est glo. in. c. romana. p. all. Itē snia
excōicationis siue iusta sit siue iniusta. te
net. xj. q. iij. c. j. nisi in duobus casibus. scz
post appellatiōē legitimā. 7 intolerabi
lem errorē in forma. c. p. tuas. d. sen. excō.
solet. 7. c. venerabilis. co. ti. li. vj. Et quō
sententia trib. modis dicit iniusta. scz. ex
causa. ex aio. 7 ex ordine. est glo. iij. in. ca.
sacro. de sen. excō. 7 illud iterū verū est in
sententia excōicationis in qua est spāle q.
teneat nō seruato iuris ordine. alia autē
sententia lata iuris ordine nō seruato. nō
tenet. C. de sen. 7 interlo. om. iu. l. platā.
Itē de diffinitiva 7 interlo. est glo. in de.
vnica. sup vbo interlocutoria diffinitiva
de seq. tra. pos. Et nota q. snia lata super
verbo possessorio d. diffinitiva fm glo. l.
c. fi. de iudi. 7 intelligit qū cā possessionis
est deducta pncipaliter in iudiciū. vel bz
annexū pretoriū. secus si p accidens veni
ret in iudiciū. etiā diffinitiva put iponit

finē cause nūq̄ dāt sup possessione. nisi sit p̄prietas annexa. vt ibi. no.

Sentētia cōventionalis est amicabile cōpositio. vt qñ iudex cōuenit aliquē et cōmonet eū ne faciat cōtra cōuentionē. als sentētiās. scz p̄ceptū multā. dispētiōez Req̄. in locis suis.

Snia p̄ errozē lata. a qua nō ē appellatū. reuocat si error p̄babilis postea detegatur vt i. c. fraternitatis. de frigi. 7 male.

Secūsus septē bñs vncias. 7 nō dī ad respectū toti⁹ ptis assis. Re. spura As.

Sepulcrū est loc⁹ in q̄ mortu⁹ cōtinet vel sepult⁹ est. Sed monumētū dī idē locus sine corpe. Req̄. supra. 11.

Sepultura fm Bos. qñq̄ dī officiū qd̄ impenditur sepeliēdis. Nūq̄ ipsa terra ad vsum sepulture deputata. Nūq̄ tumba marmorea vel lapidea. vel loc⁹ p̄cau⁹ in eccliaſtico cimiterio factus in q̄ corp⁹ catholici quiescit. Itē sepultura est ius fūnerādi in ecclie cimiterio. Et nota q̄ in triginta casibus p̄hibet eccliaſtica sepultura. Primo in mortali peccato publice decedenti. xij. q. ij. nō estimemus. Secūdo latroni 7 furi. c. fures. de fur. Tercio i adulterio occiso. xiiij. q. v. placuit. Quarto in tozueamento occiso. vt de toznea. c. j. Quito raptori occiso. c. sup eo d̄ raptō. Sexto heretico. xiiij. q. ij. sane profertur 7. c. sacris. de sepul. Septimo seipsum interficienti. c. placuit. p̄alle. Octauo ex cōcato etiā mīnozi. de sentē. excom. a nobis 7. c. sacris. p̄alle. Nonno interdicto. de pe. 7 remis. qd̄ in te. Decimo publico vsurario. de vsur. qz in oib⁹. Undecimo contemnēti cōfiteri 7 cōicare. c. oēs. de pe. et remis. Duodecimo in taberna occiso. xiiij. q. v. placuit. Tredecimo p̄prietario mōacho vlt̄ regulari. c. monachi de statu mo. 7 c. cū ad monasteriū. cū si. eo. ti. Sz si clerci vel boni laici ab hostibus occidunt vlt̄ submergunt vel p̄ parietes opprimuntur debent habere eccliaſticas sepulturas. c. sicut dignum. de homici. c. ex parte parētum. de sepul. xiiij. q. v. quid ergo. Est autē ius fūnerādi potestas sepeliēdi in

cimiterio proueniēs ecclie ex cōcessiōe pontificis. Et sepultura eligēda est apud loca magis religiosa. c. fraternitatē. de sepul. Nam sepulture electio in loco nō religioso fieri nō debet. Sed querit quis legauit p̄dicatoribus. xxx. pro sepultura efficiē vsurarius: 7 sic carebit sepultura. an adiuuat per legatū. Respōdet Flo. q̄ nō Similiter si legat pro celebratione misse 7 interuenit interdictū ecclie tenet legatū in p̄mo casu. Ratio. qz fratres nō sunt in culpa vel causa. Silt in secundo casu. vt no. do. catbo. d̄ sax. C. d̄ insti. vlt̄ substi. l. j. Sepe notat regulā in contrariū. vt in. f. in fraudem. institu. qui 7 ex qui. cau. manu mit. non licet.

Septa sunt clausure. 7 dicūt a sepio. vt ē in glo. in cle. ne in agro. de statu mona.

Sequela dicūt oē id qd̄ naturaliter sequit̄ ad aliud. vt iumentū. vitulus. vacca. 7 sic aliqua p̄hibent nō qz ex se mala. sed q̄a ex his mala sequuntur. xij. dist. deniqz. et xij. q. j. in nouo.

Sequester est is apud quē res litigiosa deponit̄ a plurib⁹ 7 sequestrat̄ vt ei qui in causa vicerit reddat̄ victus ab eo q̄ occurrenti aut quasi sequenti eos q̄ cōtēdūt cōmittit̄ res. de ver. signi. l. sequester. vid̄ de iudi. examinata. Est etī fm Bos. de positarius rei in iudiciū deducte. vt. ff. de po. l. proprie.

Sequestrū est illud scriptū qd̄ de seq̄stratō ne cōficiat̄. 7 si sit ex causā volūtaria transfert̄ possessionē in seq̄strū. sec⁹ si causa necessaria. l. interesse puto. ff. de acq. pos. ve nota. in. c. examinata. de iudi. in glo. et in glo. de. j. de sequestra. posses.

Sequestratio ē rei de qua agit̄ vel p̄trouerſia vel sepatio vel dispositio vlt̄ possessio. nis interdictō. Interim etī q̄ res apd̄ sequestrū est nec actoz. nec reus possidet vt ff. de statu homi. l. libertus. Nō pōt autē illa dispositio que sequestratio dī fieri nisi a plurib⁹. quis als est vn⁹ 7 plures deponere possint. vt. l. licet. ff. de positi. nam plures rem litigiosā deponūt qñ de volūtate partiū sit. etiā vn⁹ deponere pōt de

mandato iudicis. ut in glo. c. examinata. d. iudi. z ibi p. doc. Et nota q. fm Bof. seq. stratio fit aliqui causa obmittende possessi onis. z tunc neuter litigantium possidet. sed seqster. Aliqui causa custodie z tunc posses sio remanet penes possidentem. z generali ter p. b. b. i. t. est seqstratio. C. de p. b. i. seq. l. unica. p. m. i. s. s. a. v. o. casualiter. Primo vo luntate partium. ut lice finica res victori de f. Secundo ex necessitate ne p. s. o. n. a. s. u. s. p. e. c. t. a. cu re mobili aufugiat Tercio ne persona suspecta circa rem immobile fructus depo pulef vel dissipet. Quarto. p. p. t. e. r. o. t. u. m. a. c. i. a. n. o. cauētis de collatiōe bonorum facien da. Quinto si seru? de possessiōe seruitus p. d. a. m. a. t. in libertate. Sexto cu appellat ab executore. Septimo cu timef de seui. tia viri nec pot sufficiter vxorū cauēri se. questrat vxor Octauo ne p. d. a. t. v. e. n. d. e. d. i. c. o. m. o. d. i. t. a. s. Mono cu aliq. s. de comitibus p. s. i. d. i. s. f. u. r. t. u. p. a. t. i. e. f. M. a. z. r. e. s. s. e. q. s. t. r. a. t. v. l. q. in tēpus successoris p. s. i. d. i. s. m. e. r. i. t. o. e. m. s. e. q. u. e. s. t. r. a. t. i. o. f. i. e. r. i. n. o. d. e. b. e. t. n. i. s. i. t. u. c. d. e. m. u. z. c. u. t. i. m. e. f. n. e. p. o. s. s. e. s. s. o. r. v. e. l. a. p. p. e. l. l. a. s. f. r. u. c. t. d. e. p. o. p. u. l. e. f. f. m. Bof. in sum. alios casus in de. v. n. i. c. a. e. t. i. z. l. j. f. f. d. c. o. l. l. a. b. o. z. f. m. A. r. c. h. i. i. n. c. a. q. z. r. e. s. x. j. q. j. v. b. i. l. a. t. e. d. e. b. a. c. m. a. t. e. r. i. a. e. t. p. J. o. m. o. n. a. c. z. J. o. a. n. i. r. e. g. u. l. a. l. o. c. u. p. l. e. t. a. r. i. d. e. r. e. g. i. u. l. j. v. j. v. i. d. e. e. t. i. a. m. g. l. o. f. i. i. n. c. d. i. l. e. c. t. d. e. s. e. q. s. t. r. a. p. o. s. t. c. u. m. i. b. i. n. o. t. S. z. p. o. n. a. m. q. e. c. c. l. i. a. e. s. t. a. p. d. a. l. i. q. u. e. s. e. q. u. e. s. t. r. a. t. a. v. t. r. u. i. l. l. e. s. e. q. s. t. e. r. l. i. t. e. p. e. d. e. n. t. e. s. u. p. i. u. r. e. p. a. t. r. o. n. a. t. p. o. s. s. i. t. p. n. t. a. r. e. a. d. a. l. i. a. J. u. n. o. t. e. n. e. t. q. s. i. c. q. t. a. l. i. s. h. z. f. r. u. c. t. c. c. o. s. u. l. t. a. t. i. o. i. b. u. s. d. e. i. u. p. a. J. m. o. c. o. s. e. n. t. i. t. i. b. i. d. e. m. r. o. n. e. t. a. l. i. m. o. t. u. s. p. o. n. e. d. o. d. i. u. e. r. s. i. t. a. t. e. i. n. t. e. r. c. r. e. d. i. t. o. r. e. c. u. i. i. m. p. i. g. n. o. r. a. t. u. e. i. u. s. p. a. t. r. o. n. a. t. z. s. e. q. u. e. s. t. r. u. n. a. c. r. e. d. i. t. o. r. n. o. p. o. t. p. s. e. n. t. a. r. e. a. l. i. q. u. e. q. z. s. u. p. e. s. t. v. e. r. u. s. d. n. s. q. p. n. t. a. r. e. h. z. s. e. d. s. e. q. u. e. s. t. e. r. p. e. n. d. e. t. e. l. i. t. e. p. o. t. n. e. e. c. c. l. i. a. d. i. u. v. a. c. e. t. q. z. n. e. u. t. r. a. p. a. r. t. i. u. p. n. t. a. r. e. p. o. t. a. n. t. e. l. i. t. e. s. o. p. i. t. a. f. a. c. i. t. b. o. n. a. g. l. o. i. n. v. e. r. b. o. b. n. f. i. c. i. u. z. i. n. d. e. v. n. i. c. a. d. e. s. e. q. s. t. r. a. p. o. s. t. q. d. i. c. i. t. s. e. q. u. e. s. t. r. u. p. o. s. s. i. d. e. r. e. i. u. r. a. b. n. f. i. c. i. j. z. b. e. n. e. f. i. c. i. a. t. i. z. r. e. m. i. t. t. i. t. i. b. i. a. d. n. o. i. n. c. e. x. a. m. i. n. a. t. a. d. e. i. u. d. i. p. J. o. a. n. B. o. s. t. i. e. n. t. e. n. e. t. c. o. t. r. a. r. i. u. q. s. e. q. s. t. e. r. a. p. u. d. q. u. e. z. i. n. s. p. a. t. r. o. n. a. t.?

sequestratū est lite pendēte nō possit p. n. tare. nā nō habet possessionē iurispatro. z arguit a fortiori cū creditor cui ipigno ratū est iuspatronat? nō possit q. tū habz possessionē eiusdē pignoris. igit. zc. Et b. tenēdo d. ad motiū J. o. de imo. q. non diu vacabit ecclia. Mā post q. tuor mēses in laicis e. p. s. p. u. i. d. e. b. i. t. c. c. u. p. t. e. r. z. c. e. a. a. u. t. d. e. i. u. p. a. t. r. o. z. v. i. d. e. f. m. e. l. i. o. r. b. e. c. o. p. i. q. z. s. e. q. u. e. s. t. e. r. s. o. l. u. c. u. s. t. o. d. i. r. e. d. z. f. r. u. c. t. u. s. v. t. i. s. t. i. r. e. s. t. i. t. u. a. t. e. o. s. q. s. e. n. t. e. n. t. i. a. p. s. e. r. e. p. o. r. t. a. b. i. t. q. e. s. t. n. a. t. u. r. a. s. e. q. s. t. r. i. s. i. f. i. p. n. t. e. t. a. l. i. q. u. e. z. q. u. o. f. r. u. c. t. u. i. l. l. u. z. r. e. s. t. i. t. u. e. t. s. e. c. u. s. v. b. i. n. u. l. l. a. d. e. b. e. r. e. t. f. i. e. r. i. r. e. s. t. i. t. u. t. i. o. c. e. x. l. i. s. d. i. u. r. e. p. a. z. c. c. u. v. e. n. i. s. s. e. n. t. d. e. i. n. i. n. t. e. r. e. s. t. i. b. i. c. a. r. t. i. c. u. l. u. s. s. a. t. i. s. d. i. s. p. u. t. a. b. i. l. i. s. e. s. t. z. n. o. i. c. e. x. a. m. i. n. a. t. a. d. e. i. u. d. i. v. i. d. e. c. l. e. p. a. l. l. e. d. e. s. e. q. u. e. s. t. r. a. p. o. s. t. p. r. i. p. u. e. g. l. o. i. n. v. e. r. r. e. s. t. i. t. u. a. t. v. b. i. d. z. q. s. e. q. u. e. s. t. e. r. l. i. m. i. t. a. t. a. h. z. p. t. a. t. e. d. e. r. e. s. t. i. t. u. e. d. i. s. f. r. u. c. t. i. b. i. q. s. u. p. p. o. r. t. a. t. i. s. o. n. e. r. i. b. a. d. b. u. c. s. u. s. u. p. s. u. n. t. q. n. o. p. o. s. s. i. t. i. l. l. o. s. i. n. e. m. p. t. i. o. n. e. p. d. i. o. r. u. p. b. n. f. i. c. i. o. v. e. l. a. l. s. i. n. v. i. l. i. t. a. t. e. b. n. f. i. c. i. j. c. o. u. e. r. t. e. r. e. g. m. i. u. v. i. d. e. f. p. o. s. s. e. p. n. t. a. r. e. S. e. n. s. u. s. s. a. p. i. e. n. t. i. s. n. o. a. r. b. i. t. r. a. t. p. t. r. a. i. u. r. a. v. n. q. n. a. l. t. e. r. c. o. t. r. a. b. e. t. u. i. p. a. c. i. f. i. c. i. t. a. l. i. q. d. f. a. c. e. r. e. a. d. s. e. n. s. u. m. s. a. p. i. e. n. t. i. s. a. l. t. e. r. p. t. r. a. b. e. t. u. i. t. e. n. e. f. e. a. f. a. c. e. r. e. q. u. e. d. e. i. u. r. e. f. i. e. r. i. d. n. t. s. u. p. i. l. l. o. c. o. n. t. r. a. c. t. u. q. z. s. a. p. i. e. n. s. a. r. b. i. t. r. a. r. i. c. o. t. r. a. i. u. r. a. n. o. n. p. o. t. a. l. s. s. a. p. i. e. n. s. n. o. e. s. s. e. t. S. e. r. u. i. t. u. s. e. s. t. c. o. s. t. i. t. u. t. i. o. i. u. r. i. s. g. e. t. i. u. q. u. a. h. s. p. i. u. s. n. a. t. u. r. a. l. e. a. l. i. e. n. o. s. u. b. i. j. c. i. f. d. n. i. o. z. q. n. s. e. r. u. i. t. u. s. i. n. d. u. c. t. a. f. i. t. v. i. d. e. g. l. o. s. u. p. v. b. o. s. e. r. u. n. d. e. i. u. d. e. z. f. a. r. r. a. c. i. t. a. q. r. u. n. d. a. o. p. t. i. m. a. z. g. l. o. s. u. p. v. e. r. b. o. s. e. r. u. i. t. u. t. e. s. d. i. s. t. j. i. u. s. g. e. t. i. u. v. b. i. d. z. i. n. d. u. c. t. a. p. e. b. r. i. e. t. a. t. e. v. e. l. p. r. e. s. c. r. i. p. t. a. s. e. p. t. e. n. n. i. o. s. i. m. i. l. e. b. a. b. e. f. c. s. e. x. t. o. d. i. e. x. x. v. v. i. s. t. v. b. i. d. i. c. i. f. n. e. m. o. s. c. i. e. b. a. t. a. c. o. s. o. r. t. e. n. a. t. u. r. e. s. u. e. o. b. s. e. q. u. i. a. s. e. r. u. i. t. u. t. i. s. e. x. i. g. e. r. e. q. u. i. a. m. a. n. e. b. a. t. a. n. t. e. q. v. i. n. u. i. n. u. e. n. i. r. e. f. o. m. i. b. u. s. i. n. c. o. n. c. u. s. s. a. l. i. b. e. r. t. a. s. z. n. o. n. e. s. s. e. t. h. o. d. i. e. s. e. r. u. i. t. u. s. s. i. e. b. r. i. e. t. a. s. n. o. f. u. i. s. s. e. t. zc. s. u. n. t. a. u. t. d. u. p. l. i. c. e. s. s. e. r. u. i. t. u. t. e. s. s. e. z. p. d. i. a. l. e. s. z. p. s. o. n. a. l. e. s. S. e. r. u. i. t. u. s. p. r. e. d. i. a. l. i. s. e. q. u. e. d. a. c. o. s. t. i. t. u. t. i. o. q. u. a. p. r. e. d. i. u. p. r. e. d. i. o. s. u. b. i. n. g. a. f. z. s. e. r. u. i. t. u. t. e. s. p. r. e. d. i. a. l. e. s. l. e. x. r. e. a. l. e. s. a. p. p. e. l. l. a. t. q. u. e. s. e. q. u. i. t. u. r. p. r. e. d. i. a. z. e. a. r. u. m. c. o. n. s. t. i. t. u. t. i. o. e. a. t. e. n. t. e. n. e. t. q. u. a. t. e. n. u. s. e. x. p. e. d. i. t. p. r. e. d. i. s. i. d. e. a. d. f. r. u. c. t.?

eorum percipiendos.

Servituti autem partiali alle sunt verba. alie sunt rustice. s. has quod sunt servitutes lex dicit esse iura cōia q̄ libertatis sunt. Unde no. q̄ fm 330. in sum. C. de sui. 2. aq̄du. hoc dñi ius in eadē lege 2 in eadē voce supponit p̄ fuitutē. Dicitio em̄ semel posita duas q̄nq; importat significatōes. s. p̄l amvl̄ impropria. vl̄ vtrāq;. Proprie autē fm̄ diversa dicunt servitutes. Nā si n̄ possem ex edibus meis exire in agros meos vl̄ puenire ad viā publicā nisi p̄ agros tuos vel hortos emi a te licentiā eundi. s. licentiā dñi servit̄ itineris. q̄ p̄dñi tuus in hoc mihi servit̄.

Servitutes rustice sunt q̄ p̄dñs rusticis debent. veluti iter. act̄. via. aqueduct̄. aq̄baust̄. pecoris appulsus ad aquam. ius pascendi. calcis eoquende. arene fodien. de. que trā vltima p̄nt dici noīate servitutes rustice. sed supiora p̄p̄s noībus carēt q̄ oīa rēre locis suis. Nā iter ē ius quo ex ede mea per agros tuos possū in vicos publicos exire vel intrare. Sed aq̄baust̄ est vt aquas baurire possim de puteo tuo.

Servitutes vrbane sūt q̄ p̄dñs vrbans debent. s. intuitu alicui⁹ edificij. Nā edificij is inherēt velut alti⁹ tollēdi aut n̄ tollēdi ne deficiat lōmib⁹ vl̄ p̄spectui dom⁹ vicini. Itē stillicidiū aduertēdi vl̄ n̄ aduertēdi i tectū vl̄ i arēā vicin⁹ vt stillicidiū tecti mei cadat in arēā vl̄ fundū ei⁹. Itē vt liceat immittere vl̄ p̄icere tignū in parietē vicini. Et nota q̄ an servit⁹ sit vrbana vl̄ rustica colligit̄ ex q̄litate p̄dñi cui debetur ip̄a servit⁹. 2. nō ex q̄litate fuitutē. qd̄ p̄ez. nā talis est servitus q̄le est p̄dñi cui debet. si em̄ stillicidia dom⁹ mee q̄ est vrbani p̄dñi puerio in arēā tuā q̄ est rustici p̄dñi dicet vrbana servit⁹ 2. ecōtra si tignū edificij mei cā imponēdoz fructum facti qd̄ est p̄dñi rusticū imitto i parietē dom⁹ tue dicet rustica servit⁹. etiaz si dom⁹ tua sit vrbani p̄dñi. Itē nota iura p̄mā acceptionē servitutē q̄ multū modis q̄s redigit̄ i fuitutē. de q̄b⁹ insti. d̄ iu

re p̄sona. in tēp. 2. in glo. An vt liber fuit fiat sunt ista necessaria. Annis viginti iuvenē q̄ vendit̄ esse. Rursus cū servū cui vendit̄ esse putare. Et iuvenē p̄ciū qd̄ velit p̄cipare. Et q̄ sit liber sciat hoc q̄ vendit̄ iste. Que si defuerint seru⁹ non cogit̄ esse. Patent ḡ ad hoc q̄tuor req̄sita. Primo q̄ sit annorū viginti. Secūdo q̄ vendat̄ ignorantī cōditionē libertatis. Tercio q̄ eo aio vt p̄ciū ptem habeat. Quarto q̄ sciat se liberū. De hoc vide glo. s. penul. insti. ti. p̄al.

Servus ē q̄ de iure gētiū vel civili dñio alieno subijcit̄. In hac pte 2 ius gentiū et ius civile detraxerūt iuri naturali. Et dicunt̄ servi nō a serviēdo. s. a fūādo. Imparator em̄ vel princeps captos ab hostibus q̄ fui sunt capientiū vendere iubet. 2. p̄ hoc saluare 2 nō occidere. hostib⁹ ei captis 2 sic in servitutē redactis s̄ seruādū est qd̄ vtile 2 benign⁹ visum est. s. eos omnes fūari. 2 nō occidi. hoc em̄ benignitatis est. s. occidi crudelitātē. Itē etiā dicta sunt mācipia q̄ ab hostib⁹ manu capiūt̄ vt insti. de iure p̄sona. 2. ff. de sta. ho. l. li. bert⁹. Sunt etiā servi verne q̄ sunt ex ancillis manentib⁹ in domo. l. titie textores ff. de lega. j. Alij sūt fui lecticarij q̄ faciūt lecticas eo. ti.

Serv⁹ ordinari⁹ d̄r q̄ alijs servis ē p̄posit⁹ scz q̄ bz alios suos sub se q̄b⁹ p̄est 2 p̄cipit eis qd̄ vult.

Servus vicari⁹ est q̄ servo ordinario subministrat.

Serv⁹ mediastin⁹ vl̄ median⁹ est q̄ mediū gerit actū. s. q̄ nec est ordinari⁹ nec vicari⁹. sed medius inter hos 2 illos cōmune randus.

Serv⁹ libzari⁹ a libra dicit̄ est. s. q̄ pōderibus p̄est. 2 libze nūmoz 2 p̄mutatorū custodiā bz in domo dñi sui.

Servi insulani. als insularij sūt q̄ retinent̄ in insula. i. in domo. nec mittunt̄ i agros nec in villā dom⁹ aut̄ insula d̄r eo q̄ insit ei habitatores. Licet insula q̄nq; dicat̄ i salo. i. in mari sita.

Servi villici sunt q̄ ad villā mittunt̄.

Serui victores sūt q̄s q̄s victos habet pre parandi cā.

Serui cubicularij dicunt̄ q̄ lectū z cubicu- lū dñi sui pcurant. q̄ vulgo camerarij vo cant̄. a camera.

Serui deditij dicunt̄ q̄ in morte liberi et in vita sua serui sunt. q̄z libertas sublata est. vt insti. de libe. §. libertinorū.

Serui latini sunt q̄ a dñis erant manumif si. z in vita essent liberi z in morte serui. z eorū bona tāq̄ suoz ad dños deuolue bant̄. vt in. §. pal. insti. de liberti.

Serui atriarj vel atrienses sunt illi q̄ atrij custodiā faciunt.

Seru corrupt? dicitur q̄ p alicui? inducti onē facit? est de bono mal? vt de malo de terior. f. in aia z corpe.

Serui corrupti actio. Re. §. Actio.

Seruiana z quasi seruiana actio. Re. §. su- pra Actio.

Seru public? dicitur tabellio. nō q̄ seru? s̄ q̄ publicum exercet officiū. ff. de adop. l. nō aliter.

Seruus heres. Re. §. l. b.

Serui arbitrij. Re. §. Arbitrij.

Seru ordinat? postea restituit? dñō gau- det. c. si q̄s suadēte. xvij. q. iij. Nec matri moniū cōtrahere pōt post votū. de puer. pluga. qd̄ qdē. z h̄ no. glo. liij. vi. c. ij. nec iudicabit a dñō. s̄ ab episcopo. xviij. dis. si impator.

Sericopulate dicunt̄ vestimenta q̄ inserū- tur z terunt̄ serico. vt in. l. si q̄s. C. de mu- ncrib? li. xj. §. m. Accur.

Ser est dictio disiunctiua. C. de sacrosan. eccle. l. generali. Et aliqñ āpliat. ff. d̄ aur. z argen. lega. l. si q̄s ita. z fm̄ Bar. in d. l. generali. z no. lxxij. dist. ego Lodo. z lxxv distm. c. vi. in fi. z p̄ Archi. de fo. compe. in. c. j. li. vj.

De Si

Sicarij dicunt̄ homicide z interfectores. di- cti a sicca ferro vl̄ cultro. insti. de pub. in. §. sicarij. Etia vici pnt̄ sicarij q̄ alic? vi- te armis insidiant̄. de pe. dist. j. si q̄s cū te- lo. z de homici. c. sicut dignū in glo.

Sicca est ferrū vl̄ cultell? breuis ex vtraq̄ pre scindens z acut? q̄ maxime vtunt̄ q̄ apud italicos latrocinia exercent. sed ei? interpretatio est larga vt cōtineat telū lapi- dē. lignū z qd̄libet ferrū. vt insti. de pub. iudi. §. item lex. z. §. sicarij. preal.

Signū qd̄ sit z quō signū differat a sacri- cio. d̄ p̄se. di. ij. sacrificiū. z. c. f. gnū. z quō multiplex sit signū. vide de p̄sue. c. ij. i gl. Et signū pditionis religiosi est qñ p̄p̄e p̄ p̄ietatē sepeliūt in sterquilinio. vt de sta. mo. cū ad monasteriū.

Sillabe error nō nocet. vt nota. de fide in- stru. ex pre. in glo.

Signare est aliquā formā vl̄ signum alicui im̄p̄mere. vl̄ notā iponē. vñ testamētū sig- re. i. notare d̄z q̄s vt notū sit illud qd̄ i te- stamēto scriptū est. fm̄ Bfi. li. v. et bi. §. l. sig- re est subscribere. vt si testes vocati z ro- gati a testatore subscribant̄.

Sigillatim. i. singularit̄. ita exponit Hosti. in. c. venerabili. de testi. z archi. in. p̄ntiū. §. testes. eo. ti. li. vj. facit ad hoc de p̄ben. c. ad hoc licet. lxxix. dist. c. singula in p̄n. Itē in simbolo athanasij. Quicūq̄ vult salu? esse.

Significatio fm̄ Azo. de s̄. sig. pp̄ie est de- monstratio facta. pp̄io noie rei de q̄ q̄r̄ attributo. s̄ large ponit̄ si pp̄iū nomē nō interueniat. s̄ tñ res p̄ aliud vbi qd̄ aliq̄ mō accedere posset ad ostensionē rei no- tificet̄.

Silentiarij sunt idē qd̄ p̄siliarij vl̄ secreta- rij p̄ncipis q̄ s̄llere debent occulta z p̄n- cipis cōsilia. vt. ff. de mino. l. verū. glo. iij. l. illud. C. de coll.

Silua cedua est q̄ ad hoc vt cedat deputa- ta est. z d̄z apta cedi q̄ facile succrescit.

Silua pascua dicit̄ q̄ pascuis pecudū ē as- signata.

Silua palaris ex qua pali z podimenta su- muntur.

Similitudo ē rerū differentiū cōparatio f̄z B̄oe. Et q̄ similitudo ad spēm vl̄ gen? refe- rat̄ est glo. notabil̄ in vbo curā aiariū. in c. nō pōt. de p̄ben. li. vj.

Simile vici nō pōt vbi dissimilitudo subest

p. q. j. sicut em. r. l. iij. ff. de iusto rup.
 test. r. q. l. iter interpretet b. v. b. u. sile. vide. c.
Simonia fm Bos. est stu. (olim de v. sig.
 diofa cupiditas vl' voluntas emendi vl' ve
 dendi spūale vl' spūali annexū qd spūale
 censet. ius em piciendi puenit pbede
 les. s. pbende. vel rōe plature spūale nō ē
 s annexū spūali. s. canonic. ppter res tpales
 q illo iure pueniunt. s. vt fruct. j. q. iij. si
 qis obiecerit. sic r ius patronat' d' an ne
 tū spūali. ppter quādā cōfederationē. qā
 cadit in laicū a quo possidet. vt. c. de iure
 eo. ti. Et d' a simone mago q fuit pūus
 auctor b' sceler' in nouo testa. Ipse ei vo
 luit emere b' am spūfcti a b. petro. Sic r
 gl'ez in veteri testa. voluit grām sanita
 tis naamā syro vendere vt. iij. reg. v. An
 simonia d' p. p. p. emptor spūaliū. s. gie
 zitic' venditor cōmūde. j. q. j. q. studet. Et
 est simonia p. c. c. enozme respectu ei' q
 p simoniā bñficiū acq'siuit q pūaz agere
 nō pōt bñficio retento. vl' d' enozme. i. in
 dispēfabile qz dispēfari nō pōt cū simoni
 aco nisi bñficio resigno. sicut in simonia
 co in ordine cōtingit. vt. xij. dist. nerui. r
 simonia d' etiā occult' in ordie suscepto
 qviciōf' b'z caracterē. vt. j. q. iij. i. q. busdā
 suspēsus est quo ad se r q ad alios. j. q. j.
 repit' ēt simonia sola intentiōe absq' pa
 cto vl' facto cōmitti. vt in. c. q. studet. pal.
Simbolū ē qdruplex. qdā aploz. qd fm
 q'stā theologos p. tinet. xij. articulos fidel
 p. p. xij. aplos xpi q vna r eadē hora insti
 ctu spūfcti ipm cōposuerūt. vñ d' simbo
 lū a sin. qd ē simul. r bol' morfell'. qz q's
 q aploz suū bolū. i. pte apposuit. fm ali
 os theologos veri' est q pncipales arti
 culi fidei nostre sunt tm. vij. fm q tm se
 pte sunt dona spūfcti. q's qlibet xpianus
 scire tenet. clerici explicite. laici implicite
 vt p. t. de sum. tri. c. firmiter in tex. r glo.
 Aliud est simbolū maius qd canit i mis
 sa. factū in sinodo niceno ppter grecos q
 nō credebāt q spūfctūs pcederet ab vtro
 q. s. a patre tm. vt de p. c. vi. v. c. vl. r pe
 nul. Tertiū simbolū est athanasij. s. Qui
 cūq' vult salu' ēē. qd canit i pma. Quar

tū simbolū ē iur. s. fm' titul' de sum. tri.
 q. ca. vt ait p. li. vij. li. et bi. c. vij. in q id
 qd de fide catholica r sūma trinitate i p.
 dictis simbol cōtinet cōfirmat r repetit
Simplex pceptū ē cū pter li. p. c. iudex cō
 fessione ptiū accedente aliqd p. cipit. ver
 bi grā. si qā a reo in iudicio absq' libello
 cum instrumento debiti petat decē r re
 cōfiteat de plano. tūc iudex sine alia cau
 se cognitione vel cōmissione sibi p. cipiet
 vt certo termino soluat. r hoc d' pceptū
 r nō snia. qz snia nō d' nisi qn ordo iudi
 ciari' est seruatur.

Siliq est spēs monete. r qrtā ps affis. su
 mit etiā p supfluitatib' relictis vino ex
 presso de vuis. vñ. Adscēs se siliq's cib'
 vult fieri scroffis.

Sindic est pcurator vniuersitatis vl' col
 legij p certo salario ad iudicia cōstitut'.
 scz q cām vniuersitatis agit vl' defendit.
 r d' quasi singuloz causas dicens. Est ci
 sindic' grece defensor latine. nam officiū
 eius est agere vel defendere noie vniuer
 sitatis causas p. sentes vel emergētes. vt
 ff. q. q'sq' iur. in rubr. r in glo. j. r in. c. vñ
 eo. eo. ti. r qn d' cā vniuersitatis agi p
 curatore d'z exponi. i. sindicū vl' actorem.
 vt de pcur. c. qz in caus. r de iura. calū. c.
 cum causam.

Sinod ex greco interpretat' comitat' vl' ce
 tus r inter cetera cōcilia qtuor venera
 biles fuerūt sinodi q totā fidē cōplectūt
 qli qtuor euāgelia r qtuor simbola r toti
 dem paradisi flumina. Prima nicena tri
 centoz. xviij. epoz a pstantino impatore
 pacta q damnata ē blasphemia arriane
 pfidie de ineqlitate scē trinitatis. Mā hz
 glo. dicebat pzem maiorē filio. r filiū ma
 iorē spūfanco. Scda centū qnq' gita pa
 trū sub Theodosio seniore pstantinopo
 lū cōdenūans macedoniū negantē spi
 ritūscm cē deū r cōsubstantialē patri. s
 fm glo. suū patr' r filiū. j. q. j. eos q. Ter
 tia ephefina centū epoz sub Theodosio
 iuniore. q damnauit Nestoriū asserentē
 duas psonas in xpo. r brām h' ginez non
 dei sed hois tm genitricē. Et bec' osten

dit in duabus naturis vna xpi psonaz 2
dicif pma ad differentia sinodi ephef. si
ue secunde. q fuit reprobata. dist. xvj. qm
sancte. Quarta calcedonensis qngento-
ru centu 2 triginta sacerdotu sub Ner-
ceano pncipe dñans Eutbice cōstanti-
nopolitani abbate. vbi dei 2 carnis vna
naturā pñunciatē. s. diuinā post resurre-
ctionē. dist. xvj. c. feta. 2 Dyoscoru eius
defensorē quondā Alexandrinū epīm. et
Hesoriū epīm cum reliqs hereticis. De
his est tex. ad litteram. dist. xv. c. canones
2. S. barū prior. 2 vñ Greg. in. c. sequenti
Et de eisde Belasi? papa in. c. se. De his
etiā vide tex. S. suscipim?. in eplā in clau-
ros. C. de sum. tri. 2 fide catholica.
Si de pmo significato importat pditionē
nō tñ semp eā significat. Tñ qñq fac di-
spōitionē cōditionalē. qñq executionē
tñ. qñq significat cām incertā. qñq cer-
tam. qñq euentū incertū nō cōditionalē
qz nō suspendentē. qñq accelerationē
Et qñq nihil significat. Exemplū primi.
ibi. pmitto vñ lego si nautis ex asia vene-
rit. vt in. l. itaq. ff. si cer. petra. Secūdi ibi.
iudex dicit. do tutorē si satisfecerit qz sen-
sus est q pure dat. 2 immediate sit tutor
sed administrare nō vñ nisi prius satisfce-
derit. vt. l. mutuo. S. banc aut. ff. de tutel.
vbi dñ. Banc aut cōditionē si satisfecerit
cōditionē nō facere rō est voluntas pfe-
rentis. nā tutor a iudice n pōt dari sō cō-
ditione. c. actus legitimi. de re. iu. l. vj. eti-
am qz inuit? dat tutor. ergo nō stabit in
voluntate sua p cōditionē. nec iudices i
decernendo solent facere iudicia sua p dī-
tionalia. Exēplū tertij. Lego Titio si ne-
gocia mea gesserit. Et est aliud expmēre
cām p qz. 2 aliud p si. Nā p qz expmē-
do falsa cā nō viciat. sed p si viciat. l. de
monstratio. ff. de cōdi. 2 demō. nisi aliud
appareret ex voluntate disponentis. Eti-
am qñq si capif. p qz. vt ibi. Si deus ē.
qz hoc subiecta materia. 2 fides catholi-
ca bz q de? creator est oīm certitudinalr
Quarti. qñ ille euent? est de pñenti vel de
pñerito. vt ibi. pmitto vel lego si rex ē pa-

rius. vñ fuit tali die. vbi euent? est pñpo-
nentib? vel disponenti incertus. non tñ
cōditionalis. qz nō suspendit. nā act? pu-
rus statim valet. vel nō valet. vt. S. si. in-
sti. de ver. obli. 2 sic accelerationē signifi-
cat. Etiā qñq nihil significat. vt ibi. pro-
mitto si talis moriet. ar. l. pupill?. S. q sō
cōditione. ff. de noua. 2 delega. qz nō pōt
significare cōditionē q est de euentu. fu-
turo incerto. S. qz nō nihil certū morte. er-
go materia subiecta nō patif. Dicit tam
Bar. q in vltimis voluntatib? opat cō-
ditionē dicendo. Lego si beres moriet vñ
si sempromi? moriet. nō ex eo q mors sit i-
certa. sed an legatari? moriet anteq be-
res. vñ sempromi? allegat. l. qb? vñeb? S.
cuidā titio. ff. de cōdi. 2 demō. vbi dñ q le-
gatū tale si mater tua moriet est cōditio.
nale. Petrus dicit petra q est purū. Et si
in tex. allegato debet sumi p cū qd signi-
ficat pñcipalitē tps. 2 p cōsequēs cōditio-
nē. Itēz nihil significat. vt ibi. pmitto si
volueris. lego si beres voluerit. l. sō s. ff.
de act. 2 obli. qz act? in voluntate obligā-
di est. 2 sic nulla dispositio vel restrictio
fit nisi disponens videat decidere. l. si ita
expñisset. ff. de cōdi. 2 demō.
Si nō dederis. hoc pplexū sic applicatū du-
ob? ab eodē stipulatib?. vñ p actū sibi ac-
qrentib?. dicendo. Tu pmittis mibi pe-
tro si nō dederis Henrico. 2 henric? sibi
dicat. Tu pmittis mibi henrico si nō de-
deris petro cappā tuā. Sensus hui? di-
ctionis est q altero lit. cōtest. deficit cōdi-
tio p alterū appōita. 2 existit cōditio p
ipsum appōita sup re sibi data. vt in. l. si
titi?. ff. de ver. obli. Ratio est voluntas p-
ferentis sumpta ex h q ille nō vult rē ha-
bere in casu in q iste habebit Item ibi. p-
mittis mibi stichū 2 si eum nō dederis p-
mittis mibi. x. noie pene vñ loco ei? signi-
ficat q si nō dē stichus cū pōt dari. sicq
est in mora vandi existat cōditio 2 stipu-
latio siue conuentio penalis. q p datōnē
x. cōmittit siue purificat. vt. l. stipulat?. S.
j. ff. de ver. obli. Ratio est voluntas pfe-
rentis sumpta ex hoc q stichus est in ob-

ligatione pmo deduct? pure. Et p b agif
cū dari cū poterit. 7 pmissor interpellabi
tur dare. 7 sic de alijs. Finalit aut sp ad
mentē disponētis recurrēdū est. qz se
pe cōtingit q vna dictio vel oratio p vnū
capit in vno significato. 7 p aliū in alio.
Sunt g circūstantie attendende p quas
mens pferentis declaraf. vt sunt q̄lita
tes psonē rē.

Si capitoliū nō ascenderis. si Titio nō nu
pseri. si nauis ex asia nō venerit. Hec cōdi
tio p cautionē implet. put testatorē vo
luisse cōcludi sicut cōditio p illū modū
deficit v' existit. p quē deficere v' existere
pferens intelligit. put ex cōditiōis signi
ficato p̄prio v' alio psonali medio cōclu
dit ex euentu v' defectu.

Si nō valet hoc iure valeat illo. si nō valet
iure testamenti valeat iure codicilloz 7c
De clausule significāt si nō pōt valere ex
defectu solennitatis vt testamētū. f. q nō
sunt. vj. testes. vel nō sigillauerūt eodez
cōtextu valeat iure codicilloz. si sint q̄n
qz testes qz disponens hoc voluit 7 lex ad
mittit. significat g dictio si apposita his
v'bis vel alijs q voluntas disponētis de
clarata ex v'borū significato vel als quis
mō dicat.

Si pepit. hec dictio si applicata verbis di
uersimode significat: prout diuersimo
de applicatur. verbi gratia. dicendo. Si
tres pepit liber esto. significat q q̄re? pē?
sit liber. vt. l. aretusa. ff. de sta. bo. si g vñ
pmo pepit 7 secundo tres. ex eodē vtero
v' pmo duos 7 secundo duos ex eodem
vtero. tñ qui quarto nascit est liber. nec
potest dici q duo simul nascunt. qz natu
ra hoc nō patit. vt in. l. aretusa. palle. alij
dicunt si nascit masculus 7 femella. ma
sculus psumitur pmo nat. qz fortior. s
hoc est p̄trariū. qz femina citius pubescit
7 pficit. alij dicūt q om̄s erunt liberi. l.
cum mater. f. si. ff. de fideicōmiss. liber. s
hec non fuit mens testatoris. g p̄mū v'
ctum melius.

Siue euenerit siue nō euenerit he oratiōes
de se sunt cōtrariōz casuū. 7 tamen con

luncte significant puritatem. f. q act? qui
disponit his verbis sit purus. Et sumit
significatum ex hoc q certū est alterū ca
suum euenturū. 7 sic dispositio redditur
pura. facit lex q si petente. f. vlt. vbi ha
bet q venditio facta hoc mō. siue nauis
ex asia venerit siue nō est pura. vt. l. pupil
lus. f. q sub cōditiōe. ff. de noua. vbi ha
bet q q stipulat sub cōditiōe oīno extitu
ra pure stipulat. vt. l. itaqz. ff. si cer. pe. vbi
cōditio dī cū incertū confert. Et sic patz
q hec cōditio nō reddit actū cōditionalē
de p se. sed hec oratio applicata dispositi
oni vltime voluntatis eam reddet cōdi
tionalē. vt. l. bmoī. ff. quā di. l. ce. vbi dici
tur q legatū hoc mō factū siue illud fa
ctum fuerit siue nō est cōditionale. 7 intel
lige siue nō fuerit infra certū diē ne in in
finitū expectet. Et licet certū sit alterū ca
suum euenturū. tñ incertū est an viuente
legatario vel non. 7 hec incertitudo facit
cōditionē in vltimis voluntatib. fa. lex
j. ff. de cōdi. 7 demon. secus si in cōtractu
q cure transmittit siue factuz existat siue
nō. ergo cōtractus factus cum ille morie
tur nō est cōditionalis sed in diem. l. naz
7 si moriar. ff. de condi. 7 demonstra. 7 su
mit in his significatū ex cōi mō intelligē
di. nisi aliud certe apparet ex volūate te
statoris v' cōtrahentiū.

De So

Sobrini et sobrine dicuntur qui vel que ex
patruelibus fratribus vel sororibus. con
sobrinis v' amicit. pgeniti v' pgenite sūt.
Sobrin? p̄prior. 7 sobrina p̄prior. sūt patru
magnit amite magne filij filieue 7 sobri
nus nascit ex sorore.

Socer est pater mariti vxoris in. l. sicut autē
ff. de re iudi. etiā est pater vxoris mariti.
vt. e. l.

Socrus est mater mariti vxoris. p̄socer p
auus. 7 p̄socrus p̄auia mariti.

Societas Re. s. Actio p socio. Nā vā so
cietas fraternitatē inducit. vt in. l. veruz
ff. p socio.

Solutio fm Sof. est rei q debet redditio.

instit. qd? mo. tolli. obli. in pñ. vel large ē ab obligatione liberatio. et alia est naturalis siue vera q̄ sit p redditionē eius qd̄ debet. alia civilis vel imaginaria. Et sic multiplex p nouationē. delegationē. acceptilationē. vel cōpensationē. de qd? in locis suis.

Soluendo esse. est habere vñ soluat vel vñ soluere possit in solidū p se vñ p aliū. ff. de v. sig. l. soluendo. et sic dicit qd̄ esse soluendo. econtra. nō soluendo dicit ille q̄ soluere nō potest.

Solēnitas. sumit p actu reali. vt solēnitas stipulationis dñ qd̄ fideiubendo se obligat interrogatiōe pcedente et rñsione sequente. instit. de fideiul. §. si. Et hoc est notandū p intellectu bñ? si scriptū repiret aliquē fideiussisse sub hoc vbo significat solēnitas stipulatiōis nisi fieret in patria tali in qua efficax est simplex pmissio. similiter in autentico instrumēto si repit ibi scriptū aliquē pmississe sub hō vbo includit solēnitas stipulationis. l. j. C. de vsur. et §. si ita scriptū. instit. de inuti. stip. Et sumit significatū ex solēnitate instrumenti qd̄ significat actū ibi cōtentū solēniter factū. etiā ex pte notariar. qz notarii nō redigunt instrumēta in scriptis publicis. nisi de actib? corā eis solēniter celebratis. alio pmissio nō facit de se solēnitatē stipulatiōis. secus de fideiussione. dñz saltē apparet in q̄tū. p qz penes quē. alio etiā nulla esset fideiussio. l. cū de indebito. ff. de pba. §. si. iuncta. l. j. de fideiuss. et sic de alijs in qd̄ includit solēnitas vñ nō.

Solus est cui null? est petari? dñ. viij. si solus xps audiend? est nō debem? attendere qd̄ aliq̄s añ nos faciendū putauerit. et viij. q. j. sciendū in fi.

Sola est q̄ fidei possidet meritū obediētia. Solū idē est qd̄ tra. vñ. Sit tibi terra solū: duo pñt vincere solū. vbi pñū est substantiū neutri generis. secundū adiectiuū masculini generis. vñ dñ. Quicqd̄ plantat ferit vel edificat. Omne solo cedit radices si tamen egit. instit. de re. diuisio. §. cum in suo.

Solidū. l. firmū. Et cōponit cū in. vt in solidū. i. q̄libet eorū p se solū. vñ locū bz in pmissionib? stipulatione vallatis. q̄ stipulatio accipit p vba futura. vt inserit in solidū se daturos vel seruatuos.

Sortes est ars diuinādi. Diuinatio autē ppe in malo sumit. Itē etiā sortes idē ē qd̄ sortilegiū. vt extra de sorti. Itē sortes est portio hereditatis. eo qd̄ p sortes solent distingi hereditatū portiones. de pben. cū fm aplm. xxj. dist. clerics. Sumit etiā p fortuna vel euentu. xxvj. q. ij. sortes. Itē p capitali capite. vt de vsur. c. j. et ij. de hoc vide glo. in pbenio. de. in vbo sortis.

Sortilegiū est qñ aliqd̄ p creaturā diuinatur. Et spēs diuinatiōis numerat. xxvj. q. ij. c. igi. et ea. q. v. epi. et c. nec mirū. etiā omis diuinatio q̄cunqz mō fiat et q̄liter cunqz vocet est pibita et dñata. vt. xxvj. q. v. p totū.

Sortilegi vel sortilegiste. sūt diuinatores vñ isti q̄ sub noie fidei religiōis p q̄sdā quas scdōz vel aploz vocāt sortes. vel diuinatiōes. sniam vñ sciam pfitent. siue diuinatiōis. aut quarūcūqz scpturā inspectōe futura pmittunt. vt. xxvj. q. j. c. j.

Sotulares dicunt q̄si subalares. a sub et talo. Et aliud sunt voti. gen? calciamēti. vt in cle. ne in agro. de sta. mo.

De Sp

Spectacula sunt q̄ fiunt in loco vbi ludēbant trageci et comedi. vt dicunt greci. et habet in au c. de cōsulib?. Et spectaculū pibitū est. put importat effusionē sanguinis. C. de gladi. l. j. li. xj. et l. legatū. ff. de vsu. et usufruc. Sz ludī pmittebant ad letificationē ppli. vt comedie. et siliā. l. j. q. et ij. C. de specta. li. xj.

Spec? est alt? loc? supra terrā p quē ducit aq̄. ff. de riuis. l. j. §. spec?. Itē ponit pro fossa q̄ colligit aq̄. et est ampla et rotūda. ff. de aqua plu. arcē. l. supra iter. Ibi glo. ponit differentiā inter specus et cuniculū. vide. §. c.

Species significat terminū significatiuum pluriū differentiū numero. vt bō. ille ter

minus significat omnes boves inter se differentes numero. q̄ termin⁹ bō significat p hoc nomen spēs put est vnū de q̄nq; p̄dicabilib⁹. S; fm legistas sumit spēs q̄nq; p̄ indiuiduo. vt Scius. Stichus. fund⁹ cornelian⁹. S; spēs put ex significato vlt̄ quis alio medio cōcludit p̄ferentē significare voluisse. vt si dicat testator. Titio lego omnes seruos. scio lego Stichū. ibi scio in Stichō p̄ferē. l. vrozē. §. felicissime. ff. de lega. iij. nā spēs exp̄ssius legat q̄ gen⁹. et legatū speciei p̄ualet. et aliqd̄ significat et opat. S; ibi. Lego Titianū de seruis meis. scio lego Stichū scius in Stichū p̄feretur. l. cū ita. §. j. ff. de op. et elec. lega. si obstan. l. si heres. §. j. eo. ti. q; ibi optauit de facto. S; ibi. Lego Titio fundū sempromianū. scio eiusdē fundi vsufructū. scius in vsufructu nō p̄ferē. imo iter vtrūq; cōmunicat. l. si alij. ff. de vsufru. lega. S; si iudex diuidendo dicit. Titio assigno fundū sempromianū. scio ei⁹ vsufructū. sol⁹ scius habebit vsufructū. l. et puto. §. j. ff. famil. heres. Ratio est voluntas iudicis sumpta ex natura diuisionis q̄ agit̄ recedit a cōione. Nam si vsufruct⁹ remaneret cōmunis nō fieret diuisio. nec recederet a cōmuniōne. Et hec diuisio et sententia iudicis esset euidenter iniqua qua in fundo eque vni adiudicaret tota p̄prietas. et cū hoc ps vsufruct⁹. ideo sumit̄ intellectus talis q̄ vni⁹ sit p̄prietas. et ali⁹ vsufruct⁹. q; hic nulla apparet inequalitas. Itē ibi. Testator legat oēs seruos cuiusdā nō capaci. puta deportato. et Stichū seruū Titio capaci. Titio habebit Stichū. nec derogat legato generis p̄ legatū speciei. q; legatus generis nullū est ipso iure. et sic nō ei derogat. vt. l. nā et si. ff. de iniur. rup. et irri. test. vbi. Qd nullū est rumpi nō pōt Itē ibi. Papa cōcedit grām alicui ad p̄mū bñficiū vacaturū in puincia. alij ad p̄mū vacaturū in dyocesi. etiā p̄or p̄ferē ad p̄mū vacaturū in dyocesi p̄pter ius p̄us acquisitum priorī cui papa p̄ secundā grām non vult derogare. nam papa specialiter nominat dyocesi ad ipsius grē re

strictionē. vt in illa dyocesi grātia tñ habeat effectū. Etiā q; hec grātia potest habere effectū absq; hoc q̄ deroget grē generali. secus in legatis vbi omēs serui vni legant̄. et alteri Stich⁹ legat̄. q; nisi derogetur legato generis legatū speciei nō habebit effectū. et nihil opabit̄.

Sperant. i. putāt. insti. q̄ et a q̄b. manumit. nō lice. §. in fraudē. v. sepe.

Spoliatio est a possessione rei immobilis violenta et iniuriosa deiection. vel rei mobilis ablatio dicitur violenta. quia si q̄s sponte possessionem suam renunciauerit vel abiurauerit locum non habebit spoliatio et per consequens restitutio. nam restitutio spoliatorum est ablatorū in iudicio reintegratio. et quia credendum canones loqui sano intellectu spoliatus intelligitur in casu quo criminaliter accusat qui tota sua substantia vel maiorē p̄te ipsi⁹ se p̄ violentiā destitutum affirmat. q; nec nudi cōtendere. nec inermes iniuriis nos opponere debem⁹. habet em̄ spoliatus priuilegium vt non possit exuliam nudatus vt est tex. in cap. frequens. de restitu. spo. lib. vj. Unde Cantabit vacuus coram latrone viator. Vide Bosfre. in sum. de restitu. spol. vbi predictam diffinitionem spoliationis subtiliter declarat.

Sponsus et sponsa sunt qui inter se de futuris nuptijs promittunt p̄ verba de futuro. a spōdeo sic dicti. i. p̄mitto. vt. l. iij. ff. de spon.

Sponsa dicitur etiā quā p̄ spōdet alicui futuram sponsam seu vrozē. vt. l. ij. ff. e. ti.

Sponsalia sūt futurarū nuptiarū p̄uentio est repromissio. ff. e. ti. l. j. et xxx. q. v. nostra. et ita iste cōsensus est de futuro matrimonio. Consensus vō nuptiarū est de presenti matrimonio. Sed dicit Placē. eundem esse consensum sponsalium et nuptiarū. Sponsalia autē dicta sunt a spondeo. Nam moris fuit veteribus stipulari et spondere sibi vrozēs futuras. vt. l. ij. ff. e. ti. Unde sponsa q̄ a pplo facta est. et certa stipulatio potest intervenire si non est

necessaria Et nota qd spōsalia bisse lūi pō
sunt plurib⁹ modis fm̄ Jo. an. in tracta
tulo suo sup quarto decr. 7 uo. sup Rub.
de spon.

Sponsalicia largitas dī qd dat spōsus spō
se. sine aīo tñ recōpensandi. s. oīno gratis
vī ecōuerso. 7 ita donatio dī cōtract⁹ iure
civili. Et illorū sunt quatuor. s. stipulatio
litterarū. obligatio. cōtract⁹ empbitheo
tic⁹. 7 spōsalia largitas. vt in. §. ius aut
gentiū. in sti. de in. na. gen. 7 ciui. in gl. sup
vbo pone.

Sporule sunt salaria apparitorū. vel fm̄
Azo. C. eo. ti. forte apparitores ista nō si
bi sed p fisco recipiebāt. 7 illa reponebā
tur in sportavel in aliquo fili vase vt cor
be in quo cōsueuerūt aliqua portari. 7 ita
sub tuta custodia fisco cōseruabant. 7 sic
cōtinentia ponunt p cōtentis. vt. C. de
spor. 7 sup. l. iij. in Rubri.

Spuri⁹ ē fili⁹ ex incestuosis nuptijs natus
7 dī a greca voce sporas qd ē vulgo pce
ptus vī sine pīe nomē sumpsisse. vt. ff. de
sta. bo. l. vulgo pcepti. vī est nat⁹ de cōcu
bina. vt de renū. c. nisi cū p dē. §. psonabo
in glo. qd distinguit nocū spurū. manserē
7 naturalem.

De Et

Stabularij dicunt qd aduocatis hospitib⁹ 7
stabularijs pponunt a stabulis sic dicti.
Qui vō sic receperūt hospites 7 sine eqs
vocant caupones.

Stationarij dicunt milites qvt alicui tene
ant stationē sunt cōstituti. possunt etiam
dici librorū venditores. qz stationē faci
unt p libris vendendis. Itē dicunt ele
mosinarū qstōres in. c. cū ex eo. de pe. 7 re
mis. vbi pibetur talib⁹ p dīcare. 7 ponit
ibi forma de vbo ad vbu eorū q tales vi
cere debent p pso.

Stadiū est octaua ps millaris italici. qd vt
historice refert Hercules vno anbelitu
currebat 7 postea stabat. 7 est spaciū cen
tū 7 triginta passuū fm̄ Azo. in sti. de re.
diui. §. vniuersitatis. in glo. v. stadia.

Status est conditio hominis in quavt plu

rimum potest vt ait Plato.

Stat⁹ liber. est libertas cōcessa sub cōditi
one. vt dicendo. lego seruo meo libertatē
si nauis ex asia venerit. l. j. de ver. obliga.
ff. 7c.

Statuim⁹ bñ significat finiam diffinituraz
vt. c. in bis. de v. sig. Et iporat coiter no
uum ius secus decernim⁹ 7 innouam⁹ vt
in. c. decernim⁹. de iud. 7. c. innouam⁹. de
treu. 7 pace. Nam decernim⁹ discussio
nē dubij. innouam⁹ antiq⁹ iuris renoua
tionē. 7 statuim⁹ noui iuris pmulgatio
nē importat.

Statutū est ius ab boie positū. vī disposi
tio ex qua ius pducit. in sti. de iur. na. gē.
7 ciui. 7 significat ius statuti ex vbi i sta
tuto positū q significat qd sonat aut str
cti⁹ aut extensius. vī aliter put obscuri
tas eorū declarat. seu quis medio pbabi
li cōcludit. Itā in qbusdā statutis vba
clare sumunt in suis ppijs significatis n
restringendo nec extendendo vt ibi statu
tū impatoris dicit q iudex q dimittit ab
administratione nō soluat pecunias vsu
re ab eo debite nec ab eo exigant nec a si
deiusfore. l. cōstitutioib⁹. ff. ad municipa.
7c. Qñqz aut restringunt verba statuti.
vt ibi. statutū est qvir si manumiserit ser
uū ootalē de voluntate mulieris teneat
mulieri soluto matrimonio restituere qd
qd puerit ad ipm a liberto. 7 etiam be
res ei⁹ si ad ipm puerit. in q statuto so
lū cōpbandit vir 7 beres ei⁹. sed nō socer
pater viri. l. si vir. §. de viro. ff. de solu. ma.
Qñqz significat extensius. vbi gfa. Sta
tutū est q cōductores domorū habitēt in
illis. 7 nō cōducāt alijs. nec alios secū i po
mo cōducta p precio vī gratis teneāt. vir
pduxit domū taliter. certe extendit q p
inhabitare cū vxore 7 familia sua tota.
nec facit ptra statutū. vt. l. si ita stipulat⁹
fuero. ff. de v. obli. Bar. hic decidit hāc q
stionē. statuto cauet q qcunqz fecerit ef
fundi sanguinē in palatio capite plectat
barbitonsor fleubotomat aliquē. an inci
dat penā. Et dicit q nō. qz statutū intell
git qcunqz iniuriōse 7c. Etia pena nō de

bēt imponi nisi p delicto. s. barbitonsor i
tali casu nō cōmittit delictū. igit̃ 2c. nisi
appareret de mente statuētis q̃ vellet p
bibere de se licitū. puta effundere sangui
nē etiā licite p fleubotomiā ppter loci bo
nestatē. nā tunc bñ stareť verbis statuti.
z sic p̃rafaciens incurreret penā dāni vñ
nō lucri appositā si statutū velit p̃bibere
de se licitū in dubio nō est tenendus. nisi
clare hoc pateat Et p̃dicta intelliguntur
de extensione vel restrictione vltra quaz
verba significant de se. Si aut̃ verbū ba
bet plures significationes tūc illa eligiť
quā eligendā significatū verbi declarat.
vt qñ lex dicit naturales filios esse in po
testate p̃is. intelligiť de naturalib⁹ z le
gitimis. qz alijs legib⁹ declarat q̃ filij na
turales tm̃ nō sunt in p̃is ptate. Et nota
q̃ significatio p̃riaṽbi dī illa in q̃ cōis
capit̃ ipm̃ vñ. vt in l. labeo. ff. d. suppel.
lega. Itē statutū imponens penā pecuni
ariā p adulterio vñ homicidio p q̃b⁹ est
pena mortis de iure cōi. vtrū valeat. Ar.
chidy. in. c. dno ista noīa. xxiij. q. iij. z i. c.
si. ne deri. vñ mona. li. vj. Et Hosti. z Jo.
an. in. c. si. de cōsue. decidūt q̃ nō valz. qz
cōstitutio debet esse iusta. equa z vniuer
salis. iij. vi. c. erit aut̃ lex. sed ista est iniq̃.
qz p eā dā occasio facile delinquendi. l.
si vñ. §. illd̃ dō. ff. de pac. c. quēadmodū
z. c. si xps. vers. quedā em̃. de iure iur. nil
em̃ magis appetim⁹ q̃ saturare voluntatē
nostrā cū possum⁹. Eū g̃ quis scit se pro
homicidio nō moritur⁹. citi⁹ facit. nec suā
culpā p̃mescit cū sperat posse redimere
eā. Bal. solus apud legistas in. c. j. §. in
iuria. de pa. iur. fir. in vñ. seu. dicit sine ali
qua allegatione hoc statutū inuālidū eē
qñ imponit penā pecuniariā quam. z sic
nō cōtemptibilē. als̃ sec⁹. z nihil allegat.
Sed Lodo. de roma. pbat p̃ tex. in. §. pe
na. insti. de iniur. vbi dicit q̃ valida erat
lex. xij. tabularū olim q̃ ppter delictuz im
ponebat penā pecuniariā. z hoc p̃p̃ ma
gnā veterū paupertatem. Item allegat gl.
dicentē. Qui rustico aufert porcū aufert
sibi oculum. l. illicitas. ff. de offi. p̃si. Itē

rustici non audent optare pecunias i co
mitatu florentino. vt. l. vñi p̃diorū. C. de
ag. z cens. li. xj. Itē statuta cōiter sūt q̃
q̃ steterit in ciuitate p tot annos efficitur
ciuis. q̃ si nō steterit cōtinue s. p̃ maiori
pte t̃pis an locū habeat statutū. ter. §. sin
gularis in. l. cū d̃ lamonis. §. sabin⁹. ff. de
fun. instruc. instru. qz lega.

Statutū siue lex puniens vñ delictū z p̃
supponens aliud nō valet in illū in q̃ nō
verificat̃ delictū p̃suppositū. glo. vnica. i
l. mancipia. in verbo aduocādū. C. de ser.
fu. verbi grā. Statutū dicit turbans ali
quem in possessionē puniat̃ pena centuz
z restituat possessionē. punit em̃ turban
tem. z p̃supponit possessionē iniustā. si g̃
q̃s non abstulit possessionē nō punit̃ pe
na statuti. p hoc dicit Lodo. de roma. q̃
lucratus fuit sex florenos. Itē rome erat
statutum q̃ q̃cunqz nō exequeret dispo
sitionē defuncti infra annū priuaret̃ oi
bus bñficijs suis. ex cōdicaret. z statim re
stitueret bona testator. iur. c. si beredes.
de testamen. q̃dam relict⁹ executor ex te
stamento nunq̃ habuit bona in posse suo
sed erant penes beredem nō fuit execut⁹
infra annū. z cum fuisset bñficijs p̃uat⁹
z ex cōdicatus. Dicit Lodo. de roma se de
terminasse q̃ male fuerat ex cōdicat⁹. qz p̃
suppositū statuti. s. q̃ habuerit bona i pos
se suo. non verificabat̃ in eo. vt dicit hoc
bene notandū. Itē statuti cā cōpromitti
nō pōt. casus est in. l. nō distinguim⁹. §.
deliberati. ff. de arbi. z. c. causa. de in iteg.
restit. potest de ea incidenter cognosci ca
sus singularis. in glo. cum pponas. C. de
re. credi. qz idem est in arbitrio qd̃ in iudi
ce. de quo in. l. q̃tiens. C. de iudi. Itē sta
tutū p̃bibet habentem vñ officiū acce
ptare aliud. si acceptat penam habet vt
careat acceptato. z priuat̃ officijs seu be
neficijs. z salario p̃mi. ter. singularis est
in. l. q̃s q̃s. ff. de cohar. p̃u. lib. xij. z ibi per
Bar. Item statutum est q̃ credat̃ testi
bus deponentib⁹ de credulitate an vale
at. Dicit Hosti. z dñs Antho. de butri. in
c. j. de appel. q̃ nō valeat. De hoc fm̃ Lo

do. de ro. in l. j. ff. de ven. inspi. et i. l. qd tñ
ff. de ar. et plā p dñm Ant. jo. i. c. quotiēs.
testa. vbi nō valet dictū testū p vñū cre-
do. Itē statuta civitatis iudex servare iu-
rat. qñ an iudicans ptra statutū conti-
nens id qd ius cōe sit piurus et recedit in
hoc an statutū cōtinens id qd ius cōe sit
ius cōe municipale. Bal. l. q. ff. de pñi. p.
dicit esse cām singularē. l. magistrat. ff.
ad municipi. Et dicit Rod. de ro. hoc ne-
scio extendere. Item statutū pbibet ali-
qñ ne hoc. salariati vadant ad allegandū
seu aduocandū et si faciūt debēt deponi a
matricula aduocatorū. et pñuant salario
illi? anni fm Bal. singularit in l. placet.
in fi. C. de epis et cle. imo vantes licentiā
doctorib? stipendiarijs respub. aut armi-
geris cū nō possint. qz eorum officiū ad
hoc nō extendit vt vadant ad balnea na-
turalia vel alia loca silia. Salariū illi? tē-
poris quo licentiā dederūt ipsi officiales
de pñio soluere tenent. casus est singula-
ris in l. p. hanc. C. de ero. milita. an. li. xij.
fm Rod. de ro. Itē nō. q in statutis cōi-
ter locū habet aq. a cōtrario sensu. hoc tñ
est limitandū nisi ar. illud sumat q statu-
entes in penā inciderent. tunc em nō va-
let. vt est glo. in de. j. sup. verbo facere. et
ex qñt de vsuris.

Stellio dicit q animo incoñstans et vari? ē ver-
bo vel facto. vel q rem aliquā obligauit
alicui et deinde impignorat aliq. nō facta
mentionē de pñio. et generalit q in his
criminalib? causis dicit? in civilib? dicit
stellionat? Stellio em pñie est anial va-
rijs maculis plenū et venenatū simile la-
cerate. et est corpore pictū lucentib? guttis
vi. de hoc. d. Crimē stellionat?.

Stich? est pñiū nomen.

Stigma est signū vel instrumētū q brachia
fabricensū figurabant. cui erat impñus
nomen impatoris. facies vñ eoz nō figu-
rabant. vt. l. si qñ. C. de pe. fm Jo. an. c.
si iudex laicus. de senten. excō. li. vij. in gl.
vbi agnoscit.

Stipes est pñona a q aliq originē ducunt.

Stipulatio est firma verborū pceptio qua

quis aliqd se facturū daturūve pmittit
alteri sup hocipm interroganti. et dicit a sti-
pulon grece qd est firmū latine. denotat
etiā a stipite. Constat autē stipulatio ex in-
terrogatione premissa et responsione sub-
sequenti. quēadmodū ptradictio ex affir-
matione et negatione. hoc modo. pmit-
tis vel dabis mibi decē. pmitto vel da-
bo tibi. qñq dicitur stipulatus ille qui p-
mittit per stipulationem passive. Vel sic
stipulatio est solennis promissio facta in
terrogatione precedente et responsiōe se-
quente.

Stipulationū alia est pura. alia conditio-
nalis et alia in diem.

Stipulatio pura est que nec fit sub conditi-
one. nec in diem si pure. vt dīcēdo dabis
hoc vabo.

Stipulatio pditional bz fieri sub cōditiōe
hoc mō. pmitte mibi dare centū si nauis
ex asia venerit. et rñdens. pmitto.

Stipulatio in diē fit hoc mō. dabis mibi. x.
in kalendis iulij. et rñdes vabo.

Stipulatio aqñiana est q nouat omnem cō-
tractū. vt sic. quicqd mibi debes ex qua-
cūq causa idem mibi pmittis. si em ex
mutui datione mibi debitor sis velimq
acceptū ferre. i. p acceptilationē remitte-
re nō poterit res expedire nisi p obligati-
onē q in rem ptabit. Re. d. Aquiliana
Actio.

Stipat? i. vallas? fulcit? fm Jo. an. in de.
pastoralis. vñ. notoriū. de re iudi.

Stinarij dicunt amatores. idē dicunt car-
nearij.

Stratū dicit generaliter omne gen? vestis. vel
omne indumentū. vt. ff. de v. sig. sed mag?
pñie vestes cubicularēs dicimus stratū
a sternendo. vnde etiam via publica stra-
ta dicit.

Stratores etiam a sternendo dicunt. quia
custodientes in carcere reos cōdenatos
puebant. vñ stratores dicunt esse isti q
stabulis vel equis stantib? in eis pñunt. et
dicit a strazario fm Azo. C. de strato. li. xij.
in Rub.

Studium vt dicit azo. est vehemens et assi-

Su

dua ad aliquā rem agendā cū summavo-
luntate occupatio. ex q̄ voluntate labor
in opus deferret. et p̄dit laboris tediū et sus
in oblectamentum.

Studiū liberale et latinū olim t̄m erat Ro-
me et Constantinopolis. in alijs aut locis
nō nisi ex p̄uilegijs. vt. C. de stu. li. et in ru-
bro et nigro. li. xi. et in p̄benio. ff. h. autes
tria bodie impio scisso studiū in multo lo-
cis sit et maxime Bononie. que legal stu-
diū obtinet monarchiā. sed vtrū in festis
et diebus dñicis liceat studere. Jo. an. vi-
dit q̄ sic dum studiū fiat sine solennitate
nō p̄pter lucrū cum non sit opus seruire
sed cū solennitate puta in publicis scholis
non licet. Anthon. de But. dicit q̄ cā cōsi-
lij dandi vbi necessitas suadet. l. qz cau-
sa est tpe peritura vel de loco longinquo
tunc licet studere etiā ad lucrū: alio non.
nec in scientijs positivis que ad lucrū v̄l
honores tendunt. s̄ in theologia et specu-
lativis sic. et addit Panor. etiā in iure ca-
nonico cū sit theologia practica. qz talis
laborat in vinea dñi et efficit p̄ hoc specu-
lativus et abstrahit a vicij. nō aut cultus
diuinus vel officiū p̄ hoc p̄termittat. sanius
est est maioribus studere et mentes occu-
pare q̄ ocijz insequi vel in larvis vagari.
Imo melius esset domi manere q̄ festa ec-
clesiarū p̄pter dñas visitare. vt no. c. j. de
fer. et c. odi et pieci festiuita. v̄ras. xxiij. q.
j. vbi etiā vidua q̄ in corbonā duo minu-
ta posuerat a saluatore oibus p̄ferit quia
dñs nō ea q̄ offerunt s̄ voluntatē offerē-
tium respicit. Studeat q̄ diligens scola-
ris diebus feriatis et alijs. quia non suffi-
cit diu fuisse in studijs. sed bene et lauda-
biliter vixisse cōmendandum est. xij. q. ij.
gloria episcopi. in fi. Nec aliquis repen-
te sit summus. de peni. dist. ij. S. bec que
de charitate. et glo. in. c. tum ex l̄sis. de in
integr. restitū. Et non potest quis modi-
co tempore multum addiscere. lxxij. di-
stin. S. j. quis ingenium in bene studentibus
interdum suppleat tempus. lxxvij. di-
stin. monach. vbi dicit. Quantū de tē-
pore decerpit morū hoc docet habere p

bitas qd̄ plirior cōsuetudo nō contulit.
aduerat etiā dictū iuris cōsul. ff. de fidei
cōmis. liber. in. l. apud Iulianum. vbi di-
cit. Si vnū pedē tenerē in sepulchro ad-
huc discere.

Stuprū est illicita virginis defloratō. Quis
in vidua committi dicatur. nisi sit mere-
trix vel illicita concubina. fm leg. ff. de cō-
cubi. l. in concubinato. in fine. Item com-
mittitur in pueris. ff. ad. l. iul. de adult. l.
stuprum.

De Su

Suarius. Re. d. Porcarij.

Suasio accipit in bona pte vel in mala. ff.
de suo corrupto. l. j. S. persuadere. et C. de
fur. et ser. corri. l. si q̄s.

Subgrūda ē vna ps tecti vniuscuiusqz do-
mus q̄ incūbit extremis capitibz signorū
tectualium. vt. ff. de his q̄ deie. v̄l effude. l. si
do. S. si p̄tor ait. Et alio d̄ subgravidat
subgrandia.

Subrogare est aliquē in locū alterius substi-
tuere v̄l cōstituē. vt officiales v̄l iudices
alios subrogant. Et pōt scribi r. p b. cō-
mutando. vt surrogare.

Subornatio est informatio facta p̄ aliquē
de veritate tacenda et falsitate dicenda.
fm Guil. de mon. lau. in clemen. testibus
de testibus.

Subsignare est subscribere vt testes in cy-
rographo solent signare. et quasdā notu-
las subscribere. Et qñ subscribens se cō-
sentire dicat. et qñ nō est bona glo. in. c. p̄
biteroz. in verbo subscripserit. de reb. ec-
cles. non alie.

Substitutio est secunda condicionalis in-
stitutio. quia institutio dicitur primus gra-
dus. et substitutio secundus. Et licet sub-
stitutiones in infinitum de vno in alium
possunt pcedere. tamen omnis institutio
que sit post primā dicitur substitutio et se-
cundus gradus sicut secūde nuptie dicunt
omnes q̄ sequuntur primas. Et diuidit. q̄
substitutionū alia est directa. alia obliq̄.
Et nota differentia inter v̄bū directum:
obliquū et cōmune. Unde directū est qd̄

significat ut ille cui relinq̃t. vel in quē dī
sponit sua manu recipiat. ut est vbi insti-
tuo. ut patet. ff. de bere. insti. Itē illud be-
res esto. ut ibidē. Item accrescat. sifr ver-
bū capiat vel accipiat. Sed verbū obli-
quū est qd significat ut ille in quē dispo-
nit vel cui relinquit de manu alteri acci-
piat. ut est vbi restituo. facit. l. insti-
ta. ff. de trebel. 2 p to. ti. Itē volo ut qn p
fideicommissum ps hereditatis est restitu-
enda. l. pater filiū. §. si. ff. de lega. iij. Itē
verbū rogo ē. Sz vbi cōmune est quod
vtrang significationē. siue de manu sua
siue de alteri recipiat. ut est verbū insti-
tuo. sicut in. l. centurio. ff. de vul. substi-
tū. Habet em qnq̃ directā significationē. qn
q obliquā. Substitutō directā ē cū nul-
lo mediante q̃s capit hereditatem defici-
entis. 7 directe efficit heres ipsi testatori
qui instituit eum. insti. de vul. substi. §. q̃
casu. Et hec subdividit. qz alia est vulga-
ris. alia pupillaris. alia exemplaris. alia
breuiloqua siue reciproca. alia compen-
diosa.

Substitutio vulgaris ē q̃ de vulgo 7 a q̃li-
bet fieri pōt. dū tñ hic testamētū facere.
7 ille ex testamento cape possit. Et h̃ sub-
dividit. qz qdam est vulgaris exp̃ssa. 7 q̃
dam tacita.

Substitutio vulgaris exp̃ssa est q̃ fit vbi
negativis exp̃ssis hoc mō. Titius beres
esto. 7 si beres ille nō sit vel erit. scius be-
res esto. i. sit. sic em instituo te mihi titiū
beredē 7 si te noluerit ṽl nō poterit eē be-
res. sit beres scius. Substitutio vulgaris
tacita fit p verba affirmatiua. veluti cū
vbo miles puberē 7 impuberē beredes i-
stituit 7 cōvbo eos substituit. hoc modo
sei impubes. 7 meū pubes beredes esto
te. vel sunt. q̃s vnanimē inuicē substi-
tuo. vel sic. 7 in idem redibit. puberem se-
pū 7 impuberez beredes facio. 7 eos sibi
inuicē substituo. q̃ substitutiōe colligo q̃
si vñ nō fuerit beres. ṽl si vñ nō moria-
tur alĩ insolidū sit. Et d̃ vulgaris qz sit
a q̃libet de vulgo. siue sit in ptate. siue nō
Et d̃ tacita qz puberē tacite vulgarē im-

puberē substituit. q̃ substitutio magis ēē
pupillaris nisi ppter adiunctā psonā. Sz
in milite talis substitutō pupillari est ppter
privilegiū militis q̃ substitutio q̃tum ad
puberē vulgaris est. q̃tum ad impuberem
pupillaris est qm si pubes hereditatē ad-
eat p pte sua nō evanescit institutō pus
facta. sed si impubes hereditatē adeat p
usq̃ expleuerit pubtatē vñ sub exp̃ssa pu-
pillari continet̃ tacita vulgaris. ff. eo. ti. l.
Nam hoc iure.

Substitutio pupillaris est q̃ soli pupillo 7
impuberi fit. Et est etiā duplex. alia exp̃s-
sa. alia tacita. Substitutio pupillaris ex-
p̃ssa fit hoc mō. iste filĩ me? impubes be-
res esto 7 si beres nō erit aut si beres erit
7 ista pupillari etatē decesserit ille beres
esto. ṽl sic instituo in beredē. T. filius
meū pupillū 7 si nō erit 7 si erit beres 7 i
fra annos pubertatē i pupillari etate de-
cesserit substituo 7 seiū. hec d̃ exp̃ssa sub-
stitutio. qz in ea omnia vba exp̃munt̃ q̃ ex-
primi oportet.

Substitutio pupillaris tacita est hec. filius
me? impubes beres esto 7 si ille non erit
iste beres esto. ṽl sic q̃s mihi beres erit
sit beres filio meo. Hec d̃ tacita. qz vba
qdā nō exp̃ssa hic tacite subintelligunt̃ q̃
exp̃munt̃ in exp̃ssa substitutiōe pupilla-
ri. nā p hanc tacite intelligit̃ q̃ si filĩ de-
cesserit in pupillari etate ille q̃ erit beres
patri erit beres filio Et debent ille pupil-
lares substituciones solis pupillis in ptā-
te p̃ntū existētib? 7 ab ipsis p̃ntib? h̃nt.
p qd evidēt pz. qz nō a m̃re s̃ a solo p̃re
sunt. cū m̃ filios nō h̃eat in ptate. Sed
nūq̃ substituit̃ ex pupillari exp̃ssa repel-
lit a m̃re pupilli. 7 succedit ipsi pupillo
m̃r. Itē q̃ est substituit̃ ex pupillari sub-
stitutiōe sit beres ipsi pupillo. Ille vō q̃
est substituit̃ ex vulgari sit beres ipsi te-
statori. Itē pupillaris tacita intelligit̃ ef-
se vulgaris exp̃ssa q̃ m̃r substituit̃ pupil-
lo. Et hoc ppter privilegiū matris. Item
eodē mō qn q̃s pupillo ṽl aliq̃ substituit̃
ppter adiunctam psonā.

Substitutio pupillaris cōpendiosa est que

Su

fit vborū cōpēdio q̄ vba in pupillari ex-
pressa sūt plūriora. Et ex hoc dī cūpēdio.
sa. 7 bz fieri hoc mō. Iustus titlū filiū
meū in beredē. 7 q̄ncūq; decesserit siue
filijs substituo ei seū. vñ sic. Iste fili⁹ im-
pubes beres esto. 7 q̄cūq; tpe decesserit
ille beres esto. q̄ substitutio tñ locū bz in
milite. de hoc in. l. p̄ab⁹. C. de impub. et
ali. substi.

Substitutio breuiloqua siue reciproca ē q̄
cōtinet duas vulgares 7 duas pupillares
substitutiones. vt cū duo impuberes insti-
tuti a pēte q̄ bz eos in p̄tate inuicē sub-
stituunt hoc mō. S. 7 T. filios meos im-
puberes mihi instituo beredes 7 eos sui
cem substituo. An qz p̄tinet ex p̄saz pupil-
larē si aliq; p̄dictorū decesserit in impu-
beri etate. m̄ impuberes decedētis oīno
repellit 7 succedit substitut⁹. Et hāc sub-
stitutionē lex appellat reciproca 7 oēs q̄
tuor expresse sunt.

Substitutio exemplaris vñ exemplaria est q̄ fit
a parentib⁹ vtriusq; sex⁹ filio furioso vel
mente capto. Et dī exemplaris qz fit ad
exemplū pupillaris substitutionis. qz sicut
pater puidet filio pupillo q̄ testari nō p̄t
de berede. ita puidet filio mente capto vñ
furioso. Et fit hoc modo. T. filiū meū fu-
riosum vel mente captū mihi beredē isti-
tuo. Et si decesserit furiosus vel mēte ca-
p⁹ anq; ad sanā mentē puenit substi-
tuo ei talē filiū suū vñ fratrē. vñ aliq; ali-
enū si deficiat filius vel frater.

Substitutio obliqua siue nō directa est fi-
deicommissaria. 7 est illa q̄ fit p̄ fideicomis-
sum vt hic. q̄cūq; vñ sine liberis decessē-
rit rogo vt ei⁹ portio ad sup̄stitū pueniat
Et qñ q̄s instituit beredē 7 eius fidei cō-
mittit vt p̄c̄ito possit eius hereditatē ad-
eat. 7 eā alteri certe p̄sone cui 7 qñ testa-
tor voluerit restituat. videlicet tali vñ ta-
li vie. vñ sub tali cōditione si decesserit si-
ne f. lq̄s. vt si forte in ea cōditiōe fuerit qz
testator magis diligit eū 7 ex testamēto
ei⁹ directo nihil cape possit. puta qz dire-
cte 7 immediate capax nō est. q̄lis ē spu-
ritus. saltē h̄ mō aliq̄d capiat 7 cōsequat

ex hereditate vel totā ip̄am hereditatem
C. ad trebel. p̄ to. q̄si. 2. ff. e. ti. in mulq̄ lo.
7 in. c. Raynuci⁹. 7. c. Raynald⁹. de test.
Et nota qz in substitutionib⁹ fideicommissa-
rijs locū bz quartarū deductio. in direct⁹
aut nō. c. Si pater. de testa. li. vj. vbi ē ca-
sus. 7 ibi vide glo. de his substitutionibus
est glo. in. c. Raynuci⁹. p̄al. 7 insti. de vul-
ga. 7 pupil. substi. p̄ totū.

Substitut⁹ beres. Re. q̄. s. Beres substitu-
tus. Et nota qz in oībus substitutionib⁹
p̄mo p̄cedere dī institut⁹ sicut prim⁹ gra-
dus. 7 postea poni debet substitutio vt se-
cund⁹. Hinc est qz dī institut⁹ p̄mus be-
res 7 substitut⁹ secund⁹. l. cū pponas. C.
de bere. insti.

Subbaptari est rē venalē pponi basta sup-
posita qd̄ frequens est circa p̄dia q̄ nūci
aut vñ censent fisco vacare. 7 sic p̄ subba-
stationē plus offerenti debet.

Subsidiaria actio. Re. s. Actio Subsidiaria.
Subpunctare lram est eā damnare p̄c̄tis
suppositis. vt qñ littera sup̄flua inferius
punctat vt habet supra de lra C. in vbo
cancellare.

Successio qñq; fit de capite in caput. 7 qñ
qz de gradu in gradū. fm̄ Azo. in sum. de
succes. edic. C. 2. ff. eo. ti. l. j.

Successio de capite in caput. est cū deficiē-
te p̄mo capite liberorū. ori⁹ secundū ca-
put agnatorū. 7 isto deficiēte succedit ter-
tiū caput cognatorū. 7 cognatis deficien-
tibus succedit quarto p̄ ordinem vñ vñ
7 mulier vñ vñ. vt. C. in ti. vñ vir 7 vñ.
auc. p̄terea.

Successio de gradu in gradū est qñ plures
p̄sone sunt in eodē capite in diuersis gra-
dibus. vna p̄or altera posterior. Nā po-
re repulsa spe vel repudiatione sequens
succedit. vt. ff. de succes. edi. l. j. 7. C. eo. ti.
p̄ Azo. in sum. Et ad pleniorē. s. doctrinā
successionū ab intestato sic est distinguē-
dū. Aut dubitat q̄liter descendentes suc-
cedant ascendentib⁹. Aut qualiter ascen-
dentes descendentes. Aut qualiter col-
laterales collateralib⁹. Primo casu aut
sup̄sunt legitimī 7 naturales. aut legiti-

mi et naturales. aut legitimi tñ. aut adoptiui. aut naturales tñ. aut natu ex illicito coitu vt spurij zc. Si legitimi et naturales. aut supsunt tñ filij pñmi gradus. aut vltiores. Primo casu aut oēs emancipati. aut oīs in pñte sunt. et tunc iure veteri et nouo succedunt equalit sublatā differentia sex. vt. l. xij. tabu. et insti. de bere. q. ab intesta. dese. §. emancipati. C. de suis et legi. bere. l. vi. in auc. in successiōe. ibidē. Aut supsunt qdam emancipati et qdam in potestate. et tunc iure veteri digestorū vocabant emancipati de iure pñto. rior exites in pñte. et de iure ciuili oēs eq. liter. licet diuersis iurib. vocarent. C. de legi. bere. l. meminim. ibi. Cū igit pñorē filiū emancipatū zc. ff. de bo. poss. l. sed cū patrono. §. bonorū. In iure vñ auctēti. corū vocabant etiaz emancipati cū suis eq. liter. vt in auc. de bere. q. ab inte. deser. §. reliquū ibi. In illa zc. Si vñ supsunt vltiores. aut erant concepti viuēti eo de cui. hereditate agi. aut eo mortuo. si eo viuēte. aut nascunt eo supstite p. quē cōiungunt. aut pñtat eos excludi si velit ille adire hereditatē. qz pñcedit eos in gradu. §. si nolunt vel nō possunt. qz moritur anteq. adeant vocant vltiores p. eū cōiuncti. et si soli et eodē gradu vocant eq. liter si cū patruis vocant in stirpes iure veteri et nouo. Idē si nascunt mortuo pñe. qz paria sūt eū nō esse mortuū. et repudiare. et cū mori anteq. repudiat. si nō erāt cōcepti mortuo eo de cui. hereditate agitur nec pñtorio nec ciuili iure vocant. nec excludunt sequētes. vt h. oia euident. p. bant. C. de suis et legi. beredi. l. nepotes. et in auc. in successiōe ibidē pñl. et insti. de bere. q. ab inte. dese. §. cū fili. et in autē. de bere. q. ab intest. dese. §. reliquū. pñl. coll. l. x. ff. de iniust. rup. irri. te. l. si qz filio. Sane tñ hec intelligant esse vera nō ex q. litate tituli. C. de bis q. an app. ta. l. vnica. et de cadu. tol. l. j. §. in notissimo eo casu qñ ius cōpetebat adulto filio vt. C. ad sena. pñl. orpbi. l. vi. pñdicta. pñcedit si nascunt eo existente in pñte p. quē cōiū.

gunt. Sibi sit emancipat. et nepotes repōnant. l. remaneāt in potestate ei. de cui. successiōe tractat. Cōsiderato iure antiq. pñferunt nepotes. §. pñdictū de cōiungen. dis cū emancipato liberis ei. vocant fil. et tantū pñsequit filij. qñtū oēs nepotes ex eo nati. vt apparet. ff. de cōiungen. cū emāci. l. ei. §. inter ipm. et ff. de pñra tabul. l. j. §. q. habeant. et l. q. bz. et l. cū emancipatus. §. si pñ. Sz iure nouo auctenticoz. pñferunt filij. qz pñores in gradu cū sublata sit differētia patrie pñtis. Et sic est correctus ille titulus de cōiungen. cū emāci. vt notat eo. si. li. j. in pñ. et C. de suis et legi. bere. l. si. et auc. in successiōe ibidē. qd. itelliget ibi dñ nā titulus ille adhuc bodie manet fm. Jaco. de raueñ. als. de rauai. sex q. ad successiōes ex testamento. Si autē mortuo ascendente supsunt descēdentes legitimi tñ. vt adoptiui. tñc si dñt in adoptionē descendentib. p. lineā masculinā vel femininā succedūt eis ex testamento et ab intestato exheredati habent qñrelam. Si dñt extraneis in adoptionē. aut mortuū pater adoptiu. testat. aut in testatus. si testat. regularit nūb. relinq. cogit. Fallit in casu si arrogat. sic impubes cui cogit qñta relinq. ex cōstitutiōe viui pñj. vt. l. papinian. §. si qz. ff. de offi. testat. ita simplr dixit Dy. Sz qd. si erat fact. pubes an debeat sibi qñta dic vt nō. C. de adop. l. j. Si aut mortuū pñ adoptiuus intestat. aut sine legitimis et naturalib. et tunc fm. oēs succedūt adoptiui. aut extātib. legitimis et naturalib. et tñc reprobata qñdā opīniōe q. dixerūt cōtrariū vocant etiā cū legitimis et naturalib. eq. liter. si tpe mortis repñant in pñte. h. pñbāt. C. de suis et legi. bere. l. si. Tercio casu qñ mortuo ascendente naturales tñ supsunt. aut extātib. legitimis. aut nō extātib. pñmo casu aut decedit pater testat. aut intestat. Si decedit testat. tñc pñt eos instituerē in vñcia. vt in l. et in auc. ibi posita. C. de natu. libe. si intestat. i. nūb. succedūt. sed alunt. vt in au. de natu. libe. §. Si vñ. et C. de natu. libe. auc. l. j.

Secundo casu qñ nō extantib⁹ legitimis filiis naturales supsunt extantib⁹ pentic⁹: aut nō extantib⁹. Si extāte. aut decedit testat⁹: tūc pōt naturales instituere in soli dū parentib⁹ relinqñdo legitimā. aut ite stat⁹: nō supsit cōiun⁹ legitima: tunc succedūt in duas vncias. vt in auc. l. 3. pal. Quarto casu qñ supsit spurij. aut tractatur de successiōe linee paterne aut mīne. Si patne spurij ex illicito coitu nati nulli succedūt in auc. Qui mo. na. ef. si. §. vl. Si materne. aut tractat⁹ de successiōe matris. aut successiōe cōiunctor⁹ p mīnem. Si matris. aut nō est illustis. aut illustis. Si primū vicz non illustis. aut supsunt spurij vulgo qñti. aut supsunt spurij incestuosi vel nepbarij. Si sunt vulgo qñti: succedunt matri indistincte. vt. ff. ad turpil. l. 1. §. j. Et insti. eo. ti. §. Nonissimo. Si sunt suscepti ex dānabili coitu nō succedunt. vt in auc. q mo. na. ef. si. sui. §. si. Si vō mater est illustis tūc aut extantibus iustis filiis aut nō. Et dic. vt. C. ad sena. cōsul. orpbi. l. si qñs. Si vō de successiōe cōiunctor⁹ p matrē indistincte succedunt. t eis succedit. vt. ff. vñ cog. l. si spurij. 2. l. in hac pte. Secundo casu principalis. qñ agit qualis ascendentes succedāt. aut sepest pīz mater vī mat tñ. aut vterq; si mul cū fratrib⁹ vtrin⁹ cōiunctis. aut cū cōiunctis ex alia pte tñ. aut supsunt au⁹ vt auia vna cū frīb⁹. Primo casu iure vterij pferbat⁹ pīz matri si filius fuit in potestate. qz olim occupabat iure peculij. et qz erat agnatus. mī vō cognata. vt. ff. ad turpil. l. vl. Item hec erant tunc vera in naturali t legitimo pze. sec⁹ in naturali tñ quē nō bz in ptate. t sic nō bz bñficiū manumissoriū. Itē sec⁹ in legitimo. vt. ff. ad turpil. l. si patrē. bodie vō fili⁹ bz here dē t nō occupat iur. pecu. vt in auc. de bere. q ab intest. de se. §. j. Itē sublata ē differeñcia agnatiōis t cognatiōis. vt. e. ti. §. nulla. t ideo pīz t mī pariter vocant. vt C. ad turpil. in auc. de functo. secundo casu locū bz insti. ad sena. cōsul. orpbi. §. j. qz bodie simul vocant in portiones viri-

les. vt in auc. de bere. q ab intesta. ve. §. cōsequens. t in autentico de functo. pal. Tertio casu pferat⁹ pīz t mī fratrib⁹ cōiunctis ex altera pte tñ. vt in auc. pal. de functo. rē. Quarto casu est opinio inter Bulgariū ex vna pte. t martinū t Iohannez pītib⁹ ex altera. vt in tam alle. aut. de functo. Tercio casu principali cū tractat⁹ de successiōe collateralī aut sunt frēs vtri⁹ qz cōiuncti tñ t succedunt. vt. ff. de suis t legi. bere. l. 1. §. j. §. vl. aut supsunt cōiuncti ex altera pte tñ. vt vterini tñ vel cōsanguinei tñ. tunc aut supsunt ex legitimo nati matrīdō aut nō. Si pīz tñ succedunt. vt. C. de suis t legiti. bere. auten. post fratres. Si secundū aut sunt cōiuncti p patrem tñ t nō succedunt. vt in autent. q mo. na. ef. sui. §. filiū. Si p matrē succedunt etiam spurij. vt ex vulgo qñti vt. ff. vñde cogna. l. ij. aut supsunt vterini tñ t cōsanguinei tñ. t tunc pariter succedūt in bonis a se qñtis. qz cognatio bodie ab agnatione non differt. vt in autē. post frēs pal. Sed in bonis quesitis a patre pferunt⁹ cōsanguinei t in qñtis a matre pferunt⁹ vterini. vt. C. de suis t legit. bere. l. de emancipatis. Et in hoc nō remanet illa lex incorrecta aut supsunt vtrini⁹ qz cōiuncti cū cōsanguineis tñ vel vterinis tñ. t pferuntur vñdecunq; qñtis. vt in autē. Itaq; C. cōia. de succel. Mā duplici iure vtunt. vt in corpe vñ sumunt aut supsunt frēs t filij fratru. t tūc succedunt eadē distinctiōe seruata vtrin⁹ cōiunctor⁹ t nō cōiunctor⁹. vt in autē. cessate. C. de suis t legi. bere. dic vt ibi. vt supsunt etiā nepotes fratru vt vteriores. et tūc q prior est in gradu potior erit i iure auten. post fratres pal. fm Dy. cui⁹ fuit hec distinctiō paucis p Cy. additis q hāc ponit ad lram. C. cōmunia. de succel. in auten. itaq; palle. Et vā sup. c. auctoritate. de cōcel. pben. lib. vj. Ex dictis de successiōe hereditaria talis orit⁹ qñtio. Vtrū q pferant⁹ in successiōe inter pueros fratris ex matre tñ ex vna. t inter pueros filii sororis patris: vel pueros filie fratris

p̄is. aut pueros filij sororis patris p̄tib⁹
ex altera. In hac q̄stioe incidens casus
est talis q̄daz b. fuit frater ex pte matris
t̄m cuiusdā g. vxoris b. idē b. cū quadā k.
famula sua generauit duas filias in sta-
tu soluto. de post p̄traxit b. cū k. m̄imo-
niū. z ipsa k. in celebratōe matrimonij su-
as tenuit filias sub m̄atello. surgit ex hoc
questio an ille filie sint legitimate. z pos-
sint succedere vel ne. Et r̄ndet q̄ sic. vīz
q̄ sint legitimate z succedunt ac si fuisset
legitime a p̄ncipio generatiōis. fa. §. du-
bitatū in autē. de incest. nup. col. ij. Quia
legitimati p̄ subsequens m̄imonij b̄nt
om̄s successiones q̄s b̄nt illi q̄ sunt ab in-
itio legitimiz naturales ita dicit Bar. in
§. dubitatū. p̄al. facit etiā. §. trib⁹. in auc.
q̄. mo. na. ef. sui. v̄si. reliquū. col. vj. vbi di-
cit Bar. q̄ tales sic legitimati efficiunt p̄
mogeniti. siue postea alij liberi nascāt ex
eodē m̄imonio siue nō. z succedunt illis
p̄sonis q̄bus succedunt illi q̄ ab initio le-
gitimi nati fuerunt. facit ad b. l. cum q̄s.
C. de natu. li. z in f. de nup. §. si. vbi glo.
sup̄ vbo interdictū cū glo. pe. Itē in. c. tā-
to. in p̄n. q̄ si. sint legi. Et ad q̄stionē p̄nci-
palē. q̄ in casu p̄nti pueri filie sororis pa-
tris pueri filij fratris p̄is. z pueri filij so-
roris patris sunt in eodē gradu. t̄nc filia
fratris ex vna pte p̄ferē in successione pu-
eris supradictis. p̄z b. C. de legi. bere. aut
post fratres. cū si. vbi d̄r. Q̄n de suuct⁹ nō
relinquit fratē vel sororē ex vtroq̄ parē-
te. nec eorundē fratris z sororis liberos:
extunc p̄ferunt in successiōe fratres z so-
rores ex vna pte. z eorundē liberi. z sunt
in gradu viciniōri q̄ pueri supradicti. scz
filie sororis patris z pueri filie fratris pa-
tris. z filie sororis patris vt in auc. de be-
re. ab intesta. veni. §. reliquū. z. §. illd pa-
lam. Idē dicit Bar. de salice in auc. post
fr̄es. p̄al. z p̄ba. C. de legit. bere. in autē.
post fr̄es. ij. vbi habet q̄ post fr̄es z soro-
res z eoz liberos succedunt p̄mo. alij fm̄
ḡdus suos. Nam puer fratris ex vno pa-
rente est in tertio gradu cōsanguinitatis
sed supradicti pueri sūt in quarto gradu

z qui viciniōri est in gradu p̄ferē in suc-
cessione. ergo zc.

Suffragiū est. p̄prie patrociniū qd̄ p̄stat ad
uocat⁹. aut cōsiliū. vel seruitiū. xij. q. ij. suf-
fragia. Q̄nq̄ ponit p̄ salario qd̄ debetur
aduocato. fm̄ Azo. C. de suffra. Q̄nq̄ ē
cōsensus in sc̄ptis redact⁹. s. cū d̄r. ego b.
nole p. in p̄latū. z sic sumit de elec. c. ppe-
tuo. li. vj. Est etiā auxiliū dep̄catiōis pro
aniabus factū. z sic sunt quattuor modi
suffragandi p̄ aniabus. ad quos oēs alij
ducunt. s. ozo b̄tōz hoim. siue amicōz. ie-
iuniū. elemosina. z sacramentū altaris.
vñ. Missa p̄ces. dona. ieiunia q̄tuor ista.
Absoluit aias. q̄s purgās detinet ignis.
de b̄ vide gl. in. c. cū creatura. de cele. mis.
Sup̄ bec p̄positio de suo significatio signifi-
cat in iure ypotbecationē. z p̄ hoc si testa-
tor legat. Annuo decē sup̄ tali fundo. sen-
sus est q̄ ipm̄ fundū ypotbecat p̄ illo le-
gato. z idē in p̄missione. nā ypotbeca d̄r
ab ypos. i. sub z thesis positio. q̄si suppo-
sitio. Itēz dictio sup̄ q̄nq̄ non significat
ypotbecatōz q̄n aliqd̄ impedit. x. gra. Cō-
cedo tibi decē annua sup̄ tali re. trāsserēs
in te d̄nūm ex hac cā p̄ translationē do-
minij impedit ypotbeca. vt in. l. p̄ign⁹. ff.
de re iudi. Itē dictio sup̄ q̄nq̄ ponit p̄
de. vt in. c. sup̄ spoliatōe. de ordi. cog. c. su-
per l̄ris. de resc̄. c. sup̄ eo. de elec. z sic di-
cit Alexander. Cū sup̄ est p̄ de zc. Q̄nq̄
ponit p̄ p̄ter. vt nota. in dictis iurib⁹.

Suffragari. i. auxiliari. In dicunt suffraga-
nei. i. auxiliarij diocesanōz ep̄oz. de elec.
ca. suffraganeis vbi ep̄i diocesani dicunt
archiepi metropolitani. z p̄nt eo t̄m p̄fir-
mato nōdū cōsecrato. nec palliato de m̄a
dato ei⁹ cōsecrari. vt ibi d̄r.

Supinū bz duos casus t̄m. accusatiū z ab-
latiū. in ablatiū significat terminū a q̄
vt minor natu. vt in. l. iij. §. minorē. ff. de
mino. nā t̄ps legis cōputat a t̄pe natiuita-
tis. vt a termino a quo. Sz in accusati-
uo significat t̄minū ad quē. rō. qz volun-
tas defuncti. s. cū obtēperari est terminus
ad quē. z nec isto casu nec p̄cedenti. signi-
ficat p̄ditionē. qz nihil qd̄ suspēdi possit

subest. Supinū ergo in vtroq; casu. s. ac-
cusatiuo ⁊ ablatiue sumptū de se solo nō
importat cōditionē nisi addat ei verbū
vel participiū futuri tps. vt vērurus vī-
turus. tūc em̄ ex adiuncto qđ p̄tinet eūē-
tum. cōditionē significabit. sed nō ex suo
p̄prio significato quo tantū significat ter-
minū a quo vel ad quē.

Supficiales edes sunt q̄ in solo pducto vī-
empto sunt posite. q̄z. p̄pinqtas seu p̄p̄i-
etas ciuili ⁊ natura i iure ei⁹ est. cui⁹ ē so-
lū. vt. ff. de supficie. l. ij. vel edificia sup so-
li faciē facta. puta qz dñs soli ex locatiōe
cōcessit sup solū suū edificia fieri.

Supficie. de superficie in rem actio. Req̄.
supra. de Actionibus.

Suppeller est domesticū p̄fāmiliās istru-
mentū in quo cōtinent mense. cipbi. sce-
phalia. subtellia. cultra. impiria. vasa. ora-
ria. aquaria. pelues. aqnaria. traba. vasa
estuaria. vulgaria. i. ad certū officiū attri-
buita ⁊c. instrumēta dom⁹. vt scribit Pō-
ponius. Dicit aut̄ suppeller vt labeo ait
qz hī q̄ in legatiōe mittebant secum sup-
pellectiles deportabāt. vt in. l. labeo. ff. de
suppelle. lega. Que aut̄ cōprehēdant sub
vocabulo suppellectilis determinat Bal.
in. l. in legatis. C. de lega.

Supplicarij dicunt qui ob aliqđ delictum
enorme in publicū deuoluūtur erariū. q̄
deuolutio dī bonorū publicatio.

Supplicatio est petitio venie p̄oris errorū
Vel est quedā benignitatis ipsius supio-
ris imploratio. Et ponunt tres differētie
inter supplicationē ⁊ appellationē. vt in
glo. iij. c. ex lris. de in inte. resti. Et sumit
supplicatio stricte p̄ ea que porrigit ad-
uersus sniam q̄ petit reuocari. Quis als
capiat large p̄ qualibet precū porrectōe
Et ponit Butri. quartā differētiā. qz nō
licet terciō appellare. sed bene licet terciō
supplicare. quā differētiā Jo. an. quem
sequit̄ Bar. reprobāt. dicēs. But. errat
se. qz sic intelligit̄ q̄ post duas supplecati-
ones terciā admittit̄. tūc est dī casum. l. si
aduersus. C. de p̄ci. impe. offe. si secundo
intelligit̄ post duas snias latas in cā ap-

pellatiōis licet postea loco tertie snie fa-
cere supplicationē. Itē falsum est. qđ qñ
nō licet terciā vice appellare. nec licebit
supplicare. Alia differētia licet in appel-
latiōe a snia diffinitiuā secus tñ in inter-
locutoria nō sit necesse exprimi cām ali-
quā. tñ in supplicatiōe necessario apponi-
tur causa saltē colorata als supior nō de-
bet admittēre supplicationē. Itē differt
qz solus princeps supior cōcedere h̄z sup-
plicationem. sed appellatio etiam fit ab
inferiori.

Surreptio est repentina ⁊ festina alicuius
falsitatis suggestio. Et dī a sub ⁊ repo. de
hoc notat in. c. sup lris de rescriptis.

Suspensio excoicatio. ⁊ exiliū differūt. qz po-
test suspēsus sine peccato cōicare alijs ho-
minib⁹ ⁊ alij sibi. secus in excoicatiōe ⁊ ex-
ilio. que tñ differūt inter se. qz excoicatus
pōt manere in ciuitate licet priuēct boim
cōione. sed in exiliū missus expellit̄ taz a
ciuitate q̄ a cōione hominū. vt suspēsus
celebrās p̄petuo deponi debet. c. vt cleri-
corū. de vi. ⁊ ho. cleri. ⁊ c. clerici. ⁊ latores
de de. excōmu. ministran.

Suspēsum dī id qđ excedit domos vel vl-
tra eas extendit. Qđ si ceciderit ⁊ alicui
nocuerit vl dānū intulerit in via publica
eūti tenebit dñs dom⁹ illi⁹ dī qua dānū il-
latū est. vt. ff. dī bis q̄ deiec. vl effu. p totū.
Suspect⁹ dī qua nō ex fide administrat.
vt insti. de suspec. tuto. §. suspect⁹.

Suus quis dicat. Cū dicit̄ qđ p̄sequi iniū-
riā suorū. vide in. c. decetero. de test. ⁊ i. l.
si femina. C. ad turpil. Itā dī ille q̄ etiā
admittit̄ ad successionē ab intestato siue
iure agnationis siue cognatiōis. de q̄ etiā
in. l. negāda. C. qui accu. nō pos. canonī-
zata. iij. q. xj. c. neganda. Bal. ⁊ moderni
dicunt illū esse suū pro quo pōt qđ agere
sine mandato cū sola cautione de rato vt
sunt omēs agnati. cognati. filij. liberti. pa-
troni ⁊c. Contra quos nō pōt qđ cōpelli
testificari in causa criminali. vt notat in
c. de cetero. palle. Item aliter capit̄ cum
qđ dī esse suus. l. sue mētis. vel apud se vt
in. l. fulcini⁹. §. adeo aut̄ latitatio. ff. q̄ ex

casu. in pos. Et est ibi pulcer modus loquendi qd furiosus. ebrius. dormiens. papillus. etc. dicitur non esse suus nec patitur venditionem alio vendicationem. de qua ibi. Nam non se occultat qd suus non est. ut in. S. adeo. pal. Item suus est verbum ambiguum. Ideo dices suum non esse adicere debet neq; sibi coe. ff. de ver. signi. l. pupillus. in fi. etc. et sic quod proprium est meum dici potest. ut. l. serui electione. S. adeo. ff. de lega. j.

De Tabellarius siue

tabellio. est publica persona sacro astricta in ciuitate ut rationes et acta in formam publicam redigat a principe ad hoc officium deputatus et confirmatus. Vel sic est persona publica habens officium scribendi instrumenta super contractibus vel alijs rebus ad faciendum fidem super eisdem. et tabellionatus officium per beneficium subtrahit neminem appellatiōe postposita interdici debet clericis in sacris ordinibus constitutis. c. sicut. T. ne cler. vel mo. Et dat ibi glossa rationem quia genus negociationis est. Et finaliter tenet glossa. qd in causa ecclesiastica vel spirituali potest exercere officium. ut. c. qm de p. ba. 2. xxv. q. ij. Multorum. Item tabellio debet esse requisitus et rogatus. ut in Spe. d. instru. ed. l. ij. v. si. Sed pone. et. l. ij. in prima columna. ut est glossa. in verbo requisitis in cle. romana. de iur. iur. Item tabellio compellitur conficere instrumenta si roget. Sed pone mandato superioris non vult conficere quod erit. Respondetur qd prius officio tabellionatus secundum Bal. in l. prouidendum. C. d. postula. Et est ratio quia est seruus publicus. hoc tamen limitatur nisi una cum officio notaria tus habeat aliud officium amicum. et illud per antiquum exercuerit. tunc enim inuitus rogari non potest. Casus est unicus et singularis ut ibi notat Angelus in l. j. C. de tabulis. l. i. p. Sed queritur verum tabellio quicumque vult possit renunciare officio tabellionatus. Respondetur qd non. Respondeo quia nemo potest renunciare suo officio nisi in manu superioris concedere.

tis. l. legantis. ff. de offi. presi. c. admonet. de renuci. 2. c. qd in dubijs. eo. ti. Bal. ad hoc inducit. l. filijs. ff. de fur. Item queritur an tabellioni cui tempore rogatus fuit solum de mercede confectio instrumenti debeat iterum solui quando pars velit habere copiam instrumenti. Respondetur qd sic. glossa. est no. in l. fi. S. exemplaria. C. de principi. agen. in re. l. ij. qd est menti tenendum secundum Lo. de roma. qd quotidianus. Cetera quod plura vide supra de. 3. 2. M. Et quot personis equiualeat tabellio in fide scriptis adhibenda est glossa. in verbo duos viros. in. c. qm contra falsam de. p. bati. Et nota licet sacerdos non debeat exercere officium tabellionatus. c. sicut te. palle. tamen si conficit valet secundum Bar. in l. vniuersis. C. de ed. Sed pone. sacerdos scribit legatum sue ecclesie ut tabellio. an talis scriptura valeat et probet. respondetur qd sic. c. cum inter nos. de re iudi. vbi determinat Bo. an. et p. bati. qd potest esse testis. c. Rainocius. de testi. non ob. qd pater non potest conficere instrumentum per filio. ut est glossa. singularis. in l. i. in pubertis. S. j. ff. de falsis. qd non est eadem ratio in patre et sacerdote. Item puniatur tabellio qui accipit aliquid etiam a sponte soluente ultra proprium salariū secundum Bal. in auct. sed bodie. C. de epi. et cle. Item scribens falsum instrumentum imunitatis debet puniri pena ignis. Casus est in l. j. C. de mu. et coce. l. i. x. Et describens illicitum instrumentum perdit manum. c. imperialem S. scriba. de probibi. alie. per Fredericum Item scribens instrumentum usurarium est prius. et non potest amplius conficere. et potest pronunciari infamis secundum Hostiensem. in sum. de vsur. in fi. S. si. ver. qd de notario et Archidiacono de hoc. xxxv. di. c. sicut.

Tabularij etiam secundum Accur. sunt qui faciendis publicis instrumentis publice presunt in singulis ciuitatibus. Respondeo supra Scribe. et. xxxv. q. i. de. i. q. S. potest. ad fi. 2. C. de tabula. libro. x.

Tabernarius dicitur qui tabernam exercet. vnum vendens.

Tabule testamenti in devocate sunt. quia autem

cartarū vsum in tabulis tam testamenta
q̄ epistole scribebant. quarū portitores
tabellarij vocabant. fm̄ 318. li. v. Et ta-
bule testamēti pprie sunt testamentū edi-
tum in scriptis signatū z pfectū. Sed ab
usuue etiā illa testamenta vel tabulas ap-
pellamus q̄ falsa sunt z illicita. fm̄ 230.
in sum. C. de tabu. ergi.

Taciturnitas est quādoq̄ habenda pro cō-
fessione. Etiam quādoq̄ tacitū habet. p
expresso. ff. si cer. pcta. l. cūz quid. z. c. gra-
tum. de offi. dele.

Tacere hoc verbū de se nec significat p̄sen-
sum nec dissensum. sed tenet mediū. unde
no. q̄ est dare cōsensum. dissensuz z me-
diū. qd̄ nō est cōsensum. nec dissensus. vel
aliter. Itā habem⁹ velle z nolle. z mediū
qd̄ nō est velle. nec nolle. nā velle ē cōsen-
tire. nolle est dissentire siue resistere p mo-
tū animi. vñ in virisq̄ scz velle z nolle est
mot⁹ animi ad b̄ q̄ vult vel nō vult. i. re-
sistit. S3 nō velle siue nō nolle est cū nul-
lus est mot⁹ animi ad vñ vel ad aliud.
p vel p̄tra. facit. l. j. in. S. scientiā. ff. de tri-
buta. act. vbi dicit Sulp. Sciam hic eaz
accipim⁹ q̄ bz volūtate. S3 vt ego puto.
nō volūtate. s̄ patientiā. nō em̄ velle de-
bet dñs. sed nō nolle. si em̄ scierit. z nō. p
testat. z nō p̄tradicit. tenet tributaria ac-
tione. si nō dissentit. nō tenet illa actiōe.
tenet aut si p̄sentit. etiā si nō p̄sentit. si tñ
nō dissentit. vt ibi d̄. Sequit̄ ḡ q̄ tacere
de se nec p̄sensum nec dissensuz significat
Quāq̄ aut sic. qñ significat aliū d̄ sumpto
quis pbabili medio pcludit tacentē con-
sentire vel dissentire. verbi gr̄a. Facta lo-
catōe p̄dij rustici vsq̄ ad annū. finito an-
no tacete locatore conductor remanet in
fundo. cōcludit rem recōduxisse pro alio
anno. z si p̄ma locatio erat ad mai⁹ tps.
puta qñquenniu. secūda videt̄ facta tñ
p illo anno. In p̄dij. etiā vrbaniis videt̄
facta noua locatio. sed aliter q̄ in rusticis
qz tñ. p tpe q̄ ibi habitat. nisi p̄ma loca-
tio esset facta in scriptis. qz tūc secūda nō
videt̄ fieri. eo q̄ nulla scriptura iteruenit
que videt̄ requiri sicut in p̄ma. l. itē querit̄

S. si. ff. de loca. z cōduc. Patet ḡ ex hoc q̄
tacens habet. p cōsentiente. ratio sumit̄
ex sciētia z patiētia inhabitatiōis. S3 ibi
facta locatione ad annū. si in fine anni lo-
cator efficit̄ furiosus. z eo existente furio-
so anno finito cōductor remanet. dicit te-
xtus q̄ cōductio nō renouat̄. z sic tacere
nō significat cōsensum. l. cūz ad certa. ff.
locati. quia nō potest pcludi in furioso cō-
sensus. certū est em̄ q̄ nō habeat consen-
sum saltē validum ad disponendū min⁹
ex patientia sua concludit̄. Et licet ex pte
cōductoris remanētis bene concludatur
cōsensus. nō tamen sufficit ad cōtractum
nisi cōcurrente cōsensu p̄oris locatoris. q̄
nō concurrat ppter fauorē. Item pater p
vota dotalicio noie filie potest agere si fi-
lia non dissentit. Et si filia est furiosa pōt
agere. quia tunc nō dissentit. licet etiā nō
p̄sentiat. l. ij. S. volūtate. ff. solu. ma. Nec
ob. tex. ibi dicens q̄ creditur cōsentire. qz
debet intelligi q̄ verisimile est q̄ cōsenti-
ret si furiosa nō esset. vt censet̄ consentire
quo ad effectū. qz quo ad materiā illi⁹. S
idem est effectus filiā nō dissentire. z eaz
cōsentire. cū vtroq̄ casu pater agere pōt
sit. licet quo ad rei veritatē nō consentiat
nec dissentiat. Item res animo furandi
surripit̄ taceti. z pone absenti hoc tacere
nō significat cōsensum nec dissensum. q̄a
nihil mouet animū ad p̄sensum vt dissen-
sum. z tñ hoc nō ipedit furtū cōmitti. licz
furtū dicat̄ p̄tractio rei aliene dñō inuito.
sed subaudi. vel nō volēti. ptz. qz furioso
dñō fieri pōt furtū. licz vere inuit⁹ nō sit
sed vere nō volēs est. Nec ob. S. vetare. i.
l. q̄ phas. ff. de fur. vbi d̄. Vetare d̄ q̄ nō
cōsentit. vt supra de filia furiosa. qz veta-
re videt̄ quo ad effectū. vel d̄ q̄ reuera
dissentit dissensu generali. quo q̄libz vult
res suas retinere. z nō surripī. z dissentit
sibi eas auferri. z iste dissensus qui semel
fuit in aio semp videt̄ pseuerare. Et ḡ ab
sens. dormiēs. ignorans. furiosus. dissen-
tire videt̄ dissensu generali. et veniēte ca-
su particulari. habet p̄ particulari dissen-
tiente. z sic in furtu necessario nō requirit̄

voluntas vel dissensus. sed sufficit non consensus. ut patet in spe furioso et in infante qui nunquam habuerunt motum animi in dissensum. Item si frater unus rem eodem cum alio fratre suo ipso prece et tacite donat uxori sue scilicet donatis alter frater tacens videtur consentire. et sic valet donatio pro parte illius tacentis et non pro parte donatis. quia inter virum et uxorem est. ut in l. si seruus cois. ff. de do. inter vi. et vx. Item si sciens creditore et tacite debitor vendit pignus. non ideo videtur creditore pignus remittere. l. sicut. ff. non videtur. ff. qui. mo. pig. vel hypothec. sol. quia ex illo actu non potest inferri consensus creditoris in iure pignoris. nec ex illo actu ius creditoris leditur. Item si vendis fundum in quo habeo ius seruitutis paritate rationis.

Tacite intellectum diuersimode capitur in iure scilicet pro modo dispositionis. pro ditionis. vel aliter puta ex diuersificatione significati. vel cum conclusionem. ubi gratia. in tractatu societatis facta conventionem quod unus sociorum habeat duas partes lucris. intelligitur etiam tacite quod habeat duas partes damni. Et hoc tacite intellectum capitur pro modo dispositionis seu puentidionis ut in. ff. illud. insti. de socie. et sumitur significatum ex equi mente paciscentium in tacito et expresso. Item ibi procedendo ostenditur intelligitur procedi iter ad illud. Et hoc tacite intellectum sumitur etiam pro modo dispositionis sed non principaliter sed accessorie seu persecutiue. ut in l. iij. ff. de serui. ru. p. Res. quia in itinere nulla est utilitas nisi in quantum deseruit ad aqueductum. Item ibi promitto partem filie vel fructum fundi intelligitur si nascantur. l. interdum ff. de h. ob. quia nisi nascantur nihil est in legato vel puentidione ei sic utilis esse non potest. Item ibi debitor sub pditione acceptum ferit simpliciter intelligitur tacite si pditione debitor extiterit quod ad effectum acceptilationis non quod ad dispositionem ut l. sub pditione. ff. de accepti. Item ibi promitto tibi. x. intelligitur si petieris non pro modo pditionis sed pro modo amonitionis et interpellationis ut ante non sum in mora postea sic. l. si cum petieris. ff. de h. ob. Intra. l. mora. ff. de usu. Res. quia debitor non est in mora retinendo debitum volente creditore

sed eo inuito quando fit interpellatio. Item ibi patronus opas stipulat a liberto simpliciter intelligitur cum fuerint indicte quod adiectio requiritur in opibus sicut in alia stipulatione intelligitur cum petieris. et est ratio. quia patronus stipulat opas ad utilitatem suam.

Tacite inesse multipliciter contingit. ubi gratia Conuenio cum depositario propter amissionem rei depositae non agam contra ipsum. In ista conventionem tacite inest vel continetur remissio. quia si pro doli prodidit agere non possum depositum. Sed pono. facio conventionem quod non agam de dolo dicitur textus. quod non valet conventio. et sic valet tacita remissio. et expressa. non. l. si vnus. ff. illud. ff. de pact. et sic expressio eorum que tacite insunt nihil ibi operatur. Res. quia expressum aliter significat. quia in primo casu significat remissio doli non simpliciter sed putat continetur in obligatione siue actione depositi. Ideo pro dolo non potest agi actione depositi. sed alia actione. scilicet rei vindicatione quia dolo desinit possidere vel actione de dolo. Sed in secundo casu dolus simpliciter remittitur Et sic si conventio teneret non posset pro dolo agi aliqua actione. et sic remaneret ipse nita. Res. non remanet puentio. quia daretur occasio delinquendi. ut l. conuenire. ff. de pact. do. Item ibi. cedo rem pro cario simpliciter tacite intelligitur quod durat donec volueris siue reuocaueris. l. si de pro cario. ff. etiam morte mea non finit. l. iij. ff. locati. quia in pro cario simpliciter pcessio intelligitur voluntas. scilicet quod pro voluntate contraria siue reuocationem non perseueret. et quod perseueret donec reuocet. sed morte non reuocat. igitur perseuerat. Sed quando concedit quod diu concedes volueris tunc significat quod durat quod diu voluntas adest. Sed morte quod desinit velle. Ideo tunc finit pro carium. Item ibi iudex pdenat quem pena capitis siue deportationis ad quam tacite sequitur pena ademptionis bonorum. Pone. condennatus appellat pendente appellatione mouit ipsa pena principalis tollitur et etiam accessoria scilicet ademptionis bonorum. Tunc morte illius pena principalis scilicet deportationis tollitur. et etiam accessoria. scilicet ademptio bonorum. ut in l. iij. C. Si pen. app. mors

interue. Ratio. quia tacitū intelligit ac-
cessorie 2 cōsecutiue mō sublato pncipa-
li exp̄sso aufert 2 accessoriiū. S3 dū duo
exp̄munt q̄ ambo pncipalia sūt. Et ad s̄b-
lationē vni? nō aufert aliud. sicut dū pe-
na imponit in duob? factis vtrūq; est eq̄
pncipale. Alij dicūt q̄ etiā in isto casu pe-
na ademptiōis tollat. qz expressio vt di-
cis nō sit nisi ad maiore declaratiōē. Eti-
am pene in dubio sunt moliende. de pe.
dist. j. §. pene. licet forte secus in vsuris.
Et tñ in arbitrio iudicis cui? mens attē-
di debet. qz p̄m ei? mentē vel arbitrium
morte finit vel non. Item ibi lego alicui
simplr intelligit p̄nti die. 2 si exp̄mo in p̄-
senti die. tunc significat qd vba sonant. s.
q p̄ns dies isti legato apponit. 2 hec ex-
pressio si illud nō esset nihil oparet aliud
q̄ tacitū. nec aliud tacitū q̄ exp̄sum. S3
ex clausula postea apposita. s. legata q̄b?
dies nō est apposit? volo solui annua bi-
na triua die aliud significat in tacito. ali-
ud in exp̄sso. qz ex tacito cui clausula se-
cuta debent annua bina. In exp̄sso vbi
dies est apposit? dicēdo p̄nti die ad ip̄m
legatū p̄dicta clausula nō refert. qz isti le-
gato dies est appositus. vbi autē tacite in-
telligit nō est appositus. licz idem opare-
tur si aliud nō sequeretur. S3 si dicat lega-
ta q̄bus apposui verbuz pure volo solui
post annū tunc opat q̄ legatū relictū pu-
re hoc vbo exp̄sso debeat post annū. vt le-
gatū simplr relictū debet statim. qz h̄ est
mens testatoris significata ex vbis. Item
ibi lego tibi pure intelligit si volueris. h̄
tñ nō facit legatū cōditionale. nec impe-
dit transmissionē legatū si legatari? ante-
morit. 2 tñ exp̄mendo hoc in legato. di-
cēdo. lego tibi pure si volueris. legatus
est cōditionale. l. si ita exp̄sum. ff. de p̄di.
2 demon. Item ibi. filius meū exheredo. in-
telligit tacite cōditio. si heres adierit. S3
pone q̄ hec cōditio exp̄mat. dicit tex. q̄
exheredatio viciat. l. si quis. ff. de here. in-
sti. Ratio p̄m hoc. qz aliter intelligit. 2 ali-
ter exp̄mit. Nam intelligit quo ad effe-
ctum scz vt exheredatio habeat effectus

si heres adierit. Non autē intelligit q̄ ex-
heredatio sit cōditionalis sed q̄n exp̄-
mit tunc refert ad dispositionem. 2 sic ex-
heredatio est cōditionalis. ideo viciat.
qz est actus qui non recipit conditiones.
p. c. actus legitimi. de regu. iur. li. vj. Et ē
rō diuersitatis in legato. 2 in exheredati-
one. qz verisimilr nō videt testatorē legatū
velle facere cōditionale p̄ expressionem
illius cōditiōis. si heres adierit. si appo-
nat illa. secus in exheredatiōe quā testa-
tor videt velle facere cōditionalē dum
appōnit conditionem talem vt magis re-
stringat. Sed p̄ appellationē cōditiōis
viciat lege positua. ideo nō valet condi-
tio. ergo exp̄sa ad dispositionē viciat. s.
tacite intellecta ad effectum nō viciat. eti-
am q̄n apparet de mente exp̄mentis q̄ p̄
expressionē vult aliud significare. s. face-
re actū cōditionalem q̄ nō est cōditio
nalis ex tacito intellectu. tunc act? est cō-
ditiōnalis. qz exp̄mens hoc vult q̄ ad hoc
cōditionē exprimit. 2 sic tunc legatum re-
lictū si heres adierit est cōditionale. 2 ve-
risimile est q̄ cōditio exp̄mat sicut intel-
ligit ad maiorem declarationē. 2 sic licet
actus non recipiat conditionē. 2 p̄ illam
tñ exp̄sionem nō debet viciari. qz solum
qd tacite inest exp̄mit 2 lex positua non
admittens conditionē videt intelligi de
conditione extranea. 2 non de illa que in-
est que exprimit ex abundantia. Sic etiā
exheredatio potest esse cōditionalis q̄n
testator sic voluit. sed quia non recipit cō-
ditionem viciat. etiā acceptilatio erit
cōditionalis p̄pter voluntatē acceptū fe-
rentis. sed qz etiā nō recipit cōditiones
viciat. Et ita in his debet attendi mens
disponētis. 2 seruari qd vult. 2 put vult
nisi vbi lex positua hoc impedit. Item ibi
iudex dat tutorē pupillo simplr intelli-
gitur tacite q̄ ministret si satisfecerit. S3
pono q̄ iudex in dando tutorē hoc exp̄-
mat. dicit tex. q̄ valet datio. 2 eo mō itel-
ligit quo exp̄mit. l. muto. §. banc aut. ff.
de tuto. Et becl. facit p̄ p̄dictis. Et est ra-
tio. huius legis. qz verisimiliter exp̄mit si

cut intelligit in dubio hoc iuncto. qd si fa-
ceret conditione actus viciaret. qd non est vi-
cendū in dubio. maxime in hoc casu. ppe
piculū qd pupillo imineret si tutoris da-
tio non teneret. Itē ibi. pmitto. x. simplr:
intelligit tacite qd solua cū petieris. dicit
tex. qd idē significat nec aliud opaf. vt. l.
si cū petieris. ff. de h. obli. qz etiā intelli-
gitur sicut exprimit. nec habet aliud signi-
ficatū qd expressum ex cōi mō intelligen-
di. Sz ibi. lego illi si capitolū ascenderit
hec cōditio tacite p̄tinet si voluerit. qz vo-
lens ascendit. z tñ exprimendo hanc con-
ditionē aliud opaf. qz legatū viciat qd nō
viciaret tacite intellecta. l. nōnūqz. ff. de
condi. z demō. Et est ratio. qz aliud signi-
ficat cōditio si ascenderit. z si voluerit.
Nam legando sub cōditione expressa si
voluerit legatū ponit in sua libera z me-
ra voluntate. ideo viciat p legem positi-
uam statuente qd legatū nō possit po-
ni in libera voluntate. secus in illa cōdi-
tione si ascenderit. qz si ascendit. siue libe-
re volens siue nō. tñ cōditio implet. z sic
de alijs exemplis.

Tacitū p̄prie z vere dicitur qd nullatenus est ex-
pressum. z hoc in iure nihil significat. eo
qd nō est significatū ei? nec apparet. Di-
citant i iure expressus qd aliter qd verbis
expressum est. Nā inter modos signifi-
candi vba obtinent p̄ncipatū. ideo vbi
exp̄ssum dicitur exp̄ssum. z qd dico ver-
bis idē dico scriptis. qz illa cōtinent vba
Aliter aut exp̄ssum qd verbis dicitur taci-
tum ad differentiā exp̄ssi vbi. Et hē ta-
citū iuris qd nō est exp̄ssum verbis. ver-
bi gratia. Mutuam totū vini. nō exp̄mi-
tur qd red iat vinū eiusdē bonitatis. voc-
tñ tacite intelligit. l. cū qd. ff. si cer. pet. z
sumit ratio ex natura mutui. cuius est qd
res reddat qd eadē in valore cū mutuata
esse censet. hoc est si ē eiusdē nature z bo-
nitatis. hoc tacite intellectū idem signifi-
cat z opaf ac si esset verbis expressum. l.
cū qd. pal.

Taxare est idem qd estimare.

Tanq̄ est nota similitudinis. c. solite. de ma-

so. z obe. aliqñ nota veritatis. c. ex pte. de
sponsa.

Talis id est ille. C. de sum. trini. z si. catbo-
lica. l. j.

De Te

Theatru est loc? in ciuitate cōis z public?
ad spectacula. Sz a theozando. i. inspicie-
do. vt in foro vl palacio cōi.

Tegule sunt lateres. differunt tñ. qz tegle vi-
cunt a tēgo. quasi tegētes z nō sunt cocte
s ligna sub laterib? posita p eoz sustēta-
tiōe. Sz lateres fundunt ex lapidib? et
argilla z coquunt.

Teli non dicit tñ qd ab arcu mittit. sed
etiā qd a manu. eo qd in longum mittat.
ergo lapis: lignum: ferrum: noie teli con-
tinent. tex. est insti. de pub. iudi. S. telum
autem. fm Sy. in interpretatione leg. xij
tabu.

Teli grece tributū dicitur latine. Inde theolo-
gium idē est qd tributū. Et etiā dicitur locus
in quo erigit.

Teolonari dicitur qd erigit teolonū.

Temulentia est ebrietas. l. vnica. C. si qd
imper. male.

Templarij sunt p̄ceptores vl cōmēdatarij
z p̄sone religiose. vt cle. de rel. domi. z cle.
cū ex eo. de sen. excō. p. Jo. an. in Ru. de
regula. z. c. Ecclesia sancte Marie. de cōsti.
tales deputant ad administrationē eccle-
siasticā. z sic possunt agere z defendere iu-
ra eccle. vt cle. j. de rescrip. Et pnt etiam
esse p̄sone incognite z de longinqs p̄tib?
c. Cū deputati. de iudi. z qñqz eligunt et
habent ecclesias parrochiales. z sic aucto-
ritas diocesani debet intervenire. fa. ca.
vnicū. de capel. mona. li. vj. Et nota in di-
cta cle. j. de rescrip. qñqz nō habent eccle-
sias parrochiales z sui maiores habent
eos deputare z instituere preter consen-
sum diocesani. Et fm Inno. in dignita-
te comparant institutoribus. c. quod qui-
busdam. de fideiussō. quia instant nego-
cijs sibi commissis. vel etiaz comparan-
tur visitatorib? siue vicarijs missis a su-
periorib? ad aliqua officia exercenda. et

Te

sic querit qd debet pferri in agendo pro ecclia inter templarium vel preceptorem et deputatorem eius. sic est distinguendum aut agit de subiectione ecclie. sic ad maiorem pertinet defensio. potest tñ inferior assistere iudicio. c. exposuit. de dila. vbi per Innoc. aut agit de iurib? et bonis ecclie. h. duplir. aut ecclia est subiecta quo ad bona et ad preceptorem ipsi superiori qd pro libertate potest inferior remouere. sic iterum superior pferendus est. aut non est ei subiecta qd ad placitum. vitz qd perpetuus est. nec ad libertatem remouibilis sic inferior in agendo pferendus est maiori. qd commodum ad ipsum principaliter spectat. ar. §. bident. §. palam aut. ij. q. vij. z. l. j. §. in propria causa. ff. qñ appe. sit. et hoc si inferior talis est idoneus ad defendendum. alio superior agit. c. licet. c. ex transmissa. de fo. compe. hoc no. do. in dicto. c. Cui deputati.

Temp? continuus est qd continue currit diebus feriatis et non feriatis siue in presentia et absentia sit copia iudicis vel non. C. de pscript. lon. temp. l. fi.

Tempus vero utile non currit diebus feriatis et diebus quibus non est agendi copia. Et istud est multiplex. scilicet continue et utile quo ad sui principium tñ. non quo ad progressum tñ. vt in glo. cle. vnice. de integritate restitu. vbi glo. remittit. de concess. pben. c. ij. z. c. qd diuersitate in fi. unde tempus datur ad eligendum utile qd non currit impeditis de elec. ne p defectu. de hoc vide Hof. in sum. de elec. §. hoc tempus. vbi cōcor.

Tenor litterarum est idem qd sententia litterarum. Requiritur supra. Sententia litterarum. Et tamen tenorem litterarum dicimus recte tenorem text? Quis titellis scribatur. unde tenor dicitur ipsa sententia litteralis. licet rhetorice plurima scribantur.

Tepidarium est idem qd balneum. a tepore aque nomen trahens.

Tergiuersator dicitur qui in vniuerso ab actione recedit quasi tergum vertens. vt in. c. vi. de collu. deteg. in glo. liij. et ibi nota. Et differunt tergiuersator. puaricator. et calum-

niator. unde nota bonos versus. Tergiuersator desistit puaricator verum Occultat. pferit calumnia fallum.

Tergiuersari est in totum ab actione desistere et dorsum vertere. ff. de oboli. et in glo. pale. in. c. vlti. de collusi. detegen. Et hoc cum sit inordinate. Nam si sit ordinate est absque vicio. primo si in accusatione processus cognouit esse falsum in quo accusabat. et sic pari consensu se absoluunt accusator et reus. secundo si princeps ad quem pertinet cura boni consilii qd per accusationem intenditur aboleuerit.

Tergiuersatio quoniam est vsutia vel calliditas qd inducit alium vt desistat ab ei? inquisitione. et sic capit in. c. vi. in glo. pale. Quoniam etiam est frustratio. delusio. vel colludium. **Terminus** pemptori? obtinere dicitur tantum tempus quantum tria edicta. nisi aliud exigeret iusticia. vt in. c. dilecti. de dilat. in glo.

Terminos proximis aliquis transgredi quoniam modis potest. Primo cum parrochianum alterius ad sepulturam admittit. Secundo cum alterius subditum excommunicat vel interdicat. Tertio cum alterius parrochianum ad penitentiam recipit. Quarto cum fidei contrarium predicat. Quinto cum terminos processionum euellit. c. j. de sepul. in glo.

Territorium est vniuersitas agrorum. iuxta id est intra fines cuiuscunque civitatis. ab eo dictum quod magistratus eiusdem loci inter eos fines terrendi. id est amouendi vel submouendi ius habet. ff. de v. sig. l. pupill? §. territorium. Aliibi ponit per diocesi. xvj. q. ij. c. j. de cost. c. ij. li. vj. glo. in cle. ne romani de elec.

Testes sunt quos ante iudicium quisque sibi placit et allegat. ne possit liberum aut dissimulare aut subtrahere se. Tñ etiam legati appellantur. Item testis est rei geste probator Sed testis cogendus est qui ad testimonium faciendum cogitur. Dicunt ergo testes quia testimonium adhibere solent sicut signatores qui testamentum signant fm. §. li. v. Itē antiquitus supstitutes dicebantur. eo quod super statu cause pferbantur. nunc

pte nois ablata p auferesim. testes dicunt
 z considerant coditide. natura z vita. vt i
 c. for. de v. sig. ad fi. Et est dignitas ferre
 testimoniū. xxij. q. v. pceptū. Nā test fal
 sus trib? est obnox? deo mentiēdo. iudi
 ci decipiendo. z demū innocenti quē fal
 so ledit testimonio. de cri. fal. c. j. Et debēt
 testes secreto z sigillati examinari. vt no.
 de testi. c. in noie dñi. z. c. licet vniuersis.
 De p
 ij. si testes. v. si v'o ex bis qdē. Testes eti
 am cōtinent sub noie instrumentorū. c. p
 uenit. de testi. cogē. Et test? familiaris nō
 admittit. c. in l'ris. de testi. Et q̄liter testis
 absens examinat. vide. e. cōstitut? de fi
 dei iussu. Nec testis p̄ hoc est infamis:
 cui? testimoniū p̄hibet. vt in. l. luci. ff.
 de bis q̄ no. infra. Item testis inuiti deten
 ti testimoniū nō valet. ff. q̄ testa. fa. pos.
 l. q̄ testimoniū. §. vl. z glo. c. sacris sup
 vbo coactionē. de bis q̄ vi me. ve cau. fi.
Testamētū dicitur ideo q̄ nisi testator mortu?
 fuerit cōfirmari nō pōt. nec scire qd in eo
 scriptū sit. clausū z signatū. Et est dictū
 testamentū. qz nō valet nisi post testator
 monumentū fm Jfi. li. v. Et describit sic
Testamentū est voluntatis nostre snia
 iusta d eo qd q̄s post mortē suā fieri vult
 ff. e. ti. l. j. Et addit cū institutiōe beredis
 insti. dele. §. an heredē. z hoc de vniuerso
 p̄imōnio vt excludat singulare relictū
 z codicillū. Et dicitur testamentū q̄li testatio
 mentis. vel vltimū eulogiū. seu vltimavo
 luntas. Alia dictū q̄ q̄s de reb? suis dispo
 nit legatario legata assignanda. Et diui
 dit. qz aliud est testamentū nūcupatiū.
 qd cōsistit in sola nūcupatiōe testatoris:
 nō in solēnitare scripture. tñ septē testes
 necessarij sunt. z herediū noiatio. insti. e.
 ti. §. si. Aliud est in scriptis p̄ditū. qd sim
 pliciter exigit numerū. subscriptiōes z sig
 cula septē testiū. Itē testamenti aliā di
 uisiōne ponit Jfi. li. v. s. testamentorū ali
 ud iuris civilis. aliud iuris p̄torij.
Testamētū iuris civilis ē testamētū septē
 testiū sigillo signatū. subscriptiōe firmatū
 qd apud ciues sit. z inde dicitur civile.

Testamentū iuris p̄torij est septē testiū si
 gnis signatur. z dicitur sic. qz sit apud p̄tores
 fm Jfi. ibidem.

Testamentū olographū est manu actoris
 totū cōscriptū z subscriptū. vñ z nomen
 accepit ab olon. i. totū. z q̄p̄hos scripturā
 vel l'ra. q̄si tota l'ra. fm yfido.

Testamentū irritū est si ille q̄ testat? ē capi
 te dimittit? est. vel captiuitate detentus
 aut si nō rite p̄tra legē factū est. fm Jfi.

Testamentū ruptū id vocatū est. qz nascē
 te posthumū. neq; erberedato. neq; here
 de noiato disrūpi. fm Jfi. d.

Testamentū surreptū est qd in fraudē here
 di seu legatarioz z libertorū nō palā p
 latū est. qd si vō latet tñ dictis psonis nō
 puidet suppressū videt. Erāt aut olim et
 tres alie spēs q̄ bodie in vsu effc desierūt
 Quoddā erat pacificū testamentū. z ap
 pellabāt calatistomicū. a calos qd est bo
 num. z camit? par. qz i bona pace fiebat
 vel a calatistomicis. ē est a bonis cōuen
 tib? a calos bonū z comicie cōuent? vel
 cōuentiōes sapientū. Bone ei cōuentio
 nes erāt q̄ in pace fiebat. Nā faciebāt te
 stamenta dieb? feriatis. p̄ penuriā bo
 minū. qz alijs dieb? nō feriatis erāt boies
 in domib? diuersis negocijs occupati. q̄
 re testes nō poterāt inuenire. vñ dicitur a calo
 id ē voco. qz psonarū vocatio fiebat. Ali
 ud erat bellicū. qd p̄inctū dicebat. eo q̄
 tpe p̄iorū cū in p̄liū exituri essent boies
 in p̄inctu fiebat. Postea accessit tertia
 spēs. s. testamentū p̄ esz liberā qd p̄ emā
 cipationē. i. imaginariā q̄ndā venditiōez
 q̄nq; testib? agebat et libripende. i. esti
 matoze. q̄ libripendebant. i. estimabāt. fa
 miliā. i. hereditatē. z emptor q̄ erat loco
 beredis. ciuib? romanis. i. liberis boib?
 z puberib? parentib? p̄ma duo illorū te
 stamentorū penit? aboleuerūt. Tertius
 vō p̄tū remansit in vsu. s. q̄ ad numerū
 test. vñ vīz septenariū. Erant em̄ q̄nq; te
 stes libripens z emptor. Et p̄dicta nomia
 testamentorū ad ius civile referebant qz
 ius civile inuenit illa.

Testamentū inofficiosum est qd frustra li

beris exheredatis sine officio pietatis liberalis in extraneas personas redactum est. *fm* *Ysi. li. v.* *Itē testamentū sic etiā describitur. Est dispositio vniuersalis directa in tps mortis solennizata his q̄ ponit et requirit lex civilis. vt in. l. j. *pal.* ubi *g̃ra.* q̃s heredē instituit vel legat sub impossibili cōditiōe valet dispositio et reijcitur impossibilis p̃ditiō. l. obtinuit. *ff. de p̃di. et de mō. et insti. de bere. insti. §. impossibilis.* et sumit significatū ex vltima voluntate q̄ cōcludit testatōrē voluisse deridere p̃ hoc illā cōditiōnē p̃ obliuionem vltis nō ex animo appōuisse. et ex magna solennitate testamenti q̄ in ipso requiritur. et significat q̄ testatōr nō vult loqui frustratōre. sed q̄ impossibilis cōditiō viciat institutiōez filij p̃t̃ in. l. fili. et l. si tici. *ff. de cōdi. in sti. et l. cū beres. §. j. ff. de sta. li.* hoc significatū capite aliunde q̄ cōcludit viciare. imo de cōi mō intelligendi idē est in omni impossibili testamēto et p̃tractu. q̄ significat derisionē et nō esse animū disponēdi *Itē aliq̃s legat vina q̄ sunt in penu sua etiā vasa videt legare. l. nā qd̄ liq̃de. ff. de pe. lega. et sumit significatū ex natura vini qd̄ p̃ se subsistere non pōt sine dolio et vase. etiā ex testamento. q̄ disponens sollet esse liberalis. eo q̄ plus bonis suis nō indigebat. Sec⁹ ergo in f̃ctu si quis donat vina q̄ sunt in penu sua nō veniūt vasa. licet venirent sumptō significato ex cōi mō intelligendi q̄ p̃ se vinū sine eis subsistere nō potest. nec cōmode solui dum tñ vasa nō sint maioris p̃cij. *Itē qualiter vltima voluntas testatōris est deambulatoria. et an vltima tñ sit seruanda nō obstante iuramento de nō mutando p̃mā. c. cū marthe. de celeb. mis. de succes. ab in test. c. vl. xiiij. q. ij. c. vl. et nemo pōt m̃cere q̄n leges habeant locū in testamēto suo. C. de testa. l. testandi. et ff. de le. j. l. nemo pōt. vbi *tex. op. nō obstante auc. de nup. §. disponit.* vbi d̃r q̄ voluntas testatōris habet p̃ lege. ergo pōt derogari lege cōi. q̄ intelligit dum voluntas testatōris sit vnita legib⁹ et facta *fm* eas alio facta con***

tra eas nō censet vice legis. Ideo si dicit testatōr nō sum pitus. volo q̄ vltimā voluntatē meā valere licet nō seruē soleēnitates iuris. nō valet dispositio vt testamētū. q̄uis valere possit iure codicillorū. vt in dicta. l. testadi. vbi glo. *Itē nota q̄ de iure canonico in testamēto vel relicto ad pias causas sufficiunt duo testes. c. relatiō. de testa. et fm Bar. et Bal. in. l. j. C. de sacrosan. ecclē. ius civile sequit. Et tenet idē in p̃ijs causis et in terris imp̃ij. Sz in terris ecclēsie nō in p̃ijs causis sufficiunt duo testes cū p̃bytero. c. cū esset. de test. nō aut in terris imp̃io subiectis sufficiunt tres sed requirunt seprē. Et sic nō in p̃ijs causis leges obsequunt canonib⁹. s̃ tenent ad vngū *Itē statutū disponit q̄ testamenta nō valeāt nisi sint insinuata p̃ testati vel officiali ciuitatis infra. iij. mēses a morte testatōris. certe testatōr non potest hoc statutū tollere dicēdo. volo q̄ testamentū meū valeat etiā si nō insinuetur infra quadrimestre officiali. Rō. q̄a talis insinuatio statuta est ad euitādum falsitatē et sciendoveritatē testamēti. Sz testatōr non pōt renunciare legib⁹ datis ad inq̃rendū veritatē fac. l. iubem⁹. C. de testa. l. si. C. de fideicomis. pōt tñ testatōr tollere ypothecā et ne dominū transeat recta via. q̄ et hoc introductū est vt sua voluntas celeriorē finē sortiatur. et sic cōmodo suo pōt renunciare puato. *Itē potest dare licentiam legatario intrandi possessionē et cā apprehendēdi. p̃pria auctoritate in legato. q̄ similiter hoc respicit cōmodū priuatū q̄ requirit ordo iudiciari⁹ cui testatōr renunciare pōt. vt bec oīa nō. ff. de leg. j. l. nemo pōt. *pal.* *Itē no. de bis q̄ testari nō pōt et q̄ p̃bībent a lege facere testamentū. et sunt impuberes. l. mascul⁹ minor. xiiij. et femina minor. xij. q̄ nō hñt animi iudiciū. Itē filius familias n̄ pōt testari etiā si pater p̃sentiat nisi de peculio castrensi. vl' quasi castrensi. de q̄b⁹ etiā p̃ter p̃is voluntatē testari pōt. vt in. c. licet. de sepul. in. xj. Itē furiosus et mēte cap⁹. q̄diu talis est. Itē p̃dig⁹ cui bonoz****

administratio ē interdicta. Itē mutus et surdus naturaliter. i. a natiuitate. s. si accidentaliter est mutus et surdus et scit lras pōt suū scribere testamētū et codicillos. S. si est tñ surdus bñ pōt facere testamentum. Itē damnatus ad mortē. s. q. pōdēat? ē vt efficiat seruus pene. vt. l. j. C. de here. insti. Itē q. dubitat de statu suo. scz vtrū sit liber vl' seruus p. et filiusfamilias. Itē q. dā natus est p. crimine famoso. sicut est crimen p.tra naturā vl' aliud famosū crimē Itē monachus seu canonicus regularis. Itē qui cōmisit crimen lese maiestatis. Itē hereticus. Itē cecus testari nō potest nisi qdam adhibita solennitate speciali. quia vbi versat maius piculū dz adhiberi maius cōsiliū. de testamento cecū quōd fiat notat in. l. hac cōsultissima. C. q. test. fa. pos. vbi hic modus receptus est. debet ei vocari. vij. testes et tabellarij et cecus coram eis exprimit se velle testari sine scriptis et debet exprimere nomina. indicia. et dignitates heredū quos instituit. ne sola nomina commemoratio q. ambiguitatis pariat. et debet legata designare. et hec oia sunt scribenda a tabellario tñ corā testib' vel si essent ante scripta corā testib' recitari debent. et cecus dz p.terit illud eē suū testamentū. et ipsū dispositū esse ex sui animi sua. et in fine dz vnusq. testis et etiā tabellarij se subscribere. et testis et tabellarij signacula dñt apponi q. si tabellarij inueniri nō poterit. octauus testis dz adhiberi vt p. eū capiat effectū qd p. tabellarij fieri debuit. et hoc testamentū dz nuncupatiū. lz mltā similitudinē habeat cū testamento i. scriptis. Et in qb' casib' ecclesiastica psona de bonis ab ecclia p.ceptis possit testari. habes no. glo. in. c. pñti. de offi. ordi. in xbo reseruati. li. vj. vbi bona distinctio. Itē an clerici possint cōdere testamētū. xij. q. iij. c. j. et d. testa. c. q. nos et. c. relati. Et an clericus vl' monachus possit in testamento poni tutor. lxxvj. dis. puenit. xvj. q. iij. ciprianus. xvj. q. j. generaliter. Item testamentū rumpit natiōe posthumus. q. si mortuus viuo testatore testamentus

reconualescit. vt in. l. posthumus. ff. de in iust. rup. testa. qd est verū si testator viuē ciuilitate et naturaliter. secus si naturaliter tñ viuāt et mortuus sit ciuilitate. tunc est nō reconualescit. casus ē singularis in. l. q. vxorē. ff. de preci. impa. offe. q. nō alle. in materia. et est mirabilis casus ille fm Zodo. de roma Item testamētū nouissimū immobile p.uerat. et testatoris obitu cōfirmat. c. cum marthe. S. ceterū. de cele. mil. Et testamentū facere pōt q. bz annos rñ. in auc. vt spōsa. largi. S. j. Item alio mō. Testamentū est lex diuina scripta noua vel vetus. et sic dicim' bibliā cōtinere duo testamenta vīcz testamētū vetus et nouum. Et testamentum vetus et nouum est recipiendus a nobis q. in paternis canonib' nullū eorū ex toto teneat inseritū. Et inuenit. c. inter canones sancti pape Inno. cuius auctoritate b. docet. vt habet in. c. si a romanor. S. itē si ideo. xix. dist. vbi subdit Restat nimirū q. decretales ep̄le romanor. pontificū sūt recipiende. et si nō sunt canonū codici cōpagina te p. c. beati leonis. xrv. q. j. oia. qd etiā attribuit Damaso pape. vbi oia custodiri mandant.

De Ti

Tignus vel tignū dz esse oē gen' materie lignee. vt in. l. xij. tabu. et Azo in sum. e. tit. et insti. de re. diu. vñ signarij dicunt oēs q. edificant.

Tignus in iunctus. Req. s. Actio.

Tiguli dicunt foramina qb' exit fumus.

Tbiro est nouus milcaui. C. de tbiro. li. xij.

Tbirus est serpens venenosissimus. de quo sic tbiroica magna.

Titubatio est cū ego hinc inde duo p.tra scia. nec tñ alicui eorū qz dubio credulitate meā applico. vñ titubare dz qd qñ suspitionē bz sup eo de quo cōtendit. vt in. c. in nostra pñtia. de pcur. in glo. iij. Etia titubare est defectuose loqui vl' ignoranter. An titubans p. ignorante habend' est. C. de condi. indel. vl. et ff. de li. bo. exhib. l. iij. S. is qui ar. c. dominus. de secundis

To

nu. vbi glo. pro z cōtra. z. c. proposuit. de coniug. ser. in glo.

Titul⁹ qñq; signū dī. qñq; cā acq̄rendi do minij. qñq; ipsa ecclesia. vt titul⁹ scti De tri. qñq; clericat⁹. qñq; canonicat⁹ in ali q̄ ecclesia vñ dī q̄s intitulari. i. clericari vel canonicari. Itē qñq; capif p cā mobili ad dñj trāslatōz vt p locatōe. vt. c. ecclesia cte. ij. vt li. pen. Itē titul⁹ est iusta causa possidendi qd nostrū est. z sic exigit iust⁹ titul⁹ in vsucapione z p̄scrip. c. si diligen ti. de p̄scrip. z glo. sume. xvj. q. ij. Etia ti tul⁹ possessori cām tribuit p̄scribendi. vt c. j. de p̄scrip. li. vj. z est vñ de p̄ncipali bus requisitis ad p̄scriptionē. Dicitur etia titul⁹ q̄libet ordo ecclesiastic⁹. q̄libet digni tas vñ p̄latio. z sic dī q̄s intitulari in aliq̄ ecclesia. i. ordinari fm Bern. in. c. dudū. de elec. sup vbo intitulatā. z. ff. si cer. pet. in rubricis.

Titulus possessiōis vel possidēdi est initi um possessiōis. Et cā quare quis posside at vt emptio. venditio. donatio. pmutatō qz p̄ emptionē z filia incipim⁹ possidere.

De To

Toci fm Bzo. dicunt sustentatiōes pau perum.

Togatos dicimus aduocatos a toga veste noiatos quā habebāt olim aduocati di uersam a ceteris. vt p B cognoscereñt.

Tota. i. ois. ff. de pac. l. si vn⁹. S. pact⁹. vbi idem dixim⁹.

Torneamenta dicunt qdā nūdine vñ ferie in q̄bus milites ex edicto cōuenire solēt z ad ostensionē viriū suarū z audacie te mere cōgregari vel congregi. vt. c. de tor neamen. z causa p̄hibitionis est piculuz animarū. z mors hoim inde pueniēs. vt ibidē notat.

Tortura pōt qñq; fieri in tomo. nō in iudi cio. qñ tabule testamenti patris eorū fili orū qz familia interfecta dicebat p̄sq̄ q̄ stio de seruis habere aperte recitate sūt vt in. l. si ea q̄stio. C. d̄ bis q. vt indi. z ibi no. to. c. circa glo. ij.

Tortura in clerico. vide glo. in de. qm de

Tr

vi. z bo. de. z. xxiij. vi. c. p̄hibē. c. deri. c. si q̄s ex clericis. c. nō liceat quēlibet. z. xij. q. j. duo sunt.

Torrens est aqua in ymbre cū impetu. q̄ i estate torrescit z arefcit. fm glo. in de. du dum de sepul.

De Tr

Trabea est vestis cōsularis. vt. C. de cōsul. l. j. li. xij. q̄ veste etiā vtebat impator. z iā se cōsulē vocabat. vt in auc. de cōsul. ci ui. colla. iij.

Tractatozj erāt filij qui tractabāt z cōtra ctabāt. i. manib⁹ cōtigerūt z palpauerūt anialia publica z eq̄s sacro vsui deputa tos. vel dicunt tractatozia lre impetrare p̄ licentia vebendi aialia. vñ lre date licē tie ad tractandū z puniendū crimiosos: fm Accur. C. e. ti. in Rub.

Tradere duplicē bz significatōne. vno mō est rē suā in alterū transferre. Corpalis ei res tradi pōt a dño tradita alienat. hoc ptz p̄ ethimologiā dictionis. dī em tra do q̄si transferens dñum. z sic bñ dī i in strumētis veditiōis iure p̄prio tradidit id est transferens tradidit seu dedit. Alio mō tradere capif p̄ inducere in possessio nē siue p̄ ipsa corpali p̄statiōe rei. vt cuz dī possessionē tradidit vel ipm equū per frenū aut librū in manibus.

Traba est instrumētū rusticū qd equadis cespitiū vel feno colligendo aptat.

Trāncere est mare trāfire. vñ dī si in pon ctionib⁹ mare trānciat. i. transeat. Unde traiectū est p̄ mare transit⁹ Etia alio mō est nomen ciuitatis.

Traiecticia dī pecunia q̄ locat vel p̄mittit alicui p̄ mare ad quēcunq; locum trans uebenda vel deportanda. de acti. z obli. l. traiecticie.

Transactio est de re dubia z lite incerta: nondum finita dato aliquo p̄missio vel retento non gratuita pactio. vt in. c. sup eo. de transac. z est idem quod cōpositio inter aduersarios. z litem intelligo p̄sen tem vel futuram. qz an lit. cōte. potest fie ri trāfactio. vt. ff. de p̄di. in debi. l. elegan

ter. S. si q̄s post. Itē litē subaudio iustas
vel iniustā. vt. C. eo. ti. l. ij. z si q̄s q̄n agit
credit se habere iustā cām als p̄trariū vt
ff. de cōdi. inde. in sum. vt tñ inter insiste-
tem z resistētem vt si actor p̄ calumniā in-
sistat nulla sit transactio. sed si reus p̄ ca-
lumniā resistat valet trāfactio q̄tūm ad
eū. C. eo. ti. l. sub pretertu. licet p̄ aliā viā
hoc est p̄ actionē de dolo v̄l replicationē
doli cōsulat̄ actori. vt ibidē d̄r. q̄n re? do-
lo induxit actorē ad transigendū. z d̄r in
descriptōe nō gratuita pactio. Ideo qz
fieri nō pōt gratis. imo expedit q̄ is cui
sit transactio aliqd̄ det v̄l dare p̄mittat
transigenti. vñ fieri debet aliquo dato re-
tento v̄l p̄misso. alioqn̄ transactio non
p̄cedit. z in eo qd̄ d̄r aliq̄ intelligit̄ etiā
de modico. qz si q̄stio erat de re valēte cō-
tum pōt fieri transactio p̄ decem v̄l p̄ mi-
norē. nec pōt dicere transigens se deceptū
qz transigit sup̄ incerto Itē in eo q̄ d̄r de
re dubia z lite incerta intransitive poniū
vt sit sensus de re q̄ dubia z incerta est li-
te. i. p̄pter litē. qz lis q̄diu pendet facit rē
dubia z incertā. Itā euenit̄ litis z iudicii
orū incert? est. l. qd̄ debet. ff. de pecu. vñ
sup̄ eo qd̄ in q̄stione vertit̄ lite pendente
pōt fieri transactio. z iō d̄r lite nōdum fi-
nita. Itā si iudicatus esset nec appellari
posset. nec aliq̄ remedio sniam retractari
ita q̄ d̄ snia nō dubitareē certe trāfactio
nō valeret. vt si q̄s cōdemnat? ad. x. vi-
cat verū est me tibi cōdemnatū esse ad. x.
z verū est q̄ debeo. s. si vis esse cōtentus
v. dabo tibi in cōtinenti. tunc transactio
nulla esset. z si iudicatus negaret. adeo tñ
liq̄da foret. p̄batio vt nō sufficeret nega-
re adhuc est idē. vt. C. de pe. l. q̄ sniam. d̄r
em̄ transactio q̄si actionis in amicitiam
seu amicabile cōpositionē transitio. trāse-
unt em̄ a lite z ab actiōe q̄ cōponunt̄ in se
se paciscentes cū tñ gratis nō remittitur
actio. secus si gratis remittit̄ q̄ casu non
sit transactio. sed simplex p̄ donatōne pa-
ctio. q̄ em̄ transigit quasi de re dubia z li-
te incerta neqz finita t̄ rāsit. i. cōponit. vt
in. c. sup̄. eo. ti. in glo. iij. z sic is transit ab

actione q̄ transigit. z is q̄ p̄prie agit dicat̄
transigere. vt. C. e. ti. l. ij. pal. re? aut̄ im-
proprie. Itē in spūalib? nō valet transa-
ctio p̄prio noie dicta. c. si q̄n clerici de off.
dele. z. c. sup̄ eo. pal. z est. ter. in. c. cōstitu-
tus. z. c. p̄terea. e. ti. Rō. qz transactio in
spūalib? cōtinet spēm symōie. v. ḡra. duo
litigant sup̄ aliq̄ bñficio ecclesiastico. pu-
ta ecclia vel p̄benda. z etiā sup̄ iure pre-
sentandi. tal̄ transactio cū sit sup̄ re sacra
nō valet q̄n alter illoz dat alteri. x. v̄l. xx.
annuatim vt cesset a lite. z alē obtinet ec-
clesiā seu p̄bendā seu ius p̄ntandi: cū sit
annexū spūali. ergo spēs symōie est vbi
aliqd̄ dat v̄l p̄mittit̄ siue retinet̄ in tali-
bus vt possideat. als p̄cederet in spūali
bus nullo dato retento v̄l p̄misso. Sed
tūc p̄prie nō est trāfactio s̄ circa tpaliava
let transactio tali mō sumpta. sumit̄ aut̄
aliter z largo mō transactio put̄ est ami-
cabilis cōpositio. z sic pōt fieri in spūali-
bus. vt in. c. statum? de transac. ar. c. nisi
essent de p̄ben. z. c. v̄l. de rerū p̄mu. z hoc
dū ex vtrazqz pte deē spūale. auctoritate
tñ supioris vt si aliq̄ litigant sup̄ ecclis̄ z
ep̄s v̄l archiep̄s cōponat eos iure. Itē
nō valet transactio in subiectiōe spiritua-
li. c. p̄terea. ij. e. ti. Subiectio em̄ est spūa-
le qd̄. z iō aliq̄ dato v̄l p̄misso. siue retē-
to remitti nō pōt. vbi gratia. Itē subie-
ctus ē p̄mo abbatiē tali. s. ecclie sc̄i De-
tri. mō vult transigē. i. dare. xxx. solidos.
v̄l aliud in certo censu vt sit exempt? ab
abbatiē subiectione. q̄ census est licz esset
recognitio debite subiectionis. c. ois ania.
de censu. tñ n̄ valet talis transactio p̄pter
subiectionē. sed si gratis vellet q̄s aliquaz
eccliam eximere subiectā bñ posset ex eo
annuatim aliqd̄ accipe. nec esset simonia
c. cōstitutis. de reli. domi. v̄l sibi p̄stituere
solvendū censum in recognitionē domi-
nij. vt in. c. omnis. pal. v̄l ad iudiciū p̄ce-
pte libertatis. vt. c. recepim? de p̄uic. Itē
in matrimonio cōpositio v̄l transactio
nō valet. c. si. de transac. Et nota duas re-
gulas. Prima affirmatiua q̄ in omī cau-
sa criminali. v̄l in omī crimine p̄ q̄ venit

Tr

Imponēda pēna sanguinis licitū est trāsi gere. excepto crimine adulteri. Rato bu ius regule. qz vnicuiqz licet redimere san guinem suū. Sed ratio exceptiōis est fre quētia criminis adulteri. xxxij. q. vij. qd in omnibus grauius. 7 de iudi. c. at si cleri ci. S. de adulterijs. Secūda regula negati ua q in alijs criminibz in qbus non venit pēna sanguinis nō est licitū trāsigere. ex cepto crimine falsi. in q pōt transigi. Ra tio regule est ne delicta maneāt ipunita. Rō vō exceptiōis. qz nō pōt maius crimē imponi qz falsitatis. qd admittit omnē bo nozē. Et hec dicta. pcedunt de iure ciuili iure namq canonico nō licet trāsigere sic quia ibi nō venit pēna sanguinis impo nēda. Item transigi nō pōt sup alimētis nisi auctore ptoze. ff. de transac. l. cum bñ in sum. Ergo nota q quidā sunt in qbus nec cōpositio. nec dispensatio. nec trans. actio locum habet. Quomō em pōt si eri per amicabilē cōpositionē. vel disposi tionem. vel trāscionē. vt vir dimissa vxo re aliā supinduceret. vel vt monachz ta lis existens ppiū haberet. de sta. mo. cum ad monasteriū. vel vt subiectus in subie ctione perdurās domio nō obediret. vel supiori in licitis 7 honestis. In his ergo cū si. trāfactio locū nō habet. vt. c. si. e. ti. Effectz aut trāfactionis est vt oia instru mēta ad cām spectātia sup qua trāfactū est ne qd aliō est qd opē partibz ferre poterat s sit vacuū 7 oi veritate cassatū. Et sola trāfactio validū ppetuūqz robur obtineat. vt. c. j. eo. ti. fm Bos. in sum. de transactio.

Transfuga dicitur q transit ad hostes.

Trāslata legata dicuntur que testator legata rio adempta transfert in aliū. scz auferen do ab eo cui pmo legauerat.

Translatio est de sede ad sedē facta pmuta tio. vt cū epus de vna sede ad aliā trans ferret. Unde qd hic appellat trāslatio ali bi dicitur mutatio. vt. vij. q. j. mutatiōes. vt sic Est ab vna ecclia ad aliā regulariter trā sictio. pōt em aliqz de minori ecclia ad ma iorē transferri. Nam q puebit de miori

ad maius puebit. vt. xcij. dist. legimus in si. 7 hoc maxime de translatione episcopi. Unde translationū due sunt cause. Prima vtilitas. cū in sua ecclesia ifructu osus est. Secunda necessitas. vt cum pse cutionē patitur 7 hostilitatē. Et sunt tres cause transitus. Prima leuitas. Secūda cupiditas. Tercia humilitas. de B Boff. in sum. eo. titu.

Trāsinigrare est de loco ad locū trāsire.

Trapezeta. i. campoz vl mercator. xxiij. di. in nomie domini.

Treuga est securitas prestita psonis 7 rebz ad tempus. discordia nondum finita. vt de treuga 7 pace. c. j. sed par. Require su pra de. P.

Tribunal fm Bos. est locus maiorū iudi cum q habent merū imperiū fm Azo. in sum. C. de iurisdic. om. iudi. vel est locus vbi iudex p tribunali sedet. qui als forus vocatur. de verbo. signi. forus. 7 est glo. i c. j. de re iudi. li. vj.

Tribunus plebis est plebe magistrat? sic dictus. qz populus roman? olim erat di uisus in tres partes. 7 ex singulis singuli tribuni procreabant. vl qz tribuni suffra gio constituēbant.

Tribun? quiritū. i. militūz erat rege exacto ante dictatores q presuit eqtibus postq partim ex plebe. 7 partim ex patribz. als partibus militū creati sunt tribuni cōsu lari potestate.

Tributū est census qui prestat ratione soli ppij a possidētibus. Dicitur autē tributūz ideo quia militibus tribuebat. qui expe ditioni publice vacabāt. vnde 7 stipēdiū appellat. vt. ff. de verb. signi. l. ager. 7 ff. d pub. 7 vecti. l. j. S. hic titulus. sup verbo impendāt. in glo. Et in tribus nō habet locum pscriptio. xvj. q. iij. S. potest. ij. vss. ad huc. C. de pscript. xxx. anno. l. comperit nec cōpensatio. C. de cōpensa. l. in ea. 7 l. precedē. 7 ff. de iure fisc. l. aufertur. S. qui compensationē. vbi dicitur q in alijs du obus mensibus probato debito sit recō pensatio cum fisco preter q in tributis 7 in stipendijs.

Tributarij dicuntur a tributo. qd a tribulatione derivatur.

Tributaria actio. Re. supra de Actionib⁹.

Triens est tertia pars assis quattuor cotinentis uncias.

Trienniu est tempus triu annoru. vt. c. f. d. p. scrip. z indicit triennalis p. scriptio que coter currit in vsucapione.

Tricenniu est tempus triginta annor. in tricennalis p. scriptio. vt. c. vigilati. e. ti.

Triplicatio est que duplicatione infirmat z adiuuat actore. z sic deinceps quaduplicatio zc. Re. supra duplicatio.

Tripundius est as triplicat⁹. scilicet. xxxvj. uncie.

Triu viri capitales dicunt qui carceris habebat custodia quoru interventu anaduvertendu erat in quosq; boies facinorosos quos etia dicimus stratores a strigendo qz in carcere custodiendos et reos damnatos puniebant.

Triu viri monetales dicuntur. videlicet eris z argenti. vel auri coflatores quia frustra liberos exheredat z sine officio naturalis pietatis in extraneas personas reductus est fm Jld. li. v.

De Tu

Tuguriu dicitur esse tectum qd rebus vrbanis vtrusticis custodiendis est deputatu. vt dicitur de edificiis qd magis copetit rusticis qz vrbanis edibus. z dicitur quasi tegulariu eo qd tegat. ff. de ver. sig. l. domus.

Turtibuli. als tibuli siue tiguli dicuntur foramina p que erit fum⁹ caminor. z idem dicunt fenestre qb calor balnei euaporat.

Turpia verba. i. diffamatoria. Si sunt specialia viciant legatu vel institutione s non exheredatione. sed generalia turpia sunt apta punitioi. ideo dispositione punietez no viciant. no aut sunt apta bonori. ideo dispositione bonorant viciant. nisi vbi voluntate disponedi significat. verbi gratia testator dicit sic. Titio furi homicide vel adultero lego. x. legatum non valet. vt. l. turpia. ff. de le. j. quia his verbis testator diffamat legatarium. z sic sensus est vt q

magis eum vult gravare diffamando q bonorare. si vult valere legatum lex civilis hanc voluntate no admittit in odiu diffamantis. vt in. l. turpia. p. alle. Sed ibi testator dicit. filius meus impissim⁹ male de meritis heres esto. valet institutio. l. his verbis. S. j. ff. de here. institu. quia siue sit verum siue falsum q sit impissim⁹ constat tamen de persona. z ratio e diuersitatis in hoc casu z in pcedenti. quia primus casus est in verbis specialibus. secundus autem in generalibus. alij dicunt q in casu pcedenti valet legatum sicut in isto. quia constat de psona z de legato ei facto nisi aliud constet testatore voluisse. vt nisi lex civilis sic disponat. vt supra dictum est. Item ibi. filium meum latrone z gladiatorem exheredo. valet exheredatio. l. z si peperit. in pinci. ff. de lib. z postu. Ratio quare valet exheredatio z no legatus vel institutio sic facta. quia verba diffamatoria apta sunt exheredationi. cuz sit ad penam vel ad priuatione bonoru. Sz secus in legato vel in institutione.

Tunc significat extremitate temporis. l. si is legatum. S. sed si ita scriptum. ff. de codi. z de hoc facit ad questione notanda. Si quis ita testat. si imparatoz no venerit in italia infra quinquenniu heres me⁹ tunc p. det Titio. imperatoz moritur pmo anno an Titius potest petere. x. Solutio. certe no. nisi post quinquenniu. ad h semper allegat tex. p. alle. z hoc quando tempus apponit in pditione p. tina. Si vo in pditione casuali apponit si deficiat no expectat. l. hoc iure. ff. de v. ob. Fallit nisi addatur dictio tunc. z huic excerptum est de elec. comissa. li. yj. vbi de hoc.

Tutela fm Azo. in sum. est vis z potestas in capite libero ad tuendu eum q ppter etate sua spote se tueri neqt a iure civili data ac pmissa. vt insti. de tute. S. est aut. vis autem dico de facto. z p. as de iure vt talis sit tutor q p. ia ibecillitate no impediatur. nec a iurisdictione repellatur. qles sunt pupillus furiosus z q ppetuo morbo laborat. illi ppter ibecillitate corpis vel animi tu-

Tu

tores esse nō pnt. Sz femie que quis sci-
unt res administrare pupillares ⁊ ad id
experienti vires habeant. tamen a iure
institutionū nō admittunt.

Tutela testamētaria. est qñ pater dat filio
tutorē in testamēto.

Tutela datiuā est qñ vn⁹ datus est tutor fi-
lio in testamēto. ⁊ viuis extātib⁹ p sangui-
neis idoneis ad tutelam iudex ex officio
suo dat tutorem.

Tutela legitima est que deferret a lege scdm
quā nullus datus est.

Tutor filio in testamēto q primo loco debe-
ret ei succedere ab intestato tenet suscipe-
re tutelam huius.

Tutela actio directa ⁊ tria. Re. 8. Actio.

Tutor est qui pupillū vel pupillam morte
patris vel emācipatione sui iuris factus
vel factam tuel. differt autē a curatore. qz
tutor datur impuberi. curator sō puberi
vel adulto scilicet furioso. prodigo. furdo
mutuo. ⁊ similibus. q rebus suis pcesse
nō possunt. Item tutor quādoqz datur a
iudice. qñqz a testatore. Datur em a testa-
tore ⁊ cōfirmat decreto iudicis vlt p lictis
etiā datur iusto sed curator nō nisi volēti
pter q ad litem. Item tutor nō dat certe
rei vel cause secus in curatore. imo tutor
pncipaliter datur p sone ⁊ secundario reb⁹
Sed curator primo ⁊ pncipaliter dat re-
bus ⁊ secundario p sone. Et nota q quidā
est tutor legitim⁹. quidā fiduciari⁹. qdaz
testamētarius. quidā onerari⁹. Tutor fi-
ducarius est q pupilli emācipati cui⁹ pa-
ter q euz emācipauit tutor erat legitim⁹
eo patre mortuo tutelā accipit cū mortis
tēpore erat in patris potestate. verbi grā
Titius duos filios habuit. scz Seyum ⁊
Meuiū. Seyus fuit minor in ānis. Me-
uius fuit pupillus. seyus habuit in pote-
state. ⁊ meuius emancipauit. ⁊ ipse tutor
eius erat ⁊ mortu⁹ est eo patre mortuo.
seyus frater meui⁹ pupilli fiduciarius est
emācipatione em perit ius agnatōnis ne
fratris sui frater legitimus tutor esse pos-
sit tanq proxim⁹ agnatus. sed fiducia-
rius bene. ⁊ sic tutor fiduciarius ē frater

fratris sui emācipati. vt patuit. sed si pa-
ter emācipet vnum de filiis suis impube-
rem eius est legitim⁹ tutor ⁊ mortuo pa-
tre filius alter maior fiduciari⁹ tutor ap-
pellatur.

Tutor legitim⁹ est q lege pipienti pupilli
nanciscit tutelā. qles sunt. pncipi. agnati
⁊ cognati. Regularit em traditū ē fm le-
ges vt ad quē spectat emolimētū heredi-
tatis alicui⁹ pupilli. ad eūdē pertineat et
onus tutele ei⁹. nisi forte sit mulier q bñ
vocat ad hereditatē morietis. non tñ ad
tutelā supstitis. qz tutrix esse nō pōt.

Tutor onerari⁹ est q dat pupillo vt ipm de-
fendat a vexationibus aliorū. vel dat no-
uitatis grā vt alios tutores instruat. c. ve-
nerabilē. de elec. in glo. sup verbo aduo-
catis. vel honorarius dicit dat⁹ causa bo-
noris nō administratiōis. ⁊ tales non ha-
bēt onus. vt reges. pncipes. comites. ba-
rones. quibus admittunt filij causa bo-
noris. ideo illarū tutela vacationem non
prestat. institui. de excu. tu. vel cu. S. item
tria onera.

Tutor testamētari⁹ dicit q ex testamēto dat
tutor filio a patre pupilli. scz qui actu in
testamēto noiat⁹ ⁊ assignat.

Tutor suspect⁹ fm Azo. in sum. C. e. ti. dicit
iste q morib⁹ talis est vt suspect⁹ sit. non
em facultas ⁊ paupes fraudulentia vel
callida puerfatio in reb⁹ pupillarib⁹ su-
spectū tutorē cōmendat vlt cōmittat. Itē
in auctoritate pstanta p tutorē expediēs ē
vt loquat. facit. l. j. S. penl. d. tute. ⁊ insti.
q tuto. i testa. dari pos. in glo. j Et facit b
ad subtilē qstionē fm Bar. Done pupil-
lo est delata hereditas extranei. q sciente
⁊ patiēte ipo tutore habitauit i domo cu-
iusdā defuncti a q delata ē sibi hereditas
querit an p b pbe aditio hereditatis. ⁊
vtrū patiētia ⁊ sciētia tutoris auctoritatē
indurisse videat. ⁊ an i auctoritate sit ne-
cessē q tutor loquat. Et apparet pmo q
sic. nā talis actus habitandi in domo de-
functi in eo q pōt p se adire hereditatē in-
duceret presumptionē aditiōis. p hoc fa-
cit. l. gerit. ff. de acqui. here. Sed pupillo

qui nō pōt adire sine auctoritate tutoris talis actus absq; tutoris auctoritate aditionē nō inducit. vt. l. patuit. ff. de iur. de. li. Sol. dy. dicit q; scientia aut patiētia tutoris auctoritate non inducit. z sic ex illo actu non probatur aditio nisi forte tutor quādoq; mandasset pupillo vt aliqd faceret in illo tomo. Mā talis expressio mā dati auctoritatē inducit vel etiā nisi pupill? diu stetit in tomo. s. p. spaciū decē annorū. q; p. hoc. pbat aditio. q; si oia fuissent solēnter acta auctoritate tutoris.

De Da Acātia bona di-

cunt ea bona que dñm nō hñt. vel q; fisco vel dñio alicui? appli cant. Ad cōtingit multis modis. Qñq; si q; intestatus decedit vel q; testari non pōt. vel faciat. ppter qd beres suus ei succedere nō pōt. vel etiā vbi als de p̄suetudine bona alicuius dñio applicant tunc dicunt vacare bona.

Vacās possessio. Requre supra Possessio.

Vagabundus est qui nō habet domicilium. sed bodie hic est. cras alibi. l. iij. §. pretor ff. de dam. infec. Sed quasi vagabundus est q; habet domiciliū. sed raro morat in eo. z vagat hinc inde. Et quomō cōueniantur isti habet in. c. fi. de foro compe. in glo. j. z ibi nota.

Valitudo dicitur infirmitas i vno signifacto. c. qm̄ frequēter. vt lite nō pte. p. Innoc. et Hosti. c. fi. de testi. l. ij. §. si vō valitudine. ff. si q; cauē. z. l. vir q; morbo excuss.

Valitudinarij dicunt infirmi q; frequenter egrotāt. vel q; laborāt p lucida intervalla vt q; mō sani sunt post borā infirmi.

Varicosus dicitur curuus a varice neruo ptracto. q; neruus in senectute reddit hominē varicosum z curuū.

Vasallagiū fm̄ Spe. in ti. de feu. idē est qd homagiū. Ad em̄ in francia dicit homagiū. in italia vocat vasallagiū.

Vasallus est feudatarij. z fm̄ vulgare p̄p̄ncialiū nobiles feudatarij vasalli dicuntur.

Plebe? vō bō medius nūcupat fm̄ Spe. z vasallus nō pōt vēdere feudū si ne volūtate dñi. z dū vendit debet rogare dñm suū q; ab eo recipiat. z alter emptorem inuestiat. qd si dñs denegat z eū exorare nō pōt det emptori alia bona equa lencia tali feudo iniuste vendito. de hoc i. c. que in eccliarū. de cōsti. z in vfi. feu. per totū. Et hoc verū nisi ille cui vasall? feudū alienat velit supportare oē grauamē. vt in. l. murilegulo. C. de muril. li. xj. facit l. ij. in prin. ff. so. ma. z sic vasallus possit alij in feudū dare suū feudū. etiaz inuito dñio. qd videt nō esse verū z ptra casum in. c. j. de duo. fra. Sz querit a quo cognosci debeat causa feudi. Pro q; nō. q; scdm̄ Jaco. de bel. cui p oibus stat. in hoc disti guit. Aut loquit de vasallis minoribus. aut maiorib? si maiorib? vt sunt duces. comites. marchiones. capitanci. q; imediate ab impatore inuestiunt. tūc de cōtro uersia impator cognoscit. c. j. de lecoradi. in vfi. feu. Idē corā rege de imediate a rege infeudatis. Si de minorib? qui ab inferiore habet feuda. vt militibus aut nobilibus. Hoc tripliciter. Aut veritē qstio inter duos vasallos. aut inter duos quorum alter z alter nō est vasallus. aut iter dominū z vasallū. si primū. aut pstat ambo esse vasallos. litigāt tamen de parte feudi vel finibus. sic est cōclusio q; corāz dñio cuius sunt vasalli debet cognosci. c. j. apud quē vel quos. c. feu. deter. aut constat de vno tñ nō tñ de altero q; nihil habet nisi id de quo questio vertit. tūc p partes curie debet causa terminari dicto. c. j. apud quē vel quos. z. aut nō pstat de aliquo bonū p certo. Quia ambo nihil hñt in feudū nisi illud de quo questio est. hoc dupliciter. aut p̄tendūt se inuestitos ab eodem. vel a diuersis dñis. Si secundū iudex cōpetens erit ordinarij loci vel delegatus. c. ij de le. corā. in pn. in vfi. feu. Si primū hoc dupliciter. aut vterq; dicit feudum suū p̄p̄m. id est sibi concessum. z sic iterū ordinarij erit iudex dicto. c. ij. Aut vterq; dicit fuisse suoz pgenitorū sic dñs

cū curia sua cognoscit nō tñ solus. pal. c. j. Aut vn? dicit feudū nouū. l. ipm inue-
stitū alter antiquū scz suoz. pgenitoz. ab
eode tñ dño. tñc olim ordinari? cōpetēs
erat iudex bodie p pares curie cognoscit
z sic finaliter pcludit in pmo casu pnci-
pali q solū vno casu cognoscat dñs d cā
feudi scz qñ cōstat ambos esse vafallos.
Secdo causa pncipali tenet glo. in. c. Le-
terū. de iudeis. q dicit in cā ordinariū lo-
ci. in q feudū situm est cognoscere debere
Tercio casu iterū p pares curie si repiri
pnt. si nō eligant aliū. Et tales erunt iudi-
ces ordinarij qbus lex dat iurisdictionez
ordinariā. Ideo sedebunt p tribunali et
seruabūt iuris ordinē. Si nō habēt tribu-
nal eligere pnt. Et eo ipso q dñs iudicat
etiā sniam. ppriā executōi mādare pōt. qz
feudū dñi sui territorij. Itē fm. glo. c. ro-
mana. S. debet. de ap. li. vj. cōcludit. si vl-
tra dñm feudi est alijs prim? immediat?
ad hāc appellat a snia dñi feudi. Si talis
nō sit tñc ad ordinariū loci in q res situa-
tur spectat. qz dñs feudi ē tali subiect? vt
S. debet. pal. c. Tñ in vñ. feu. ter. est q i ta-
li casu ad impatorē appellandū sit. Et sic
sentit Bal. tacite. Pñmū tñ magis placz
doctorib? vt notat in dicto. c. Leterū. Et
intelligunt p dicta qñ est qñtio de feudo.
S3 secus ē dñi qñtio vertit de cognitione
feudi. l. ad quē ptineat pgnitio ei? Talis
em nō ptinet ad dñm feudi. siue sit ecclia-
sticus siue secularis. al's esset iudex in sua
cā z ptra totū ti. C. ne qñ in sua cau. quia
sic cognoscēs de cognitione feudi in casu q
sibi adiudicaret cognitionē talem deberi
Cōsequēter de ppuerate feudi sibi adiudi-
caret. Debet g supior ordinari? vel alter
de h cognoscere vl iudicare. vel ptes arbi-
tros eligere debēt q cognoscat vt notat i
c. verū. in glo. iij. de so. ppe. Et ibi glo. qua
vtrū z qñ secularis iudex possit negligē-
tiā supplere eccliafici in cognitione tali.
Hates mō sacerdotē. mō ppham. mō poetā
significat. xxi. dist. clerico. post colūnam.
Hase ire sunt oēs peccatores. vt. xxiij. q. iij
nabuchodonosor. vbi dicit. vasis ire nun

q deus redderet interitū si nō spontaneū
inueniret homo habere peccatū.

De Db

Abaldini sunt homines certi. z signāter de-
rici vel canonici terre vel ecclesie alicui?
de quibus in. l. j. C. de col. illi. vbi dicitur
q collegiū vbalidinoz nō potest constitui
ere syndicum.

De De

Vectigal est tributū qd prestatur de rebus
que vebūt in omibus negocijs manū
a vebēdis mercibus dictū. idē est qd nau-
lum. vt. ff. de pub. z veci. l. j. hic titul? Et
fm Azo. in sum. C. eo. titulo. vide supra
Tributum.

Vector est portitor qui vebit. Et vectores
sunt nō solum qui vebūt sed etiā qui ve-
būt in naui fm Azo. in sum. C. eo. tit.
z. ff. ad. le. ro. de iac.

Vectores possunt dici siue habeāt merces
siue nō. dñ tñ opas suas magistro navis
exhibeāt ad navigandū. Et sunt qñq no-
mina que prestāt actū z passionē vt bo-
spes zelotypos. Require supra. A.

Vectura. i. vectigal siue naulum.

Uebiculū. fm. l. duodecim tabu. est via i oc-
to pedes ex transuerso amfractu. xvj. qd
nō est necessariū in actu. Zus trabendi li-
gna lapides vt permittit habenti actum
sed viā nisi specialiter cōuenisset de hoc i
actu. vide infra Via.

De pro et ponit interdū. vt in. l. si fundum
sub cōditione. S. bis verbis. ff. de leg. j.

Vel etiā ponitur pro et interdū. vt in. l. Se-
pe. ff. de ver. sig. z l. cū quidā. C. de verb.
signi. Etiā ponit alternativē. vt in. c. iter
ceteras. de rescrip.

Venatio quid sit habes fm Bosfr. in sum.
titu. de cle. vena. Et est triplex. scilicet op-
pressiva. arenaria. z saltuosa. Oppressiva
est hominū de qua dicit. Cepit nemrotb
esse robustus venator coram domio. id ē
extinctoz z oppressoz. Et sic venator ē ho-
minū exactor z oppressoz qui aliquēz ve-
natu opprimat. Arenaria ē que fit i arena

ut cū quis locat operas suas ut pugnet i arena cum aliqua bestia dentata. hanc q̄ exercet peccat graviter. nisi eam exerceat gratia viriū experiendarū. ut. ff. de postu lan. l. j. §. Item senatus. 2. in. q. vij. tria. versū. infames. circa prin. Et de hac loquitur. lxxvj. dist. qui venatoribus. cū duobus. c. sequētibz. Saltuosa est que fit in silvis 2 saltibus ad capiēdas feras. 2 bec est licita Sed quomō in clericis liceat in p̄p̄is personis venari deficiēte familia. 2 vendere. cum illud nō sit vagari sed necessitati et utilitati ecclesie subuenire ad qd̄ tenentur clerici. vij. q. j. presentium. et glo. de. ne. in agro. de statu mo. in verbo p̄sonale. 2 ibi concoz. 2 ergo venatio saltuosa est illicita ex tēpore 2 persona. Ex tēpore ut in quadragesima 2 sabbatinis noctibus. lxxvj. dist. an putatis. Ex persona ut in clerico. in quo tamē distinguēdum est quoniā episcopo semp̄ est illicita lxxij. dist. quomō. Alijs vō clericis licita est causa necessitatis. utilitatis. et recreationis. cū retibus. laqueis. 2 canibus. dum sit cū silentio 2 modestia. Nā etia3 monacho licet texere lina p̄ piscibus capiendis. ut de cōsecra. dist. v. nūq̄. vide Bos. in sum. de de. vena.

Vendere est tem p̄ certo p̄cio dare. et sunt bona debitoris vendēda si urgeat es alienum 2 dilatio damni sit illatura creditoribus. ut in. l. fulcinus. §. adeo aut. ff. q. ex cau. in posses. eatur.

Venditio est de re que habet cōmertū. 2 solet poni in instrumētis qd̄ p̄mittit veditozi emptozi rem venditā legitime defendere. auctorizare. 2 disbrigare. que verba debent sic intelligi q̄ si de re ipsa lis fuerit facta. orta siue mota emptozi. veditozi teneat rem in ipsa lite legitime. scz fm̄ leges defendere. auctorizare. id est auctor litis fieri. siue p̄ se litem agere vel disbrigare. id est litem expeditā ab omni onere reddere. Item nota quādo venditozi est certus q̄ rei vendite pars est ei propria. 2 pars conditicia. id est alicui conditioni vel alteri domino subiecta. ignorat tamē

que 2 quāta. tūc ponit in instrumētō veditiois. sic q̄ p̄p̄ium in ppetuū. qd̄ conditiciū domino subiectū. hoc est dicere q̄ est p̄p̄ium in hac re. 2 habeas ut p̄p̄ium in ppetuū. sed q̄ conditiciū habeas cum ea cōditione ad quē p̄tinet. Itē fm̄ Azo. in sum. C. de pe. 2 cōmo. rei vend. 2 Bos. in sum. de emp. 2 ven. tradit talis regula rotunda 2 quadrata. Cum veditio sit pure sine scriptis certe speciei. que degustationem nō recipit. oē piculū spectat ad emptozi. excepto casu publicationis. nisi pactum culpa. mora. calliditas. vel traditio interuenierit. 2 quodlibet verbū huius regule habet in se pōdus de quo vide Bos. in sum. vbi supra.

Vendicare est corā iudice dicere vel intēdere rem esse suā vel allegare. ut qñ d̄s dicit bec res est mea. 2 est idē qd̄ intentare scz ad hoc solū intendere ut res sua declaret 2 sibi dominū applicet.

Velum est quadruplex. scz cōsecrationis. ordinationis. p̄lationis. 2 p̄fessionis. Profectionis suscipit a virgine vel corrupta cu3 profiteat de altari vel de manu. in. xx. anno ad minus. xx. q. j. 2. c. j. 2. q. ij. puel. la. Consecrationis imponit in. xxv. anno ut ea. q. j. placuit. 2. lxxvij. di. placuit. Potest aut cōsecratio virginum fieri in die ephiarū. in albis pascalis. i. tota septimana pascali. in ap̄lozi natalibz. nisi sint gravi languore detente. tūc em̄ alijs tēporibus possunt imo etiā alijs p̄cipuis festiuitatibus 2 diebus dñicis ut. c. j. 2 temp. 2 quali. ordi. Viduas aut nullū pontificū velare p̄sumat. xx. q. j. de votis. in fi. Sed ipsemet velum suscipiant de altari. lxxvij. q. j. viduas. q̄ capitibus suis imponat. et c. platū. de his que vi me. ve cau. fi. Ep̄us corrupte velū imposuisse videt. tñ solum imponere simulavit. Velū aut religionis vel vctē religiosam de manu p̄byteri sumere possunt. xx. q. j. vidua. secus de velo cōsecrationis qd̄ solenniter a solo ep̄o soli virgini solennibus diebus imponitur. Tercū est velum ordinationis. qd̄ olim dabat dyaconissis in. xl. anno. xx. q. j. lau

ctimoniales. xvij. q. s. diaconissaz. Quar-
tum est velū plationis. qd olim dabatur
abbatissis in. lx. anno. r. q. s. iuueculas.
Venditi actio. Req. supra Actio venditi.
Venia etatis dat mulieri in. xvij. anno. et
viro in. xx. l. si. z. l. oēs adolescentes. C. de
bis q. veni. eta. impe. z. tamen maior etas
requirit in abbatissa q. in abbate. c. indē-
nitatibus. de elec. l. vj. iuncto. c. cū in cun-
ctis. eo. ti. Ratio tamē in hoc potest esse.
q. a mulier avarior est viro. ar. l. sed si ego
in si. ff. ad vell. vbi dicit. Senatus em ob-
ligat mulieri succurre voluit nō donāte
hoc ideo q. a facili? se mulier obligat ali-
cui q. donat. z. ideo gubernatio patrimo-
nij tibi? sibi pōt cōmitti. de hoc p. cardina-
lem in. c. indēnitatibus. pal. In secundo
casu ratio est fragilitas sexus. z. q. in spū
alibus gubernādis non est mulier ita ca-
pax z. habilis sicut vir. Et minor etas re-
quiri? in muliere in eligēdo. vel eligente
q. in viro. vt in. c. indēnitatibus. pal. z. in
cle. vt hī. de eta. z. quali. Et in minore eta-
te pōt religiones pferi q. vir. Ratio q. a
in viroq. casu pfectus eligit. z. mulier ci-
tius pferi pōt. q. citi? pubes ē z. capax
doli. ideo citius etiā pōt se obligare.
Venire dīe debiti est posse pecuniā petere.
Venire id est vendi. vt in. l. fulcinus. §. si i
diem. z. §. multis eiusdē legis. z. l. prece.
ff. qui. ex cau. in posses. ea. cum si. Est em
verbum neutropassiuū sub voce neutra-
li significans possessionē. Unde Etulo zc.
Et drūt venire a veneo. z. venire a venio
vñ. Si vis veire cras mane debes venire
Venter. Require supra. Mittre in posses-
sionem nomine ventris. Et nota q. ven-
tris ingluies ad luxuriā facile puocat.
z. omne bonū opus dissoluit. vnde vter
z. genitalia sibi metipsis vicina sunt. vt ex
vicinitate membrorū cōfedorario intelli-
gatur viciozū. xliij. distinc. §. Nō em pl?
q. necesse est debem? corpori seruire. sed
solam eius infirmitatē reficere vt ipsum
ad vsum exercende virtutis habeamus.
vt. c. cōiūia. ea. distinc. vnde Seneca. Nō
vivo vt comedam. sed comedo vt viuaz.

Et ideo Bar. comedebat ad pondus vt
haberet intellectū pariter dispositū z. nū.
q. alteratum. Sic z. nos moderate comie-
damus nō nimia ciborū egestate. vt in. c.
non mediocriter. z. c. nō dico. cuz si. de cō-
secra. dist. v.
Verbum in larga significatione ponitur in
iure pro qualibet parte orationis. a ver-
berando dictum. eo q. acrem verberat.
vt dicendo in glo. super verbo institutio.
super verbo velociter z. super verbo in-
fra zc. Non ergo capitur hic verbū sicut
in Jobāne. ca. j. In principio erat verbū
z. sicut in donato. Verbum est parloratō-
nis. prout est distincta ab alijs partibus
orationis. sed significat dictionē cuiuscū-
q. partis orationis. Ad hoc autē sunt ver-
ba z. eorū significata imposita vt per ea
significet mens vel voluntas interior ip-
sius verbū proferentis. Ne dum aut ver-
bis significatur mens hominis. sed etiaz
factis. signis. et cōiecturis. licet inter mo-
dos significandi verba obtineant princi-
patum. eo q. clarius z. euidentius signifi-
cant. Unde voluntas seu mens proferē-
tis dat significatū verbo. quia sine mente
verbū nihil significat. vt in furioso q. ver-
bum ab eo prolatum nō habet mentem.
nec voluntatē. vt in. l. furiosus. ff. de re iu-
di. Et vsus cōmunis imponit significatū
verbo. patet per. l. labeo. ff. de suppl. le-
ga. q. dicit. Verba accipienda sunt ex vsu
cōmuni. Et dicit ibi Bar. q. vsus cōmu-
nis est triplex. scz. loquēdi. intelligēdi. z.
vtendi. Unde cōmunis vsus loquēdi est
q. equus certe qualitatis vocet calofre-
dus. Secundo in dictione beres singula-
ris numeri significatur pluralis numerus
de vsu intelligēdi. vt. l. in vsu. ff. de ver-
signi. Et in vsu loquēdi. inest vsus intelli-
gēdi. Tercio de vsu vtendi ponit exēplū
de pōderibus z. mēsuris. vt in. l. excepto.
cū ibi alle. C. de loca. z. cōduc. De h. voca-
bulo verbū vide plura in vocabulario cu-
iusdam docto. legū aureliē. fm dominū
Joban. de matisco. et incipit. Verbum hic
non recipitur. Ex quo opusculo plures

additiones excerpfi. quas bis expositiōi-
bus terminorū inserui. Itē verba sunt ac-
cipienda cū effectu. vt. c. relatū. de de. nō
resi. de pe. vi. j. bec aut. c. vlti. de spon. 2. l.
j. S. bec aut verba. ff. q. quisq. iuris. Et de
bent verba deferuire intētiōi. nō aut in-
tētiō verbis. cū p verba exprimat inten-
tiō. xxi. q. v. humane aurea. 2. j. q. j. mar-
chis. c. intelligētia. de verbo. signi. cum si.
Etia verba sunt referēda ad cōmunē in-
telligētiā. vt in. c. ex literis. de spō. 2. l. nō
aliter. ff. d. lega. iij. Et verba generalia sūt
generaliter intelligēda vt in. l. j. S. genera-
liter. ff. de le. pōt an. 2. c. quoniam. de cōiū. le-
pro. 2. c. maiores. versi. ad id aut. in fi. de
hap. nec verbis est vtendū. l. vt verborū
C. q. admi. ad bo. pos. vbi dicit. Et verbo-
rum inaniū excludam? captiōes 2c. Ver-
ba etiā cōmendatoria nō obligant. vt. l. si
idem filiūssa. S. si adolescēs. in fi. C. q. cū
eo facit. c. cū venissent. de insti. ibi nō solū
de illo. sed de oibus redditib⁹ faceret qd
placet. Sunt etiā verba dubia cōtra stipu-
latorē interpretanda. vt. l. stipulatio ista. S.
stipulatiōibus. ff. de verb. obli. 2. l. qdqd.
eo. ti. vbi dicit. Qd nō est expressum cen-
setur obmissum.

Verborū forma est pōsiderāda. nec ab ea re-
cedendū sine certa causa vt. c. ex literis. d.
spō. 2. c. ad audientia. de ver. signi. In vl-
timis aut volūtatibus verbū indifferēs.
vt cū habuerit pteritū vel futurū. trahi de-
bet ad futurū. qz vltima volūtas semp d
futuris est. als a pprictate verborū nō est
recedendū nisi cōstet loquentē aliud vo-
luisse. vel etiā nisi res aliter salua esse nō
possit. Et sic improprietates non sunt ad
cōsequentiā trabende. sed excusande sūt
Bern. in. c. pterea. de verbo. signi. Etia
dicit. l. j. S. si is q nauē. ff. d. exer. ac. q ver-
ba sunt intelligēda in ppio significato. li-
cet possint impropriari vt cōueniāt ma-
terie subiecte. ff. lo. l. fi. ij. rñso.

Verbis dicit obligatio cōtrahi. vt cōditio
certi. vt supra de. C.

Verna est seruus ex ancilla in domo natus
Inde dicit vernaculus. 2 est paru⁹ seru⁹

diminutiū. de leg. iij. l. seruus. S. si. ff. de
rei vendi. l. cum super.

Vero qñq stat inceptiue qñ nō pcedit ma-
teria cui iungat sequentē. vt de elec. super
eo vō. Qñq aduersatiue. de hoc in autē.
de bere. 2 fal. in pñ. coll. j.

Vepres dicunt spine que vi prendūt 2 lace-
rant carnes 2 vestes sūt Jo. an. in de. du-
dum. de sepul.

Vesanus dicit q sine sanitate est. sicut vecor
sine corde. vt. ff. de ver. sig. l. male.

Vestiarij sunt qui vestiū exercent negocia-
tionem.

Vestibulū sūt Azo. est locus ante hostium
vtriusq domus. vel primus aditus. seu
introitus vel porticus 2c. 2 tectus erat q
vt vestimēto tegit homo. vel dicitur ab aue. i.
salutatiōe qua fiebat ibidē stantibus.

Vestimentū dicitur omne illud qd induimus.

Vestimēta interpolata. dicuntur veteres ve-
stes iterū polite.

Vestis virgata vel partita. 2 de caligis sca-
chatis. habet in de. ij. de vi. 2 bo. cle.

Videtur est verbū fictionis. vt. ff. de vi 2 vi
ar. l. j. S. deiecit. 2 per Bar. in. l. si is qui
de vlca. 2 glo. in verbō habere videt in
c. nō minus de imunita. eccle.

Veterani. sunt milites emeriti. i. extra mili-
tiam ppter sua merita positi. C. de vete-
ra. in Rubri. 2 in legēda sancti Martini
vbi dicitur q imperator precepit q vete-
ranorum filij scientijs militaribus implē
carentur.

Vetus ius. Require supra Jus.

De Vi

Via est ius eundi. ambulādi. vebēdi. vebi-
culū. 2 iumentū ducēdi. ita q ille cui ppe-
tit ius vie potest illa facere. Et differt ab
actu. qz plus pñet via q act⁹. Itaz via
iter. actū. 2 ius in se pñet. Itē eo cōtēt⁹
est act⁹ vt iumentū agat qz. 2 si nō vebicu-
lū. plus etiā vebiculū occupat q iumentū
In via necessarius est vtriusq posse agere
Itē via habet ius trabēdi lapides. ligna
vel trabes. 2 ferēdi erectā bastā. qd nō bz
act⁹ nisi de b spālē puenisset. licz a tergo

tuncere vellet itinera non in collo. quod potius videtur rigorosum quam equum. Item via latitudo ad vehendum vehiculum si latior vel angustior non designetur per contrabentes. l. xij. tabu. diffinitur scilicet octo pedum per rectum. ubi via est recta non tortuosa. sed in amfractu. xvj. pedum. id est ubi reflexa est quod in actu non oportet. vide. s. Vehiculum. Si bonorum raptorum actio vi bonorum raptorum.

Vicari? secundum Boff. est qui vices alicui gerit siue in officio contentioso siue non contentioso. vt. C. de offi. ei? qui vic. gerit per tot. et de offi. vica. per tot. et de offi. archi. c. j. et de offi. archi. c. j. in fi. Et sciendum quod illi vicarij de quibus in legibus sub illa rubrica. positus tractat sunt non delegati sed subdelegati vel ordinarij iudices. Nam eligebant in certis temporibus quod ordinarijs praefigunt. vt ipsi vices ordinariorum praestent et viuentium supplerent. erat et alij qui gerebant vices mortuorum et absentium qui et suffraganei appellabantur huiusmodi omnia poterant agere qui pertinebant ad iurisdictionem propter viciniam supplicium et membri abscissionem. vt. C. de offi. vica. l. ij. et vicarius ecclesie est praesbiter qui vice principalis rectoris deservit ecclesie. Et sunt quatuor species vicariorum. Quidam sunt perpetui ad parrochiales ecclesias constituti. vt in. c. B. perpetuus de fi. instru. et c. exstirpade. de praebendis. Quidam non perpetui sed ad aliquos actus constituti. vt temporales de quibus in. ca. puenit de app. Et isti dicuntur mercenarij. vij. q. j. nihil. Quidam sunt speciales non ad curam sed ad certum locum articulum. vel actum constituti. de quibus in. c. tua. de offi. vica. Quidam nec perpetui. nec ad curam nec ad certum actum. sed generaliter dantur ad omnia. vt vicarij iurisperitis episcoporum. de hoc glo. optima. in cle. que de ecclesijs. de offi. vica. Et videi lectura ymole. Item vicarij dicuntur illi qui vt cuiuscunque vicem compleant vel generaliter sunt constituti. unde vicarius dicitur quasi vicem gerens.

Viccomes secundum Spe. eo. ti. dicitur ille cui dominus temporalis committit executores iurisdictionis sue in aliquibus castreis. et sic talem vo-

cant vulgariter lumbardi. et aliqui in patri monio beati petri.

Vicedominus secundum Spe. eo. ti. proprie secundum iura est qui praestat rebus episcopalibus. lxx dist. colonus.

Victores serui sunt quos quis habet victos parendi gratia.

Victus noie intelligitur omne illud quod necessarium est homini ad viuendum.

Vestis vice habet vice? ff. de ver. sig. l. victus.

Vidua est non solum illa qui desit esse nupta vt in. c. vidua. xxxiij. dist. ubi respectus habetur ad communem usum loquendi. verum et proprie etiam illa que nunquam fuit nupta. vel que non habuit virum. ff. e. l. manifestum. Et dicitur vidua quasi viro puata vel sine dualitate. vt. l. malum. S. vidua. ff. de ver. sig.

Ville dicuntur edificia rustica. et villa ponitur per ciuitatem. de censu. venerabili.

Villici dicuntur serui qui ad villam mittuntur vel sunt qui in villis morantur. Item villicus est gubernator.

Videtur interdum est signum veritatis. non fictionis. l. seruus filij. S. si quis rem. ff. de le. j. glo. versu. co. cor. Et quandoque videtur significat sententiam diffinitiuam. vt. c. pterea requisiti. de ap. et respondet de iure per ipsum. vt. c. j. de iudi. l. ij.

Vinum absinthiacum est cum melle et absinthio confectum.

Vinum pincenium et thiriacum dicitur a locis. xxxiij. q. ij. c. plerique.

Vinarij dicitur indago ubi fere sunt incluse vel dicitur locus in quo pisces seruantur vt ibi viuunt secundum Jo. an. in de. ne in agro. d. fra. mona. Et differunt vinarij. saltus. foresta garena. insula etc.

Vinaria proprie sunt torcularia seu dolia et cetera vasa vini que etiam ad alium usum transferri possunt. Et tamen vinaria dicuntur quodammodo vinum habere. vt. ff. de ver. sig. l. vinaria.

Vinarij dicuntur ebriosi. Etiam vinarij est ortus ubi crescit vinum. l. ediles. S. pedij. vt. l. vinaria. ff. de edil. edicto.

Vicini secundum Bar. in. l. si tertius. ff. de aq. plu. arcen. dicuntur quousque vox hominis exclamationis audiri potest. l. j. S. eod. de tecto. ff.

ad fille. Et intelligit de voce comuni non
nimis gracili. nec nimis tubali. sicut vox
ebauri. Etia dñ clamās medio mō sit nec
in tecto vel apice turris. nec in cellario.

Vindicta dñ mod⁹ manumittēdi. z dñ a no
mine vindicta. p̄toris vga q̄ ip̄e caput ser
ni t̄agebat hec verba solēnia dicēs. Abiu
ro te liberū more q̄ritū. vñ Persi⁹. Vin
dicta post q̄ mens a p̄toze recessit.

Vindicta fm̄ alios est ip̄a libertas q̄ apud
iudicē dñ. z dñ a data sortis a iudice ser
uo vitelliozū. als liberozū q̄ vindicauit ci
uitatē romanā cōiuratiōe dñozum suozū
cōtra rēpublicā factā detegēdo. p̄pter qd̄
apud cōsiliū libertatē cōsecut⁹ est. siue li
bertati a populo donat⁹. siue p̄ cōmodū
obtentū est. vt ois illa libertas q̄ a popu
lo dñ. vel a m̄ḡro q̄ vicē populi gerit dñ
vindicta. Hec Azo. in sum. C. de vind. z
liber. z apud cōsul. manumississet.

Air z vxor dicunt illi q̄ m̄imonū cōtraxe
runt p̄ verba de p̄nti. de futuro sponsalia
Re q̄re supra Sponsalia.

Virginitas est in carne corruptibili p̄petua
corruptionis euitatio. Itē virginitas cor
rupta restitui nō potest. C. de rap. virgi. l.
vnica. circa p̄n. ibi maxime cū rē. z. xxij.
q. v. si Paulu s. vbi dicit Hieroni. Audā
cter dicam cū oia possit de⁹ suscitare. vir
ginē nō potest post ruinā. valez q̄dem li
berare de pena. sed nō valet coronare cor
ruptam. Et infra subdit recti⁹ fuerat bo
minē. i. virginē subijisse cōiugiū z ambu
lasse p̄ plana q̄ ad altiora tendentē in in
ferni. p̄funda cadere. z si dicat. De⁹ pōt
excolato restituere vñ. g. corrupte vir
ginitatē. Respondet q̄ non est simile. q̄a
deus nō potest facere q̄n illa corrupta sit
quia factū nō pōt esse nō factuz. vel dñ q̄
nō refert ad carnis corrupte restauratio
dem. sed ad virginalis palme retributio
nē. z sic nō pōt. i. nō cōgruit ei⁹ potētie. et
est cōtra iusticiā corruptā coronare aure
la. Itē virginitatis florē nō amittit p̄ vio
lentia stuprata. vt. c. ita ne. z sequētibus.
xxij. q. v. Etia melior est virginitas men
tis q̄ carnis. vt. c. tolerabilius. e. q. et p̄.

na capitis punit q̄ tantū attētare cū effe
ctu tñ ausus fuerit v̄gines sacratissimas
etia causa m̄imonū iungendi. vt. C. de
epi. z cler. l. si q̄s nō dicā rapere.

Virtus fm̄ p̄bm. ij. etbi. est que habentē p̄
ficiat. z opus eius bonū reddit. z dñ quasi
verū tuens a vicijis p̄seruās. de peniten
dist. ij. illa ansa. z. c. se. no. Jo. an. in cle. f.
de sum. tri. z si. catbo.

Visitatio quō z qñ fiat p̄ Archiep̄m. z que
crimina puniēda sunt. z in q̄bus p̄cura
tio fiat vide. c. j. de cens. li. vi.

Violator ecclesie dñ quicūq̄ ipsam ecclesiā
frangēdo ostia. capiēdo res suas inuadē
do priuilegia sua custo diendo vel corrū
pendo offendit.

Vis est rei maioris impetus q̄ repellī non
potest vel cui resisti nō pōt supple como
de. ff. qd̄ vi me. ve cau. l. j. z. ij. Et q̄t mo
dis sumat⁹ z quot actiōes vel interdicta
introducatur no. in. c. ad audientia. e. ti. in
glo. ij. Cuius glo. effectus infra patebit. ē
generalis qñq̄. Vñ fm̄ Boffre. et Azo.
eo. ti. vis est q̄ntuplex. scz impulsua. ab
latiua. expulsiua. z turbatiua. z inquieta
tiua. vide infra.

Vis cōpulsua est p̄ quā cōpellit q̄s ad fa
ciendū illud qd̄ nō faceret si esset liberi ar
bitrii. nec cōpelleret q̄ imponit necessita
tem p̄trariā volūtati spontanee. z ex hac
vi orit actio. qd̄ me. cau. ff. e. ti. l. j. in fi.

Vis expulsiua. qñ quis eicit de possessione
sua. Et fm̄ istā inducit interdictū vñ vi.
z est tñ rerū immobiliū. vel de bis q̄ im
molibus coheret.

Vis ablatiua est rerum mobiliū. z hec idu
cit actionem vi bono. rapt. in rebus mo
bilibus. est cñ circa mobilia tñ. vt. ff. de
vi z vi ar. l. j. §. si fundus. z. §. ij. z instit.
vi bono. rapt. §. sed nedū talia. p̄ illam
cñ alicui bona sua vel res sua vñ. res sue
violenter rapiūtur.

Vis turbatiua est quādo q̄s turbat in pos
sessione sua que inducit interdictū vti pos
sidentis in reb⁹ soli. sed in rebus mobilib⁹
inducit interdictū vtrobi. cū duo se possē
dere cōtēdūt eandem rem.

Vis inquisitiva est que introducit inter dictū qd vi aut clā. z dī inq̄etativa. qz nō finit aliū vī re sua q̄ete z arare. vel aliqd facere. vel qñ alter vult alio inuito aliqd edificare in suo solo. vel forte iam edifica vit. nec distinguit in hoc interdicto an iuste vel iniuste fecerit vt si q̄s a me p̄hibi tus vel putās se p̄hibendū q̄ in meo faci at siue ius faciēdi habuerit siue nō. vt. ff. qd vi aut dam. l. j. z dico fm Azo. in rubri. q me. cau. accipit vis. put nullo mō pōt resisti. sed in rubri. de bis q vi me. ve cau. si. accipit. put pōt resisti. l. 3 cū piculo z est cōpulsiva hic z ibi. Itē est qdaz vis publica q̄ fit cū armis. qdaz priuata sine armis. d. oz. cog. cū dilect. in glo. vij. Itē vis maioris dī impet. rei cui resisti nō potest. vt supra dictū est. z de bis q vi me. ve cau. si. c. ad audientia. in glo. ij.

Vis negativa est qñ res alicui inq̄etatur. **Vis publica** est q̄ fit cū armis. sed vis pua ta q̄ fit sine armis. instituit. de publi. iudi. circa si. in. §. itē lex iulia de vi priuata. vñ vis priuata rerū deponit ab ordine reum id est mulctabit in tertia parte bonorum sed deportat cū vis armata pbatur. vt in glo. j. c. ij. de oz. cog.

Vis siue metus cadēs in cōstantē virū est metus pene vel cruciat. siue amissionis oim bonorū. z ista excusat nisi postea cō sēserit. vt in. c. de illis. ij. de spō. Alia est vis vel metus nō excusans q̄ nō cadit in cōstantē virū. vt in. c. veniēs. z. c. cōsul ta. co. ti. Et nō q̄ pōt q̄s vim vi repel lere. vt. c. significasti. ij. de homici. z. ca. si ho. de senten. excō. z bis. j. ius naturale. l. §. §. vim vi. ff. de vi z vi ar. l. scientia. §. q cū aliter. ff. ad. l. acq. Et hoc verū si repul sio fiat in cōtinenti. nō ex intervallo vt. l. idem est. §. cum agit. ff. de vi z vi ar. Di cit aut sic fieri in p̄tineti quādo fit flagrā ti crimine. hoc est donec anim⁹ cōtinuus durat. z nō diuertit ad alios actus vt. §. vim vi. pal. Secūdo debet fieri causa de fensionis nō offensionis vel vlciscēdi. vt §. pe. in. l. scientia pal. Tercio debet fieri cū moderamē inculpate tutele. C. vñ vi

l. j. c. vt fam. §. vi. d. selt. excō. Et vator hi talis cōclusio q̄ ista defensio est vera z ius ta que fit tantū z tūc quantū z quādo ē oportunū. vt in glo. l. j. C. vnde vi. palle. tamē si defendēs modū excedat n̄ ex po sito nō tenet. xxiij. q. iij. nō inferēda. Als nus z Jobānes distinguūt. aut vis fit p sone. aut reb⁹. de hoc vide glo. in. c. signi casti. palle. z. c. dilecto filio. de sentē. excō. li. vj. z in. c. significauit. de peni. z remis. vbi p̄sideratis circūstātijs imponit peni tētia arbitraria illi qui se defendendo mo dum excessit. Quarto pōt fieri quādo ha bet iustū timorem offense. puta p minas alicuius qui minas exequi solebat. aut p occursum. nō cñ oportet expectare quo usq; detur p̄mus ictus. qz talis posset esse letalis. Sed an q̄s excedens modū in de fendēdo se vt cū posset euadere vulnerā do occidit. puniat de occiso. So. si volu it occidere nō tamē occidit nō tenet sed vt culpabilis puniet ex arbitrio iudicis. vt. l. si adulterū cū incestu. ff. de adult. et Bal. singulariter in. ca. j. de pa. te. in vfu. feudoz. Item si accusatus de homicidio fecit articulū q̄ hominē occidit. sed fecit ad suā defensionē. z pbauit que in arti culo p̄tinent. an debeat absolui p regulā in. l. sententia. §. si cum aliter. ff. ad. l. ac quil. z. l. j. C. vnde vi. z. §. vt vim. z i de. si furiosus. d. homici. Bal. singulariter di cit q̄ nō. sed venit potius puniendus vt. l. §. C. de cōfess. Ratio. quia etiā in defendē do debet seruari moderamē inculpate tu tele. Debet ergo adicere in pbatione de fensionē necessariā put no. Lodo. de Ro ma. in singularibus suis.

Vir nō habet p̄tatem sui corpis sed mulier vt in. c. qdam. de cōuer. cōiuga. z. xxvij. q. ij. sunt qui dicūt. Nec potest nisi ob cau sam fornicationis vxorem suam dimitte re fm interpretationē sacri eloqui. hoc verū de his quorum matrimoniū carna li copula cōsumatū est. vt. c. ex publico. in fine. de cōuer. cōiug. Nam vir z vxor per copulam cōiugale effecti sunt vna ca ro. vt. ca. ad apostolicā. z. c. cū sis p̄ditus

eo. ti. Etia vir cogitare debet quod placere possit vxori. ergo minus que dei sunt cogitare valet. cu quasi diuisus in duo ple- nam sui non habeat potestate. vt. c. diuer- sis fallacijs. de der. coniug. Et e caput mu- lieris. xxxij. q. v. cum caput. xxxij. q. vj. non mechaberis. z. c. duo pueri de despō. impu. z glo. in. c. j. de clādes. despō.

Ux denotat quicquid affirmationez. Nam qd vix fit fieri tamē dubius non existit. vt. c. ij. d cog. spi. li. vj. ff. d iud. l. vix certis ex cau- sis. z. xv. q. j. merito queritur. Quandoq etia significat negationē. id est nullo mō. vt. ff. de leg. j. si seruus legatus. §. q quā. doq. Sic etia dicitur. Ux homo pagunt exiē que malo sunt inchoata principio. l. j. dist. miramur. z. j. q. j. principatus. et c. cum Paulus.

De Un

Uncia est duodecima ps assis. vt nati ex co- cubinis in do. no succedūt in duabus vi- cijs id est in duab? partibus. xij. partium assis. si alij legitimi non supersunt. Cetera noia assis Requre supra assis.

Unde agnati. z. vnde vir z vx. Requre supra Bonorū possessio. Et not. Lodo. de Ro. q viro ducenti duas vxores. vel mulieri nubēti duob? viris de iure ciuili est pena capitis. l. cū qui duas. C. de adult. Sz de iure canonico debēt vxori in cūdi capil- li z panni anteriores z posteriores. xxxij q. j. de benedicto. fm expositionē veram ibi z approbatam.

Uniuersitas fm Azo. i sum. q cuiusq vni- uer. no. est plurimū corporū inter se distan- tium vno nomini specialiter eis deputa- ta collectio. Est etiam studiū vniuersale priuilegiatum. Sed querit si vniuersitas cōgregat. z aliquis bestialis deridēdo et rīpando cōturbat totā vniuersitatē. qua pena talis puniet. Respondet q excoica- tione triqua. z ciectiōe de collegio. ter. est singularis fm Lo. de Ro. Ro. v. q. liij. in loco benedictiōis quē dicit esse non alibi. Item vniuersitas scolarium vbi pēcipue per scolares regit disponere potest q ali

quis qui non sit in vniuersitate nec vocem vt. c. scriptū. de elec. 7. l. iij. dist. abeuntib? cum si. Sed nūquid signus tū in vniuer- sitate cōtradicat. ne ille admittat valeat actus admissionis. Dominus. Lodo. de Ro. dicit. Tu qui pauca scis sicut ego vi- ceres hoc indubitātū p regulā q maior. ff. ad munic. l. plane. ff. q cuiusq vniuer- si. no. z cle. j. de bis que fi. a malo. par. ca. Sed cōtrariū est verū. Nā hoc casu vn? quantūcūq minimus cōtradicens red- dit actum nullum. hoc est dictū singulare cōpositella. quem refert z sequitur. Jobā. an. in. c. scriptū. palle. in nouella zc.

Uno cōtextu fieri aliquid est fieri nulla ali- eno actu interposito nisi fiat ex necessita- te z actu nature vt supflui ponderis de- positio vel medicine acceptio vel breuis languor. vt. C. de test. l. cū antiqtus. Bec Azo. z Boff. eo. ti.

De Do

Voluntas coacta etiam est volūtas. xv. q. j. merito. ff. qd me. cau. l. si mulier. §. si dos § si metu. Sz hoc intelligit sic q non est li- bera voluntas que requirit in matrimo- nio. vt in. c. gemina. de spon. cum si. l. titia ff. de ver. obli. nam voluntas z ppositum distinguūt maleficia. vt. ff. de fur. l. qui in- iure. §. j. z. l. diuus. ff. de sic. z est glo. in. l. fulcinius. §. quid sit latitare. in verbo an- mus. que dat etia quatuor modos pbā- di animū alicuius. z dicit lex Volūtares hominū vane sunt. vt. ff. ad treb. l. q pote- rat. j. respōso circa fi. vnde hoc nomē vo- lūtas significat generaliter. scz cū ratōne vel sine ratione. vt in. l. cū quidā. ff. d leg. ij. Et in hoc differt ab arbitrio qd signifi- cat velle cū ratione. Vbi autem actus po- nit in voluntate voluntas significat per modū conditionis. qā sensus est q actus valet si velit. sicut cum ponit in arbitrio. sensus est si arbitret. vnde actus pōt po- ni in volūtae eius cui debet queri: et est cōditionalis. z purificat cōditio declara- ta sua voluntate. vt in. l. si ita expressum. ff. de cōdi. z demon. Sed in volūtae ob-

ligandi non potest poni. quia obligatio sua natura debet astringere necessario quod non facit actu posito in voluntate obligandi in voluntate alicuius? tercius incerti non potest contractus poni. Et partes non videtur habere animi contrahendi. sic nec eo posito in arbitrio. imo multominus. l. si merces. in pncip. ff. de loca. et conduc. In voluntate vero tercius potest contractus poni et valet si velit. et non valet si non declarat se velle. vt. l. si. de contra. emp. et vendi. et si velit stabili eius dicto siue voluntati. Item quod non videtur fieri iniuria disponenti qui sic disponit. Item quia fieret differentia inter arbitrium et voluntatem. Ultima autem voluntas non potest poni in voluntate. puta heredis institutio vel legatum. vt. l. illa institutio. ff. de here. insti. l. nonnunquam. de condi. et demod. Et hoc est positum. quia aliter in simplici ratione potest poni sicut contractus. Et hoc patet quod quo ad omnia idem est in contractu et voluntate ultima. hoc excepto quando ponitur in voluntate tercius. quod contractus valz vt conditionalis. Ultima vero voluntas non valet quod est positum. Io. fabri dicit quod nomen voluntas ex communi usu intelligitur di significat idem quod arbitrium. Significat ergo finaliter voluntas vt sua impositio. persona cui iungitur vel lex civilis ei significatur dat seu quod quouis modo proferetur dicat nisi lex civilis impediat. Voluntas prima derogatoria significat putet verba sonant. verbi gratia. Testator dicit cui bis legauero semel debere volo. postea Titio legat bis. puta primo sicubi postea pampiliu. legatum tantum semel debet vt. l. si quis in pncip. § leg. iij. quia clausula derogatoria significat consensum deesse legato. eidez in secundo facto. Et protestatio procedens in facto sequenti nocet. vt. l. qui in aliena. in fi. ff. de acqui. here. legatum. ergo secundum factum quod aliter debet non debet. quia voluntas testatoris in eo deest ex voluntate prima derogatoria. Si ergo testator eidez ab eodem herede in eadem scriptura legat. bis eandem quantitatem semel tantum debet etiam non procedente voluntate derogatoria. Si vero te

stator dicat cui bis et vt supra. et addit si obstante voluntate procedente derogatoria. vel sic adiicit. Et nolo clausula derogatoria hoc casu locum habere. tunc valet utriusque legatum. quod verba addita tollunt significatum clausule derogatorie. et faciunt voluntatem adesse utriusque legato. Item ibi testator in suo testamento dixit. sic nolo me posse facere aliud testamentum et. vel sic. Nolo me posse inmutare hoc testamentum vel nolo me posse penitere si fecero aliud testamentum. valet etiam non expressa prior voluntate derogatoria. hec Bar. sic probat licet predicta verba testator quantum in ipso est aufert sibi liberam testamenti factionem tamē hoc non potest. l. stipulatio. § modo ff. de verb. obli. Et sic predicta verba nihil possunt significare. quod talis voluntas non admittit iure. Ideo sequens dispositio valet ac si per predicta verba non prediceret. Sed si testator diceret. Si fecero illud testamentum nolo valere. quia hic non disponit circa potestatem testandi. sed circa voluntatem suam quam dicit esse in futuro facturo. tunc non valeret secundum testamentum nisi reuocata clausula derogatoria. Ratio quod lege civili non potest dari vel adimi hereditas in codicillis. l. §. C. de codicil. Nolo hoc verbum significat. putet eius significatum vel quolibet adiunctum vel quolibet circumstantia significare dicat. Nam quando simpliciter proferitur significat motum animi ad aliquid persequendum. Et cum nihil adiungitur seu non apparet ad quod refertur in iure nullus est effectus. Etiam non disponit per Bar. in apostilla hac. Et etiam. C. de sum. tri. et si. catbo. l. §. Et notatur in l. qui se patris. C. de liberi. quod volo et nolo non sunt opposita. quod volo ad omne tempus refertur. vt dicendo. volo adire hereditatem. sed nolo ad presentem tempus tantum refertur. dicendo nolo adire. intelligitur nunc. licet postea velim. Et ideo facit orationem ambiguum. de qua ambiguitate de verbo nolo non dicitur. Antbo. §. Huius in c. litteris. §. de spon. Sed ibi. si ille cui relicta est electio dicit. volo eligere hanc rem significatum illorum verborum est ambiguum. quod

potest intelligi dupliciter. Uno modo id est
primus motus meus fertur in hanc rem, non tamen
deliberate. Secundo modo per ipso actu acce-
ptationis, id est accepto hanc rem. Si ergo queris
in qua bonum nostrorum sit retinendum, respondeo si
est traditus terminus ad eligendum seu deli-
berandum, et in fine termini respondes, volo eli-
gere hanc rem tunc significat electio, facit.
Idem si alio modo respondes, scilicet ad trebel, cum vi-
cit post deliberationis tempus, et sic deliberati-
onis dat significatum, facit, loquens quod, scilicet eo, ti.
idem si ad interrogationem eius cuius inter-
est eodem modo respondes, scilicet volo eligere hanc
rem significato sumpto ex verbis per certo marie
cum dicis per certo volo eligere hanc rem, si autem non
est aliud unde recipiat significatum nisi ex ipsis
verbis, tunc non significat electio, imo reci-
piat primo, id est primus motus finit in hanc
rem. Item ibi legatarius cui relicta est ele-
ctio, dicit volo hanc rem, significat electio
ut, l. ij. ff. de op. et elec. le. quia motus cum si-
gnificat per verbum volo refertur immediate ad
rem per quam significat acceptatio rei. Et idem
si heres institutus diceret volo hanc be-
reditatem quia per hoc significat aditio, secus
si diceret volo eligere, volo adire, quia tunc
non significaret acceptatio et aditio, quia
motus animi non sit immediate ad rem, sed ad
actum eligendi vel ad eundem. Item ibi institutus
dicit volo esse heres significat aditio, ut
l. ia dubitari, ff. de here. insti. Et sic aliud est
dicere volo adire, et volo esse heres, quia per
secunda verba significat simpliciter aditio
per prima non. Et idem est dicere, volo esse he-
res et volo hanc hereditatem. Item ibi volo
relinquere, significat, id est relinquo, ut in l. pauphilo.
S. propositum, ff. de le. iij. Et sumitur significa-
tum ex natura ultime voluntatis, cuius est
puidere in futurum, etiam fauor eius ut va-
leat dispositio. Item dicendo, volo per ta-
lem geri negocia mea, significat mandatum, ff.
mandati, l. j. Item vendere volens dicens,
volo rem vendere pro x. et emens dicit, vo-
lo emere pro x. significatur exemptio venditoris
quia per verbum presentis temporis signat consen-
sus de presenti, secus dicendo, vellem ven-
dere et vellem emere.

Votum est aliquid boni cum deliberatione factum
promissio, vel deo facta pollicitatio, xxvij.
q. j. de viduis, ij. Et dicitur boni, quia de malo et
etiam de re bona sine deliberatione non proce-
dit obligatio. Nam de malo quod non obliga-
tur, quia in male promissis rescinde fidem, et
in turpi voto muta decretum, xxij. q. iij. in
malis. Dicitur cum deliberatione, quia votum quod
ex facilitate animi potius quam ex arbitrio di-
cretionis emittitur non est usquequaque obliga-
torium, ut ca. veniens, eo. ti. Et est triplex
votum. Primum necessitatis, quod quod necessa-
rio in baptismo promittit, ut abrenunciare
dyabolo et pompis eius tenere fidem serua-
re decalogum, de conse. dist. iij. c. j. Secundum
est voluntatis, quod quod voluntarie emittitur
super bis ad que ante votum non tenebat, ut
continentie, abstinentie etc. Tercium est votum
mixtum ex his duobus scilicet partim necessi-
tis, et partim voluntatis. Sed votum voluntatis
tamen subdividitur in votum solenne et sim-
plex, unde simplex est cui nulla solennitas
adhibetur. Solum autem votum continentie sole-
nizatur. Que autem vota redimi et commutari
possunt, vide Boss. in sum. e. ti. Item votum obli-
gat quod deo, cum dicitur, Vovete et reddite, ut
c. si xps. et c. debitorum, de iureiur. et c. ma-
gne, de vo. post pn. Sed queritur primo numquam
votum ante ingressum religiosi dissolvatur per
ingressum de voluntate abbatis, et videtur
quod non, quia abbas non videtur posse tollere ob-
ligationem deo quesitam. Sed contrarium est ve-
rum per Boss. xx. q. iij. monacho. Secundo que-
ritur an dissolvatur per contractum matrimonij ac-
cedenti consensu alterius coniugum. Solum sic per
glo. xxij. q. v. voluit. Tercio filiussa, non
obligatur ex voto nisi de voluntate patris, ut
l. si quis res, S. voto, ff. de pollicitat. an si sit
verum de iure canonico. So. q. non. per glo.
xxx. q. ij. mulier. Cuius tres sunt rationes.
nam filiussa, delinques etiam sine voluntate
patris dyabolo obligatur, ut c. j. de delict.
puero, ergo et deo obligabitur. Secundo vo-
uendo filiussa, ducit spiritu dei, et qui spiri-
tu dei agunt non sunt sub regula, xx. q. ij.
duo sunt, et c. licet, de regula. Tercio quia vo-
tum est quod spirituale, et in spiritualibus patria po-

Dr

testas nō curat. vt. c. fi. de iudi. h. vj. 7 gl.
in. l. ait ptoz. ff. de mino. 7 in. c. ex pte. d re
sti. spo. Itē nō vouere sancti? est q̄ votū
put melius pōt nō pficere. Grauius em̄
puniunt q̄ votū fecerunt 7 nō pfecerunt
q̄ si sine voto mortui sunt simplr de fide
rj. q. j. §. quicūq. Vel describit sic. Vo
tum est animi conceptū cū deliberatione
firmatum.

De

Dr

Arbs simpliciter pbata ppli romani ciui
tate significat anthonomatice. in fi. d iu.
nat. §. sed quoties. Arbs autē appellatio
muris aut cōtinētib? edificijs finit. vt. c.
significauit. de pe. 7 remis. ff. de h. sig. l. ij.
Urbana p̄dia oīa edificia accipiunt? nō solū
ea q̄ sunt in ciuitatib? vel opidis cōstitu
ta sed etiā in rure nisi forte stabula sint qz
loc? n̄ facit p̄dia urbana s̄ materia vt. ff. d
ver. sig. l. j. vide supra P̄diciū.
Urbanorū p̄diorū seruitutes. Require su
pra Seruitutes.

De

Dr

Usuarius est q̄ alicui? rei vsum habet. vt
si tu q̄ es dñs hui? serui p̄senseris siue cō
cesseris mihi vti ministerio ei? salua pro
prietate 7 dominio. vñ vsuarij dici pos
sunt clerici q̄ nō possunt v̄dere nec testa
ri siue donare d̄ bonis ecclie. sed victu tm̄
et vestitu debēt esse cōtenti. r. q. ij. c. ps ba
beat. 7. c. cū cōstat. de pig. fm̄ Bern. fm̄
aliquos vñ clerici possunt vsufructuario
compari ad quē ptinet oīm fructuū p̄ce
ptorū ius diuidēdi scz quantū vsufructu
arij in morte 7 in vita sunt suorū domini
7 ei? debita 7 quacūq. causa solvere p̄nt.
tñ fallit in p̄latis secularibus q̄ redditib?
suis pueniētib? eis rōne p̄latiōis solue
re nō possunt debita nisi essent p̄ utilita
te ecclie cōtracta. Cōpetit ergo vsuario
ius 7 vsus. sed nō potest vendere. locare
vel alienare. sed solū ad vsum suū 7 fami
lie sue potest vti seruitute tali. vt i hortis
fundis. 7 similibus. si quis habeat in his
seruitutē vsus.

Dr

Usus est ius vtēdi rebus alienis salua rez
suba. pprietate 7 dñio. 7 quō accipiat. vi
de archi. de offi dele. c. quis. li. vj.

Usufructuarius est q̄ fruit 7 vtitur rebus
alienis. vel qui res suas nemini furat. ff.
de serui. l. in iure cōmuni.

Usufructus est ius vtēdi. fruendi alienis
rebus. salua suba rerū. vt. ff. de vsufr. l. j.
7 est ius in corpe q̄ sublato 7 ipm tolli ne
cesse est. destructa em̄ domo destruit vsu
fruc. q̄ habet in ea. vt. ff. e. ti. l. ij. 7 no. fm̄
Bzo. in sum. C. e. ti. q̄ vsufr. formalis d̄
ius. i. seruit? sed vsu. casulis fm̄ quē ali
qs bz cām dñj nō d̄ seruit?. Et ponit h
fructū. 7 nō in diffinitione vsus qz differūt
ius vtēdi 7 fruēdi. vt infra p̄tēbit. Et vtē
di d̄ ad dñam creditoris q̄ bz ius in pi
gnore. n̄ tñ pōt eo vti. imo furtū cōmittit
si eo vti vel fm̄ vtēdi ponit ad dñam
vtilis dñj. qd̄ habet in reb? alienis sicut
emphiteota 7 feudatari? hñ s̄ fruēdi fm̄
Accur. 7 bern. d̄ ad dñaz nudi vsus. qz
min? est in vsu q̄ in fructu. Dicit in reb?
alienis. q̄a sua res nemini seruit. Salua
rerū substantia d̄ ad differentiā sup̄ficia
rij. 7 emphiteote q̄ nō tenēt reficere edes
Sed vsufructuari? tenēt. 7 etiā tenēt ad
tributū: qz ad eū ptinet fruct? An bern.
exponit salua rerū suba. i. ne pereat in to
to suba. Accur. exponit salua suba. qz tā
diu durat vsufruct? q̄ diu durat suba. Et
no. dñaz inter eū q̄ bz seruitutes vsus et
eū q̄ habet seruitutē vsufr. qz is q̄ bz solū
seruitutē nudi vsus ita vti q̄ fructus nō
pcipit: sicut possuz vti eq̄ tua ita q̄ fruct?
inde nō pcipia. sic q̄ part? nō sit me?. sic
similiter q̄ bz vsum tm̄ alicui? fundi non
pōt vti pomis. olerib?. 7 ceteris fructib?
ad vsum suū q̄tidianū. ille autē cui p̄petis
seruit? vsufr. pōt oīa bec facere.

Usucapio Est acq̄sitiō dominij vtilis dire
cta rei aliene p̄ continuationē possessiōis
tēporis lege diffinita. i. per spaciū t̄pis a
lege diffiditum. ff. eo. ti. l. ij. verbi gratia.
Em̄ rem mobilē a nō domino bona fide
putans rē esse v̄dētis. 7 per continuū t̄
spaciū possideo sine interruptiōe. i. p̄o iure

efficio: dñs illi? rei. directū autē dominiū
habet verus et pñcipalis dñs rei. Sz vti-
le dñium d: qñ qñ in veritate nō est dñs
sed habz vtilitatē rei ac si effect dñs vt seu-
datari? vasallus et siles. Et d: vsucapio.
qz vsu quodā et cōsuetudine possidēdi ce-
pi et acquisiui dñium. Scdo in reb? mobili-
bus vel se mouentib? nā imobilia nō di-
cunt vsucapi pñcie. sed poti? pñscribi i im-
mobilib? em pñscriptio locū bz. Tēp? em
a lege diffinitū est trienniu in vsucapione
sed in pñscriptiōe statuit decenniu inter p-
sentes. et vigēniu int absentes vt insti. de
vsuca. Et dat vsucapio ne dñia reruz sint
in incerto p publico bono introducta vt
l. j. ff. e. ti. Cōtra eqtātē naturālē. ff. d. neg.
ge. l. j. in fi. et de pñ. et de l. nā natura. Nā
locupletari nō debet qñ cū alteri? dāno.
fm regu. locupletari. de reg. iur. li. vj. et sic
aliud est equū et aliud bonū. vt. C. d. pac.
puen. l. hac lege. Et qñ opponit equitas
scripta pñfert rigozi scripto. Solo. verū ē
dñ vtrūqz scriptū est in spē. s. in pñ. l. nā
natura. eqtās ē scripta in genere. et hic ri-
gor in spē. g. pñfert rigozi. Etia in vsucapi-
one vel pñscriptiōe versat quedam eqtās
naturalis q suadet postq qñ iusto titulo
bona fide. certo tps spacio rem tenuerit
dñium acqñere debz. et imputet dño q ne-
gligens est tanto tpe rem suā querere et
custodire et. Et sic nemo debet locuple-
tari et. nisi sublit causa. vt hic ppter cōem-
oim vtilitatē. et vt allqñ fit litū finis. l. fi.
ff. p so. vbi dat bec rō. ideo exceptio pre-
scriptiōis est exceptio litis finite. et oppo-
nit sicut alie litis finite exceptiōes.

Alqz stat qñqz inclusiue vt. ff. d. sena. l. fi. et c. j.
de or. ab epi. q re. qñqz etiā exclusiue. vt. c.
cuz dilectis. de fi. instru. vbi d: q vsqz ad
diffinitiuē snie calculū pōt vtrāqz ps ex-
hibere instrumēta. Est g dictio vsqz signi-
ficatiua vltimi termini ad quēz. sic dictio
a vel ab pñmi termini a q. Itē ibi vēdo vt
dono hunc fundū q est meus vsqz ad ci-
miteriū vel vsqz ad ecclesiā significat ex-
clusiue. Ratio. qz materia subiecta nō pa-
tē sensum inclusionis. licet b etiā ageret

p disponēte. Sz ibi ab ecclesia vsqz ad ci-
miteriū est locus diuini iuris vel relegio
sus sumit inclusiue qz materia subiecta
importat sensum inclusiōis. Itē exclusi-
ue vt ambulatoria est vltima volūtas vt
qz ad mortē. vt. l. iij. ff. de adi. lega. sed vi-
cedo vsqz ad vīte exitū verba ponunt in-
clusiue. Itē inclusiue ibi. minori dat tu-
tor vsqz ad pubertatē. Sed exclusiue ibi.
vendo tibi agrū vsqz ad illū fundū qui ē
vicini. qz nō disponit qñ de re aliena nisi
babeat in mādatis. Itē inclusiue ibi. do
tibi iter vsqz ad kalendas martij. Sed ex-
clusiue ibi. pmitto tibi dare. x. p quolibz
die vsqz ad kalendas aprilis. Rō. qz vo-
lūtas disponētis cōiecturaf in pma ex fa-
uore dilatiōis et debitoris. facit l. arrian?
ff. de acti. et obliga. Sz in scda cōiecturaf
ex obligatiōe q stricte capif. Itē inclusi-
ue ibi. do tibi in penitentiā dicere septēz
psalmos singulis dieb? vsqz ad kalēdas
iulij. Sz exclusiue ibi. sentētia lata a iudi-
ce de soluēdo quolibet die vñū florennum
vsqz ad kalendas iulij.

Usura sicut cōiter d: est quicqd pter vsū
forti accidit vt accedit fm Boff. xiiij. q. iij.
pleriqz. Et addit ipē intētiōe vel pacto p-
cedēte. Sola em spe vt expectatiōe viciū
vsurariū strabit. vt. c. j. et c. consuluit. de
vsur. et xiiij. q. iij. si fenerari? Et hoc cum
pñcipaliter habet spes et expectatiō lucrī
als si ob caritatē moueat qñ ad mutuā-
dum. et secundario speret de aliqua retribu-
tiōe nō putat viciosum. ar. ad hoc. lxxij.
dist. In singulis. et lxxij. dist. si officia. lxxj.
dist. qd proderit. fm Boffre. Itēz usura
est vbi plus recipit q datū est. Et diffini-
tur fm Azō. C. e. ti. sic. Usura ē qd ppter
vsū rei cōcesse dat. pcesse id ē date vel
mutuate. An usura d: ab vsu et es eris
quasi vsu era. id est vsu eris data. scz pecu-
nie. cū nomine pecunie quicqd boies ha-
bent cōtineatur. j. q. iij. totum. Et nota.
qz omnis usura prestatur super facta di-
lacione ad annum. Unde quedam usura
vocatur cētesima illa que scilicet infra an-
nuū equiat forti. quedā vocat sextupla

Ut

a lex qd est totū z plica id est pars vñ me-
dictas q etiaz alio noie dñ euilion. ab enu
qd est mediū. z olon qd est totum. z est il
la vsura que totū cōtinet z medietatē to-
tius. qdam xō est triēnis. scz q prestatur
vsq ad terciā partē centesime vñ sortis. q
dam seminis q pñtatur ad medietatē sor-
tis. qdaz res q prestatur ad duas partes
sortis. Item qdam vsura est fenus sortis
z qdam fenus feneris. Nam vsura dñ qd
vltra sortē recipit vt. c. fi. xliij. q. iij. s fen?
dicif lucrū de vsura sumptū. vñ vsura vbi
ad mutuū restituendū nō fuit certū tem-
pus determinatū. Et fen? vbi determina-
tū. Est tñ distinguendū inter vsurā z rez
illā q vsura cōmittit. nā q ab vsurario ex-
igit. pprie est lucrū qd vltra sortem exigit
scz lucrū restituendū. Sz res in qua vsu-
ra cōmittit est mutuū. de q lucrū pdictū
gignit. Sz vtrū de vsura cognoscat iudex
secularis vel ecclesiasticus. nō. plene p doc.
in. c. cū sit. de fo. cōpe. z. xj. q. j. in sum. c.
ex lris. d iureiur. z est glo. nō. q incipit cū
repetunt. in cle. dispendiosam. de iudi. et
xliij. q. iij. qd dicam. Sz breuiter si qstio
vsurarij est questio facti. iudex secularis
cognoscat si qstio iuris solus iudex eccle-
siasticus cognoscat. Et infra quantū tem-
pus exceptio vsurarij debeat pbari. llo-
stien. z Jo. an. singuliter in nouella dicūt
q infra octo dies a die ppositae exceptōis
ar. c. pia. de excep. li. vj. Et p certo est ex-
tranea inductō vt dicit Lodo. de Ro. naz
ille tex. reuera loquit in exceptiōe excōi-
cationis. Hoc etiā confirmat Lopus ab
bas in allegatiōibus suis. alleg. lv. ad fi.
Et subdit Lodo. de Ro. ego Rome deci-
di pbariū vide pulchrā ratiōē q immo
infra. xv. dies pbari debeat. nā q vsuraz
exigit raptor est. latro z spoliator. vt. c. si
quis vsurā. xliij. q. iij. Sed exceptio spo-
liationis probatur infra. xv. dies. vt. c. fre-
quens. de resti. spolia. li. vj. igit rē. qd est
menti tenendum.

Vsurarius manifest? qd dicat. vid. c. s. z. ij.
de vsur. li. vj. Et vltra b dicit Mattheus
q sit ille q vsurari? ex libris suis pvincit

alle. de. j. de vsu. z. c. si sincera. xlv. di. c. fa-
ne. xliij. q. ij. z. l. j. S. editiōes. ff. de edēdo
Secūdo ille q cōfitef coram sacerdote se
esse vsurariū. qz vsurarij iudex ē sacerdos
z sic cōfessus corā suo iudice erit manife-
stus. vt in. c. quē penitet. z de pe. vñli. vj.
Jo. an. dicit hoc verū si assint testes. vt. c.
quēq. de vsur. li. vj. Itē sequit Jo. de li-
gna. qz iudiciū fori penitētiōnalis nō in-
ducit illos effect? qz iudiciū fori cōtētiō-
si. qd ideo sit manifestus. qz cōfitef corā
iudice anie nisi assint testes. Tercio dicif
ille vsurari? manifestus q habz altare pa-
ratū. Sūt ergo vsurarij triplices. Primi
notorij. q habēt altare cōtinue paratum.
semp mutuātes. Secundi nō notorij sed
manifesti. q nō habēt altare p̄tinue para-
tum. sed interdū mutuātes. Tercij p fa-
mā tñ manifesti sunt.

Vsurpare est aliqūē p̄tra rōnem ius vsuum
vel cōsuetudinē capere. inuadere vel pre-
sumere. Vide Alb. e. de rosa. in dicti. suo.
quasi vsurpatio. vbi plene.

Vsurpatio est interruptio vsucapionis. vt
l. ij. z in Rubri. ff. de vsucap. z vsur. Et di-
cit ibi tex. q oratores vsurpationē frequē-
tem vsuum vocant.

De Ut

Uti z frui differūt sic. qz vñ dñ ille q ita vñt
re q fructus nō pcipit. sicut possuzvñ ad
vsuum quotidianū z ministeriū equa tua
ita q fructū nō pcipit. scz q parit? nō sit
meus. sed is q alieni? fundi vsuum habet
pomis z olcrib? vñ pōt ad vsuum quo ti-
dianū. nō tñ donare vel vēdere pōt. Frui
xō dicif ille q fruct? pcipit z sic vsurari?
habet vsuum rei. vt cui dñs nemois pñti-
tuit vsuum nemois ad necessitatē suaz et
familie sue vt accipiat ligna. olera. poma
flores zc. que nascūt in nemoze pro se z
suis cōiunis. nō tamen vendere pmittit
ipm als frueret. quare clerici dici possūt
vsuarij. vt supra dictū est.

Uti possidetis est quoddā interdictū cum
possessor inquietat a nō possidente vt iu-
dex pro ipso dat finiam. Si vñ fuerit tñc

pronunciare habet in singulari numero. ut ita possideas ut possides. Si autem plures tunc debet pronunciare in plurali numero. ut uti possidetis ita possideatis. Hodie tamen honoris causa cum homines vni tamen loquuntur plurali sermone utrum dicentes. beneueneritis. transite bene. Et ceperunt isti honorabiles voces a Julio cesare. unde et illud dicitur. Nos duo turba sumus. hec dicitur in sum. C. eo. ti. et vide glo. antepe. in. c. licet. de. pba.

De Vu

Vulua secundum Archidiaconum. xliij. q. iij. plerique. quicquid illud est quod ex vulua nascitur. vel est veteris porci vel verberis vaccinum. vel ylia scilicet falsitia.

Vulgaris substitutio dicitur cum quis loco instituti. vel eius cui alius puta ab intestato est ius adeundi in casu hereditatis non adite apponitur seu subrogatur. unde conditio est semper si hereditas non adierit. Et dicitur vulgaris quia in hunc casum seu eventus fieri potest a quolibet qui testari potest. et cuilibet qui ius adeundi habet ex testamento. vel ab intestato. quia voluntas talis disponens simpliciter admittitur iure civili secus in pupillari et alijs substitutionibus. ubi non simpliciter admittitur imo restringitur et limitatur. Et quicquid penitus non admittitur iure civili scripto. Et non. quia conditio ibi appositae si hereditas non adierit potest dupliciter intelligi secundum quod non adire dupliciter contingit scilicet vel ipse nolle adire. vel propter non posse. Et istud non posse multis modis potest contingere. vel quia evenit furor vel deportatio. vel quia bonorum acquisitio interdicta. Vulgaris enim substitutio semper continet conditionem de eventu non adire hereditatem. licet iam in vno casum vel plures vel omnes continere possit. Cetera vide supra de substitutionibus.

De Vr

Uxor sortitur forum mariti et participat privilegium ipsius. ut in l. femine. ff. de sena. Sed non ideo concubina sequitur forum sui concubina. r. ij. ut. l. ne iure. in fi. ff. ad municip. et est ratio quia castitas infimoniales aliquid mereri dicitur ultra quam fornicatio. sed. p. lex et iure. non habet

locum in concubina clerici. quia talis sequitur forum clerici. De his sunt due notae. glo. vna. r. x. ij. vi. c. eos. Alia. xj. q. j. clericum. R. d. quia non potest negari quod concubina clerici sit de familia eius sed familia clerici sequitur ipsius forum. ut. c. iudicatum. lxxix. dist. et in. l. ij. C. de epi. et de. et in pbenio. ff. de. hec dicitur. de Roma in singularibus suis. Item vxor fugitiua reuera in breui non diuertisse videtur. ut. ff. de reg. iuris. l. quod quicquid. quia calore iracundie potius factum videtur secundum Accur. ibidem. Et talem vxorem fugitiuam et persequens furtivam licitum est ingredi in domo scolaris suspecti auctoritate iudicis. ut glo. in. l. iij. C. de epi. audi. Et. l. si quis in hoc genus. C. de episcopis et clero. et no. in. l. ij. C. de ser. fugi. ubi plene per hoc. de inquisitione cuiuslibet rei furtive.

De X Enia dicitur mu

nuscula quidam que dantur esculetis et poculetis quae vulgo dicuntur appensa. ceterarum vero rerum quovisum edulium excelsius magis proprie dicuntur munera. Dicitur enim fieri xenium de pomis cum quis habet bos spites secundum archidiaconum. xliij. q. iij. plerique in fi. Xenodochus est qui xenonem alicuius civitatis procurat.

Xenon est domus in qua egrotantes recipiuntur. curantur. et alimentis sustentantur. ut. C. de episco. et de. p. totum.

Xenodochium est domus ad hospitium peregrinantium deputata. ut quidam dicunt. Sed tamen xenon et xenodochium eadem domus dici potest. scilicet in qua valitudinarij et senes id est infirmi recipiuntur et aluntur. Predicta autem differentia facientes xenon per litteram z. et xenodochium dicuntur esse scribendus per s. vide. c. iij. de reli. do. Et varia notia talium locorum habes. xliij. q. vlti. sancimus. ubi de hoc. et. j. q. ij. si quis homines. ad fi. in auct. de aliena. empbi. S. quando. in pn. coll. ix. et de eccl. tieu. S. si. et est glo. in de. per litteras. de preben.

Christus est rex regum. dominus dominantium. ut in de. pa.

oralis. de re iudi. c. cōtra morē. in fi. c. vi.
c. tua. ij. de deci. 7 apoca. xix. c. vltra me
lium. j. ad Tbimo. vj.

Si actio nostra instructio demonstratur. de
elec. c. significasti. de sepul. c. j. xij. q. j. exē
plum dñi accipite. facit. ij. q. j. deus omni
pōtēs. 7 de pse. dist. j. solennitates. ij. Itē
xpi ad belial. Nulla cōuentio lucis ad te
nebras nulla picipatio iusticie 7 iniqua
tis nulla cōmunicatio. nullus pñsensus tē
plo dei cum idolis. de pe. dist. j. c. si añq.
in fi. 7 dist. ij. c. si cñ inquit. a pñ. post me
diam columnā. Itē xps venerat in virgi
nem. post digestū in for. glo. est in. l. titia.
S. leia. ff. de au. 7 ar. leg. vbi dicit. Ab be
redib' meis volo iubeoq' signū dei. glo.
dicit vt crucē fm bug. Itē xps mortē ele
git in cruce ppter quatuor. Primo vt in
illa pendens in aere se inter deū 7 boiem
mediatorē ostenderet. di. p. c. quoniam. 7. j.
Tbimo. ij. Secūdo vt damna obuienti
cia pñis parentib' p lignū vetitum re
stauraret p lignum crucis. Tercio vt dia
bolum q' vicit per lignū superaret p lignū
Quarto vt euidenter ostenderet pro qui
bus restaurādis patiebat. s. pro superis
angeloz 7 ruinis repandis pro iustis de
limbo educēdis. p amicos colligendis et
amādis. p inimicis recōciliandis. glo. est
sup verbo crucis. in cle. j. de sum. tri. 7. fi.
ca. Itē xps tres mortuos suscitauit. scz.
puellā in domo. p quā cogitatio intelli
gitur. Puerū in porta ciuitatis. p quē ac
tus intelligit. Et Lazarū in sepulchro. p
quē cōsuetudo mala notat. vnde Mens
mala. mors intus. malus act' mors foris
vsus. Tumba. puella. puer. lazarus. ista no
tāt. Hāc verbo. hūc motu. lacrimādo su
scitat illum. Xps in medio nascit' eger ho
mo. de peni. dist. ij. si sermo. 7. S. tanq. et
c. sicut tribus.

Xpianorū nomē primo ortū est ante antbi
ochiā. vbi ignacius fuit eps. viij. q. j. mu
tatiōes. Hāc pñs oēs fideles dicti fuerūt
discipuli vel frēs. S' postq' apli fecerūt
cōciliū antbiocenū. tūc dicti sunt xpiani.
vt est glo. xij. dist. sacrosancta. et ibi text.

Et xpianus. factus ex necessitate egritu
dinis nō potest esse clericus nisi i duobus
casibus. Prim' ē si deficiat clericus in ciui
tate. Secūdus est si sanctitas suadeat cō
trariū. puta p lapsum biennij. vt. ly. dist.
si q's in egritudine. Itē xpiani faciētes se
iudeos qua pena puniant' babes in. l. in
dei. C. de iude. 7 in ti. de aposta. 7 in ti. ne
sanc. bap. rei. fm Lo do. de Ro.

De Y Conom⁹ dicitur

Y ille cui res ecclie gubernāda dat
scz epalis. 7 pñe res canonico
rum. Etia qñq' est vicedñs vel ppositus
j. q. ij. saluator. vide glo. in. c. impatorū.
de iura. calū. vbi cōcor. Unde fm Boffr.
differūt yconomus 7 sindicus. pcurator
7 actor. Nam yconom' administrat res
ecclie. 7 aliqñ defendit in causa Et qñq' in
ecclia vacante accipiēdos puent' 7 seruā
dos ad opus futurū pñati. Sindic' autē
in rebus 7 negocijs cūfufibet corpis vel
collegij. Et fm leges nō differūt a defen
sore. 7 ē vniuersitatis. S' pcurator est p
uate pñone ad vñū negociū vel plura. Ac
tor autē p vno vel p vniuersitate ad vnā
causam 7 pñentem 7 cū de certo cōstituit
alia vide supra de yconomus.

Ydrophilegij dicunt' ab ydria qd est vas q
aqua deferē. vel ab ydros. i. aq' 7 philare
custodire. qñ custodes aquarū fm Jo. an.
in. c. si iudex laicus. de sen. excō. li. vj.

Ymmo hec dictio significat qñq' correctiue
vt testator dicit. Tit' ymmo sey' heres
esto. vt. l. si ita scptū. ff. de herē. isti. ibi tex.
dicit. Adijciētes 7 detrahētes ymo 7 mu
tuātes. Ponit etia copulatiue. vt. C. de
no. co. cō. l. j. S. qdus. Et sumit significa
tum ex copula adiuncta. 7 effec' idēz dicere
etiā. Sed ibi yconom' q' hoc fecerit ym
mo fieri passus fuerit priuerur ponit al
ternatiue. vt. l. iubemus. S. yconom'. C.
de sacrosanct. ecclesi. quia habet locum
pena. vel ipso alienante. vel alienari pa
tiente. Potest etiam ibi accipi correctiue

quia eadez vel maior est ratio in alienate
q̄ in patiete alienari q̄ puniat. Itē quo
ad decisione legis puniē ibi copulative.
quia pena habet locū z in alienate z i pa
tiente alienari.

Ypocrisari? qñq; ponit p. sindico. qñq; p.
yconomio. vt no. Spe. in ti. de his q̄ alie.
nō pos. vel nō licet.

Ypocomus dī ab ypos qđ est sub z comos
villa. Inde ypocomi. q̄ sunt sub villanis
fm Placen. z Accur.

Ypostasis dī ab ypos qđ est sub z tasis sta
tus vel stans quasi substās. vtunt greci
sicut nos pro psona qz habet substatē oī
bus accidētibus. z oīa accidētia ad se re
cipit. z a nullo tamē iformat. fm Hugo.
glo. est in cle. j. de sum. tri.

Ypotheca est res immobilis pignori obligata
vt dom⁹. ager. fund⁹. Dignus autē est res
mobilis pprie a pugno dictū. qz a pugno
tradi pōt. Et sic ypotheca nō est aliud q̄
obligatio vl pignozatio. Ius autē ypothe
carū est illud qđ cōpetit creditori i bonis
debitoris sui sibi obligatis p debito faci
te vel expresse. z dī ab ypos id est. z theca
positio quasi suppositio. Nā debitor rem
pignozatā creditori supponit. z in ipsa si
bi ius cōstituit. Quq; ergo rei pignozate
vel obligate nō trāsit possessio in credito
rem. Et dicit ypotheca sicut pign⁹ est mo
bilis que creditori datur.

Ypothecare est obligare. pignozare vel sup
ponere. vt patz p Rubri. ff. d. re. co. q̄ sub
tu. z cu. vñ subdi. Sine decretis non pi
gnori supponēdis. Et legato facto super
rebus ypothecatis. sed oīa bona testato
ris. vt. l. j. C. cōmu. de le. vide supra de vi
gione Super.

De 3e Elotipia est su

3 spatio vel furoz. ij. v. S. goc autē.
sub. c. cōsuluist i.

Zelotes qđ est zelans z vleiscēs. vt in. c. ni
si cū pridē. de remun. S. psonē vñ. ibi dicit
Ego sum inquit de⁹ zelotes. i. requisitor
z exactor castitatis. j. q. ij. S. bec vltra. xx
ij. q. j. S. visitās peccata patrum in filios
vsq; in terciā z quartā generationē i bis
qui oderant me. id est cōtra me paternuz
odiuiz imitant. Et sunt verba domini ad
moysen. Exodi. xx. c.

Zizania est seges vel herba puerfa. scilicet
lolium. lvi. dist. c. nasci. xxiij. q. j. c. quam.
Et quādoq; ponit pro sorde oīm segetū.
glo. bona in cle. budū. de sepul. z. c. licet d
elec. Et ita saluator dicit ad volentes era
dicare zizaniā. xj. q. ij. c. nolite. j. post fm.
z. xxiij. q. j. S. j. z mat. xij. Ginite vtragz
crescere vsq; ad messē. id est ad diē iu
dicii. vbi mali eradicabunt z in ignē pro
icient. A qua eradicatione nos custodiat
qui sine fine viuīt z regnat Amen.

Explicit vocabulari⁹ iuris Impressus
Nurenberge per Anthoniū koberger p
cōmuni omnīū vtilitate z facilioz aditu
ad vtriūsq; iuris noticiāz. Anno domini
M. cccc. xcvi. Finitus in vigilia visitati
onis Marie.

